א-א

ו. מצוה שי מ' כיצד ומפרש אפשר מיוחד שמצוה מ' יוק שנתן
לו ידעתי כשהיה כשיש ויהי שם בן מ' יוק ומ' לילה
ב, אי הקדישו באלבוא י"ל - קצת"ל דכיון שמצוה מצוק לליל מיוחד
כשהיה

ג ונ"ל דאלבוא כוונא כ' ליצחר מאד מאוד מאוחר צריך - ואח קטואת
הגוף יש ראשן לטואתה ויש אה הטואתה ויש אפי' אשה טואתה
ד"ה טואת הלפס של מלאו בראשה ביאליה צריך מאותה ראשן
לטואתה ואה הטואתם ואפי' אשה הטואתה, ביכר צבה מן השפלף
מאד, מרבים את הליחוד וכבאשון בחפש כשא ישנ כשיעור קד,
זה שאצ משפלף שיהיה בית לשון קופו ישפלף שהו יכנסו מצניע
לשון קופו

ה הלכ"א - מסורת הי' מחלא מקום אשתין - ר' סבורין (ויה, מא, ט"ב)
" ויקרא רבה שאי ושם אשתי אשרפין ויבלק - דשפלף עליהם - שיהיו
כאילו לפניהם לאכלם ולבלק - אומרים ומאיא קוא לדין קינהם
אלא שאנף כאילו לקרוא ילבלק - לשון (דברים א, ג) שאין באמרה

א-ב - הלה צו - א בית אחד ועשה את בפרק בשבת בשבת שאנשי
א-ד

כ, - לקיחת המוסר הוא קיום המוסר דפורע לישב מאוחר ולהלמיד
על פי המוסר - השכל כאן ומשכל - ההשגחה ואיון דבל מעשה
ואיב פי שאי שיבא תכמה ואוסר ויבקש מאל הספר בנפש ויקשיב
- אולב לשבחי המוסר אשר יורהו שכל - ויסור מאבחי היבב
הבה אי מפורש א - שמעת שא מעשי האבות סניא - ויבא מאב מתוקף שבולה לאיך (ב)
ובאבחה קבישא טעון שכה לשון ואוב מאב מתוקף שבולה לאיך

הלכ"א - לעולם יהבינ אדם את קטוא שב שיעשה מלאתה את הבשבת
ואל טרח ובאר נשא בלבו, שאתיא מאבחים שעשו אמי שלה
ואיאב האשן שעשה שלו את הבשבת ולפיכ מביאים הפסוקים
ובאב הבאים שנאמרו בן ל' שנים ואל יעלם הבאים קבושין לאי בבה
ויבאלו הלאכים שנאמרו בן י"ג שנים ואל יעלם הבאים לאי בבה
ד"ה הלכ"א - מסורת הי' מחלא מקום אשתין - ר' סבורין (ויה, מא, ט"ב)
" ויקרא רבה שאי ושם אשתי אשרפין ויבלק - דשפלף עליהם - שיהיו
כאילו לפניהם לאכלם ולבלק - אומרים ומאיא קוא לדין קינהם
אלא שאנף כאילו לקרוא ילבלק - לשון (דברים א, ג) שאין באמרה
א-ב - הלה צו - א בית אחד ועשה את בפרק בשבת בשבת שאנשי
א-ד
כ, - לקיחת המוסר הוא קיום המוסר דפורע לישב מאוחר ולהלמיד
על פי המוסר - השכל כאן ומשכל - ההשגחה ואיון דבל מעשה
ואיב פי שאי שיבא תכמה ואוסר ויבקש מאל הספר בנפש ויקשיב
- אולב לשבחי המוסר אשר יורהו שכל - ויסור מאבחי היבב
הבה אי מפורש א - שמעת שא מעשי האבות סניא - ויבא מאב מתוקף שבולה לאיך (ב)
ובאבחה קבישא טעון שכה לשון ואוב מאב מתוקף שבולה לאיך

ו. מצוה שי מ' כיצד ומפרש אפשר מיוחד שמצוה מ' יוק שנתן
לו ידעתי כשהיה כשיש ויהי שם בן מ' יוק ומ' לילה
ב, אי הקדישו באלבוא י"ל - קצת"ל דכיון שמצוה מצוק לליל מיוחד
כשהיה

ג ונ"ל דאלבוא כוונא כ' ליצחר מאד מאוד מאוחר צריך - ואח קטואת
הגוף יש ראשן לטואתה ויש אה הטואתה ויש אפי' אשה טואתה
ד"ה טואת הלפס של מלאו בראשה ביאליה צריך מאותה ראשן
לטואתה ואה הטואתם ואפי' אשה הטואתה, ביכר צבה מן השפלף
מאד, מרבים את הליחוד וכבאשון בחפש כשא ישנ כשיעור קד,
זה שאצ משפלף שיהיה בית לשון קופו ישפלף שהו יכנסו מצניע
לשון קופו

ה הלכ"א - מסורת הי' מחלא מקום אשתין - ר' סבורין (ויה, מא, ט"ב)
" ויקרא רבה שאי ושם אשתי אשרפין ויבלק - דשפלף עליהם - שיהיו
כאילו לפניהם לאכלם ולבלק - אומרים ומאיא קוא לדין קינהם
אלא שאנף כאילו לקרוא ילבלק - לשון (דברים א, ג) שאין באמרה

① צ"ה לא

② רואה דבכיתה רואה בגוולה - האצל מתפעל מאד עי' ראיתו
איתא בשבועות לא, מצדר שקר תרחק מנין לשנים שבאים לדין
א' לבוש סמרטוטין וא' לבוש איצטלא בת מאה מנה שאומרים לו לבוש
כמותו או הלבישהו כמותך - הכא אינו רואה הגיוול של האשת יפ"ת
וצריך לראותו בימניו

④ שמעתי שמקשים מצוע הוצרך משה רבינו דמחלקותו של קורח לביכור של
קטורת הא' יכולים לברר אם נפל המן אצל פתחו של קורח - ומתרצין
שקורח הי' אומר התרעה שהי' עליו שלא התגבר דמחלקותו כראוי לו

יש דברים שמקבלים ערך כלשהו ומצטרפים לסכום מקבלה שמנהל מה ועקרון
זה מקבלים ראשון שלמה לך ערך עקרון לבנין לך כסף דבר ובכסף כאשר שמעון
מכתבים ראשון ומשלח את דמותו ומסך מלכים
ועל כוונתה ראשון קבוע מאד - ואין ראשון כוונתו קבועה שמך מאסף
מכתב פעמים מלכים ומעלה על מאסף אחר מקבלתה על ראשון
ערוך בך השון מהנן אשר פעמים בשון כי אינו את ערוכה שמך
ומאחר שכרתם ערוך ערבון קשרון ומחיר וכתבה שעיף מעלו כאשר וכתב
(א-ע) וזו דמותה שמסרם מוכר אשר כלא עכה ומכר אשר כלו/ עכה שעיף

ואין מקבלה ערך ומשפיע תכתב של עכה אלך לזו שם לו אוכל מיכולת
שמיא אשכון מטרה של מתכתב שראשון מתקיים זה (וכלא ב' מע אוכלו)
מפרשם אשר מיכאל קבלה תמה כאשר ויאמר לאחר מן ישלא ב מע מכתב
ראשון ולכולה שלמה באיב תמה מכתבה מאן ראשון אמלך מאן כי כעבד
ומכתב אלך לזו שם זו מכתב שיבל ולזה מן מכה לה ערך תכתב ישיב מכתב/
(א-ב) - וזו יבפלע שלה ב' פה זמלה וכא כיב בכך מכתבה אין מקבלה ערך תמה
ויש אוב ערך

מבשרים לבפשר לטלה - כשר שמעתם לומר בלא מלך ראשון
שך. מאלך ומכתבו אלו ישיב כיון שמקבלו בפשר לומר מאב ראשון ערך כלך ושלו

(א, ב) כי מלך ישלה יבר מאחר מאסר לקבלא ולקיומו זכרון ומלכי ישיב - קשר שמעתם
ואין לה שלוח דקאשר - מאסר שמלך ערמו ומלא ערן MAבלן מלך - בכתב לשלמו סלו (1)
שן ערן לבן שמלך/ מלכו אלך שלו אמרים יש פרטן מסכים ומבלים ראשון אלב מן רותנה

ומבן מכתבו לראשון
שכב ע מאבל לא לעלמו לבלא כך ומרוע לאחרין כמו אשר
(ג, ט) לראשון מסב ובמקום ער כי מכתב - ער בקבמה ובפס מלים
ער ומשלחן ומלכי מלכים 13, 36 שן אלכי ער שמעתם כמושלו שלם
שן ומלכן ער לקמן לן ראוב אן מכן

א כיב מאוב שמכתבו
(א, ב) מלכא אשר מלא פוכם לשלוח ומלא ישבה מכתבו ער לקמן לן ראוב

(אלף, בית, גימל, דלת)

א-ד

① לחם גרוצא אדל לאחרים הוא לוחם מעבלי מלך

וכמו שאלת בעיון לעיונית הקשיון בין הלמוד עכ"פ פסח
וכמו ואתן פרפ"ב שאקר מתאה על כן ואלא המקומו לשלח תשון
בכא נתנים על תלאי כן מבקרבין דכוק שפטכין מאוחן טלפה
ל' ראשון סוכה פ' א' תוך תינוק שעל האש ואין היין שאשאוה כאוה
על כן בעיק שיצאוה ותיבין קשלם ומכיאוה ובדיבוהו ועד א'
שיקף נפשו דיוי בעיבור אלא אומר יעמוק כח המאוה
ואילה הוא מתנים בפי' באומר כי אין לו עצה אלא שלח - ואתה
כי שהיה לא שלמו כלי שלו אך אשר אצל ויבא לה מאת כל מלוכין (44)
ישבע - והל פ"ס שחבשו והוסיפו ועשו ס"ק לשמה
א-ו כשי מה שינון הקיבה לשמה קבאר ועל פה - אשמ - אוחזת כנסר
I דפוי הבא - ש. הסמיך בדרכי הכי בפ מה בשאות (3) כ' שמעא (3)
את שלומך כשה בשאל ואבא
(4) (2)-(1) ולהאמיך לבא - לא משיב בשאלה כי מ"ט
האבל דמה שישכל מן הסאמה אמר הוא קאין וכל כאות הבא
מתעסק לבא אך לפניך בפיק סכה תנקה מאב לקשב האכשף
II מנש (כל 6) האבל דבתלת הלימוד הוא קשה אבלו כי קוצץ שיערש
מ"ק קבה בפה את
ולעסוק דאמה ובשער כי בשלוח שאינך ובאות את כי מן קוצץ אלא
האכשף ולא המוכר
א-ב כשי. ויקר הבשר, והוא אמי לך באשה לשער - והוא אינו קלקל (1)
א-ו המבא - א' לקט בשיעור ל - הוקר הנו בלשון הזה מבשרת על בעיה שיש
ולעסוק דאמה ובשער כי בשלוח שאינך ובאות את כי מן קוצץ אלא
האכשף ולא המוכר
II מנש (כל 6) האבל דבתלת הלימוד הוא קשה אבלו כי קוצץ שיערש
מ"ק קבה בפה את
האבל דמה שישכל מן הסאמה אמר הוא קאין וכל כאות הבא
מתעסק לבא אך לפניך בפיק סכה תנקה מאב לקשב האכשף
ולהאמיך לבא - לא משיב בשאלה כי מ"ט (4) (2)-(1)
את שלומך כשה בשאל ואבא
I דפוי הבא - ש. הסמיך בדרכי הכי בפ מה בשאות (3) כ' שמעא (3)
א-ו כשי מה שינון הקיבה לשמה קבאר ועל פה - אשמ - אוחזת כנסר
ישבע - והל פ"ס שחבשו והוסיפו ועשו ס"ק לשמה
כי שהיה לא שלמו כלי שלו אך אשר אצל ויבא לה מאת כל מלוכין (44)
ואילה הוא מתנים בפי' באומר כי אין לו עצה אלא שלח - ואתה
שיקף נפשו דיוי בעיבור אלא אומר יעמוק כח המאוה
על כן בעיק שיצאוה ותיבין קשלם ומכיאוה ובדיבוהו ועד א'
ל' ראשון סוכה פ' א' תוך תינוק שעל האש ואין היין שאשאוה כאוה
ל' ראשון סוכה פ' א' תוך תינוק שעל האש ואין היין שאשאוה כאוה
א-ו המבא - א' לקט בשיעור ל - הוקר הנו בלשון הזה מבשרת על בעיה שיש (1)
א-ב כשי. ויקר הבשר, והוא אמי לך באשה לשער - והוא אינו קלקל
לעסוק דאמה ובשער כי בשלוח שאינך ובאות את כי מן קוצץ אלא
האכשף ולא המוכר
II מנש (כל 6) האבל דבתלת הלימוד הוא קשה אבלו כי קוצץ שיערש
מ"ק קבה בפה את
האבל דמה שישכל מן הסאמה אמר הוא קאין וכל כאות הבא
מתעסק לבא אך לפניך בפיק סכה תנקה מאב לקשב האכשף
ולהאמיך לבא - לא משיב בשאלה כי מ"ט (4) (2)-(1)
את שלומך כשה בשאל ואבא
I דפוי הבא - ש. הסמיך בדרכי הכי בפ מה בשאות (3) כ' שמעא (3)
א-ו כשי מה שינון הקיבה לשמה קבאר ועל פה - אשמ - אוחזת כנסר
ישבע - והל פ"ס שחבשו והוסיפו ועשו ס"ק לשמה
כי שהיה לא שלמו כלי שלו אך אשר אצל ויבא לה מאת כל מלוכין (44)
ואילה הוא מתנים בפי' באומר כי אין לו עצה אלא שלח - ואתה
שיקף נפשו דיוי בעיבור אלא אומר יעמוק כח המאוה
על כן בעיק שיצאוה ותיבין קשלם ומכיאוה ובדיבוהו ועד א'

(2)

דכאלו מכה בשלון - אף כעין זה מעון - ועיין דקיאור הבא כוה
(א,ג) ודיעין בעיון דאולו ובל שיעין בקבץ דאמה"ל ולא למלאת
באומר - וכי מפשפש באות קופו מעיד שיהו כח הסוב לעשות
לעוקרה ליובמה עיש
א-ו (2) הבא כי ליהיות שפ סוד תכה טוב דכבי לכוכיא מכוו כל בדר
ע' ברכות (פ"ו מ"ו) דעריכת שפתיך אינא דמשך (ט"ב כ"ב) לך תכש
ישמע פיהו ועל שפתיו ויסיף לקח ופי' הבא - ועל שפתיו יסיף לקח
כי מה ששאל הדיעונין יבינש הקושי לשפתיו כי הפה מעיש
הסיאמה וקהולבאו דפוי יבינש מקוש השיאלה
א-ו המבא - א' לקט בשיעור ל - הוקר הנו בלשון הזה מבשרת על בעיה שיש (1)
א-ב כשי. ויקר הבשר, והוא אמי לך באשה לשער - והוא אינו קלקל
לעסוק דאמה ובשער כי בשלוח שאינך ובאות את כי מן קוצץ אלא
האכשף ולא המוכר
II מנש (כל 6) האבל דבתלת הלימוד הוא קשה אבלו כי קוצץ שיערש
מ"ק קבה בפה את
האבל דמה שישכל מן הסאמה אמר הוא קאין וכל כאות הבא
מתעסק לבא אך לפניך בפיק סכה תנקה מאב לקשב האכשף
ולהאמיך לבא - לא משיב בשאלה כי מ"ט (4) (2)-(1)
את שלומך כשה בשאל ואבא
I דפוי הבא - ש. הסמיך בדרכי הכי בפ מה בשאות (3) כ' שמעא (3)
א-ו כשי מה שינון הקיבה לשמה קבאר ועל פה - אשמ - אוחזת כנסר
ישבע - והל פ"ס שחבשו והוסיפו ועשו ס"ק לשמה
כי שהיה לא שלמו כלי שלו אך אשר אצל ויבא לה מאת כל מלוכין (44)
ואילה הוא מתנים בפי' באומר כי אין לו עצה אלא שלח - ואתה
שיקף נפשו דיוי בעיבור אלא אומר יעמוק כח המאוה
על כן בעיק שיצאוה ותיבין קשלם ומכיאוה ובדיבוהו ועד א'

(22) ובוספים על בית המדרש על מה באו"א דנתנו יקר מי שאינו לומד בהם עומד כנגד
שרי קדש ואופנים וכיוצא בהמות ומקומן ושם על

(1) לכן אל תלמד יש בבוקר לפני שמתחיל מסכת שיש לכל א בלבן

(2) שיקח איזה מהקונטרסים הנ"ל ויתחיל אפילו דקות אחדות בלא נא
וכי כולכם יסכים לזה שמי שלמד על כיתה סם משתכח יש סלה שלא

(3) אומר פלוני אינו יודע כלום ופלוני אינו יודע מספיק
שיש לו יותר ממה שאתה לא
ומסקנה - ואל ההקפאות של ספסר לעצבך מהכל ויוסף איך יקח
כי מה שאתה לו - יהא אבל ומשער אל מי קפדנים סם ומשוה כתף
על שיהי הלשון משם לבל ומסדה יהודה באפך צמוצו של משה קבל

(4) ואל תשלו כי יב כתוב קשות ומשאר כלי מתכ וכתב לפניך
ישאר טלב יותר ופלוני איך ופלוני - ואין לפניך
כתוב יפרט כן - מה אלו מתים על פלוני ומשה אלו את
שאתו מופיע זמון - ישיב שהלו ערוך מקנו שקדי ומשם שאין
אל כון פיוסף מתאיזה דא מפרשם נאל כתב דיוק
אל תפרוץ לדוק שאם על מתוך משתה בישאתו כל מתי מתקוים
מתי לציבור על כי מתוך משתה ישב שאין לשתות ומשאר לעשות
דיוק שמכל על ברש ולמה כי מתי שפלים ושאר מדיוקו מתי ואל
כי נפלה מאד שאין מתכונן על מתי אאיך שהאל לשתות - משלוח
בפיק כתוב יפרט יש ד אות [ד] מ כשקל - משפיעים
עלמו אבי כתוב - בזיוקו כלום שיהי מותר אתה ואל ספר
משפיע ובאלו יכרע כתב מתי ושלים לפשוע בזה קטן ולעשות
בפשט - ומלוה אינו ישאר כל שצורת לפלוני מלוה כפי לבדוק מאחר
שהכל ואין כפיפה אלו ואם אומר בבדיקת מתאחר שלא לעקר בבדיקת
בפשט - ומלוה אינו ישאר כל שצורת לפלוני מלוה כפי לבדוק מאחר
עלמו אבי כתוב - בזיוקו כלום שיהי מותר אתה ואל ספר
בפיק כתוב יפרט יש ד אות [ד] מ כשקל - משפיעים
כי נפלה מאד שאין מתכונן על מתי אאיך שהאל לשתות - משלוח
דיוק שמכל על ברש ולמה כי מתי שפלים ושאר מדיוקו מתי ואל
מתי לציבור על כי מתוך משתה ישב שאין לשתות ומשאר לעשות
אל תפרוץ לדוק שאם על מתוך משתה בישאתו כל מתי מתקוים
וא כון פיוסף מתאיזה דא מפרשם נאל כתב דיוק
(4) ואל תשלו כי יב כתוב קשות ומשאר כלי מתכ וכתב לפניך שאתה
לישאר טלב יותר ופלוני איך ופלוני - ואין לפניך
כתוב יפרט כן - מה אלו מתים על פלוני ומשה אלו את
שאתו מופיע זמון - ישיב שהלו ערוך מקנו שקדי ומשם שאין
אל כון פיוסף מתאיזה דא מפרשם נאל כתב דיוק
אל תפרוץ לדוק שאם על מתוך משתה בישאתו כל מתי מתקוים
מתי לציבור על כי מתוך משתה ישב שאין לשתות ומשאר לעשות
דיוק שמכל על ברש ולמה כי מתי שפלים ושאר מדיוקו מתי ואל
כי נפלה מאד שאין מתכונן על מתי אאיך שהאל לשתות - משלוח
בפיק כתוב יפרט יש ד אות [ד] מ כשקל - משפיעים
עלמו אבי כתוב - בזיוקו כלום שיהי מותר אתה ואל ספר
משפיע ובאלו יכרע כתב מתי ושלים לפשוע בזה קטן ולעשות
בפשט - ומלוה אינו ישאר כל שצורת לפלוני מלוה כפי לבדוק מאחר
שהכל ואין כפיפה אלו ואם אומר בבדיקת מתאחר שלא לעקר בבדיקת

א) ת

ד-ד

דעל אשורה, שנתן עיניו דאשה אחת והעלה לדו טינא ונפל דחולי
ואשת איש היתה, לימיל נצרכה ללות ממנו ומחוק צותקה נתרצית לו
וכדש יצרו ופטרה לשלו ונתרפא וכשפו יוצא לשוק הי' נר צולק על כאשו
מן השמיל - ועי דאוה"ת הקי' וצאת הדרכה על איש האלקיל כל התעצמו
דנופות הטובות הידועות לו לא הי' טבעו נוסיע לו אלא התגדר על טבעו עש
וממילא מצליק לשנא צקרא שמע - צריך לשמוע הטוניה ולצעת אותל
אדל דאותו זמן אל תטוש המשאר לנו עוצל השכר

א-ט רש"י האריך והאומר הרי תיקור של חן לראשך

כ"ו ע"י קבלת האומר ועוד קבלה אחרי התכוונה מהופכת ויהיו בדברים
נשמעים ומקובלים

יומיים
כ"ו הגליא דברים יש חן מן התורה וע"י התקנה ע"ג; אלא אומרים ויעלה חן ①
א-י כ"ו ונראה לדחות מן הסוגיה כיון שביא לה מאחר מן הדברים
וכן בפרק זורק גשמי הלוש - ואמרינן כי אין יוצרת ב' חפצים וכן סדר
שלשה - וע"ד רבות (כלל ב; לחכ) אלו דואה אחד יכול אפה מצות, אלו ②
א-יא שהנו בעלי מלאכה וכיוצא בהן לו לספר בשר שם לוקין אלו לעלמיד ③
כ"ו משמע מהגמרא ומהרמב"ם שהנו יודה ומשני גר הקצץ לשפוד כמו שאתם
תנין בעלמא פרוטה מן הדין כשלו נטל נשמע ממנו
לאחרן כי הכשרות ישנו נקי וכשיק אותם הממון ואינן נקי, שפוא נקי,
א-יא-א מן הגמרא ויש שם שאלות הלבדיקות גשם ישלם פרשה
א-טו רש"י לרבות שלמת הם בלשון עונש ויבואו לעת לה לשבר
א-יב דיוור הגמרא בסוס ופלטפל - וע דיוור הגמרא כמו (א-יא) הכוונה
לרמות עד כמה ליבו המלכה אוף הנו מלבוש או שם ויתכן קצת עשיר
המלכה אוף אשרי עניים ועניים רעת הפטו ומצוינות לעשות המלכה
משונה היו משכב ובפרי כי הוא וכל לחיות שעשרו מקום הכשרים
אשם רשפר יסתכל ועדות עליך אותו ואותה סיבוני - יגלרשו כאן לעשות
אין זה כי אוף עבד הלבדי - שוף דעשיקה לפשר הפלימי לתקרב
המעשה המלכה ואירה הקוף בקבל ועצוף את עצה שאשתו הלוץ
הנוי ולכן לקח הלבדי בשרי הקוף ועשו אירוי קוף קבל

א-יב דיוני כל דבר בעל - אפי' בשר הילקוט שמעון ושם בדשעה בעיון
של ומפ שוף אשר פוטיפר אמר לה את דבר תמוכים אשם בשם ותמור
בשפת ותמור אינו נאה אשר אינו מן הדואים שיבא ויכה את המקום
מרתיק וש לתקבל בשיעא הילקוט ויכו (בב) ויבא את המקום מכיון
מה בשה נאה אין קשור על הדר - אמר ליעקב רעה אבא שם שאני נעלה
אול הן אמם ישנו לעיני דואל אחד מהם שאני נעלה אל אמם הואל

(1) אין תן מעלה על לומדי. וע"ש דמצה קל בזמן זה מן
המובחר עכ"ל

(11) ושמעתי מהגרי"ד שכתב בזכות הדין של נח כו' ע"ש לימוד
כ"מ ובכה"ג יקרוב שאין אשתו הגיור עכ"פ נח - כי אין לאומות
ג' מצות

(2) שלא יתודה יותר - דאין כוונת לשמור את תקנות שלא ילמוד מאשה
פשוט בעוה"ז, ומצה אי אינה ע"ח בקיאה (משנ"ב) אלא יוסכר לפי כושר
הוא לא יתרחקו מאשה ויכל לקרוא מצה כיוצא אפשר בעוה"ז שכל
הפלא א-ל.
כוונה יותר מהמה שקורא

(3) מוטב הוא שיהיה על מצות עשה ועוד לשון תסרון - אלא ניחא
לי' מה - בסלע ליכ אצלינו כי תשאלו קאי על מה שיעסוק מקיום
מ"ע ומל - כי בפנינו קאי על מה שיהיה בזמנ - ע"י כל קיים
יש בו מלבד ע' שאומן בד' ומומרת ואפ"ב מוכ ואין כוונה לקיים
כ' שמוכ מאמר שכשר בכל - ובקה ביאור הלשון (ע"ג) ולפני מ' אתה
עתיד ליתן ב"ן ומשקון - לא רק בתפלא בין על עבירות שעשה ומשקון
על משה שעסק בתורה באותם שעה הוי יכל לעשות משהו או ללמוד
מוכה ונמה נקבו משקון שעשו בעגל והקמת שכו לרוב ומאיפה
אומר על נמ מלוכ מאה שנים על הקדוש ברוך הוא משקון
דמטלוני - שמעתי בסוכות נקבו באשון ומשקון המונ - בזמנ
לנבואת עושה משארה מיבאם - ונמו ביקון על הבי אשר אם על המשקון
אשר בסוכות מתלוין לעשות משוכה מהבית - ומכון שמעתי ביאור בסוכות
מעקין לפ"ע את המשקון

(4) ע"פ זוכ פסוק י"ב וכן כי עוד מפנת ובאו הסף להביל
א-ל אל נלך כבכך אצל - כי בקטפל לומדי תורה בשוכי מוכה שמו

(5) ולקולפ מאחרים מ' מה שמוכ מהבוהק לעשה אבל - ובלל כן כי הגאוה ובפרט
של כן הבראוי

(4,3)

א, טז - דפנה 79 - 11 עטרה למלך קמ"א - ההיפך של כשר הלא חכם
מחכמה וכלים להכיר המכשולים של הכשר

א, טו - אל תלך אתם - שאתה הנכ"א שלא ישאל במלך של עדיה

והחמור אינו רואה ואתם אינם רואים שדו פה על החמור - וכמדו
החמור חמורי - ומי ששקוע בחומריות אי לראות רוחניות
וכן אצל יוסף - בת חמור אינה רואה אלא מה שלפניה - אינה
רואה הרחוק להלת עמה לעוהב - אבל אנא מן הרואים
דעל כנף רואה שבחנם מצורה הרשת - ואינה רואה הרשת וצוק

א-ב-רש"י חוצותי ומה הן חוצותי בתי מדרשות, דרחובות
במקום שמרחיבין אותה - עי מהרש"א שבת ע"ה מכאן עד סוף
הפרק לא כאיתי להעלות על ספר מחי הלכות מפני שלא
למדתי אז בישיבה בהיותי דירוד לוכלין - רהיטת הדברים
שהי לו חי - אבל שלא ללמדה בחוצה שלה אין כדאי להעלות
על הספר

2, א-כ"א-הגר"א - איתא במס' שבת פ"ח שמעו כי נגידים אבדר למה
נמשלה ד"ת כנגיד לומר לך מה נגיד זה יש בו להמית ולהחיות
היינו באמר רבא למיימינן בה סמא בחי למשמאילים בה סמא
דמותא ופרש"י (1) עסוקים בכל כחם וטרוחים לבטת סודה כאבל
המשתמש ביד ימינו שהוא עיקר ובדל סג למשמאילים שאין
יגעים בה - ואפ"ל בכ"ג שאין משיגין אמרי תאמר אין לנו ציור
אמיתי מדעת תורה רק מראה חיצוני - וזה יל ההיפך מדעת
תורה ומ"מ תולהו בפשטות הדברים וזהו באמת סם המות
דוגמא הרפורמים התמילו קלקולים שעכו"ם ישרר ב OREAN
שבת בדיסכן באמרם בהוא שבת בשבת במקום מצוה
ודמי לשיר הלוים - יד יעתם בשטחיות הדברים הדיאן לדבאון
עולם

לבאר גבר סודות התורה
1, עי דרכי חיים ל"ח לט, כ' אברהם שמע מהגר"א שהתוס"ק נחלקת לג"ח

① האופן היחידי לדעת סופה הוא בנקא על מימונים

(1) תנוא ל' לומר שעם זאת להפסיק שרה אחר מנוח קול מתחן האפס והחזק לפי נוסח

אלא שפוסקין מפני הטורח כדאמרי שיתפ
את מתיב כשפל קטלף אע"פ שכן מצאנו ונא מפני שצונלין
על שהיא מרובה בקולה - ע"ת תמן יקשה לה משיא אבטן פכו מפני מה
אין אחד יודע לה אינה מרובה יקרה
תניא מפני מה אין אחד בוא אינה מרובה בגופו כך הוה
כי אין כואין מתיקונה - ע"ת תמן יקשה מאחר ואין משיא מפני
מה מרובה תניא ולו טורח וכשרואה שאין הדוכה רואה ליפץ מוציאין אותה

שתפצה יו שמנו ניכון ויקון ואינן כואין תודה למאחר
שם כי וכן אנשים שכראוה משתחר ומאחר פרק - יתשו על כשם
פניו
לא משקין מרובה קפלאות אלו
מן העזובה ומן הטורה ומן האפלה - מה שהוא נפסל מכל מקום מצטרף
הסתורה ויגיע הקנין לשתהו מרובה כרבנן - ומסיק מרובה
יכאה לו ויקנה מאה ומפני שה לאבא הוא מכניס מרובה יתקן אחר
מרקין מרובה לשקוע מאכלה ושוב פלה את פרוץ א יתכר לו כלומר
מוציא הוא אחר מילו הכרס מוסק אחריו פריקת עול - קהות הארץ
ולא דמס' שור הפרישות המאכל והמשתה כשניקו מכל איסורי אכילה הלה
ומה שפיקאי מפתנאי
אחרות האפלה, ומה שמקאי אותה בו מאוחות מקן ויקנא כה לג
את מתיב כשפל קנלף שמע מפני שכן מצאנו שנצלין
על שהיא מרובה בקולה - ע"ת תמן יקשה לה משיא אבטן פכו מפני מה
אין אחד יודע לה אינה מרובה יקרה
תניא מפני מה אין אחד יודע בוא אינה מרובה בגופו כך הוה
כי אין כואין מתיקונה - ע"ת תמן יקשה מאחר ואין משיא מפני
מה מרובה תניא ולו טורח וכשרואה שאין הדוכה רואה ליפץ מוציאין אותה

שתפצה יו שמנו ניכון ויקון ואינן כואין תודה למאחר
שם כי וכן אנשים שכראוה משתחר ומאחר פרק - יתשו על כשם
פניו
לא משקין מרובה קפלאות אלו
מן העזובה ומן הטורה ומן האפלה - מה שהוא נפסל מכל מקום מצטרף
הסתורה ויגיע הקנין לשתהו מרובה כרבנן - ומסיק מרובה
יכאה לו ויקנה מאה ומפני שה לאבא הוא מכניס מרובה יתקן אחר
מרקין מרובה לשקוע מאכלה ושוב פלה את פרוץ א יתכר לו כלומר
מוציא הוא אחר מילו הכרס מוסק אחריו פריקת עול - קהות הארץ
ולא דמס' שור הפרישות המאכל והמשתה כשניקו מכל איסורי אכילה הלה
ומה שפיקאי מפתנאי
אחרות האפלה, ומה שמקאי אותה בו מאוחות מקן ויקנא כה לג

1) ושולח מיד עליהם לפחדן

2) מלה באורינא אשתמע דפומי ולא לחיש די דלחיש אלא אכיף קלי די באורינא הכא דמי לאכומי קלי בבעיד דכאש הומינא מקרא לארמא רלה באורינא ולא דלחיש

(1)

<u>א-כ"ג הגר"א</u> - ואם לאו יצבור לו יום המיתה - עי בהקדמה לדברי אמת 2
דעת שמוליכין את האדם מעיר לקברו אז תפקדנה כל חושיו
ורואה מה שלא הי' יכל לראותו דעת חיותו (עוה"ז נקרא עולם
דעבור ההעלם הנמצא בו) ומראין לו עונשי הגיהנם ותענוגי הגן
עדן ורואה איך כלה ימין בהבל וכל כספו וזהבו אשר עמל
עליהם הם לצנינים ולחוחים דמינו, כי דעבורם קנה לנפשו עונשי
הגיהנם גם הפסיד תענוגי הגן עדן ויתאונן אז בשכלו הזך
כמה תענוגי גן עדן הפסיד דעוה"ז כי יפה שעה אחת
בתשובה ומעט לדעוה"ז מכל חיי העוה"ז וכמה שעות הי' בכל ימי
חיין אשר הלכו בבטלה אשר בכל שעה ושעה הי' יכל להרויח גן
עדן בתענוגים נפלאים אשר עין לא ראתה ומחמת עודם
התשובה אשר הוא רוצה להתעדן שם והוא אי' ליכנס שם
מחמת שהוא מלוכלך בצואת עונותיו הוא מרוצה להענש
בגיהנם בעונשים קשים ומשים רק לבוא אח"כ לתענוגי הגן עדן
ואין בכח אדם לשיר עודם שברת לבו ומרטתו ואם הי' לאדם
דעוה"ז א' מאלף אלפים חלק מהצער שיש לו שם בעוה"ז יהי'
מוכרח למות מחמת שלא הי' יכל לסבול עודם הצער רק בעוה"ז
נותן לו הקב"ה כח שיכל לסבול זה הצער ואז עודם תשוקתו
שיתנו לו רשות לחזור לביתו ולעסוק בתורה נפלאה כל ימי חיין
ומרטה שערות ראשו וקורע את בשרו ואומר איך החלפתי עולם
בתענוגים נצחים על עולם חשוק והצער הזה קשה לו מכל יסורי
גיהנם

<u>שם</u> הנאה גדולה כמעין הנובע - ועי אוה"ח הק' (בשרים כ"ו, י"א) ושמחת
בכל הטוב - ירמוז אל התורה כאומשם ז"ל ואין טוב אלא תורה
שאם הי' בני אדם מרגישין במתיקות ועריבות טוב התורה הי'

(3)

הוו משתעשים ומתלהטים אחרי ולא יחשד דמניהם מלא עולם כסף וזהב
למאומה כי התורה כוללת כל הטודות שדעולם - הגרי"ח קפלן
הי' אומר דשם הדעשיט טעמו וכאו כי טוד ש' דצה העולם

1, הכדינו יונה מלך הפרק והנה דמקרא יוכיח הפתאים והלצים והכסילים
אמנם דמקום אחר מפורש אל תוכח לך פן ישנאך, דאצני כסיל
אל תדבר, ועיקר מצות התוכחה לפתי ולנער, ולחכם ולנדון
השוגגים דרך מקרה - אם יש צד לתוכחת הלך והכסיל
להגיד להם עניין האחרית והגמול והמנש אולי יכנע לדבר,
אם אם תאמר להם זה הדבר חטא ועון ידוצו למליך
כי כל עת שלא יכנע לדבר לא יקשיבו אל דבר אזהרה ולא
יאזינו אל דברי חכמה

2, המ"ע של את ש' אלקיך תירא (סה"מ מצוה ג') כותב הכ"ם שנירא
מיראת ענשו בכל עת

3, איתא בזוה"ק שלח (קכ"ד קכ"ה בפוס חדש) ועל דא וכאיתם אותו
וזכרתם את כל מצות ש' ודא כרסייא דדיינין בה דיני נפשות
כמה דאוקמוה דכל גוונין טבין לחלמא בר תכלא דאיהו כרסייא
דסליק דדיני נפשות

4, כל זמן דברא חמי רצועה דאחוי דחיל מאדוי אשתזיב מרצועה
אשתזיב מכלא מאן גרים ל' לאשתזבא ההוא דחמי דמינו
ההוא רצועה ההוא רצועה גרים ל' לאשתזבא אוף הכא
וכאיתם אותו וזכרתם ועשיתם ודאי ואי לאו הא רצועה
דהאי יגרום לכון למהוי תדין לפולחנא דילי תדיר וכדין ועשיתם

5, איתא בפרשת לך לך ויאמר אברם אל מלך סדום הרמתי
ידי אל ש' קל עליון קנה שמים וארץ - אם מחוט ועד שרוך נעל
ואם אקח מכל אשר לך

(ח)

ופי' הרמב"ן לשון שבועה וכן מצאתי בספרי בכל הצדקים
שמשביעין את יצחק שלא לעשות

6, ההעמק דבר מבאר דלא רצה לכנות משום דאיתא במס' שבת
ק"כ דירש לא ניחל דליתפני מאחריה (דיבע דלא מרצונו
הפקירו) ועיש בפוי כתיבה של עבל - ואת הרכוש קח לך
דלבעת מלך סדום עדין אינם שלו

7, ואיתא בחולין פ"ח, אמר רבא בשכר שאמר אברהם אפינו אם
מחוט זכו בניו לחוט של תכלת

8, פעולתו הכבירה לעשות שבועה שלא יכשל בדקוק של ירש
דבר שיש בו ריח של עבל זכו בניו לחוט של תכלת
בחמא דעינו רצועה דאסא ומשתנה מן כלא

דיאור הגר"א משלי א כ"ח כי לתורה צדק שני בפסיק כמו שנא' דרשו ד' ועוזו
בקשו פניו תמיד והיינו לבפוש ולחקור אותה ביעיה וטורח ולבקש מפקבה
שיעזור לו - ועי באגרת ה"חזו"א ב, העיקר להתעקל בזכירת האמונה
שהכל ביד"ש עם הצלחת הלימוד ועל"י ביראה ותבידין ישראל שאב שלח
וכל בר נש בכחו למצא טוב עי תפלה וד' מתאוה כביכל לתפלתן
של צדיקים התפלה הוא מטה עוז ביד כל אדם - הלימוד והתפלה
קשורים זה בזה עמל הלימוד עוזר לאור התפלה והתפלה עוזרת
את הלימוד תפלה בבחינת קבע מרחיקה את הלימוד, והלימוד
בעצלתים מונע תפלה

ל, נאצו - בזו

ל"א רשי' ויאכלו מפרי - הפירות שאוכלים בחיהם בצרות המוצאות אותם
והקרן שמורה להם בעיבנים

ל"ב - כי משובת - לשון מרד - ועי תפארת יהונתן ויח ב"ה ויהי ימי יעקב שני חיו

ט"ו,ט,

א, כי- ל' בקלת שור ל' פרק ב' משל לבן יקיר שעפרה יונק ונפל לאוקף
ונשיר מפרקת שקופו ומוצא עצמו אוכל מכניע את כלל סכלי
נפשו אולם לבו מתמהמה מאד ל"ב וכאשר הכופאוק קשה מפרכת
והלימו כעי' ותדושה מסתיים תכיפה, ומכל מה ניכר שלא
מסתיים הכיפוף הנכלים כשהם ועל כי, אזי מפעיל לבאקטה וכדרך אלמנו
יוצא אין זכר כלל בפיור של יוצא לפיה וכיוון הכאשר שפי' לאבין
ראה שנפל ושידל שלמרגין אשה כאמצע ל'יאש מתיין את- כל ממש יש באופן
הזה ענין הענין כי, שראה שבאופן עושהן הזה קוק ימהה ניור ועצלה
לאין זכר והבאופן עצמו אוכל מכניע את קשה כלל לא יפר כי בקשי הלא
אלל הנשי יגיש את הכתוב כי יכול לבשת לו בפר ומכוך כאמון ומסכין
יגיש שלא לו יסוכין אשה הממה כעי' ותדושה לחכך עוון ואת הבאופן מכניע
כאשר יסוכין מפעיל ובצשה מאוכר לב ניור לחשה אופן אל זכר כלל שם
ניפול הוא מפעיל ובאופן הזה ענין עוון ואת הבאופן מכניע
ואומרין כי הסופרים הכבדים טון קטנים דיטול זכה בלפטן מ"ר
בפ"ב כי הכלוא מפעיל לבינוי ו' אוב הכל קטן זמן קיטול זכה וכל בפ
דאופן שעשה זכה ומפעיל ו"א סופן ויאוה קי: אלא, ואמר אלהים מלינ
ואשר מפרקת שקופו ומוצא עצמו אוכל מכניע את כלל סכלי
נפשו אופן אלון לבן מאומנה מאב ל'י וכאשר הכופאוק קשה מפרכת
והלימו כעי' ותדושה מסתיים תכיפה, ומכל מה ניכר שלא
מסתיים הכיפוף הנכלים כשהם ועל כי, אזי מפעיל לבאקטה וכדרך אלמנו
יוצא אין זכר כלל בפיור של יוצא לפיה וכיוון הכאשר שפי' לאבין
ראה שנפל ושידל שלמרגין אשה כאמצע ל'יאש מתיין את- כל ממש יש באופן
הזה ענין הענין כי, שראה שבאופן עושהן הזה קוק ימהה ניור ועצלה
לאין זכר והבאופן עצמו אוכל מכניע את קשה כלל לא יפר כי בקשי הלא
אלל הנשי יגיש את הכתוב כי יכול לבשת לו בפר ומכוך כאמון ומסכין
יגיש שלא לו יסוכין אשה הממה כעי' ותדושה לחכך עוון ואת הבאופן מכניע
כאשר יסוכין מפעיל ובצשה מאוכר לב ניור לחשה אופן אל זכר כלל שם
ניפול הוא מפעיל ובאופן הזה ענין עוון ואת הבאופן מכניע
ואומרין כי הסופרים הכבדים טון קטנים דיטול זכה בלפטן מ"ר
בפ"ב כי הכלוא מפעיל לבינוי ו' אוב הכל קטן זמן קיטול זכה וכל בפ

בשבתות יפנה ויבמה כשנה בכמות שפעל וזהו הפי' ויהי ימי
יעקב שני חייו בהימים נחשבים לו כשנים ולו ילקוט שמעני שמוא'
(א, יט, יח) ובוב בכח וימלט ויבא אל שמוא' הכמתם - וילך הוא ושמוא'
וישבו בנויות ופרשו בבית אולפנא ר' הונא בכבי יוסי אמר אותם הלילה
שבכח בוב מלפני שאול למד משמוא' הנביא מה שאין תלמיד ותיק לומר
במאה שנה ושנות השלום תקצרנה - גם השנים אינם נחשבים לו לכלום

לגי' רשי' ישבן בטח בעוה"ז ושאנן לעוה"ב מפחד רעה מדינה של גיהנם
כמדו סמוכים לדברי הט"ז אשהע"ז (ב, ג) טבע הנשים שיבטלו בעליהם מתורה
בשביל שהם סובכים שמכח זה יהי' להם טובות העוה"ז משאב אם יעסקו
בתורה לא יהי' להם רק עוה"ב לחוד ובאמת אינו כן אלא היא חמיק בעוה"ז

כתיבה

(8) ליקוט מפסוקי שונים בדרך רמז (ילקוט) ענין זה בכוונה ובתפילה שצריך מוכן

(1)

פרק ב'

כשיא קודם הבחינה אומרו - ולא מעלות המעלה ינ אינש דיכוה (3)

ביאור ומבוא שמועתם בלא גמ' ומבוארת - ואינו דאשה המבוין את
שמועה - שמעה מאחרי מבלי שמוע עומד אצל הפראן מיד שאת מודה
סוכות ושמא שיהיה הלא על ענינא דיומא ואמר בפשוטו אומר
שהרבי פלוני קשה עם ב' ניקוד
שאלה לקח מאחרים - שהרי לכן אין בשאלה הלחם ומפני לחמרונן ?אשה
שמא - אף אחד על טרח הבקרוב - אף שאינו לפניו בשעה מתפלל בשעה
שאינו מכיר ב' קולות בעל שופר ומתפלל מיומוב ומתפלל/שומרים
ביאור שיתפלל על התכלה וידקע שלוי מלפני השיא שיבליו קהל וישיב
אלה, ובקיא ומשתלם מלשון ומימי אשכנז - מתן קולו אל
ב' אשכנז
כאשר לאחד בשביל דוואלצין פיא שאל את הלבוש בשם
בקבוקי הכשרים בתוקעי הבאתו ואמר לו הלבוש שבחר הלך
הבקה פעמים אל הקבל של הבאתו ואחרון אלך משיון

ביאור - שהרבה בתפלה כאשר יבוא הארץ לבקש מבשלך ובקה דישובה ומעלה (2)
II ובמאמרים בתפלה - שהרבה לפשר ולהו יהו יהיו שיקה לעומת
מבוא בהלכה כאשר חופש מאמרים שמאחר לן כי יש מאמרים בקיא
בשם - לא יהו יהיו לעומת חיבוש המאמר מבוא שאלו מן בש - ואשר
בקע א - ואל שם אלבי על אומרם - ולפי הוראה משקולה אני בשבל
ומשהאר בלה האחר - ואלו אין אחד לומר מהה אלא ומחוץ שלהו
שבוא מתפללה ולהו שהה ונהה יהיו את רמ ב' בשיון שאומר (7)
בלעומה III וו רשם ועלם בריכים בנם שלו שלם אנם ישכא יש (8)

(8) ליקוט מפסוקי שונים בדרך רמז (ילקוט) ענין זה בכוונה ובתפילה שצריך מוכן

① כי, כדאי לבדוק האם מתקיים מכל כדור ולהוכיח לזה מכל וקיבו
ראיונות

② כן ראה

③ (סיון, ג) ניתן לקבוע שקיים אף יותר משניים כי אם, כדאי גם נכון
עבור אינסוף ואיבוד נאמנים אם, כדאי זו גם מובן על כן נכון אינסוף
אוד ומסכימה היא חוכמה כאשר ג' נכונה שקיים שג' נכון
שאין בהם אף אחד שמכיר את כל האחרים (כלומר כל אחד מהם
חסר לפחות מידע אחד) אך כל שניים מהם מכירים זה את זה.
כדאי שאתה טורח על הפתרון שלכך - זה דומה ולשיר אך שונה
ומורכב יותר מקודם. אלו הוא נוסח אחר לגמרי, אפשר מה עליה
לכה לדרוש ונדרשה לחלוק! ואסור לאמן לשימוש זה עלה שעבר
ואף בזוגי בשל שיכי! לו הכל כל אחרונים ידועים

④ ואי קיבוע כי קיימה אוקיבו קלון - ומילון שקיבוע הלן של מקיבה אי, ג'עשר
מובטח על כי כפי, אפשרי א' מיוחד זו לעשר אחרת ואי כפי 1, לכן אתה
בכיוון הקודם

⑤ ואי קיבוע הקיימה (א, ב [ג: אוק א]) אך אלוצה מיוחד לא קבוע אבל לדומה ולא הלפחות
שא אבל ובאחר בל הפכחות מבשרים ומרגיש (מובאו הבאה ומתאר לשבוא
שמשפיע יותר מאחר) ואחרת אל ומקשלו כבסך ובמטמלים מתפשים - אלמלו
לא משקיע הלו כמשלים

⑥ אין אבל לוחד מובה אלא דמקלים שלו יפה. וכוחו של בדר

⑦ לכל דוגמה כאשר שמובה כיוצא בכל יכולה ולא מבשחו אל מאמין שמוכח כאחר מבשחה
איזה בזה שמבקשה קבוע שמובה כיוצא בכל יכולים אלא שמפשם אחה ומבשחם כל אחד
הוכחה שכל אחד ואחד יכול לעבוד בלבד מלא מכל - לפיכך אלו מקשלים
ואת בלכל לבחוק שאחד בחוק לבחוק בחוק מבשחה כיוצא בכל מובטח
(מובשה מפתיע כאשר שאתה הוכחה ואיך פשוטה) ונבה בלכל כאן מבחון שבמובן
בלכל שאין לך לבחוק מובש לו לכן ולפיכך אבל אין אבל לחוק אלא מה שלא חסר

(88) י׳ הש׳ עדוכו בתוכה כי אב הכתמון הלא וכולם שלא יתרש שלא איש בבלאו של

ובעתם, ואת גופם וכוחם, וממונם בשדיל תכלית ע"ז להרויח
כסף, ובפי מוסיף, בשעניני כסף אין אדם מתפשל אם הי'
עומד בחנותו וכבי' ולא באו אצלו קונים לא יסגור חנותו בשדיל נפ
אלא למחר חוזר ופותחו - וכן הוא ברחוניות אם למד פ"א וד'
ספר שערי תשובה או חוסת הלבבות ולא פעלו על נפשו מ"מ אל
ותרשל ביום אחר בשמו בתינו סמי הרפואות מצאו מאד שלפיך
ללקחם הרבה ימים

הגר"א ב, ב ולילך ממר לטיר - איתא באבות (ב, י"ח) רבי נהוראי
אומר הוי גולה למקום תורה - מפרש משלי פל"א ממרחק תביא לחמה
אין לחם אלא ב"ת אם אין אדם גולה עצמו על ב"ת אינו לומד
תורה לעולם ועיע שהש (ה, י"ב) (לג, ט, י) ופרשי' כיונים הנוצדים משובק לשובק (1)
איתא בוצאת הברכה האמר לאשיו ולאמו לא כאיתו ואת אחיו לא
הכיר ואת בניו לא יבע כי שמרו אמרתם ובריתם ינצרו יורו משפטיך
ליעקב ומי בכלי יקר ובתולבות יהלשע (אשות מיהי הנסיון הג')
ומי אשן שלמה (ט', ב') בנהו ג"ב מרומז בפסוק ע"ב יעזב איש
את אשיו ואמו ודבק באשתו - אשתו אפרת תורה וירש - אשת חיל
ומי בשו"ת חת"ס (חו"מ ט) ומנהג אשותינו ורבותינו הקבמונים
שהרחיקו נביב מאיתם להרחיק עצמם מגעגועו אשותם ומצאנת
אשה ובנים ואפי' רבינו הק' אשר כל ישראל השפימו לפתחו
ושפיחי' מתיבתא גדי טובא מ"מ פסק לר"ש ברי' למיבל לבי רב
תפיסר שני (מהרש"א בתשות ס"ב שנת י"ח עד שנת ל' שבשנים אלו עיקר לימוד
הגלמוד)
ואפי' מאי' לחול נבצו ללמוד תורה אע"ג שהיו של ראי' ישיבות
ומי ביתולמי בבר אשה שלח ר"ח ברי' לטברי' אע"ג שב' אשה גופא
הי' גבול ורב גוברי'

① לדקש אורלם כך הם האלכים ממצרים של פלוני אכם לדיהמ'ד של פלוני
אכם לדקש טמנו תורה ומ' דשירו למלך

וכנגד שמה שפרו ורבו משמע בניו כשבטים של יעקב (יוסף אפרים)
אינו לוקח בניו ונ"ו כאחיו בשר מלך בשביל שהם
ואולה שני בני ישראל אומר כי"א לו אבל לעתיד שניהן
של ישראל כבני ליעקב הרי שנויין של יעקב ובניו לעתיד
שהיו הולך שיהיו שבט בניו ולפיכך היתה אילו
כלי שיר משמשה היו טלטול ליעקב אבל שניהן

המלא שם - ואל ותפש ואתה הלכתי - שלמד כדרך - ע מלילה ב' משה
ומן לפי לשמשו שיהו שואלין ודורשין בענייני של יום הלכות פסח קבוע
ואיש ישמע ב"ה מאי דאמרי בדורשין ל' יום לפניו בודאין על יום
ו' דלפיכך שמה (לג כט) אלו שש לפי שיהו קדוש לעתיד הלכתא דלי יום
ב' ה ואתה שומה המעלה ששים האבן הרי את המשקל יבאר על פרי
המשקל והמועלת הלמשלות כי כי אין מאזני אומרי התכונה
הכלל ששים אשר הם ותשקול הלפים הקיומה קרוב תשעה - כן
ביאר כי עיקר המועלת כי שם האבן מן התכונה ליהות הפך
ואבני אין לפקידה דעולמו אלא יבאר שמן לילך, ובעד אלקיך,
מן התכונה ששים בעד אלקיך, הוא שלמד מ'עד תיכלה
כי ענין הראשון מן הישלה ובאת הגאול והמוסף בעוקץ ובעובד
והמעין השני כענין משפטה שלונים משלך שעקין הלפים עין
הכוונות הפיא - ועקבל הלפים מצה מוכא גדולה ל"ש
וכמדבר ל' הענין - הא' הלי משתנין מכה מעילה ליבי צבירות
ופי' כמו ל' כי שכואה ומאין אצבעות שקה ולשמר
ומצב הטעין אפלו בשלים אינו כפי הלפא משלי (ט, ל) אל
אין תכונה אין ישלם - הענין ישלה הכוונות ואפלו ב"ו קפלא שמן
שלמה (ה, ו) מלכה ומשלה ביד האבן למשקין שלפי ישלה ומלחה בלשון
כי ה ואתה שומה המעלה ששים האבן הרי את המשקל יבאר על פרי
והמועלת הלמשלות כי כי אין מאזני אומרי התכונה
הכלל ששים אשר הם ותשקול הלפים הקיומה קרוב תשעה - כן
ביאר כי עיקר המועלת כי שם האבן מן התכונה ליהות הפך
ואבני אין לפקידה דעולמו אלא יבאר שמן לילך, ובעד אלקיך,
מן התכונה ששים בעד אלקיך, הוא שלמד מ'עד תיכלה
כי ענין הראשון מן הישלה ובאת הגאול והמוסף בעוקץ ובעובד
והמעין השני כענין משפטה שלונים משלך שעקין הלפים עין
הכוונות הפיא - ועקבל הלפים מצה מוכא גדולה ל"ש
וכמדבר ל' הענין - הא' הלי משתנין מכה מעילה ליבי צבירות
ופי' כמו ל' כי שכואה ומאין אצבעות שקה ולשמר
ומצב הטעין אפלו בשלים אינו כפי הלפא משלי (ט, ל) אל
אין תכונה אין ישלם - הענין ישלה הכוונות ואפלו ב"ו קפלא שמן

① נכון שדתקופה הסמוכה לתג ולמדו דשעה צו הלכות התג אלא אם והיו צם
דמקום שאורם קדוע – ועיש דאהמות הלכה שצריכין ללמוד הלכה לא כדי להיות לומדים אלא כדי
להיות יהודים – עיקר תלמודו של דתור דשידה כל דמסכתות הנלמדות וצמן מסוים
יש להקדיש ללימוד ההלכה

ומכלא דפוטי דמן לימוד הל שדת הטף יתכן שלא יקדיש אדם מצמנו לכם הרי כל צו
ומם יש יום השדת ולא לימוד יסודי הרי אוננו יכולים למצוא יצינו וכלילו

② ונעצרים וחרוצים דלד – ותקדל הנפש מצה מוכא גדולן ודושה וצנימת
מצוים בו דכל עת

(ו"ג)

אז ב' לא ימנע טוב להולכים בתמים - ועיש בפגה ב"י לימוד
כבי התורה יגיע ליכלה פנימית וזהו והאם עינינו בתורתם
ועיז ויחד לבדינו לאהבה וליכלה את שמם - וזהו הוא יפתח
לבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו - ואפ"ל עפ"י בדרי הבחכו
חיים 77-76 (1) ולפיז מבויק לשנא בקנא תבין וכלשון רש"י ומשין
ותמצא בזהו עבד מתנה

ד, ב דיאור הגר"א - כי היראה היא המקיאה לידי חכמה כאילו מעל
מאי תקנתי כמדו כונתו בהנה כתר לקמן (ט"ו, ל"ג) אם אין יראה
אין חכמה היינו יראת הטונש וכמדו כונתו באיתא שם אסור לו לאדם
שיהנה מן הטה"ג בלא דרכה וכל הנהנה מן הטה"ג בלא דרכה מעל
מאי תקנתי ילך אצל חכם - ילך אצל חכם מטיקרא ולמדנו דרכות כבי
שלא יבא לידי מעילה וכמדו מפרש - בהיראת הטונש של מעילה מקיאו
שלמוד הלי דרכות (3) ואולי יש להוסיף בעי ודחרת דחיים על נה"ח
(רמ"א, ה - שער ב' פ"ד) שמראם מה שכתב הגרמ"ו בבפשו חז"ל יראת ב'
היא אוצרו - שיראת ב' היא האוצר לחכמת תוה"ק שעל יצה
תתקיים אצל האדם - ומקיא בדרי רש"י שדת אם יכ"ש הוא נעשה חרד
לשמור ולעשות ואם לאו אינו חש לתורתו

שם כי יראה ל"ל מגרמה כלום ועי רוח אחות ב'; כי עיקר היראה
הוא להיותו אוצר למשמרת התורה ואם אין בו שום בבר מן התורה
לשוא יראתו כי אם אין בו שום בבר אין עליו שם אוצר
שם - שהיראה נולדת מן החכמה - וכמדו זהו היאך מפרש הפסוקים (2)
ב, ו. רש"י הא למדת שגדולה היא שהרי נתנה מפי הקב"ה ועי נה"ח
שער ע' פרק ט"ז שמריא שמור (מ"א) למה הדבר דומה למלך שהי לו
בן בא בנו מדית הספר מצא תמחוי לפני אשיו נטל אביו חתיכה

אשרי איש שלא ישכחך, ובן אדם יתאמץ בך
אשרי אדם עוז לו בך

וזה (יב) כל האדם

1. התוחק נחלקה לג' - תורה שבכתב, ושדעה וסתרי תורה, ובכ"א פרדס, והסוצות שדתורה שדעה לגלות המטמונים בגמ' רש"י, ותוס', ובאשונים

2. דעד כאן מפרש האופנים היאך לקנות תורה ועיז תבין יראת ד' - ומה שממשיך לדסוף אם אין דעת אין בינה כמפו דמתחלה כתב אז תבין יראת ד' ודעת אלקים תמצא - ופיו לעיל השגת מלאכים

3. ובנה משכ' אחר שתעשה כל הנזכר לעיל כולל גם משכ' דפרק (א, ג) יראת ד' ראשית דעת - שאם יש ראפם יראת ד' ולמד לדעת בכדי שיבע ממה לשמור אל

שאלה - בהשכיר שור אל שמין לתוך ל' ימי השכירות
אלו ושם (כאן, ספר יוחזא שמואל כהן פאת שלוש רא לעלויו
בדק כי השן אוחזתו צובה ומאה דשומת של הקיזה - אל תקרי ושן
ר' צ הגיא שור הוא הבשם בדרכו - א מוק כי, ושם בדק אכאן ד' שר
שן - א דקלף 33

שמואל פה - ואין טלי אומרת כי שמא כי' לך מסתבר שולקיבוק
וכוותי, ישר כל מאימת ואפא כי מכאני מן קיימו ואין רוצה אלא שם
הוא, וגם ימן לך תשמה מפי בעל ומוקה שיש לו לה מדין
לקוח לו ולימן תלמי דברכם יגיע דמלוי אשר יעלה קל כתו
ימים ד' שוף אשתא כלל ולכך כך אין לשואל לו יגיע שם שוכרה
ולא כלה אלא שלה כלי - ואחר אין כוכב שאמי המקח דמרכא
דשלחה וקשה שרוצים לומר לו כלי פאוכיר לא שוף יעל
שאלה מפני שפעמים רואה השכיר לפתו כשם שעיכוב מן המשפט
ראמי שאלה בפרי הבירה דהקדמה לספר ספרא פצ'יאוא
אף לא ד' הסיקו ופשוט, ומהוכלת דמשפט דקדשף ולא ולהלה
הוכיח שאלה שאין מאוא דולק לפשפ שלוה נכרי אור כשהם
בדקס ומצא אוב לשולף כך שמשאול לשעון הרא משיב הספר בוקא
מצפון האורה כך
כך שהיא עלתה לו שלוה כנכרי אלא שלו להשכלת קיומך,
ומשלה דשמ האבל כב היא מכוונ דשפון דשלך פלו יגיע כדי
כלשהם שהיא לשאל שקו כל לשואל פלו יגיע אין לשומם מושבה
ומשלה דשמ האבל כב היא מכוונ דשפון דשלך פלו יגיע כדי
כך שהיא עלתה לו שלוה כנכרי אלא שלו להשכלת קיומך,
מצפון האורה כך
בדקס ומצא אוב לשולף כך שמשאול לשעון הרא משיב הספר בוקא
הוכיח שאלה שאין מאוא דולק לפשפ שלוה נכרי אור כלשהם
אף לא ד' הסיקו ופשוט, ומהוכלת דמשפט דקדשף ולא ולהלה
שאלה מפני שפעמים רואה השכיר לפתו כשם שעיכוב מן המשפט
דקדשף ולקשה שרוצים לומר לו כלי פאוכיר לא שוף יעל
ולא כלה אלא שלה כלי - ואחר אין כוכב שאמי המקח דמרכא
יגיע ד' שוף אשתא כלל ולכך כך אין לשואל לו יגיע שם שוכרה
לקוח לו ולימן תלמי דברכם יגיע דמלוי אשר יעלה קל כתו
הוא, וגם ימן לך תשמה מפי בעל ומוקה שיש לו לה מדין
וכוותי, ישר כל מאימת ואפא כי מכאני מן קיימו ואין רוצה אלא שם
שמואל פה - ואין טלי אומרת כי שמא כי' לך מסתבר שולקיבוק
שם - א דקלף 33

(1) עי' לקמן יט, פסוק כ"א, ועי' דפי' ודרכו קדש על דרך עול ה"ש
מהגאון הר' אהרן דוד הלוי גולדברג [בעל עמ"ה] אות קמ"ג - שמביא דברי הגר"א בביאור ישעיה
ס"י ל' (מ"ד, ל"ה נ"ט) המשכיל על דבר ימצא טוב - כי השכל לבד
אצלו הוא חוקר לא ישיג מן הענין הקרוב אלא מראה המדבר כי האמונה הוא
למניע, ולא אל הנושא כי מאוד - רק מרחוק הוא צופה אל תכליתו - וכאשר
נפש האדם - כראוי מקרוב - ואז אשר יפגע בהמשיל יקרבו אל נפשו אל כי
מרפא אפי' האמונה - וכאשר האדם דעתו של כבישת המדות והדאגות נקנו ע"י
ד' דבר טוב ובשלא דעתו של תיקון המדות והאור כחות הנפש - שלא יתפרץ
רק את אשרי בכח מלמד נקנו עוזר ד' דבר הרע - ונפש הרעה יצטרך
נפשו מן האמונה הגשמית לגמרי לבטל ב' הדבק שאין לו מלחמה וכח להשיג
הדבר כולו - שער המשלות גדוש (לך לך, ע"ט, פ) דבר הכרם דאמונה נא בה' רחמן
של כבישת היצר ונפש הי' את האלקים הבהק נח שמי צוק תמיד לעזר
השי"ת ונפש הרעות אלמלא הקב"ה עוזרו אין לו אלא אשמתו שאין מסוגל לו
כל כחות נפשו והלך דרך עצמו לשמור דרך ד' ונפש המהלך לפני וזה אמיץ

הוספה שלילה יכל לוגם - ובפועל לא מי יכולים לשלוח הוספה
כמה ומי לו ספק אל ובקש מהמשכיר שיצא מהוספה מפני
שאינו לו לשלמו - או, שלפי מנהג שפיר לפנים מאחר כי מקנין
ב' מינים מהופכים - ואלו לא יקנם ובמאיר אלו ישלח המשכיר
ולא יבקש באלו יסכים אפי לא שלח ומי משכיר עכל
והלכך כשלח המשכיר ולא קיבל אלו ואלו לפנים יכולים
לפנים יכלה מן אהבל ולפנים יפרוש ליש

ד-ה יש לחלק בברכת הבדלה - ואולי יונעם כאשר לקמן ט"ב ו', ולא דמדמה (2)
ומעלה דגיע לו שומע מפיהו (שע"ח כ"ו) בין שמה הוא מפלוגתם (1)
ד-ו הבא לעמוד תחב ולהגיד לפי הדיבור - א' כמו' פ"ו - ענין ההגדה
שיהו, האבן לועלם מניח לדיבור - ענין דממון ומקפ - ענין שיהו משפע
לעצור כל אפי כמה שיהי וקל משאל מלחמת - דממון לס"ו דאשפ
ישיל יפו כלפס שישפע לעשות לתדיהו כ קובע כותו שם דיהו
דין דמנין הכשוב בין כל שאר מינין כ אם שמוע יבא שאל
ישפו לעשו כלו שקל נפ' ממון מעשר מס"כ הוא לעשות
(שמעת שפ"א דלה אשה לבא כמלון שפ"ו כשאי ש הבעוס
ואשפ שאיב לומכם לבאת וכאשב שאלה אשו בשבע אל שקלה מכש
אשב מכוסאלב ואי פיש לקנות ושש שאלה אל בשכה לאכל אל בל,
אשב דאשות שעולל קכל לי מכבשל
ואל דבאב הבא הוא (א'א) שאלי לשפב-בפי לפנים דאבב כשוב
ויש ולילך אל שלמו לעסוק באדב ב' כבי לשאלה אשאלם
לשון באב בפיך לבאב ולהשלם דאבב

ד-ו) ולא כמו שלכה ו' יבאו ושבאו באמן ולא אומן אלא לשבוע,
אלא לאוקמי ג'כ סוגא בשאי אל בית הללו בפשב יתן (ב"ב,
ג"כ ומשאל

(3)

① לבעאון לפני כל המלמידים מי יתן ויברכני ד' על היכלה שלכם וישמור
כל איש מהיכלה טוב אשר לי - ובוסל מם יוכל היכלה לבסיס את
בעאון כי אם לאמר לו כל הרעים הקדשתם קדש לד' ולא תפני אל רעי
מצדיקת הדורא והלא עם הגורה ציותם ונשמרתם מאד לנפשותיכם הלא
תפנו אך רעי לבפש ובידור הרעי תשמו לעדוצתם לתורה ולדוצה
ומם יאמר היכלה שלי הנם כל היום הולך ולדרך מלא ממני
המה'ל הלא רעי א' תשמ לתוכחתי עכ'פ לקחת איזה ספר ריבק
כמה רעים אחדים ובנה היכלה של בעאון אל לללמוד כל היום
ולבפש אם רעי והיכלה שלי אל לללמוד אם רעי ויאנם בעאון
בשמעו זאת ויאמר הרחמן יכיל כל איש מהיכלה שלי
מם תוכלו אתם לצעת

ועיש שא בעכ'א אמר צאין לך יום שאין יכפו מתעדר עליו בלימוד
הגורה יתם מדאתמול

ואמר ניכר נפלאות הדורא שמתניק ליכלה כמו קשור דתפל ואין
מניחין אותו לשום אצל אלא כפי השילור שיוכל האדם לשדור אותו

② אליהו על בדא מציעא דל פ'א, וזל ובנה יהוע שקשה מאד על האדם לדוא
אל המעלה הנפלאה לדון ולהוכות כהלכה - מהתורה, שהלכותיהן רחבים מני ים
ולכריך רוחב לב מאד שתהיינה כל מקצועות התורה כתובים על לוח לבו ושעורים
על לשונו ואין קל לפרטים המתחדשים בכל יום שאם נשאל עליהם לכריך להוציאם
בדרך סדרא ואז יעלו על לבו סברות שונות ודמיונים שונים לא יצע דהם
איזה מהם יכשר ובעין בה הטעות קרובה מאד - והאמת צולל בין אלפים
מדוכות וספקות ואא לד'א לקלוע בשכלם אל נקודת האמת

③ ע' משב שדעות תשס'ט אות 22

שפי' לאוקמי גירסא שיהי' יודע ההלכה על בוריו ולא תשתבח ממנו
צריך סייעתא דשמיא וכמצו' הגאון מפרש ודעת בבי' האופניך
של הבית הללו שע"ג צריך שיסכימו מן השמיך
ופנה משכ' הגר"א שתהא עוד חכמה בלבך מה שלא ראית ולא
שמעת מעולם ע' דהגה אות (23) שהקב"ה יתן לך סייעתא דשמיא
ויוסיף לקח חכמה - וימצא דברים אשר לא ידע מתחלה

I (1)

ד-י"א II הגה 45 ע' ר"ב סוף הל' איסורי דיאם גדולה מכל זאת אמרו
יפנה עצמו ומחשבתו לד"ת ויכתיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות
מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה ובחכמה הוא אומר אילת
אהבים ויעלת חן דדי' ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד (2)

שם תחונה תנצרכה - ודדיאור הגר"א ולזה צריך שמירה יתרה ועי' דהגה לעולם
דעת שידע החכמה על בוריו לעצמו אשל אי' להסדיר לאחרים
ותחונה שיהי' יכל להסדיר וללמד לאחרים - ועי' מס' סוכה מ"ט;
ותורת חסד על לשונה - תורה ללמדה היא תורה של חסד
ועי' אחות פ"ה מ"כ כל המזכה את הרבים אין חטא בא על
ידו ופי' הרע"ב כדי שלא יהיו תלמידיו בגן עדן והוא בגיהנם ועי' יומא
פ"ג, מונע את החטא מלהכשילו

ד-י"ב יש להקדים דאיתא בקובל מאמרים (מ) פי' בזוה"ק על קרא דנעשה
אדם שהקב"ה אמר לכל הדריאה כולה נעשה כולנו יחד אדם
שכ"א יתן לאדם מטבעו ותכונתו השיר, הארי, הנחש ונמצא
דנכלל בהאדם כל תכונות חיות רעות - ואין לך חד רעה נוכלה
כזו שיש לו עוד דיעה ודיבור

(1) עי כתב ראש קלו מחשבה רעה גם הראשונים לא נצלו מזה
וכבפ"ל ע"ב: ... (ד"ר קס"ב) אין אדם ניצול מפן בכל יום הרהור
עבירה ואם מסיח ידיעת מן המחשבה רעה בזו כופה הס"א, ואם
מחשב בה זו רעה חולה ר"ל
ועי בעל פתניא פכ"ז אם נופלות במחשבתו הרהורים רעים
שלא בשעת עבודה - יש לו לשמוח בחלקו שאם שנופלות לו במחשבתו
הוא מסיח דעתו מהן לקיים מה שנא' ולא תגורו אחרי לבבכם
ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם - וכשמסיח דעתו מקיים
לאו זה ואז"ל ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כאילו עשה
מצוה ועל כן צריך לשמוח בקיום הלאו - ובכל דו' ודו' שמבחהו
ומחשבתו אתכפיא ס"א - וכמו שהפליג בזהר פרשת תרומה
בגודל נח"ר לפניו יתב' כד אתכפיא ס"א לתתא - ולכן אל יפול
לב אדם עליו ולא ירע לבבו מאד גם אם יהי' כל ימיו במלחמה
זו כי אולי לכך נברא וזאת עבודתו לאכפיא לס"א תמיד
איתא במ"ב פ"ה ס"ק י"ג אם נכנס בלבו הרהור עבירה בהיות
בבית המרחץ ובביה"כ מותר להרהר שם בד"ת שנהו כמו
להפרישו מאיסוו שהתורה מצלת מהרהורים רעים
(2) כמדו' לשון הר"ם וירחיב דעתו בחכמה זהו כלשון ההגה ואי"א לפנות את
לבו - כך עו נעימות ומתוקות יציעת התורה - וזהו שמירה עמורה
והם מבדרים מהצלה פורתא של היסח הדעת

(יז)

ד-טו - הוא נגד המדות - כמדו כונתו דמי ג' דברים הטעים
ניכולין מג' דברים הרמים ופ"מ דהגה 88

הגב"א
ד-טז כי התאוה אינה ראוי לדני ישראל כלל כי אנחנו אין ראוי לנו
לילך אחר תאות עוה"ז כלל וכלל ואולי יש להרחיב הדברים
הראה"ד שער הקדושה (קמא כותב) ואני רואה הגדר הגדול,
והשמור המעולה, והדרך הטוב להכניע הדבר הוא רעדון הנפש
ממעוט הנאותי ותענוגי המאכל והמשתה - והמאכל המעט שאכל
והא מתוקן ומתוכל יפה דעדור אשר יערב עליו ותהי' נפשו
מקבלתו ומפויסת המעט ממנו ולעולם יניח מעט מכדי צרכו
ומהשלמת תאותו - ועי' אמרו ז"ל סעודתך הנאתך משוך
יבך ממנה - וכמו שאמרו דסעודה כן הדרך לכל הנאות
שדעולם ותענוגיו שלא ימלא אדם מהם כל תאותו
ויבע כל חי המדבר שאין דרך ליצה"ר אלא מדרך ההיתר
ופתח דרכו מן המותר אצלו, ואם ישמור את הפתח אז שימור
אחר - כי דרך היועץ הבליעל ההוא יועצו למלאות תאותו
מן המותר לו ואחרי הרגילו אותו בהיתר והרגיל את נפשו
להיות שוקקה כל עת ולהיות מוכנה אל רעדונה אז יסיתנו
לאיסור קל ומן הקל אל החמור
ועל זה תזהר בהיתר ואם תגדר דו את עצמך ותמעיט תאותך
המותר לך מוסטת אתה שלא יסיתך עוד יצרך אל האסור
ואל יתענה אדם - פן יחלש לבו, ויתקלקל מעשיו וטבעיו, ויתערב מוחו
ויהי' הפסדו מרובה משכרו כי יבטל מן התורה, ומן התפלה
ואם ילמד לא תהי' תורתו מיושבת ולא יסכים להלכה ולפלפול
השמועה - הג' אדרת נ' הטיר מהא בגד מתעין כאשר בנים בני נפשות (2)
איתא בב"ק ע"א דעא מינו' רבא מרן גנב שור של שני שותפין

כאה א' מילדיו שהי'

(1) שמעתי שהגריד סולוויצ'ק זצ"ל ספר (בשהי' ילד) (הי' פ"א) מושח את הלחם
על חמאה ועל גבינו בדש וכאשר כאה (הגריז' את) זה אמר
לחם על חמאה אני מסין, לחם על בשר אני מסין אבל לחם על חמאה
ועל בשר זה אני מסין - שמעתי מהרב שפולי שכלתו של האצמו"ר מסקולין (11)

(2) שו"ר דרים פו"ר מהל' סנהדרין הג' שדיום שבנים ממעטין דאכלה, ודפו"ג
(11)

(4) עי' לקמן (ו, כ"ו, ודרדינו דחי' וישלח (לד, כ"ט והנני) ודספר קול דודי דופק

וטרחו והוצה לא' מפל מהו חמשה דקר אמר רחמנא ולא חמשה
חצאי דקר או צילמא חמשה דקר אמר רחמנא ואפי' חמשה
חצאי דקר א'ל חמשה דקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי דקר
לצפרא א'ל חמשה דקר אמר רחמנא ואפי' חמשה חצאי דקר
והאי צלא אמר לך דאורתא צלא אכלי דשרא צתורא
ואיתא דתול שרוי דתעניה הי' ושמעתי מהגאון הר' גדלי' שור
זצ'ל כשל הגרוז שהמר צמנ'ל להתול שפי' יושד דתעניה
ות' צפיון צחזינן צלי' אכילת דשר י'ל סדרא דהיפך אז
היאך היתר לו שלא לאכל דשר אתמול ולכ שפי' יושד
דתעניה

וממשיך הראב'ד לפי שאין התורה נקנית אלא מתוך שמחה
ואל ימנע עצמו מכל שמחת מצוה ומכל הנאת מצוה
רק שיהיו עיניו פקוחות כנגד הדבר ויהי' נזהר עליו
פן ימלא כל תאוותו
ואם יחלש לדו על מיעוט אכילתו טוב לו שיאכל
ד"ה דיום מעט ואל ימלא כריסו דפא

ד- יז של וכל ימיו דבעס ומכאודיל - אב' לנוע תמיד אלא אפרדה - כבפרי הט"ז אדהעז ①
ד- יז הגרא - כי אחר המצות צריך לרדוף - לו רוח (ד,ד) הוי רף
למצוה קלה כי הנה המצות דורחין מן האדם ועל כן הזהירו
חז'ל כשל שהמצות צריכין שימור ② כן המצות צריכין שימור
מצוה הרא ליבך אל תחמיצנה ואם דעת שפיא מצוי' דידך
תעלים עיניך אז תיכל תדרח ממך - אז'ל כל הרודף צדקה
הקב'ה מחזיא לו מעות לעשות צדקה רנ"י אמר הקב'ה ממציא
לו דני אדם המהוגנים - הכאו שאל המצות צדקה שאין מצוה
כמוה מצוי' לרוש כי נפישי עניים מ"מ רק הרודף ימצא כ"ו
שאר מצות

(1) (ד,ג) טרע הנשים שירטלו דעליהם מן התורה דשדיל שהם סודרים שמכח
זה יתעסקו בסחורות ויהי' לה טובות עוה"ז מטאב יעסקו בתורה
לא יהי' להם רק עוה"ד לחוד ובאמת אינו כן אלא היא חייק
דעוה"ז ואורך ימיך דמלם שכולו ארוך שהוא עוה"ד - ולא דאוה"ח הקי' כי תצא (11)

(2) ובלי זריזות יתרומל ממילא

(3) כי גם דלילה לא שכר לדו - כמדו כונתו דחילוק ובגת דו יומם ולילה יש עזיבה
גמורה דגם דלילה לא שכר לדו

(11) (כ"ד,ז) שכותב כוגד האומרים שאין התוה"ק מפרנסת את לומדי ואומר כל העולם כולו
דה נדרא, דשדילה נדרא, ודה מתקיים, וכל טובה הצפונה לעולם הבא ואוצרות החיים
והטוב נקנים דה

(4) ללמוד תורתו - כדי לעשות רצונו - כן אומרים בנוסח ספרד ודעדור אדותינו שדטחו דק.
ונלמדים חוקי חיים לעשות רצונך בלבד שלם כן תמונו ונלמדנו ולא משי'
כינוס התעוררות ר"ח מנ"א תשנ"ג ד; אות (1) (5)
מתחלה מש"ב פל יט,

(5) ושוכח דרית אלקיו שהן תשנ"ג מצות וכולן נכללות בדרית אלי כונתו בלי הספורנו
כיש ויכא - כאשר נימול אברהם הופיע הקל יתה שכונתו לעמוד בדרית
כמשפט לכל כוכתי דרית כיתין אתם נצחים לעדרך בדרית - ואולי דשדיל
זה נהגו להכין כסא בעת המילה ודמקומה

(יט)

שם ודרית אלקיה שכרה - ע' דיאור הגרא שקאי על דרית מילה
ויש להמתיק לפמ"ש דצעת חת"ס ח"א קט"ו אמ ד' שאנו כעדדים הנושאים
חותם של רדו עליו ודאותו חותם הורק דמס היותו עדד לרדו
וחותם של דרית מעיד שאנו מצווים להתיש כל תאותינו לכבוד צו
ודרית צה חתום על אדר הגאוה - ועי' משכ' י"ח: (5)

(1) ד, י"ח - ע' מס' תמיד ל"ד. אמר להן מה יעדיד אינש ויחי' אל ימית עצמו (2) (3)
ד-כ"ד (4) ד, ה"א ותמימים אינם דעלי שכל, והנה לעיל כתב (ד, ג) אין לו מלחמה דשכל
ושוד כותב עכומים דצעת ומשימים עצמים בהמה - ושוד כותב כאן ואין יודעים
לעשות רע, ויש לעי הינם צוכים לצה - אם צהו דרכה דשעת ליצה
ואם אינו כן, מצוע הישפים צריכין להשתמש דתמדולות להגיע
אל צפק האמצעי והתמימים צוכין לצה דלי שום אמצעים ותמדולות
ועי' משכ' לעיל י"ד: (1)

ד-כ"ד שהתורה תצילך - ע' רו"ח פ"ו מ"א ומכשרתו - אש התורה מכשיר את
הנפש להיות צדק והרע מתדטל, וכמ"ש גמלתהו טוב ולא רע - תועלת
א' שתגמלהו הטוב ועוד תועלת ולא רע כי הרע יכלה ע' התורה
ועי' נה"ח פרק ל"ד צ"ה וכל דא"ד ואינו מתיירא מפיתוי יצפו דעניני
הנאות העולם ותעתוגותי כי יצפו מסור דידו - כמאמרם ושמתם סם
חם - והניח לו רט"י על מכתו - אכול מה שהנאתם

(1) מה יעדיד אינש וימות יהי' את עצמו ולא פי' הראש לא ימשוך
את דשרו אחר תענוגים ומן יצטער דשרו ללמוד תורה ואז יהי' בטה"ג
ודעוה"ב

(2) ואינם עוסקים בתורה - אע"ג שכתב דפסוק י"ב שלומד - אבל כוון שלומד רק להשלים פניותם
כמו קרוי אינו עוסק בתורה

(3) ע' י"ט-א

(4) ע' שערי אורה ח"ב פ"ט, שמשיא מה שאנו אומרים דכ"ו וכרות עמו הדרית לתת
את ארץ הכנענים - ותקים את בשריך כי צדיק אתה - ודיאר בהא בכתיב
יצוע תבע כי גר יהי' זרעך ועבדום ומנו אותם הי' כבי שיגיע לי כך לבקה גבולה
בקבשה ובירואה כי לי ראיית שלבודם לי המצרים יכאו שפלותם ונבלותם (של
המצריים) ובלו להזהר מפם ולי היסורים של עובדת פרך יתקרבו אל הקב"ה
ולא נאמר ואחרי כן יצאו ברכוש גדול - אבל כלל ישראל למבו ממעשיהם
כמו שאמרו חז"ל הללו עובדי ע"ז והללו וירבו ל"מ"ט שלחי טומאם ולא הי'
מגיע להם שכר כלל - והקב"ה קיים את בשריו רק מטעם יסוד ואחרות צדיקים
תשמור הלוים במה בכתיב בשם נא דאצני הלם וישאלו כל כפל אין נא אלא
לשון בקשה שלא יאמר אותו צדיק ועבדום ומנו אותם קיים דהם. ואחרי כן
יצאו ברכוש גדול לא קיים דהם - והיינו שהקב"ה נוהג מדה כנגד מדה בלמשים
אברהם אשינו הי' בדתינת צדיק כם ליותקים את בשריך שיצא צדיק אתה
ונכבי היקר שלמה צלמן נ"ו העיר מבשרי הרשבן (טו, ב) דקש אברהם יבילה אומיתית
שיירשנה ולא יגרום חטאו אל חטא וכרעו למנעה מהם - והקב"ה כרת עמו
דרית שיירשנה עכ"פ

③ יח - הגרא סוד מיתה ויהרגה - והנה הגרא (ט, יח) כותב וכפאים הוא הכרת שיכרת מארץ החיים ויתה"ב והוא נגד החמדה ולקמן (כא, יג) ששלמה דינים הם בדאדם אל בגיהנם בו בגלגול בדומם או בצומח גם הוא שלא ניכון ולא יתי והוא הגרוע מכולם וזה נקרא רפאים שהוא נכרת מארץ החיים - והוא ימות מכל וכל - וכמדו זהו משב וכן לאחר מיתה - והנה לקמן כתב (ט, יח) כשמרפה עצמו תיכף הוא בכפאים והוא הכרת - ואותם שכבר נקראים אצלה וישבו עמה הם בעמקי שאול כמו שנא (כא, כג) כי שיחה עמוקה זונה והיא החמדה שחומד לגדולות, ולהגביה אוע מאד ונגדו ערוך המקום שיחה עמוקה, (ט, יח) ולכן אמר עמקי שאול והשאול הוא הכולל כל ג' מדורין בגיהנם ומי שהוא ניכון שם צריך לעבור כל הג' מדורין

יט - כמדו דפסוק יח מדאר הרונשים שיבואו עליו, ודפסוק זו מדאר הקישרים שיבואו לו שלא יוכל לשוב

(ב)

פרק ג'

א. צריך האדם להגות יומם ולילה תמיד - עי תוס' סוטה כ"א, ד"ה זה (1)

א- הגר"א כי המצות צריך לעשות כל אחת בזמנה, עי בנפש החיים
פ"ד (לאחר שער ג') אם יטריד אדם עצמו לילה הראשונה של
פסח בכונת אכילת כזית מצה שתהא האכילה בקדושה וטהרה
ובזיקות וימשיך ההכנה כל הלילה עד שיומשך זמן האכילה עד
לאחר שעלה השחר הרי כל טהרת מחשבתו פיגול הוא לא ירצה
ומי שאכל הכזית מצה בזמנה אלא בלא קדושה וטהרה יתרה
הרי קיים מצות עשה הכתובה בתורה ותבא עליו ברכה - וכי
מאי נפקותא בין זה למי שהי' תוקע שופר בכונה עצומה בלי
ראשון של פסח ואוכל כזית מצה בר"ה ומתענה בעיו"כ
ובי"כ נוטל לולב - ובסוכ' פ"ח כותב ובעני כאיתי במקום אי
איזה אנשים שהורגלו בזה - שכמעט נשכח מהם זמן תפלת מנחה
ואצרדה נקבע בלבם - כמו בין והלכה שתפלת המנחה עיקר
אחר צה"כ וכשאדם אומר לחבירו נתפלל מנחה הוא משיבו
נראה אם כבר נראו כוכבים ברקיע - וד' יסלח להם

פסוק ב כי אורך ימים - עי תפארת יהונתן ויחי כתיב יראת ד' (ד"ה ויהי)
תוסיף ימים ושנות רשעים תקצורנה - אצל הצדיק כאשר יפנה
היום נראה כאילו עבר שנה עי רוב הדברים שעשה אותו היום
וזהו ויהי ימי יעקב שני חיין ואצל הרשע אפי' ריבוי שנים לא נחשב
לכלום וזהו ושנות רשעים תקצורנה - אביו של הפ"א אע"ג שמת
צעיר לימים אמר אביו עליו אבל זכה לאריכות ימים - שמעתי מרי חיים
אמצל כאשר מברכין החודש שתחדש עלינו את החודש הזה ותתן לנו
חיים ארוכים - מתפללים על החודש לזכות בו לחיים ארוכים

ג- הגר"א ללמדם זו היא תורה של חסד עי בברכות משה מס' קידושין
בהערות תקכ"ד הערה ט על עובדא דר' פרידא בעירובין נ"ד

① סתם ת"ח תורתו אומנתו ועוסק בה ומהרהר כל שעה ואינו הולך
ב' אמות בלא תורה, ועי דרכות ד: אמר רידל אעפי שקרא
אצל קיש בדיהכ"ן מצוה לקרותו על מטתו ולמיצין מקרא
אם ת"ח הוא א"צ - ופרשי שכגיל במשנתו לחזור על גירסתו תמיד
דין דבר ועי פתח הדבר (מ"ד קל"א) שהמר מצוע לא הודא זה להלכה
ות' בצוקא חזל שלא הי' להם טרדות אפי' לבטלם כגע מעומק
עיונם משא"כ אותנו שיש לנו הרבה טרדות בחיצנא בעסיק בה
צריך לאנוס את עצמו להסיח דעתו מטרדותו לל דינא בת"ח

כ"א

צלמד דעצמו לתלמיד קשה ההדנה ב' מאות פעמים, ופ"א
הוצרך ללמוד עוד ב' מאות פעמים איך הי' רשאי בודאי רו
פריצא בעצמו הי' עמיר במשך אותו הזמן הרבה מאד
מצה כאי' בעל בת"ת אין להעמיד על מדה"ר - ~~אלא צריך~~
~~לתן לאחרים משלו צדקה ועמה~~ ואסור לת"ח לבקדק בזמנו
לומר שצריך בזמן זה ללמוד בעצמו שיהי' זה יותר תועלת
אלא צריך לבטל מזמנו וללמד לאחרים אם שלעצמו לא הי'
תועלת - רק להתלמיד יה' תועלת - ומאחר שלא נמצא שיעור
כמה זמן ילמד לאחרים אמרתי שהוא חלק עשירית מהזמן
שיש לו ללמוד - ובזכות זה לא רק שלא יפסידו מתורתם
כלום אלא עוד יעלו מעלה מעלה - ומסיים וכיון שהוא חסד
עבור מאד ודאי מתוך שעושים לש"ש יתברכו בהצלחה בתורתם
עוד יותר ויותר

ועי מס' נצרים נ"ה, וממדבר מתנה - כיון שאדם עושה את עצמו
כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה - ועי בתול
שיהא מופקר שיהי' מלמד תורה לכל ועי דמאירו ממדרגות
החכמה והאחרונה שבהם הוא להשפיע מחכמתו לזולתו
והיא היא המעמדת ומקיימת תורה ללומדי

הגר"א שם חסד הוא מה שנותן - כמדו' זהו ירש, ואמת הם בכלל
הכל אבל אינו מוכן מהוכונת הפסוק - ואולי בסבר באלמלא הקב"ה (2)

ה, רש"י ופזר מעותיך לבקש לך רב ללמוד ממנו ואל בינתך אל תשען (1) (מעשה
דאביו של הריבב"ז שמכר הנור דרבי שיוכל לשלם ללמד ילט בדרים ח"א ר"ה)
לאיבך עיסא איתא בהנהגת הגרי"ס שלא להוציא פרוטה שלא לצורך
ועי מש"כ פרשת ויחי (תשמג - תשס"א)

1) ועי כפי סוטה מ"ח: על המתן משמרה ביהמ"ק פסקו אנשי אמנה
שמאמינים בהקב"ה לוותר מממונם לנוי היכור מצוה ולצדקה ולהוצאת
שדתות ויוט - אינו במסי שדת קיח כל המתן את השדת נותנים
לו נחלה כלי מצרים ואינו בב"י סי' רמ"ג שכשם שהנו מפזר מעות כלי שיעור
לצורך שדת כן יתנו לו נחלה כלי שיעור
2) עוזרו אי לן נאמר על כל שאר מצות ועדירות במלחמת היצר
אבל על יש אינו ביבי שמים רק ביבי אדם וצ"ע

כ"ד

ה. ר' - שלימות הדטחון שיהיה אדם רשם ולא יהיה דאדם ולא עם דכח עצמו
ומצם יהו, ולא דשכלו ותחונתו - והמנין כאשר יכאה לך דשכלך
ותחונתך כי המעשה אשר תעשה יצלית על ברק עצת לדם ותחוללת
אשר תחשיב אל תחטה על זה כי הכל תלוי ביד"ש - ונא' לאדם מערכי
לד ומד' מענה לשון הנה כי עם מענה לשון אינו ביד האדם
אלא כי הפועל

דענין דטחון ע' משמר הלי-פרשת וישב

שמעתי מהגר"ש שוואדרון זצ"ל שתלמידי הגר"א שמעו ממנו אם
ופרשו מעניני העולם ג' ומים ויהיו בסוקים דתורה יהיו דוטחים
דד' דכל לדם שוד לא יצטרכו להשתדל על פרנסתם דיום השלישי
כאשר היו רעבים סמוך לערב ראו לא' שדא כנגדם עם סל של
לחם וכאשר קירב אצלם היו דטוחים שזהו האות מן השמים
ושוד פנה, והלך לרוח אחרת קראו אותו שיפנה להם ושש נתעלם
והכירו שזה הי' נסיון ונפלו דזה הנסיון - שמעתי מרי' משיח וואלפאן צאיתא בספר של עובדות (2)

ו. ר' דכל פועל אשר תחקש לעשות זכור את השי' ע"ש דד"ה דכל-חיב אדם (3)
שם עוד י"ל-ע' דרים פ"ג מהל' ביעת ה"ב, ה"ג, ועי' דגר"א משלי י"א, י"ג דא"ד ועוד וכמדו' (4)

ז. ר' כאשר יישר ד' אורחותיך ותצלית דעשר ודנכסים ודכל משלח ידיך
אל תאמר בלדבך חכמתי עמדה לי - על כן הזהיר שלא יהי' חכם בעיניו
בסדת כל הצלחה - כי הכל דגזירת השי"ת (1) עוד שם האדם יקרא
יכא את ד' וסור מרע - לא ימשול האדם לחטיר ונפשו כל מדה רעה צולתי
דכח יכאת השם

קשר הדטחון ליכאת השם - כי לא יגיע האדם לשלימות היכאה צולתי
השלימות הדטחון כי אחרי שלא יהיה דאדם ולא יירא צולתי השי"ת
ותקבל נפשו כי הכל ביד"ש ואין לו חלק בעצמו ויקוה תמיד אל ד' ושא
עיניו דכל עת אליו מאלה יגיע אל שלימות היכאה

① חכל דעודנו בורש החכמה וכאשר יחשוב שהגיע עד תכליתה יקרא סכל
NOBLE LIVES NOBLE DEEDS

② נכתב ע"י ר' בוב צולר שהי עודבא דיהודי מראבין בדמחלמה הנקיה
הוכנס למחנה של (עדובה, ומיתה רחיל) וכאשר נכנס כל דטחונו על
הכדשיע נאמר כל מה שהקדה רוצה יעשה, ואני לא אשתבל
מאומה בהצלתי - דצמן סוף המלחמה נצטוו לעשות שורה וידקו
על הכופא מאנגעל ימיש מי שדריא ילך לצד הימין, ומי שחולה
ולך לשמאל (למיתה) - והודי צה יצע שיכיר שיש לו חולי דקלו
ויכיר מיד שהנא צולע, והחליט בכאשר יעדור הרופא ישתבל
דכל כחו אלא בכאיר לי' טוגא ללכת כבגיל, וכן עשה ואלו
שלך לצד הימין - שם נעורר שכדר קדל עיר שלא ישתבל
מאומה ועדר על קדלתו ונתרוט מאד ומשר היסף וכל לסקן
את צה ודתרוזה נכנס עוד הפעם בהשורה והלך
כבגיל ונצטוה ללכת לשמאל - אלא שרוב ההולכין
לשמאל הודילו להריגה אלא היו מעט שהוליכם לדיגה
הדולים להתרפאות להכאות לעולם שהם מטפלים
בהוליהם ויהודי צו נשלח לדיהה ונתרפא של - הנשים
שלחו לצד הימין המחילו, דעדובה אלא נשלחו על
ה DEATH MARCH, ואל הי' של פי' דוצאי מת

③ לזכרו דכל מעשון - עי' בכך שיתה ט, שהסטיפלעך הנור את דתו מבוע אין את אומרת
אי"ב (שאמרה שנוסעת אל ת"א להביא את הטבנאי וכאשר דאת של שאה על מה הא
דאה ומזכה שם לדיתה - ועי' שמעא מהשלה שיכגיל אבל לומר דעזרת השם, אי"ב
והסמיך ב"ב על פי ב' יתנו, ועי' ילקוט ליט דמבדר פ"ב

④ דפי' הסוב הלא שצריך האבל לאמוב המורה הגלוי ושם יזכה שיגלו לו חכמת הנסתר

כ"ד, ב

ב, הגר"א - ואם כשלת דעונך תראה לסור מרע ועשה תשודה - ע' פי' הגר"א כ"ג א'
אם רוח המושל - ועי דדינת הלמדות 54 מהגר"ש אויערבאך עיקר פעול היצה"ר
אינה רק עצם הכשלון דחטא אלא רוצה היצר גם בנפילתו של האדם עצמו
האדם יש לו שאיפות ומי דמדרגות והיצר מפתהו ואומר לו נכשלת פה, נכשלת
שם צה לא דשרולך וצהו שאמר שלמה דחכמתו מקומך אל תנח גם אם
נכשלת עשה תשודה חרטה וויפלו ואל תפול ממדרגתם
אחז"ל שאול דאחת ועלתה לו דלד דשתים ולא ועלתה לו דלד המלך
תירץ כששמע שנכשל אמר חטאתי לד', חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי ומכוון
שלא המתין ולא ניסה להצטדק נאמר לו ע"י נתן הנדיא גם ד' העדיר
חטאתם לא תמות - ואילו שאול דשלה ששמע שחטא ניסה להסדיר את
עצמו ואף שלדסוף הלדה ואמר חטאתי כי עדרתי את פי ד' אחר את
המועד - נפילה דחטא היא טדע האדם אלא שעלין להשמר מלהגרר אחר
הנפילה - ואולי צהו כונת הגר"א הן יראת ד' היא חכמה איזה חכם הרואה
את הנולד. וסור מרע דינה - לחדין מה לעשות אחר הכשלון
ח הגר"א והדשה הוא מן הגידים - ע' דעלינו לשדח ח"א דף רפ"ג רפ"ד מעשה
של הגר"א, ועי דכלי יקר (ואתחנן ד, ט) והעודר על מצות ל"ת הרי הוא כאילו
הוכן דידים איזה גיד מגידו ע"ם

ט-י, רש"י מעיר מכך מה שתרגם אפי' מקרן אחד ועקרי מתוכן
שלא משכונתו אלא יקח אף קלף אחד לבדו הראוי לכתיבה ולא כתפילין שלו
סי' ל"ב הידועים ועקרן ושפתם [שלפי] שאינן כראוי ומצוה אינן ①
כ"י - שלא נשאר עיון הפנינו ממון למצוה ולבקשם ולאו יפאת פן ימכר
הוון דמעות יבוא אחר ויקנה בפ"ו ועליו הכתוב הנה יקרבתו ל-ונקו
וכן יפרוש ואגיל קיום הממון ומליתנו המסכון
מדבר בקטטון שרוצה לקנו כי כשהוא יתכר ממנו למצוה כן ירוה

ל-י הגיא זרקואה יש מעלה שתפו מדה מאד אצל ממון אלמ - שיהיו כל
שלו מ' מס' שיש קיום קא כי, מכ' שמעא דרכי, ומס' עשרים שאלו
רמשי כל מכן (לעושה עבון כמה) אל רשיל שמעשין טלא עשר ישראל שמעלף
שלדל דמם כל מכן אל רשיל שמכדין טל כמרה וכ' פרין יעקב
רשמאלה עושה וכאלו, מכדין טל המשר דרכא ל' הט מעשר ולא מצרי
ילף מכאן שמעשר כספין אינו מבא ואו תודה כלל - ונלמ לפי פשט מלא
כאן משמע שלבקה אינה מעשרת - לא יולפ כאיס ל פשט המתרי

בקשה בומה את הגבירה הקשור ואומע רבאל שמיא מעשרת לא קפיד

יא רש"י אל יקראו אלין יסורין ואין תקידין אלין

יא כי אל נכלה הוא הבקרה שאין מבלית בעשך אלו שיכולתו מוכר ב' ③ ②
יתבך ויאשך בקטטון ואל יתאם בעשר ל ויבא כי הוא לבעלתו ולעשר ונתן
מתוך ההבלתה בעושך ובשותף כי בלבד הוא לבעלתו ולבקרתו מכל
אשתה נתן ולהבל שבכל בעולם הבאול - ובפה שיה אתת של קורה
כוח ראובן מכל מ- הלוכל אל ואין אחד יבא מה בוקן ומשיב ④
יבא בעלים ומעלתו ואל יתאם בעשר ל ויבא כי הוא לבעלתו ולבקרתו מכל
אשתה נתן ולהבל שבכל בעולם הבאול - ובפה שיה אתת של קורה
כוח ראובן מכל מ- הלוכל אל ואין אחד יבא מה בוקן ומשיב

כ"ג:

1. מודן אם אינו כדאי מי יכריאו לירד לפני התיבה אולם המנין כי להיות שלי - צריך שיהי' קולו נעים ולא הכל מסוגלים דכך והמסוגל לכך מוכרח הוא להיות שלי

2. ועי בשע"ת לכ"י שער ג' ל וכ"ל והאיש הטוב לו נמצא בו רפיון יצים אם עמלו בחכמה ודעת וכשרון המעשה ולא צלחה דרכו בעין קנין כספו ובשאר טובת חפצי הגוף

3. ועי בשע"ת שם ויאחזוהו ימי עוני

4. פ"א כאשר שאל הח"ת לא' מה שלומו ענה לו שהי' יכל להיות יותר טוב ועכה לו שאם הי' יכל להיות, הי' הקב"ה עושהו, ועכ שזהו המצב היותר טוב לו

כ"ד

פרעה לשוד מאמריהם ① וכאשר כאו שלא ה' חוצר אלו ה' נוסע וקרב
אליהם אז אמרו לא נתקבלה תפלתנו ונכנסה דלדם מחשבה רעה
להרהר אחרי משה - כמה הרויחו מקרי"ס נסי הים, והבטחות
שנכו ישראל, אידוד מצרים, דיצת הים

י"א, הגר"א - כמה שהוכיח אותם בדברים - אינו מודן דחינת הוכחה בדברים
אצל השי"ת - ואולי נהו צבר ב' הנשמע עי נביאיו
י"ב, הגר"א ע' רש"י איכה (ג, כ"ח) ישב דדד ויצום כי נטל עליו - ופרש"י מי שאירע לו אבל ②
י"ג רש"י שלמד חכמה זה ששגורה היא להוציא מפיו

י"ד רש"י כל תליפין שאדם מחליל בסחורה זה נוטל זה ונה נוטל זה אבל האומר
לחבירו שנה לי פרקך ואני אשנה לך פרקי נמצאו שניהם דיד כל אוא

ט"ו הש"י - כל חמדותיך, ועי ירושלמי פאה ד, כתוב א' אומר (ח, י"א) וכל חפצים לא ישווי בה
וכתוב א' אומר וכל חפציך לא ישווי בה - חפצים אלו אבנים טובות ומרגליות
חפציך אלו ב"ת - כלי עשית המצות שהן מצ"ת - ועי ט"ז יורד (רנ"א, ה)
מסקינן סלל פ"ק דמגילה גבולה ת"ת יותר מהצלת נפשות - וודאי אין לך
בזה עומר בפני פקון אלא בהתם אומר ביותר יש נשות למי שנוכה
לעסוק בתורה ולא בא ליבו הצלת נפשות ממי שבא ליבו הצלת
נפשות ומוכ' צריך לבטל ת"ת ולעסוק בהצלת נפשות ויליל לה
ממרבני שתחלה שלא בא ליבו עסק של הצלת נפשות הי' חשש בעוני
חכמים יותר ממה שאמר בא ליבו המצה של הצלת נפשות (וזה מבשר
מהצלת נפשות של כלל ישראל

ט"ז, עי רש"י שבת ס"ג - למיימינין של תורה שמפשפשין טמיהן בדקדוק ובוררין
כימין הימימנת למלאכה - משמאלין שאין יגעים בה כל צרכן

כ"ד

① פלגי מים לב מלך דיד ד' על כל אשר יחפוץ יטנו ועי דאורו
כדינו מים "ממלאזין קנ"ג כל המיצר לישראל נעשה ראש - וכי הקב"ה
שם במפלגן של ישראל - ומי דעת שהוא הדיוט הוא דדמיכתו ויש לאל ידו
להכע כחפצו על כן נעשה ראש שר ומשנה - לב מלך ואין דכחו
לפעול מאומה (עדדים משלו בנו פורק אין מידם - לא מלכים) ואדרדה
הכניסה לים אלי כותב הרמשן (יד, ד) ואין דכל המופתים כפלא הזה
וזה באמת שגמן לפים אשל סכל עצתם ומזק את לדם (ומזקתי את לב פרעה)
ליכנס ד"ל

② וצרה ישר גלמוד ויצפה לטודה - כי נטל עליו - כי בעל הגזירות נשא עליו הגזירה

צו

כ"ה

ט"ז הגא"א - ללומדים לשמה - עי נה"ח (שער ד, פ"ג) לשמן פי'
לשם כבר הינו ליבד ולהבין ולהוסיף לקח ופלפול - ועי
כתר ראש אות נו' חי' תורה נקרא כל מה שלומד יותר ומתחדרים
הדברים ומחוורים אצלו

<u>שם</u> בשדיל ממון או בשדיל כבוד - ועי בפי' מעלות התורה (יו' אות כ"א)
ושמעתי מאחי הגאון ז"ל פי' אם פגע בך מנוול צה יצפר ואין אתה
יכל לו מחמת שמתעבר עליך משכחו לביהמ"ד פי' שתאמרלו
בבהמ"ד אמלא רצונך בזה שאלמד שלא לשמה רק להתגאות
ובזה תניח דעתו ויתרצה ואי"כ מתוך שלא לשמה בא לשמה
ותפטר ממנו לגמרי וזהו פי' הפסוק (כ"ה, כ"א כ"ב) ועיש בפי' הגא"א אם רעב שונאך שהוא רוצה
להתטיאך הגכילהו לחמה של תורה (פי' עשה רצונו בלימוד
שלא לשמה ובכך אתה חותה גחלים על ראשו כשתהיה אח"כ
למדרגה שתלמד לשמה - וה"פ לעולם ילמוד אדם שלא לשמה
שמתוך זה יבא לשמה פי' שיהא כונתו כן שיהא מזה ליבי
לשמה - ועי רו"ח (ט. ב"ה נ"ג) (פא מ"ג) אל כי מתחלה ההכרח ללמוד
אל שלא לשמה כי לא יוכל האדם לעלות במעלה העליונה
מהסולם אם לא יציג כגלו מקודם על המדרגה התחתונה,
ואין זה עול מעבד אם אבוניו יצוה לו לעלות על הסולם אם יפסיע
מקודם על השלידה התחתונה - אך אם לא ימים הרבה ממקומו
ולא יהין לעלות ויעלה אך על השלידה התחתונה הלא מורד
הוא - (ובפ"ב מ"א) י"ד, כותב וזה מארז"ל לעולם יעסוק אדם
בתו"מ אל שלא לשמה וכי חו' לעולם יעסוק שלא לשמה
אך כונתם שילמוד לעולם בקדיעות חוק ולא יעבור ואם כי בלימוד
תמיד לא יוכל לעשות תמיד לשמה מ"מ לא יניח קדיעותו מפני זה
כי התורה אל שלא לשמה מחליש כח היצר לעש

(11) ולכל משימה (ו,ב) כותב וכן היו עבודו התשמיש מצות לעיכוב עלמודים ומשכילים
דיוק

כתי:

(1) א דלים פי' התלמיד מלמדבן פי' וכא תמיאב- שיל קדושת עיד קטן
הכיאתו אצל המלמד לתלמדו תורה ומה הטלה הקבול ו לעיכן מפ שיש
מן הפשיטות אלא שמוא תלמיד טוב יו ומלשת שפלת אינו מכין מעלת אותו
כלפ ולא מה שיקבל הפדות מן הפשטות ולפיכך הכתוב המלמד
שמוא יהא שלם מאיכו שהוא אצל תלמיד קדושין שפל אפשיל אפלין לקטנות
שיהו יאמר לו קבל ואעפ לך אלפים או מאות - ואפא הוו קטנו ומשפל
עד לעבד הקבלת לפי שאין מלמדים אלא כדי שיעמדו על אותו המאמר ואכלא
אומן המקבל אפלו יקר דמיו מן הקבלה וטוב הכלה לך ספק ולפיכך
מושב תלמיד אחל ניעה ומוא אחל כדי שיבא לך דאותו זמן מרבית
הכלה אפלו ומוא אחל א ובשעבול ויתכן שפלו ויקר דמיו אותו
הדבר שפו אפלו עכשב מלפנים! יאמר לו מלמדו קבל ולקח לך עבדים
תלמודים - וכאשר ומו שלם בשלם יומם - יאמר לו בבו למוד פרשה מ
או פרק אפ ואעפ לך לי בינתים - וכשיהו בעת עבדו
ונקלה דמיו - יאמר לו בבו למוד כדי שאשוב כאש ובין ובכדים
דני אצל ויקומו מפניך כיון פלוני ופלוני ומפו הגשמי אפלו הקבלה
שיכבדוהו ויעשאוהו - נלל פ שעולם ואחל יבטל למודו של הבעל
שיעשה גבלי הבכמה בדר אחר צולי הבכמה
ובדר הנהגתו תכונת על פ שלא יעשה גבלה עקובה משה-בשדי (11)
בדר מן הדברים ומוא מה שאמר האיש המלך מעשים אחיתפל הארני
אנטיגנוס איש סוכו אחר אל תפיו כלומר המשמעת את בבך ואם לקבל
פרס - ואו היא מעלת אחמתא אלין אלי - ולפי שיהיו התכונים שפ מיתן קטנה
עד מאד ואין לו אצל מעיין אחת - ואלא הטיבן אינו מספיק בן בעלה
מיתן - ולכן כתבו לבאן - לעיכן המלמד לתקנת הטבן, ולהיכף מהלכיהא-
מיכות בעלים ומנהגיה אלצל אל פ - ובאשתו לאנטיגנוס - דבאלו
לבאן מה שאלת ואמרו קנה תכונתך הבהרתו כל - ונתן
מה שאמרו כל לעולם יעסוק אדם ואפו שלא לשמה שמתוך שלא
לשמה בא לשמה

<u>הגר"א י"ב</u> - אלא ישלימנו לך - ע' לקמן (כ"ה, כ"ג) שתהיו לומד לשמה
כי מתוך שלא לשמה בכלות ב' דרכי איש על אויביו ישלם את
י"א - ר"י אם עבר אדם על כריתות ומיתות ד"ב ועשה תשובה אחרי כי לא נרצה הזון ①
י"ח - ע' בית שוב ל"ג, בהוגי התורה ימצאו ב' אופנים כי יש אשר
חשבה לתכלית חיותו ומצד שלימותו, אשר בזולתו אין לו חיים
כמשואר בתפד"א לעולם יכלה אפם כאילו הוא צלול בתוך אדירים
וכבר בלו מים עד נפשו ונצחמן לו שמה אילן א' כי בכל כחו
יחזיק באילן לבל יטבע בעל הים - אמנם יש אשר לא יאמין
כי הוא עצם חיותו, ואצבבה יבמה בלבבו כי הוא התמיך
את התורה ונותן לה קיום - ועולה על רעונו כי היטיב לעשות
עם התורה טובה רבה ומסב עצום - ולעומת זה לכת הראשון
הוי עלי חיים, ולכת שני הוי מאושר

י"ט, ע' במ"ת (ויקהל ח) כתיב אצל בצלא' וימלא אותו רוח אלקים בחכמה
ובתבונה ובדעת בג' בחשים אלו בכא הקב"ה עולמו שנא' ב' בחכמה
וכשלשתן עשה בצלא' את המשכן וע' בביאור אמרים שהמשכן
הי' הנשמה של העולם

והיא התבונה והיא הדעת
<u>י"ט, דרשו - על פי התורה</u>, איתא בב"ר (א,א) בנוהג שבעולם מלך ב'
בונה פלטין אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן
והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא ביפתראות ופינקסאות
יש לו לדעת היאך הוא עושה חדרים היאך הוא עושה פשפשין
כך הי' הקב"ה מסיל בתורה ובוכא את העולם והתורה אמרה
בראשית בכא אלקים ואין ראשית אלא תורה כמש ב' קנני
ראשית דרכו וע' יפ"ת בראשית בכא עם הראשית בכא אלקים
את השמים ואת הארץ - וכן הוא בזוה"ק (תרומה קס"א) וכב בעא קב"ה
למברי עלמא הוה מסתכל באורית בכל מלה ומלה ועבד לקבלה
אומנותא בגין בכל מלין ועובדין בכל עלמין באורית אינון

נ"ו

① דלא יסוכן כי באשובה גולה ויסורין ממרקין יכין לבו לעשות מצות
המגינות מן היסורים כמו מצות צדקה וכנגד כולן מצות ת"ת לש"ש
ואמרו חז"ל על ע"ח היא למחזיקים בה ודר אדם על כדאמרו ומ"מ
בד"ז אם הי' רגיל לקרוא פרק א' ביום יקרא ב' פרקים
ולי"ד אדם לעסוק בתורה בכל יום ואמרו בספרים בשם שכר ת"ת גדול
מכל המצות בך מונח דיצון תורה גדול משאר היהודים והכוונה להגן מן המזיק
המר והמון הגדול הזה יעסוק בספרי הצדיקים והרבנים הלומדים לש"ש
ובין עוסקים בתורה על ידו ונ"ל כדאמרו בספרו על ע"ח היא למחזיקים בה
ללומדים לא נאמר אלא למחזיקים בה שהם מחזיקים ידי הצדיקים והרבנים

משלי פ"ג (י"ח

י"ח הגר"א - ובנים - ע' דרכי חיים כ"ה. א' נענש דבעד גידול בנים לע - יש
למצוא בפסוק הנאף לבנכל מצור גידול בנים ר"ל ביש להתאמץ דרך עוז ותעצומות
בלימוד התורה ולכפ"פ בקבילת עתים לתורה (אך יהי' בהתאמצות גדולה ויש
כמז לזה בפסוק הושע (3,1) ותשרת תורת אלקיך אֲשֶׁרֶת בניך גם אני
ומנגן מעצמו שאם יתקן זאת ויתאמץ לעסוק בתורה מעט ילחם מכפי יכולתו הטבעת
אז בניו יהיו נשמרים מהשי'

שם נועם הלא חכמה - ע' משכ' על מס' אבות (3, י"א) כל המקיים את
התורה ממני סופו לקימה מעושר 17-16

י"ט, המאירי - נ"ל שהב' המקום בעבור כלו' בעדור - שהמציאות כולו מכוון
על זה אם לא בכיתי יומם ולילה תקות שמים נארץ לא שמתי
וכן אמרו בדרש כי לב' מְצוּקֵי אֶרֶץ וַיֵּשֶׁת עליהם תֵּבֵל - מצוקי ארץ
יסודותיהם של עולם והם הפעוסקים בתורה. וישת עליהם תבל שדשדילם
נבראו

יסוד נשורש הלבידה - תא חזי ברוחא עבד קב"ה עלמא וברוחא מתקיימא
רוחא דאינון בלעו, באורייתא

כ"ד

ומי בהגבא (הוא דמלה של תורה עג) והכלל כי כל מה
שהי הוה ויהי עד עולם הכל כלול בתורה מסכאשית עד לעני
כל ישראל ולא הכללים בלבד אלא אפי פרטיו של כל מין ומין
ושל כל אדם דפרט וכל מה שאירע לו מיום הולדו עד סופו
וכל פרטיו ופרטי פרטיו וכן של כל מין בהמה חי ועוף
וכל דעל חי שרעולם וכל עשב וכומה ודומם וכל פרטיהם
ופרטי פרטיהם (כ"ו)

כ"ה כי בדעתו תהומות - אחרי בריאת שמים ואכל ומחפש בכל יום מעשה (1)

כ"א תושי ומצמה - שמור התורה במעשה ובמחשבה

כ"ו דני אל ילוצו ממניך - החכמה והתבונה והדעת אתם שהודעתיך
שבחתם הגדול נבכאו שמים ואכל ולכיך אתם להתבונן על הענין
הזה והלא התחתונים והעליונים לא ישיגו לחלק מכוב הדת
קצות דרכי רוכמתו ואין הנבכאים משיגים לדכנא יתוש א' החכמתם
אפ"מ הואיל והתורה כ"ב חשובה השמר שלא יסורו ד"ת ממניך
עד הקמת - גם אם יש לך עסקים וטרדות או יבואו אליך מקרים תפופים
כ"א אל ילוצו ממניך אותם העסקים והמקרים ומי VOICE OF TRUTH (2)

כ"ד, והיו חיים לנפשך - שהרי על החיים היא

כ"ה, כי כאשר תשמור התורה יהיו דברים נשמעים בהיותך נאה מקיים
ונאה דורש - אומרים בשם הגבא דכבי להרדיל ירש"ל תהא כבוס
גדול המסודר בכוסות קטנות וכאשר נתמלא הכוס אמצעי ונשפך לאול
נתמלאים הכוסות הקטנות - וכמדו זהו כונת כאשר יהיו חיים לנפשך
אז יהי חן לגבגרותך - הפה קולמס הלב

כ"ו כי אז - כאשר תשמור כל התורה - אף אם תעדור על דבר אחד

כוונת המלים - וקבאי מאחר שמחר מן - כי מחיר מן ומשרה יקנין
המלוי - כי פקדי ב' ישפוך משתתי לה - ואמר לרי יאשר ולפכות
הפלכים ומשרה ושחרה לחטור יקון ואיתה אחרני אקומם ואשתה
איך אשר במסכלת ואבל כה לתת נחל אין כה נוצ יכולין לקיים מי
אשר אין ראוי עמכן ומאחר מיש אין לפחות כי אף ברחוקים
מחמת מרפים באור לי והיינו עכיות הראשל לא לקון ידוע שיפלוש מקום
~~כאשר מאחר ילפתי~~ ~~ולפתי~~ א דסקאמה זה כיוצ דגולה אשר תקון מיוחן
~~כאשר הדואל כאשר כי מאחר ... דוע שהי כשהוא ואשתו~~

שאל לאחר משתתי דקדוק מה שיון גלמיד מניך לומר ריק שתים
ריק קל כי תקון דקדוק יפה ויפה לומר מלה שהיא בזה אחר בזה
הוא ושתוא ושיהו דקדוק - ורפה כי ידוע אלפין ואחרי
כוונ ושתוא ושיהו דקדוק - ורפה כי ידוע אלפין ואחרי

① אומר השואל למה זכה ומעט ויקח על שאול כשאחר - ולפי הוא
אכן ראשון ומאחר ל בשני הכלים
מן הכוס הוא המלוכה כלומר הכוס, ומ"ש שכרו אחר הקדוש
על קון כיון מה פלטת למלוך דוקא אחרי שיהיה מרוקם שיהיה
הקדוש הכינו את ומאחרי שהיה כל הכוס הקדוש
אלפי ישחטו רוכתיך משיחת ומה דומה על הכוס -
מן הכוס הוא המלוכה כלומר הכוס, ומ"ש שכרו אחר הקדוש
אכן ראשון ומאחר ל בשני הכלים

① כדעת - לקיום הסמוכות יקראו דשפטו הדולק ומכסה
אחת מעלה הגבוה ומשקה הלפף ושאול ימין טלף ואף לא ישאר
לקיום ואכפ את הפשוט
② כלו הדעת מאחר שהקדש שאחרכון דקדוק הקדוק ושאלו פי של
הכלים דהלי קים - הקדוק אחר אין שיאחר ל הכוס ומשך ומאחר
לכל - כאשר הקדוש ימים היו רוצים לעשות את הלילה היו
אלפי ישחטו רוכתיך משיחת ומה דומה על הכוס -
הקדוש הכינו את ומאחרי שהיה כל הכוס הקדוש
אכן ראשון ומאחר ל בשני הכלים

יש לך לירואת - וכן יורה לשון אז, ויכא יעקד מאד
ופרשו (ליד, י"א) לכך אני יכא שמא מהדטחתני נתלכלכתי דחטא
וכ"כ באשן עזכא של ויעקד פחד שמא חטא, ודמדור זה לא יהי' השל
עמו - ואל תתמה כי הנה משה שאין למעלה ממנו והא שלחו
להוציא את ישראל ממצרים, ודמדור שגגתו שלח מלאך להמיתו

כ"ז חדל נחלה - הול תנגול ונגפתם - ויל בהנה איש המוכה מגולל אשמו
על האחר שהכהו ואינו יודע כי הוא הכה את עצמו ע"ד תסרך
רעתך ולזה אומר תגול שאתה בעצמך המכה כי עונותיו גרמו
לעשות המכה שלח לפרעה

כ"ד, אם כי ולא בהיותך ניעור בלבד תהי' בטוח אל גם בשכבך תשמור
התורה עליך

חנ ושכבת ועדה שנתך כאשר יקום יכגיש ערבות שנתו ונתחזק גופו

כ"ה, אל תירא כי אפי' שנגזר על המקום לבוא עליו שואת רשמים אתה תנצל
ולו תספה דמן הזר אתה שאתה נקי ממן, ונוצר תשי' ומצמה (שמירת
התורה במעשה ובמחשבה) ואתה בוטח בד'

כ"ו, כי ד' יהי' בכסלך רשי' בהטחך - בצדרים שאתה כסיל בהם ע' (ט"ז, י)
קסם על שפתי מלך במשפט לא ימעל פיו הדיבור של המלך
הוא כמו קסם כישוף כי אל שמרמים אותו יקרה ד' בפיו
בזה כדי שיהא משפטו אמת - מאן מלכי רבנן ועי' ד"ז קלינו
סדר רב עילוש קמי' בבדא למימר - אל רבא ביינא בחצצתא הכי ביינא
ופרשים ביינו פשרה שאין בקיאין בדין - אכסיל רב עלוש קרי עלי' אני
ד' בעתה אחישנה ופרשים איכסל רב עלוש מבדא פן יאמר רבא
בלבו אילו לא הייתי כאן הי' בן בין שקר וכן כל ביינין שהוא בן
שלו בפני

אלא כי דאמר אמינא דאי משכחינן לישנא דמקשה מעצמו
לכתף את אחד אלא יבא דק שמעתא לא דאי בין נפקא מ"מ
שכבי יעשו צימנין כיקלה קלקל שקיא לכתפיה ולא נפשיה

נראה דאחדא ומתן שעיא בפשט גוא דשמא ב

כי כ"ל - א דדיון ווגם דאמרינן סוכה ונו' כי מכבי מלכים
מן מעין ודוחתיו דשיא ישמה לפי ע"ן ונתנו אחרי שמעתא
נסמה נוכן פי' דפסוק הקודם אחרי שנתנו על המקום שהיו שם
שעת כשיח אחר גבע ולא נשפה אחר שאתם עתי מאן ונתנם
בשמה נאמנים ואתם רוטו רשע) ושאר בקולי מלכי שלא בלבד ימין
הוא - וכאיון כיצד מצאנו כי עת שיכל הממה ודוחתו ימין
השיב מכל בשם שלא אמרו כי בדומה מאן הוא לכל המוסיף
ונקי בזה ושלמה משכו עם מאן יתב למדינו כי את שאינו
אמרו כי ודוחתו יין הטל לתוספת כי מכל בשם - וש לפרש ב
שכר כדוחתו (קי) ובקדמה הדדי"א
ולא דמתרי כלדמי שאפי' משתמו תנקה ההשלמה בקולה
לקיל מש שאין כן בקודא מאוחרו ולישא מצאנו ולהמר
מאשר כנהיו מאן כפי מה שמע מקשה שפי' בקודא
מוכיח לן דמש שמע רוטו יתון כן כמ"ש כלל עשה בכאן
בכאלש כפי שאשה בכאן בכתוב - אלא מי שמטא על בקודא
ונוא מאיר אמר כמה הוא סכ וכמה פעמ אלושה - (כי פי'
הסיפה המקשה לתמיה מאן מפשיט מה שמטא שלו כן)
ולא פי' כאי לקודא רשע רוטו כאלקיל

ולא בזמא מפרש אפי' אמה רשע כשפא שש דשפש על מקרא מכאלדי לפשר
שמש כן דמדש אכה (ג' כ') בפצל ג'יא אלפי רשע נתוצ כן בקילה
ובדוטה כ' תוכ יומיין שאפי' רשע ודוטה כ' תוכ יומיין (א' ל"ג על עשלי
ומ"ש כ' ואמרתי אפי' רשע כשפא שש דשפש על מקרא מכאלדי לפשר

(1) צמי שעדר על חקי אלקיף ומצותיו אשר יעד והמיד עליהם, שתהי
תוחלת הבוטח עליו נכזה כשימרהו ולא יהיו ראוי להקרא
בשם בוטח אלקיף

(2) צעי באדן שלמה סט לקוטיף שמשיא מהגנא על ישמ' (ה,ל) כי מצל כללי
ומצל פרטי ואם נגזר על מר א' במצל כללי ליהרג לא ימלט
אל האיש שלא נגזר עליו בפי' כמ"ש ויש נספה בלא משפט
וכמ"ש כון שניתן רשות למשחית ומצל כללי נוצא למצל פרטי ע"כ
מוטיל לברוח שמא לא נגזר עליו בפרטות - וכמצו' זהו מש"כ
הר' צצדיק ובוטח ניצול אמ"ג שנגזר על המקום

<u>בעיון בטחון</u> ע' דרדינו יונה שכתב וצע כי הבטחון האמונה
הדרורה והתחזק הלב בישועת ד' והסמק עליו באמת
(ושם כותב ולא יתערב בו שום ספק)

(1)

בטחונו - וכמצו' אין זה סתירה לדברי הרי' - באומר יגן השל לחוסה
ויש ביכולים לסמוך על זה
בו מכל צרה - והבא כתיב חסד יסובבנו - בעל המכאשים הכאים לבוא
עליו יש סיבוב של חסד - אבל מהחורת הלבבות משמע שלא כלום בטחונו
ובזכרוני כי מצאתי סייעתא לדברי הגרא' דלקוט אפלים (קפיטל כ"ה)
אלוקי בך בטחתי אל אבושה מעשה הי' בקסרן - ושומרי המשינה
תפסו לאיש אחד - אמר להם הניחוני בן ביתו של מלך אני - כיון ששמעו
כן הניחוהו ושמרו אותו עד הבקר בבקר הביאוהו אצל המלך ואמרו
בן ביתך מצאנו אמש - אל בני אתה מכיר אותו אל לאו אל והיאך
אתה בן ביתי אל בבקשה ממך אני בן ביתך אלא בך בטחתי
שאלמלא אמרתי כך היו מכין אותי אמר להם המלך בשלום שבטח בי
הניחוהו כך אמר בוד אלקי בך בטחתי בשלום שבך בטחתי
אל יעלבו אויבי לי ולא אני לעצמי כ"כ אלא גם כל קויך
לא יבושו וכם הכאיתי צאת לאבא שמח

ועי' בפי' אוצר הגפלות על הושענות כהושעת אלים - כהושעת שומרי
מצות וחוכי ישועות קל למושעות ועי' וכונת הארוז כמו שהושעת
עד היום כל שומרי מצות - או אפי' רק חוכי ישועות בלבד
הבוטחים בך ומצפים לישועתך אעפי' שאינם שומרי מצות כבאו
ועי' שמריא מצפש שוחט אשרי אדם בוטח בך אשרי אברהם
אין כתיב כאן אלא אשרי אדם כל אדם

וכמצו' צריכין להרחיב הדברים ע' באמונה ובטחון מהחזו"א פ"ב
טעות נושנת נתארצחה בלב רבים במושג בטחון - שחובה להאמין
בכל מקרה שפוגש האדם והעמידתו לקראת עתיד בלתי מוכרע
ושני צרכים בעתיד אחת טובה ולא שקי - כי בטח יהי טוב
ואם מסתפק וחושש על היפך הטוב הוא מחוסר בטחון - ואין
הוראה זו בבטחון נכונה שכל שלא נתברר בנבואה גורל העתיד

מ"ד

(1) שומ' בכ"י על פסוק צו ד"ה עוד יחיד עין הדטחון לדטוח
דאמת על רחמי השי"ת כי רדיף רחמיו, ועל כוד חסדו
כי גם בהיות עונותיו רדיף ועלומיף יקוה אל רחמי ב'
ונאמר יחל ישראל אל ב' פי' גם כי הענות רבו למעלה
ראש הרבה עמו פדות כמו שנתבאר וי' בב"ה ~~[illegible]~~ ובדע כף
כי חסדי השי"ת יתפיף על כל עון ומפחף על כל הנכנע
ומפקש רחמיו - ועיע דכתבי הכמן האמונה הטחון שנ' שנ"ל בטח
בב' ועשה טוב כלו' אעפי' שאין דוקף מעשיף ותבע בעלמף
שאתם השע על כל צם בטח בב' כי הנא בעל הרחמיף
ויכחף עליך כמו שנא' ורחמיו על כל מעשיו כ"ל לצדקיף
ובשעיף ועשהטוב כלו' אעפי' שהנא רחיף ומנון אלו ידטיחך יצפך
שלו תפאס רע - עשה טוב

אין הלימה מוכרח - כי מי יודע מספיק בי-אלקי ענין הדטרמיניזם
הוא האיזון שאין מקבה לאוזן וכן להיפך וצריך השמש הכל
להתבונן מאחרי יהב
ובאשר כאשר נשמע למקבה אשר לפי הנוסע שיאולץ בבניין אלין
סכיכה - מדוע הכלא יסתלק מטלית מאולץ - קשיא הקשה הנו
בכיר להשפעת לקחו את האחת מיכולת כי אין כאן לפנינו
שום פעלא כלי אין מקבה רק הכל מאחרי יהב לעולם ין
לומר - ואשר שפע אומנים מפיקה פחדים וניעזר לו אומלף
להאמין דאפשרות הסכלה ושאין לפנינו נסיבי לדעת יוצא
מנסיבי לעולם אין שם יקראהו מבר הדטרמיניזם
ואחבר הדטרמיניזם להאחד אלמן על נקודת הסיומים
אלא להעלות על מחשבתנו בכל היסודיין ושאמא לקו את כי אין
המקבה בפועל שאין מקבה לעולם בלי רק הכל מאחרי יהב
וכל שם מאבר הדטרמיניזם - ולא דבר (11)
פלא לעולם של הסכלה שטלית שלי האבן להשאבל הכל משתנה
אבל הדטרמיניזם - כי אפשר להבין אותם בעיניך ושפע לנקם אפשרות
שאת, בשפע הדטרמיניזם להאשון ויבלה את לבן להשאפה אשלה (3)
ובצבע להעיד את הוא הפעיכה ולא דבר אחלף ידוע הכבה מבחר
ומסיק יש זוכ מאבר הדטרמיניזם כי על הדטרמיניזם שהכה כות קבע
שאלה אחר כות אלי מהכה לא ויכא לנו - ושפ אין מחשלף להבי מאלי
אל אפשה על מהכה לא ויכא לנו - ושפ אין מחשלף להבי מאלי
הדטרמיניזם ווד קבוע - לא אבן שהכה פילוסופים אי ונהכה שפע וכות בל (2)
אילא כמו דוגמא - 0, מחשבה כללי פעלים שפע לא דבק ושאר קל
בהכה דבר אחר מוכרח אלי שאין שם דבר בעולם דיבר ואילו הכחש
בהכה דבר אחר מוכרח אלי שאין שם דבר בעולם דיבר ואילו הכחש
בהכה דבר אחר מוכרח אלי שאין שם דבר בעולם דיבר ואילו הכחש
בהכה דבר אחר מוכרח אלי שאין שם דבר בעולם דיבר ואילו הכחש
בהכה דבר אחר מוכרח אלי שאין שם דבר בעולם דיבר ואילו הכחש

(1) ומתחלה מפרש הגר"א שהדטחון הי' שאין הצחה בתוך ביתו
וכמצו' גם עפ"י דרכו של התנו"א - ומי לשון הר"י המצטנה השי' (11)
(2) לבשה את עצמון, ותהי על ופתח רוח ד', ותצלח עליו רוח ד'
דכולם הכונה שהרגישו בלבם אומל הלב להלוך נגד הטבע
דאלי' לא הי' מכניסים עצמן לסכנה, וכן צ"ל בעובדא דבוד
על הארי והדוב וגלית הפלשתי
ולהיפך מצינו בשמואל שאמר איך אלך ושמע שמואל והרגני
והיינו מפני שהרגיש מורך בלבבו בעת ההיא מפני שההליכה
ההיא הי' נגד רצונו כמשם עד מתי אתה מתאבל על שאול
וכן צ"ל גבי אליהו שברח מפני איזבל היינו מפני שלא הרגיש
בלבו בעת ההיא אומל הלב כמו שהרגיש בעת שהרג נביאי הבעל
לעני כל הזמן - אבל בעת בריחתו הרגיש שסרה ממנו אומל הלב
היינו מפני שהי' אז בלבו טינא על ישראל

(11) ויצע כי כל מעשה השי"ת לטובה כמו שאמרו ז"ל כל דעבדין
מן שמיא לטב, ויקבל כל הבא באהבה, ויצע כי היא טובתו
וכפרת עונותיו, וכי זה לתועלתו יותר מאשר הוא מבקש
(3) כי הכל השי"ת וכי אין הכאתו והצלתו ביד המכה
רק פני לבבו יהיו מועבות אל השי"ת

ל"ד

לפי אומלי הלד בדטחונו על ב' וכמדו מה שפלפלו אל מכני
דטחון דרשי כמדו צהו מסוג הדטחון של הגרא וכמדו
אין נה ענין למשב (ל"א, ב"ה ומסיל) צהו כמו שהגדירו הגנוא
והאדן שלמה צאירו דסי' מן השמיל

כ"ו הגרא - שלא ולכודק דמצודה ויתגדר עליך - ע' קידושין פ"א, ר' מאיר
הוה מתלצלי דעודרו עדרה (אומר שנקל הוא להתגדר על יצרו אל הוי
רוצים) יומא חד איצמי"ל שטן כאיתתא דהך גיסא דנהרא לו הוי מדרא נקט
מצרא (חדל מתוח משפת הנהר אל שפתו ואוחזין בו לעבור על גל קצר
כי מטא פלגא מצרא שדקי' אל אי לאו דקא מכרני דרקיע הזהרו
דר' מאיר ותורתו

כ"ז, רש"י אל תמנע צדקה מן הענ' - הפסוק קורא את הענ' דעליו
משמע בקודם הנתינה נחשב לדעלים - כמדו אומרים דשל האלשיך
הק' את הענ' עמק - שמה שנתרדה אצלו הינו שהופקד אצלו
חלקו של ענ' ועשאו גזרר על חלקו - גזל מתנת עניים
נקרא גזלן - איתא דמ"ת דהר לא צי לעשיר שהוא עומד דרוח
ועני דצער אלא אל גוזל ממנו מה שנתן לו הקב"ה

של דהינת לאל יבק לעשות צדקה שמא ידא יום ואין לאל יבק
ועי דרדינו יונה כענין שאמרו לפום גמלא שחנא - ע' כתובות סו"ו
כ"ח - ר' לך ושוד יורה על צרות עין - גם יקרהו עין דאשר יכלים חדרו
גם יציק לו דתוחלת ממושרה

וכן הוא דמוסר אדיק דשם ילקוט מעם לוע
ועי דמאירי שאפל ששני פסוקים אלו מצהירים שישפיע מחכמתו לצולתו
ועי צדרות משה קידושין תקכ"ד הערה ט' אסור לת"ח לדקדק
דזמנו לומר שצריך דזמן זה ללמוד דעצמו שיהי' זה יותר תועלת
וכשילמד לאחרים ילמד רק לתלמידים שמחדדים את רבם - אלא צריך

① ג'ר מעשה דרי'ג שהי' רוכב על החמור והי' יוצא מירושלים
והיו אלמידיו מהלכין אחריו ראו ריבה אחת שפיתה מלקטת
שעורים משין גללים בהמתל של ערבין כיון שכאתה אותו
נתעטפה בשערה ועמדה לפניו אמרה לו רבי פרנסני אמר לה בתי
מי את אמרה לו בת נקדימון בן גוריון אני אמר לפי בתי ממון
של אדם חיכן הלך אמרה לו רבי לא כפין מתלין מתלא בירושלים
מלח ממון חסר - ונקדימון בן גוריון לא עבד צדקה - איבעא כבדמי
לי' למיעבד לא עבד כבאמרי אינשי לפום גמלא שיחנא (לפי כח הגמל
יטעינהו משא

② שור שכ'ב דמוסר אדיק בשם ילקוט מעם לועז

לבטל מצמנו וללמד לאחרים אלא שלעצמו לא יהיו תועלת
מהתורה ללמד לאחרים אלא לאלו שרק להתלמיד יהיו תועלת
ומאחר שלא נמצא שיעור כמה זמן ילמד לאחרים אמרתי שהוא
חלק עשירית מהזמן שיש לו ללמוד תורה - ואלא שליכא ראי
לדבר זכר לדבר איכא ממשר כספים (ואין לו ליתן חומש)
ודצבות זה לא רק שלא יפסיד מתורתו כלום אלא עוד יעלה
מעלה מעלה בלמדכה יותר גדולה

ועי בפנים יפות פרשת חי שרה (נ"ד ד"ה ואחרים) ואחז"ל
איזו חכם הלומד מכל אדם ואמרו עוד מתלמידי יותר מכלם
עניני שאחז"ל לאו מכל אדם זוכה ללמוד מפני שהתלמידים
נשמתם נאצל משרשם שהוא נשמת הרב המלמד אותם
ואי"א לו לקבל החכמה אלא מצינור שהוא שרש נשמתו
הרי כשרצון השי"ת להשפיע להתלמידים לכ"א חלק חכמתו
הוא משפיעו דרך הצינור שהוא שרש נשמת החכם
הרי שבשבילם הוא מקבל חכמה כדי להשפיע להם ונמצא
שאמרו שלומד מכל אדם שהוא מקבל מכל התלמידים שעל
ידם הוא מקבל חכמה להשפיעם
וכשהחכם אינו משפיע לתלמידים עונשו הוא שחכמתו
מסתלקת ממנו - והטעם כיון שנסתם הצינור ממילא נסתם
השורש ועי משלי (י"ד, ד,) ובפי' הגפ"א שם

כ"ט רי' אם הציק לך חברך - תוציאהו תחלה כי שנאתו על
מה שהרע לך ועי רי"ם סה"מ וצוה שב ולשון ספרא לא אמותי
אלא בשנאה שבלב אמנם כשהראה לו השנאה והוציאו שהוא שונא
אותו אינו עובר על לאו זה

ל' רי' - כי חנם יקרא אם תריב על דבר שפתים אשר לא
הציק לך בדבר כמו שאמר גם לכל הדברים אשר יבדרו אל תתן לבך

① ועי דלמסר אדיך דמל ילקוט מעל לועז - אל דא עליך רעה מידי אדל בל שאי
הלא הסדה אלא נגזרה עליך גזירה שתהוא עליך צרה צו והאיש אינו אלא שלא
ומעילא אל תפיד שהלא לא הי הסידה אלא האצר

ל"ד

לו אם לא גמלך רע - פי' חנם קרוי שלא גמלך טובה עדור הטובה שעשית
חדל נחלה עמו גם זה יקרא חנם

ל"א, אל תקנא דאיש חמס - אל אם לא תעשה כמעשהו רק תקנא אותו דהלחתו
ואל תדמה דכל בדכו. כי האיש חמס עושה לפעמים לפקה ומסב רב
דכסף אשר חמס - אל תחשוב שהלבקות יכריבו ויכריעו את החמס
והנה מבדרי הגרא נלמד באיש חמס - בנפו מהותו לא נמצא דושום טוב

ל"ד - רשי' הוא ילילי - אדם נמשך אחריהם לסוף אל הוא יהי' לך עמהם
ע' דכים פ' ה"א מהל' דיעות דרך דרייתו של אדם להיות נמשך
דדעותיו והמעשיו אחר רעיו וחבירו - ועי דח"ח כלל ד, י) מהל' לה"ר
אם רואה אדם דא' מצה מגונה - נכון לו לספר בדר זה לדנו - ולהזהירו
שלא יתחבר עמו כדי שלא ילמד ממעשיו - באם כונתו לשמור את
חברו שלא ילמד ממעשיו פשוט בחותר ומצוה נמי איבו ועי דמ"ח
אם יספר להם כאשר הוא לא יתרחקו מאתו - אפשר בחותר לגדל

ל"ד ע' דזכות אדות - מדיא מפ"ש שנים שאשרים ואין דיניהם בדרי תורה
הרי זה מושך לבים - באפי' כ"א לומד לדבו כל שאין דיניהם ב"ת
שאין עוסקים שניהם ביחד - ששניהם מתלוצצים זה על זה - השי"ת
יתלוצץ עליהם - כי יהי' לדם אטום מלהבין ולהשכיל - ואז יליצו
עליהם כל רואיהם

אכל לענים - שמדת ענותנותם גורם להם להיות לומדים יחד, וכ"א
יתאוה לשמוע בדרי חברו ודעתו - הוא יתש יתן להם חינה של תורה
ויאיר עיניהם בחאור של תוה"ק

איתא דאדות איזהו חכם הלומד מכל אדם ופרשי' ואפי' ממי שאינו
גדול ממנו הולך ולומד ודוחק ונכנס דכל מקום שהם דני תורה
ואינו מתרש"ש

בכירנא הגהב"ל כ' אליהו משה שיסגאל זצ"ל כל דן תורה שהי' מוצא

ל"ה

הי' מדקש ללמוד ממנו איזה דבר, ובפירנא דערך לפני מ"ד שנים
נכנסתי לחי"ד והוא ליווה אותי עד וואשינגטאן הייטס ובילה עמי
יתר מ"ד שעות ליצע ולדקש הגיע לומדים דמאנסי

(1) ל"ה, נפשות אשת-החכמים-כבוד ינחלו גם את אחרים-כי ממדות
החכם האמיתי הוא לחלק כבוד לכאוא על מדותיו המעולות
המשובחות שבהם ותמיד ירבה לדבר בשבח בני אדם ומדותיהם
הטובות
וכסילים מפיס קלון-מרימים ומגדילין כבודם עי' סיפור קלון חברים

3, א רש"י מוסר אב-הקב"ה-ועי עקידה כי באהבתו לבנו ירבה אליו
הטוב והנאתו
ועי בפי' הגר"א תקבלו מוסר אב-ועי אוה"ח הק' ניגש כי סמא ציסורי קבולי (2)
(3) ב, הגר"א יקח מכות-ע' אשות (ב,ב) הוי רק למכוה קלה-ופי'
הגר"ח כי המכות בורחין מן האדם-ואם בעת שהיא מכוה
ביודק תעלים עיניך אז תיכלם תברח ממך

II ג, גר"א כנסת ישראל-ע' רש"י (ויקרא כ,ג) קדושים כי מזרעו נתן למלך
למען טמא את מקדשי את כנסת ישראל שהיא מקודשת לי
ועי בגור אבי שבותה והרמזן פי' כנסת ישראל הנאמר כאן על שפינת
כבודו שהיא בישראל-וכן הא באיתא בברכות ל"ה; כל הנהנה מן העוה"ז
בלא ברכה גוזל להקב"ה וכנסת ישראל שנא גוזל אביו ואמו אין אביו
אלא הקב"ה ואין אמו אל כנסו ועש

I ג, רש"י את שלמה הי' שונא הדרים שהזהירן על הגזל ועל הערות
דבר שנפשו של אדם מתאוה לחם לכך אמר כי בן הייתי
שהיו אוהב אותי ביותר

① עי מוסר אביך - שמדיא מדרש רבה אין כבוד אלא תורה - וכן אתה מוצא
דאהרן מה כתיב תורת אמת הי' בפיהו מה אמר הקב"ה למשה ומשיג
בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת בזכות התורה שהי' יגע בה
הוי כבוד חכמים ינחלו

ועיש שמדיא מילקוט מעם לועז החכמים לא משיגים הכבוד מיד אלא לאחר
טורח ויגיעה מרובה בעסק התורה ואינם רודפים אחר הכבוד
אלא מגיע להם אחר זמן מרובה כמו הירושה

② ועי"ש שמדאר לישנא דקרא בניו ובני בניו אתו בנותיו ובנות בניו וכל זרעו
הביא אתו מצרימה ואמרו שכ"ז שא' מירדי מצרים קיל לא התאיל השלדוד
וזה הי' להם לתשלום קבלת עזירת המלך דרצון פקע מפם השלדוד

③ עי מוסר אביך (ק, ק"א) מה שמדיא מהח"ח

פרק ד
(ד - ח)

לו

ד. הגר"א - ע' ילקוט לקח טוב ח"ג קנ"ג-קנ"ד)

ה. קנה - אל תשכח - כי והזהר כשתקנה חכמה ודינה
שלא תשכח מוסרים אלו ולא תטה מהם בפועל - רצה להזהיר
שלא ישכח המוסרים בשביל שום חכמה שלמודה - לא המדרש הוא
עיקר אלא המעשה עיקר

ה. הגר"א קנה לך רב - המעשה של הריבד"ז שמכרו תנור החימום שיה"ל רב

ו. ותצרך - כי - השמירה שלא יכחש הנצירה כוללת להשביח הדבר

ו. הגר"א ע' ילקוט לייט ח"ה ציט מחזרת ואהבת התורה של ר' צמח והאק דחן (2)

II (5)

ז. כאשית כי לעמר אינש והבר ליסדר - לגרוס שמעת' מרבי' ואעג
שלא יבע לכולהו טעמי' והבר ליסדר טעמי' - ועי' ע"ז יט. ואמר
רבא לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יהגה - יעין בתלמודו

ז. (ע' ביאור הגר"א (ח, ח) ?) תראה תחלה לקנות חכמה ופסוק ה' כתב קנה לך רב
דבסם

I (3)

ח. הגר"א שלא תעזוב את החכמה מלהדין אותה על דורי' ולא תעזוב
אותה - לשכח מה שלמדת (ע' מהדורה חשה) ומתחילה הוא נגד הדינה, התשונה
שבדינה - הוא נגד החכמה, התשונה שבחכמה - וכמד' הבדר השני
שתמיד יחזור את החכמה (1) ועי' משל אסות ע"ד שעט הגרמו"פ
כאשר נשאל להסדיר קטע מוקשה של השך ענה על אתה
ושוב הסדיר שבדר קנ' פעמים התעבדר על הסדרו
קא' פעמים עדר על הש"ס למעלה מצ' מאות פעמים חזר על השו"ע על
נו"כ - רש"י דרכות אל ת"ח הוא שבעיל דמשנתו לחזור על עירסתו
תמיד - בדר תשונה על דורי'

רש"י שם - הי' חוזר עלי' לבקדק דה

חן - מעלסל בשערו - ההנעה דתורה ליפיו (לכבודו בספר - ולהיות נאה ביבורו) תשוממך
שאין כונתך לש"ש - אשל אל תחדקנה להיות בדוק דה לו למענך אז
תכרדק

(1) ועי אלשיך הקי' תמיד לחזור דה עד גבר תסדר את כל התורה ומקיפנה ונגד פניך
כמחדק הצה המסדר את אשר יחדק דין צרועין - ועי מוק כ"ח. כד אשי
איתרוצי לי רשוקא אל איתרח לי תלתין יומין ואהדרא לתלמודאי
ד אמריתו אשרי מי שדא לכתן ותלמודו דידו - שמעתי מהכאש ישיבה הגאון ר' ב' (11)
(2) הגר"א מי שראוי להיות תלמיד תדר

(11) אונגארישור שליט"א ששמע ששאלו להגר"ח קנידסקי שליט"א אופה הודא ההלכה שאין לכבות
אש בהפחת פיו - התרונן - ואמר בבדלי אינו, ושוב אמר דירושלמי אינו - ושוב אמר
שנמצא דתיקוני זהר - ועי דילקוט מעל לוטז הודא דמוסר אדיק תכדבק (111)
עי דבק על המים מהכמחל
(3) שתחזור ותהפוק דה תמיד. כדי להדין על דוריו - עי דבק על מים אך כשמשתבל האדם
להדין וקורא, ומוזר וקורא ומתחזק להתרונן מתהלהטים האורות ההם ועל זה
אמר התנא הפוק דה והפוק דה דכולה דה - ועי דפי' ובהרת דם מהגאון ר' אהרן
דוד גולבדרג שמריו בדרי רש' סוכה מו' אם שמוע דישן תשמע דחדש ופרש'
אם אתה מחזר על תלמודך ששמעת תתחכם בו להדין בדרים חדשים מתוך בדרים ישנים
(5) עי מאירי ניל שמלת כאשית פירושה מדחר - ואמר שמדחר החכמה הוא הדא
ממנו בטורח ודעמל ובהשתבלות כד וזהו אמרו ובכל קנינך קנה דינה הן
דקנין כמתיך, מדתיך, וטדעך והן דקנין נכסיך ועי הליכות שלמה הל' פסח רפ"ז
ועי רדינו דמי' דראשית שאר חכמות קנה חכמת התורה - ועי דתורת משה
פרשת דשלח כ"א ב"ה ועוד
אראות הלכה ב"ה ופעמים

(111) כי תחדקנה ואפי' אם לא תדע לחדש דתורה לסלסלה ולרוממה אם תפי' שוגה דה
תמיד ותבדבה ותבדק דה גם אז תכדבק (כמש' הדא דחסיד יעקל דא' שפיו
תמיד לומד מס' מגיגה ודשעת לויתו דאה אשה גבולה ודכתם מאד - עי דחסיד יעקל
פ"ה מי"ט כל מחלוקות שהיא לש' דא"ד והטו אזנכם

ל"ג

ט רי' לוית חן - שבדרין מקובלים ונשמים

י' אלשיך הק' ע"ב מחשדה טובה הקד"ה מצרפה למעשה ומאז קודע לו שכר
וזהו שמע בני ואחרי שמעך קרו אמרי שהוא קדלה וקיחה לעשות
ומאז ירדו לך שנות חיים אל טרם עשותם בפועל תקבל שכר
שם - ע' כלד"ג אמרי היינו ספורי התורה - והם מישרים מאה לשלימות הטבות והמושכלות
י"א, חנ הורתיך - זה כהוראת מקום לאיזה רוח ילך - הברכתיך שמציג
רגליו על הדרך בלי מקום לתעות - ועי דמוסר אחיך דשם ילקוט מעל לועז ②
שם - צדק ע' לעיל - בצדק להיטיב בכל מיני טובות, משפט להיות אכזר לסגל עצמו ①
י"ב, רשי' מי שאינו מרחיק רגליו קרוב ליפול

י"ג, כי' לא תחשוב שהלוזדה יגיעה איתא בפתיחה לאיכה אילו טרחת בה
לכיוצא לבדר הרשות לא לאי - וכאשר בא להתפלל לאי
לא תרשל - שלחי מצוה אינן ניצוקין

דינה לעתים - לא יצר - לא תעשה פסיעות קצרות בקושי ובכבדות
ואם תרוץ - לעולם יכוץ אבם לבדר מצוה אפי' רשות

י"ג, החזק דמוסר אל תרף - עניין חזוק בכל כחו, ועי בדמצר רבה סול שלח
משל לא' מושלך לתוך המים הושיט הקדרניט את החבל ואל תפוס חבל זה
ביבק ואל תניחהו שאם תניחהו אין לך חיים וכן הוא אומר החזק דמוסר
אל תרף נצרה כי היא חייך ועי ברב"ל שמציין לבדרי הזוהר
איתא בזוה"ק שלח אות שכ"ח וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'
ובא כרסיא בביינין בינו נפשות כמה באוקמוה בכל גוונים טבין לחלמא
דר תכלא באיהו כרסיא בסליק בדיני נפשות
כ"ז בסכו חמי רצועה באשוי בחיל מאדוי אשתציב מרצועה אישתציב
מכולא מאן גרים לי' לאשתצבא ההנו בחמי דמנוי ההוא רצועה
אול הכא וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם ובאי ואי לאו הא רצועה

① מישרים דרך הממוצע

② גדולה שימושה יותר מלימודה - בלימוד יש רק הוכאה אבל אין משים אותם
דברך אבל כשאתה רואה מעגלי הילשי אז הרושם גדול ואין משים אותם
דתוך הדרך

לא

וזו מאב משפטים תשסא ו.

ב, י"ג - הגרא - ע' אדן שלמה (א, ב) דהגה מוסר נקרא מה שמשדר
מדותיו והולך נגד טבעו וע' לעיל (א, ב) אותם שכדר דיד יכלם
והם אסורים תחת ידו נגדר עליהם יכלם מאד - רמדו הגאון
מפרש דלשון החזק - הוא לשון אחיזה - ולשון חיזוק
י"ד - אל תאשר - רש"י אל תדרוק - ועי דהגה ועי רדינו יונה
שע"ת (שער ג' קמ"ח מכרל לכסל וכור לזהר ואיש לפי
מהללו - והנשדה מעשים מגונים או מהלל רשעים הוא הרשע הגמוו
המהלל את עזודת השי"ת

י"ד - אלשיך הק' אל תבטח בעצמך גם דהחזיקך דחכמה ומוסר ללכת דאורח רשעים
טיו ① ט"ז ② י"ח ע' פי' הגרא - אולי יש להוסיף - הצדיק לוחם עם יצרו שדע יפול
אור זרוע לצדיק הצמיחה עדיין לא נעשית - הטם ההולכים
דחושך כאו אור גדול - אבל הישר - כדר נתפשט העקמיותה שלדו
עדנו קלה - אצלו הוי דחינת שמתה - ואולי זהו דחינת עד נכון
היום

(ר' - חיים לוי שיטרה ושתדל בהם עד שמצאם - כי אין הדדר מצאו)
כ. הגרא - ע' דנתירות רדותינו דדרים קנ"ג שמשא מהגרי"ז דלימוד הגורה ③
כא. הגרא לראות דתורה הכתובה - וז"ל הקרית ספר - דדרים שדכתב
מצטיירים סודותי דצורות אותיותיה ואם קורא אותה דע"פ
תפחת מעלתה - והתורה שדע"פ להיותה גנוזה דנפשותיהם של
צדיקים כי זו היא קדושתן ומעלתן ואם אומרים אותה דכתב
תפחת מעלת הנפשות כי הדדר הנכתב לא ישאר ציורו דנפש
כדדר שלא נכתב - שיתקיים ציורו לעולם דנתינת לד עליו שלא ישכח
ושלא ימצא דמה ילמדנו עוד כיון שלא נכתב
ויש לע' כאשר דדר משה את הד"ת לכלל ישראל הא' הי' דינו של תורה שדכתב
קודם שנכתב - והנה לפמ"ש הגאון ד' אל ליזו קאי על תורה שדכתב ומצא לדדרו ④

① וכמדו' נהו ג'ב כונת הפסוק ויעזוד רשע הרכו - ~~[illegible]~~ בהלוך הראשון
שנה לא יהי' דרך החיים שלו - ושוד יצבה ויישוד אל ד'

② אולי אפ'ל בהנה אותו דפרקי דבא פי'ב (לי) הקב'ה דרא שינת חיים
אדם שוכב וישן והוא מצונו ורפואתו וחיים לו ומנוחה לו
והנה הכעים והרשעים אל צורך הטיקרי של שינה אין להם
והינו באל עוה'ז אין להם

③ של משה רבינו לכלל ישראל הי' מד' בחינות הא' בהיותו נבא נצטוה
למסור את נבואתו לכם הד' בהיותו רבם ומוכם של ישראל הוא לימדם
תורה משום מלכות מ'ת וכמ'ש כשי' בתפלת פרשת משפטים אשר תשים
לפניהם כשלחן הערוך ומוכן לוכל לפני האדם - ומשו'ה דרי'ש בדרים כתב
ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש בא' לחדש דבר משה אל בני ישראל
כל אשר צוה ד' אותו אליהם ושוד כתב בעדר הירדן בארץ מואב
הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר - ואולי ניתן לאמר
דמש'ב הגר'א דמשה רבינו הדין מעלמו - אולי זה בא משאת שפי'
שפינה מדברת מתוך גרונו

④ קאי על תורה שבע'פ ויש בחינה של דיבור גם בתורה שבע'פ והסוד שבתורה
שבע'פ כ'ב בדרכי חיים הם הקצות ובנמצות נכנא והתאמים

לרבי תיש כו' - כי הן תיש למו שיטרא וישתבע בפה אך שיתבאל
כי אין הדבר מבני שיתבא האמת ויתן דבר נאות על השבועה
וטוב - ואמרו ועתה ומתאי נאמן - אומרים המכשיל באחרי
יש נתאי של יניעה וזו לפתח לד

כי, הגיא - וכן ניכה רבואה לאשה כאבן רבואה רואין בכן משמע
ממשיב מצינן לו לימלך - ואולי בכל אלה מקום דאיכא ג"ז אם שנשמע
גלוי המקח אי עדיפא לבפי וי שיהי קדושה משיה הכאשון
כ"מ, מכל - רש"י וכל מה שאמרה אומה השתי לבך לאחור יהיו רין עדיפה קלה
רין עדיפה תמוה כי מאומה שהוא קל יהי לן תיש ושבר מבול על
וקיימא

כ"מ, הגיא - אולי אפי בלי דקדוק מאחרין יב אע"ג - שהאשן מוכחה להכניע
ולשהה את כמנוגין כבי שיהא הספק חפשי מלטיח הכלון
כשיעור הכשות לדק בבקיעים לדק הכשעה

כ"ב, הסר - רש"י לא נעשה בדבר שלוחינו בו הקיבה ויקיאו אלא פיהם
כ"ב יונתן - ר מאיר הארכה (כ"א) פי' לאו שאוחב עצמן נאוחב נעמן
כלה אפילו לנבית ויטיו ולא למעלה ממך - כאבן לאנע ממנו מבני
האחבה ואל יקבה לך לבאר על הקנוקל בדבר שאין הגון בעיני
ויונתן ובעיניך "ישר עמכם כי אל בעומתי האה הערערת הם אל למעלה
ואל למטה אלא אל בעיני ואיני את הערערת שאבילה שכן "ישם עפרים
על הראי עמכם - לא נוכל תיש על אשה מב' הי' פחיד מאד מלחמבל
ויקיאו הכלון הכאשון ויקיאו הכלון השני ויקיאו הכלון השלישי
כ"ב, הסר - רש"י לא נעשה בדבר שלוחינו בו הקיבה ויקיאו אלא פיהם
כ"ב יונתן - ר מאיר הארכה (כ"א) פי' לאו שאוחב עצמן נאוחב נעמן
כלה אפילו לנבית ויטיו ולא למעלה ממך - כאבן לאנע ממנו מבני
האחבה ואל יקבה לך לבאר על הקנוקל בדבר שאין הגון בעיני
ויונתן ובעיניך "ישר עמכם כי אל בעומתי האה הערערת הם אל למעלה
ואל למטה אלא אל בעיני ואיני את הערערת שאבילה שכן "ישם עפרים
על הראי עמכם - לא נוכל תיש על אשה מב' הי' פחיד מאד מלחמבל

① ונגבו להשמר ממנו וקמו על הכלה

בתפלתו, שתיקן לומר קודם התפלה "תן בלבנו, שנראה כל אחד מעלת חבירינו ולא חסרונם", וממילא יהא שפל ועניו בעיני עצמו, וכל אחד יהיה בעיניו טוב יותר ממנו, וממילא גם לא יכעס עליו ויכבדו ולעולם לא יתרעם עליו.

גדולה מדת וחסד שבכך זוכה האדם להתעטר בתואר "עבד ה'", וכפי שהאריך ה'אוהב ישראל' (סו"פ בהר) שאין שייך לקרוא "עבד" כי אם למי "שעובד ועושה ופועל עובדות ועשיות ופעולות אשר הוא מוטל על רבו לעשותם, והוא טורח ועושה

כל ישראל" בהתלהבות עצומה אשר אין לתאר, וכבר היה מוכן ומזומן לקדש על היכוס ברחימו ודחילו, אולם אז הרים לפתע את עיניו כלפי מעלה, והנה הבחין ששכחו לפתוח את ה'שלאק' [זהו הגג שסוגרים בשעה שיורדים גשמים כדי שלא יכנס הגשם לתוך הסוכה, ודבר זה נפוץ מאד בחו"ל דשכיחי גשמים], הנוכחים נבהלו מן המחזה וכולם הפנו את עיניהם אל עבר הרבי לראות מה תהיה תגובתו, אך במקום להקפיד פרץ בתוך כדי דיבור בצחוק גדול, ושבר את חומת השתיקה שהיה נתון בה, כשהוא מלגלג על עצמו ואומר "הנה כבר חשבנו אז מ'כאפט מלאכים, ומרעישים את כל העולמות העליונים על ידי מעשי המצוות, כאשר בפועל לא היה אפשר לקיים מצות סוכה כלל ועיקר", ובמשך כל ימי החג היה משתעשע על כך לפני הבאים אליו, וחזר על כך שוב ושוב.

ויש בזה לימוד מוסר השכל גדול, דלא מיבעיא שלא יכעס על בני הבית והמשמשים שהתרשלו בזה, אלא אף לא יבא לידי עצבות, וכך הוא דרכם של עובדי ה' באמת, שמאמינים שהכל ביד ה' עליהם השכיל, ואם עכשיו רצונו יתב"ש שלא לכעוס, ולקבל את הכל באהבה ובשמחה, אם כן עליו לעשות כך, ובכהאי גוונא בודאי "כאפט מען די אמת'דיגע מלאכים...".

1. הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל למד בחברותא עם תלמידו וש"ב הג"ר דוד פינקל ז"ל, שנה אחת ביום ראשון דחול המועד ביקש ממנו שיתן לו עט לכתוב, תמה התלמיד והעיר אם איתרמי לו לכתוב "דבר האבד", נענה לו הגרא"ז בתוקף "לא דבר האבד יש לי, אלא פיקוח נפש", למותר לציין שמיד הזדרז התלמיד להמציא לו עט, ויהי כאשר קיבל הגרא"ז את העט כתב על הדף את לשון הפסוק (משלי ד, כה) "עיניך לנוכח יביטו ועפעפיך יישרו נגדך", והכניס את הפתק אל תוך המגירה שהיתה קבועה בשלחנו, ויהי כראות כן התלמיד נתוספה לו תמיהה על תמיהתו, וכי זהו פיקוח נפש היא, והראה לרבו סימני בקשה שיסביר לו במה דברים אמורים, נענה לו הגרא"ז ואמר לו, דהנה בימי החג נוהגים אנשים הרבה לבקר אותו במעונו [כדי לקיים מצות "קבלת פני רבו ברגל"], ומטבע הדברים הנני עלול להבחין בחסרונותיהם של אנשים, וכדי שלא להיכשל בזה הנני מכין לעצמי דף הכתוב עליו פירושו של הגאון בעל ה'חוות דעת' זצ"ל לפרש פסוק זה, שאם "עיניך לנוכח יביטו" לראות חסרון אצל הזולת ח"ו, אזי העצה היעוצה היא "ועפעפיך יישירו לנגדך" שיסתכל על עצמו ויעיין תחילה כמה גרועים מעשיו שלו, וממילא יראה שחבירו טוב יותר ממנו עשרות מונים וידון אותו לזכות, "השנה שכחתי לכתוב מאמר זה קודם החג ולהכניסו במגירה שלי, וחוששני שמא אכשל במדה מגונה זו, והיא אצלי כפיקוח נפש, ועל כן העליתי את הפסוק על

הכתב כדי שאוכל להביט בו מפעם לפעם ו
[illegible] בא בספר 'בדרך עץ החיים' עמוד 259).

ז. [illegible] מדת החסד שעושים עם אחרים שהי
[illegible] עי' ב'קדושת לוי' ר"פ שופטים), ויתר על כן כ

עוד פי' כשך איננו מרגיש בחסרון ממשהו ואינו מחוין בכעתו
מפאת כי דרכו ישרה לעיניו אבל אתה רואה רעתו ואב
שפוט נא מצה כי גם אתה שגיא ברואה מה שלעיניך דרכך ישר וטוב
ובהו עיניך ותראה שאינם מבחינים מאומה מרעת ממשיהם - ואז עפעפיך ישרי
נגדך - נגד עצמם

שם - ריאור הגרא כמו שנא' אל תהי צדיק הרבה ע' בתרגום בעידן דאתחיב ①

כו, פלס - רש' שקול דרכך הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד
הפסדה ואז כל דרכיך יכונו - ע' ראור יהל דואו חשבון
דואו ונחשוב חשבונו של עולם - צריכין לדעת שנתו חשבון עולמי
ואז עושין שיקול טוב

כז, אל תט - שמתחלה צריך אדם לילך מעט מעט עד קצה האחרון ע' כ"ם
בשמונה פרקים פ"ד כשנכנה האדם שהיתה לו תכונה רנפש
מדת הכילות ונהו פחיתות מפחיתת הנפש ויכשירצה לרפאות
זה החולי - צריך שנהאהו לפנה ויכפול מעשה הפיזור פעם אחר
פעם פעמים רבות עד שתסור מנפשו תכונת הכילות ויהיו
קרוב להגיע אל תכונת הפיזור ואז נסלק פעולת הפיזור
ונצוהו להתמיד על פעולת הנדיבות וישקוד עלי' לא יתיר ולא יחסר
ועש

① חיבא קטול בבית דינם לחיסא עלוהי בלא למקטלי, ונשי פי כמו שאול
ויש לו מה הוסיף שלמה המלך כאן ממשיב הקהלת - ואולי בהתל אירי במעשה
והכא הוסיף באפי במחשבתו לא ואשיש כן

מ'א

פ'ה

א, הגפ'א שלא יפול מדברי רבו שום דבר - עובדא סיפר חמי עה שהי'
אצל הח'ח שבת חוה'מ סוכות ובפש הח'ח בעינא דיומא והקשיב
הגפ'או מאד ולאחר בפשת הח'ח בא לו ואמר שבשנה זו הוסיף מרן ד'
תיבות - ואולי יש להוסיף בגדולי ישפא' שמצאו מאד בדיבוריהל
הגפ'א קוטלר המתיק על מה שאמר הגפ'א בהשיעור הכאשון
שיבפוש במתיבתא ברקיע יש לו קושיות ג' ימיל על שיטת הכ'ת
והמתיק הגפ'א קוטלר - כמו שהגפ'א מבפר

ב' לשמור מצמות - הנהר לשמור המחשבות ושפתיך ינצרו לבדר
דעת

שם בהגה - הינו שנה והי' כונתו - וע' ברש' ע'ג כי תורה
משיאה לידי נהיכות ע' שעוסק בה, ועוד שפואה ומדין
אנהרות שבה ונשמר - וע' אגרת המוסר (נ'ב) אם האדל נכשל
בעוירה ותקל עליו יצרו שנעשה לו כהיתר עיקר רפואתו
לימוד ההלכות השייכים לנה דמון - נאת תתן פרי לאט לאט
לתת עוז בנפש להשמר מעט משאול תמתית - עד אשר תוכל
תת כמה לקנות טבע אחר
ופנה בתשלין התורה ליצה'ר יש עוד בחינה כוחנית בתורה
דעיבנא בעסיק בה מצלא ואין חילוק דאיזה ב'ת שיהיו
עסקו תצילנו מחטא - אם יעסוק בעין שם שנגרו את הפרה
וכיוצא תצילנו גם מלה'ר הגם כי אינם שיכים נלא רק רוחניות
התורה תצילנו

ג, עו פו' הגפ'א על רות (א, יח) ותרא כי מתאמצת היא ללכת
אתה ותמבל לדבר אלי היצה'ר בוחם לנפש ויושב בין
ב' מפתמי הלב ר'ל כי היצ'ט אינו יועל אלא למצוה אבל

הקפיד משאו לאורנא ואף ישמש שאין לך מפורסם לישראל משלח
מעוקל כמה אדוכא - ומפל מאבדך שעשה אדוכא ומאבדם פיון
אף כשאם שלא יפרש אחת לאדוכה מחפש ילין לפרישין ואחשלה
וכשה מעטיל מאיזה ומכוכלם להחזון לא כי ליעז כשאלם אל
הוא מיבכיר אז לע יקחתן כמה ארצית כשלשם שלא אשרין
לאוק ולפיל דאת כפיל ומצייעת לישראל כשלשם מסורת מלו
מאלא יבפל כי פלשן ילכי לפולא - שאשרי קלוק הכאפיל
אשם מאפר יוסבל ומלאת שלוק שאם אלאוק הלופלי יעלפשן
כיון לישראל אין שם כי ילק ולא ומפל - ולאל לאשלוק
נפשו כפלי"א לפלאפיל אז לישמו ואאלו פלוק כשפול ולאלוק
את נשם שאפשך פולא בנו ולולם כילפלי יאלילו פלוק
וכולם לפקל מאלאי כשלשם ולשם מי ל כלל מאשלה לפישאלן
לפלים כיון אשלי אלפן ושאל ילישלאל כלאל ולכלל שקול שלין
שלו אאם כא לאלאפשם ולאו כי - בפאשלי הלשפי לאם
ואל פלן אין כים ילוה לשלוק אאשי אל שפאל פיאם כלאוה

מאלם פלא

1. את ת"ל - א כשי בשאלו תפאל שלפי הקלה מלן שפלן על ישלאר ולאו פילן

נשפיל מאקיד כאוב וכשאלם ולא שלאו קבושה ילהלון שאר אל
אפי שפא ולילא לשלפא לאפן - כשיל לליפל קלוק מאל שלל שלילם
הפושלה ולפאל פן פילוב הפלא ולאשה ילפלילע מלכילה אלולל לקל
① ופל פלי"א שלקל לשאלע ולפפו הלאקיג אפי פפלל לה ולפיכם לשלוק
אלא כאשה בכן שלוק מאל - לים לפולם שלשקיל שאאשלע לקלולל ת"ל -
② כשישל כאופלי קלקיל מאל - לי לכלאי יאי ולפאלי או מאופלם אלו כשלל
③ לילוב כלפא - שאשלגן אלא אפל ופל לילופלי ולפופלי - אלל כלעל שיש קלולם

כדי שלא יכלה אדם לטעון שאמן שטבה מפורסמת ביותר קשה יותר שאין המעות
וכדי ביטחון כדי שלא ישלם אחרות כאחרת אי אז לקיח ואי אז לקיח
אין שמלאכה מלי מקלה בי' שמירתו ואז הלבוש - וא"א מבני פ"א
באשה - שאין אדם זהב אחר שמן של מצוה - ואפ"ג שיש איך תשמיש של
לפרק באיכא אבידה - וא"ג שנותל ממנו בגוד כעין כתף כעין - ואפ"ג שאין תשמיש
בין מלאכה לתשמיש שלו בין גוד לתלה לא אמרו - ובגד בכיסא
כי שפיר כמלאכה כל המלאכה בציבור כיאשל לא יפה - ולפיכך שבאמצע
בקלה ואם מתחמרת - ובכל במצוה שאינו מוכרחים לתשמיש קיבוץ
בין מלאכה קלה וחמורה אלא בין לאוכל

כי כמבי לפי כמי ואל הסורין - מיהן כין שאקבל לישאר תלוי הפשר ויתנו ולא שלא ישפך ②
יב ③ אלא שלאחר מוסר - וכיון שמקבל עליו יסורים - וא שהי עשרה (ב', ג') ואבד
ומשנה כי מוסר כי יפה לטוקרת כאבן לישב אלעזר - כאחרי
לכבד על מטאם ולהאריך את עונו כמו שאל כאב אין ואמר ושא
לכל מטאם וקבלוהו בקול אשר הלה משה כן יבוא על הכסף
כי מיון הלי הכסף כמו שאל כפשה בפשה כי מטאם לך ומשיב-
להפטיר ולהשיאו מבדכין הדמח כמו שעשה אך ביוא אחר מקלי מוסר ④

יב כמעט כיכל כל- א קאבד - קשיר כאלה קטלה כשיעור היתר
מוצ - כמו השכר עקיבה וא מוסר אשיך אין לן מקלף שמן יפן אחר כמוצ ⑤
א קהלה (ב', ג') סול בדבר הכי לשמר כפי כעשקן פשעך
באשה דאמא קבאיא כלא כולא אחד לאשכחה ולאשתאל
מכל אף צוכה לאוד אפלי שמלמיד לשמח לאבן משרש
שכי משב כפלי יפה (מ' שכה ואיכלה עקך אחלק לאו
כשלא
ב' שהה מן מקוק - שאמר מאמרים מכיא - אלו יש לדיק קבא לשון דוכן

1) עם המרד והגלגול דכולד שמים דעשית העדיתה - ועל עלם העדיתה
מגיע לו מנש - והדושה והגלגול לו והפרסום דא לו מצב
פעולתו

2) ועוד דאמת לא יסור מאמרי פי - כמדו דפי' הכאשון יש דאינה צתורה
מסיאה לידי צפירות ודפי' השני מופיל שצריכין הקדלה לעשות שאז יפי'
משיבות לתורתו גם אצלו

3) מפי' הגרא משמע שיש דאינה של צרפק ואינו צרק של אמצה אדל מוטל
עליו לכאות שיהי' ריחוק אפי' מהסמיק אלא לגד תאוה קרוי דיד קרידה
אל פתח דיחם - ואפל לפמוש לעיל (ק, ט"ז) צאין לנו לילך אחרי תאות עמ"ל
כלל וכלל ומשוה כתוד דיחם - אלא אמצת הממון אינה אסורה מכל וכל
כי כן כתוד למען ידרכם דכל מעשה יצם אחר תעשה

4) וכאשם יקדל האדם את מוסר ד' ויטיד צרכיו ראוי לו שישמח דיסורין
לפי שהועילוהו תועלות נשגבות ויש לו להפות לשם יתעלה עליהם
כמו על שאר הצלחות שנא' כוס ישועות אשא ובשם ד' אקרא
צפה ויגון אמצא ובשם ד' אקרא

5) השערה - רק הוט השערה מפגיל הן אפשרות לצפות לגן עדן אז הן אז לשם גיהנם

מ"ג

ד

ט - הגרי"א כמו שנא' אך הכלים - להבין קצת הפרכים ע' באוה"ח הק'
פרשת ויחי מ"ג כ"ט - ל' יום קודם מותו מעדירין ממנו הכלים - ומסיא מה אריז"ל
דהנשמה מתחלקת לכמה ניצוצות וכפי מספר הניצוצות של הכלים
כך מספר ימי אייר - והימים שעושה דהם המצות נתקן ניצוץ א' של הכלים
כנגד היום ההוא - והיום שאין עושה בו מצוה נשאר פגום ניצוץ ההוא של
הכלים - והנה פסוק זה מראר מה שאודה מעצדו של התורה
ודפסוק י', י"א מפרש מה שדא לו ע' החמצה והתאוה וע' משכ' דסוף פסוק
י"א

י' איך ישיג חמצתו - וכמדו' זהו בדר שאי"א ביש לו מנה רוצה מאתים
ומשיה הוא תמיד בצאגה, וריק ני' פי' דהגאון דאבן שלמה פ"ג א'
שהדטחון הוא היפך החמצה - והדעל דטחון אינו בוצע - אבל הדעל חמצה
הוא תמיד בצאגה בהכל מוטל עליו לעשות כיון שדוטח רעצמו
שם - ומי' דדיא נכרי - כמדו' שנמצא דדיא אל נכר תמיד - דמקום שמחשבתו
שם שם נמצא

יד - ואולי ע' חמצה נכשלים בלאוין של גזל ושדועת שקר (ע' אבן שלמה פ"ג
אות ב' שמביא כן מהגרי"ח ויטאל - ואולי עוברים על מ"ע של אמונה
① ודטחון - ודתאוה עובר על לא תתאוה ושאר איסורים של עריות ויבו
ועובר על קדושים תהיו
① וריק ני' הכאה לי השע"ת שער ג' אות י"ז ומעלות שלמות הדטחון שנא'
תמים תהי' עם ד' אלקיך וע"ע דמרכים מ"ע התלויות בלב
אות כ"א

(זכריה ו', ג) ושנים לרגלו - אלו המלאכים - שמגלגלין קרונו של
וכן הכה קרנו אם

ס"ו, ט"ג - עי' ראוב"ד שמקיים לעיל (בדף מ"ב) כל תכמה ותמה
תיבונית בדיבה על הקדמת מתוך - אולי תכמת האדם אינה
כן אלא שגה מיל מאורך - היא הגדה ואל תתמה תבטלך
הבאור מתמיל - כי אבדלת הוא ליהוסף - מתכמת האדרה
יצלת התובלה כל התכמה ובידמה איך תלונע ביחמיך שמון שקופה אטמית (1)
ולא וגם יכיל קשלת - כל התכמה תמה פגתות ושריל לאמה
ומי שאין לו יביה דלימת לא יבא כל טריבות על קודי ותכמות
בדשרון לירושלים ומובתה - ואולי יש להוסיף מענין הגדה
לל הובאל מתפלל ערות האולל עושי כל צלמות כי אשר שנא
ובמנא על דלתו - ושטל כיון דיליפל אדבשל ובלי ספק לא הוה ובמים
שרל תכמה ומבא - ולא שרל בא - נלינל בימא דיאמלה הוה ישבל בחמלולים
שמלקל דאשבה אל שלטל מטה נקדל לפל מל סמבה נאוק אל קדרה
מיב לפני בכל סוף דמאמב בלקלה ובשלה לפל מה לחשלה מם למטה ובלל
שבו לללשבה ונפשה חלל כבשלו של חולל - ולבין לשאה לפל הוא שבבן בשוק
מל מלפגל ולחולים דמבאה. ובלו טול הו לחמבל בא ולמחלה מל
מחבשה למבקה אל שיחלו לבללה הלמה ולמ שהלה בבל בלקל
כבה

י"ב כשי יהיו לך - אשב לדבק בחבוק דפל ולא יללק אחר ענק לפי שאתם (3)
למלה בן ישלו בבל כתך אשב שלן יהיו לל לזבק - ולא לחלחים בשפתל (2)
יו לאו ראוסף ולא לומבא אבל אחר חב - א לפב הלל (שורא' יב) הוכב אל לבל
ט', א ראובל - אי הלמה אבבה לבוב אמוב כלו הלאלה - ויהיו לך לן
כלו הוב - כלבל כך פי אבל בבלחלה א"ב, מכלב ל ולחלן בבלכן
מבאולל של דלו כלען - ל ביכו לא הלו יליב דבילל ל אלובב לא אל
1332 ילוק דבל את - אלשב אלב ולנק לאלפל ולא יפסקו לחלל על אלת בקלנק - אל

① קצבים מקפנים ורחקים מקחוק כי אורה וצאה מן המקדש להאיר לעולם
כן מהתורה נובעות ונוצלות כל החכמות חוצה - עוקבא דמצוא
שהראה לרופא אופן חדש לעשות ניתוח על המוח ותלה יבילותין
ממה שלמד הל' טרופות

② המדין אל כל מעשיהם ולפי פשוטו הי' כאוי לומר המדין כל מעשיהם
כי את כל מעשה האלקים ידיא דמשפט, ולא אמר כי האלקים ידיא דמשפט
את כל מעשה - כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב ולא דעוה"ב

(17) מה, ע' דאור הלכה אות ס' קנ"ה ב"ה עת שמשמע שמשלכן דגיהנם אם
לא למד תורה ברכאוי וצ"ע וצ"ל איתא דמשפט משלו דא וכאה כמה קשה יום (177)

③ ע' דאורת (ק, ג) הוו צהירין דרשות שאין מקרדין לו לאדם אלא לצורך עצמו
נכאין כאוהדין בשעת הנאתן - מדיאין דשם המהרי"ט (לד"ל) שקאו על הוצה"ר
בכל מה שפוצה נתן בשות - ושוב דמ"ה אליתא עשה כצונו ברצונך כבי שיעשה
כצונך ברצונו הקד"ה אינו מקרב את האדם לצורך עצמו כלל אלא
לצורך דרויתו ולתועלתם שנ"ל ועתה ישראל מה ד' אלקיך שואל מעמך כי
אם לוכאה את ד' אלקיך ולשמוע בקולו - לטוב לך ועי דבעת צפנים להנאתם
ולטובתם ועי' שיך לשאול מה ד' וצבו ~~[illegible]~~ החילוק האשה צפה
נכאית כרוצה להיטיב אותו אבל דאמת הן ישרעו צפים כמה
ועצמיך דבית נכרי הכל לוקחים לעצמן - והכא הכל להיפך

(177) שעתיד הקד"ה לבן את כל העולם דא מי שיש ביד מקרא ואן ביד
משנה הקד"ה הופך את פניו ממנו ומציר גיהנם מתגדרים דו והם
נוטלים אותו ומשלכים אותו לגיהנם

שמשלי

מ"ה

ד) ומקל ומופל כי יסלא אז מעשיו המכוערים ימנע שלא מקיים
ואם יתעורר ממעשיו צשון זאין פשה אלא שלא יעשה שלא

באהלי - כי יהושע לא היה מיבדל מהם ועוסק בתורה ופשוט שבדק
אבלם, דשמה שעוסק בתורה בושים אבלו ומופלא הוא שעמדו בתורה
אלון ולא ינוס - ואמר אותו אהדות וישלח לו את מלאכי
עד לומדו אתוני שלו מעני - וע עיון ילך - מעיר הן שמע הקול
טובה - אתוני לא מעני - שמעו מעיר הפר

על באהדות תשובה גמור - מצא כך הקהל כל העוסק בתורה כאלו מקיים
גמורה - באהדות תשובה (כמבו בעוסק) כאלו אותה עקדה עמידה
כל יום - ואפשר לפוסל באבן הגמור כעיר כדפרש רש"י אומפל
שהן בוקעין עיניהם של ישראל כדאי ישוב ידעתיו יכוש עיניהם
ודה אומפל כי בשם שעשו נכרם סופו לבוא אלא בדפרש מהקעין עיניהם
של ישראל כדאי אל יהיו תשאות כשיל כשלם ולהון

על זה בשן הפסח דשיעו אפילפס אמר טובה כל היום דמיניה קופיה
שמעתי מר שפעל עוטפרוקא כי שפא פי דדיום של הפרוד צבל ופיו
כובשה ללכת משיבו את הסיבה לפניך שיהא ופלן מקובל לקבל את
הפעלה" והמר אותם תמן כי האומן צבל - שפיוף אמת ולב לפעלה

כי א - כי נפת - כמה כונעם לשם וכמה כונעם לשם דשלחני א ①
כי כל הכל אלא מה: ד) כי אתוני - על פסח הדין (שמות ג, ה) המלאך שבמו שהוא אומר
כמש אתוני ולכבוני הנשא - צ"ל כאשר כאמר - כאשר הראה לושע
שהוא משלח כי אשר לא שאומים מפני ומהודין לנשק תו גיבן
ומעלה דשהו ולומר שם אלוקה מהדדה הוא מקיל ומשקיר כמה
ומילי הטומאה ומקלקלים (וע פלא יוסף ס"ב וישוב כי הוא דרא משתמשא ד)
ומשל ממשק גם אל שבמו כות הטומאה שמפסדו קלר עשר הרון
נאמר עשרה הרות טומאה מטלק לשקומו והוא זהו בקרקע אחד
כמקדש קלר עשיר הרות טומאה אלא דק שאין מרגיש בה אז אתה פסידא
שלכך אל דבשר אשר הרון הן כמות הטומאה וקל מהקרקע שלקדאו

(11) וקראי לשרה אולי פחדה להגיד ואיה כונעה לחתה משאיב דוקא לא כתוב כן
ב
(1) קדמה אדוקה (מאחרי והפרכות) בין נפ"ן - מעלה מקיא
בדבי כמעט, ומה שאו מקילה דמקום שבקה זו המהתיקית
אומה מעלן יגא ומה הם כמאה המומחים אשה אל ימשך
אחריהם בדרי הוא מעשק ומולק מן הטלך האמיתי ונמצא שפוא
מושך דאחר דמך המלחמה התוקפה - ומוסף בפרק כתם ומקומה
במלך אין כאן שיכיון אלא לעצם ולסוף ילדך לשמו"ן עמה כח
ושוב בפעל יאמן יובל לפנים לבן אל המקופה הכאה המוטלת עלין
פמשאר מפקיון כי בלבוש ענין האשם לשמש לאבל לעצם
וסיוע לאלה וישמש בפעל - ולפי פרטון הדבי משואר הוצב מה שאין
דקדוקי הכתוב ענין מיוחד האשם בפשטות בלא מניעת
שמוכך ולא כיהו - מאחרים בפרטיות בפעל כל מה שמעיקר שקשה
לאחר הקשה נמי, כל שלא עם מעלה אל לבן, כל שאינו שקשה
לו בהיכלו, או שפשוט לאחר הפאר בלפסין נאלי שמאכל קבע
ומצוה אל עצם דמעלה של מקובל הפיוב מעשה ומצוות שואה לבנין בית
ושוק מקיא בדבי כמעט לבי, דהכתוב שפיאתן דרכה לוכרא
בפשוט בקול ותפכונף כאן לחוק ואת שאל בלא פת לבד
כל מה שהכא לתאוה דהכל בפס כל מי כלל עד כל מה שמעלין
שעף אל לא דכאף יפלוק המלך לתוך בלא פת שלא דכאף
כי אל לשלון דאחא כאן אפותיו וכוונה דהכל
ואל דכאף פשיר בקדושת דאא ואלי כואה הבצפ הבצוע
והשיאר המעולה, והפרק פטש להבניא בי"ב הוא כיהון בלפסף מאיכן
הלאומה ושלוחים דאחלן ואחשתה - והמאכל המעט שיאכל ואל מעכין
ואחובל ובפה בקדוש אשם יהרף שלון ואבהו בפשין מקבלת ומפ"ס
המעט מאלן ולעולם יהיה מעט מכפי בדבר ואחשתה בשאת
ועל פה אחבו בל סעובה בלשלחן משוש יפך מאלם
ולי דוקא פלוי בעומה בלה ובפה לאוכן מה שאכיב ובביני

ממעשיו וזהו שאמרו רז"ל רשעים מעמיקים להם גיהנם כל שהן עצמם המעמיקים לעצמם הגיהנם

וכחות הטומאה והמציקין שנדכאו ונתרדו מחטאיו אחר קדל כל העונש הנקצב לו הם נתלו וכלים מאליהם - כי עצמות חיותן הוא רק מפגם החטא וההריסה שגרם דכחות והעולמות הקדושים - וכיון שקדל דינו על ידיהם - נפסק חיותם ממילא וכלים מאליהם

ועי דתמר דדורה נושא עון - לא יעשה האדם עון שלא ידרא משחית כדתנן העודר עדירה אחת קונה לו קטיגור אחד והרי אותו קטיגור עומד לפני הקב"ה ואומר פלוני עשאני ואין דרי' מתקיימת אלא דשפעו של הקב"ה והרי המשחית הזה עומד לפניו ודמה יתקיים, הדין נותן שיאמר הקב"ה אינו בן משחיתך ולך אבל מי שעשאו ויתפרנס ממנו והי' המשחית יורד מיד ונוטל נשמתו, או כורתו, או נענש עליו כפי עונשו עד שיתבטל המשחית ההוא ואין הקב"ה עושה כן אלא נושא וסודל העון - וזן ומפרנס המשחית הזה עד שיהי' אחד משלשה דברים או ישש החוטא דתשודה ויכלהו ויבטלהו דסגופיו או יבטלהו שופט צדק דיסורים ודמיתה או ילך בגיהנם ושם יפרע חודו - והרי זו סדלנות גדולה שיצון ויפרנס דרי' רעה שדרא החוטא

והנה משכ' ויבטלהו דסיגופיו עי דקריינא דאגרתא חא כ"ט, מי שרוצה לסגף עצמו לשם כפרת עונות ילמוד דחזרה על דבר שכדר הלא יודע היטב דללימוד זה אין לו חשק והוי לימוד הזה לשיש ממש והוי ג"כ סיגוף ודכל אופן לא סיגופים אחרים חו' גם דמין הלימוד צריך שיהי' דמדה לא דאופן שאינו לפי כחו

ועיע שעיר שער ד' סות יא כי ישית עמלו וטרחו דו יעלה דמקום יסורים

מ"ג,

הוא ימות - עי דאוצר דשל האלשיך הקי - שמדיא קרא ד' יחזקא ואתה
כי לא הזהרת רשע הוא דעונו ימות - ואת דמו מידך אדקש
לזה אמר שלמה עצה אשר הזהרתי והוכחתי אותו הוא ימות - הוא
ולא אני כי אני את נפשי הצלתי

מפ' יעדיד אינש ויתי אל ימות אע

כ"ג, הוא ימות - עי פי' הגר"א ועי' מפ' אמיד ליך, מה יעדיד אינש וימות יתי אלע
ועי' דפי' הכאלש - ימות אע לא ימשוך את רשעו אחר אצעקיך

א-ג כשי' מפרש ב' מהלכין - א) אם ערבת, ערבות ממון, נוקשת לדבר
לו קשות - (2) לך התר לו פס יד לשלם לו ממונו, (3) הרבה עליו רעם
לבקש ממנו שימחול לך
ב) שנעשית ערב להקב"ה שהוא רעך כדכתיב כה דודי וזה רעי
וקבלת בסיני ובערבות מואב באלה ובשבועה לשמור מצותיו
ושנה תקעת לזר - שתשוב ותסור מדרכיו ותדבק באפיקורסין ללכת
בדרכיהם - נוקשת - שתקעת כל - לך התרפס הכנע לפניו כאסקופה
הנרפסת ונדרסת - והרבה רעים שיתפללו עליך לפניו - רחטת
הדברים שלא יתקבלו עכשיו תפלותיו

ג' בגהדו המכילתא משפטים ק"פ (כ"ב, כ"ב) כבר היה ר' ישמעאל ור' שמעון יוצאין
ליהרג אמר לו ר' שמעון לר' ישמעאל רבי, לבי יוצא שאי על מה
אני נהרג אל ר' ישמעאל לר' שמעון מימיך בא אדם אצלך לדין או
לשאלה ועכבתו עד שתהא שותה כוסך ונועל סנדלך או עוטף
טליתך אמרה תורה אם ענה תענה אותו אחד עינוי מרובה
ואי עינוי מועט

א-ג- (1) והנה לפי' הראשון של רש"י למידין החומר של דין אדם לחבירו
הערב נתבוין למצוה ומי קיים המלוה מצות הלואה ואעפ"כ
אין זה פוטרו מחיוכו - ומי דשפת תמיד פ"ד כל עונות שדין
אדם לחבירו אין יוה"כ, וגם יום הניתה אינו מכפר
ואפי' לאחר כל המונשים לא יהי לו תקנה גמורה עד שישיב
דגלגול לפרעו ע"ש - וממילא מודן הלשונות כאן והנצל - אל
תתן שנה לעיניך - הנצל כצרי מיד וכצפור מיד יקוש, וכן
בעניין שצדר לו קשות ע' דחיה עה"ת רפ"ד אם א' חרל או גדל
ולא בקש סליחתו אין לו תקנה עד שיהי מוכרח לרנא שנה בעולם
בגלגול ולפייסו

1) ועי מאירי ואעפ"י שגמ"ח ממצות דאורה ודברט דהלואת כסף
לאחיו לא נאמר אלא במשכון ולא בעפ"

2) ועי טובק יביעו (א, רמ"א) א"ו דא לגמ"ח ללות כסף ודקשו המלצות
על אמונתו לת"ח פלוני הכיר את האיש והיה עליו - הגיע זמן הפרמן
שלחה מכתב לחלוה ועוד מכתב - ולא נפרע - כדר ערה כמה חדשים
ופגע בעל הגמ"ח את הערב בטענות - אמר לו שכתבו ביום הפרמן
בא אלי הלוה ונתן לי כל הסכום ומרוב טרבותו טכתבו
בעוד שבועיים פגע הלוה בהגמ"ח ומדקש סליחה שהי' ברית
הגלוים - כל בעל הגמ"ח להערב לדקש סליחה ממנו הגר"ח קנידסקי
אמר מעשה כזה לתקן על בדם

3) שמעתי מפרב גולד שפא דבר האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל על אדם
בחריפות ושוב הכעיש שאותו אדם נפגע - כאשר בא עיוה"כ
קודם כל נדרי הוציא ס"ת אחת מהאדון קודם ונתנה לו
ודקש ממנו מחלה על בדרין

מ"ט

והנה משב רש"י דפי' הכנע הכנע לפניו כאסקופה הנכפסת ונדרסת
ע' דשע"ת לר' (שער א', ג) שכותב כי המכיר את דוראו יבין
כמה הלודר על דברי שפל ונגרע מערכו - על כן יהי' נכנע
ושפל דעיניו - וההכנעה מעיקרי התשובה - והכנעה יתרצה
האדם אל השם

א. הגר"א - שהוא מחויב לכאת שלא ידא מכשול מידו והיינו שלמד אתם
היטב ויסדיר להם דבדי שלא יטעו ולא יכשלו הרשם - ועי דמדרש
שמוא' (אסות ד, ט"ג) אית דגרסי הוי זהיר דתלמיד ששגגת תלמיד
עולה זדון - הוי זהיר דתלמיד שלא יטעה דדברים (ושלא יוציא
מפיק דבר סודל ד' פירושים שהשגגה של התלמיד שטועה
דדברים עולה לך לזדון
ועי מס' ד"ב כא, כתיב כי ששת חדשים ישב שם יואב וכל ישראל
עד הכרית כל זכר דאדום - כי אתא לקמי' דדוד אל מ"ט עדבת הכי
אל דכתיב תמחה את זכר עמלק אל והא אנן זכר קרינן
אל לדידי זכר אקריון אזל שילי לרדי' היכי אקריתון אמר להו
זכר שקל ספסירא למקטלי אל אמאי אל דכתיב ארור עושה
מלאכת ד' רמי' ועי דפי' הכותב שמדיא מהרשד"א המלמד לא
פשע דקריאתו אלא <u>דהשגיאתו</u> שלא הישגיא עליו שהוא טועה
ומחליל דקריאתו

ג. הגר"א - ורחב רעיק - לגדלו שיהא למדן ויוכל ללמוד דוצמו ע' פנים
יפות (מ"ד, ש"ו) איתא דמוק י"ז אמר ר' יוחנן מאי דכתיב כי שפתי
כהן ישמרו דעת ותורה ידקשו מפיהו כי מלאך ד' צבאקות
הוא אם דומה הרב למלאך ד' ידקשו תורה מפיו ואם לאו אל
ידקשו תורה מפיו - עיני שאדם נקרא מהלך ומלאך נקרא עומד
כדכתיב ונתתי לך מהלכים דין העומדים האלה והטעם כי האדם
הולך ממדרגה למדרגה אבל מלאכים עומדים דמדרגה א' לעולם

ל

כשהיה שואל לצלמיזן (בדרך) להזעקתו ואת הרב כיבה
הזעקה אינה לו בדרך לחזרה עומד ביקומו. עד שיעלה אלין
אעפ"י שיש ומניחו מזעקה למעלה ונמצא שאחר את פומה הרב
למעלה שנקרא שמה ודקשן מפוהו שיצא שומר עמו הוא עומד
בקומתו וזה וכוון לעזרת נשים

ד. אבשר אליהו ישמ (א, נ) לחזור דקי דישמן של אחת שיוצא לחברו בין הנשמ
ה. בגיא הקבל בדבי. מיב - כמיש לעיל כי ביקשו דבל כיון

ו. לך אל הלשה - א דאובב כיו (בשם קול אחר קרא) וש לחברים ב"א אחרא
אליהו על דאשא (א, כו) לעשה אבל דיאורו מכלי שמאחז בקרא אחרון
לכל הפרקים לכן אחר הקשה אל כל הפרקים שיהיו חלק מתשובתו
הגון המאחז כי הלשונה מיותם אל האדי והמחיצות אל הפשי
והקלות אל הנשר והמרמיזא (ישראל בלק דאבל) שצוות כל המלכים (2)

ו, ל שיות מוסר (כי, לה) בין קבל שחרא מפשר בה שיפלל - והיא הולכת ומלטר
דקיל כל מה שאובאר חסל ושאיים ומפשל - ולחתם היא עושה בן אחרה
שאל יצוה הקבה עלי תיל ויהיו לי מוכן לאכל - ומחדש מיל אל אחל
בדיקון לכל מצוה אן המלכים לחובב
ומפרש בפלל הלשה מכילתא לה מצון מוסף שאל יאכל לה ל אשר כאות
לא היו מוכן דבאר מחלק - ולחתם צו תיב שהכין (בחר ועוקבא) אחר אילו
ולא כאחרונה סל; כי קל ניאל ופשו בחיב (בחר ועוקבא) אחר אילו
ל אושלאו בלבקה - אשבת בחסות כשב היו שלוה אלפו בילו
אחר צוואה קלולו ואומרא כחיקבא ופשו בחיב קלה הכילנו לפרק
ויחוקה שאלו ובכא לה
ולא כחלוה לאכלפל (אמן ל, נהר סל[ים]) על מצון הלפם בהיא
כאכלה שאל יוחנה לא יעמוק המאחל דאמרה - יומל ולילה לא יש לה
מצון דעוכל הלשונא אפו שש דיבה מלקוש שהיא המצוה - את

(1) והשקר דברי הקלד לו הלבוא
(2) יתלחדו דמון הטפל

דעתם הנשמה יהיו כיוצא מהאילן קיימים בנשמה והאילן סוכ
ובאה מהם ולקטן בדרך זיכוך. לחומרין שיש בהם קיומם
וקיומם, ואם שיעור אצל קיומם זה כאלו למעלה יש הם
בעלי רוחני שאין להם - ונמצו בדרך הם זיכוך שקונה
כמות שצריך שיש באצל כאם המלח מקום אצל זיכוך שלמעלה
ובכונם שצריך באצל לחלוק יהו שיהו להם האילן - בלשון קבלה
ח, תלכל - שהוא האילן בקבוצו נאצלים ויכין בפרט סאו קיום האילן בקיומו פירות
נאצלים ויהיו לו קיום לפי שקובצין אלהן זיכה

ט, שם - ולא קיימן אלהים שאחרי באיבוא קדמונים[1] בכך אשיבה שלא לבי
ובלבבה הדין באצל המלוח אשר ברוחו לקיומו דאצמן ליהן הולד
רשלה וכי בדומה מפני שהוא משובח דאי הוי כיוצא בלשונינו
משערכין דשקל מצוה - ומצוה בהשלאיהו שהוי לבם קדושה (ירקות)
ופרח אילו שאין יהו לבם אפי קדושה ובשל קדושה שאין מתקיים
ליהן לבם מצוה - ועם טורידל

ו, אלון תמר - ע' יג ט"ו, ואחר כיוצא שלהם ליכלם אינם ואינם בחשבון ואינם (1)
ח, ליהן אחר הלוחם - ע' מרכ תיל קלן - קלו ציורא קיפודים מיד,
כ' יקצתלוגות בעשה לך מלחמה אלו אחרא יהו תלינא שלו אפו אלו יהוה
בהי אחה מוכא מחמחה של אחה יהי שיש קיבו תקלוא של משלה
וכרשי - הוריות ולחמוד על דרכי ואל עיקרה לא באצל כהפולפל ונחוצה
ובעל סדרא ולא לחד מעלוא ובקיבוא הרבה כי מהיכן ישלה
הטוב אלא בקבל משלוא הרבה

מקיא שבירו רצו של הבעל מחנה אחרהם לבלבלים - בבלי
אחר שלא הבלים שהו אצ ע"ב שלוא קלן צוחב כל הטוב על רשי
אחה הלאן מקיאה בהי מה קבה לבל מחחי אצלכם בקיאה בהי בשם
חשוב הרי אצלכם לחבין בם בחון שלא בלי מי שאחר פלוני

(1) בלא יבא מאי קאמר שאין מסיח לפני רבונו מלכו כדרך וכן
סתם - בלא יבא מאי קאמר שאין כדין יוצא לפרש לן כלום
מסכת ישן אלא ובכמה שלא כו' סתמן מדקי אלא כבימות של
מכוסות המתלקין מטין לשקין או לארזלה - מסכת פסי ראשית
מפנים באותה לשכה פירוש שנזר לפי הכוונה אלפי שאינן
סומכה הפך ליכנס קדומקה - כ' ערוך הוי עזקה
הכיס וסומנין אי קרוי קסקלא - אינא זרמוא סיגי הסיכה
ושאר ישנה סם שאוכ כגון ופסי ומלאן לשמוראך אל שתהא
שמוכה רסיס ואלפי שאלם מושבת לן ואוכ סרוגה כלשה מפ
שיש לן לקשת ומפל אל שתשיבלן

ובדל ק"ח איתא בתנ"ח אמר שבן תורה צריך ללמוד בכל חדש מ' בל' באופן
בכור ובפחות מזה ל"ש שיבוא ללמוד ובתנ"ל אמר לאבא הו' כח לזה
אבל אני צריכין ללמוד כ' בל' לחודש ובפחות מזה בודאי א"א לבוא
תו"ח

בתנ"ח אמר שצריכין ללמוד שנעל און לייכט - לייכט שלא להתעכב
מצי הרבה - א"צ לדעת כל הקושיות והתיחצ"ל - ללמוד כ' בל' רש"י
ותוס ורא"ש ועוד מפרש כהרן או ריטב"א - כאשר מתעלין ללמוד מהר
תבין מהר

ועי במשנת ר' אהרן (ח"ג, כ"ו) ובזיותר מטעה הי"ל בדברי לימוד
לא נכונים לדיק יותר מדאי ~~[illegible]~~ ועי"ל לומדים מעט מצוי
והרי החינה ללמוד כל התורה

ועי בקובץ אגרות של החזו"א ב' בסדר הלימוד צריך זהירות
יתרה לעשות את העיקר לעיקר והוא המון בדירור הכללים והפרטים בכל
סוגיא שיהא המשא ונתן שגור ושנון לזכור את הלכאורה ואת המסקנא
את ההלכות הודאות ואת אלו שנותרים מקום לדיון - ועיקר הזה
דורש עמל ומלחמה פנימית נגד העצלות (ועי רש"י פסוק י"א המקראות אלו
עיקרן משל על המתעצלין לעסוק בתורה) בשינון כמה פעמים אל בלי חידוש
ולחזור על אתה כמה פעמים ולדקדק בדברים שאין השכל נהנה בהם
בתחלתן ואברהם מכבידין עליו אבל העמל זה הוא עמל התורה
אשר כל סגולות לימוד התורה נאמר על עמלה ואמנם אתה העמל
נפתח שער אורה חדש אשר השכל מתענג ללא קץ
יש ליזהר מלהאריך בהסברת סברא - ולעומת זה להאריך בגמ'
במון הפשט ובירור מסקנותיו

ועי ברכת אברהם (מאמרים והדרכות תורה ותפלה) (ר"כ) יבוע
איך הגאון ר' אלחנן למד בברנוביץ - למד כל מס' ובמות בזמן א'
ספרו לי תלמידיו שפחות או יותר למד בל' ליום ואמר כל רשב"א
ואת הערותיו וזה הקובץ הערות וקובץ שיטתיו

ט, עד מתי - אלשיך הק' יש אנשים אחר שיעירו משנתם לא ימושו
ומה גם דקור ומורך - כי מלבד השינה עוצם תשכב, מתי תקום
משינתך - מתי יבוא הזמן שתהי' קימתך מהשינה תכופה

י, מעט - ע' דאוצה כן דרך העצל קראשונה ישן שינת קדר וכאשר
ייקל עוד מעט ינום וכאשר ייקל גם מתנומתו עוד יחדק ידיו
לשכב במטה

דעזין שינה - ע' ט"ז אדהע"ז ס' כ"ה יש ת"ר מנדדין שינה
מעינהם ועוסקים דתורה הרבה ויש ת"ח שישנים הרבה כדי שיהיו
להם כח החזק וזריזות הלב לעסוק דתורה ובאמת יכל ללמוד
בשעה אחת מה שזה מצטער ועוסק בשני שעות ודוצאי שניהם יש
להם שכר בשוה ע"כ אמר שוא לכם דהיינו בחנם לכם משכימי קום
שאתם מצטערים ומשכימים בדקר ומאחרי שבת בלילה וממעטים שינתם
זהו בחנם כי כן יתן לידידו שינה דהיינו מי שישן הרבה
כדי שיחזק מוחו דתורה נוצן לו הקב"ה חלקו דתורה כמו אותו
שממעט בשינה ומצטער עצמו כי הכל הולך אחר המחשבה
ועי' לשון הכ"ם פ"ג הג' מהל' דיעות ואהיו בשעה שהוא
ישן אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו ויניח גופו כדי שלא יחלה
ולא יוכל לעבוד את ד' והוא חולה נמצאת שינה שלו עבודה
למקום ב"ה ועל ענין זה צוו חכמים ואמרו וכל מעשיך יהיו לשש
והוא שאמר שלמה בחכמתו בכל דרכך דעהו והוא ישר
אורחותיך
ועי' בקריינא דאגרתא (מ"א, כ"ח) הנה בזמנינו באופן רגיל
דרכין לישן כשבע שעות בחלוש ובפחות מזה אין הראש
מיושב היטב להתעמק בתוה"ק
אם יש יוצא מהכלל שמוכרח לישן שמנה שעות ויש יוצא
מהכלל שמספיק לו גם שש שעות אבל דדרך כלל מוכרחים לשבע

(נ"ד)

שעות שינה בהמעלע - ועי בתורת חיים על אסות קלי בהגה
את קטן שמסיא מהגרי מלכה צאן להתיש את הגוף עי מעט
שינה ומספר בדישיבת וולאזין היו אלו שלמדו יח שעות בהמעלע
אבל חיסור שינה הפריע להם בסופו של דבר וכושר קליטתם נחלש
כתוצאה מהתנהגותם ולא הגיעו לכל יכולתם האמיתית

יא כי יכל ללמוד תמיד בכל עת ובכל שעה - ע' שנות אליהו ריש מס'
פאה - ונקט התנא צאן לת"ת שיעור למטה להורות שצריך האדם
מאד מאד לחבב את התורה דיבכל תיבה ותיבה שלמד בה הוא מצוה
דפ"ע - ונצא בתיבה אחת מצות לימוד התורה שהיא שקולה כנגד
כל המצות - והכלל בזה שאין מבטלין ת"ת
אפי' למצוה, אם יכולה להעשות עי אחרים, והשכל מחייב בזה
מפני שכל תיבה ותיבה דפ"ע הוא מצוה גדולה והיא שקולה
כנגד כולם אב' כשלומד למשל פ"ל א' מקיים כמה מאות מצות
ואב' בודאי יותר טוב לקיים מאה מצות ממצוה אחת רק כשאי
אפשר לקיים עי אחר אני רשאי לבטל - או כשצריך לאכל שהוא ג"כ
מצוה - ויצוי ברכ' גאון את אשר הקלת התורתי ואת אשר
התורת הקלתי ופי' בתורת אשרהם שהי' מקום להקל להשמט
מן המצוה - וללמוד - התורתי בלשיה המצוה
ועי' דפלא יועץ ס"ג (בדור) כ"ע יצעי שהעוסק בתורה דא בשכרו
אוכל פירות בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב ועושה נ"ר ליוצרו
ואפי' אם יהי' חוזר כל היום ואחות לוטן תמנע, על כל פעם
שיחזור הקב"ה קודע לו שכר
ועי' בתרי' ברכות נ"ט: ת"ר היו יושבין בביהמ"ד והביאו אור לפניהם
ב"ש אומרים כאוא מברך לעצמו מפני ביטול ביהמ"ד וב"ה אומרים א'
מברך לכולם משום שנא' ברוב עם הדרת מלך ופי' בתרי' שצריכין כולם
לשמוע הברכה כולה ולענות אמן אחר המברך ונמצא שמתבטלין בעניית

(1) שמעתי ששאלו לבעמון ר' חיים עוזר היאך הי' לו זמן
לחבר ספר אמיעזר, ואל בסדר הרביעי ודיאר, בסדרו הראשון
בו"ם הי' טרוד לפרנס הענים של ווילנא, בסדר הב' הי' טרוד
שהי' יושב בד"ד של ווילנא לפסוק על השאלות הבאות
ושכחתי מה הי' עושה בסדר הג' - ושאלו עכ"פ עמר יומו
בסדר הג' ומה הי' הסדר הד' ואמר שהצמן שיש לו לאמר
ברכת המפיל קודם שישן

אמן יעמד מאחר שיתרצו בשיקוק כפי יכולתו ודיה אומנם
בל"ג לרבות כאשר שיעמד טוב שיזקק א לכלל משוח קדוש עד הדבר
מלך - וע' נפלה שור אל סופך. ופשוטה אחר - ואמן באפיק מלה (3)

י"ד-טו (ג' קמאי) הי' יודעה קבלה שמוא רע תלי הגשושה
ואחר כתכ (4)
בע"ת שמאבק יובע שמוא רע הדבר קרוב להכלע יבין ולמוד ממנה
ושם כתוב ולדרך הפשט קשה המלך מצטער ליהע יודע שמוא ורעו
[redacted] מתנצל דבר אחר הענינים ואתחולה לחפיק רצונך ומלא
נשמתם דע את ואל בינו פרשת מצוינו ישלח דין המלך ויך דוכאו
וע' אורות המלך (שלא,ב) הלבא אחר עיבד ספואת הדוכא ונוש שמוע (2)
וד אפף בלעו - וע' מלבוב מי שפורק מעלו עול המקוח - כמאן דמסר
הדבר הוא בע' שאין עליו עול של מקוח אלא לבל הפקיע שחפרט (1)
אחב וע קדקד מאחרי לב - אחא דקבלה סול דבר הכל נשמר
את המלקח ירא ואת מצוחו שחב כי כה כל האפף - הכוונה דבשם
שלא יעלה בדעתם לאחב כי ירחב ב' הוא מעלה באפף ומי שאין בו
יכול ב' הוא גב אפף אלא שחסר לו מעלה אי דא הכתוב להשמיענו
שאין כן כי מי שאין בו יכש אלו אפף כלל בן דעת כי בשם כל
האפף נצטר שה אין לו מבטע אפף ואיבות האפף עליו בן
למדב ובש אשר יקדמו אל מעט ואל הדבה הי'ו אל יש בו יכלש
למדב מכובה הוא אפף אבל ואל למדב מוטב הוא אפף קטן
ואל אין בו טעות אלו אפף כלל בן בלית בעמוק אפף - ובמה
שאחר אכרכם לאבימלך - בן אין יכול אלקים למקום הבה
והרגוני על דבר אשתי ובכלה בן שנוטר יכול ב' לא הי'ו
תסכל שם בדבר מעלה ילחבמה ומבל בוא וכב לא ומי אל אין
קדם וכאב ב' - וע' דאחר (ע,ד) שאמר מוכחה אוש את רעהו
תוכל בלעו - ומפסוק אוש אפף מכובד שע בעבו תוכל בלעו
ואין שום שוף עול

① שור שכב במצודות יד כל כיון שפרק עול המקום בלבאי את כל אלה ישר
ועי במלכים ואין מרפא - כי לא ישוב בתשובה

② ליצהר כמו קשור בחבל ואין מניחין אותו לישום אדם אלא כפי השיעור שיוכל
אדם לשבור אותו - ועי בטובק ידיעו (ב, שלג) שמביא מפגרי אברמסקי זצ"ל
שהי אומר שאנו מוצאים במקום א' שהתורה התוהיק יפה לא בדרה תורה
אלא כנגד יצהר שאם אין הקבה מתירה ישאנה באיסור - משמע אבל לכל
שאר עלי בכחו של האדם להתעצר

③ קדישא מפומי מלה דאורייתא אתעביד מינה קלא ופלק לעילא ואתערי
קדושי מלכא עילאה ומתעטרין בריש וכדין אשתכח חדותא לעילא ולתתא
וכן משנאר במקומות רבות בתקונים שמכל דיבור וקול דאורייתא
נבראים כמה מלאכים קדושים ועי כאורך בפרשת ויקהל נוכאות נפלאות
ענין הדיבור של מלין קדישין

④ הכונה להוציע קצת מדות רעות אשר הם בחשר כונה ממנה
שבהוכאתו שהם מדות רעות והנהגת איש עקש ונבל יצהרו
השומעים מעשיתם אעפי שיש בהם שאינם גוף עדיכה מפני שהן
מורות על מצב רע ונאוה וצפון

יק- הגלא והוא עצם מתשיבה בידור ומעשה- כלומר כל מהותו עומק
לעשות כא

יפ עפ"י הגלא- וישלח- איזה כשר נותן ע"י פעולות אלו- ומשלחו
מכח ההבדלותיו פי' דהיינו שהדיבור עושה כן כמו שאתה
נותנא מתוכן בקרבי כליותי- ואולי יש בפעים הבאמונים. התשוקה
להרע אצלו כבר שחודרת עליו שכה הוי כוונת ומהלכה רבקה
מראה עיקר בעיני קופץ שעשה פעולתו ערבב רבקה משפחתו עין
בצלם מעשה

יב ומהכבד בלבו- אולי לפי הגלא צפו מעלו כל לשון, תרס כא ע' מלך
נעלה כמו אשר יתרש השפה למען יצפו דמה בן הוא מכון לעשות
כא- פשיטו שפעה לעשה קבוץ ומאמין שחשיב שיבוץ לפרע
שך- וכוון שפעתו ומקלל- פי' בהפסוקים מפקיע אופן הוא מעלה
מפה לעשות, ושש עושה ושוש צמו כל מהותו ומעשיהן

טו בעל ישקר- ל' פי' הגלא שעפ כא יו שלמו- כמוני אפה כעיר מפס- (1)
יב עין נעלה- יש עיני רואה שפה עיני- בלה מניע מי שמעלה על אופפ
יותר שיש לך ראוי- עפה אין לשלוח אותו כפ- אלו מי שמעלה בפרי
שאלו ונעלו ואחר עיני ראוי- ונפו שאחרו עלי ך בקלה שונאו בל
גאה- ונפו שאלו מעבדו שעטנו לפניך ידעתי ראוי
יג' הגלא כאשר ישנו ראובן- ל' דראשית כפה ליעו) פי' ואחר עבדו השלח (2)
יא- לי תורש- המפנה עלו אחוש מעטה אל
יג' שם אשר היא עזרה- נפש- ישלח בדפסוק טל כעשו שש בקלה שעו (3)
פי' הגלא
כ. ואוב נפרד- מעטלה ריאה שולו הלשון אליו ואחר- שמעון כעיר ואחר
ומרפה כעיר קולה ויכשיו מעשה שולו הלשון של נפרד- שהוא מוסיף (4)
לכרע אצלו כב שאוכרת עליו- שכה הוי כוונת ומהלכה רבקה
מראה עיקר בעיני קופץ שעשה פעולתו ערבב רבקה משפחתו עין
בצלם מעשה

יב ומהכבד בלבו- אולי לפי הגלא צפו מעלו כל לשון, תרס כא ע' מלך
נעלה כמו אשר יתרש השפה למען יצפו דמה בן הוא מכון לעשות
כא- פשיטו שפעה לעשה קבוץ ומאמין שחשיב שיבוץ לפרע
שך- וכוון שפעתו ומקלל- פי' בהפסוקים מפקיע אופן הוא מעלה
מפה לעשות, ושש עושה ושוש צמו כל מהותו ומעשיהן

טו בעל ישקר- ל' פי' הגלא שעפ כא יו שלמו- כמוני אפה כעיר מפס- (1)
יב עין נעלה- יש עיני רואה שפה עיני- בלה מניע מי שמעלה על אופפ
יותר שיש לך ראוי- עפה אין לשלוח אותו כפ- אלו מי שמעלה בפרי
שאלו ונעלו ואחר עיני ראוי- ונפו שאחרו עלי ך בקלה שונאו בל
גאה- ונפו שאלו מעבדו שעטנו לפניך ידעתי ראוי
יג' הגלא כאשר ישנו ראובן- ל' דראשית כפה ליעו) פי' ואחר עבדו השלח (2)
יא- לי תורש- המפנה עלו אחוש מעטה אל
יג' שם אשר היא עזרה- נפש- ישלח בדפסוק טל כעשו שש בקלה שעו (3)
פי' הגלא

1) כל עצמותו הי' משוקע להרע השתמש דמחשבתו דציבורין
ובמעשיו להרע לאחרים והוא עצמו יהי' הסכה היותר גדולה
להרעת עצמו

2) שאפי' ישרא' עובדים עבודת כוכבים ושלום ביניהם אמר המקום כביכל
אני יכל לשלוט בהם כיון ששלום ביניהם שנא' חבור עצבים אפרים הנח לו
אבל משנחלקו מה הוא אומר חלק לבם עתה יאשמו הא למדת גדול השלום
ושנאה המחלוקת - וע' משך חכמה פרשת בשלח כאשר הציבור באחדות
נאמרה השוכן אתם בתוך טומאתם - ואלו אש דהגא דאדרת אליהו כותב ונעלה (22)

3) שנא ד' - דמשמע דהוי רק דחינה של שנאה וא' מהם עינים רמות
שפי' הגאון שצהו גאוה והנה בגאוה כתיב תועבת ד' כל גבה
לב (ט"ג, ה) - וכמדו' כאן כתיב תועבת נפשו והגאון מדמה זה
לוגעלה נפשו אתכם

(22) נפשו צו סילוק שכינה

4) ועוד אורות הגרא (לב, ב) ובמצוה יש תורה כמדו' זה מתאים במשכ כאן
ששרש המצות בחכמת התורה ועיש בלימוד התורה יש מצוה ללמוד עם לעשות

כ, מקיל שמשמע אינו אלא דאמן - ע' לפמ"ש פרק ב' אף ניהוד
אף יצחק לילה הראשון על פסח דכונת אכילת כזית מצה שתהא
באכילה דקדושה וטהרה ודקיקה וימשיך הכחל כל הלילה וזה שיושמש
מן האכילה זה לאחר שלשה ג"ה - הרי לך טהרת מחשבת פיגול מצא
לא יכשר ומי שאכל הכזית מצה דאמרם אף בלא קדושה וטהרה
ישצה הרי קיים מ"ע הכתובה דאכה ומצה (וכאן יתבאר בהרי
המ"ח ורמ"ב סק"ו כזית הראשון על מצה שאוכלין אחר אכילת מצה
בדיק ל'יצטרך לאוכלו אז תכף וקדיעד אף אותו מצטרפין
הראשונים אף בפחות משיעור ולכ' יאכלון בלא ובדיק אחר אכילת מצה
ומצה שהוא שלא מפרידין יצטרך לאכלו קודם תכף ואף אותו יאכלון
בלא הסבה)
ואפי' לפקוחא דנפש אם שפיר אוקיא שופר דכונה יצאתה ידי
חובה כראשון על פסח ואוכל כזית מצה ומרורה ודומיה ועוד
יולך למקום אכילה אחרון

שם ואפי' בלא א"י מיושין הדבא (ועולין מי' לף למשנה ג', ומה
צריך מלהפריש אפי' בלא אחת אחרונה ומהדרה למשנתינו אמוך
שם ואפי' בשאר מצות אפילו בלא (1) מאשם פסולין שמ' מספר על
כלה אפילו (2) ודאי שאחה אוכל (3) בלילה הראשון ד'מלט בלא
מן השמים - ולפ"ל מובנין מאוד בשפי הרמב"ם שאשר מתלוקחים זה בזה
ואי' דמשמע מלה (ג', ג') מדיוק שמצאון ל' משה ואהרן, לפי
דבריהם צמוך ד'שמה ווהואהן ודאמן ג' שנים לא נפי לגיהם אחרי
ג' שנים מהלה לפי לגיהם ומפסח הלה"ן קדלמה דשמחה של ארבע
ארבע של אחר הקבלה בנים הגיעה אחו אדון לאחר אחו קבל - וגיהם פיה
לך הקרוחה ואל שים לב רק הקדמה אחר ודיאה שפחה לצמוך
בזה כראשון ולה מלך טוב ומפסחים צמוך ד'יחד סבה ל' ושמה סבל
שם שאל הילף קודמין אחר לפלח ואחה אי - ואל ג' שנים אחה

(1) ועי דהקדמה לחכמת אדם ודישיתי דחנות דעתי עלי ותיתי לי
שאפי' דשעת מו"מ פעמים הרבה הי' דעתי עלי דהרהור פי' או קושיא
(2) וספרה לו כל סדר הוא שלה והי' שומע לה ותמהו תלמידין
(3) ועי דמשמר הלוי כ"א שמריא מהגאון כ' יחזקאל אדרמסקי זצ"ל מגיל עשרים
לא הסחתי דעתי אפי' לרגע מד"ת אני אוכל ולומד אני שותה ולומד
אני מדבר עם בן אדם ולומד אני סוכל יסורים ולומד' אני נושם ולומד
ולמה אני אומר מהן כ' כי מאז אני רגוח שזה כך ומלפני זה אני מסופק
אם הי' לעשי כך
(4) אם א' מהרך לכולם או כאוא מהרך לעצמו דהדיון הלא על רגע א'

ג"ו

לומד אתו ואי איך קוראים לו - ומנה לא יצא לנו זמן מתי
לדבר דברים כאלה מתישדים דדוקר ללמוד אז למה פתאום לשאול
אותו איך קוראים לו והוא ישאל אותי חדל על הזמן אפשר דינתים
ללמוד עמוד גמרא ודסוף הסדר אין דבר כזה של סוף כל זמן שאפשר
ללמוד לומדים וכשאא ללמוד מתנמנים ומוד פעם למדים - מספרים על
השאגא שדסוף ימין דאו אצלו החדרא קדישא והי' דאמצע לימודו ואל
שיתודה שכן נוסחים ואל שאין לו על מה להתודות - לא מסים צדקתו אלא פשוט
לא הי' לו זמן לחטוא דהי' טרוד בלימודו

נ"ל

מיונין בונקט הסדר היסוק הענין
כי, על קטגא בדבי עשי - תפלין דראש, ותפלין דצדוקי - ואצטריך

אלא בדומיא
כ"א קשיא - ענין - כמו שקושר על גופו משום ואת אין קשור ופוע המשום

אלא דוקמיה
ואי מיבעי ליה מצוה הבאה בעבירה היא מיבעי ליה
הקל - וכמיך שענין - שונאין קשה השבין
ולא יבדקו אי צלים קמבעיא ליה או יום - ומלמדנו היא מוכאה

כ"א - פי' מלא - ענין הוא דיקוק - והיה דפסוק כ' כתב הכל ומאחר
לעשות התופה וללמוד המורה - ולא דוע (ע"ב) כל שמעשיו מכוין
מהכתב - צמוד עובד מעשה הוא כל שאר מעשיו ויותר עובד
מכל שעתא קא קיבי מעשיו אמרי אב יש בכל ליומר כי נושאין
נשא הא הוא המעשה שעון ומוא ובא טוב את ליומר מורה ואותם
כה בעלמו למעשה וכוונת על שמשיב בעון ללמוד אפי אבל ליומרו
יבא מעשיו אחרים שבצמוד נעשה ליבי כמה - שור בשאבד כוונת (1)
ר' יוסי ממעט בפסוק כמה אינו מכל מקום לעיל (מצות ומרה) בקיבוץ - בדיוק ונעשה
כי || ובקיבוץ - פי' הכא ואמרת לו כל מה שנאמר בלה - ע"י קמן (ע"ב)
ענין הקבלה ואבל הטעם שיש בבי שאלה נשאתי לישבה של שלה
ישר מצות לו כי אומה ואמה שאבד לאבד ללמוד בשעת שנים שנוב
על הפשה גמא
כי, על לעל שעו בפי נבל - אינו משפ אל כוונת בפ בלעדיהם שאר (2)
על ובדבק מעשה לא אמר הנה אשה שלא אמר אלעו הלך - כמצ
כוונת לפנים (כ"ע) מי אומר - טהרתי מעבאתי הוא תשכון מר
כי מה תעא מוכה אי הבאמת מעשיו מעשה ואחרי מאחר
אבי שאנו מאבד קלון כן מעשי הטוב והמצוה הפוכין מיבה הלב
כ"א קשיא - ענין - כמו שקושר על גופו מעשה ואת אין קשור ופוע המעשה
אלא בדומיא
מיונין בונקט הסדר היסוק הענין
כי, על קטגא בדבי עשי - תפלין דראש, ותפלין דצדוקי - ואצטריך

(1) והבדרים אינם מדוברים מתי קרוי תורה אוצות ומהו הדיבור
של המצוה - ואולי בהדיבור אירי הבדרים שמסדרים את המצות
והתורה

(2) בהיינו הנפש בר דמלוי השפל - ונפשמה בגן עדן העליון - או בהנרין בדים
ריחב בגי עולמות אלו, ומצוי כן כונתו

(3) אם ת"ח הוא א"ב - ופרשי שרגיל במשנתו לחזור על גירסתו תמיד ביו
דבק - ועי משיב בחי' מסעל פתח הבדיר

(4) בהתהלך - אפשר להמתוק עי הסמך בדר נח את האלקים התהלך נח
באירי, בתתאמל ללכת ועי אחות (ב', ד) בן עצאי אומר הוי רץ
למצוה קלה ופי' דרו"ח כי המצות דורחין מן הנצל

(7) עי אורות הגר"א (ל"ד, ב) ואלי בתורה לדד יש מצוה ללמוד ע"מ
לעשות ולכן בתורה אנו מדרכין ה' דרכות לעסוק ואשר בחר
לעסוק כנגד מצוה ואולי זהו המחשבה של תורה - והנה הגר"א מפרש כאן בהפסוק בלעיל
בדר המצות - משמע קצת בפסוק זו קאי רק על מצות ומבדרים
על המחשבה והדיבור של המצות ואולי אפ"ל בדאורות הגר"א
שם כתב ודמצות יש תורה ולכן ציל קודם עשי"ת המצוה
הרוני עושה כאשר צוני ב' בתורתו (ואולי זהו גדר מצות צריכות
כונה ואולי זהו המחשבה של המצוה ואולי הדיבור של המצוה
הוא כמ"ש בפרשת ראה (טו, י) נתון תתן לו ולא ירע לבבך
בתתך לו כי בגלל הבדר הזה יברכך ב' אלקיך בכל מעשה
ובכל משלח ידך וכתב רש"י אפי' אמרת לית אתה נוטל שכר האמירה
על שכר המעשה ולי דספרי של אמר לית ולא הספיק דיבו לית נותנים
לו שכר אמירה כשכר מעשה לו אמר לית אבל אמר לאחרים תנו
או לא אמר לאחרים אבל נח לו בבדרים מנין שנותנים לו שכר עליך
תיל כי בגלל הבדר הזה - ומצוי דיבור שיך בתורה אמר לאחרים
ללמוד וכבי' או אולי עי' מה ששוא' בדר שאינו מדין הכל נכלל בדיבור
ועי' בהגר"א (ג, ג)

כלל - א' דיאורי הלכת משפ (קונקא) ודרכות פו מ"ב) דמס' סוטה כאן, אלה
בכושר את המצוה גופה יוכל לומר לך מה לך אינו מאיר אלא לפי שעה
על מצוה אינה מצוה אלא לפי שעה ואת הכושר הזה יוכל לך
מה אור מאיר לעולם את מצוה מצוה לעולם - קדושת ואור המצוה
אשר בשבילן אומה על אותו הפרי והחפץ אשר בו ולא יפו בעשה
המצוה אינו שורה עליהם רק לפי שעת קרבן שמתקדש בעשיית קמץ
אצל אחר בשעה זה מצוה, הקדושה וה אור מעולם ומתעלם
מפי הכל ולשאר כראשונה (וע"ע דרכי יוסף יורה סי' רמ"ב מהלכות
בדקה מאוכה ראוי לכל השלוח דמוך ובדקתן עומדת לעד
את מצוה אחרת אינה מאירה כי אין יוצא אלא מאורת הקדושה
כל מקום שנצטוית אומה וקדושתה פועל אותה קדושת עולם
אפילו ולשאר גמוך הקדושה כמו ששנינו הקריבו (מעילה
כ"ו) שרשושי מצוה נצטוו לאחר שנעשה מצות ושמושי קדושה
מעכבין זה בזה אין שמושי אפילו ומעולה בכלל שמושי הקדושה
מתחיל בהשלמת הארכה שהיו מונחין דאחר פועל אחר
II ולא יתכן יותר שאין משנינו כא באיזה הקדשה
שנשתמשו אלה מעכבין אלא לפי שעה כמו מצות ציון
לפי שמתקדשת אלה מעכבין אלא לפי שעה כמו שנינו מצות
נשים דמאי בסוף לאומה קשה כא ישלמו כמה מצות וין
ומכאן אור - ומשני דאקדושי בניהם לדורות בלישנא ונטריך לאקדושי
I ולא ירית כלום הקדמת לספרו אלא בהמשכת קיום אחר
כי אלעזר ואחי בארבעת אלו תיבת-שקד כי על אחוב עליך
בכאן כפאת אשר כל המשתמש באור אחר אור אחר מתימן - כיון בעלי
וכל שאין משתמש באור אחר אין אור אחר מתימן - כיון בעלי
בקע מצות אין בהן מצות לפי שאין מקדש את האשה - שלא ואחת
הפרקע - וכן אפשר לבקרו לשבילם - אלא כל המשתמש דמי

הלוי במתחלה אל בעיה לא יהיו לעל כיון שאין לו אור תורה
אינו במקיף שארי מצות מ"מ הא קיל אשמישי מצוה נצרקין
ואשמישי קדושה נגנזין בדבר שנשתמש בו קדושה נתקדש
לעולם ועם אמ"כ שנפסק אותו אשמיש מ"מ נשאר הדבר בקדושתו
ואשמישי מצוה מיד שנגמרה המצוה פסקה הקדושה מהחפץ
ומשו"ה הגיה גופו הוי אשמישי קדושה שעוסק בו בתורה
וכמ"ש בנהיא ומשו"ה נשאר הגוף בקדושתו ואותו הקדושה
שבגוף מהיה אותו לעל ומאמ"כ כי טל אורות טלק
בהיינו התורה שנקרא אור כבכתב ותורה אור הוי טלק
הינו טל של אמ"ר אדל עה אינו בקיף מצות הוי גופו רק
אשמישי מצוה ולא נשאר בגופו שום רושם קדושה
שיהי' עיז ונבו שאמר אינם חיים בודאי מקבלים שכם
טלב על המצות בעולם הנשמות אבל עכם הגוף לא יהי
לעל ואי בהיא עם הם מחזיקים להגיה הוי סב בלים
וכמשואר במסי מעלה באשמיש באשמיש ליק בהגיה
הוי אשמישי קדושה והמחזיקו הוי אשמיש באשמיש עד
שהדיא הפסוק ואתם הדבקים
והטעם לזה בהגיה לא הוי בחינת אשמיש קדושה
רק בחינת עכם הקדושה וכמשואר בהקלף שבנאסין עליו
ס"ת לא הוי אשמיש קדושה רק עכם הקדושה וכמו כן
הגיה הוי גופו הקלף של תורה שבעה וכמאמ"כ כתבם על
לוח לרק

— ועיע דרוח פו מ"ג איתא דרמיא מהימנא על פסוק לאמר
לאסורים צאו ולאשר בחשך הגלו פי' אותן היאסורין ומוקפין
דרוח הטומאה של היצר מהקליפות - ונקראים קליפות כי המה
סביב הקדושה מתהלכים כקליפה המסבבת את הפרי - וכמו שא"א
לאכל את הפרי אם לא שישבור תחלה את הקליפה הסובבתו

כמו כן צבאי אלקים רוח נשברה שפי' בצוה"ק על רוח הטומאה
המלפפת וסובבת אותו וצבו לאסורים צאו, ולאשר בחשך
הגלו כי המה מחשיכין סביב הקדושה ואין נוגה לו ואמרינן
ברע"מ כענא דמחפא על שמשא - פי' כ"א יתן דבר המחשיך
על הנר אין האור וכל לעבור דרך שם אבל הענן המחשיך
נגד השמש עכ"ז אינו מחשיך אותו כ"כ עד שמחמת זה יהי' חשך
דמלם כאישון לילה כי אור השמש מאיר מעט דרך הענן וצבו
מה שאז"ל עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה וכמ"ש
כי נר מצוה ותורה אור - כי המצוה אי' לעבור ולהאיר דרך
הפסק מחיצת העבירה והקליפות המחשיכין נגדה אבל נגד
התורה המה רק כמו ענן נגד השמש כי אור התורה
נוקב ועובר גם דרך הקליפות ושומרת לאדם ומצילו
מן הכע ועיי פי' הגרא (א, ב, ובהגה שם בב)
וכמצו' אפ"ל עפי"ז דאיתא במשלי (ד, י"ט) דרך הרשעים כאפלה לא
ידעו במה יכשלו (ועי דילקוט תפלים תתעו' ודפסיקתא) למה
הרשעים דומים לאדם שהוא הולך באפלה הגיע לאשן נכשל בה
הגיע לגומל נפל בה - ועי בשמו"ר פרשה לו אבל אותם שעוסקים
בתורה הם מאירים בכ"מ משל למי שעומד באפלה ונר בידו
כאה אשן ולא נכשל בה כאה ביד ולא נפל בה למה שהו
בידו נר שנא' נר לרגלי דברך ואור לנתיבתי - ואולי משום זה
מקדימין בקשת השיבנו אבינו לתורתך - להחזירנו בתשובה שלמה
לפניך

שם ודרך חיים - עי' ברכות ה, תניא רשב"י אומר שלש מתנות טובות
נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין תורה ואי'
והעוה"ב - העוה"ב בכתיב ודרך חיים תוכחות מוסר - ופרש"י
חיי העוה"ב

① שאלה: מה היה קורה לאלה שהיו ב WORLD TRADE CENTER ביום התקיפה
ניכולה ביקש את ה FIREMAN ושאל כמה זמן אלכלך FLASHLIGHT
שאלה נוספת - האם אלה מאמינה כי עשיו הוא ניכולה כלשהי

יש לחתוך על פי סוף (ד, ג'ל)

כ"ה - הגר"א ואומר שהכל הוא לשבוק א' מן קלין לא יעשה מלאכה
עיקר אלא ירוחי ואומר קדר ולפי המשך ועשה כך בכל פרעסה
אף כשם שופא בריך ליתנה מפיהו שמפשפו שכל היום
בדבר השאלה על הכתבה ג' ובעיקר שיראין דעתו מה הוא
הכרעת הלמ"ו שאלא בלועז ולפי דשמה"ב ובכל שלא יכתוב אותם
הוכף ישנן אלו מי מאמיר לצון את תקיכו ולפלדיין לפי ערכן
מה הו אומר לאל אינה בזה הוא הכרעת - ל' טשק ידיא (ל"א ק"ל)
מעשה ראיה א כיון שאין שופין אבן ישנה עשויה ומיך
אומרי בשך קדיא על שלמן כל יום ומוא אינו יושב אל פתח בכלש
השלמן דאכותא ויושב בלי הפ - פרק א' יש אבלין א' מתאוננים
שלא הכינו ושאלו יש לך מושב כמה צמן אפשר לשאר פה
אלא לפי אלי שהכה דשקוץ הנשה בכדי מספר שניך ואל א' ואל צבין
אומרי אל מן הסוג אין בלוע

כו. הגר"א הקשה אוש - א למ"ל (ו, ג) אוש אלן - ומוא המאמר מפורש
ונכון מאמה ובין
שי - הוא משפט עמודו - א בדין דמי בפשט ושלח (ל"ד ק"ס בפה ובפלן)
כ"ל, הגה בזו - א משפ עלמוד עשפ"ז - בדין דמי - אלפו שפיו המאמר
הללו גמור אין משפט דומה לזה כי יש לעשק שהר מאחר מקום
ומי יש אוש יובן בזה - הוא שמועת של אבל דמל ומי שעובץ אומר שלום
בעלך - אוש שבה כאלו אמר אוש האשה כללי יפרי-
ואוא דמפרש כאשר כאה יש בהסוב אשר לרגלין לשבו יש קלן
אל דמפש שאלן מלקן כך קל דמובס שפוא מלקן ודקש מ"ק שאם פלוקה
שיהיה יפה מלקן דמובס ומי שמ מלקן דעובס אמר לו יקח או הלבוש מכיל
ובאלן ומקדי שלום הלו - מביכא אלי כי הולפן כמל ומ"ק עשלין לסקול כמה
שהו, לה אלק דמובס שהא מעשק בלשון ובפקוק יש א שם יש הבין ומהו

סק,

כ"ו, פי' הגר"א וכמו שאמרו בגמ' - כמדו' מוכח מצה בדעקבתא
דמשיחא יהיו נכשלים בנסיונות התאוה המדיא לידי שפחת
הגורה

שם - משכח תלמודו - ולעיל (ב, י"ט) כתב שלא ישיגו ולא יבינו אורחות חיים

כ"ז, פי' הגר"א - מדו כמדתו - שיכל להפוך חלוקו - כמדו' משמע
המדות שנתנו לאדם זהו כמדתו וחלקו דחיים - להתעלות
בהדות טובות שנתנו לו ולתקן מדותיו הרעות

כ"ט פי' הגר"א רעהו ולא נכרי - ע"כ באירי דעתין חמדה כמ"ש לעל
(ב, ט"ז) כי התאוה אינה כאו' לישפא' כלל - והחמדה היא נקבת
אשת זרה - כי אינה אסורה מכל וכל - ובדרי הגה בצו משמע
שקאי על תאוה וכ"ע

שם מפני שהיא גרוע מן החמדה - כמדו' בהחמדה אמר כל הדא, ובתאוה
אמר כל הנוגע
ר' משכ' ויסר תשסג
דעתינו תאות אכילה יש לעורר מפרשתנו ויסר (לז, י"ב) וילכו אחיו לרעות את ①
לא פי' הגר"א לגנב יש תיקון שישלם - ז' הגונב איש - מהו התשלומים והתיקון
הגל - ואולי כונתו בדאיתא בכ"ם (ט, ב) מפלי גניבה אין הגנב חיב מיתת
חנק עד שיגנוב את הישפא' ויכניסנו לרשותו, וישתמש בו, וימכרנו לאחרים
ואולי באופן שחסר א' מהתנאים שיק אצלו נכס תשלומין - ועי במנ"ח מצוה לו
אם החזיר הנגנב אימת הוי חזרה לתין שלא לחיב אמ"כ על המכירה

שם ועוד שדעתים הן תשלומי חמשה וכפל ותשלומי ד' הוא נכלל בחמשה ויש
לעי הא גם תשלומי כפל כלול בחמשה ועי משכ' ריש פרק מרובה (קיל תשמ)
שיש אחרונים שדיקו מלשון הכ"ם (א, ו) מפלי גניבה תשלומי כפל נוהגין בכל
חולי משה ושור שהגונב - וטבח או מכר משלם ד' ו"ה משמע בחמקום שמשלם
ד' ו"ה ליבו ליוצא בכפל

(11) ואכן משם מסיק לעיל (ו,כו) כי משאלת רובץ אחר האומה הוא משפת
א עלמוני

(1) כאן אפשר בשפה נקוד על את שלא ילמד אלא לבניו את עצמן ולא אחר
אבל הוא בועל ובא שאחר שהוו רואין אותו נשקוד על את – ומפני בניהם
כאן אפשר כי שפן כאן אפשר ילמד לבניו – ואין אם כן הכתוב
למדנו כי שלא ראו מעולם אלא מעשה אבות ושמע כי האבן בושפ
הוא עושה כי אם בשעת אלא, כדכתי לעיל ואבדם יבוד הוא שם
ולא עוד – אי שנאמרו אותו ואת לבדו לשון אחר דאמרינן ומפ
ועל פיק שאמרו אחרי בשעת זאת בזמנם קאמר עשרה הפעמים
ופרשי שמעו קול הקולה ורעותיה דכם וזה הוא עיסקן דאמרה ואתם אי
דבר כי אינש בין ערב אי קלר לפרש לאומתן דבפיהם אי ערב עלמוני (11)
2. אינא דאפשר (ז,ו) כשאר בנין של כינוי בניהם עלמוני לעמו
בניהם כי אינש ויפה לפנין את אפשר מה לו דין ואת וקבל עליו
עלמוני – את אתם קבל עלמוני אל לא כי שאני מבעד קיעמו
אלא מפרכת לך פארו של אפשר
3. בניהם כי יפעל אל אוש הוא לו בנין ובניה ואת כלפ דוף א
וקבל עליהם עלמוני
4. בניהם כי ומי אשפך הוא כי בנים שלפת ואת שיפה דוף א
5. ועל מנן ערב לא כי שאני מבעד קיעמו אלא שפבפנין פיעל של
6. בניהם כי אינש בין ערב אל אשפל לו משל לאדם שהפקיד אצלו מעלף
בקבון כפל יום ויום מה דוכתה ובניך ואומר אוי לו אומנ אצל מן הפקבון כלפ
ראשו את אתה כפי הוא לו בין קבא ערבה לבעלים ובמעוף משפט פלבוע
אצבעו ונפפר מן פעולים אלא מעט ויש לך לקבל עלמוני שאצל בקבוש
שלף אל נאמנין (אחרי שפלא קלקול בדבים יעשה את ואל מאד ואל אלף
אצבעו גאוה ואל יקבל או שאחת דושם ובפצוי ומדבין מעשים) באשר עלל
כל הנקראים האלוהים ובאה תוקעין דעולמו בדמיונם ניכא (12)
7. כשאת מלבניו הוא אחר אלף לבומוס לשקוץ ופפה נאת ובא ובאים
ופל אחרו נלך לקלים שאינו מכוסין אלהים אחרים בארה
הוא שפלך לבומוס נשמע שמו בארה | דמקום שהלכו שם ואם בחוצה אחוז אחר
ולא מעשה דשוחט וכיוצ'

סד

ד

ל, בגרא - ונפש הוא המתאוה - וצהו למלא נפשו שכן רצונו
ותאותו - ודפסוק לא. מסיף אעפ"כ יש לו תקנה ודפסוק לד
מדאר שבנו משתית נפשו ואין לו תקנה - וכמדו הפסוקים דלעיל
דאירי מנכרי זהו היצהר של תאוה שבוא מלאק - ואם ילך אחרי
אין לו תקנה אבל הכא אירי מנפש המתאוה וצהו מה שנטוע דלד
כל א - וכמדו זהו מה שאנו מתפללים בכל יום ואל ישלוט בנו יצה"ר
(אין מתפללין אל יתברה דצהו עדודתנו דצה המולם וכמ"ש דוס המלך
ורוטאתי נגדי תמיד אבל מתפללין שאל ישלוט בנו - ושוב מתפללין
וכלל את יצרנו צהו התאוה הנטוע בנו שעכ"פ יהי כפול לשכלנו
וע' באגרת המוסר באגרת המוסר של הגרי"ס (נ"ג ד"ה דצאת)

① וכותב המשנת אלופי, וכלול לפי"ס דשפיר שמוע מהפלה
שלי ממס הקידה - ואין אלו, כי לפי"ס דשפיר ולשותפו דמוון
דשרוף ולשותפו דמוון ואפיב דיינו דלכם - ואפשר שמולכין אותו
אמס לפף אלו לפני מלך אלא הוו מלכין אותו - ואלו, כי לפי"ס
אמס לפף אלו לפני מלך אלא הוו מלכין אותו - ואלו, כי לפי"ס
אמס לו מדין ד' ישפוך דמוף דמיני פרים מאבק מפלי מס אדם קורבה
ואין דכוות כלו, כשפלה ריב"ל בניס אלמידיו לקברו בעמי לפכות
לא ישא פני כל כבר ולא יאמר כי עסוק שמוא
שמוא אלופי אפל משלני, ומש דמיו לאופב אלי לנוסי שלא
לנו אל שלשה ומלה פרמות ישר ומלה ומשוקה אלי לנוסי
דאופב אשמה ומלה מלפנים משפטי, כלו אמס מקידה לומפל
אמס לו דוב כישל כמדר דמוה ומפה לא יפלו ומלכלין
לוקח שמוב ולבון אלו אפל אמס שאמס לוסי שמוב מן כמשמ
אמס לו דוב כישל כמדר דמוה ומפה לא יפלו ומלכלין
מוה לוסוקה - לא מפסס ממלף יב (כלו) מלפנים משפטי ומלן
כהפלת אלמות משפט ומפלו הקידה מקפל בפני כבלמה ופוס מחוק
כהפלת אלמות משפט ומפלו הקידה מקפל בפני כבלמה ופוס מחוק
כשמש כלי לפמס דוכף לדוכף למפלת אלמות משפט לפפוק בוכן
לפ, ולא יאפה כי עבדה שוחב - א משלי (יב, כב) שאב מחוק כשי יקח
שנינים על כלדיפה אופא
שמשפוכן כלמים ומכמל שפוו לכך ומלכלים אלא אלי מוכב מאם
שרפה הי, וכל לעשות מפלם אל לפמוב אם כמם ומפ קכא מפוכן
בכן על פלדיפה שפשה ומפוכן אל כשמה שלוכם דלדיפה כי ומלאפק
לפ, א משלי - ומלכל מפוכן - כאבן פוי כמשב דמסבי אלופי (אפוס, ק, א)
שלאה שמוכם אלו לשאל דכל מבוך ל' שמוכם
לפ"ק - א פי הפלא (כ, כ)
② לפ"ק - ומלכלין דל' מבוך, מלכלים לכלכל לפ"ק דמקר שפא ומ"ל
שם דכל אל לא מפשל - כאבן דה"ל ומשלים דכא מפא ל ומשב ומלכלין

① ובפי' הגר"א על משלי (יא,ב) אומר חרה, ובביאור הגר"א על ברכות פ"ב
אות ג' אומר תשובה

② ע' כ"ג כ"ג בדאר שמת הוא המבור השני - משמע בפוי ג'כמ"ל מצורי
גיהנם - ואולי יש מי שכל דינו מתקיים ד"ל מצורי גיהנם אבל אינו
נשאר של יותר מיד רחשם ויש מי שכל דינו הוא בדאר שמת

③ להבוא גופא דולהון ועיל לי לגיהנם לעיניהון בחיריא ומאין לי בסלקין
תלעון

(30)

וכן לשתפו בממון בצדקה שנא' וצדקה עצ"ל ממוא
אלא בפין עוה"ב קיאמס

פרק ל

ס"ה

ד) הגר"א - הרי שאיב מיתה דיפ"ש - דעדר אלאו דלא תסור שקדמו
הלכה כד"ה וכל העודר ע"ד חכמים איב מיתה (מ' הגר"א דרכות י"ו)

שם - כי דאורה שדע"פ עיקר הדינים - ע' כתר ראש אות ס"ג דעניין השכח
ד"א ממשנתו זה קאי על הכאשונים שלמדו דע"פ ועל שוע הרב הל' ת"ת
פ"ד סעי' ד' וז"ל וגם עכשיו שנכתבה תורה שדע"פ ויוכל לעיין בספרים (2)

ג) אינו נגלה דתורה אלא בהמצים - והן נגד המעשה שהן המצות כמדו
כונתו שיש הנהגות שאפשר ללמוד מהמצי התורה - ועל במעלות
התורה (ד,) דאמת כל דידור ודידור שדתורה שיצא מפי הגבורה
היא מצוה בפ"ע והנה דאמת המצות רבו ועצמו עד אין מספר
עד מי שיש לו עיון השכלי ולד מדין יכל להתנהג בכל פרטי ענינו
והנהגותיו מקטן ועד גדול עפ"י התורה והמצוה ואז היתה מצוה
בכל ענין ובכל רגע עד אין מספר כאשר הודא הרבה מעשים
מהקדמונים ז"ל בגמ' ומדרשים מאשר נהגו הנהגותם עפ"י התורה
ועי' אמר דוד המע"ה לכל תכלה ראיתי קץ ואדה מצותך מאד
ועי רבינו בחיי וישב (מ,ג) וישאל את סריסי פרעה אשר אתו במשמר
בית אדוניו לאמר הגיד הכתוב במוסרו של יוסף כי מצד שהי' אתו
בחבורה אחת במשמר אחד ודית אחד חקר על ענינם ושאל בשלומם
וזהו שהזכיר סריסי פרעה כלו אעפ"י שהיו רשעים עדדי מלך בלילה
לא נמנע מלשאול בהם מדרך המוסר

ד) דחגה ציר קראה להסדר היטב - עי' פי' הגר"א (א,ו) כי להדנת דדר טוב
חדר טוב דכבי להוציא מפיו כל דדר - והנה ר' היטת לשון הקבא משמע (1)

ה) לשמרך - לעל (ד' ט"ג) כתוב להצילך וכאן כתוב לשמרך ועי' בחדל נחלה
דהצלה קרוי כאשר כדר נמצא בצרה - ושמרה היינו ריחוק מן הדדר

① בשור הנמן ואזור על לימודו – ועי כונת כדינו ימקב מליסא ד"ג אם תנסו
ותהיו לומדים תקדמו לעצמיכם שימר פשוט בכל יום לא פחות מפל א
אמרא כסדר הש"ס מלבד שימר מון ויהי' זה לחק ולא יגור
ואם יהי' דיבסם לפלפל בד"ת תקדמו בכל יום שעה א' ללמוד שימר מון
כי עיקר השאלה הוא פלפלת בחכמה – וכל מה שתלמדו תחזרו ותשנו
תיכל כי מלמוד פ"א אא לזכרם

② מה ששכח אין זה מועיל כלום כי מיד ששכח עובר בלאו קודם
שיעין כמו בימיהם שעובר בלאו בשעה ששכח אל שאמ' יחזור וישאל
מכבו וילמדנו מה ששכח ועוד שמצות התורה לא תשתנה
בשינוי הדורות ולא יחלף ולא ימיר בגו לעולמים

ל) כמעט כל שמות כסף יכתב לכתוב ל"ג, וזה מאוחרים

א) הלכה - מעשה - ר' כסי (שמואל ב' ז, ג) בימה את יכבד בעלה לפלך שעורה
יכבד ואחר ישרת שלשה אכסנאי ואחר ישרת קטפס

שם - אלא יבא לחוף ג'ירא ראשון פי' אחר כי יום ז' קטנא
פא כיצד מפלך יכבד ופלג ד' אבל א' עונה ל' שלו ומתנאי ל
שלו - וא מפיס לפי יום ה' ושש אופלין ולא יבא כי אם פא בלבד
ומפיגין שאפי' ב' יום ב' קטנא כאשר נאמר לבאר פא אינם
בדמיון ל' כסא אבל א' לפרעה דמיון כי כבי לבדם אחד
אחר ופלג די משאין
אבל של תכלית ומפרש עכשו שאחר ופלג די כאלו פרש דא לבדם

ב) פרי הלכה - שמאלך ביום אין הלילה - ר' כי' בסמוך א, בלה בזה וכשם הכאשר
בשעה נקט אור לומר שאפלגי הלילה שוים זו אור אפי' כאור לבדו
וכיון באחד שלה קושטא הוא שוים כה אור אין אור

אך בכבי
שם וא תי הלכה (על כרחך ל' בלה ובו) - בנשך הוא משקיע בימה

ו"א) ושכין רגלי - א תקן נמלה בפולין אשתקה - ומטעם כי בדרך האשה לבוא
בדיר כי בלבה כך מלך פנימה והאיש הוא לחוסק שבכל לבוא
לחלק - והיא את בה מפי האיש לב לאחר בלשון בשבל - וא אשתך בקול ①
① וא כיון בתי - ושלח (ל"ב, ד) והכתוב מעיד את האשה כשהיא בשעיר
הוא שכתוב בדיבה שו ישכון בלשון אשר בשמוא בעורה וראובן
בקיבה הכתוב משתבח - ובמדרש בשם שאשה עומדת בעיר בימה
מכפרת על בימה כשם שהאיש מכפר - הוא שכתוב אשתך
כגפן פוכי בירכתי ביתך וכתוב כתם לפי מצות ושתק עליהם
הצמן לן כסא אבל א לפרעה דמיון כי כבי לבדם אחד
ובפיגין שאפי' ב' יום ב' קטנא כאשר נאמר לבאר פא אינם
שלו - וא מפיס לפי יום ה' ושש אופלין ולא יבא כי אם פא בלבד
פא כיצד מפלך יכבד ופלג די אבל א עונה ל' שלו ומתנאי ל
שם - אלא יבא לחוף ג'ירא ראשון פי' אחר כי יום ז' קטנא
יכבד ואחר ישרת שלשה אכסנאי ואחר ישרת קטפס

(ל'ד,א)

① פרשת וישלח ויצא דינה את לאה אשר ילדה ליעקב - דינה בהוכחה היתה זכר אלא שנתפרה אמ'כ ולכן מי ששרשה זכר אין מן הגומה שנפיי יצאנית, את לאה שהטו בתה של לאה ונעשית את לעקב בלידה וזהו אשר ילדה ליעקב

עקה הכל ע"י שינוי ואף הוא פועל נשמע ויוקר היה ב' ועקב

ג) פי' הגר"א - כי צער מן השינוי שמצאו אותם - ובלבד מפרכין בלן מכה שעוצה עד ג'מוד
הוא מצמם וקניטה למען אלקי
באיכי דהני, לא רצו ועלו לשדוך ולהשתקע בקורי ותומיהן אל משאלה
ואיך יהיה קיום - כי אופי שעבוד לאו לחלוה ניתן, רק הלאה מצוק
שגם האכלה הוא בגו ומן השמים ואיה האכלה עד אלפי מיתה ליה, אין
כבוד היא קיום ואלה ושערה אחר התמיה והא אותנו פה בסבל כיון
דנאמן כפלוי פשיטא ליה באלו קבעוך סבל ואלהו אותך אשר כבר קל - והא
כי הוא הלמען לך כח לעשות חיל - ובלו דיאור בשני הגלה ארכיון הכל לחיבי
לכן בזה השיר שבשיבל ושערו ישנו של אלקיך ומאה וירוקלו ועשרה
ד) ע' פי' הגר"א לא מעיק לחבה כפשוט אלא (ע') שבשיבל ושערו הוא עלון לעיני

תשעה עשר ביום הזה בשנת ארבעים ושלש לחדש השביעי בשנת
הראשון ליקב כך - ומבואר מדיבאה שפט הדבר כענין שנאמר בהוא
היום והמלכה לא נגדו יגיע אל משפר הבנין שנה על מדקן נעדר
ור שניר (ע') וכה בהבירנא בחבר ובדוקה מן הא סוף הוא מאוחרי
פעמא וקדש יוסלש - מוסרן של הנחיב מבוארין אל הנאלה - אין נה קונה
אף אין הדא מנית לן לפשוק ממנו שמעי כבי, שהוו לכל הפחות קדש
ויוצא מן הכל - כי יניע הדבר לאדם לעבוד שלא למטרא לפי שעה
ולא שיעמוד למקום הלסון לחתוך עד היכן - ובלבד שה קשה על האדם
שאיבה לחבות לדרות מאחרון סכלה ולהפסקן מן הלסון בכל היום
ופבלר כלל ושפא - ולכאה שנאמר בסוף הבאות ולאחרונה האדם
ונתכיא לכאה - ואשמא בעל עבד הלסה שבה יהא בבול - קביעת ו
בולה אחר בבוקר שם - בשרבו - יבוא, רבלון מחשבה שלא תשב אדוניה אחרי
בית שלא עשק אלהיה ועל פרק ישק כל ימי חלפו שלא נעבד אלהיה
ולילה אחר בבוקר שם - בשרבו - יבוא, רבלון מחשבה שלא תשב אדוניה אחרי
ונתכיא לכאה - ואשמא בעל עבד הלסה שבה יהא בבול - קביעת ו
סוף ופבלר כלל ושפא - ולכאה שנאמר בסוף הבאות ולאחרונה האדם
שאיבה לחבות לדרות מאחרון סכלה ולהפסקן מן הלסון בכל היום
ולא שיעמוד למקום הלסון לחתוך עד היכן - ובלבד שה קשה על האדם
יוצא מן הכל - כי יניע הדבר לאדם לעבוד שלא למטרא לפי שעה
אף אין הדא מנית לן לפשוק ממנו שמעי כבי, שהוו לכל הפחות קדש
פעמא וקדש יוסלש - מוסרן של הנחיב מבוארין אל הנאלה - אין נה קונה
ור שניר (ע') וכה בהבירנא בחבר ובדוקה מן הא סוף הוא מאוחרי
הכל הדשמן יקב כך - ומבואר מדיבאה שפט הדבר כענין שנאמר בהוא
היום והמלכה לא נגדו יגיע אל משפר הבנין שנה על מדקן נעדר
ג) ע' פי' הגר"א לא מעיק לחבה כפשוט אלא (ע') שבשיבל ושערו הוא עלון לעיני
לכן בזה השיר שבשיבל ושערו ישנו של אלקיך ומאה וירוקלו ועשרה
כי הוא הלמען לך כח לעשות חיל - ובלו דיאור בשני הגלה ארכיון הכל לחיבי
כענין כפלוי פשיטא ליה באלו קבעוך סבל ואלהו אותך אשר כבר קל - והא
דנאמן כפלוי פשיטא ליה באלו קבעוך סבל ואלהו אותך אשר כבר קל - והא
כבוד היא קיום ואלה ושערה אחר התמיה והא אותנו פה בסבל כיון
שגם האכלה הוא בגו ומן השמים ואיה האכלה עד אלפי מיתה ליה, אין
באיכי דהני, לא רצו ועלו לשדוך ולהשתקע בקורי ותומיהן אל משאלה
ואיך יהיה קיום - כי אופי שעבוד לאו לחלוה ניתן, רק הלאה מצוק
ג) פי' הגר"א - כי צער מן השינוי שמצאו אותם - ובלבד מפרכין בלן מכה שעוצה עד ג'מוד
הוא מצמם וקניטה למען אלקי

(1) להיות מסוגר דצ"א שלו אברהם אדינו התפלל אם יש תמשיל
לדיקים דתוך הלוי - ואנהו לא דאתי דמה"ל לשות "קונצין"
(2) ועי דראש כתבות פ"ד ס"י ה' דירושלמי פרק אלו עוברין נמנו דעלית דת
ארס בלוד צלמוד קודם למעשה רבי אדהו שלח לר' חייא דרי' ללמוד דטדרי
שלחון אמרין גזול חסדים הוא שלח ואמר לי המלי אין קדרין דקסרין
שלחתיך לטבריא (רבנן דקסרין אמרין הדא דגינא דשיש שם מי שיעשה
מעשה אבל אין שם מי שיעשה מעשה המעשה קודם לצלמוד 22 ועי בספר
היא שיחתי כ"ב, דבר מה שבני הישיבה מארגנים אוטובוסים לבחורים
לנסוע לחתונות מחוץ לעיר כי די שישתפו כמה בחורים ממקורבי החתן
כגון החברותות וכדו ולמה צריכין להסיע אוטובוס שלם לשם וספר
שנכור לו מימי לימודו בסלדוצקה כשנישא ר' אהרן נסע רק בחור א'
מהישיבה לסלוצק להשתתף בחתונתו - ועי משמר הלוי רט"ג מדוא 22

22 ועי בספר דנין עולם ד' ד"ה כתב, ודצ"ל הראשון מה שמוסיף בהגה,
ויצוי בכ"ן גאון את אשר הקלת החמרתי - פי' בחורת אברהם
שפי' וכל לסמוך שהמצוה צתקים ע"י אחרים
22 מר' משה טקוצינסקי המשמיע בסלוצקא הי' רגיל לומר בהמה בקה נקנית
דמשיכה ומה גם משיכה קורא לה והיא ראה הוא חושב שהבר מצוה
לא תתקיים מבלעדו ומתונה לא תתקיים וכן הפדה"ב ועיש ר"ט שמריא בפגריג
כאשר הי' מסתפק דמצוה אם אפשר להתקיים מבלעדו הי' פוסק ממתל ומת כנגד כולם
ועי' משמר הלוי פ' שמריא שהמרי' אבהמסקי כשלמד בבחרותו, אבל ד"פ לחתונה
אחת בשביל הארוחה שלו ומתונה שני הוא של הרבנית והי' מסופק אם צריך הי' ליסע
לחתונתו של אחותו - ומודא שישיבת סלדוצקא הי' ריקם שכולם אזלו לחתונה - ונשאר שם בחור
א' שפי' ולשם ולומד בדיהמ"ד ואל שאתם צורה לקנות הגורה בא' ממ"ח בזרם - במיוחס ד"א

ט"ב. ע' בהגה - שמעתי בשם הבעש"ט אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים
מהארצות של מצרים להיות לכם לאלקים - אפי' בלמידי פלכם
י"ח. נרוה - נשבעה - נתעלסה לשון שמחה נעלה

י"ט - חנ - כי אין האיש (אישי לא אמרה) לא רחוק אלא מרחוק - בלי ספק לא
יבא מהר כי לא נפרד מתוך אהבה - דהשנאה דיננו הניעו להתרחק
ממני ולא יבא עד שישקם כעסו ופי' מרחוק למען ירחיק

כ. צור תעודה חתום תורה בלמדי - ועי' באדרת אליהו - תעודה
הוא דבר הנבואה ותורה הא' תורת משה - ופי' צור שלא
יבינו אותם שאינם כאים ליבר ופי' חתום תורה באותן שכאים
ליבר חתום שיבינו הם ולא אחרים

שם - שהתורה חתומה [illegible] - ע' פי' הגר"א שה"ש (ו,ד) ואחר
שגלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו שהוא ביהמ"ק אין לנו תורה
כמ"ש מלכה ושרי' בגוים אין תורה - ולכן אותרים אחר התפלה שיבנה בהמ"ק
במהרה בימנו ותן חלקנו בתורתך - ועי' ביבנה המקדש (מ"ג. מהגאון ר'
שלמה ברעוודה שליט"א) שמרא מהגר"א עתה אין אנו מקבלין שום דבר חדש
בתורה כמו בזמן ביהמ"ק - אלא מה שאנו מוצאין כתוב בספרי הראשונים
והללאי שנוכל להבין [illegible] ① ובזמן ביהמ"ק אותרים חצ"ל על ר"ע [illegible]
שלא נגלו למשה רבינו נגלו לר"ע ומדירין ובשיש על כל קוץ וקוץ
כ"א. תדיחנו - ועי' אנו מחכים ודאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים

כ"ב - פתאום - ע' בהגה 84

שם הגלוהי - ע' דמהרש"א סוכה מיתת בר אינש הוא עפי' הגזירה דאיזה זמן
ודאיזה מקום - ערבין בי' לשמים ומשלימין ערבותם להולכו למקום שנתרקש משם

כ"ג - שעד הגיהנם ניבון הגולי - ע' בית אדרהם (צואת הרא"ש גי' אות ב) כי הנפש

① ואין מסיגין על דוכיו, להשיג הפרד על אמיתו

אין מתלמד יקר כלל כי אינו השגחה יש לפעמים כן לכל אחד ושלו אותו
ומוא מוצא בין הקפס לקול ומוא משכן הקפס ונהנו נקבא קול של
אחד אשר הוזמר לקבל קשה אחד ומשתף ואינו הקדר ומניחין
בלתי שמרו על קול הכוונה הכשר - ומכל שולטין בין המציקין
ובין המתלוצצין שלרוב אלה ואת ואלה לומר שלו

כב (2) שם קבלו למה ישראל מוסלך - אלוקא דאורייתא (ו,ח) הגיד לך אדם מה טוב
ומה ד' דורש ממך כי אם יראה משפט ואהבת חסד והצנע לכת
עם אלקיך ולא בשעת (שמות כ,כ) פחד יצחק כלומר תלוה את ה'
בקבלת לכם - שלא אתמה כשלה על מעשיך בקבלתך - ושאתה מתבונן
בקבלת מעשה בראשית שקדוש אי שמע מעיקם משרת ישראל וכשפ
לא את הקדוה עכה שאת הון בלוק מורגלת עלון שפוי כלון אוה ועשוה
וכשפ שמע הקול מצה הכרוב שלא יסרבלו עלון - ובשלוה שאלים
לאו כה' וכו לכתחלה - לא כספר מוסיף אות ה כשיבאו בשלים
כי ישראל בן אושע להכריה אל בשלים לך ישראל אלו למה אני
רוצה להרוגה אותם שאת בשמיע דורש הוי לכך שמת ובעלך
לכך אל נמאנך - וכן ישמה כל אחד שעשה מעשיו ומלכין בסוף
ואל יכלה לזו כלל כמעשיו הטובים - ואל מכל ענין מוסיפין ישמה
בסוף ואין בארץ נוכלים - כמה בעלה בעלה על ג"ת הלומד
ואומר לשמה ובמו מלכיות הוקם - אלו מי שאין עושה מתפללה בו
בכל להתפלל בעשרה לא מלוה כאורה ו: שמעיו בשם הפלא
אלא בשני בני מלוי בתלמיד הלומד ואין אתה וכל לו מתוי שמעיד
שלא משפטו לתלמיד ה' שראתה לו בקיומיך אותך בלונך למה
שאתם שלא לשמה בין להכעיסו ובשלם בשמו ומשלם ומאוב
מתך שלא לשמה לא לשמה ומשפטו ממנו לעתיו ואין שמה
שאתו בני לומדי לומד אבל - שוכא כוונה כי שקיבל מתה ליבו
לשמה - אבל אל אין כוונה בין אותיות בני כי לומד אומה שלא

① להיות צדיק נסתר והתלל בעתו מפני צורך הדור ועי
דרכות סג. בשעת המכניסים פצר - שאין חכמי הדור מרבוצים
תורה פצר אתה לשנות ע"ש

② עי דמשמר הללו ס, לא יודעים ממך אתה אלמוני אתה לומד עשר שנים
דכולל, שלשים, ארבעים, אתה לא תופס משרה, אתה לא רב, ואתה לא אב"ד
ואתה לא רמ, שום צדר אתה בן ישיבה פשוט וכמו שכתב אבל גדול
אם תדפיס את התורה דשמי תכתוב חי' תורה מבן ישיבה אחד
ואמר שזה התואר היותר גדול בעולם - א' דא אבל הגרי"ש אלישיב
שליט"א דמין מגדיר עדור ת"ח גדול דאמת בקי בש"ס ובחומ ואמר
המספר לפני מרן שההוא לא כ"כ מפורסם ולא יודעים ממנו ואמר
הגרי"ש ער איז דער גליקלאכסטער מענטש אין דער וועלט נעדאק איז
דער וואס איז מפורסם

(ע)

כ"ו- עי' בלשון הגר"א (ב, ט"ג) תאוה זה הוא שהגוף נהנה - היושב בדיתו
ואינו רואה רק למלאות תאותו והנאתו ואל שהוא יושב
בדיתו ולומד אף שהוא רודף אחר התאוה א"כ גם מה שהוא
לומד אינו אלא לפניות למלאות תאותו והנאתו - ועי בספורנו
פרשת האזינו ודם ענב תשתה חמר וישמן ישרון ויבעט שמנת
עבית השית - מיל הענבים הי' ראוי לשתי' בלתי רוב מלאכות בו
ובכן היו מתפרנסין שלא בצער וכל זה עשה להם הקל יתב' כדי
שיהי' להם פנאי לעסוק בתורה ובמצות - ישורון קהל תופשי
התורה ובעלי העון פניה אל התענוגים הגשמים ובזה עבית
מהבין דקות האמת כאמרו וגם אלה ביין שגו ובשכר תעו
כהן ונביא - ויטש אלק עשהו ולפיכך נטש ההמון אלוק עשהו
ונבל צור ישועתו - בזהו כי מרעה אל רעה יצאו

כ"ז פי' הגר"א- מתחלה כותב דברכי שאול ביתה הוא נגד התאוה ונגד
התאוה אמר שיוכבת - ושם כותב בתאוה- מות בגוף, ושאול בנפש- על
התאוה וצ"ע

שם אז למלאות חפצו ותאותו אשר חפץ אולי כונתו ד"ע באור ישראל סי' כ"ז
שיש ב' מצות א) לימוד התורה - וכל מה שלומד מקיים בו מצות והגית
ב) יגיעת התורה הנלמד מקרא בושנגים שיהיו ב"ת מחודדים בפיק
ומ"ז צריך לירש שלא לעקם את הדברים הגלויים בשקול דעתו
של האדם- והק' שלומד למלאות אשר חפץ שמשיא הוכחות שהתורה
מסכים ומתאים עם רצונותיו

(ע"א)

א- וכמו שפס הקריאה לפני הקול - ע"ש דרחודות תחן קולה
ושוד כתיד דכאש הומיות תקרא

ב דכאש מרומים - מצוצות - כאלו עומדת דכאש ההרים הכמים להשמיע
קולה למרחוק
עלי צרק (אוצר) ולהיישרים הדרך ילכו זה
דית נתידות נצדה - מקום יתפרשו שמה נתידות רדות
ודמאירי - אמר תחלה דכאש מרומים כי דתחלת הלימוד היא רחוקה
ממנו כלו יצטרך לעלות ללומדה דכאש מרומים (2) - ודסוף ליד שערים
כלו מקום סמוך ומצומן
(5) ומי דשרט מיהודה אל אלו הוא דכאש מרומים אינו מגדיה את עצמו (5)
ג' ליד שערים - וסמוך אל מקום השערים לפתח הקרי (מצוצות)
מקוא פתחים מאירו לכל יחיד ויחיד דפתח דיתו תפונה

ד, אלו כל אישים דני אדם - ע' מאירו קרא הנכדדים אישים - והמון
דני אדם - ומי פי' הגר"א לפי שהאישים הם קרודים לכן א"צ אלא קרא (1)
אותא דיומא ע"א, אלו כל אישים אקרא אמר כ' דרכי אלו ת"ח
שדומין לנשים (לשון אשה דהולל אנשים) ועושין גדורות כאנשים
(אוצר) כונת המאמר הת"ח נראים שהמה מקדלים מן המשרים המחזיקים
אותם ודומין לנשים המקדלין שפע אלא דאמת אינו כן עושין
גדורות כאנשים - בחזיר נצות תרתן דאם השפע לעולם
על חיים הוא למחזיקים דה ותמכי מאושר ע' דית דוד בסוש ב'
ל"ד: - (4) ע' בסשות הכן ברוש הב' כ"ה, דמוצא נתחיד מיתה
שלא בסש קו' ארון את נושאיו הוא נושא אל לא כ"ש
ועיש שמר על בדר ב' זצה
שם - הגר"א ומשה שמות אדם גדר איש וכן אדם ואנוש - ואנוש הוא הפחות (3)
ה' (6) פי' הגר"א - ומוד כי נגידים - כל דברי הם שרים ונגידים ומי דאוצר

1. אסל בני אדם שפם רחוקים אמר וקולי
2. עי רשי ימהו (ויט,ה) שכל התחלות קשות
3. עי אבני אליהו (סיבור הגרא ברכת אתה חונן) אתה חונן לאדם
דעת - דעת אלקים לידע כל דבר על בוריו ולא בלמד
ומלמד לאנוש בינה - לפי כחו החלש - כי אין אדם עומד על דבר
הלכה אא"כ נכשל ונתלמד להבין בכמה אשר נכמה לו בהכשלו
5. ואינו קודע לו דירה בלוהב ונדמה לו שהוא עלי הדרך בלי מקום כלם
ועם הרי הוא כמצטיד לדרך תמיד ואינו שוכח את יום המות
6. עי שרט מיהודה החילוק בין פתי לכסיל כי הפתי יאמין לכל דבר ואינו
מכיר בערמומיות המפתה והכסיל אינו מאמין אלא במה שראוי
להאמין ואלא לדברים הוצאים מן הלב ואינו מאמין כלל לדברי חכמים

גוכת פי כלכיות ושפיו שולטים דיוקן לעשות על יפה להפיא
ולו דאגה הקי פרשת השלח (יג, כו) הדגה פי על כל מעשה
דכאשית יהיו כפופים למכה ולמלוה ולעשות כל אשר
יצוו עליהם וממשלת עליהם כמשלת הקוא ולפם
תאיא כמו כן ישמע ודאלף ומכורות (בשמש ויכח שלטו עליהם
הכבדיקים היתירים - ומכל זכות המלכים גוזדא אצן הגלוי ①
- על ומסורת שפיו - המלוה המכה - אלף אפלו בל' דאוהו כלי שכש ומע ②
על וכמו שפירשו למעלה - ביקור כלא ביקור המכה עצמה ועיושה כמו
שפיא ואמיכה היא הפלימות של המה וטמא ומליות של כל
בקר - כי למשה לא הי בפיק לאמר כך לבקר המכה כבאה כמו
שפיא ומוא הדין מלמעו כוונתי ובקבוקו אלל לישנא הי בפיק לאמר
כי אמר - אלל כוונת שאין כאן מקום להחמר בפהו הפוך של אמר ③
ו נפעל - עבדים - ערש - קדוש

ז אמר ליעקב בלילה ויעש
ז, בלע נחלו למדן - כי כמוך ופרשי, עשש אמר ימין כמלך עשו בפיטו
ומפרשי טובב ללקוט יחלו בבשרא כמו שלקה פרעה - בשיר איך מתיכין
ומבלה את מוסך - כוונה לפניך אפי שאכמת לך מסבב הוא
את כל כלכי מעשיו ומאכלת מסיבי - וכוונה שכאשר תשלח
למלקים ומלוים שכולם יאמרו והיא ילך לבדיא את אמיפל הקטן
ואפלי אמר גי הכבי לפי שכולם ישוקו הביאם - ומסיר לפי
כי יבא אליהם וכן מה שמראה לפי תכמת יו הבשיר כלא
ופאי שכוונ הי קמיני בגון הכדה מפיהם - ואיב כשבא אלין
לפתחן על ידיהם הי כאלו לשיתו על תכמת ויבאת - ומה שה
בל השת כי כמוך בפרשה אלא איב בפשו שטמון בדברו כמלך
אלן

כמו שאמרו בעה"ב דעפ"י הסוף מבעה מכה
שם - ישנו אף למלכי בעה - כמבי יש ישנה הלכה על בעה מכה

① מוואלאצין שא' מקהלתו הי' רוצה ליסע ולצור בא' והצהירו שלא
ילך בהי חולי על מחלת הריאה - בהשאג'א שהי' מקודם המרא באתרא
של הי' פוסק שאינו טריפה ומכמי אי מחמירין - כאן תוכל לחיות
משא'כ בא' - שמעתי מהגרי'ק שבשם שקיום והנהגת העולם תלוי
הילך לומדים בהישיבות וצין להגה' סנהדרין ציטי אפיקורס כגון מאן
אמר כה יוסף כגון הני באמרי מאי אהני לן רבנן - ופרשי' והם אינן יודמין
שהעולם מתקיים עליהם

② דיציאת ישראל ממצרים עבין לא קבלו התורה ואין גזירתם על הנבראים
גזירה ולזה לא הסכים הים ליחלק להם - ואי'כ אפלו בבכיא של
נגידים אבדר זה הי' רק לאחר מ'ת - אבל התחלת התורה קודם
מ'ת הי' הנהגה של מישרים - ויש להרחיב בוי באר יוסף משפטים
ב, ג'א - בכ'ק אפלו קדמה לתורה, ופי' המפרשים שהכונה על מדות
האדם שהן קודמות לתורה ועי' לקמן (יד, ב) ודפי' הגר'א של

③ ולאידך גיסא אין כאן מקום להקל בהוי רשע - ויבוי דרכן גאון
את אשר הקלת החמרתי ואת אשר החמרת הקלתי

④ וע' צרור המור יתרו (יט, ח) כי ישראל נקראו עם סגולה לפי שיש להם
תורה ומצות ובסגולת התורה והמצות (בכחם) להמית ולהחיות
להוריד הגשם ולעצור המגפה

י. וצעת מחרוף - ע' ספרי (ע"ט) ובעמק נציב בלומד אגבה מדין מעשה דבאשית
ומעשה מרכבה וזבו פעולת ב' וע' רש פ"ב מפלי יסודי התורה והיטב
הוא הדרך לאהבתו ויראתו שיתרונן האדם דמעשיו הנפלאים הגדולים (1) (ע"ג)

ו"א (אוצר) וכל חפצים - כל הדברים שאדם חפץ ומתאוה להשיגם לא
ידמו לשוו

י"ד, אני - ע' דאוצם שכנתי עם ערמה - א"א לעשות תמדולות להערים
להנצל מיד הנכה"ר המסית דצולת חכמת התורה

שם לשמור א"ע מצימות - מעצת חטאין

י"ג, יראת ב' - ופי' הגר"א ותהוא ליבו יראת ב' - והנה דפסוק דלעיל
מדאם דעי כח התורה מדין ערמומיות היצם ונשמר ממנו
ואח"ב וכל לצבות ליראת ב' - וע' תהלים ליד לבו בנים
שמעו לי יראת ב' אלמדכם - סור מרע ועשה טוב
וע' ע"ב י"ט; אין טוב אלא תורה שנא' כי לקח טוב נתתי לכם
וע' שערי תשובה (ג-י"ד) למדנו מזה מי שאינו עוסק בעשיית הטוב
הפר יראת שמים - אומרים הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בלבנו
אהבתו ויראתו בעי' תורה צובים ליראה (2) וע' מס' פכ"ה וע' מש"ב
על פרשת נכר נכיכת מעשה עמלק ח:

שם כדר כתבתי למעלה - כי דרע פיו ולבו כא' לרע והוא דוגמת הלשון
ודמרמה פיו חלוק מלבו הוא דוגמת השפתים

שם שמתגאה בעצמו - ע' מס' פי"א את קבו רנ"ה כלל עין הגאוה
שהאדם מחשיב עצמו בעצמו (שיחשוב שיש בו מעלות מסוימות)

שם - כמדו' שמפרשים הפסוק בעי' לימוד התורה יצבה ששונא חמדה
(1) וגאוה - ושוב כותב על התורה ששונא רע ומרמה וע' בהגה ווו
החילוק בין אני לי,

(1) וע' אבל יחיד אבל הגרם שם כל גינוני הכבוד המקו לו מאד ואח"ב הו' מצטער
מזה מאד

① ויכאה מהם הכמעט שאין לה ערך מיד הוא - מתאוה תאוה גדולה
ליבל השם הגדול כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלקים לקל חי

② הוא מה שצוה הקב"ה אל המלך הייתה עמו וקנא בו כל ימי
היו למען ולמד ליכאה את ד' אלקין הא למדת שאין
היכאה ולמדת אלא מן הקרישה הבלתי נפסקת - ואין לימוד
לינאה אלא בדוד המתמדה בתורה עש

(א"ב)

על ולמקלו עפרו ובזוק - עי' בכתפ"ן (ט"ב) כי אמרו (שמות
ואפילו בעשאו על קנה ב' אף לקחת אבה מלכה
לא היו לך לדרך לאותיק בתוכה) דאוסרו ובקבושתא לא ענה
בזה דכל המחלוקת הנה ביהו בתורה ובאבה שאינה קנה גדולה
מאחת אבל הוא אומה בבאה משפ ואחת קטנה מלך
כ"ש אלו- הוסיף לא שהשתנו שלו- אולבא דרבנן וולכנן שאבה שהקה בלב
על הנפש כאשר לכל גבול- כל מכלה אשתו ובנין- לא אמר פרוש (1)

ג', פי' הקליפ ואשר הוא אחלה אין לידע התכלה - פי' בפסוק מלאכא אחרן
בא' כתפ"ן צדכן לאחלה לאשורה דמלתא בילקוט- ועל הדרך
נוהגת אחלה לכל לשון אחד הנלך לחקין בזה או אור בעליהו שאת סו'
שאינו מכתו פרוש כי לקחו טוב נתת לכם שקנינו מצוה לאדם
דאין יפה נתת - וכשקנים בית בתחלה לאחרו נתת לו על את
הבית לקניו אל תדע - כשיעשו מקלה את הדרך לשמה נתת
לכם את הדרך הנה אדוני בשלך בתורתך: ואתה מבשא
כי לקח טוב מושתן מלקחתי לכם - לקח ולאחר דרשתך
על ולאחר שכל דרושך - עי' דמס"ב פ"ב הלכה - הדשך - עורך ד' טרוג
אינו דואה המכשולות שלפניו ומולך לבטל ונופל ואודה
ומטוב הנשך שאחרה בראשו אך שבלאה הדר באולו הוא
ממש טוב, והטוב באולו הוא בר ואחתך כן מאמצקים ואתיקים
מעשים הדרוש
טו- ע' פילפלא על מגילה אסתר (א, יא) דאה לפני - לעיל אחרי הקנוא לא לא
טו' שכל הפסוקים והמצות הכל דאורה - לא לבל שופטים (קנ"ב) ובקבא
בו כי אי יתן כלל ובקבא בו דספר הדורה איך יתכן הכל
שנינו כי אי יתן - לעיל בדרשן ויסע (יג, טו) ובדומנו
שהוא בפרוש אחרון - ואילו בדרשן אחרון שהוא בפרוש

(1) בדיאור אבל מצינו בסיגא בירושלמי שאין הכוונה בפשט
סו"ס הכוונה בדרך בסיס לזה עיין איגרא אחר לה דשיך ל
אבין טלפי דשיך ל' אבין שלפי לא מפרש בדרך כזו לשיף לומר
על כמוכם אבי וזא דאו רבא אלה לאחר שאר לה דשיך ל' לדיוא
בשיעי לדיוא (לדיוא משמע אפה קטלה ואפס יפולה) שאר לה
אע"ג ל' אבין דובלין (אשמעין) א"ראא ל' אבין שפין שאר
לה ארב אבין על דקא (משמע שפי' כאום על מעשה שאר
לה בעדכינהו על ראש הפאת כלומ' ישב בדא ב' קוטא
על דקא וקא באון בולא ארבע ואבין על רישי אאם לה עה
הדין פלוגי אמרה ש"מ לקו ראלי אמלה אי אשיאי בשין
דעלם מאקף ולדיוא משמע שני ילדין בדדא ב' קוטא

(2) ולא מסי פלה אאכו רבל דרשאי ובלה ירשאי על אחה אבלן ואלה
בשוט הוא שאל הדוכא לא בדא לאכה צ אלא דפואלה צו אל

(3) ולשון הזה מלא מלוק, ומשפט אלק לאבן לפי מסקנה
דשוף בלים שרפא האפף אצא מאכה בלי צאי מדפואלה

הוה מסוגל להיכא פרשא ולו הוה עסוק עמי בוואטאן תיכ שאין על מסוגל
זה ועוסק עמי בוואטאן (מאוניין שעשיון וקיבל ע"י מי תימן כבי שיבא
כשלם להתעסק ע"י מי תימן ובא שלו קיבל בעשר) ולא כתיב לרבות אף שאכר
בינם שלו (מאוד יקר) היינו קללה ביזה שנת בפרשת קללות כשהיו לו
דומיא דתלמי מלכי אבות על עסק התורה הוי מסוגל להפרשה עי' לעיל
אמרי יצא מדעתן הערת כי אתון וכאו הפקודות וכן ישעיה - ואיך
כי כאשי הית בוואטא מאכיכי אתו אלא סיפ ספר התורה הוי מוכה
בכתב לא ליכד חלק התורה והמשפטים אלא גם כל המצות ומקרה
שאתו בקשכי הפרשה והקישות והכתובות מכל מקום איך ילמדו אותה
ביתיה - וי' כמ בכתב (ס"ו) טעיק ליקח עצה מן הפרשה שלמד ללמוד על מה שנתפ
לו כלומר לשמה ואל ישער על המקומות אל לעשות ולו לעשות ומפי שהוא בפרשה (1)
כ', ואתכי ומכאנין - כשי כ' יעשה כ' שיכי קיומם אמכאנין - משתכי פי
המלות משקשי - וי' ויל"ם (א, קלים) הכי בעיר הכבוד שואלין בשלום
פעה נער לשירה ניהדרתם אבל בזמן הבית כ' אומרים יפה כן, ומקום
שאין שואלה לו בדרום הוצם מפתח בישובה - בכלה לו רחוב מסוים
בכו הניאקין בימים מבול, בכו המאמינ בימים בזמן, בכו הניצ,
בכו הקקי - אבל שוב שאלו מי בדרום המשתר בימים ובכלם לו רחוב אל
ושאלו הכי לא ניכם בללל א מן המעלה בלעברנה ואל הוא
המקום של הישובה - והוא הי' הסיפלמה בבנין

וי פי' הבלא - כי בדבק הוא מה שאין לך אם מפקפק ע אתכי אליהם בדרכי
הישובה - בכתב ומשר יבדק - שע יהכי כאלו הוא תוכ ומתוק על לשונו
כך לפי בשרה ומשר יבדק - שע יהכי כאלו הוא תוכ ומתוק על לשונו
כאלו נאנו המון - אבל מדקדק ובדקנו ומשפט - משפטינו יובא בבדכה ל'
של מעלה ע"כ - מלך יוסי בשפה ומשפט - וכתיב בדברים משתר שום סבר (2)
על בשפה על ומשפט - ומשתר בשפה ומשפט אלא על כל המצות ומקרה
בכאן לא ליכד חלק התורה והמשפטים אלא על כל המצות ומקרה
שבאו בשפה הפרשה והקישות והכתובות מכל מקום איך ילמדו אותה
ביתיה - וי' שם בשם (ס"ו) טעיק ליקח עצה מן הפרשה שלמד ללמוד על מה שנתפ
לו כלומר לשמה ואל ישער על המקומות אל לעשות ולו לעשות ומפי שהוא בפרשה (1)
כ', ואתכי ומכאנין - כשי כ' יעשה כ' שיכי קיומם אמכאנין - משתכי פי
המלות משקשי - וי' ויל"ם (א, קלים) הכי בעיר הכבוד שואלין בשלום
פעה נער לשירה ניהדרתם אבל בזמן הבית כ' אומרים יפה כן, ומקום
שאין שואלה לו בדרום הוצם מפתח בישובה - בכלה לו רחוב מסוים
בכו הניאקין בימים מבול, בכו המאמינ בימים בזמן, בכו הניצ,
בכו הקקי - אבל שוב שאלו מי בדרום המשתר בימים ובכלם לו רחוב אל
ושאלו הכי לא ניכם בללל א מן המעלה בלעברנה ואל הוא
המקום של הישובה - והוא הי' הסיפלמה בבנין

1. אז כל ישב והא עלת המרה
2. דאורה לדקה אהלך דמק נתידות משפט ופי' הדינה לעתיד

נוגע לו ומסב לידי אשר אין לו עסק מעשי - אך קבועה
מסורה לפי בעלי מלאכות המשפט, וכן הדין לגבי תלמיד אשר
ילמדנו לפי ישיבה בבקשה מצוה, אלא הוא שוקל ומחליט
בינתיים על כתף בקשה ומסב - כי גם כתן של מצוה
III מי יבוסק ואתמן (קפד, קפה) ואי לא ימצון קיים אחר ק
אלא הולך (נמלי: שנאמר כי הולך פנה) אל/את הפסק מקום
פלוני עסו ואל אחרי בבשפטי אפי אומנא אל לכן השקן
בבית השבולת קאמרי ולכו כמ- יעשו באוניג יפקון
ישבע מן גלוגא - II ועיין דאומה הוא כי תשא (ל, ג) [נשא בת ואומנו]
מה הוא הכופר נפש שגגה לגבי ואחר שה יצאו יכון אל סיב
בכתב לא ימוש ספר המלחמה הנפש מפק - וקאמבאר מה שלמדנו
קמכה הוא מעלה ומכפרת עון ומרפא צבעון - ואפי הוי קיוב
הפסק עקיבות ודקוב - ודוא אומנו כל תיובר על הפקופות
שפל המצוה צבה ומי לא יעשקון כל בקר - יש לו אפי
ג, - לפרקים אין יכולה - אי דאולה על בפנק לא ומשבשיבה - מה שעלה אל
כי, כיד כתבו למעלה (א, ג) בבב - לעשות בבקר ומסב על כל
הפקיעות - משפט המלך ידון לדון שלמן בחוש לעולם יהיה אפי
ולא יקח אחר באמת - ואף לשאר ענין אפי - לגבי בין לרשעה לבקר
עצלן מיד יעשקן כשאר דיני שהרי אי המלכי

אף - אפילו הוי שהלך דאורח בבקשה - כמבי עבדי בוגד המשפט
דאלוה (ו, ו) שא מהנה בשפיו שמורה עקיב הפך אחב
אי המבקש (וא דבבי אחרפי - מרה מפלה ב"ג) שאינו
מקום לפה משפטי בב, כל הפקיעות לעשות בבקר מוכב לעיני
דעלי מרה ומיב שאבב בפנה לעלמו שיעבה לעולם ולא לשעבד
(א, כ) ויכא קסלוקי ומי עיון כשפיו ומסיר לכאלא מפל

① מלבד ומלבדים דאמתן יוכל את כל אחד לפי ראשו

② ע"י הקדוש ב"ה מדין תנאון דבה כפי ברכין ונלש
שנה כי מאתי א' לומר ניסו כך לדורות שתיין דפי
אשר מצפו דכתו לישראל

לראות הדבורקין של ישראל ונפגעת רחל מנחם אמיד אני מניח את הגליונים
עם הראשונים ואדבר עמך
שמעתי מפי הגאון ר' מרדכי זצ"ל ששמע מהגאון ר' יוסף דוד זצ"ל
(בנו של הגרי"ז) שהיו דאגים ממשפחה שהפריצו מאוד קמצנות
צדקה - והעובדא הי' כך שהיו עשירים גדולים והתחילו לאבד
רכושם - דאגו אלו ישנו הלוך של אותה עיר ודנו על סבת
הדברים - והחליטו משום שנהגו על ממונם המופלג אל יוצא
יותר מאומה והזהירו אותם שלא ימשיכו דבר ולא שמעו להם
והמשיכו בהנהגתם (מהפך) - כאשר כיון את בא הלוך לקחו את רכושם
עם כל מסחרם, ושם הי' אז להם לשלוח יד בממונם רק
הכלי קיום לבין (נשאנו ביותר) - כאשר בפקוד הזמן על בנותם
הגדולה לחלק הבכורות של כסף ושאר כלי והמשמשים להמצם,
פי' בראו הזמנים לריעם והי' נשאר אצלם רק כלי א'
שגדרו את היד של הכלי ונתנו לזה א' והכלי להשני - וזה
המעשה שלהם נחרבה כפרה הברכה לזה ועדי שמחה לעשין
וע' אגרת חיים על אבות (פ"ב) א' המעשה לפני הגרי"ז
בדירת של הגר"ח הי' דבר ואמר הגרי"ז שאינו נכון בעל הבר
יש לו חזקה שהוא הוא א' ונתן את מסגרת דרה"ר וזאי שיגרשוהו
משם אולם דירת של הגר"ח הי' כל חוקים כלל והי' ממש הפקר

שם ברוך נקיות משפט - כמבו צדו מונבר במשנה (אבות ו,ו)
אוהב את התוכחות וע' בדרכי אברהם (קי"ג-קי"ד) שמביא
דברי הגר"א משלי (ט,ח) בפסוק הצדיקים התוכחה כמות שהאדם
רואה וכל שמכוון לבוא ועינו רק לגדול הוא טעם יותר מפני
שנוטה להעדיפה - ועיין שמביא ממשי (ס"פ כ"ב) יוקש חרוץ שיאירו עיניו
ויוכיחוהו - ונמצא מצדיק אותו כי מה שאין האדם יכול לראות כי
אינו רואה חורה לעצמו הם יבואו ויזהירוהו ונשמר

① ע' דפי' הגב'א על מגילת רות (א, א) וכן צריך להיות דאצל הנשני
דאינות הללו חסד ודין - ודמיניני הגוף דמאכלו וכל מינין יתנהגו
במדת הדין ולא למלאות תאותו

ולי נראה (שאלה) שהכלל הוא שכאשר מדובר בטענה מטלטלין
כגון שטר שחתום בעדים שלוה ממנו סך כסף ופרע חלק
ממנו ואומר שהשאר עדיין חוב עליו, אין הבדל בין אם
הלווה הוא בעל הבית לבין אם הוא שוכר, שכן בשניהם
הטענה היא שהחוב נפרע בכסף, ולכן אין הבדל בין
אם הלווה הוא בעל הבית לבין אם הוא שוכר.

אך אם הטענה היא שהחוב נפרע בשטר אחר, אזי
יש לחלק בין אם הלווה הוא בעל הבית לבין אם הוא
שוכר, שכן אם הלווה הוא בעל הבית, הרי שהשטר
שבידי המלווה הוא שטר שנכתב על ידי הלווה עצמו,
ולכן יש לחשוש שהלווה כתב שטר אחר ופרע את
החוב, ואילו אם הלווה הוא שוכר, הרי שהשטר שבידי
המלווה הוא שטר שנכתב על ידי בעל הבית, ולכן
אין לחשוש שהלווה כתב שטר אחר ופרע את החוב.

ולי נראה (שאלה) שהכלל הוא שכאשר מדובר בטענה
שהשטר שבידי המלווה הוא שטר שנכתב על ידי
הלווה עצמו, אין הבדל בין אם הלווה הוא בעל
הבית לבין אם הוא שוכר, שכן בשניהם הטענה
היא שהחוב נפרע בכסף, ולכן אין הבדל בין
אם הלווה הוא בעל הבית לבין אם הוא שוכר.

כ"א - א' נהיה (ב' ר') שיש לאל יהא להעלות ולומר שבר טוב לכל
העולם ואוסף דבר מתאר אמירה שאמה מאשר הוא יתוסף
ויקרה לשון אמירה כאמרה ליעץ ולעזוב על שרשה ולידע כי
דבר על דעתו כללי ופרטי,

ולי נראה (ב' ב') דאמה הכתוב את כאמרה לכל בעולה ובראה
לאובדם כמתניק את הכוון בעולה ומשאכיל דאכו שיהא כי
היא האובדת ולכאר היאמר לך שלא אמרה את האף
ואת לא הכין לו האף אמלה לאובדם היכי כי בעולה
כמוך א פלי הטעם לאמרם לקו הישר ובאמר לא ודחיר
ד"ה שהוו לאכרם לעבר שיוכר הכלוה הקול ובקול ישלוט
על יבאר באמרה לשיא אחר כלכלה

ולפי זרך אובדם היכאם אשר הכין לו האף כן על שם הכוון
כפי שמתניק אובדם

(טז)

יש תרי"ג מצות מדאורייתא וז' מצות מדרבנן כתר - אלא דנשיהן
פלגי דהדדיהו צדיק וצדיק - ויבן ד' אלקים את הצלע שנטלה
כאחד - וזהו ואוצרותיהם אמלא ומשלה רק ש"י עולמות (עי' בה"ג)

כ"ב ראשית דרכו (2) רש"י קודם בריאתו של עולם - ועי' בב"ר (א,א) (4) דנוסח
שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת
אומן והאומן: דיפתראות ופנקסאות יש לו לדעת היאך הוא עושה
חדרים, היאך הוא עושה פשפשין - כך היה הקב"ה מביט בתורה
ובורא את העולם והתורה אמרה בראשית ברא אלקים ואין ראשית
אלא תורה כמ"ש ד' קנני ראשית דרכו (תנחומא קס"א)
ואיתא בזהר דכל מין ומין דבכל עלמין דאורייתא אינון - וכמבו'
משי' וכל עובדין כמ"ש הגר"א (ומוזכר של אגרת ע') והכל כולל מה שהיה
והוה ויהי' עד עולם הכל כלול בתורה מבראשית עד לעיני כל ישראל
ולא הכללים בלבד אלא אפי' פרטין של כל מין ומין ושל כל אדם בפרט
וכל מה שאירע לו מיום הולדו עד סופו וכל גלגוליו וכל פרטיו ופרטי פרטיו (3)
הרמב"ן (בראשית א,א) מעשה בראשית סוד עמוק אינו מובן מן המקראות ולא יודע (1)
כ"ג נסכתי - מעולם - מראש - מקדמי ארץ - בריאת הארץ - עי' במוסר אביך
שמביא בספרו וכן אתה מוצא בדרכי המקום שכל מי שבא אחרון הוא קודם (5)
כ"ד נכבדי מים - ריבוי המים - [illegible]

כ"ה, הטבעו - באתר המים - דבר שנטבע ושקוע בתוכו

כ"ו - ארץ - א"י ושאר ארצות, וראש עפרות תבל אבן הראשון שהיא ראש
לעפרות אבן שנברא מתחילתו של עולם (יומא)

כ"ז, בחקו חוג - ופרש"י בשחקק היקף הארץ על המים לחוג עיגול על ימור
של אני - רבינו דהוי נתיעד דהכמתו

1 על דורין אלא מפי הקדלה עד משה רבינו מפי הגדורה

2 קנני - רבינו בחיי המציאני - ולשון ראשית כולל קדימה בזמן, וכולל גם קדימת מעלה - ראשית שמנים מוסחר השמנים - ועי רבינו יונה 22

3 שאלו הגר"א היכן הוא מרומז בתורה ואמר דפרשת כי תצא אדן שלמה אליהו בן שלמה ודיארו בחומש בדרים מרומז על אלי' החמישי ויש דו י' סדרות (אם נצחים ויקח מחודר והגר"א נפטר התקנ"ח 5558 ופרשת כי תצא מרמז על שנת התק"ס 5500 עד שנת תר' 5600 הנדא מעשה שהי' לו תלמיד להרמגן ואדנר ה' שמו ופקר דבת ונתעשר ונתגדל ופא שלח להריא הרמגן אצלו ביוה"כ וכאשר בא שחט לפניו חזיר ודשלו ואכלו ושוב שאלו על כמה כריתות עדר הרמגן שאלו מה ה' הסדה שפקר ואל ששמע ממנו שמרומז דפרשת האזינו כל מה שיארע לכל אדם וכמו שזה אא הה כל מה שלמדו הרמגן אמר שזהו אמת - ותרע ממנו שיראנו הילך הוא מרומז הרמגן התפלל ונתגלה לו פסוק אפאיהם אשריתה מאנוש זכרם

22 אמרה תורה לפני הקדה אני נבראתי לפני כל העולם ובעבורי נבראו כל הנברואים לקימני

4 ועי נפה"ח שקדמה לכסא הכבוד והאמת שקדמה גם לעולם האיצלות

5 את חבירו תורה לפי שהיא חבירה מכל נבראת קודם לכל ואומר מעולם נסכתי מראש מקדמי ארץ

(פ)

כ"ח - דעזוז - כשהגדיר ממנות תהום (רש"י)

כ"ט - דשומו לים חוקו פרש"י וגזר על ים סוף כשדראו ע"מ להדקע לפני משה

ל' יום יום - אלפים שנה (II) / אמון מגדלת אצלו (I) / משחקת - משמחת לפניו יתר
מרוב אהבתו על (1) ואהי אצלו עי שפא הולל והייתי - אלא שעוד גם עתה
ל"א - [משחקת רש"י כל דורות הרשמים שהיו מאדם ועד נח ומנח עד אברהם
הייתי משחקת עליהם - ושעשועי - צפיתי עד דא דור המדבר ויקבלוני]

ודאוצר אני הוא המשמחת אנשים דתרל ארצו - המה שמחים בי ואני
דהם - ועיש דפסוק צלעל צנהו גדלות התורה שהדורא כל עולמים
ואנשי תרל וכלים לשמוח דה - ועי דמוסר אדיק שמריא המסיד ועדל שמריא (2)

(2) ל"ג - הגר"א
ל"ג שמעו מוסר - ע"י דאוצר - מוסר התורה להיות יראת ד' נטוע בלבדכם ואחר
תלמדו חכמה - דמינה שיראתו קודמת לחכמתו - וי"מ ואל תפרעו שלא
תהפוך הסדר חכמה ואחר מוסר - וי"מ לשון תפרעו שלי קדימת היראה לא
תתרטל החכמה

ל"ד הגר"א ללמוד כל היום וכל הימים - עי דספר דנין עולם בל סו, וצהו (3)
ל"ד - לשקוד על דלתותי - לשמור להכנס ראשון לדיהמד ולצאת אחרון
ודאוצר שוקד על דלתות הסגורים דתורה (כמדו שעדין חסר לו
ההדנה) - לשמור מזוזות פתחי - כדי שמוד שיפתח הדלת ויכנס דחדר
וי"מ הדלת מסוכדת אנה ואנה והמזוזה עומדת דמקומה כאשר נוגע
דעיני מדותיו והי' מעדור על מדותיו בדחינת דלת וכאשר נוגע
דעיני אמונה ויראת ד' יהי' חזק דדעתו

דמאירי מדיא בדרי רס"ג והצורק דהתמדת הלימוד - כי דשאר מלאכות
אין החלק מהם עלוי דחלק האחר שאם הוא עושה מלאכה כאו' לי ימים

כמדי שאכיבין בדית מלסע

③ לשון - כאן מדע כמ"פ כפי ושם (ל;א) שמר את הפסח מי מאחין
(דברים ד, I II III)
שיב בית השני שלא מפי דרכי תורתך - וי משב אותו פי מי
שיבדי מכאה זל פלים מטאה טמוד ומאסור מותם לצפה אומר אסורין
שבידי מכאה זל פלים מטאה טמוד ומאסור מותם לצפה אומר אסורין
יש מקבי אנשים שלבדים בדבי בי אך שמאוחה מקדי עלמה, ויש אנשים
אסור בדאלק ואינו נפל לולק ומפי שאונו את מלוק מחמת שאי מפיק
לאשם בדאשך מלק שם בי מיני אנשים הא שאבר ואין מלוק מפסק אך שמוא
בדיק בי בפיכת מוסר ומסתם - וי, ומי דמקה בב - לשאר לאסורים בשו
③ לון מהלא כי לפרכי בי - פי, שמא מאשך ומשיב ילוק ואשפי בדבי ישמכו
דומה עיקה שמחמא לפני הקלה ומשאיני ולא בדי אבל ווו
קיטל מוקה - בישמא ומבו כלי יש ב' מלוכות ומאד שפיו אוסקין
אשם מוא ומסא שאפשי ומא מקלה ה יב ומי ומשלב ומו ומא על
לכפון ומי, למיש שמשלו המלמן טלון ומן את קמה מלוק לשלמן את מטאוא
מפי למלק שפיו מן א שכ מאפ שו ומפא באומו ומלמ"ב פיוקה ומקה מלוק
ב המלומא
ומקלין מאבאה שמכו גו - ומבו ומי עולין לפל ומבון ולה
מפש מאסק כמלון - ומפ"ק כמקו ומו כי מלומא ומלכין
ומי שמפי למלק שפיו מן א שכ מאפ שו ומפא באומו ומלמ"ב פיוקה ומקה מלוק
לכפון ומי, למיש שמשלו המלמן טלון ומן את קמה מלוק לשלמן את מטאוא
אשם מוא ומסא שאפשי ומא מקלה ה יב ומי ומשלב ומו ומא על
קיטל מוקה - בישמא ומבו כלי יש ב' מלוכות ומאד שפיו אוסקין
ומכה עיקה שמחמא לפני הקלה ומשאיני ולא בדי אבל ווו
③ לון מהלא כי לפרכי בי - פי, שמא מאשך ומשיב ילוק ואשפי בדבי ישמכו
בדיק בי בפיכת מוסר ומסתם - וי, ומי דמקה בב - לשאר לאסורים בשו
לשון ומשב - כמפי מוקה כמ"פ ושם (ל;א) שמר את הפסח מי מאחין
(דברים ד, I II III)
שיב בית השני שלא מפי דרכי תורתך - וי משב אותו פי מי
שיבדי מכאה זל פלים מטאה טמוד ומאסור מותם לצפה אומר אסורין
יש מקבי אנשים שלבדים בדבי בי אך שמאוחה מקדי עלמה, ויש אנשים
אסור בדאלק ואינו נפל לולק ומפי שאונו את מלוק מחמת שאי מפיק
לאשם בדאשך מלק שם בי מיני אנשים הא שאבר ואין מלוק מפסק אך שמוא
בדיק בי בפיכת מוסר ומסתם - וי, ומי דמקה בב - לשאר לאסורים בשו
① מאפין מלולק ני המוסקין דמוכם - מולא מאוכלין קולה אוסרבל

(פא)

הנה דראשון נשלמה עשירית המלאכה ואם ידטל קצת זמן מ"מ כל אשר
ישנה עלי ימצא העשירית עשוי, לא יצטרך לחזור אחל התורה אם יפסק
דה ויבטל זמן הכל נשכח ויעוד כשאדם לומד תורה י' שנים לא תמשוש
שהחלק העשירי ממנה ילמד דראשונה אחל דראשונה ישיג מעט
ודשני כפלים וכל עוד שיתעסק דה תקל הדנתו וימצא לפניו נתיב
החכמה דרך סלולה ויפה לו שלה אחת מאורך זמן דהתחלה
לה, הגרא - היא התורה ודפסוק לי' הדיא הגמ' דרכות כי היכי דתורכו חיי כמש (2)
ל"ה - אוצר הכתיב מצאי - לדמז החולם הנקודה העליונה - מצאי מרמז על
מי שמקמל דה - אחל עכ"פ דשניהם צוכים לחיים

(1)
לו, ומטאי חמס נפשו - כמד' אלידא דהגרא ומטאי הוא לשון חסרון מי שמחסר
התפלה, או עשיית המצות חומס ונוזל מנפשו הרצון שהי' וכל
לקדל עי - ויש להרחיב דעי דרמזן קדושים (כ, ג) שמחאר הא דאתא דרכות
ל"הי כל הנה נה מן העוה"ז דלא דרכה כאילו גזל להקב"ה וכנסת ישראל
ופנה רשי פי' גוזל להקב"ה את דרכתו וכנס' שכשחטאו הפירות
לוקין - ופי' הכמדן כי החפל דיצירה שידרכו עלי' לשמו הגדול
משם יהי' קיום העולם - ואם לאו מסתלקת השכינה מישראל
כמד' כונת שהקב"ה רוצה שידרכו אותו ועוז יהי' שפע דרכה וקיום
לעולם ומו חסרון הדרכה מסדר סילוק ההשפעה - וה"ה הכא חטאי
שמחסר מהקב"ה התפלה והמצות שהיו צריכין לקיים גוזלים
מעצמם ההשפעה שהיו יכולים לקדל
לו - הגרא כל משנאי הוא היפך של מוצאי מצאי חיים - ולפיז אפשר (3)
(שם רצונו כרצונך - ל' משכ' דעזהשי"ת על מס' אדות של הרוח
מפרש המאמון שמפזר על צרכי המצוה והא עכ"פ כהממון שמפזר
על צרכי עלמו א) אנשי אמונה שמאמינים דהקב"ה לוותר ממונם
לנוי היבור מצוה, ולצדקה
ב) סרנו ממצותיך וממשפטיך הטובים ולא שוה לנו

1) ועי רש"י דרכות הי' ד"ה טורף ומה היא הנפש זו תפלה כמו שנא' ואשפוך את נפשי לפני ד'

2) כי מצאי מצא חיים וכמצו' בצ"ל כמ"ש דמס' שדת י' רבא חזי' לרב המנונא בקא מאריך בצלותי' אמר מניחין חי' עולם ועוסקים בחי' שעה וע"ש דמהרש"א בתורה היא חי' עולם בהיינו לעולם דעוה"ב ותפלה היינו חי' עוה"ז בניתן לו זמן ושעה - ואש בתורכי חי' וע' דרכות נ"ה המאריך בתפלתו מאריכין ימיו ושנותיו

3) להדין בשרי ואשות פרן פכ"ו ג - הוא (ר' עקידא) הי' אומר מפני מה ת"ח מתים כשהם קטנים לא מפני שהן מנאפים ולא מפני שהן גוזלין אלא שפוסקין מד"ת ועוסקין בדברי שיחה ועוד שאין מתחילין במקום שפוסקין

פ"ד

ג) מסי סוכה מ"א: כדן עמלא לקח לולב דאלף זוז - להוציא
כמה מצות חדידות עליהן (כ' זוז פרנסה לשנה שלמה)
ד) מדפש שהש (ח, ז) כ' יוחנן הוה מטיל מטרדי לכפורי (1) מטון חד דית
חקלא, חד דית כרם, חד דית זיתא - הוה ציבי וזדנתי דעין
מלעי דאורית - דכי כ' חייא דלא שדקתך לסיקותך כלום

כל משנאי אהדו מות - ע' מסי שבת קי"ד אמר כ' חייא דר אבא
אמר כ' יוחנן כל ת"ח שנמצא רבב על בעצו חייב מיתה שנאי
אל תקרי משנאי אלא משניאי - ע' דרשי רבב שומן ומלב - חייב מיתה
שצריך להיות חשוב ומעון לכבוד תורה - וממאסין עצמן קמני
הדריות והדריות אומרים אוי לפם ללומדי תורה שפם מאוסים
ומעונים נמצא עם משניא את התורה)

פ"ט

פ"ג

II א) רש"י דחכמה בנה הקב"ה את העולם - שדעה שדעת ימי בראשית
ד"א ג' ספרים שיש בתורה ויהי בנסוע ספר לוצמו

I שם - מאירי אחר שהזכיר פיתוי האשה זרה פ"ג ונועם צדקי החכמה (פ"ח)
כלל ענין שתיהם ביחד כשופט אחרי שומעו צדקי הרידות
ורוצה ליתן את הדין מספר טענות ד' הלבדים נגומר את הדין

ב) מאירי ענין הטרח - שמנתם לנתרוים כאויים להתבדד

שם - למה נקרא שמם סופרים - ע' תוס קידושין לי נקראו - אבות מלאכות
ארבעים חסר אחת

ג) הגר"א ויראה טובת התורה ע' אוה"ח הק' כי תדוא (כ"ו, י"א)
ושמחת בכל הטוב - אין טוב אלא תורה שאם הו בני אדם מרגישין
במתיקות ועריבות התורה הו משתגעין ומתלהטין אחרי
ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה
כוללת כל הטובות שבעולם

ה) לכו לחמו ע' רבינו בחי' והזכיר לשון לכו שיצטרך האדם שילך אחר
הרחכמה ולומדי - ואפי' לארץ מרחקים - ע' בתשו' חת"ם חו"מ ט' ומנהג
אשותינו ורבותינו הקדמונים שהרחיקו נדוד מדיתם להרחיק עצמם
מעגמו אשותם - שמה שיעקב הו' משמש בביהמ"ד של שם ועבר הו'
אא"לו ילקים בדיתו אעפ"י שלמד ושמש ולחם אפיו מ"מ הא עצ"ל
טפי

1) ע' שפ"א כאשר הילה"ר מסיתו סכנה עתה לעמוד נגדו - רק
ותוכן צרק הטוב

① וגם את מכיר את לילך לאחר שאתם ממון - הולך את תכנית
וגם - אולי גם שטרית

1) ע"פ המציאות - ובמידה יש כאן נכס מכח באירוע הקודם
(ו'ג) אמר רבי יוסי בי קסמא פ"א הי"ט מעלין בדרך ופוגע בי אבין א
ונתן לו שלו ופטרני לו אלו - אלו רבי כמנהג שעבור אנו דמקומן
וא דמאוכי, אלא אמרי כי רבנן מכשיר לתיקון ומזמנ לפי
עלמוד לשמור ולעשות כלי לבעלמן וכן הוא דמפרש - וע"ע בה אלו
שאני הם אלא דמקום מרה - ואולי יכשל יש למדין מה שראיתי (ראה שם
בסף [מוסדות] וכפי הדעת בראבד שמה לא הי רובם לחיות אחמור
ושוור א' לפני שיזוור - קטן בגדול שי תוכיח הרי לנרוף אלון כבי לשלוא
אשלון כיצ - אלא יתיכף ואמר לפי שתצר מדיתם - כאה שאן שומעת לו
וכך הולכות ומוסיפות לדוא עצה אל אחי ומלך לחיו האחמור כי
יתפקא מקנאתו - כלו שאלו כי יבין להניח קטן עצוף כאחן שאין לו
כוחה - על הפסוק ויכד משה מן הכלי אל הנחל מפרשי שלא היו משה
כיונו פונה לעסקיו אלא מן הכלי אל הנחל - ומה הי העסקיו של
משה כיונו לכתן את עצמן לקלע הצורה - ואפשר הכין את הנחל
ובין הפרוה שלמה יצמן לו שמשה כיונו הי אצל הר סיני / אל אני
כשלם להות אצל הר סיני, וכמפי שמעתי לא יצה הנשקוף עוה

ג) ע' שם אחשם (מגלה ה'כא) שמכרם הקונה בכה יום לא יוקח לו קלון
ומוכיח לפרא מומו - שלא הפרא עין קלון אי שמוכיח ג'ומן שבקל
עשה המיוחס הנאה ואומרי לו אתם הפרא למה עשיר כוך כאלו הוא
לקלון ממני כי אין שומרין על מה שאר ואינו אלא מלמן ומצי המוכה
הוא שיוכיחנו קופץ שמשה המיוחס שאצ תיכ להוכיח שלא ימשה המיוחס
וכן אחצי ואל ישובב לכאמר קשה קלקלן ופפשי כשלקלן דבקא
שמוא מפרש מכ אצל - לא מבין שאתה מפשש שיוש ומכס - ואלי יפקד
יוכס

פ"ה

כי לא יועילו לו כלי ספק רק הספק הוא פן ישנאף לרק
הסתלק מן הספק כיון שאין תועלת דוצאי ופן ישנאף
ווי דמסי' פ"ה כמו המון המשרה דשמן אשר ישמיט ויפיל מעליו הטבע
ומשליכם לארץ ולא יניח אותם שיגיע אל גוף האדם כן הלצון
דפני התוכחות - כי כליצנות א' יפיל האדם מעליו רידוי גדול
מן ההתעוררות וההתפעלות

פי' הגר"א
א) חכם הוא הפך הלץ - כמדו' גדרו של לץ שאינו מחשיב רק
מצלצל חשידות הדברים וזהו שנים שלשדין ווי דתוי"ט צאין
ליצנות גדולה ממי שאומרים לו מנה זהורים שמה אחת וכל שתמנה
יהי' שלך והוא בטל ודאי מתלוצץ מן הזהורים ומרצה אותם - כן הרטל
מד"ת אחר שלדי השרה הגדול הזה אינו כי אם לץ - וכמדו' זהו כונתם
דמגילה כ"ה, כל ליצנותא אסירא דר מליצנותא דלי' דשריא - והמנו
שלא יתפעל ולא יתן להם שום ערך וחשידות - ווי ו"ז נ"ה איכא דית
עדודת כוכדים דאתרין דבי מצטרף עלמא לחשרא מתחזי להו דחלמא ואמר להו שחטו ①

ו) פי' הגר"א אופרים אותו יותר. ווי טורף ודיעו (ח"א ת"ח, ת"ט) מסיא
שהגר"ו זלדרשטין כלה שהגרא"ם שם זצ"ל התפלל פ"א בשדת תפלת מנחה
דדיהם דבני דרך - מכן ישב דמקרה על מושב של אדם פלוני וכאשר
דא של התחיל לצעוק עליו דקולי קולות על שהטיז לגזול את מקומו
הגרים הודיעו דנחת שלא יבע מזה ומסקו ונשקו והרעיל עליו דרכות

ט) הגר"א, וזהו מן לחכם דמעשה והכל דתורה ווי דהגה דמעשה שילמד
תורה לחכם והכל דדיבור. וכמדו' כונתם דוי דרוח אדות (ע, י"ז)
תלמוד גופא מעשה הוא ככל שאר מעשים ויותר גדול מהם שמסיא גם
לידי מעשים אחרים א"כ יש דכל לימוד ד' נושאים הא' הוא המעשה שדו
והוא ודאי טוב אם לומד תורה ואותו זה דעצמו למעשה
וכונתם שהשי"ת צונו ללמוד אבל אגב לימודו יודע מעשים אחרים שהתלמוד
מסיא לידי זה ואי"כ מעשה הלימוד הוא המקר והידיעה טפל (וזהו כונת
גדול תלמוד שמסיא לידי מעשה עש

① לי גדרא ואתי מטרא, שאטו לה גדרא ואתי מטרא - והיינו דאמר כל מאי
דשתיד אם ללדים הוא ילוף - בא לטמא פותחין לו

לא נכיה לו כי כשהאדם מולך אתה ענוה וטה עקוב כראוה שיו
וכמדבר לא יתן אליך פיו אפי אליך שמוא בזר שמוטיר לאכל
מן המוקם מ' האותות כלי פרשת דהר (כה' י') מפרש
כולה - הכתוב כיוצ פרשת קדושים כאשר מצות קדושת גבון שנתן פרושת
י"א, וכאר קדושת כולה - לקדש זכמן המוצב לו כאה מאיא ליבי,
י"א, וכאר ב"א דהמלא נא משכ/קשאות (ג', כ"א (או י') ואת 22, 23) Pay Baby Sitter
משרא שלמה שלו - ומ' הכין מתי"ב כל כסם
שמצא שלך ולקח את ממון שלין קיבל אשתך או שלך ולפרוט
מפ"ג ובוסיפה כאכה על כמה לאון, וכיון אבל מצלצלין כו
מצות כדוכא כסין ואולי כמצות כיומו עין שכבו שמוכו לך מל
אבשיכה כ"א מושפ מצפון לקו"ל כמשפט כקדר ושאר על שעשה לקו"ל
אל מושפ שלין מלכך על (משפר לקלקל אל כלילה
ולא ראכיה תוכ כי כפרוטה למשלמי שכ שכיך - כאן כאי
על גמ' יכל על כיקור חולין
לקו"ל מל ובוצרי לפי אל הבקר יכל כך - אל הבקר
ולקוץ שלכלון לוקע אתל את יכי ואמר כלי: מוכן ומצמון
ל"ל כמוך - ושפ כי מוכ"א מכיו על ובוצ ומאר אלי על
לכיל כמוך - ושפ כי מוכ"א מכיו על ובוצ ומאר אלי על
ל"ל - שפי שאמר לצמוך כלכי קיוק מל על כמ"ל אלה ובוקע ממש
בשכלא שעשוי פ"א ללל על כי ממאקטשטוק לקח חולה
ולקוץ שלכלון לוקע אתל את יכי ואמר כלי: מוכן ומצמון
לקו"ל מל ובוצרי לפי אל הבקר יכל כך - אל הבקר
על גמ' יכל על כיקור חולין
ול כאכיה תוכ כי כפרוטה למשלמי שכ שכיך - כאן כאי
אל מושפ שלין מלכך על (משפר לקלקל אל כלילה
אבשיכה כ"א מושפ מצפון לקו"ל כמשפט כקדר ושאר על שעשה לקו"ל
מצות כדוכא כסין ואולי כמצות כיומו עין שכבו שמוכו לך מל
מפ"ג ובוסיפה כאכה על כמה לאון, וכיון אבל מצלצלין כו
שמוצא שלך ולקח את ממון שלין קיבל אשתך או שלך ולפרוט
מצות כדוכא כסין ואולי כמצות כיומו עין שכבו שמוכו לך מל
י"א, וכאר קדושת כולה - לקדש זכמן המוצב לו כאה מאיא ליבי,
כמו"ל כמ"ל קדש

(1) כקיום מ"ע של הנחת תפילין (אגד אורחא חזינן שפי' שמח דהנחת
תפילין) ועי דעת חת"ס (חי"א כ"ח) מצוה כאשונה שנקיים הדר מצוה
מיד בלכ"ב אל קודם שעולה בידו לעשות דפועל איזה מצוה
הוא מה ששם ושמח שזוכה לקדל עול מצות ד' - והשמחה
היא מ"ע דאורית לעדדו בשמחה ודסוד לדב - ועי שערי תשובה
(שער ד', ט) וישגא מאד שכר השמחה על המצות ושמעתי
מהכב משה רוזמאן נ"י בדרי הספורנו ליב יט כ"א, וז"ל
ויחר אל/משה
ויכא את העגל ואת המחולות כשכאה שהיו שמחים דקלקול
שעשו - כאשר שמחו דקלקול במחולות - זהו כע מן הפשע
והמרד שעשו בעגל

(2) ועי חיים שיש בהם מועדות תמ"ד מדיא מהגרב"ד שפי' רגיל לומר כאשר
אתיצב לפני הב"ד של מעלה ויאלוני דמה באת - אם בתורה הלזאת
תקרא תורה אם בירש הלזאת תקרא יכלה - אפס דב"א יעלה
ביני ללמוד זכות על עצמי שאהבתי יהודים כל אימת שאני
הולך ברחוב ואדם מישראל בא לקראתי מה הרהור עולה אז בלבי
ברכה על ראשו

אין אפשר לקיים את דברי הנ"ל אלא אם כן נאמר שהם
דברים בלא שעיקר כ שעליהם שאל המאיר ממצרים
(1) ז"ל מורישך ד' לא תסכן כי טרם [3] נכנסו ישראל
ברמה הזו - ובזמן ד' לא יתכן כי טרם [3] נכנסו ישראל
של אמת ולא מלכים על ישראל אמת כמו שיבוא - ומזה נראה כי
(2) הכא בא"י כלשון (1 ב') ועתה דבר אמת - באלו יהיו קיימים
על אמיתו ולא מלכים על ישראל אמת כמו שיבוא - ואולי נמי לפאמ
שלא ניוסדו לך שנים של מלך שהם טובות - כשאנדרה באיזון
מעורבות קצה ישיבה אור הלפם - כשאנדרה באיזון
(12) כמוכים מאמרים באיזון הדומין - ולא טובים יהיו (א - שמ - ג)
שמתצ"א הוי כלון לומר שאף הקבוע והמשתנה הוי ענין
פרץ אחד מהקרעים של שקר בקבר לא הוי ברמת לתקן
ספרים הקדושים כאלו - הוי לפון שאף ואמלכו מצות לאמרה
ובזרע הקדושים דוקא - וגם שמקיא מהתוכא מעשה דאוב
או המלכה פראות ומלכה ערובת - שאול לא מצוות הבוד
אף לומש עליו ואפה לו בדבקו אופן אכלתי - ואף בדאה שאוכל
כאוה ברוך שהחיינו דאוף מכתוב מסומאה וכן הוי
ובזרע הקדושים על דמלכים - שפיר לן יפורש הכוונה דאנן הלכתה
כמו הקדושים אשר בארץ אשר הפליא הוא לכלל בזרע

- וא כי הי יהיו, ומיך על דאולכ שאיא מהקים לעתיך שעתיד להוליך
ירח לך ומלך - וילכו ומיך הוא הענין הנאמר לך יהיו - ואפלו
שאינא דמדרש שעוא הכי הוא דבתיב ל' ויהי אומר דאמה
הלכה שהמת בזה מפני שאול למה משמע בלשון מה שאין
דמוה ומיך שומע לומה שלם - הכי מפאלוינ בשלום הוי
מעורב דמלכות דשלמה לא על מלך אלוהים ארם שמבללין
הקדש בחול הכלב - אמנם על אשו של השפא שמא בן לוי
שלה שעשה לאדוכא ומלך

את וויסיפו לך שנה של מלך שהם טובות - ואולי נמי לפאמ
(2) הכא בא"י דלשון (1 ב') ועתה דבר אמת - באלו יהיו קיימים
על אמיתו ולא מלכים על ישראל אמת כמו שיבוא - ומזה נראה כי הוי
(3) דקה תמיהו - דכתיב ד' לא יתכן כי טרם [3] נכנסו ישראל
בדרים בלא שעיקר כ שעליהם שאל המאיר ממצרים

(1) שמדרך על הטוזה השיב לו המגיד שלך לדיהמ"ד וימצא של את
אלמידו רבי נושא והוא ילמד אותו כיצד מקיימין את המשנה
שכן כ' נושא הו' כל ימיו עני מדוכא ומצדו הו' דחוק מאד
כאשר שאלו עניה כ' נושא אמיהה גדולה שצוה המגיד לשאלני
שאלה זו יש לשאול אדם שהר עליו איזה דבר רע ולי יש ב"ה
כל טוב מיום הולדו ועד הוס ומנין אוכל לדעת ענין של
קבלת הרע בשמחה בשבה כזו שלא יכניש רוח

(2) ועי' משכ' של בשם האברבנאל

(3) עי' לב אליהו מא' ל"א

(12) ועי' אברבנאל אבות (ו', ד') דוד המלך אמר טוב לי כי עניתי למען אלמד חקיך
כי התענוגים הגשמיים מונעים ומעכבים שלמות השכל והשגתו

יב - המלאך - ויהי, ועתה הבה נישא - למידין ממנה שצמו ①

יג - ויש המלאך אפוי, מה שכל מצוה בצדק תשא עוף
א"ו (ב"א) את שאמרו עץ נשמיד אתם לבדק אבנו תלמוד ד"א
עוף שמ"ב עלה ואח"כ דהלכה אתם לבדק תשא עון עלף

ואתי דאיכי שמעתין הלוכעיא ומה מצוכה א'.

יד ויש המלאך - ואפוי דאמרה יעסוק בעלוי במהות הכא לא קשיה,
עשרה (שהר"ן כ"ב, כ"ב) ולא יתעד כשיר על מעשיו הלכה
ולא יקשה הפירוש אפי' על פעולו המפורשות ניסיונו
מפורש בבי הוטלה ואין שמפרש הקרא - הלוה לך אפי'
מה ת"ל ומה ר' פרוש ממש - ובהלכה לבי את אלוקיך
ועוד משלי (י', ז') תכשיל ובפרו מעל - מתחמיל מסתכלין אחר שמת
ובזוהר אחרון אחרון - ועי' משלי (ל', כ') ועב מכירתו בדבר
ובו' המלאך בדק בהבדיקות לפסוד מעשיהן ולהלעיג לב
אף מי שכופה לשוות בדבר ולולי דבכתי ר' הוא אחרון
על פרטי תדרו הבדיק לבב דמק ובוא מישון ויאמרו את
אלה בלעם - הוא הוי מעשה על כרו כי נתוק לבאבנר
שמו בלעם הדרוש הכלסי דאמרי הלוה ולא מי יודע מה עושה
שם - כל הלוה הוא להתקיא את עצמן דרוש הכלסי - דאמרי
הלוה לבלעם כרו שם ומסרבל אנשים ואנשים ומתעלל למוד
שם ומוד נמשל הדרכים דאש גבול ולא הוי הוא וכל לישאר
שם מעוכל הלאומות כאשר ספר הוא לעמודין עוקדא בן
כתולי לשתוק ואמרו לו שמע הם הלוה מעשה ודאו שפוא
הלך עיר ומלך עזה ומתעלל להשלל ואתם שאין יודע
משלו עד שיעלם הקדוה את הקשה

ט"ו, דאמי דר שם לאברא בתוכה - ע"ל אלוקיכם הוא ה' ב'
דוקא שיצאו שומרי הדיא - והיינו דוקא המיתה - כי מלאכין
יכולה לך לשתוק דכל דרכיך ואיבא דלומלך כוס ווישלח שצה קאי

(1) הצלחה גדולה מה שיעשה ולומד דפרישות אופו שלא נעשה רי
ומחבר ספרים, זהו תכלית - לך יהי' הלימוד ושכרו - (11) ע' דמוסר
אביך (רל"ד) שמדיא מר' ירוחם - אם חכמת עיקר העיקרים חכמת לך
כל סוד של מצוה גוררת הוא הטבע שמשתרש דק ונם השלא כדרך הטבע
דבחינת וד' עמו - וכן דלד הטני ולצת - שני מעשה פיוט זה של לצת
כדר מושרש דק טבע ומעתה עדירה גוררת עדירה מלד הטבע, ויש
עוד הנהגה שלא כדרך הטבע ופותחים לו (שדת ק"ד.)

(11) ע' משמר הלוי (נ"ט, ס) ד"ה אתה עד פסקא האם

(2) עודדא שהגר"א קוטלר זצ"ל שאל את הגר"ז הנלך נעשה שהעולם
לא הכירו גדלות האורה של החת דגמנו ולא הערידו כגדול
הדור והגר"ז עונה רצון יראו יעשה

על כל יכבוש של האבן - וכל א' עושה אפקיבון - דומה שיומה
האבן להסדה מן המזרח אל אל כלך תשובה כי ימין יש אקונה
אל ישם - הוסבלר מתיכא שמא ישם ונמצא שאבה כי יעלון
אשר יעלו אתו כי שי תין - וכן יכהנו מתיכא שמא על עכשיו לא
ועזרה לשם - ומלה הקבא מעלה ון הכא בפכל פרק שמעזרה
כאבן לשם מעזרה ויאה שאת הוסבלר לפתאר עלון - כאשר
מכיר תשעות הפרכיל - עוקא הו' דישראל ע"ס סדרה (שמעת
צה מל' יותן ווא"ל) דמקבלא אתה שא' משל הו' לקו' דשמיכא
הסבכיל ומו' שמעאל לקוא ואי"ל סלק משלי הכדה, פא
הלוג שא' ישמק עוד ומאשה אומו שאל למתה לא יקוא דאמן
יפסיק מלמוד אתה - כאשר שמע את הפאתא הלוג בעלמו
שלך לישן דאמן - ולא ומלה אמן כלילה דבכיל קשלך ולובנות
שלם הו' פסקה מלוקדו על אימתן - מלך לישן דאמן אלו
תקיון שלו אתה הדבה שאת בלילה הו' מסכיל לשלמת ונכלפו לעבדו
ומבלילו את התשמל - ומדעתו שלא יאכל הפקיל כב נוכל לקוף
למתה לסבר - לעבדם - ואיתי עוד הפרוש - ואשר פתקבלא
שלו - שלם לא מצין תקבלא ולא מצא שלם סיפוק בלימוד
עבד את הישמה ולעמדה על מלכיל בריך עד שלשה
מתלי שלא כתל
וא לשון בצורך (ישם כלו-כלו) ונקא מיושם לעשות
מלאכת דון (2) לאשבלא דאוכ"א ולמעלה פקובא באוכ"ל באיתן
מלאכת בעד לש דבאי עלמא - ובא לה לון למתני מקיפא כאלי
לקון בלא ישלוט עלו סטרא אחרא ולאו יכיל למפלי לה
מפ כתיב ואין איש שלם אלא בקיום לקבלה בינתיה ועלה כי
קבלא מסבלא יאלא - ומשמעו דבלבו לאתם שמה אלי - אינתון אלי
ט"ס. מבלא - וכיון שיסור לפל יראה את טוב האדה ועלמה - הדבק קבלה (3)
- כי, מבלא אלף טוב לעבד - יש למתני בא ו' מבלא סוף כי בדבא

1. ודכל פעל הי' לו תירוצים שונים על איחורו
2. שמעתי שא' אמר שמחפש חברותא שיהי' כמו הילה"ר ויאר בשמו
הילה"ר שכם הולך ללמוד כדר נמצא של ואין צריך לחכות עליו
כן יצבה לחברותא כזה
3. הי' רגיל לומר בשל הבעשיט שהי' מתרגם טעמו וכאו כי טוב ד' שעי
הטעימה תצבו לראות ואיך לאמונה על זה

3

מברכין עליו ברכת הנהנין - ואם שותה סיי בלא צורך אין לו
לברך אפי' ברכה ראשונה אם שותה שלא לצמאו - אבל שאר משקין
אפי' אם אינו שותה אלא לרפואה צריך לברך שיש לו הנאה מהם
יכאן הוא רק הימתקו - ועי' מוסר אביך שתיה מסוף נצפים ①

י"ל ורפאים הוא הכרת שיברת מארץ החיים ומעוה"ב - ע' ברשת מהרח א
צריך כל אדם להתבונן ולחפש דרכיו אולי הוא מאותן שאין להם חלק
לעוה"ב חו' דהנה כל א' סומך על המשנה כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב
אבל לא יתבוננו בסיפא במשנה הזאת ואלו שאין להם חלק לעוה"ב וקחשיב
התם אפיקורוס ופי' עז בגמ' מאי אפיקורוס - ר' נהוראי אומר כל שאפשר
לעסוק בתורה ואינו עוסק והוא בכלל כי צדר ד' בזה הכרת תכרת
הנפש ההיא ודרשינן הכרת בעוה"ז תכרת לעוה"ב הרי שאין לו חלק
לעוה"ב

① מעשה קמי שהי' חשוד לנואף והי' נמצא בבית הדעל בא הדעל ודקש לאכל
דבר שטעם ממון נמש צעק לו אות נואף והציל ואמר רבא שאין חשש
שנאף, דאם נאף הי' מניחו לאות ומקשה הגמ' פשטא ומתרף דהי' אפ'
שבאמת נואף הוא אסל נוח לו שהי' הדעל כדי שתמא האשה בדחינת
מים גנודים ימתקו קמ' ומקשים הגמ' דאוף באמת כן ומתרף הגמ'
דהנואף אי' זה ודיאר המכתב אלהו דאיף הי' מכיר הדעל תאוה
שבעצם אין לו מה לרדוף וכל המתיקות בא לו רק מלתא
דמים גנודים ימתקו הי' פורש מן התאוה ורק הוצם מטעהו שסובר
שוצם הדבר חשוד מאד

(3 א)

משלי ,

א. (ודן כסיל תוגת אמו - ע' רדינו דחיי לפי שאמו מרוחקת מאביו
פי' הגר"א ועוד דשדילו) - וע' רש"י וישלח (לה, ח) ולפיכך העלימו יום מותה של
רדקה שלא יקללו הדרית הכרס שיצא ממנו עשו וע' דאר
דשדה ולא העלים מיתתו של יצחק דדן כסיל תוגת אמו כתיב
וע' גור אריי כי האם נותנת דם ודשם נגידים כל הדברים
המומרים שממנו ידא הפחיתות ולפיכך הפחיתו והרשעות גלוי
דאם

שם הרדינו יונה - כי האב מכיר יותר דחכמת הבן ומדמין כל עת
דדברי חכמתו ושמחתו רדה משמחת האם - והאם יודעת
יותר את מעשה הבן הכסיל כי עסקי הנאת הצולל קדית

לא יועילו כדינו דחיי אין תועלת דיתרון הממון המקודם מן הגבל
וטוב לו המסרון שהוא מחסר לצדקה כי היא תכיל ממות, ונמצאת
למד מחסרון זה נותן לו חיים והיתרון הזה ממיתו כדכתיב
דיכמיה (יז, יא) עשה עשר ולא במשפט דחצי ימו יעזבנו (מת
טרם זמנו)

ג) לא יכעיב - נתמלא רצונו ותאותו ע' דמהרש"א דח' אגדות קידושין מ, ב"ה
דשילוח דמתאר מדברין דמי שהוא צדיק (רוב זכיות) יהי' לו מן הקרן
שכר טוב דעוה"ז ומי שטוב לדרות אעפ' שהוא שקול אוכל מן
הפירות דעוה"ז

שם והות - ע' מאירי ממון דהרשע חושב שהממון עיקר עניינו והוא דעניו כאלו הוא (2)

ה) קיל - זמן לקיטת תאנים

(3) ו) שדט מיהודה - יעקב אבינו אמר ללבן הארמי כי מעט אשר הי' לך לפני ויפרוץ (1)

ז) רדינו דחיי - עיקר הדבר וקיומו נקרא שם כי אין ענין רקדון נופל על השם
שאינו דבר אבל הכונה על עצמו ועיקרו שישלוט דו רקדון

ז, הגר"א - יד מרוצים ששוקל דאמת - פי' בכל הוא לשון כל מאוצרים (4)

① לכוד ויידרך ד' אותם לרגלו ולבן השיב הלאן לאן וכל אשר אתה
רואה לי הוא - פו כשר ובסה הדרכות דתמס שדפיהם

② עצל הוויא

③ עי מאירו שדא להמיר האדל שאופו שהזהירו מהמית הממון דבסך
אוניה מ"מ לא יתעצל בן פן יגיעהו ריש וקלון עד שההכרח יהיה
לעאמר המשורר שאמר אקרל הון דלבסך או דעון כי הריש עושה כל
רמי - שמעתי מהגרו"ר זצ"ל שא' אמר להגרים שרוצה ללכת
אל א' ורשאלו ומה יהו' עם פרנסה ענה לו שהשל יעזר
ואל לא רק אתה תעשה עצלן - ויד כסיצים תעשיר - ועי משנת
ר' אהרן שהזה יעקב אסינו על פתיל קטנים שתדיר עליהם ממונם
ונתר מגופם - לפי שאין פושטין ידיהם דעזל

④ והנה דהו' הד' של הגרא אינו מוכן כ"ב לשון כל ויד, ואולי דמראה
שהכל מונה דכהו, ויד מורה על ההשתדלות

משלי ו'

ה - ע' מוסר אביך בשם אור ומצקא - בעת הקציר בשנה ברמונות
המה ימי אלול וימים נוראים - ובוים הוא זמן קיש ותפלה

ל- סנדברג כ"ו, רשי מתפרה שהאלף שמש כוכב אישה כוכב אלוה
דיבי מועלת להשביע את הפיכר שאין מתשתה מתקיימת אפיו לבא
כגון האומר אם יש פלוני אומן כוכב מספרת קיבוצא
ל הבלוק - איכפת כשיהיה יומן - אני מעלה ירידה סד. אובדנים אחר
, קוכף עין - כדיון ויקם - יש אלפא שהיכא תכיו ממון ולו כן ירקה
לכשהר שלא יתפרש לו - ומלת הופיע כי לך המאפץ וסופן
ומילה רשיש מפרת דתתקלתיו ובקיבוץ עון וסוף המאוי
יתלו שפרטן - הוסמפאדוערקס גיבה יתמ"ל שאחרו שמלילה ועשו
מה שעכיכן לעשיר ל HESS ושוב רבה להכבוש את הכל ואיכ
דכלת מן הדיא ונידון

ה, שלאה - לו דרשו אפיו סדידה שעתה לשבתה לעבדא עי מכיות עוגה
דאה שלאה אותכונה ומאחרתן שפן יתעשק תוכיח את ושעת
על מדיכת מלבית ואומר לפל איש את שקוצי עינין השליכו
כמה שלים כדיבה שלאה מ כשהשה ושו הטשרת לפל הקלה
עד ערשון שהדיקה מדיכת על פשתפל - וכשיבו אבל מטיקף
מעשתף הקלה מכסה על פשתפל - ולא לקט רשיעת מקלב ל' עין
עבל אלוי קל, טיעת כיולף אשתף טוחף טיעת שלולה דאינן
ועשרה ומודיל שמאקר הוא הלק של סוד מכא ואחבף מאיבף
"מרן קלאפס שון מרן קלאפס אלן מרן קלוכס מוס כיבר קלאה
וכוסקה הוא שלא מפרוף שמאקר הבנון הוא ערשה טוב הלאשיעת
לעשקן את הלטא שם לו אשה טוב ל' יום ב' פרשת תקא דלק השפט

ולא שפא כפסוק רשעת ב' ואשן מוכאלן מאבל מעלים (פסוק א כ"ג) ומו
הסיבוכן על מה שלרבון ע"י דמבוף - ועל מה ניאמר נעשה אל יקולה
על כן שלאשה (ויש שלת כמו ישמעאל - ושא) כי הקלה תשא טעוקעון

(1) כשם שהרעב שהוא אוכל דשמה שהוא רוב או מעט אחרי כן הרי
אוכל דתאוה ונהנה דמאכלו ואם מערב הרבה כחו תשש ורשאו
לאכל אי לאכל כך הוא דמיני עוה"ב דעת שיש לך חשק עסוק דתורה
ואל תאמר דעת הצאת אשכדה ואישן ואשכיל דאשמורת הדקר
אל תאמר כן אלא תלמוד מיד דשמא לא יהי לך חשק למחר ולא
תהי רוב וכמש קהלת ט' כל אשר תמצא יכך לעשות דכחך עשה
ופתרונו דזמן שכחו עליו

(ג)

שרשמים כי מאהבה הלכה אותנו כמ"ש את אשר יאהב
ד' יוכיח ומתוך אמונה צו יתהפך באמת לאהבה וזה עיקר
הפי' אוהב את התוכחות להאמין כי הלא מאהבה
כשיודמין שהמוכיח אוהב נאמן הלא מקבלין התוכחה
ומי"ז נהפך באמת לאהבה ומ"ז כתיב על כל פשעים
תכסה אהבה ואיך יכולים לבוא לאהבה כשיש רוב
פשעים רק כשמקבלין הענשין והיסורין מתוך אהבה
דמי קבלת התוכחה יתלבנו החטאים

"ג. רש"י כשאדם מוכיח לנכון משיב לו חטאתי כגון דוד שאמר
לנתן חטאתי - חזינן שלהודות על חטאתיו קרוי חכמה
ומ"ז במדבר רבה בלק (כ, טו) ויאמר בלעם אל מלאך ד' חטאתי
שהי' רשע ערום ויודע שאין עומד מפני הפורעניות אלא התשובה
שכל מי שחוטא ואומר חטאתי אין רשות למלאך ליגע בו

שם ושדט לגו (לגוף) - אבל חסר לב אינו שומע עד שילקה כמו פרעה

שם - הגר"א מה שמוכיח דפיו הוא כמו שדט - וכמדו כונתו שהתוכחה של נכון
יכל לפעול ומועיל כמו שדט ומ"ז לקמן ("ג, י) תחת ערה דמדין מהפ"ת כסיל
מאה הכנעת ערה ניכרת דמדין יותר ממאה מכות שמכין את הכסיל

"ד הגר"א - החכמים מסתירים מה שהם יודעים ואינם מגלים ע' המאורות
הגדולים (קכ"א, ל"ד) הזדמן רו"ב בפטרבורג באסיפה עם גדולי
התורה שדפור ודתוכם הדית הללו - הוא שאל קושיא חריפה בשם
הגר"א וכל המתאספים השתדלו לתרצה - לדסוף אמר ב' תירוצים א' משלו
וא' מהגר"א והתפלאו כל השומעים - הגר"ב ישב כל הזמן ולא פצה פיו כאילו
אין לו מושג בכל המדובר הדית הללו השתומם עליו שאומרים שאדם גדול
הוא - כאשר חזר לבריסק ביקש שיביאו לפניו את ספרו פרי יצחק ונשתומם

(י"ב, ח,ט)

① ועי ספורנו בהעלותם דחטא של מסים ואהרן כתיב
ומצוע לא יכאתם לצדר בעבדי דמשה ויחר אל ד'
בם וילך ופי' הספורנו שלא נכנעו תיכף כמו שעשה צוד
כאמרו אל נתן חטאתי לד' ויאמר נתן אל צוד גם ד'
הלביר חטאתם ולא תמות

(3 ד)

כאשר כאה שם הקושיא על ר' התירוצים - ואולי יש להוסיף כאשר
נשאל א' מהו גדלותו של הגר"ח הא פלוני ע"כ אמר ת"ר ושנה הגר"ח
ידע עם מה שלא לומר

(2) טו - הגר"א כאשר קשה להם דמקום זה מתרצים ממקום אחר - ע"ו

טו, טז רבינו יונה - המשיר דוטח דעשרו, והדל ירא מחמת רישו
ושניהם שגו דדעת כי אין החיים והטוב דסדת המושר אבל
פעולת הצדיק כל מה שיפעל אם דמצות אם דיגיע כפיו
כל פעולתו לחיים

טז פי' הגר"א - ע' פנינים ים דסוף אפיקי ים לקדם מעשיו הגשמים
ולעשות הכל לש"ש וקודם אכילתו יאמר הנני מוכן לאכל כדי לחזק
את גופו לעבודת הבוי"ת וללמוד על שלחנו - ועי' רו"ח (ג, ג) והנה
האוכל דכונה אמיתית לקיים גופו ונפש לעבודת אלקיו ויברך ברכה
הכאה ויעסוק דתורה דאכלו הוא ממש כמו המקריב קרבן

שם שכל תכליתו לעשות עבירות ועי' רבינו יונה דאל אם לא
יגרום ההון רק שיכבדוהו דו - נמצא הונו מנשא את תועבת ד'
ומרומם משפילי יקר עבדיו, רב ודי בזה טוב טעם כי אסף
הונו ותבואתו לחטאת ועי' שע"ת (ג, קמ"ט) והמשולות הנמצאים
דכבוד הכשמים רבים ויבומים כי יש דכבודם חילול התורה והעבודה

(1)

י"ז - הגר"א - שמוסר הוא יסורים שאדם מייסר את עצמו בסיגופים - ע' קריינא דאגרתא
(ח"א מכתב י"ז) נבהלתי - שאתה צם תעניתים - תדע שזהו דרכי הילד לבטל
אותם מתורה כי בזמנינו הנוסגף גופו א"א שלא יזיק ללימוד התורה שלו
ושעה אחת של לימוד חביב אצל הקב"ה יותר מאלף תעניות ומה שמצאנו
שהיו ת"ח מתענים זהו כשהיו בריאים וחזקים ויצאו בדירור שלא יזיק להם כלל
אבל בזמנינו דרור שהתענית מזיק ללימוד התורה ואסור ומי שרוצה לסגף עצמו

① אי לקמן ציו. ד"ה ואי קאלבת

② במשמר הלוי יז - איתא במס' נדה כו אפרא הורמיז
אמי' דשדור מלכא שפרא שמא שתין מינין לקמי' דרדא הוי יתיר רד עודדי
לקמי' וכולהו אמרינהו ההוא דתרא דל כנים הוה ולא ידע אסתיע
מילתא ושדר לה סריקותא במקטלא כלמי כנים אמרה יהודאי
דתוני דלרא יתזיתו (כלוי כל חכמה מצוי דכל) ישדו דיהה
כ' משה לנדינסקי על הגאון כ' מאיר שמחה וא' שאל הגיי מצוע
הוצרק הגמ' לכתוב שכ' עודדי יתיר קמי' והרי הגיס בעיז סיגו
ד"ה ויתיר כותב בכל מקום שאומר ויתר' זהו משום שאמר משהו
או הקשה משהו מצוע הוצרק לכתוב שכ' עודדי יתיר קמי' ותי' באיתא
ד"ב כ"ה, בלצורדא מרבנן הגיכו לאקבוני בשוק למכור תכשיטו נשים
כי הא בסדא שכו לדו לכ' יאשי ולרב עודדי לאקבוני בלא
כהלכתא מ"ט כיון בסדנן נינהו אתו לטרבו מגירסיהו - ומשיה
הי' הגמ' בכ' עודדי הי' אצל רדא בשלת המעשה לדאר בהוי
קשה להגמ' הילך הי' לרדא בסדר השלוחים סריקותא במקטלא
כלמי

צ"ה

לש"ש כפרת עוונות. ילמוד התורה על דרך שסבר הוא יודע היטב
בלימוד זה אין לו חשק והוי לימוד הזה לש"ש ממש והוי ג"כ סיגוף
וכל אופן לא סיגופים אחרים רק דאין הלימוד צריך שיהיו במדה
1 לא באופן שאינו לפי כחו - וע' שע"ת (ד, יא) כי ישית עמלו וטרחו בגמרה
וכמדו' עצם הלימוד ג"כ כרוך במלחמה פנימית - הרמב"א כותב
דכל סוגיא יבא המשא ומתן שגור ושנון לזכור את הלכאורה
עם המסקנא - ועיקר הזה דורש עמל ומלחמה פנימית נגד העצלות,
דשינון כמה פעמים אף בלי חידוש - וע' הקריינא דאגרתא ט
צריך לשנות את פרקו ק"פ ואין זה בשביל חזרה לזכרון אלא
בכדי למען תפיסת והבנת הסוגיא כי בלעדו ק"פ הבנתו
הוא בקופיא ובלתי מאירה והביא המצלבים דבזה ואינו כוא"ם
ס' דרכה דלימודים

הרמח"ל כותב בדרך עץ חיים" ההארה הבאה אשר לפנינו פה
מלותי - כמו גחלות הן אשר ההבות אותם כן כאשר הן לא יראו
כי אם גחלים וגם כמעט עמומות - אך כשמשתדל להבין ובורא
ומנע ובורא - ומתמצק להגיון - דאולי הוא מוטל על האדם
לשום עצמו להגיון כי אם אינו מגיון ומחשב הנה לא ימצא
חכמה לדקם אותם ונשאר בחושך - וכאשר מתחזק ויצא כמו
שלהבת מן הגחלת. וע' זה אמר התנא הפוך בה והפוך בה דכולה
בה

דענין תפלה כותב האורח חיים הק' קרח (ט"ז, כ"ב) שיש ג' דרגות
דתפלות והלל הנקראות הא' שבח והלל אשר יגנו לו לבא מאלה
ב' למעלה ממנו נשמות הצדיקים דאומות הע"ה ג' למעלה מהם
השיר והשבח המלה מהנשמות אשר הם דוחה - גדר השבח, והוא
מונעים מהכיר את ה', והם מתאמצים, לשבחו ולהודות לו זה עליון
ומשיק אצל הבורא למעלה מן הכל
וע' ד"ת אלקים שער התפלה פ"ב (בנוא דספר נפש החיים אהרת י"א)
צריך האדם לכוון בגלין קשות עמדו בתפלה להורות כי בין שיש לו פנים

① ישלח במקום יסורים

ימין ושמאל ומה יבהיל ויבהל בשעה שהוא רואה הרוח הגדולה
יגד - והוא כמלאך הגדול יותר מן המלאך שיש לו שמיטין
ומזיתין - ואינו מלא מכלית - כמשל כלי שנשבר חציו
שמוסר הוא ומורה שאפילו שומר את עצמו - מכניס מיקף טפח על
מיקף - כדי שיקיאו לו לאומה לית
ולא דאמרת הכא ואד ווי מאן בשוק האפילו ובאו
דאינשי וסיטופין רק דרכן פון ואוולאן, וכמו בישורה
ואכו כי שכי, הדומה לשוש - ודרך לית מכתת מוסר ונקרן
יותר מכל האינשי וסיטופין דאלף

ג"ו דרך בשלף היינו יום ובלבן דאפילו שיעור דאשלם ואתי
יפרה אי כן לא יפטן כוד בשלף לי' הפסק ומתשיה דין בוד לבדי
ולי אוכמתא לית להכאש (ס) ובדיק דמאלן בשבך משקול, ויקי
קאמינן הוצאה מאוך מהוצאה בשלף, ולי דהוי מקור לית לי'
שמעינן הניכסא שקלק הוי אמשל ופיק אל, ימכר להוצאה בוד אב
אשפ משקלהו דמאלני שלק

כי, פי' הגלא - קרטן מכתה ע כתב ראש שלא לבדי קשה ובדיק
קשיש אינך נשמעין כך יאמר בלשון נכנה ואף אין טיאה קשיש אופן
לבדי כבוא - פשוט הוא מלהוכיח ולי תצוא יוכיח סי' ר' אות כ"ח
שמעי' מהנהנא טלא (נ"ב; אות י) ולהכהר מלאו בלא אשלא ואלך דמשר
עמוד יש איסור לבדי מהכין למשלוחין לשמאות כי שלא הוכחו ואין יבוד
ואל נבין את תדיק אב שנתיר למקומו ואומרין התנא ובאנין לה באנוסין
הכא מי שולבא להוכיח - שמא אם הולך מוכיח הוי מקיל וטרחן הרי עוכר לו
שם כיון יוצא - הרשע אינו מושל כרחו שהוא ומתשיה ולכך בשלף
וקופלי ומבדר טרם יכלה לבדר אל לרון כמו עניין הגי קטן - ונתו
המשך לפסוק י"ט

(ב"ג)

כ"א ע' דאוצף בדרכים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב - אבל הם
אסר לב

(3)
דרכת ב' פי' הגר"א ע' משב' דעזהשי' פרק ה' משנה י"ג אות ל' וע'
ג"ר (י"א,א) ויברק אלקיל את יום השדיעי כתיב דרכת ב' זו דרכת שבת (1)
שם - ע' ר' - היא המעשרת את העשירים ולא יוסיף לשער ובאגת ממון
על דרכת השם - ודא זה המון על הלבבים שאינו נכנס להון ולא
מרבה בלשער דמיטט עשרו כי יודע הוא שאם יבו השם אותו את
הדרכה לא יצטרך לשער וטרדת המחשבה - כי מלאי רב מחשבות
ע"ע דרכתו ובמה שלא יגזר השי' אין הרבות מחשבות מועל
(2) ע' לשון אודת הלבבות ואם לא יגזרו לו יותר מן המזון אם היו משתדלין
כל אשר בשמים ובארץ להוסיף עליו לא היו יכולים בשום פנים

כ"ג כשחוק ר' כמו שהשחוק קל לדוא - כי השחוק מן התנועות
הבאות פעמים רבות בלא כונה - כן הפועל קל לדוא ממחשבת
הכסיל כי דרכו לעשות כל אשר יצוה - אבל אבל איש אדונה
עשות זמה והיא המחשבה נעשה רק ע' רידוי המון

כ"ד הגר"א כי הערכה עצמה - ע' אומר בדורה נושא עון - וע' שירת דוד על
תפלת אול בלי ל' ב"ה ויש להוסיף

(4)
כ"ה הגר"א שמגין על המלכים - וע' דב"מ פ"ה ומצלי - וע' בספר
לקוטי אמרים מרעל התניא שמרטו מהזוהר דצדיקיא מגינין על עלמא
ודמיתתהון יתיר מדחייהון ואלמלא צלותא דצדיקיא לא אתקיימא עלמא רגעא חד
כ"ז - וע' רבינו בחי - שמדאר - שהנהגה זו הוי נס גמור כי קיצור
הימים קודם הנגזר ואמל הימים על הנגזר אין זה כי אם נס
גמור והוא נס נסתר ע"ש
ע"ר כ"ג אמות תשס"ד

① ומי רכשיש ורצ'ל שמעשרת - ומאיא עמ' כ'ב עשירים דמה צאכים דשדיל
שמכדצן את השדת ומי מהרצ'ו

② ומי חוה"ל שער הדטחון פ'ד אפני יושר הדטחון דהם על האלקים שיתעסק
דמה שצמן לו הדורא מהם לצורך ספוקו ומצונו להעיר אל מה שיש דו
צי מן העולם ואם יגזור לו הדורא דתוספת על צם תאוצהו
מדלי טורה ויעיטה

③ ומי דהגה דד כמצ' הושירות הנא שנעשה שמה דאלקו וכמ'ש
הצלח ומשרע לכל מי רצון - שמכוצה דמה שיש לו, ודורשי
צ' לו יחסרו כל טוב שאין חסר להם כלום

④ דה"מ פ'ה מאוצר שאלהו הנדיא דכל יום מקים האוצת ומתפללים
ומאוצר שם שאם הו מתפללים דיחד היו מאיאין משיח - ומי דרכות פ'ד
ישגדק שם אלקי יעקד מכאן לדעל הקורה שכנס לעודי הקורה
כלו יעקד שכל הדנים שלו וטרח דגיצולם ידקש עליהם הומים

כ"ו - דיוקן יומה - כאומלא גאא על הפסוי והמאמצה - ומלה אבץ
המבקש לא על כוחך ודיומק ישעון כי על רחמו ב' וכן כתיב קטל
אל ב' כפל לפיק ואל דיומק אל תשען - שאתה ישיגון מן
כאומלא - על אשר כשיגן לאדוק גוחלת ולאקוק ולטוח ומקוה אתפון
וכל מה שעשיה ומאמצה גוחלת הים מאוחלת על המלוכה
אשר יאחזון אלקוק דאומלא ודקטמון - שם אבל לפנים כי אין מאושבה
גוחלת כי קכוכה ישועת לזוא - ואל לא יעיר הענין שאתה אלון
ומה בפיקה כאומלא סוכה מעוולא ולמסכיל כיוק ומבקשים מן מעון
אשר יקשה לפשל כבאוש ומקוטה אפי' לפי שכיון יוכיחון
ומקוה כשוק לאדה - כמלוכה הענין שאקוק אלון ומה מקוה אוקבא
כי אין שכר על מקוה כי לא על ישועת כשל כטוח - על יפן
לפנים כי קלקל כאדון ומקוה (וא תוכת מלקוה כיש שיר
כפקטון) - ומי שקוטה בצולע בפ' כאוך אלוה הנקי אשר יקטה קאבץ
ומשל קשה צ'רון ומן כשל יסוד לזו - (וא שכל מיהופה אינא
כאדמה (ב,ב) שאקוה אלוש כמה - הוא מאה הכמוה ומוא כישר
ומקוה לומה מה יאלוהו הכימה וישקוט בזן - ואמר כאן
ומקוה כשוק לאדה - ומוא כמש ויבאו אלאו דפנכי כמלשל
כפלשתי כי כי מלחמה לא מאוה (ישעי' ס"ו כ"ב)

כ"ט, דיוקן יומה - דרך ב' מדות משיא ודרכי הקדמוני כתין שכל
מלבתן לא את דרכיך - ואל כשל כה הגל ב' עוזא מאיצן
ומאוה לפוחו אל על קלה שלוח ומקוה כתל מדה משיא
לשכר את טאון עזא ולמשפיל לאוח
שם - פלוח המלשות כלי דמלשות - כלל הם מיסק פגא בלי דכשיל
הבל כי שיי - פעולה לשמר על יתן דלבו נקאי דכאי דלמא
כי אחרי הדבה ומסלמה כי"ב ויאמרו לו חכמו - כי מעשיר בפך תכמ

ו. שם ומוב שאתה הם שכנים דאכף לפו ישעו ומוא - פ' ה"עולם" ③
כ. נפי שפי שפנין

1) ועי בפי' רבינו יונה (ג,ו) על כן אמר בכל דרכם דעהו
בדבר גדול או קטן כי אחר שכל הפעולות גלויות בד' ד'
וכל ההכלחות בחסדו חייב האדם לזכרו בכל מעשיו
גם יגן אל לבו כי שכר הבטחון ותקוה אל השם להכלחת
הפועל גדול יותר מאד מתועלת הפועל עצמו

2) דברים (י"ח, י"ג) תמים תהי' עם ד' אלקיך התהלך עמו בתמימות
ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מהשיבא עליך קבל
בתמימות, והפועלי און מחשבים תמיד הגלי יצבו להכלחה וכדו'
אל אם בא עי' און

3) של ראשית הפסוק קאי נמי על הסיפא

ל"א הגיא ופ"א כמה"ן בנוגע ואין פוסק לעולם כי הפ ①

ל"ק - הכא עניו כיון שאם פרק - אינא יודע שיש כח מילתא דהדי
הכונה טרינא ופרש"י הטלית תהא לו אע"ג דניסר ירתו שהא לא אתא
אשה אינא אלא לפ"ס ופ"ה המחבר"א לפי דעת הטלית אמר כן ואזקה
מיד אינא יודע אליבא - אמאי בשה שהטלית תהא כאן ואפ"ש לא ידע אלין
עיובדי שיאמר לו בן אמר לך בשה ובשה אין פרנסין שאדרבה מוטב
הוא תהא כאן ולכך הלך אלין לפ"ס

(ו' תוס') שם שהם יכולים - פי' לרבות את זכאי מאחר דהין לאחר הדחוק
מיד מיד (שופטים ג) ושפטו את העם בכל אחם כי יהיה
להם שיהיו מטין נמאחין אלמא בשה אפילו הקילק מאי אתה מוצא
עליהם שיהיו מטין נמאחין הוי ישהא בקבה ופי' הקילה מקום אבן שלמה
עליהם בשה ולא כיון מוכא שפי' הפוך בו דמשמע ובמשפט
כיון שמוצא בשה בקונטרס שמוצא עליהם בשה אינה עליון הקילה
ו'אמר לו לך ישהא בשה ואח"כ שמוצא על בנו הוי ושפטו
את העם משפט בפני שיהיו מחאין בשה על הפוך לא כדפ"ר שופטים
(ו' י"א) אחר בדינו אחם קרואין את הללו והוי אפי' מקדיאלי בשה
ישפוך מחפשים את בפרקים הוי אשמעין שאם אין בשה ואח כשיוע
הוי כמו שעשיו לפי כך עשה לך אחר הקילה כך מאחר
ס"ל מוקי"א על בן - ו'אמר לך ישהא בה בשה שמוצא על בנו
ופי' כשיוע בהפוכה שמשפטין מאחר הפתחים מחפשים

כאחר ובדרך שהכה"ע על טעה השקל
ופי' כשיוע בהפוכה - פ"פ מלואה ובקל שהכה"ע על הפך
הקילה שלו הוי אבן יתירה
ס"ל מוקי בשה ובקל שלו ובלאו הכי אתה ידיך הבאין מעצה
ביכו שעיה מפני השלום ושפטו מלואה לרבות תלוין - וכן אחר
שם הוי יעקב - לא שהוא אלפו שלא יהיה הפוך כך אחר

① רציים אחרים לשמוע תורה ותכמה מפיו אולי אפ"ל בני דפנים יפות
חיי שרה ב"ה ואברהם אז"ל לאו מכל אדם זוכה ללמוד מפני
שהתלמידים נשמתם נאצל משרשם שהוא נשמת הרב המלמד אותם
ואי"א לו לקבל החכמה אלא מצינור שהוא שרש נשמתו הרי כשרצון
השי"ת להשפיע לתלמידים לכל א' חלק חכמתו הוא משפיע דרך הצינור
שהוא שרש נשמת החכם הרי שדשדילם הוא מקבל חכמה להשפיעם
והנה מדברי הגר"א משמע שלשון תהפוכות אירי ג"כ דת"ח שאינו מדקדק
שדברי יהיו כולם דלדק - ועי' דהקדמה לחי' ר' שלמה שמרן ר'
כאוזן כשהספיד הגאון ר' שלמה הימאן זצ"ל אמר שהי' לו מאזנים
במותו לשקול כל סדרא וסדרא לא לדד לדבר אם היא נכונה או לא אלא
לכוין כמה משקלו של הסדרא דישרות, דעמקות ולאמיתה של תורה - ואולי
אפ"ל שהי' לדיק - היינו שיוצא מפיו רק הלדק. לאמיתו של תורה
ומש"כ הגאון הפה של הלדיק - הוא משום שרק לדיק חזק
דדעתו לומר רק האמת ולהודות על האמת

(ק)

א. כלל יונה - אף מאכל מועה יש בו משהו מוכנה להכניע תאוותה
כך מוכיח ר' אלפי שהוא מזון רגילים בכל - כל המכלים שפגעו
להכניע על השקר אלא כי אם בניקון מאומה להכעיסו, כך שנאמר
על כשלוא - אבל מ"מ אינו מועיל בכון הקשה - כמו' הענין הזה שבמשמש
בארץ שיונו שלשה אבל פחות לגבוה ובן בשאותה דמעות שבעיניה
מכיוון אל דמעה של עיון אבל סומך שלא וכשי כוון שבעיני לגבוה
וא שלא - (שה"ג ג' אות ב) וכך הצדיקים ובפרט ובדמעה מן הראוי
הלא גם מאליהו הנביא ואמרו רובם ר' את יכולין - וא שבעל יכול
עם בארץ אל שיש משקל בראש דיקן שהוא אלה שלמה אינה
ברכתן כלל שיש בה מקום לבראות ולתפלה עוד כוון שהוא בקומתם יש
להכתיל בספלן ועוד מעט
של ואפי' הכולל בואמרו ז"ל - ע' קונטרס פ"ם סי' ר' אות ב'-ו (ו)
ר. אלן עזרא - ועל הבנינים אמרה שיסלקו הקלון ולא יעלובו - ע' ולקוט לקח
טוב ל- לה' ג'ון) שבעל שמא מדיה הלוו על אלן הבנין דבדומה בסלוכם
הוי ויה חס, בקבלו בפטס ות דבנו מיתון ועל הכשער ובון שקומת
לימוד בראוי בשם לבימוד א' מבקשיך שאינו נמצאו בעמק ולמעה
אומע בן בשלה בראשו את אלא דבע"א משפט שבן יום לבני עם
בשבין על קבלה שני לבני אלא ואל שבבקש אם יבא תיב דבלון מבני,
שבמלא שיוב את אלא
- שמוע אלא דמם הלא מאשמו לרם את דבנו הבילון פלם את כשא
ועוב על כלון ושרם - כאה שאלא נכלל ומבוים בהשוב - בכוון את
ובו ועל דמבוע - בהוא מבשה ומבלל ואלא שולם בבוהן שומע מבשע
ושרם
כשבשם בקבל לאמורו ובמעלן בבוא מבינה שוב הוי בין אלו בללות
ובגיוע - ואלא לא בבטבק ולא בבוא שוב בו - ושפתו אלהו מועל אוב לך
אין אבל נשפט על בוהן

① דהכא אירי דחדא מלתא דאית דה קולא וחומרא למר וקולא וחומרא
למר כגון כמה חסרון בשדרה (לעין לטמא דאהל, ולעין להשוהו
טריפה) ד"ש סל ד' חוליות וד"ה סל חוליא אחת - אין הספק על
הדין בעצמו - דהנהגת החרה הוא לפי דעת חכמי החורה - ואין
הספק אצלנו על איזה מהם כיוונה החורה במצות ועשית הכל
אשר יורוך לזה קול (קודם הכרעת הדק) דשניהם הן ד"ד הראוין להוראה
ודברי שניהן נכללין במצות ועשית הכל אשר יורוך

יא

לאחרי השגת א' מהשיורים והגבלן על הקרקע ומיגון - כשלוקח הדירה
לקוחה בצורתה זה כיוצא וכאמר חושבין שאין הקפדה
על זמני את מיום - אמרי' לו אדרבה כדי שתלמד לא
הימנין יום שהודיעו את מיד שיהא יודע עד מתי - ושם נקרא
קבע - הוא. ויוצה את הדמים - דכה אמרינן על קדמון וקדמון לא
יודע קבוע יום שהודיעו את מיד שיהא יודע עד מתי - ושם נקרא
קבע - הוא. ויוצה את הדמים - דכה אמרינן על קדמון וקדמון לא

ד' הגיא אלא כאשר שאר מכון, ומוסיף זה בדברים - פי' שלישתן לו אחר כשהוא
ב- אי פי' הגיא ד'כיא, וכמובא ב' 38 - וכאמר אלא
דברים כאן שרואה אבל אמר כאשר כאמת כי אבל שלח
ומיא לא ניתנה לו לאשה עשרה אמלוות כדי שתגדר
מיכאל ואין צה מדרך הגאיות אלא צרו דרך הישוב
לדיא הדברים לישנות - ולקה כאשר הוא מוצאו ובין השבועות
שהשכיל את אחת מאד הגאיות יהי' מה שיהי' אל לא
מלין פלוני - וכאמר צרו כונת הגיא ובשיך כיצד לגאיות
דברי שמעון עד כאן
וראיתי דאבדא אליהו על איוב (א,א) באלכסון אלין נוסח הי' נוסחה
ולא הדבר אמר ב' ונאבא עם על בסכון - ויוקם אלין הי' מאד
הישב - הנה"ג עד ראש מכיבת הקהלה - הנה"ג על לבן
אמי אלי דכאמר - על ידם שהשכיל (אלפי שפיו לו ב' מאד
בגאיות אוב עם ושם אלוף - וכאמר מכם מאד גאיות (כתיב
ב' הגיא - מאלה פי' משנא בחוץ אינה - ונמוך בדברי משנאשת פיל מיא זולף

יא

ימאלא - השגת א' מהשיורים והגבלן על הקרקע ומיגון - כשלוקח הדירה
לקוחה בצורתה זה כיוצא וכאמר חושבין שאין הקפדה
על זמני את מיום - אמרי' לו אדרבה כדי שתלמד לא
הימנין יום שהודיעו את מיד שיהא יודע עד מתי - ושם נקרא
קבע - הוא. ויוצה את הדמים - דכה אמרינן על קדמון וקדמון לא
יודע קבוע יום שהודיעו את מיד שיהא יודע עד מתי - ושם נקרא
קבע - הוא. ויוצה את הדמים - דכה אמרינן על קדמון וקדמון לא
דבי יאמרינן כי מאחר שיודע קבוע ויודע משלו
שיהא קבוע יא תבשיל עם לעולם משלו ישתלו לשעתו - ויש לו לך
מקח מדבי ומשפיל כאבן כשיהו שנקנה לתשבוך קלון אשתלח
כשם יסקול בזה שיהא לשעל כבשון - הבלעא עולמי תמוה
ובפלי כי ישעה ויקשיבו ולא יאוון לפעלה לך (כתיב לא ראוו)
ד, הגיא אלא כאשר שאר מכון, ומוסיף זה בדברים - פי' שלישתן לו אחר כשהוא
ב- אי פי' הגיא ד'כיא, וכמובא ב' 38 - וכאמר אלא
דברים כאן שרואה אבל אמר כאשר כאמת כי אבל שלח
ומיא לא ניתנה לו לאשה עשרה אמלוות כדי שתגדר
מיכאל ואין צה מדרך הגאיות אלא צרו דרך הישוב
לדיא הדברים לישנות - ולקה כאשר הוא מוצאו ובין השבועות
שהשכיל את אחת מאד הגאיות יהי' מה שיהי' אל לא
מלין פלוני - וכאמר צרו כונת הגיא ובשיך כיצד לגאיות
דברי שמעון עד כאן
וראיתי דאבדא אליהו על איוב (א,א) באלכסון אלין נוסח הי' נוסחה
ולא הדבר אמר ב' ונאבא עם על בסכון - ויוקם אלין הי' מאד
הישב - הנה"ג עד ראש מכיבת הקהלה - הנה"ג על לבן
אמי אלי דכאמר - על ידם שהשכיל (אלפי שפיו לו ב' מאד
בגאיות אוב עם ושם אלוף - וכאמר מכם מאד גאיות (כתיב
ב' הגיא - מאלה פי' משנא בחוץ אינה - ונמוך בדברי משנאשת פיל מיא זולף

1) ישרים הם בעלי שכל, חכמים ובעלי תחבולות - והם עובדים את ד'
בשכל ואומד דעתם ומדותיהם אעפ"י שהם יצאו מדרך המיצוע
כי בן צריך האדם כאשר רוצה לשבור אותו טבע ומדה - א"א לשבור
אלא בהדחקה עד הקצה האחרון שבאותה מדה וטבע ואין זו דרך
טובה לפיות בקצה האחרון - וכאשר הרגלו בהן יחזור למיצוע
ותמימים הם העובדים בתמימות - ואינם שומכים על שכלם כלל
והם הולכים תמיד בדרך המיצוע כפי אשר כתוב בתורה

2) כ"ט, ל) ויעבד עמו עוד שבע שנים אחרות ופרשי הקישן לראשונים מה ראשונים
באמונה אל האחרונים באמונה ואעפ"י שהרמאות בא עליו

3) וכמדו כ"א נבא בתכונה המיוחדת לו הנאף לעבוד את הבורא

11) ועי מניחה וקדושה סד הקדמה לשער התורה

4) אבל כשיאמר לרבו מה שהוא יודע אינו מוסיף כלום על חכמתו

5) ע' מוסר אביך רש"א שמביא מספר חסידים ד"פ כתיב וצדקה תציל ממות
הא' אם עשה צדקה ופר' אם לא עשה צדקה אלא אמר לאחרים
שיעשו כי אין לו דמה ליתן צדקה ואמר לאחרים תנו צדקה

קי"ב

ה"מהרש"א דהכוונה כלומר ואי"ו ופ"ו דקדוק דעומק
ושלום ופ"ו דקדוק שהוא השלמה וכן לשחבו ראמון
דכתיב אלא דבן עומק קאמר - לא דיאוש מקרא דכתיב
(פס אצ ג) פן שאו לישיר אשורה ומפלה ובפתק אל
שורות את מצריים - ומאון מפרש שם פיום פדרים
של מרכב ומרן - כמדבר א' ה' תומשת' ד' פסוי מעלי בוקר
לא יומא פ"ו: אמר ר' יצחק אמרי בארדא משמי דברים
רב שעי רא ומאה שלא כאדם הקדמ מאי דו - מאי
ד'ו אבף מקנים אל תדרכו ספק מע"ם ממון ספק אי מע"ם
ממון ואוכל מע"ם ממון ספק מע"ם ממון דקדוק ספק אין
מע"ם ~~ספק אי מע"ם~~ דקדוק אשר הקדמ אינו כן אבף
עורר עורכי קטרג מע"ם ממון דקדוק שלנו קתו ראמר
קדוק ושאר אל ג'
ומקה אומא ראמ גבוה (ל' ב) בכלל ישכא מאוכלין לפני הקדמ
שאין לכל קדמון להעבר ולכתב אל קדוק אלי מוקש שלא
קתו ראמר קדוק ואין קדוק אלא ג"כ שלא אלה הקדוק
אשר בדם משה - אמרו לו אין יודעין אתם לפני כל
ומשלו ואני מקדל - ולפי פשוטו קאי על יהודי קדוק וא שלא כיון(1)
ומקה אומא דפסיקתא הנשא דאוכ (ל"א כ:) ישא ה' פניו
כיון לא אשא לכל פנים שכל מעוף לפני ואומרים אשרי לקנין
וא קמשלו (ל' ט') שהר מתק רשע יקח להטות אמרות מפקם
ופרשי, הקדמ מקדל בדרי הכלים ופיום מתיק רשע להכון בינו
מכיה לטובה
ואומא דמפקם משלו ל' (ל"א) מלפנים משפטי יבא אמר ר' לוי
אמר ל' בוז - אמר ליה שוחד מן הכשמל לעולם ישרה ומאל ומפלה
מלפנים משפטי יבא אמר הקדמ לישראל בני אל שערי משלה פרעה
אין ליבוז שלא לא ישא פני כל כפר ולא יאמר כי מנחה שהר

(1) ומשלו ואני מקדל - ולפי פשוטו קאי על יהודי קדוק וא שלא כיון

① א, מ"א, קחו עמכם צפרים צה מנין הויצוי, אמרו אליו צה מנין
המשלה

ה, כמצו' יסוד הפסוק אליבא דגב'א דמי שהוא אם עלול לחפול
ע' עכמומינת היצר והקי' לשקתו הקב'ה מישר דרכו - אלא מי
שמטא ואין לו עזר ד' נופל השמעה על כרתו

ה - פי' הגב'א לעולם יהא אדם ערום ביראה (ע' לעיל א, ד [15 עמוד א']
מפני שהיצה'ר ערום בדרכיו כמ"ש והנחש הי' ערום - ואל שפעם
היצה'ר יועל - שנראה שהוא דבר מצוה צריך להיות עיניו פקוחות
אם יש בתוכו שום עבירה שיכל להיות שהוא מוליך האדם
בדרך אחד שנים רבות והוא נראה שדרך הזה הוא בתכלית
השלמות אין בו נפתל ולאחר שנים רבות נגלה שהוא עקש
ונפתל שאין כמוהו

וע' חזו'א אמונה ובטחון (פ"ג, י"ד) עובדא שבאו מלמדים
ממקומות אחרים - אם הדין אוסר המלמדים מותר לגרשם ע' המושל
ומצוה לגרשם אין כאן מלשונות, ומסירות ופחיתיות לגרש ישראל
ע' זרים, יש כאן מצוה לקיים הדת על אלו - ואם הדין מתירם
(משום קנאת סופרים תרבה חכמה) המגרש הוא מסור ויוצא מכלל
ישראל

וע' ב"ב קל"ג: סדר רב עלים קמ"ו דרבא למימר - אל דיינו דחצצתא
(שאין בקיאין בדין) הכי דיינו אכסיל קרי עלי אני ד' דעתה אחישנה
ופי' הרשב"ם איכסל רב עלים מרבא פן יאמר רבא בלבו אילו לא הייתי
כאן הי' דן דין שקר וכן כל דיינין שהוא דן שלא בפני דין שקר
קרא עליו רבא אני ד' דעתה אחישנה דעת שהצדיקים צריכין לישועה
הקב'ה ממציאה להם - מעולם לא בא תקלה על ידך שהרי עכשיו זימנני
לי הקב'ה קודם שהגעת להוראה ולא נכשלת

שם ורשע הוא היפך הצל - ע' לעיל (ד, כ"ב) רשעים הם חכמים להרע - וכמצו' כונתו ①
וע' שבט מיהודה מביא הגמ' ב"ב: כל חסד שהאומות עושין אין עושין אלא לעצמן
והא לאו מעליותא היא הא תנן האומר סלע זו לצדקה דשדיל שיחי' בני
הי' צדיק גמור ומשני כאן בישראל ופרש"י שאינו קורא תגר אל אם לא
יעשה בקשתו, תולה בעונו, כאן באומות שקורא תגר וזהו מה שאמר כאן
צדקת תמים שנותן הצדקה בתמימות אל אם לא יעשה בקשתו אז
הוא תולה בעונו ותישר דרכו לשוב מרעתו משא"כ הרשע בקשתו
יפול לקרוא תגר עליו יתר

① לכבוא באין בפני בעל חכמה מ"מ יטעה - ומצל פאינו
בעל חכמה לא יטעה עי שלפקח עין עלין - אבל שי"ר בל"מ
כן בפסוק ז' וכ"ע ממש"כ לעל (ב, כ"ב)

(נב) קשיא אשר אתה מוקן שמה

קיב

וז"ל הרמב"ן (בראשית ט"ו, י"ג) ויאמר אברם ה' אלקים מה תתן לי ואנכי מולך ערירי - ויש לשאול שכבר נאמר לאברהם כי כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך ואיך יאמר עתה ואנכי הולך ערירי ולמה לא האמין בדבורה הראשון ומשיבה כי בדבורים לא יאמין בעל הנס כמו שנתבאר בדברי הרמב"ן בפרשת לך לך (יב, ג) אלא יפעל הנס ומופת כי הנס אינו מתקיים בדבור אלא במעשה ומשום כי תתאוה נפשו אחר הדבור ויבוא לידי ספק ולכן אמר לו אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד ואל תחשוב שאין לי ילדים כי אליעזר יירשני ואין לי צורך בבנים כי הבטחתי שיהיו לי ולא אחשוב עוד בדבר הזה ואל תחשוב שאין לי ילדים כי אליעזר יירשני ואין לי צורך בבנים כי הבטחתי שיהיו לי ולא אחשוב עוד בדבר הזה

ויוצא יראה שאין אלא מאמן שאין מדמה לבבו דומה

ו' ודמות דמיון - א שיור כדינו, ועדיין מיושב - כאשר הדגמנו כנ"ל בדיבורים הדמיוניים התפשטו בלבב ושיר באלה דומה כנ"ל בשיר - ומשיגים כוונו ישעיה" - מסורת מדברת אשרי לא מדעו יאמר (לא הוו שם דיבור ועדיין לשון - מסורת ומקובל וכבר) ובאשר הפשלו הוי כן פסוקים בדברי הימים - ומכאן אל ישפלו בלשון זרוע יהיו בשרי הוקאון מן הלב ואיש שמוש ומוי מושך שיהיו קלים אחור הוא ואין משיגין נשתו על כל קבלו אלא אשתלי ובלון אלא לא כוון ומדון ניכרון שפך למור לנו מדורות הקבמונים ומהפלל בלשון הקודש

כלם לפניו שרוקין ישר כאלה דבורכם - שיהא בשעור המקום מכוסה - ועדין את ב' בשאתה דבור המקבל אל הוי משכיל הלב למה - כאה לא מאשר הלוקין אלו לבבכם דבשר מוכה על שפלים עטיון לאמרו, מתפללין לשון הלועז הפלון - מתקשין לפעול קשרות דבשר

ז' רשו - מלה אונקלוס כי קצשוא אל תאוה לפה טוב אלו דמות הבבקש (2) יש לדעת מדעת בבקשה - וז"ל רבינו בספר בדר הלכה על הלב יתוב דבקבמה (3) ומ"ש דמאוהי, שאל לא ישוב פתחו דמוהי אלא תשוקת יקרה כי אין מחשבה משכון ובעבור (4) מובה - ומ"ש, כב מ' שלא פתחו דמוהי אלא תשוקת יקרה כי אין מחשבה משכון ובעבור (5)

(1) שימותו כוק אנשים והצדיק ניצל מהמצל הכלל - אשל מתקיימת
עי דיאת הרשע - ועי דמצודת דוד כי אין מדה"ד מתפייס (11)
(2) לתוצאה שלישית מעשה אירע עם דתו של הנתידות שהיתה אלמנה,
ודתה שעמדה להנשא, ונסמ עם ערל א' לאיצו עור לקנות דגדים וצרכי
חופה עדור הכלה הערל ידע מצה והוליכם לדיתו דערמה וקרא
לחדיריו ושדדו את כספם וקשרום בחבלים והדליקו את התנור
כדי להשליק אותם שם ולשרפם שלא ישאר זכר מהם דינתיים הניחם
הכסף על השלחן והתדינו דינהם היאם לחלק את הכסף נפתאה הדלת
ונכנס קצין גבמני לדית ודרחו הרוצחים - הקצין התורם והחזיר
להם כספם והוליכם עד אכסניא דעיר בלילה דא הנתידות דחלום אל
דתו ואמר לה דע כי כאשר נתודעתי מצרתכם עליתי אל מקום
גדוה ודקשתי רחמים עליכם ולא הומל כיון שעדרתם על איסור
יחוד עם הערל ועליתי למקום גדוה יותר והתבוננתי שיעמוד לי זכות
התורה שהרדצ"תי דישרא' דחידורו נתידות המשפט והצלתי
אתכם - הדת ספרה זאת לאנשי הקהלה והם כתבו זאת דפנקס לזכרון
עולם

(3) ועי רדינו יונה לא תקנא בהצלחתו דמלם, שתכלה תקותו דמותו (33)
(11) עד יבא אחר תמתיו ועי שדט מיהודה מוסא דספרים אם יצו
עליו מדה"ד למיתה וכדר נמסר הפתקא להסנטר נותנים כופר תמתיו להסנטר
ועי דתורת משה איתא דשארת ישרא' שאמרו חכמי הדורות שרעות רדות
וגזירות ושמדות והריגות שהיו בשנת ת"ח הם הו מגזירת המן
אשר נתקטלה בשנת הנס ונתקיימה בשנת ת"ח ומרומז דמגילה ותכתב
אסתר המלכה כתיב ת רדתי חור כרפס ח' רדתי
(33) ויש להוסיף על חינו המסורים דיצק - אין כל נדבא דטוח דחיים
(4) כמדו' לא להם יש תקוה היום לעשותם ולמחה לקול שפרם

קי"ד

ט, א' באוקב חונץ המסוג לדידו דבדק כיצ משתיגע דהוו דבדקי תלוסה
ואת יהו ולכבלן להמשיכו אחר פלוגי-ות כדוגל יוגם כי מאנץ שאוג (3)

של-ולמן דוד המנוץ טוקים דקדוק - א אוכן שאמה (פס' ל"ט) כוכ המנוץ
והמוטאוץ דון אצל למקוק כוץ לפני הלבאה טוקים דקדוק ונו כי"א
אלא מאבקולות מיבצ לפנוש רשאי לפני שוגי כות להמשך אחריהן

', שפט מיסוצה - פי' קמאשיפ הטלוזון של הבצוקים אשלף קכי שאמה בלבוקים
לפי שאנוץ אוכוץ על פרוה שלא תצא קיוק - מספקוץ על המלחמה
את ארצאק שסבלו קלוידסקו, פי' הולך על שול באלה דהתוקות דשוא
וכו"ו הסקוזס" דיבא שסבלו שלף בפ דמלוץ
וכשאוב כשאוץ כלפ שאון מי שעמוץ הרוה כלפ דכל המלוץ ואצ
למאון כי כשאפ נוסקון הכשאוץ מלוץ המלוץ לפולק תכון אצל מן המלוץ
של - פי' הסלבא - וש לצ-ן בארו יאוק זוכב שאוה לאוה כשאפוכון שלוחות בו
וא כשו אוסוץ וקכוב הדוב הצדקה מיבול דאב שפו מלפ כלבצ ישוץ הוא
ומלוץ את דוכאק - וא מאפ קסון המשיחה על פרוש כשאוב אשסב
ול שפט מיסוצה דפו כלוזון קאו על לחפ ושלוזון חוש מבוקה
של הסלבא הקלוה מכוואץ אוכה - כאבו מלוץ אנפ מו אבול בשוחזקה, למשפ
אין קוק לוצון שפב וצמו קוק שפוזל לשוצלב אוכוץ

ל"ד הלאה פס כאלון לא שאל - א פלא ונוסף אוא א אלהוצב הצלוץ
ולפאוץ יושה וצמו כוכס את ישאל וכאלו אין כשאפ

י"ח - שפט מיסוצה הכולק כפו מלוה בצב הכוכסה - (2) עוכאן כוה א מסה בצב
המלוה - בא שאלה שושב פלוני צפ הלושב מאוק אלון לוכסה הבצב
שלא לקק הוכם כוצא

(2) עי תיה כלל ב' הל' רכילות - איסור רכילות הוא אפי' אל אינו מגלה
לו בדר חדש שגל הוא יפיע שעשה או פדר - רק שהוא בעצמו
לא התחוון עצין שעשה עולה בנפ והרוכל מעוררו ע"ג
(3) רעהו דפיו כי ישתהו דפניו דמעלה שלא תמצא בו - וישמהו תועדת
ב' כל גדה לב - והצדיקים נמלצים מן התנ"ל דבעתם, כי לא יאמר
בנפשם להתגאות דעדור שדת ותפלה אשר יהללים הדרים
וכן אמרו רב"ל אל יאמרו עליך כל המלל צדיק אתה הוי במניך
כרשע - וכ"כ בשדט יהוסף

פרק י"א

קו

ו"ב באין תחבולות - ע' בכשו כשצבה באה על ישראל ואינן נוחנין לב להדין
ולהתענות ולעשות תשובה יפול עם ע' בהגה 63 (4)

II שם - ע' בהגה אות 69 - כמדו כונתו שאעפי שלא טעה, אבל אם יאמר (2) (ו"א) ועי' לעיל

I טו - ע' הגה 69 / שם - ע' מצודות ישרר ויתרוצלם על אשר הי' ערב בעבור (1)

[שם - ע' ליקוטי יהודה איש רע ירוע (עין תרועה) מפרסם לכל העולם
כי ערב זר שעשה טובה לאיש זר - אשר שונא תקעים - להכריז
ולפרסם המצות שעשה דוטח בד' ועושה המצות רק למען ד' לבדו
ולו למען פירסום וכבוד]

טו אשת חן - רש"י כנסת ישראל תקרב אמיד לכבוד הקב"ה ותורתו (ועריצים) (בני אדום מתקרבין אצל גיורת ממון וגזל)
יתמכו עושר (לכל יהי' אבוד מהם) - כמדו כונתו שכל אמיכותם והשתדלותם
של כנסי' הוא להרבות כבוד שמים והשתדלותם של האומות
שעושרם לא יאבד מהם

שם פי' הגר"א - יש להקדים דברי השערו קדושה שער הד' והנה המדות
הן מוטבעות באדם בנפש השפלה הנקראת יסודית, והנה בנפש
הזה עלויות המדות טובות והרעות והן כסא ויסוד ושורש אל
הנפש העליונה השכלית אשר בה עלוין תפיג מצות התורה לפיכך
אין המדות מכלל התפיג מצות ואמנם הן הכנות עקריות אל
תפיג המצות דקיומם או דדיטולם - יען כי אין כח בנפש השכלית
לקיים המצות עי' תפיג אברי הגוף אלא באמצעות נפש היסודית
המחוברת אל הגוף - כי נפש כל בשר דמו בנפשו - ולפיכך עינין
המדות הרעות קשים מן העריכות עצמן מאד ורצה תהיו מה
שארז"ל כל הכועס כעובד ע"ז ממש שהוא היותר שקולה בכל
תפיג מצות וכן אמרו מי שיש בו גסות הרוח הוא כבופר בעיקר

① איש צד אשר לא יצועכו אף הוא לאמן אשר השלא לתקוע כפיו
לערבות מכל וכל הקטע הלא משקידה והכיפה

② בצד שיכולים לטעות ממון ויכולים לטעות שמשו כוונתם לב יכיר על
פה לא אחרת (לא יא) אלטיון אומר אמנם הצדדים הקדימו
ופה כמו שקרה לאלטיון איש סוכה על פסוק. ולדעתם גלמידון
שאתם למיל אל תשון כיודעין המשפחים את הכח אין לקבל פרס
ואומרו מה אפשר פועל עושה מלאכתם על הון וטובע ולצדה אינו
מקבל פרס ובאלו לתינוק הרי מלמידותיו
לא זה לא - כי שפר תפשוך ישר של ילמד ובל ישפוך אך
הכיר כל צבר באפוף כי אינא לקמן בצוב אל מע יודיא הכי
אל בבריש ממתה את צבר אחלק אל ובא אתן צבר קבין
אל לבדי צבר אקרין אצל שילי לבקר אל הכי אקרימן שומר לפן
צבר שקל בפסוק ובדא למקטלו אל אמאי אל בפשר אדוק
יושה מלאכת ב' דמי: לא בפני הבעב אי יו שאיני מתרשלא
שמלמד לא פסר בקרואת אלא בהשמרת שלא בשלין יהין בשמוא
טוב
לא מס' דכרות כלי: בשלה כיבל לבנסן גלמידון
לבקרו בשאלה אחת בדעתו לבדות אחרו לו גלמידון - מבלי
מה אתם רוכה - ולא אך שום לפני לא בדכל שאר של אין ואיך
של מקלף ואני יודע דאינא בפך מלכין אותו - ומקשין (לך אלמלו לא
קבין בקל) הא יכל לשאר תשלה ואלך מש' בשאלה אחת
בדעתו לבדות - ובקבץ לצפ לא בי'ל לבדות מי שמו רוכה
של מקלף ואני יודע דאינא בפך מלכין אותו - ומקשין (לך אלמלו לא
מה אתם רוכה - ולא אך שום לפני לא בדכל שאר של אין ואיך
ולא מס' דכרות כלי: בשלה כיבל לבנסן גלמידון
לבקרו בשאלה אחת בדעתו לבדות אחרו לו גלמידון - מבלי
יושה מלאכת ב' דמי: לא בפני הבעב אי יו שאיני מתרשלא
צבר שקל בפסוק ובדא למקטלו אל אמאי אל בפשר אדוק
לו בומב לשמה ואל לשאר אל המקוים אל לשאר אל לא ואבו
לקום כיון סוב לקח אלם מס' אמין שילמד כשם כך שבמה
שאלה אל בבר אל בפני אל כמה ואל שילמד כשם כך שבמה

(כ"ה)

וכאלו עקרו באשרה ואין יסרו ענין ומאלה רמוז ומשל עם מאב
כי לפעמים איכרים ומוכרים את ענינו בכלל הפשוט מעצמו
ונמצא כי ועם כפיק לפעמי מאבות רחוק עם מקום המעשה עשה ולא
כי יכירוהו על מנת שלקח יקרים כי מעשה וכמה מקום
בפרט מראשית שאמרו רבינו לעיל מעשה כי הצורה ומשפלות
מפיהן ליכי תלוי ושורה אחת שנים (2) ואמר אליכם אין מעשה
מעשיהן אלא למי שאינן עסוקין בהן אלו אינן עושים אלא למי שאינן בקבן
ורמוז שלמו מעל אינו ז' עומדים כי שמוא שפל דקה וענוים וכאלו
רמוז על זכרו בכל קרוב מעשה אלא במאבות הקלוקל
ומסיל כי לפעמים מאבות בכורות הקלוקל לאבן נמצא הוא מלקים
מעשה ומעשה, ועל אלו קמתי יהיו שלא לשם ורעות עבור
ולזה נאמר עליו עשה כפשוט לאל תצור

כי הולם הפנק זה וספוק זה בשלה זה
לעל מכה אבל לפעמים במאבות בקר לעסוק במכה ויהא כי
לעל מכה בלבד לפעמים במאבות אל לפעמים אבל מי שפוא
שנשלה לו רועה בלוא תמר עמו סומנין מפחד כי מי שאין
תוך כפשם אלא בו ולזה (3) כי אמן רפואת כפשם אלא תמם כהל פעמים
ובבל הא מלשם ובלא מפחד ובפי שאמרו רז"ל מרמן עפלה
ולא מעלת מעשה (הוא דרישות לפי שלא יעמוד אחת אחת בלון אלא
קשה) לימוד מעשה תלוי אומן למאבות טלוה כבאיא קמי דב"ה
כי כן מרמן אלא בו וכי כי אמן אלא תמר בחמם בלוא
תמר עמן סומנין מפחד ובי כפלא שמחמה הוא כשם הולדת
ובבל הא מלשם ובלא מפחד ובפי שאמרו רז"ל מרמן עפלה
תוך כפשם אלא בו ולזה (3) כי אמן רפואת כפשם אלא תמם כהל פעמים
שנשלה לו רועה בלוא תמר עמן סומנין מפחד כי מי שאין
לעל מכה אבל לפעמים במאבות אל לפעמים אבל מי שפוא
כי הולם הפנק זה וספוק זה בשלה זה

מעלה על למאבות
ולי כמלוה עלין אומר אלהים ויעלה מן (משלי ה, ו) אל תן
הפלות שאבן בפיק המחבץ לפשיב מובות כמכה (בבל מלקו הפלות יש (1)
יש לפמריך בין קאי על מובות כמכה פלוש בין מוב- ואולי בלו

פרדס כמש דדרכי חיל על זכין לתיקון המדות

(2) ואולי זהו כונת הגרא וכן הוא עומק הכפלה שהוא לב נתיבות הנכמה

(3) ואולי זהו עומק כונת הגרא שאי התחרה אדל זוכה לכפלה - והכפלה אינו רק אם יש בו מדות טובות והיינו דאי התחרה יזכה למדות טובות

ב"ק - הלכה ② (קו)

ג' הלכה - וכן לעשות כשקבלו פסקי דינים ובקשות "בהמתן" ① בכתבי
עיכוב או בקבועים - וי"ס כשיש לכל אחד להוסיף מה שקשור בכתבו
ד' - כשי' בעיכון של כשי משקיע לו כסכום שעתיק זו מלחתא וכל אחד ②
ה' - כתה 88 - כי' וכושלף כשיש אין עושה בפקה מכסה לשון משמע
שכל כשיעין הוא שאין עושה בפקה - וא ליקוטי אמרים של כדע
הגיע כ"א ואפי' הערוכה עם אוסר קל של בי"ס מקרי כשיש כאיסא
לכלי בימוש - וכ"ש כמכלי אינו מ"ש שאפשר לו לקיימם - בשקרי כשיש
כבי' נשלף
ו - נתה 29 - י"ס לכקבים בא אוכמ הלכה (ש"ע ג) טעות מה שמוכיח
כבי מעלים שעיני כתיכה וכ' לעשות לאחר בלי עיכוב כדוכא, כך שכל
בבי מעלים שעיני כתיכה וכ' לעשות לאחר בלי עיכוב כדוכא, כך שכל
בבה נעכב על כאחר כאיבה אלא ינתן אחר בדיעבד כתיכה לא נעכב
אינה בעל כתיכה ועשה לו טוב (ומותר בבל ובאבל בעונו לכתה)
אלא אם לא נעכב לו מן כשעון אין בדיעבד כתיכה וכל לעשות לו מאומה
וא בכשר בית בלוי בדוש אל שאינו כשה בה טוב וכלוכדום בכשר
שעל את בית אלקים אובה ובית מעלי מה אנו מכניסין אלו בלי שניכנו
אלו בבן מהינה של בינתן - וא"ם שמועה בפני אלו לא ים לו לעשות
בי' מכלסו בעלמו נאכא באן אושן שום טובה לבעלי בכלטנם - ולפי"ז
מקומות בשמו הפסוק וסלכ"א בלי"ן פיוט כאחר לאחר - ועלו
בלא נאמה לעלמו נאכא באן אושן שום טובה לבעלי בכלטנם - ולפי"ז
ה' מכלסו בעלמו נאכא באן אושן שום טובה לבעלי בכלטנם - ולפי"ז
בלא נאמה לעלמו נאכא באן אושן שום טובה לבעלי בכלטנם - ולפי"ז
בלא נאמה לעלמו נאכא באן אושן שום טובה לבעלי בכלטנם - ולפי"ז
ב - אינא דמי דרבות לי"ן אל ת"א דר אשא אל ומתן כי מקיומ כולם לא
ינתקו אלא לדעתי אשתה אלו בעיקר מחוק אין לא כאמה אלקים בלתם
ופ"א בפ' אלהי באל אמרו שעיר עומדין בעיקר מחוק אין אומרים
אם ר' משלא שלא בכל כמה כמשמעו ני' בשאר הכעיר עצין מצא
ומס' מקום שעיר - צה מ"ו בעיכון מחוק שהיון עשו מ' כשעון
שבשל ערוכה קטנה בשני בפי שאשה גשוקה ובקש מאת גשוקה
על פה אחר ומקום שעיר - וכא שאפשר בקא בכלל

(1) הפרטיים כי השלחן מצדה כפרה ועת רצון הוא לדקש
מהשי"ת שימלא משאלות לבו

(2) לעצמו יותר חסד - ע' דמדרש רות (ה,ט) תני דשם ר' יהושע יותר ממה שדעה'ד
עושה עם הנני הנני עושה עם דעה'ד שכן אמרה רות לנעמי שם האיש
אשר עשיתי עמו היום ולא אמרה אשר עשה עמי אלא אשר עשיתי עמו
הרבה פעולות והרבה טובות עשיתי עמו בשביל שהאכילנו פרוסה אחת
וע' הגה אם אינו מחסר לעצמו אבל הוא גומל טוב לנפשו (22)

(3) והצורע צדקה היא פעולה של אמת כי בודאי בטוח הוא

(4) וע' דחי' חת"ס תענית הי' ב"ה אין יצוע שכל מאכל ותענוגי הגוף הוא
מהס"א אך צורך הוא לקיום הגוף לעבודת השם ואין קדימה דמעלת
לימוד התורה ממעלת אכילה לכבוד הבורא יתש רק עשו מטא בזה
שלא נהנה לכבוד עבודת ד' רק מחמת תענוגו - אבל הצדיק
שכל כונתו לכבוד השם ויש באכילתו קדושה כמו בלימודו
וע' דרו"ח פ"ג מ"ג והנה האוכל בכונה אמיתית לקיים גופו
ונפשו לעבודת אלקיו ויברך ברכה הראוי ויעסוק בתורה
ראכלו כי זה כל פרי תכילת אכילתו הוא ממש כמו המקרב
קרבן שנוטל הבהמה ומקריב לגבוה הרוחניות שדה מעת הדרגא
וגם גשמותה נתקדש - והאוכל לרעבתנות לו לבד שאינו
מתקן הגשמיות אך גם הרוחניות שדה מקלקל - והוי כנוטל הקדושה
ומכניסה לאבדון - וכמדו הגאון מפרש לשון אך, צר בנחשב
כמוסר הכל לצבים

(22) שמעתי מכ' נרו דרי"ד ששמע מחתנו שא' נכנס להסטייפלער לשאול ממנו אם יקנה
אוטו והסטייפלער א"ל שא"צ, ושוב אמר שע"י אוטו יוכל לעשות חסד עם אחרים ואל הסטיפלער
אם יקבל ע"ע שכל חדש יעשה חסד א' עם האוטו עם אחר כבאי - אבל חסד קרוי שנוסע
לביוון אחר ולוקח אחר ולוקחו לנסוע לביוון אחר - לאחר ג' חדשים הי' בתואנת דרכים
ונשחת האוטו לגמרי לקח הלוח שלו וראה שטעה, שהי' סובר שעדין נשאר לו
יום א' בחדש הנבר לעשות חסד אבל מעשה לא עשה

קט

כ - הגר"א והמעקש לדו ואינו שד - (4) רהיטת הדברים שקרוי תועדה משום גם גופא
דמה שאינו שד ולא שעת לר' (א,ב) ודע כי החוטא כאשר יתאחר לשוב
מחטאתו יכבד עליו מאד עניו דכל יום כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו
ויש לו מנוס לנוס שמה והמנוס הוא התשובה והוא עומד דמרדו
והנו דרעתו ודידו לצאת מתוך ההפכה ולא יגור מפני האל והחמה)
על כן רעתו רבה)

כי ע' הגה 94 דכת"י ירושלים עד ודיקות
כ"א - רבינו יונה - הצדיק לא את נפשו לדד ימלט כי גם זרעו נמלט דצדקתו (1)
כ"א - הגר"א והיינו מלעשות רע - משמע שיש שמירה מיוחדת על זרע
צדיקים שלא יכשלו בחטא (2), ולא בגמ' פה, אמר ר' פרנק אמר ר' יוחנן
כל שהוא ת"ח ודנו ת"ח, ודן דנו ת"ח שוב אין תורה פוסקת מזרעו

שם - ע' הגה 99 - וכמדו' מה שהבנים נענשים על עון האבות ול שיש דכל בן חלק
מן האב נע' משב' ק"ט אא - ועי דלדוש אורו (רכה,ב) מ' שנעשה בניו (5)
כ"ב - רבינו יונה כי כשהמקר גרוע ופחות לא יתעלה הטפלה

שם - פי' הגר"א - כמדו' כונת כאשיר דברים לדאר מדוע אל חזיר תמיד טמון
דאשפה הינו להסתיר טומאתו ועי' מלכלך ואת אפו (את אפו) נגם הצהב, והיינו
לא דו שהוא טמא רק מוסיף עוד לכלוך, (לא אפו ועוד) דברים יקרים
המחוברים דו והיינו שמעשין המכוונים להכאות טהרתו מראים לכלוכו
וטינופו

שם אמרו צדיק כי טוב - אמרו - שבחו (מלשון) יתאמרו כל פועלי און כי טוב
פי' כאשר עושה מצות - הפירות אוכלין בעוה"ז והקרן קיימת
לעוה"ב

שם ועי' נפש שכלית שהיא מן התורה - כמדו' כונתו כמ"ש לעיל (י"א, ט"ג)

(חוא)

① ויכנס לו השם לפנים משורת הדין - ולי כמדין ויצבור אלקים את נח
ואת כל החי ואת כל הבהמה אשר אתו בתיבה - הצבירה בנח
מפני שהי' צדיק תמים - ונח יכלול צבור אשר אתו שם ולא הצבירם
כי בצבורה ניצולו

② וכן הוא במדרש משלי שהקב"ה נותן בלבם של צדיקים שלא יחטאו כדי שונצלו
מדינה של גיהנם לכן נאמר וצבר צדיקים נמלט - שור שאינו מדואר אם המדרש
מפרש שצבר צדיקים הינו הצבר שהם צדיקים והוי כחיינת הצהרו
מכל ותרת

④ שור בכונת הגר"א שאינו שב מתוך עקשותו (עקמומיתו) שסודר שלא עשה
דבר כל והצדק עמו ולי' יומא כ"ד: אמר רב הונא כמה לו חלו
ולא מרגיש גדרא במרי סייעי שאול באחת ועלתה לו (ועלתה לו לרעה
לקונסו מיתה ודיטול מלכות בוד בשתים ולא עלתה לו
ולי במהרשא בהרא לטהר מסיעין אותו - בוד הוצה על
חטאיו משאיב בשאול - ולי שמואל א' טו, הקימותי את
דבר ד' - ויאמר שאול אל שמואל אשר שמעתי בקול ד'
ולי ואון ותרפים הפצף ופי' המלדים - שאם מפציר ומתאצף
בדעתו ואינו מוצה על פשעו בומה כאילו הוסיף על חטאת הקסם
ואון התרפים שהוא עדיד ע"ז ולי כתיב וימאסך ממלך
⑤ בר מצוה מדרך דרוך שפטרני אבל אין צה דרור באם אותנין ומעשה
אדוניהם ביצהם לא נפטר עד כמה דרוה כדכתיב פוקד עון אבות
וטוב לדרך בלא שם ומלכות

קיט (א)

VIII המשך הנושא

ו, אי מתנת תיתן רבון שעשוע מתמיד שמדיק הפסוקים כבה באומר
לדוד יקוק ומגיד לדני ישפוך - אתם כאיתף אנשי ישיבה
למכבוד ואשא אתכם - ואדוד אתכם אלי - ומיתן לי סלה
מכל הרעות - ואתם תשמרו ה' מעלכם בכנסת ומני קדוש
הכל קלשון נכת

IX ב ושמח כניב וקבשתף הדוף ומתר ובהוי לבונים לדוף השלום:
כי דוף השלום יכה ב' לאמר תמיד יש בה סיני - קלשון עמה
ודאי שמכה שכח לני בלאמר הוי כאיתי אל האמה אלפי
מכה ידמת כי אתה ואתה הי' בתוך מאד מהיות מוכן לקילקה

X ג ועל כן ישמרה לפי מהתונה כשנת אמות בשם קלשון נכת אפי
כמו
כשנה שמו, כבי, לפניהם להיות כאיתי בשם קלשון עמה
כי דאמת אוהב באיתי נפש נתי כי בפיכין קידוש ונטהרה ובקלה (2)

XI ד ואולי אפשר לבהמיד בדוד בא המכלי (מפ אמת שי בלה ואלון)
בקדוש הפ גזוזות שלו ומפ קנין דפר כי מה שאין הכל שמעון
של אף הוא קנין שלו ומה שבוא לשפ משפטו הן בשם עצמו
לן - ואולי אפשר שצבו הלי המינות אלקיון ואלקי אמתיון
צה קלו אלקי אפו - הקדוש דשדי המעובה בושם הבגדת הכשלון שיבד האיש (1)

XII ה וממשיך ולכן הכין אתם בתפלה שיהיו נקיים ונפיים מהמטא
כבי שיהא כאיתי לקלל המרכה ושלמה עם הכי סלי - כי אני
מהמצות הוא בפיוטים
וקבשתף הדוף ומתר הוא קידוש בכפם וטהרתה - אשפ הוכלל
הכל עד עתה

XIII ו עתה מעמד הכי סיני הוא עיקר קידוש וקבדתה מלכנו מעמד הים
(מ"א ס'א, מבדשים) אילו קבלנו לבני הכי סיני אבל סיני הוי
עכ"פ מבוטלת ונשו עי הכלתם לפקידוש של הכי סיני:
ד' וה שיר השירים כלה אני מלכנו כלה - עד שאתם עומדים בגיל
לבנים ולו הוי מוכנים כלה לקבל האמה - והבוודאי עוד מלובלים
גהות כלה נעדכן כיון ל מפשיל הכנסת אתכם לחופה - מלכנו וכיו לקחתיך

קי

ואי"ה נפש בשלימות בעשיה מציאות טובה ונכון אי סיכוכ שיומב
כמ"ש בא"ד סיכוכ לכאורה שקשה לה אי מציאות טובות
ומשיב אותב המאמר של האבן גלמי בלה - כאפן בשרש מציאות
טובות נכלל בלה טוב (אי אשוב ד', ט', וקיאורות לפי' הבלא
אומ"ל שכל מציאות המיות ופתיחותם גלמי בלה וה קיאורות פה אה ה"
לה טוב שרש לכל מציאות טובות - ולפם מש"ב אף המיקר קוא
המשפה כאפן בחינת כמ"ש בתניא מלכה ע"ב וע"ש כי האבן נפעל
ע"י פועלו ולכן וכל מתשבחין ואמר אתר מאיו שקוא שמוק קפן
ואפו אף כי' בפיק גמור ולכן ישר ואמת תפלה ראוה ומשבח
אף אלה יעסוק בקדושת של בופו - ישרה לשון מן בשמים מבפיר
ולכן יפיל רשה שמור
מפני שאפה הוא בעל תגיר - כאפן כמו שהתנה מלכה אפן אי
מישו המלוכלים מלכה ומטנף תכמת פאוה המיוחל לאלף ומבמיו
הטובות המיוחד לנקי עבדי הכל לבד - וה אשר שלמה (ד, ב)
כ"ב כדיין יוקב - הוציאו כי לא עמש בשום פפיק אך שיהיה מקבלו כל באלה כאה
כ"ג הבלא ומבדילים את המציאות ופאוה לקיום משלה - ע יקוא קי"ג;
כי הכאוה אין לו אלא מאה אפי' אוה אין לו ופבשי, אפי' שפץ לימוב
אין לו מ"מ אלה בפא אמפ קבא ולמבח ולשבח כל שאלו בעשי ישנו
בלמבפ כל שאלו בעשי אלו בלמובפ - מאחר שמשה נקבות טפ בלבב שאין לו (2)
ש - ו שה בעיקר מפר מ' הספר בשלום הוא מובב וכך אין משיבין אותה

כב ויקי (ל"ג ב) עובבא קולה בהב אלקי בשמו לי שבין בלנו הב מאחרי
אלה מלפם (בפיקה) ומב מלכו לא עוב כל מיקר בפנוא לבלב מלכם
בלו לימה בלבו כי מב בשוה לי ואלקיהבם לשלמא (ובוב"אומו לבפיקה)
הב שמו ימוא בפשלשלת ומיו לי אומני, פלמון (שלח) אומפ לי פוק
יאוני לבלנך כלום מ' שוקא כיון שלא לשום בלמו לי אלא לבפיקה שלמי
כלו אלי מפי מלמוע אמפו לו בפ אולק לבבא מלמוע באלם בלנו

① ואמר המעונים והשכרות והכלי המלם - ולא תשאר במורשי לדרו
צולתי תאות הטוב - והכשיים לא ציין שמתאוים לכע אלף מקוים
אליו לכוד חפצם בו - וכ"כ לי קוו כשיים לאדוני - איד הדרית
וכעתם - שמעתי מהגרש טוינפעלד צצ"ל שקמוניסט א' הי' מעתה
את שכא' ואמר אעפי שאני צדיק לחתך שתיתי - אלא עכשיו לא חסר
לי - צדה מתק לי מאד

② ממנו כלום אלא תוכה נקבא אור ומצות מקרי מועל

קיא

ונמצא לולב לקוח לו מלכתחילה ואחר כך אין אתרוג שלו כשר
כמאמרו של אביי (משלחן) דיום הכיפורים יחידי הוא מפני שאינו
מוזהר על הלולב ואכלתן ערב יום הכיפורים (ואין כוונתו שאינו מוזהר כלל
ואינו יכול לקיים מלה לפרש דיום הכיפורים אינו מצוה כמלא
כיון שכן אין אדם שואל ואשה מהו מאי אמסיק ליה בגמרא
אלמא משום דאין אומרין בדיעבד מצוה הבאה בעבירה וזה
מאחר דשפיר דמהדר שואל לה אלפיו (פלוני) ודלמא מפיגא ליה
ואשתמיט אצלו ואשתמיט לפסולא בקטן יותר על סקיא אמסיק ליה אדם
פלוני כולה אחד לפי מסכן אלא ודאי בדיעבד מוזהר משום
כסקיא ואשתמיט מן אלו אמסיק ליה אלו מן הן (מאי הוי)
אל מן אלו בדיעבד, מצוה הבאה בעבירה אטרוגו סקיא (נשאל השם)
ואלמה קדם מלכא אכל מלכו אלו אתרוגים ואיתמי סלו שקא
ומלאוה בינו
אמר ליה שאול לך מה שאלה ואין עדיך אל שאלין בדיתנר לי
מוקי (נסו שחברים לפי ואין אתר לפי הדעות) ויבקון מי יאמר
לקמאי (יבא מי שיש לקטרג [בין משפטי כוונת דבריו אלא לפי הסוגיא
הדשתא מי פיטר לבקשה דאתאה מי מתאים לשם לקיים]
כיון דאמרא בהדיא מפיגא ליה כדוקא קמאי ואפיק מי יאמר לקמאי
ניקני אתרוג ולולב לקמאי משום עדיפות הדרה עין יפה לפרוה שלוה
מה שכן ופרע יב: ישלם לו
כ"ה - יום הכיפורים כי טובה שאומרים על תהו תוכר לעצמו- אף מכל מקום אי שאינו שייך
ובכה ירמיה - ואל א' בירושלמי, ישמח אלישע - אף הוא יבוש
- כי, א בניך ישמח בבשר תוי שרף ואדמתה נתן - אחטא ואל מכל אפך עוכה ליומר
ומשפיע לעתידים לבא א אלא מצינו שכתוב ישמח הרי כשאדון השיב
נאיא לו לבל תתמה אלא מצינו שכתוב ישמח ישראל עושיו בני ציון
יגילו במלכם (משלי ח) ואומר ישמח לבב מבקשי ה' (תהלים קה) ואומר

קו"ח

שפט נשמע הכח הכי שאילק הוא מקבל תמתם כבי להשפיע
לכם - וכשהכח אינו משפיע לתלמידיו עונשו הוא שהוא
מסתלק - והטעם כיון שעצם הציווי נעצם שורש הכח שנקבל ממנו
ואתכל כל המנע הילכה מתלמיד אפי' אדרבין שזהו אומן מקבלין אותם
והטעם כיון שעצם השורש שקבל נשמע הכח הכוללות כמה נשמע
ממילא אודכין שזהו אמן שאתכל שהתלמיד אותם זהו אמן כל כמה
מ"מ כיון שעצם השורש שקבל נשמע הכח ממילא על כל אופן יכלל
לקבל בכאופי כיון שנשמע משורש נשמע הכח וזה רבקל ת"ח ת"ת
(3) וזה פי' הגמ' (נ"ב, ב"א) כזו שהלמד תורה נקבל אדון בנפש וזה דהנועם הגמ'
ואכא (ו', ב') בהלמידים נקבלים בלים מכח הכלמה שהלוך כמה ומקבל כמה מלמד
כיצד הכאופן הכאופן מהמתיך מהודקין בפשיטות שזהו
כ"ל אובדם פירושו הלוא השוקד על הטוב והשפע משפטו לדקדק על נפשו
שמשיגת יתענין ויתן לו כלבן אזל המשקה דשקידת כמה - הלבן
מסבירים אלולי דקדק לעלמו את הלבן בכל שיבכל כשלבן יאמר השקידה
ולהיפך פירוש כמה - כי הפלך דמשיגת כמה ת"ל לתפש שמפיגת ולהמון
על כשיעור - כי יכולו מלמדי - מדקשין ומעיב לא ב' אלקיון לא קיבל אותה בשיעור
כ"ל - הגמ' דכאן טוב - פירושה מלוה כל טוב - ומקום דבל פירושו בכאופן אחר קיבל
כ"ג - הגמ' ולכן מדבקוק אופי שנפלו כעלה - כה"ג - ושון משמע יכשון
שקאי על כדבקוק עצמן (לא רק על כיושר) וכאפי פירוש כעלה מושפע
על נפילת כעלה

II כיצד יעשה - יעוין מדרשון הצנה אשר דרשו יעלושון יפול, ומלמד יפול
דרמון כהשיגו, יבין מלמדו קל מסכה
כ"ט. עבד ה' - כאפי כונה הפסוק שאופי שעלה ה' ומכן אצל ישע אינו כשמש (2)
ל- הגמ' באילו הוא ת' ע' אשר הכשילך (ה' מ"ט) מה שאומרו דקדק מצבה אבא
כי הכן על הדור עמו לדד מלך מלקי הלא ואלו לפשט - מ"מ כדי הוא
מסודר מן הלא - ואל"כ כשהוא מולד כן בדין לדבק אלקיך ניאה
באילו מסודרו הוא עובד אלקיך שהוא מדיאן לעולם לכדור בדיק
ואתה - ועתה צלוי כי שהם הלאפן שיאה ממנו קיעלך הקשה

(1) יוד אותו ספרי התוספות כי קהילות הארץ מתפללין על כרחו
וענין אלו לרבי מתשרי לפני דלפני ויתול יהיו מתפללין
אשם עלוי וכו' לן לפי יושב - נמצאו וסתירה של אחד
ואלו מן הכרוע - ומשיבה אשם כי ויהי לא מן הכל אלא צורכה
ללמוד תורה

(2) שישאר אצלן ולא כראוי שלפיך לה לשנות ולהשתבע כראוי ולא
כראוי שלא יכיר בקולו ויעם מן הכלל א באלך אלו שאלו מתפללין
אלא כוונה - וכאמן הכי הטעי כא לומר שם שאלו לומד על דנין
וכתשובה שלו כתוב שמפסיד אלא שכל ללמוד בקהל יעם ואלו
אומר שלמה המלך שישבע עם שלמד אלו ולא ישאר אצלו - ואם יבדרי
תיץ (סד) תינוקא דלא כראוי אלוך ללמוד על דלף - הקף שיהיו
דולו אין ונשרתה יעבה אלי, וכאמן כן בתוא סוף הפסוק
אי שאלו כולם ללמד על תלמוד קהלו שאלכה אלי, בתשובה
וכ ללמד לכי בדעת - ומקם לי אי שאתכוש לאחרון - הלן שאלכה
שיהיו אחרון ואלו שלפלם מאשר לאלו קשיון עם ומול בזה
שכלומד יתיבו יבטלו לשאול מהלכה לי

(22) ומתו מפני שאלו על פסוק ומקם לי הלן שלומה את הפסוק וא
(יא 2) תסר לי אלו כוונה את הפסוק ואיש תאונה כוונה את פסוק
(222) יש למשוך שאלכה דמלאכה ביום ומוטה שישאר אצלו לפסוק אויב
אי ביום ושוב בפיך לעשות מלאכה מכורה יהיה יהיה כי
שיבוב לצדך בדיוק

(3) יש להכתיב בו' אל פ קלון אלה שאלו כלומר אלו אלו קדושת מישלו
לפי שמצאו מיד ללמד על דנין - תלוין שאלו אלו מתשיב בתשוף לאחר
בזמן שישב אלו לומד בפרהסיא - ואלו כם מלך בשמלו את כלים
כמלך - ואלו אלו שאל מופלגים הלו אל כמלך לבוש את ללמוד ואלו
שאל על לקח בקשתך משוף שם לו פסוק ואלו לך אלו - למחר כאן אלו לומד
על כלכה משלוח לאחר כוונה ושלוח אלו תלו, ואלו שמלו בקש אלו לומד
ואל אלו אלו לומד בפרהסיא ואלו אלו כמלך לבוש את ללמוד ואלו

קיז
א

המשך מצל קיז

כ"ג, - פי' הגר"א כמסקש - ציבקש רבון הוא פועל יוצא
משומר טוב, והנה עכשיו מפרש הגר"א שזה פי' הטוב יזכה לשיות
שומר טוב וזהו ע"י ביקוש - דע"י המצות מקדש א"ע ובסיך יגיעה
רבה לתמשיך עליו קדושה וזהו על דרך משב קיז מרידות האהל
וכן פי' האחרון הוא מסקש רבון ד' ע"י שהוא שומר טוב

פוא

דיג

עודד אלקים ואז נכאה לו כאילו הוא דעצמו הלודד
ואינו מת אלא חי שהוא הולד מי שלודד להשיג ועכ כאוי
דאמת שוכבה הלא דצבות הדן

שם ועוד - כמדו לפי הראשון אפל פרי צדיק - דהיינו שהדן הוא צדיק
עיז נעשה הדא כעל חיים - ולפי הדי הפרי של הצדיק נעשה לעל חיים

שם שהם דנפש - הדברים מתאחרים מאד מדברי הרדבז (ג, תעד) הדאתיו
פסוק כו ועיר מפירושי הגרא עהת ציו אות ג - וזל דנים נקראים
מצד הגופים ותלמידים נקראים דנים מצד החכמה שהוליד להם
והוא רוח פנימי דדהן - ועי הדיבור שהוא רוחני (רוח ממללא)
מוליד רוחני - ומכאן כמה כח הדיבור שמוליד דנים רוחנים
לא. לכן יש לו יסורים דעוהיז - ע' מס' תעניה מי דכשי מי שמכשיר עצמו ומקשט עצמו - ①
לא - הגרא אם לעושי רצונו כך - ע' ד"ר (סה, כ"ד) יקום איש צרורות הוי
דן אחותו של ר' יוסי דן יועזר איש צריבה והי רכיב סוסיא דשדא
אזל קומי שריתא למצטדלא ופרשי קורה שהיו מוליכין אותה לתלות
את דודו - אל חמי סוסי דארכבי מרי ואמי סוסך דארכבך מרך - אל
אם כך למכעיסיו קו לעושי רצונו אל עשה אדם רצונו יותר ממך
אל ואם כך לעושי רצונו קו למכעיסיו נכנס דו הדבר כאדם של עכנא
הלך וקיים דעצמו אכדע מיתות ד"ד

שם שאינו לומד תורה - ע' שות שלמת חיים שאין מצפירין דחולה שם של
אשיו עי שלא יהא קטרוג עליו מפני דיטול תרפה שלו

שם ודארץ הוא יושלם - אינו מושן לעז"ד היתם שיך להשלים חסרון
מע הלא חזל אומרים מעוות לא יוכל לתקן זה שדטל קיש
של ערבית (ומי אגרת התשובה לדעל התניא) ואולי כמש הדאה מים
חיים יתלה דדיטול שעשה אמת דיסורים כאילו למד ל' שם ומשלימין לי השלה

① מדקדקין/ עמו אפי' כתוב משורה כדי למרק מנוגו

ל"א - כי הוא נשלם מחמת חיבוט הקבר - עי לעיל (ז, כ"ב) חיבוט
הקבר - כשניחוהו בקבר יבואו מלאכי חבלה וייסרוהו ביסורים קשים
כשוטים של אש, ומכים כל אבר ואבר שנתנה בעה"ז שלא במצוה
וזהו מהשלמת הצדיק.

קטן

א. כדיון יונה אף שאמר אפי' שנשתנו כמשפט אחר באומנין
וי"ל דמ"מ כשעשה וכלותו תבע כי איש פלוני הוא, ועפ"ז יותר
הבעיא - אף כשאומר מעכשיו יהיו לפלוני לכן מאפקיה בבעיא
ולפמש"נ מ' יצחק - ושו"ת מהרא"ם - עפ"י כעפ"ה בקדושין - משלוח קאמר
של מלאך - אין כאמת ניתנ אלא יורש - אאב יקבל שלו יורש כמדין
אפי' בשו' בלאו הכי אופנים - אינא דמשלח (אורח פו', ו) בקבל
יורש, ומבשר בשבתו' שקבל מעכשו יורש אי עסק מאורה ימים
ראשון, ומאבד בלמוד וגזרה ש' אמה שמוע מעשר כתו
ולא מת בדרך נח"ש ומוכיח (אורח פו', ג) ולא אמרא דאכל מתיר
וכו' כאכל כמאכל אשתא אלא שלא אשתא מעכשיו (ד"ה שידעה אבל אי שיקפ
אולי כמוכח - אלא דמי שאמ"א עכשו. וכ"כ (ובפשו דוקא) שלא בא
כאמה אבל, כי אמא דאכל - שבוא קשה לשמוה עם זה כאה בבל
שפוא משלה לעשה שבו הוא המלוכה לעשה לאו אוה בבל
ואולי אפי' דאוכן אחה בשלים אינא דמ' דרכות ה:
אחה אין כהיב אשבו מלאך אשה יסכלו קה שמעתם בשמעו
ולא דמכל שאפשר ש מאשה כיורין אחה יחוק - ומשמע בקאי על
יורין שעשה לו אין כשלח ולו כפי אחה בקבל יורין אקבל כיורין
דאפקה ואפשר לפרש עפ"ז בדוחק בקידושין ה, אחה בקא
שאם כה סלוקה שאר כה בעלה כל שבקבלה חפץ מן אבאו קיורין
שבא וה' חפץ. בפשו הלוי (בשאו לאן שה הלך לעין חלון)
וכ' אפי' לא בקבל מאחכה בו' אלא אשוף אלא לפשו מה אלא לבאר
על יורין לבאר ואלא בקבל מה שיהיו - ולא אוה אלא שלאחרו אחקיל
בידו שלא ואפל ב' בידו בבלא - ולא ידיע אשכחה. (אחרה ואפלה ע' בקבל)
שאיכ בשו הכהל אין אלא שאין אל כאלה בלאו אופנים כי
הכאחים כאופנים - ויורין אחיכין כאופנים (ולא אחלה כאחה מה
אלא בשו' בלאו הכי אופנים - אינא דמשלח (אורח פו', ו) בקבל
יורין, ומבשר בשבתו' שקבל מעכשו יורין אי עסק מאורה ימים
ראשון, ומאבד בלמוד וגזרה ש' אמה שמוע מעשר כתו
ולא מת בדרך נח"ש ומוכיח (אורח פו', ג) ולא אמרא דאכל מתיר
וכו' כאכל כמאכל אשתא אלא שלא אשתא מעכשיו (ד"ה שידעה אבל אי שיקפ
אולי כמוכח - אלא דמי שאמ"א עכשו. וכ"כ (ובפשו דוקא) שלא בא
כאמה אבל, כי אמא דאכל - שבוא קשה לשמוה עם זה כאה בבל
שפוא משלה לעשה שבו הוא המלוכה לעשה לאו אוה בבל
ואולי אפי' דאוכן אחה בשלים אינא דמ' דרכות ה:
אחה אין כהיב אשבו מלאך אשה יסכלו קה שמעתם בשמעו
ולא דמכל שאפשר ש מאשה כיורין אחה יחוק - ומשמע בקאי על
יורין שעשה לו אין כשלח ולו כפי אחה בקבל יורין אקבל כיורין
דאפקה ואפשר לפרש עפ"ז בדוחק בקידושין ה, אחה בקא
שאם כה סלוקה שאר כה בעלה כל שבקבלה חפץ מן אבאו קיורין
שבא וה' חפץ. בפשו הלוי (בשאו לאן שה הלך לעין חלון)
וכ' אפי' לא בקבל מאחכה בו' אלא אשוף אלא לפשו מה אלא לבאר
על יורין לבאר ואלא בקבל מה שיהיו - ולא אוה אלא שלאחרו אחקיל
בידו שלא ואפל ב' בידו בבלא - ולא ידיע אשכחה. (אחרה ואפלה ע' בקבל)

① כי הקולל הוא מסטרא אחרא ולו שיורת הס'א יתקדל סטרא
דקדושה

קטע

ג. פי' הקונטרס - אינה ברשותו ואחר הפקיעה אחר לו הקרוב ט"ו יום
ואחר כך הוא בעצמו קונה אותה ברשות הקרוב אבל אם לא הפקיעה
עד שעברו עליה ל' יום שקונה לעצמו ואינה קרובה ברשות אחרים
ועיין בה כלי שקונה לעצמו ואינה קרובה ברשות אחרים
דבריה ולפ"ז אשתו אינה לו אינו נקרא הפקיר אבל הוא נקרא
הפקיר הוא בפני עצמו ולפ"ז יתכן כי השדה הכא ומשכחת לה
(ע"ל בראשונה ומשלמה ג')

שה ומוכר לך לעומר - ע"ל כו"ע (יבו) שכל הקנס דאמלי ובו' כך לך
לדבר ואין לצדדין אתך אלא בו"ש שאין אתה כלל בפרקמטיה
כך דאמרה אחד ומטו עלמו על הכיורות שיספיקו לו אלא שהר
מרחם לא לו לקחו ובו' כי גם לחתיקות אחת דקנה חיוב
יש לכת מלך ושכר בעמלה כיון ששהר ונשתון וצ"ע ואולי בו"ש
לא כשיר ומוכר לך בזקיא (ע"ל אחלא מצא מנ/ואין לקבוע בבור עין
שלו לכולא מאכלי ומשקי)

ע"ל בראשונה ומשלמה בנשיקה - שאבה לי שלמנא - וכ"ג כי לאדם
בדבר לא יכול אדם מוכר יג'ר בבן דאמכי כמ"ש לו לחתמיו לתת
תלונה יש בדקי"ר שאם מקדי תפלה ישב ואח משכיר לפי מלונה
כל יום (שדי שתי פרה ואוכלת בלש ושתה)

ג' בתלא - יומר בדברים בראשונה שלו כשר הוא כך לפי שאם (ג"ע ב)
ב' בתלא - יומר בדברים באשר תל שפוא אשר משלה שתיא אשר ובאה
כ' כו' - יתורגן כל עד מחשוב לבבה דמשיתף מן בעל ומכ
בדך תלא ואולאם - ובכשות לא כו' כו' לא ישום לך לבבה
מן בולאה אל יומיק וישתלן כלוש לישר מחמת ובשל אשר עין
משיג בשדה לבבין ולאיבו בכשות (עבשה ב) לחטוא ולכשיר
בתלוש (עלו אורו) קבו, מאה שם שאתם יום ולפשיר כספים
אין אל שקן שאשר יום שאפשר שיפתקו אר יעמוק אל על בדר
כי, לפשיר שם למעלים ואולם ובאי יעבו למעלים כי

① שבשעתו רואים עמידה שנכנס שיאר לחלם - אבל נפילת צדיקים
אינו שרואים את זה צריכין לדעת דנהו ע"כ רק לפי
שעה שכל זמן שהשרש נשאר בארץ עזרו מחליף
② ד' - ותמיד האשה היא סוד המקיף - ומגינה על בעלה ולו
יהמות סי' השרוי בלא אשה שרוי בלא חומה ולמידין מקרא זה
נקבה תסובב גבר - וזהו שמירה מבחוץ ומשישה מרקבת פנימיות
הנצמות הבחיאות נרקבות על יצה

קי"ג

כפל שאין שלפנינו - על הדיבה אפשר להסתדר אף לא על
פי סוד - שמעתי שאיש פיקח כפל עזות כשהיה מעיד באחד
ושאלו אף הם אצלו על קיבב הישרה - וקם לו שאין
ממין שיעיד הדברים אצל קונם - תכף לאחר כאה שלח ושם
שאלו הבי"ג ומיד לה שאלו - ומעיד לו הבי"ג
הכפל כמליצה - ושם שאל לבי"ג ממין מי וכי לדעתן להשתדל
ואינם לו שאם כן שלו אנשי משרד בשני יבא מאומת

ו תלא פי' הראשון אמר מה שאיכא אפשר ולכן פי' כיון ואחר תושי
על אשלף לא טוב כעלמא אינש ירא מאומתן יסוף כעלמא
ושה כתב ואחר אשלף וכן איש ישנא טוב ואכי תושי בלבבו
מעלא מאומתן וכי' כתב לבבו את אבי מאומתן בעלמא לדעתך
כדיו ב' את אשלף את הדיבה - ולפלא בתוספתא מקום שנאמר
יש ר' מפקפק - מי שמעלא דמסתבר טובא אין עושק שנא
השתבלות של מדומה בעלמא כמו לפנא הנשבע שמיתם בדין בדמי
יותר כסבר כמו אין לפלף מאבדי הרשות - ויש לפקפק בזה
בב קמ"ב, ועיב יעקב לחלל כי אמר שלשים הוא - ופלפו בן אחות שלו
הוא אלא שאינו לה מיפרנסת ושאינה לה אין מיכו אלא כשאם קנו
ולפו ומלו לה אנשי לה מאי כשאינה שאינה לה אינה ואחת בקשנה
מיגלו ולפו מיפרנסת לה מעמת - שאינה לה אחיו אין כשאינה שאינה לה
ומי שמי לפרש לפרש" כשאינה אין על גב שאינו ועל עשה שנפל
מכר לה סימנין - על בשעת שוגגות (כ"ב ל"ה, ו') כשאינו יכול את
בדמי אשין ובדק בעקה שנפל שאינה שאין כדכתי שם אין שלו ואינה
בדכ (כ"ה, ג) אל תניח ס מי שאינה שסקלה ואתן הוא יתומים בן מאומה
ובפשי שאינה עוזרת בן אבן - אלא מאכיל אפי' שלו בעלה בעקה
בעיה יעקב לפשר בשעת כשאינו יכול את בדמי אשין ובאי בעקה
ומיכן נכנס לו ישנן בקיבה שלו ובאי בעקה שלה ואינה אל
מאב לא שיבי אחרה (א, יב) שנאנס מכך בדאמות

ועי שכור המור תולדות (כ"ג, ט"ג) ואת עורות עזי
עזים הלדישה על ידין להטעות את אביו ולכן הטעוהו
בניו בעזי עזים דמנין יוסף, וכמו שנא' כאן האתה זה בני עשו
אם לא כך נאמר שם הכתונת בנך אם לא וכמו שנא'
ולא הכירו כי היו ידיו שערות כך נאמר ויכירה ויאמר
כתונת בני היא זאת ומזה הי' מתירא יעקב הנאמר
והבאתי עלי קללה ולא ברכה

וכמדו' ניתן להאמר מש"כ באן שלמה בליקוטים (עי' ע"א)
הדבר מסור ללבו של אדם ובעת שהוא יכל לפעול בלבו
להיות בוטח בד' לעמרי אזי נחשב לו למרי אם עושה השתדלות
בדבר הטבע ולא די שההשתדלות הזה לא יה' לו לתועלת
אלא אדרבה יגרום ע"ז קלקול במעשיו כמ"ש עבי יוסף שעי
שאמר לשר המשקים כי אם זכרתני נתוסף לו ב' שנים, וכן
יעקב במה ששלח מלאכים לעשו גרם לו את כל החרדה
הזאת וכמ"ש במדרש ע"פ מחזיק באזני כלב, לדרכו הי'
הולך

ג. הנכ"א זוכל המשעים יהי' כליון נחרבת שלא ישאר שום זכר מהם
משא"כ הצדקים מעמידים בית שזהו זכרים שקיימים לעד
ועי שמו"ר (מ"ח, ג) ראו קרא ב' בשם בצלא' בן אורי בן חור מה ראה להזכיר
כאן חור אלא בשעה שבקשו ישראל לעבוד עבודת כוכבים נתן נפשו על הקב"ה
ולא הניחן, עמדו והרגוהו אל הקב"ה חיך שאני פורע לך - כל בנים
היוצאים ממך אני מגדלם שם טוב בעולם שנא' ראו קרא ב' בשם
בצלא' וימלא אותו רוח אלקים

ונעוה - לשון נע

ח. רי' לפי - כפי אשר נמצא דאיש מחלק השכל ראוי לשבחו ואל
תרוז לחברך אם לא נמצא בו מן השכל כשיעור הנמצא בך

קי"ג

אך תשמרון לפי שכלו כי כל איש אשר יחלק מן המשכן כאלו
לכלו או מעט אך בכלה - אשר מי שערבו משקפיים וכשיסיר
כאשר לא יוכל עליו - אף יטמון עליו להכבד מפני שכרות
מוציא יסו"א ולעצור המשקה, ואין המשקה כאלו לכשיזב כי אף לקוץ
הפוכה עכ"ל לקוץ - אינו כאלו לא לפולל ולא לכשיזב כי בעת
שאין הגן - ומוש מעמו ויקוש מאחריו - ויסיר לנפשו ויאחר אפך
וגזל ומשש כאלו - שיש לו כמה מעלות טובות כאלו ונשאר
ונשאלו בן בלעדיך איך אשה הכרית הסבלה הנטל
מכבדת עליו משתלח
שמושב בליעו כאלו ואין אשלה לשון אפך
אלפס יהולל לפי שכלו כי הקדים מלה שאר לכל"א כי כאלה
כי כלכל מעמק ושכלו כך והוא הכסוב בגזל ואין מי ששעד מרמה

(3) שם ואמרו לפי שכלו יהולל איש או האשה משכיל - ומפה ואל
אשה משכיל שמא אשה יכול ב' והוא אשר לו
שכל המלת בדרש והכה"ג הפשרים בעי' יכול ב' טכין
יהמלת בדרש - ואלו בעצמן אם שאין אומרים ויתכן לדעין
ואמנם לא כאלה אי שמש אמין לא נקוש ולא נכלם לאולם
ואמנם

ט, הכי יבוא מדרש המוסר כי אעפ"י שמלאכת עבודת לפני המשכן
כפלטרין בדק הבתים ומקובל - ואין מלאכה הוא שהאבן מתעשת
על תלכו - ואין כפלטרין שימושך עצמו מן המשפלה ומקטון
[ועד לשון הדיוט יקרא כיס שתכו אדומה שיבא האיש אדם עצמו
ויכיר מעלת ואליו אחרון מקדשת ומשיקות ומקרש אל כל
הכלים יאמר - ויבא לו מצה כאשר יאלה באלה - לישון בדר
שאין הגן - ומוש מעמו ויקוש מאחריו - ויסיר לנפשו ויאחר אפך
וגזל ומשש כאלו - שיש לו כמה מעלות טובות כאלו ונשאר
ונשאלו בן בלעדיך איך אשה הכרית הסבלה הנטל
מכבדת עליו משתלח
שמושב בליעו כאלו ואין אשלה לשון אפך
אלפס יהולל לפי שכלו כי הקדים מלה שאר לכל"א כי כאלה
כי כלכל מעמק ושכלו כך והוא הכסוב בגזל ואין מי ששעד מרמה

פ"ד

קב

דמניו ללכת דדרכי הפריצים, כאחד הנקלים למלאת תאותו
[SELF ESTEEM] אמר"כ אינו מן הנכון שינהג האדם שרדה דעצמו
להמנע מן המלאכה דמקום שידיא הצורך אליה ו"ו דב' הפשט
נדלה דשוק ואל תאמר אדם גדול אנכי

שם הגר"א אם נדלת דהתנשא עי"ש דרש"י אם נדלת עצמך על ב"ת
לדרוש ולשאול ספיקותי' לרדק ואפי' נכאית לו כשוטה דלא לד
סופק שתהא מנושא

1. ר"י - דא להוציעך כי הצדיק לא ימנעהו הסלסול מעשות כל
מצוה בגופו - ונקל דמניו להשגיח על הנני, ולהשכיל את הדל (2)
עד אשר ישגיח גם על נפש דהמתו לתת אכלה קיטו
2. ו"ו תורת חיים על אגות פ"ד (צ"ל ר"ג, ר"ד) פ"א דיקר הגאון
ר' חיים עוזר להגר"ח, דדריסק הי' שלג גדול והגיע אל דיתו
דשמה שתים דרכ הכל הו ישנים וצדד ללכת אל דיתו של הגר"ח
התרוסים הו סגורים מפני שלג גדול שהי' נופל ונכאה הכל חשוך
הגדיה מעט התרוסים ורואה אור דחדר - ורואה שהגר"ח מטפלו
עם ד' ילדים פעוטים דשמאלו הי' כוס חלד חם דכפית הוא
לוקח מזה ונתן דהו לכאת שלא יהי' חם יותר מדי ונתן
שם לד' התינוקות - לאחר שהשקם נקה דזהירות את פיות
הקטנים דמטלית רטודה השכיד את התינוקות ודרצונו הי' עכשיו
להמשיך דלימודו ושוד צפק הגרח"ע על הדלת והי' כדר שעה ג'
דלילה - והגרח"ע אמר על עודדא זו מפי עוללים ויונקים יסדת עוז
3. ו"ו דית ומנוחה (קל) עודדא דא שאשת אדרך דקש ממנו להוציא את
הזדל (1) ושאל מהר"ם דטלז ר' חיים מרדכי כ"ל וכן פסק לו הר"ם, למתרת
דדקר הגיע הר"ם לדיתם ושאל אולו צריך לשפוך הזדל אינני דן
תורה ולי נאה להוציאו

① וסירב מפני שאין זה מתאים לה תשם

② ולדרוש על ברכתם ולערוך לפניהם שלמן

קרא

ורחמי רשעים אכזרי - כותב הרי כי גם דעת רחמי הרשע הוא אכזרי
כי אם יתן לצדקה לעני יהיו מתנהג על בסף אכזריות - כגון
אם יאכל המני בדיתו לא ישגיח עליו ולא יקרבהו ולא יסדיר לו
פנים - ויושיבהו בשפל המקומות - וינהג עמו בבסף בזיון - וכאשר
יתן לו לא יאוש אם יחזרו פניו - ויעדור בו בגלל מתנתו

עי פי' רבינו בחי' יודע מלשון שבירה והכנעה - נפש הבהמית שלו
והרשע לא בי שאינו מכניעו אלא מרחם עליו להשבירו בכל
תאותו

3 ' הגרא - עי משלי (כא, כג) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו - כי שני
יא רשי' שחוזר על תלמודו תמיד שלא ישתכח

הגרא - שמחסר את לבו - אולי כונתו כמש הרי הבטלה מריאה ליבי שעמום
והיינו שלא בי' שאינו מכין לחם בלב עצמו אלא מחסר הבטר
היותר יקר שאצלו עכשו

רוסב לאברהם ממן ב' נהר ס"ב - ובם מצון הנפש הוא התורה שאם
דעוה"ז לא יעסוק האדם בתורה - לא יש לה מצון בעולם
הנשמות אפי' שיש ביבה מלבוש שהיא המצות אז בעולם
הנשמות יהי' רעב מהמצון הטליון בעולם הנשמות - וזהו בדר
יום ביומו ר"ל הדבר שהוא התורה שיבדר של האדם בזה
המלם הולך אתו ליומו שהוא היום שלמעלה שהוא יום גבול
רוחני שאין לו סוף והכונה שצריך האדם להוליך עמו שיהי'
לו מצון לנפשו בגן עדן

1 יז) אבל מי שהוא מגזע צדיקים יתן - עי תוח על אסות (שי' ב"ה ועד) פעם התרטא
יג - הגרא והקב"ה עושה שיכשל בשפתיו - עובדא הוי בתחלת הפורעניות
מהנאצים ומש' ביום שמיני עצרת שיהודי א' שבר בדית שמוח הוי
בר של, שאל את ה, SUPER של הדית מה יאכל הלילה שכבר

① א' אודות א' מצאצאין של מרן הגרי"ז שפי' עוד ולד קטן שניכר
עליו שאינו טוב לב - ואמר מרן הגרי"ז מגזע זה לא יוכל לצאת
כזאת מפני שלוויבת החסד שהגר"ח הי' עושה לא הי' נגזל
והנה משכ' אופי' שלפי טבעו לפי הנראה הוא טוב, ומי דאין שלמה
(ב, יג) רוב המינים דין אדם למקום הם לפי הנראה טובים בטבע
וזו היא אחת מתחבולות היצר לפרוש רשת לפני תמי רוח
להמשך אחריהם - אולי כונתו שהיצר אינו מתגרה בהם דמינו לחדרו
ואצרה מסיעו להיות טוב - ומשכ' אדל בלמת הוא חומד - כמדו מי
שהוא כשר דין אדם למקום הרשעות שדן מדריכו לפיות רע
או אפל כיון שכל טובותיו הן מתחבולות היצר אב' זהו רק דרך חיצוני
להטעות בני אדם אדל אינו משנה פנימיותו

③ ראשי עדירות יש והם התאוה והדיבור - ונגדם שני דינים גיהנם
וכל הקלע - גיהנם בלד התאוה - ופיו הוא התאוה, ודינים
אלו דמקום צר מאד כמו שנא ודאר צרה נכרה

קכ"ד

הגולם פלוני ע"מ שי אפי' כשא"א ממש ועסק והתורה"ת דמהפ"ק ①
משמע בשעת שעטוק זכות ולשון הכתוב (שמ"ב י"ו) אולי ה' תן
מתקלין ילמדנו - וי"ש לומר קבל בכשו"כ בתוס' משכב פיהן של עוסק, אולה
בדין לזכות הקרי לדיבוק תן - ובכשו"ה ומ"מ אוקי ילמדנו שמואל
ב"ט; אפיקורוס הקון מאן אמר כה יוסף הקון בדאמרי מאי אמרי לן
הוא שלום לקרוע וש לה פירוש ולפ"ז אפי' בשלם אינא כשלמדין
אמנם בכלל הוא בכל מקום שיש דקיומה טוב לשמוע ועל
זה - כשי' משכב פיהן של עוסק, אולה שלוחי מצוה ולמה הקרי קיימא
קא על עצמו וצה יוסף דיאל המשיח
וכמבי' הפ' הלכא על יבי' בימות הכשיח יוסף מפלוגא וכמבי' מוקם לא
הגואל
המצוות וקרן צוקא וכמ"ש על הפשר מאוב לפ"ל סמוך לגאולה
וקמצ"ל - בקרן צ מלומ"ש על מלכות ישמעאל שלוקה"א וכוצ"ל
קרנות ועל אומ קרן נאמרה ופוע מעלי בדורן - ול"ל כפ"ל
דקרנות וסוף קרן שאכת קטלם ועלה בוגפם ונוקבו ג' מן הי'
דקרנות ועל אומ קרן נאמרה ופוע מעלי בדורן - ול"ל כפ"ל
כדה אנש אתה הוא וצ"ל זעיק ומ"ש מטה קא על הקבלה
וכבאי, לסניג שעל מ' הכהיע כמ"ש שיש לה קרנין, ומ"ל מטרפ
דקרנות וסוף קרן שאכת קטלם ועלה בוגפם ונוקבו ג' מן הי'
קרנות ועל אומ קרן נאמרה ופוע מעלי בדורן - ול"ל כפ"ל
וקמצ"ל - בקרן צ מלומ"ש על מלכות ישמעאל שלוקה"א וכוצ"ל
המצוות וקרן צוקא וכמ"ש על הפשר מאוב לפ"ל סמוך לגאולה
וכמבי' הפ' הלכא על יבי' בימות הכשיח יוסף מפלוגא וכמבי' מוקם לא
קא על עצמו וצה יוסף דיאל המשיח

יב - כשי' משכב פיהן של עוסק, אולה שלוחי מצוה ולמה הקרי קיימא
לה לחוסך - ואולי יש לומר שפוע בבית הלוי בדוש א מ"ש בה
אמנם בכלל הוא בכל מקום שיש דקיומה טוב לשמוע ועל
הוא טוב לקרות יש לה פירוש ולפ"ז אפי' בשלם אינא כשלמדין
ב"ט; אפיקורוס הקון מאן אמר כה יוסף הקון בדאמרי מאי אמרי לן
בדין לזכות הקרי לדיבוק תן - ובכשו"ה ומ"מ אוקי ילמדנו שמואל
מתקלין ילמדנו - וי"ש לומר קבל בכשו"כ בתוס' משכב פיהן של עוסק, אולה
משמע בשעת שעטוק זכות ולשון הכתוב (שמ"ב י"ו) אולי ה' תן

① תיכף כבקע היו כל המלמות נחרדים ונבטלים ממציאות לעמדי חו
וזהו וחי- מלם נטע דתוכנו היות כל המלמות - וכמדו משוע בקם
התשוננות סגן

דיון

כתב כאש - מכתה שלא לדבר קטנה ובפרטיות קטנה אלא נשמעת
רק יאמר בלשון נקבה ואלו אין טקיעו בישוב אופן לדבר בכלל
פעמי הוא מלכותו - ואיש מתכלת כא דברים טובים ונתונים
עבדים על כל שומעת ואינ מקבלין לעולם ואעפ

ט"ו, כ"ו - בראשי פרקי אחר באותם ואינו בדיק התכתבה - פ"ו לתשובה
את עצמו בדעתו אלף בראשה מטה את לבבו ואחריה אינו
ואל כן ישפר גליון המשפה - א מכרה מאלפיו !!! (ל"א) מי שמעשן
סיגריה בדיקה אך שפלות ובנים כאש קשה - בשלה שעשה לו
בלילה, מאחר שלא ישן יום בישוב אופן לעתיד - כשקם לאחרית
אחר עזור שלה קלה מאחור זו הכסף לעשן - כשיוצא הכסף
בכפה כשלך יבוא בכלש - אומה להפסיק לעשן לא אחת כי צמא
המעט בלבאי לא יכאש לו ועל סתם עם הפוצא מזון ומעשן
וכן כאשר בשלה קלה שלא מאחור הכסף לעשן אינו יאחל
להפסיק עוד בפעם אף צאת אחת הפוא - ובכה כלא מעשן
כל הזון כולו - ובלילה אוצר שלו בכלש - ומה יהיו לאחרונה?
אלא אוכלא בישן בכזו שבעה לו לא שלוש לא (ב', ג') להוסיף שני
בדיקות משניות קצף משפן סיגרי, כאל לא אשפן על תבש או לעשן
ל"א לעשן ל' ומפי עזור בכלס
ומאשפ ושומע לעלה תכף - המכר אחרי שפוא כאו לסתם על תכתם
וישנן בזון על עלמו הלא שומע לעלה אחרון לאחינו, ו"כא פן
יסלו המפלי והכסף דמעשן ויעלה את אינו
על לו שלוש (ל"א י) כל פרק שהי בעבשים הולך לחלל הי מקבל
כני כהן לומלך דעלמו ולקבל בדכתם כא לא בלילה לפני שיעלה
על כל המעוזבים כבי שהכל לבוכלס את המשכיל כ' ותפקח ואינה לעולם
שהה כמאוחר - וכשהא למשכיל כדעתו לו דבכה מעט לכל הולכה
נבון שהי יתומם בסח ושאלו מאוא לכל הי קאת מדבר לכבן

הדגל נוסח ראשון ולא ידוע ודאית פרידמן - וצם ה' כדי
רובץ אלי שפוך עדכלו רגלי ושופך ובא שאם אין נוסע
על ופלא כדי הכל ידוע ואומן, ומי לך לשאל שפוך אל
לך בלקט הכלי - יצה כשיצאו לקבל ראוי לשאול ולשאול פה
לא לפעמים ולהשיב אשאל

שם הקבלה - אל אין מאכיש רבקה - פי' שאין מאפקל

ל"ב - הקהל ועושה שלמן כלא יובא - (ל פלא ועיין שאר א אמרא הדגל
ולא יבקקן כי אמכל ולפעמים ועשה שלמן כתרגם לא ישאר ובאילן
אינו כואכה - כמו בשאר ענין אחר) ואז דיא ואלמלה כי' רש"י
אז ידעתי בדורה (פי') שיעשה על ידעתיו ואיך ובכם
לו בדבה ומתרגמה ויסודות ויאמר שם בם המיסודות הוועם טוכין
שדעתיך שלא יבדונו, מאדוני הש אין תכוש דכולך מאלו
שיתכוה! ויבאתו ויבקשו שפכי לא ימצאו ממנו כאן ואולי דעלאך
ולא ימצאו אכלתי ומלושי ולא ימצאו תיון ומי ילין קראתם אל ממש
יפול כפי ואמר מה לי לפרעונו ולפרעתך ידעכון כמתלוש
כי. מאדוני ב' - ועם טוב אפשר דכלון כלי אבל ומכפש לי
וכפה כשיבואו כמלכלים אלין ישתו כפי ואבשרה יפול קפל
ואי מפ שאר פ"ו, ושמתים קיסוכות - על אלוקי הרא אלוקי

על ואין מלה כלל - ואי קשואת דכל סוף פ"ק אל תפיקה שאתה על
כלשה כיכך קמן שאבל דא לריב כמבשש ולאו מה נופלין זו
כלוב - אל ולך ואשם לאשם - מפני שרוצה את עצמו - ואשם שהיתה
נסעו כו כלב ארמבת ומשוקה אלין

י"ב כלכלין יום - מו שלא יבאו כך אחר קסולה בלכו כאלו נמשך
לרבות כי יגיד בפך ובלו בלכו - ומשקלן קסולה בלכו על לרבות

יש אז עוד שורה על עיכרון שמשתיק כלי יקר של המלך
המתיר ומאיר פיהו כן מאיר פנים
כל הנא סלולו - בא הלוא כענין - כמו מי שאתה עם המור
(לא שור סו"ב דסולת הסופר) כשאנשי מוקדי אדוקה יש לי מיני עונש
ארוך כדרך ציקלון וגם אתיין יעסוק בתורה בא כשמעו ירגש
על המלך - מאי איקלי יעסוק בתורה - ואפילו בלאחר שעשה תשובה יש

* בדפוס רשלח עשפ"ם
המספר כל שור הקשורין שאין המעשה כן כל שור עיניו כפו
שמיעת על פיהן כשלמות יהי' מלך כיתו להבליא לפני
שאתך מספר בדרי עלוי על תדכו כיון שפוא משרת שיו
וא תפף תיק כליות להב (ג'ב) ולפעמים משתה לשמוע מה
על בדרכו - ולשון תמיד - שיקבלו את בדרון - ליוב"ו עונש המקדל לבו
של כו - יש מציק דמקלא שפיו - שמספר להב על תקדו ונסתכו הקשורים
ולשון תמיד - יש לספר עובדא ששמעו מרבו ר"מ שמאן ני - כשהר מרדכי
כי הסתם של המופשף עשה שאלה מקולה יוסף ובן התרגים
כאן א להכעיס היהודים ונפו בגלגל תיפת, וכן באחרונה
מלך ספק - קצתן כי הסתם של אניפאט עשה כלי הרכיב
ובאמרו באמתם שלמים שניהם אותו בדרך ומפ לפקוח ועשה למלה
מלך ספק הכעו ומשתדו מלאני יפלגו לכלכלה מנוקה ולשון נפש מאוד
כיקדוש ומלאני אלשך למשם יפתלץ שכל אותו ובקש למלה מלך ספק
מן המלך רעו ולמשך ו שניו המלוך משלים כמחשבה ולהכרה אקב
שכתבתי האכזרים כמם אצא הטלון ושהיהלוך על קנו שקין למקל
ולמיגן אשכנז ולבורון אלא כקוק יוסי מפלגה לשם נאצק למוד
על כספר מי עולה הקב לפני לא שניו קל אינה ביקא כשר מכוער ומפ
תמיד כמאיר שלו דין אקב לתקנו מכבא למפלא המנא

ל"ת - כשו דוגמה - מבקר - שמסכים את הדיון שלכם לפני הבית - ולשון
ישקב ולא יכין בדרכו

קיים

① של מרן הגרי"ק זצ"ל היתה דבית המולים של WESTCHESTER הוי
מרן אצ"לה, ובאותה חדר היתה אשה עוי"ו חולה - ובקרה
חבורה של מדקרי חולים" של הבית המולים - הגרי"ק זצ"ל קרב
אצלם ושבח אותם והעיד להם המשיבות הגדולה שמשים בפעולת אלו
ראש המדקרים נכנסה לראש בית המולים ואמרה היום נתחרר
לי ששקר הנחילו הורי - כל ימי נתעצלתי בשנאה על היהודים
והיום נתחרר לי מצקן זה שהכל שקר - ורצאי להזכיר
שהו' קשה מאד להגרי"ק לדבר אנגלית

זכיו

ובנה על אלף בנה ירושה כדילה תוכ ומקדל שלש
מיד כתוספה ולעיקר התוס' - אלא דבה אי לתפן מה שובח
בלעדיה השתא ופשיט לפשיט - ומנם בפשטות פתיון פ' הכירון
ליתה (א, יה) להיטיד פרדון בדבר אשר נעבה יתרון אף תוס'
לגר' ויסוף בתורה - אלא יש לתפוסל בדי' תוס' של לגר'
נדרתין מתקיף התם אלא שתשש כתם - לעיקרון בנא לידחק
בתשוב התם ונמי תתוקין מוכח לשון אף תם ושוב דתי'
בתוכל' לעיכון של ונל כי כתם ובתוס' ריב תלשון
ותיתה שכתוס' ריב בלשון דנם ונבד שעיבא דעל לגר' מן
בתם - כתן שאר נבא (ובלא ב' בל שפני תלקוט)

שם בתדקוס תכ שאין לו בפואה - תשתר שאין מוכח אלא מתקל
ולפל מוקים פרכי בתלמידא ולא אתא לאפוקי מדתני אלא לאשמועי
לתוכיח בו בקלף צוכתה וא תצוא יכלה סופו ב אתא לכל-אי הכי
תתוס' פ"ו אות א מפל ב"ת אלא תשת שאין מתקל תוכיה לשנותם שניו
ופלו משנתם ב' אשנו - ואל דבשר תמור יש אוסר לבעל מפרש תלוקין לשנותם כי
שלא בדיעון ואין דבור בנגם אי שיבא לבוכח שאל אל הי אל מוכיע הי' מתקל ①
ו, ה' הנאה בבדרים מן תשק ומבקבק בפל לבון בתאת והו פרכין
לשתות לחלק - תבון לשון מתקל - ויבא מפי שפוא שקרן
ולא יפו אוזן אלפל - ואתפו בך יוצף של יבאין שאפי' אומם אות
אין שומעין לו - כמפ' לתיבין מנלם שתשקרן פל שפתן לחות
בא בפל תשקרו נאין מוקל בדיבורו - ויש אדב לומנות לשקרי לשון
באין מכירת אלא מפסוק תבאה לשקרן

כ. פסוק בפה שקוה לון שתיתין לשקמן אי' התתתם שלפל

ל, ה' תשיא שומע את תבדיק מן תשיאות ① על ידכוחו לתשבר על בפן
כאשר אומר אדם שומע את לתמו מן הלוחה בלא כאשלם ונקי

① ומוסיף החזו"א וציינים לי כאנוסין - ולפי הנ"ל אפשר קלקל ע"י הוכחתו

② ועי בדשת שדת שנדה תשמ"ג ה. ⑤ - צזהו גבר מי שנתכוון
לאכל דבר חזיר ועלה דידו דשר טלה - סלח לנו אדינו כי חטאנו
על עצם החטא, פשענו על המרד

④ ע' אוצרות התורה שמיני קכ"ה-קל"ד - מדיא אוה"ח הק' דפסשת שמיני
כי אני ד' אלקיכם והתקדשתם והיתם קדושים כי קדוש אני ולא תטמאו
את נפשותיכם בכל השרץ הרמש על האכל - שמפסש אם אתם מתקדשים
אני אקדש אתכם לכל יכנס לגופכם בדר שיקוץ ומדיא עדבא מדית הלוי
שנסע לסלוצק לוה"כ וכאשר עבר עיר דכיסק דקר הגרי"ל ביסקין
לקבל ברכתו - והגרי"ל נתן לו שקית של עוף מדושל שאשר שלא יוכל
לבוא בשלה מוקדמת לסלוצק עד יוה"כ ויוכל לקיים מצות אכילה עיוה"כ
בערב יוה"כ הוציא חלק מן העוף וכאשר קירב הכשר אל פיו
הכניש רוח בלתי נעים ונסתפק אם הי' מקולקל או אולי לא נתדשל
כ"ל והחזירו - החזירו וכמה פעמים הוציאו לקיים מצות
אכילה ובכל פעם הכניש רוח חזק והחזירו - אצלו ישב גוי ואל
שהוא מוכר דשר ומומחה דדשר - והרוח דדשר ואל שהכל כסדר ועי' התדלינים
מכניש הרוח אכל הכל כסדר - השתבל עוד הפעם נפלט רוח חזק מאד
והחזירו - ונתן להגוי והוא אכלו - כאשר הגיע לסלוצק - נתנו לו מדרק
מהגרי"ל - בדמתבטיה עוף הנשאר נתעורר שאלה ונטרפה - כאשר השמועה
בא בחזרה להגרי"ל אמר שיבא כי הדית הלוי לא תכשל בכן השמים
יסוימהו כך כפי הדין מחויב אני להודיעו לכן שלחתי את המדרק

מכאן ואילך הקב"ה שומרו שנא' רגלי חסידיו ישמור - ורשעים
מלאים להן מנעל ופשעים אין מספר כמו"ש עבירה גוררת עבירה

כ"ד - כ"י כי המדבר הכיא גוזרת ד' וכמו שאמר כי כת שקרנים אינן
מקבלות פני שכינה

שם - הגר"א אלא אין מקיים את שבמחשבתו - ע' תהלים (ט"ו, ב)
ודבר אמת בלבבו ופי' הרד"ק אצלו כי מה שמדבר בפיו מקיים אלא
אלא אפי' מה שחושב יקיים - וע' מכות כ"ד, רב ספרא הו"ל
חפץ א' למכור ובא אדם א' לפניו בשעה שהי' קורא ק"ש ואמר תן לי
החפץ בכך דמים ולא ענהו מפני שהי' קורא ק"ש כסבור זה שלא
הי' רוצה ליתן בדמים הללו והוסיף אמר תנהו לי בכך וכך
ואחר שסיים ק"ש א"ל טול החפץ בדמים שאמרת ברשונה
שבאותם דמים הי' בדעתי ליתנם

כ"ג ע' דאוצר פירושו - שמוסר בפועל מכסה ולא כוסה שהוא משנין הקל
רק כי אין לאיש חכם שיסגיר חכמתו בלבו ונהפוך היא החכם מחויב
להפיץ מעינותיו חוצה (או: גמחיק שבזר לעצמו) רק כוסה שאינו
מכסה לגמרי

ע' דספר המאורות הגדולים קל"א, את לצד הגר"ח נזדמן באסיפה אחת
עם גדולי האגדה שבדור דפטרבורג - הרב הלוי שאל קושיא חריפה משנו
הגר"א - הרבנים פלפלו לתרצו - לבסוף יישבו הרב הלוי דב' א' משלו
ודב' ב' משנו הגר"א שהפליא כל השומעים - כ' אותו ישב של כל הזמן
ולא סבב פיו - כאשר חזר אל ביתו בקש שיביאו לפניו הספר פרי יצחק
ושם ראה כתוב הקושיא ודי תירוצים

נכד של הח"ח ממשפחת זאקס פגש ליוזף את הגרא"א קוטלר ראו ושאלו
אם רוצה ללמוד ידיעת של הגרי"ז - הסכים לזה - ונתן הדברים

קכ"ח

אמר הגראק להגרי"ז שזהו ינכד של הח"ח - ושאל להגרי"ז
שזה צדר פלאי שדשעתו לא הכיר העולם את גדלותו של הח"ח
בתורה - ידעו שהוא פוסק, וצדיק - אבל לא הכירו גדלותו בתורה
וכאשר מתדוננים בספריו המרובים רואים שהי' הגדול הדור
בתורה - התדונן הגרי"ז בשאלתו ועם עז רצון יראין ילשם
הח"ח הי' רוצה ושלא יתגלה גדלותו בתורה ונתקיים רצונו

כ"ה - רלב"ג כי אין בדאגה תועלת כלל אם נזק

אם הש"י יעסוק בתורה והיא תשמח את הדאגה - ע' עמלה של תורה (ל"ד בהגה)
מדיא על הגרי"א בעת אשר הרעד הציקני ואשתי וב"ב התאוננו
על גורלם בדאגני בדואן לבקש מחסורן ודידי אין כל ובכליותי אין עצה
אז הי' דרכי להסד פני אל הקיר על הגמ' ובכל כחותי ומחשבותי
צללתי במצולות הים הגדול והקדוש הזה ולמדתי הרבה שעת
רצופות - בנעימה ובזמרה - וכה השכחתי רישי ומחסורי
וע' ארחות רדינו (ח"א קצ"א) כמה פעמים אמר הסטיפלער שלולא
זה שמתיגע בתורה ושקוע לחדש ולכתוב ח' תורה הי' קשה לו
כח הסדל מהצרות והיגיעה והחידוש בלימוד התורה משכחים
את הצרות
וע' הקדמת הרמ"א על ספר מחיר יין - (ד"ה) הייתי בתוך הגולה
אשר נתגלינו ממכנו מחמת עיפוש האויר ליע, והיינו גרים בארץ
לא לנו בעיר שידלוב מקום אשר אין תאנה ונפן וכמעט מים אין
לשתות כי אם בתחבולה, עיר אשר במסכנות תאכל בה לחם, ולא
יכלנו לקיים ימי הפורים במשתה ושמחה להסיר יגון ואנחה, אמרתי
אקומה ואשמח במפעלי - כי פקודי ד' ישרים משמחי לב -
וקראתי מאמר זה מחיר יין - כי מחיר יין ומשתה תקנתיו (כמדו
מחיר לשון חלל) וע' תהלים קיט לולי תורתך שעשעי אז אדדתי בעניי (1)

① ולי מצוצות - אם לא היתה עסק תוכתף משמח אותי אז ולי כדק
אפשרי מתוגת לכו

דכ"ט

כ"ה פי' הגר"א - הביא מפרש שהאריך משפיל הלך מלשון שתה דד

בשעה - ואי' בזריק טוקיס ואתמונים יכולין לשמח את הלב
ואי' במגדנות כי לעולה דא מה שקא - כל מה בעולם ראתמא יפה
עדיף - בניכון לבעל בפ"י עדיף ראתמא (לא אי' אחרת) ואתמא
הנו יפה עדיף - אינא דבשר תגס אפשר כי אינו, ואפי'
לי' לישועה - שה יופא הוא הישועה - עוקבא בדרך ווי"פרעה שפל
ארבה פסח כאשר פלק לשפוך את תאכן ושפר כלל ובאך מאן שה
אלא הי' תסר לי - ואתה שתגר אתן בארון ואתה שה אלא הוי תסר לי
ואי אתיות בראשה ואחרות את ה אלקיך וכל מאבק - כל שאבק
שאובך לך הוי מובה לי למאב מאב - ואפרש - באינא דמפרש
והלה טוב שה המות, מאב שה הישורין, מאב שה הפוכין, מאב
שך בוקים אתן הבאתות - ההדורי תרש - כמאן שתי ארץ המשך
נאתן בואב

כו, רשי' ה' בדיק מוסב מאחרו ואומר אליהם - ודרך רשעים שתוא למובה למרע
הוא עתיד - אינא דמס' כה יב, ביקא אחר כל המאחיר על מאחרין
מאחרין לו על כל פשעו ופשעי אין מאחר מדקדק אומרים אלו אתרון
והולכים - ואתה כי' הרשע אתרון אי - ובוקא ליהושפט הלכים הבוא
שאתם על מאחרין - אי דאתר בזוכה ואומר על פשע - לכתוב כי אתר
פשיעה ואתה היא הסלחה שתוא רואה האן הכתוב אל תתן ב' לאי
בעבור ילוד בינן - ואתרון אומר על פשע שלח אתי אתיך ואומר
ואתרון הפשע - הרי הצלף תוטא ואקילה לעלמן שלא אי שלים
אתרון את אתיות ואתרון בעבור אולן - ואומרין לפה אי שאתיור על אחרין
אתרון לו על כל פשעו ופשעי אין מאחר מדקדק אומרים אלו אתרון
והולכים - ואתה כי' הרשע אתרון אי - ובוקא ליהושפט הלכים הבוא
שאתם על אחרין - אי דאתר בזוכה ואומר על פשע - לכתוב כי אתר
פשיעה ואתה היא הסלחה שתוא רואה האן הכתוב אל תתן ב' לאי
בעבור ילוד בינן - ואתרון אומר על פשע שלח אתי אתיך ואומר
ואתרון הפשע - הרי הצלף תוטא ואקילה לעלמן שלא אי שלים
אתרון את אתיות ואתרון בעבור אולן - ואומרין לפה אי שאתיור על אחרין

① ומי רבינו יונה כי יהי' ריב בין צדיק לאיש מדני עמו לעולם
יהי' הצדק יתר בסבלנות או בטעון ויתור - וזהו דרך כבודם
ומעלתם ויתרונם - ודרך רשעים - ואשרו הרשעים לאשר הניצוח
הוא הכבוד והסבלנות שפלות

ומי בית ומנוחה ק"צ שספר הגרח"ע שהח"ח לגיל הזקנה נשא
את צוגת השני וכנה רשנה ראשונה לאחר נישואיו הקים הח"ח
את סוכתו במקום שתמיד הקימו ליד הבית מקום שאין רבים מהלכים שם
לאחר שהסוכה כבר עמדה יצאה הרבנית ואמרה לבעלה ישראל מאיר
מקום זה אינו מתאים לסוכה תעמידנה שם הח"ח שמע טענת אשתו
בלם פיו ועבר על מדותיו ולא חס על כל עמלו הרב בהקמת הסוכה
ולא חס על זמנו היקר לו כ"כ שהלך עתה לאיבוד (כדאי לספר
כאשר חלה הגרנ"ט בקשו מכמה אנשים לנדב זמן של חיהם להגרנ"ט
וכאשר נשאל הח"ח הסכים לנדב כמע) לא טען טענת חזקה ולא כלום
אלא סתר בזריזות סוכתו והקימה במקום בקשת אשתו - וכאשר
עמדה במקום חדש יצתה אשתו והסתכלה ואמרה לבעלה חוזרני בו
רואה אני כי צדקת במה שהקמת את הסוכה במקום הראשון ליא
הח"ח כלום ובזריזות סתרה והעמידה במקום הראשון

② בכל לילה אל הדיהכן והטמין עצמו שם וכאה כאשר למד הי' אש
סביבו ונתמלא כל הדיהכנ"ס ראש גדול ולא הי' הח"ח יכל לישאר שם
מתוך גדול החמימות - הוא מרגלים על הח"ח והוא שומעים שמציר לעצמו
היאך עומד לפני ב"ד של מעלה ומונים זכויותיו, וחובותיו, והי' תובע
מעצמו שעכ"פ יותר מהיוני אינו וכ"ז שהוא חי מוטל עליו
להכריע הכל זכות

קיל

כ"ג רש"י - לא יצלית בתכמיתו - שהציד המצלית צד את הלוקחות
ומוכרן באש - מקרא מסורס ממון אדם כשר יקר הוא - ויותר יקר
לדדו ופרש"י שכח פכים קטנים ומצר אליהם ואיתא בחולין ציא
מכאן לצדיקים שתביד עליהם ממונם יותר מגופם וכ"כ למה לפי שאין
פושטים ידיהם בגזל

שם - הגר"א אם לומד ואינו חוזר תמיד - החזרה של הגדולים עי ר"ל
בראשית נ"ג בן גילו של הגאון פגש את הגאון ושאלו איך נעשית
גאון גדול כזה הלא בהיותנו נערים למדנו יחד ברוך ואז לא הי
ניכר הדבר כה גדול בינך לבינו השיבו הגר"א האם למדת
את הגמ' האומרת אינו דומה שונה פרקו ק' פעמים לשונה פרקו
ק"א פעמים אל הן - שאלו האם אתה מאמין לדברים אלה ענה לו
דוצאי שכן אל הגאון אני לא האמנתי ונסיתי את זה בעצמי

שם - אדל אם יש ידיו הון רב - והינו ההיפך של מי שאינו חוזר דהתם
לא נשאר ידיו מאומה - והנה הגר"א פי' דאירי ביש לו הון רב
ולישנא דקרא והון אדם - ואולי אפל כמ"ש בדרכי חיים (לוט) התוה"ק נחלקת
לג' חלקים תורה שבכתב, ותורה שבע"פ וסתרי תורה ובכאו"א יש פרדס בגי'
י"ב וזש כי זה כל האדם

שם יקר הוא התורה ומרוץ הן המצות - אינו מוכן כל הצורך לעניב במסוף בדרכיו
משמע שקאי על הון של תורה

כ"ח - ע' רבינו יונה פעמים רבים יוסיפו על ימי אדם בעד מעשה הצדקה
וזה בדר דרור כי לא תקצרנה שנות בעל הצדקה כי היא תגן
עליו ותצילהו - ועי רבינו בח' דיבוע כי חיי האדם נגזרים הם כפי ①
ומעיד ע"ז מש"כ אז יומו ידא כלו' יתקרב זמנו ויומו האחרון - הן קרבו
ימיך למות - וא עפי' שמערכת הכוכבים מחיבת, היות ימי האדם

① משפט המערכה

פ"ד ① עשיתי עלמי כמדה ממנו ונתתי משלי חלקו

קל"א

נגזרים יש על כח המערכה כח עליון כפי השכר ועונש
להוסיף על הנגזר, ולקצר מן הנגזר ועל כן אמר שלמה כי הצדקה
מדה עליונה ועצומה כחה גדול ופרי חיים. וזהו שאמר דאורח צדקה
חיים כלו אוסף חיים על הנגזר וזרק נתידה אל מות דטוח
לא יראה מות קודם הנגזר וקודם זמנו לא ימות וכמין שכתוב
וצדקה תציל ממות שהיא מגינה עליו שלא ימות קודם זמנו

שם הגר"א - כמדו לפי' הגר"א מתדאר מתי זוכין להוספה על הנגזר
ומתי זוכין רק שלא יתקצר זמנו - דמי שהולך תמיד דאורח צדקה
זה הולך חיי זוכה להוספת חיים - אבל מי שהולך דדרכו
ודתמך דרכו יש נתיד של צדקה תצילנו מקיצור ימיו
ומי דמי שדת קנוי שמוא ואדלט (שם חכם נכרי הי' ותוצה דכוכדים)
והוו קאזלי הנך אנשי לאגמא אל אדלט לשמוא האי גדרא אזיל
ולא אתי טריק לי' חויא ומית - אדיתדי אזיל ואתי קם אדלט שדי
לטוני אשכח די' חויא דפסיק ושדי דתרתי גודי (דדי' חתיכות שקצצו
עם הקנים דלא יודע אל שמוא מאי עדבת אל כל יומא הוה מרמיין
ריפתא דהדי הדדי (מטיל פת לסל לכל החדוכה כמו ואוכלין יחד
והאחד גודה מכולן - האידנא הוה איכא חד מיון דלא הול ריפתא
אמינא להו אנא קאימנא ומרמינא (אגדה ואשים דסל כי מטאי לגדי
שאי נפשאי כמאן דשקילי מינו כי היכי דלא לוכסלי ① אל מצוה
עדבת נפק שמוא ודכיש וצדקה תציל ממות ולא ממיתה משונה
אלא ממיתה עצמה - ממיתה עצמה מצלת ונותנת חיים

ה'ט"ו

א - המלא - א' היא ומונחת (ט"ו) הוגלה טומאת שאור שבועות שלנים טורוף אין קיבה (2)

(3) ו, א יגלי שור (ל"א כ"ג) כאשר יש הכרח לעונש תושב שקטו שולא ילון
הכלה בדבים ילבש שקט - ולא מקט צורע לא הואבל בלי
של אכילה הלם ילבש שקט - ולכן הוק של עטוק מעבוע מאד
מהקיעה בזה כי כמו מלב הוכן - ואל שוללים מהוילב קבל ממנו
המעמקים שקוא בלי ובל צמו כזה עוש מוכנים מאד, ומה גם שולל
כי המלב ואיא בלא ורעלב טובה (קס"ה בה וטלה)
2 ואיבא קמא בב כאו אל אתה מכה עינוק אל תבהו אלא רשעוק (ע
3 שמעני מסלכי קמוקבו, בבלי שאין להניח מעוק כעס - הגיב שרלב זכוק
דבר פי' כלי להקיב שאור לאחר סועדה - פלשיב וכו' ולא בקטן שב
וכאשר הגבלו מהכיב הו' כזה חושק - ולא פי' שלבעל בשם זכבב
זכוק ב' לעולם - וכאשר הכיהו לשם הפלוק כי - לאחר מהכיב
קבאו כבב ואל מ"ן ט"הבע הוב הפלוקב כי קובע הבשלה!
ונעבם לו בראטם ובדוטם הפלוב בבלי כאשר יש הקבלה של מ"ן
ט"הבע הוב מכיהו שבועם רא לו מעשם אפקה
4 עוד סיפר שהו' א' משבולי ישבא שפו' מהו' הוהק שלוב ושם
קבא לבלו והב"ב ל שם שעשה ופסקיהו לו הוולם שיהו
ושוב המ"ש
5 מהשך דבר שר אינא דעבכו, (י"ג) ואקח לו שני מקלות לאחד קבאו
נבע ולאחר קבאו הקלוק - פי' שיש מקל נוצע שלם לכה מכוון
שהם בשהו חושק שקטו שולא ילון
6 ואהו מקל נוצע - מיבוב משפיע יהם מהוים בהן לשבע אלו פרס
בועל יהב מאומ"ל או עשיקה - לאיבם ב"ס שהיה פועם הוא - טלוע מה
7 ולא רפי' שהב"א בדי מהאדי דהם הבבוש - לעולם ובא אבל בעם לב
מאוב להפשיע על עיני הדלוק להשהוב דבלהות דהן בשלוב הן קטוק
בהכהן הבאו להשבע דהשהוב דהכהן לב הבבוש מלבה ו'וכב
ואשר הבבוש מהכיב הו' כזה חושק - ולא פי' שלבעל בשם זכבב
זכוק ב' לעולם - וכאשר הכיהו לשם הפלוק כי - לאחר מהכיב
קבאו כבב ואל מ"ן ט"הבע הוב הפלוקב כי קובע הבשלה!
ונעבם לו בראטם ובדוטם הפלוב בבלי כאשר יש הקבלה של מ"ן
ט"הבע הוב מכיהו שבועם רא לו מעשם אפקה
8 עוד סיפר שהו' א' משבולי ישבא שפו' מהו' הוהק שלוב ושם
קבא לבלו והב"ב ל שם שעשה ופסקיהו לו הוולם שיהו
ושוב המ"ש

(א, ט)

① ועז טוהר ידיעה הוא ה' מונה שהון - ועז אגרת הגר'א ואל יכריד
עליהם כי אם בנחת כי הלימוד אינו נקרע באדם כי אם בישוב
ובנחת ותפזר להם פרוטות וכיוצא

② האדם לבחור לעצמו ועליני לקבל מה שהצמיני לנו מן השמים ואילו חתנים
טובים הוא דבר שברירא דידו ואינו כן שהרי ציוני נקרע כבר
מ' יום קודם יצירת הולד אבל בנים טובים אפשר לבכות עד חינוך

③ עז פלא יוועל אות ה הכאה [ג', ג'ב]

קלב

פ"ג

להרגיל את הילד בהנהגותיו השיגדיל - אחל על הנהגות הקטנות
שממילא יסורו לכשיגדיל אין עליו שום מצות חינוך - ובזה יודנו
בהכרה ילדים היו פראים מאד בקטנותם ולא ומיחו הוריהם
עבולי ישראל ע"ג

ב. ועי טודק ידיעו (א, נ"ו) ר' אריי' לוין הי' קולט את כל הילדים
שהמלמדים לא הסתדרו אתם נישק אותם בחום ובחיבה הרמיל עליהם
שפע של אהבה ולמד יחד אתם

ג. פ"א ויחידה נתן האדא (הגרי"ש אלישב) סטירה לאחת הבנות - כאשר
הבחין שהבת מתגאה על אחותה בלתין מסוים - ועי דאגרת הגר"א
ועל קללה ושלוחה וכזב תכה אותן ולא תרחם עליהם

ד. הגר"א ועיקר הפירות הוא מתי - כמדו מדנקט פי איש הינו פירות
הנבראים מדיבור פיו

ש - כאשר הוא רע לדרות - כמדו זהו רשע רע - שהוא רע לדרות לשניהם מטעומים
להם בזה העולם ממין עוה"ב שלהם

ג. כמדו הובא בשם רחו שאמר בשם האריז"ל בעי כעס אדם אובד נפשו
וזהו טוכל נפשו באפו וצריך עבודה רבה לזכות לקבל הנפש

ד. הפי' מתאוה נפשו לכל טוב ואין - ולפי משלו לעתיד יראה בכבוד ת"ח
ויתאוה ולא ישיג לו - ועי הקדמה לספר דברי אמת שמביא דברי הגר"א - ואין (1)
ועי פסחים ס"ו, שהלל הי' מקנטר לבני בתירא - מי גרם לכם שאעלה מבבל
ואהי' נשיא עליכם עצלות שהיתה בכם, ועי דאוה"ח הקי' יתרו העצלות הוא
עשב המפסיד השגת התורה ולזה תמצא כל מקום שיצברנה ב' לתורה
ידקדק לומר חוזק ואומץ

ש הגר"א - אל העצמות כמדו זהו תכלית השבירה

① בכח אדם לציר עודל שברת לבו וחרטתו שהחליף עולם בעמונים
נצחים על עולם חושך ובצער הזה קשה לו מכל יסורי עולם

דף ה'

ה. בדר שקר - א' ראובן בקשו על לבו - וי"ש להסיר בע"ו בקונקל
(ו' ג')
מאחרת - הא באומר לחבר שמא המעשה אחר הוא מצוה לאפושי
שלא יבא לתוכו באיסור, או שמא שלוחו הוא עשה השטרה - נמצאו
באיסור לבו הוא באותן שהמעשה אחר עלה מקומו אינו אחר
ואב בקצה לשפה הוא בדיוק שקר המעיק לתוכו - ואולי כמו כן הדה על
דאמר שקר בעל המעשה הוא שקר

1. הגלא - א בני אדם (סיודר אשי ישראל ויגוי ויפל) שמוציאין לפניך דאוקם ובקבלן
שאומרים בעל מקיאת ליה אלקם ואל בדיבון כשהוא קיבם - למאבד וש סיפוד
בדי תוכיח מוכרכת לסוגר קסבאלא קצת בתוכוקשתו - ויש הפסד
ולא בפי אלו שמו אבל א מן ה"תוכאלם" ומכה לוקח מעלה ולא אחר
ע בפסח - ומשל מוכיח בעל תלה" ומכל הדקה - ואחר שאנשו למאבדת
אומרת לא בכה לשוחה בשבון בפשוט דעקבא ה-ו בשר קונין מאלתר
כ, רשי' מאשר דעל ידע (כמאן שאנא ליה בדקם על מאן אזלא) נופל אין לו
בלוק - וש מפשוש ה' שפיר ואין לאדונים ומן ה מוכן לו - וא ליה
(ו' כ') יש מבעל ואינם אוב דכתיב משלי"

ו, רשי - ארבו של אבל הוא כובר בפני שאוסר מאן בדקה - ודוקא שלא שמיר
ידעה לבם שאין לו ואין מלוים - מבב א' יש לו אפשרות כי תשש
שיבה לבוד בפס - ואי באופן שאין מאבד את הכל ואינם בל לא
אינא דכל בדקה (כמ"ג, ע) בשי' לעין הבדקה כדרך בלים ובוד
כשהוא ובשה לבם ואמאון על הדין דבריו ואבד ל בדר מלחמין
ואל ישלם דבלים ציפורן וכאן הפסיד גדול - וכאן אי השקר לא'
שאומר בעל מאיאת ליה אלקם ואל בדיבון כשהוא קיבם - למאבד וש סיפוד
בדי תוכיח מוכרכת לסוגר קסבאלא קצת בתוכוקשתו - ויש הפסד
ולא בפי אלו שמו אבל א מן ה"תוכאלם" ומכה לוקח מעלה ולא אחר
ע בפסח - ומשל מוכיח בעל תלה" ומכל הדקה - ואחר שאנשו למאבדת
אומרת לא בכה לשוחה בשבון בפשוט דעקבא ה-ו בשר קונין מאלתר
כ, רשי' מאשר דעל ידע (כמאן שאנא ליה בדקם על מאן אזלא) נופל אין לו
בלוק - וש מפשוש ה' שפיר ואין לאדונים ומן ה מוכן לו - וא ליה
(ו' כ') יש מבעל ואינם אוב דכתיב משלי"

ו, רשי - ארבו של אבל הוא כובר בפני שאוסר מאן בדקה - ודוקא שלא שמיר
ידעה לבם שאין לו ואין מלוים - מבב א' יש לו אפשרות כי תשש
שיבה לבוד בפס - ואי באופן שאין מאבד את הכל ואינם בל לא
אינא דכל בדקה (כמ"ג, ע) בשי' לעין הבדקה כדרך בלים ובוד
כשהוא ובשה לבם ואמאון על הדין דבריו ואבד ל בדר מלחמין

① שור דכתב לשון שוא

② עי אוצרות התורה פרשת שמיני קרבן ד"ה סיפר הגן איש מי
דמעשה בא' בהיותו נער שתה סתם יין והשני נזהר ועיש
בהמעשה הי' שהא' נכשל במאכלות טריפות והשני לא נכשל

קלו

איך יתכן שדבר כזה יעבור בלי שום בדיקה? הרי ברור שהוא לא יכול לעבור בלי בדיקה! ואם כן, מה הבעיה בכך שהבדיקה תתבצע בבית הדין? הרי בבית הדין יש את כל הכלים הנחוצים לבדיקה כזו, ואין שום סיבה שלא לבצע אותה שם.

בדיקת כתב היד

הבדיקה של כתב היד - כלומר ניסיון לזהות את כתב היד של הנתבע - היא בדיקה שנעשית בכל יום בבתי המשפט בכל העולם. אין שום סיבה שלא לעשות אותה גם בבית הדין הרבני. ואם כבר מדברים על בדיקת כתב יד, שאלת הלגיטימיות הרבה יותר חמורה בבדיקה של חתימות, שכן בדרך כלל אין לנתבע כל אינטרס לזייף את כתב היד שלו, אבל הוא עלול מאוד להיות מעוניין לזייף את החתימה שלו.

נניח לו

ואשר לנזק ועוול הנטען - כל הבקשה הזאת תלויה על אחד הטענות שהוא נזכיר ומעלה בקשתך - כל הבסיס שלה שהנתבע נשלח את הכתב טענות - קח לך בחשבון שכל מי שמכיר את הדרך שבה עובדים בתי הדין יודע שאם הכתב טענות לא נשלח בדואר רשום, אלא הוגש ביד, הסיכוי שהוא יגיע לנתבע הוא נמוך מאוד. ואם הכתב טענות לא הגיע לנתבע, אז הוא לא יכול להשיב לו, ולכן אין שום סיבה שבית הדין יפסוק נגדו בהעדרו.

אז אין שום סיבה שלא לבצע את הבדיקה הזאת, ואם הבדיקה תראה שהחתימה היא אכן של הנתבע, אז מה שארגיש הוא רגשי אשמה ומבוכה כך שלא אוכל לעמוד בפני הנתבע ולהגיד לו שזייפתי את החתימה שלו. אבל אם הבדיקה תראה שהחתימה היא לא שלו, אז הוא יוכל להגיד לבית הדין שהוא לא קיבל את כתב טענות, ובית הדין יחזיר את התיק לבירור מחדש.

אין לי שום מניע לזייף את החתימה של הנתבע, ואני בטוח שגם בית הדין יודע את זה. אבל אם אני לא אבקש את הבדיקה הזאת, אז בית הדין יכול לחשוב שאני מפחד מהתוצאות שלה, ואז הוא יכול לחשוב שאני אכן זייפתי את החתימה.

לכן, אני מבקש שתורה לבית הדין לבצע בדיקה של כתב היד של הנתבע בחתימה שלו על כתב טענות.

(1) שנא ישש בגדור לרוץ אורח ואנא עושין מאהדה ושמחין דיסורין עליהם
הכתוב אומר ואוהדין כלאת השמש בגדורתו ועי דשלת שמר ד' ד'
וכאשר יקדל האדם את מוסר ד' ויטיב דרכין ומעללין ראוי לו
שישמח דיסורין לפי שהועילוהו תועלות נשגבות, ויש לו להודות
לשם יתעלה עליהם כמו על שאר הכלמות שנא כוס ישועות אשא ובשם
ד' אקרא ונאמר ברה ויגון אמצא ובשם ד' אקרא (ועי רוח פ'ד
מ'ט ב'ה כל) מה שצרה ויגון יסודדני חשבתי צאת למציאה כי כל
מה דלביד רחמנא לטב עביד ובודאי הביאני לזה אשר בשם ד' אקרא)
ואמר רז'ל רבי אליעזר בן יעקב אומר כ'ז שהאדם שרוי בשלוה
אין מתכפר לו מעונותיו כלום ועי היסורים הוא מתכפר לקונו
(מעשה בהגאון שאמר בתורה דילן ומצות דילן לא נוכל לעמוד
עפי עומק הדין - ושוב אמר לתלמידו שנחלה ומסרתי שדיסורים
נוכל להתקיים - מעשה בר' אברהם ווינפעלד שתקן לשונו
בגד בה' חסר לו בלשון ניחותא

(קל"ג)

פ"ג

ועם הגוף שמתה לפעמים דעה"ג
דקיום הגוף - ודכלות הגוף אבלה שמתה

שם הגר"א - ולצדיקים עיקרם האור - ע' מס' פ"א למה צריך האדם
שישים מגמתו מדטו דכל אשר הוא עמל כל ימי חיו - הורונו חז"ל
שהאדם לא נדרא אלא להתענג על ד' - שזהו התענוג האמיתי, ומקום
הטדון הזה דאמת הוא הטה"ד

שם וכן הנר שהוא הגוף - הנר הוא הכלי שנמצא דו הטמן והפתילה
והשלהדת

שם אין עדירה מכדה תורה - ע' רוח פ"ו מ"ג פ"ה הלומד - אם יתן דבר המחשיך על הנר (1)
הגר"א - כמדו' כונתו הא"ק אפ"ל שאור דקאי על התורה מדיא שמתה
היא רואים שמכיקים זה עם זה - ועי' ע' דזהו מלתא שלומדים
דזדון - אדל אמיתיות חכמת התורה נמצא אצל הנועצים - וכמדו'
זהו כונת הגמ' דסנהדרין כ"ד, ת"ח שדאי מנעימים זה לזה דהלכה
ופרש' מעיינין יחד ומתקן זה את דברי זה והשמועה יוצאה לאור
וזהו אור צדיקים - ת"ח שדדדל מתלים זה את זה דהלכה - דלשון
עז ותמה - ועי' - בגמות הרוח ירדה לדדל - ועי' ס' לגמות
הרוח עניות דתורה (ולפי"ז מוכן דחכמה נמצא רק דנועצין)
ע"ו - הגר"א (5) אדל מי שיגע ונטרח הרבה על למודו - ודהגה ומוצא אמיד - (1)
ע"ה רש"י - אומלת שהוחיל הקד"ה לישראל ולפה שישרו ומה לא שדו סוף דא להם
למחלת לד ובשתאותו דאה שהם עושים רצונו על חיים היא להם
שני הקצות על אחור הישורה נוטלים ממנו מה שיש לו - ועל קידום הישורה
שזהו תאות הקד"ה - (ועי' דברי אמת ז' שמדיא אד"א הקד"ה יושד ומצפה
להאדם שיעשה תשודה יותר ממה שאדם מצפה לדנו והאשה לדעלה) זוכן לעל חיים
שם הגר"א שתפלה היא חי שנה - ע' מס' שדת ו' רדא חז"ל לרד המנונא דקאי מאריך (2)
הגר"א - (3) הגמ' דדרכות מפרש המהרש"א שדיטול תורה הוא המונע שיתקבל
תפלתו כמ"ש מסיר אזנו משמוע ד"ת גם תפלתו תועדה ועי' ליקוטי אמרים
סוף פרק ל"ז עסק התורה נקראת דלשון קריאה קורא דתורה פי' שעי'

(1) ובאמת צבו ב' אופנים של עמלות בתורה - היגיעה שטורח
להבין הדברים ומ"ש הרמב"ם פ"ג מה"ת בספרו כל הלומד ולא עמל כאיש
המזריע ולא קוצר כ"ע אומר זמר בגבירא זמר ופי' הרש"
ובק דזעי בתורה שהוזכרות על במדרשים שלו ישגיחו מפי כף יד לומד
להתגבר על משנתו - המתגבר כורע ללמוד דשונה כמה פעמים כדי להזכר
ולהתגבר על אחר כמה פעמים - דבעינן שאין השכל מבין מפני שהאדם
נאבקה מכבידין עליו אבל העמל הבא מצד עמל התורה עושה כל סגולת לימוד
התורה נעשה על עמלה (11) וע' מש"כ בלקו"ש ח"ג ע' ... שאלות דמבצר תשס"ט 4-6
(2) דבלות באמת מגיעין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה - ופרש"י - חיי עולם תורה
תפלה צריך חיי שעה היא לרפואה, לשלום, למזונות
(3) איתא בברכות א"ר חמא ב"ח אמר כי כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף
בא לידי כאב לב (ופרש"י מצפה שתעשה בקשתו) - מאי תקנתיה יעסוק בתורה
(4) אין האור יכול לעבור דרך של אור העולם המחשיך נגד השמש אם כ"כ
זה אינו מחשיך אותו כ"כ עד שמאמת זה יהיה חשך בעולם כי אור השמש
מאיר דרך העולם ובזה עיקר מגדה מצוה כמ"ש כי נר מצוה ותורה אור
כי המצוה אי' לעבור ולהאיר דרך הפסק מחיצת התורה המחשיך ניגודו
אם נגד התורה הוא כאן ען נגד השמש ט אור התורה עוקר ועובר
גם דרך הקליפות ושומרת לאדם ומצילו מן הרע הרוצה להתדבק בו
(5) אל תכמתי עמפה לו - ע' דאשרי האיש אשר צ"ב את כ"ג אשר ידו
המצוינים דישיבה בימי הקיץ הבא והוא במקום חם שבלימוד ללא
מזגן הוא דרפיון גדול אומר אין להתיר להדליק המזגנים ע"י עכו"ם
ואף שיש בזה ביטול תורה פרקים - ואדרבה אם ימשיכו בלימוד ללא רפיון
גם כי הוא חום הרי התורה שילמדו באלו התנאים בודאי כמשאמ"ל
תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי ויצתה לפירוש דשמיא להצלחה
בתורה וכו'

קלא

עסק במכה קונה לחבירה אלו הם הכוללים באדם
הקונה לעצמו שאינו אלו וכן קטן הקונה לאחרים
לרוב אלו לסוג זמן הבוגר אינו לפסד ממון
ולשאר יתום מן וגם קרוב ב' לכל הקנאות לפי אשם
יקבלנו ראשון ואין אומר אלא אומרת פעם אין שקנה א
לחבירה א' במכה בלבד לא כנקי מי שקונה אחר שלא ע"י
עסק במכה אלא בדיעבד יכול אלא ובמן שקול אלון תלוי
ואין הקונה כשאר

ג- א' ראובן קטן לוקח - במקצה במכה אומר לאחר שנה כב בקבוקים
ובכלים בדשיב המשלם - יסכים לזן לישראל בדיקה הם ואם לזן בדעתם
כה יפסל לו (מלשון תלה ואכה) - כי בדעתן המכרה מה שנראה לזן טפל
הכל הוא מקח - והיכא מכרה שלא יאסר איכה בקבוק קטן נוסף על שכר
המשלם ישלם לו הקונה בין על המוכרה והיראם

ג' הלכ"ק - ו' שהרי קבועה למקח"ב כ' חיים ויטאל הא שיר א (ט) וכאשם יאסר
לאבף קיום אישם מצוה על הישר הפרטי המרחם למצוה ואסר ממון מצוה
להמשך לו - ומצא כאלו בפנוי מר לאחרי - עובדא בדבא א לבאלו וסלב
שהואל לו בכסף וכאשם נשאל את מפסיק ב' מיל אחרונים לדמתנ
ענה שהעיד לחתב משיעור - ואל הלכינן שלשה לא לו מאמר שוכר על
אבף לקיום בדבה - ונבל אחרה כבל (על אלה סו"ס קפ"א - וכפסקו עשותם אלה על
ו' קל"ח - 2

ז' שנוסן חיוב לכל הארכות ולכל המצות - ב' דרכים (ב' י"א) ובפיק הראף
למהרונן הילב מאמר הפוכהנים לידע דאיכה בזה קלקל - שכתן מפה כלב
מפה - ובלבד אחכל את רואה אבף שיסוכים דאיף עלון ופשפש בחשון
פשפש ולא מבא יגלה בדיטול מרה - פ' שלא מבא עון שיהא היסורין
מפה כלב מפה יגלה בדיטול מרה כי דאון קיטול מרה כל היסורין

① ועי בנפה"א שער ד' פ"ל ד"ה ולא עוד אלא שגם אותה הקדושה ואיות
ואורן של המצות שמקדשין ומחיים להאדם המקיימם הוא נלקח ונשפע
רק מקדושתה ואורה של התוה"ק

② ועי נה"א שער ד' פכ"ט בעדרו על אחת ממצות ד' נפעם רק אותו האדר
או הגיד המכוון נגדה שהחיות של הקדושה השורה על כל אדר מסתלקת ממנו
ונעשה בעל מום חסר מאותו אדר אלא בעון ביטול תורה הוא פוגם כל אדריו וגידיו
וכל כחותיו כולם ואיות הקדושה של כל גופו מסתלקת והוא נעשה כמת
ממש שאין לו שום חיות כמ"ש כי הוא חיק ואכז"ל (ע"ז ג"ו) מה צגים שדים
כיון שפורשין מן המם מיד מתים כך ר"א כיון שפורשים מן התורה מיד מתים

פסוק י"ג

וז"ל הכלי יקר (ואתחנן ד,ט) רק השמר לך ושמר נפשך מאד - שני שמירות
אלו הם על מ"ע ועל מצות לי"ת אשר על ידם ישמור כל האברים והגידים
כי כבר אמרו רז"ל כי רמ"ח מ"ע כנגד רמ"ח אברים ושס"ה מצות לי"ת
כנגד שס"ה גידין ועי"ז נאמר את האלקים ירא זה מלי"ת ואת מצותיו
שמור זה מ"ע כי זה כל האדם במספר אברין וגידין
ואמרו עוד כל ימי רשע הוא מתחלל הינו מת חלל - מת מעצמו
משמע וחלל הינו שנהרג בידים - והעובר על מ"ע עובר בשואת והרי
הוא פוגם אבר א' ונעשה מת מאליו והעובר על מלי"ת בקוע הרי הוא
כאילו הורג בידים איזה גיד מגידין ועושהו חלל וחלול מן הדם
שבתוכו והדם הוא הנפש - ופגימת הגידין מסוכן מפגימת אבר
ועי"ז נאמר השמר לך זו שמירת אברין כי הם עצמותו של האדם
ושמירתם תלוי בשמירת מ"ע ושמר נפשך מאד זו שמירת הגידין כי
הדם הוא הנפש
ועי"ז ד' עלינו לשבח בראשית רפ"ד הפרופסרים ערכו ניתוחו על ב'
גופות של מתים ומצאו שבכל גוף הי' חסר גיד בא"א - ובקש הגר"א
שיבדקו מקום חסרון הגידים ואז אמר הגר"א שא' כל חיו חטא בניאוף
וא' הי' רודף אחר הכבוד - חקרו ודרשו ונתברר אמיתת דברין

קל"ט

פ"ג

מרפא כן להיפך ח"ו דביטול תורה

[שם - התורה של החכם - כמבו' כוונת עפמ"ש בנה"ח (שער ד' פ"ה) דהנה
אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנא' ובלב כל חכם לב
נתתי חכמה יהיב חכמתא לחכימין - ולכאורה יפלא דא"כ חכמה הראשונה
מאין תמצא - אמנם הענין - היראה נקראת חכמה כמש"כ הן יראת ה'
היא חכמה - וכמבו' זהו כוונת הגר"א התורה של החכם - לידע האמת
דרכי שידע ממה להזהר - היינו מי שלומד מתוך ירא"ש

שם והנה התורה - כמבו' כמש"כ הגר"א לקמן (י"ט, ט) למיימינים סמא דחיי
ולמשמאילים בה סמא דמותא - התורה מצמיח מה שבלבו אם לבו טוב מגדיל
יראתו - ואם ח"ו בלבו פורה שרש ראש ולענה יגדל עוד הפגמים בו

שם - מחלק בין חכמת רפואות אפשר להם לידע בטיב הרפואה - אבל להזהר
ממוקשי מות דמיון דוקא תורת חכם - ואולי מוקשי מות היינו
היצה"ר ועי' מס' פ"ה ב' הבורא ית"ש שברא היצה"ר רע ראשון (והנה הפסד) שברא התורה
תבלין לו וכמו שאמרו ז"ל דכתי' בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין שאין הבורא לו
רבו למכה זו אלו רפואות זו א"א בשום פנים שירפא האדם מצאת המכה
בלתי זאת הרפואה - ועי' מס' סוטה כ"א כיון שהגיע לפרשת דרכים
ניצל מכולם - מאי פרשת דרכים רב נחמן בר יצחק אמר זה ת"ח ויראת
חטא ועי' רש"י זכה דיראת חטא אחר שבאה לתורה ניצול מכולם שהתורה
מלמדת דרכי מצוה ודרכי איסור וממה הוא צריך לפרוש ויראת חטא מונע מלרדוף אחר יצרו
ט' הגר"א - אבל בבקר הדוגמא - יש לו' היינו מתאיר הנפשה זו לדוגמא - ואולי דלימוד
התורה בוצק צריך להביאו למדות טובות וכמש"כ הגר"א הפוך בה והפוך בה דכולה
בה ואצלו נעשה היפך זה שמגדלה רעות - וזה לפי השגי אלי אבל
בע' דמאורי בעוג קריו מסרב - ואם בבכה זה להיות מספיק ... חן האכן לו יומו
להתגבר ולקרר

פי"ג ט"ז, הגר"א כמדו׳ הערום מבין ערמומיות של הדבור שכל כמו הוא להפך את הארץ ולעשות כל מעשיו מבלי הבדונות - והוא אינו עושה רק בדעת (6) (ר"ח)

י"ז - הגר"א - וכן אמרו - כי נתן ה׳ בידנו את כל הארץ וגם נמוגו כל יושבי הארץ מפנינו - והנה משל מצוין דיבן - כמדו׳ כמ"ש הגר"א (י"ג, י) והעוד אשלח מלאך עדירה גוררת עדירה - כעדה שעשה מתחלה היא תשלח אותו ומביאתו לידי חטאת (4) - ומשל בשולחין שליח רשע - ע׳ רש"י שלח (י"ג, כ"ו) ולכו ויבאו להקים הליכתן לדיאתן - אל הליכתן דוגמה רבה אבל אינו מובן משל שבהן אמרו ארץ אוכלת יושבה - והיינו סתמו את נפ - אין בו מביא (3) (2)

י"ח - הגר"א עושר וכבוד - הענין שעושה לעצמו בחיצוניות ובפנימיות מביאו לעושר ושמחה - וכמדו׳ יסוד הפסוק הוא בהפורע מוסר שכוונה (5)

י"ט - רש"י - כשבא תאותו לו לאדם היא ערבה לנפש ולכך תועבת כסיל - לפי שערב להן ומלא וע׳ דמאירי שהתאוה נהיאת על האדם ערבה מאד לנפש וקשה לפרוש עד שתועבת הכסילים לסור ממנה

י"ט הגר"א

הרא"ב"ע שזר הקדושה - הגדר הגדול והשימור במצוה והדרך הטוב להבניע היצר הוא כרחון הנפש מתאוותיה דמאכל ובמשתה - ולעולם ינח מעט מכבוד ברכו ומהפשטת תאותו וע"ש אמרו ז"ל סעודה שבקנותה ממנה ימשוך ידך ממנה (גיטין ז׳) וכמו שאמרו דסעודה בין הדבק לכל הנאות שבעולם

כ. (7)

כ"א הגר"א ימות צדיק כן (ע׳ רמב"ק וירא תג׳ תע"ד) שמקשה היאך מתן מ"ג עד כ׳ כיון שעד של מעלה ממית רק מכ׳ ומתחלה אמר קרה חס ע"ד בלימות צבאו ומהיב כ׳ אינו טב דהבוא עלמא ולא לימות חייב דיאמינה דהבוא עלמא אלא אי חידא הוא ולא מטון יומי לשפון שנין - דמא הוא מנשה אבל ניש נספה בלא משפט דסדר מנשא נמית לעלמא איהי אמש דלא כונף כד לא אשגחו עלי מלעילא (שלא השגיחו לשומרו שלא יפגע במזל וכיון שנפגע על המזל ודבר אינו מבחין בין טוב לרע

(8) כ"א הגר"א סומר שנשלם ואין לו שום סופו - כמדו׳ שנים בעי דאושפזת דמדק

כ"ב רש"י ינחיל את זכותו ואת ממונו לבני בנים אבל חוטא אינו מנחיל לבניו כי צפון חילו וממונו לצדיק כמו ומשך את מרדכי על ידי המן

הגר"א - היינו טוב - כמדו׳ רבה לומר שהאיש שהוא גם טוב לדורות ינחיל הפירות שהן טוב

① ראוי - לא כי, ראוה נפשי לשון הווה דלשון עבודה - שתורה כך
דמצינו בווה ולא ראוי שהרה ונהיתה ומצינו הבאה שעה וכעין
יראו סוף מבא דהכא דמן היטא שיבש ומצד שלמות ונעשית
להבאה שעה ולא יאושו לעבר ומכבד עולם מהאות שמש השורה
ירמיה ובתורה כמה כיוצא בזה

② שבעים הארץ לשון שלמות ושפעת לשון הקשה שמים ונפלו
8 שנה כל הארץ לחו ירצמו נדמו כך למלון ראוהו כל שלש
ימשלו בהמו לאשור ודרעון אוכלת מלך הכוש לא לבקשה לא אוכלת (22)

③ קרא אפס כי עד מרע - לע ונכי לעולה אל מרע כי תנק כלא
ממנו מוסף מיאך שסרבו את נפ
④ אלו משב כאן שמקשה מצמין דיבו

⑤ למבכי אל מן הימוכים וקישוף דעוכים לחסוף יסקון ולחב ממי שמיסר אל
ומשב מעלא כמון באוניא וקימוכים בחוב קספר מיראה רשע מהאלה
בשה שאל כוסק באמבא שפלעת נאון ממלא ע באשה נמשב כאלין
אלן לוא כן מסוף בדרוי ומלא אב לחשתיא לוחו אי יסוכין

⑨ וספנים שוקא בדבלים מלכא באלבשוב מאנה בלחם ר' פסקא הששוע

22 מאנה בלבלת קלב"ב בלה מאשף

⑦ מרים (פו, פא מפל בוות) בדרך הכיוש של אחז לסוות למשפ דבוואנים ומאשו
אומר כיוון ומקרוו - לפיכך בדרך האחז לסתדר לבבקיות ולוש אל לבמוי
אמר כבי שיומר מאשפת ויעשתק מן הרשות - כבי שלא יומר מאשפת ולמוי
(פה) ומפסוק הפוש (מצה ירוה) כלא הלוכה בכוון מקרא הפשוט לשמוטאות
כי הקב אומרן כואות בשוי רקוב אפוי אתר שלשאה אל האחז תוקע
הילוכה וכצביכוא דמה יבכפה מאלה אל יעקר על אוצה בדרכי מאלה

⑧ כי בבני רבים שאלוא מפרן יהודה אין אחז בכוף זאקות עובה אל שפלות אוכלן בשון
כבי שלו ילעו עליו ולכוי אל כבי לקאלכה מאפל

⑥ לשון
⑥ לשון

פרק י"ג

ק"מ (ב)

כ. ע' מוסר אביך שמריא דברי המוסן יהושע (א,ג) אינא בפסיקתא
מצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך ר' פנחס בשם ר' אלעזר
ב"ר מנחם אמר מה הי' דוד עושה הי' נוטל וכנור ונתן מכאשתו
ועמד בחצי הלילה ומנגן בהם וקורא בתורה והיו חברי ישראל שומעים את
קולו ואומרים מה אם דוד המלך עוסק בתורה אנחנו עאכ"ו נמצא
חברי ישראל עוסקים בתורה רואים מצה כי טרע האדם להתעורר
ממה שאינו רואות בזולת ולהתבמות אליו במפעלין ומעלותיו
וכמ"ש הלך את חכמים - ולכן עצה טובה לשקידה שיקבע לו מקום
לתלמודו במקום שנמצא שם שוקד או שוקדים בהתמדה - שמעתי
מהרב הימוויל ששמע מסבו שהי' טבח והי' צריך להשכים בשעה מוקדמת
בערך 3:00 A.M. והי' עובר כנגד החלון של האדמו"ר מסטמר והי'
רואה כאשר עומד ועוסק בתורה

פ"ג

קמ"א

3

שם הטוב לפון דשדל הלדיק כמדו כמש לעיל פסוק כ"א והטוב שלהם
שהם הטיים שלהם ינתנו ללדקים

שם ועוד - אינו מוסן מה שהיל חוטא תלוי דעתיבו של הלדיק - ואולי דהיל חוטא היינו הקישוים ①
כ"ג רשי' הרבה תורה יוצאה ע"י תלמידים שרבותיהם למדין מהם תוך פלפולם
שמפלפלים בהלכה

שם הגר"א שאינם נותנים משפטם - ע"י מדיש אדות (ה, י"ב) בארבעה פרקים הדרך
מתרבה, ובמוצאי הגן שדכל שנה ושנה מפני גזל מתנת עניים ומעורר
בגזל ומתנה הוי ב' דברים הפכיים - ומתרלי דבאמת אלו מתנות הם
של עניים והאחיונים - (ע"י באלשיק הק' את הטני עמק - כדר ניתן להאדם
חלקו של הטני - ועי דספורנו (כ"ב, כ"ו) אם הייתי חונן אותם
יותר על ספוקק היינו כדי שתוכל לפרנס בו אחרים) ואינו נותן
כלום משלו, ואם מעכדם, גזלת הטני בדיתו, על כל זה הם
נקראים מתנות כאילו הם נותנים משלו וזהו להרבות שכרו
כי רצה הקב"ה לזכות את ישראל ועל כן נקראים גזל לגוזלם
ומתנות לנותנם

אתא דקרא אשרי שומרי משפט עושה לדקה - מי שמכיר שנתינתו
אינו רק בחינת משפט - ועושה לדקה ואינו נותן לדקה
אותיות לני קודמות לאותיות כסל - שהופקד אצלו חלק הטני

כ"ה הגר"א שחסר לחם הדטן - ע"י אוי (שכ"ח, ל"ט) אין עושין אפיקטוזין - אפי'
בחול משום הפסד אוכלין ופי' המ"ד דהיינו כדי שיהא רעב ואח"כ יחזור לאכל
הרבה
ודעתן פי' רשי' ע"י שדט מיהודה

פי' הגר"א - ודוטח בד' - ע"י חוהל (ק"א) והחוטח באלקים בטחונו חזק דאלקיו ②
שיטריל אותו כרצונו דעת שירצה ודמקום שירצה - כאשר יטריל המדר דרחם אמו

① שדא לצדיק עי' והי' צדיק להתגבר - ואולי לבסוף לא יתגבר וממתינין וצע

② ואמר לו יכמה ד' נפש צדיק - ולא כאיתי צדיק נעזב וזרע מבקש לחם

③ אולי כונתו למש"כ הדית הלוי פרשת נח (ב"ה ובזה) זכה צדיק נוטל חלקו וחלק חברו בגן עדן ולכאורה אינו מובן מדוע יהי' זה שהצדיק יזכה בחלק חברו מה שהוא לא עמל בו - אלא דכל אדם עושה דמעשיו טבע שני לצולתו להיות גם חבירו טבעו נמשך קצת למעשיו ונמצא יש לכ"א חלק במעשה חבירו - הצדיק יש לו חלק גדול במעשיו טובים של הרשע בעי' שהצדיק הגדיר התשוקה להטוב נמשך ממנו זו התשוקה קצת גם להרשע ועושה לפעמים טוב ולהרשע הרי משלמים לו עבור הטוב שעשה בעוה"ז וכמאמר הכתוב ומשלם לשונאין אל פניו ולהצדיק הרי שמור הטוב לעוה"ב

קמ"ד

יא - הגר"א שאמרו חז"ל - כמדו' עיקר כונתו מש"כ שם ט"ו; בהאי עלמא
אושפיזך וההיא עלמא דיתא

שם - כי אפי' המ"ע ה"א עושה היא מלאה פניות - חזינן מזה דמ"ע עם פניות ②
שם והנשמה נקראת אשה - עי אוה"ח הק' (שמות כ"א, ד) יש ד'
דתינות אם אדוניו יתן לו אשה - יש דתינה אשה הקנו לו
מן השמים - שיש כמה דני אדם שצרכין לנשמה טהורה - משמת יצירה
מצד אביו הצדק - ויש דתינה שדעל אשה הוא שקנה נשמת
דאמצעות חוזק מעשיו הטוביים - ונעשה הוא דעלה של נשמה
קדושה - וכ"כ (אמר כ"ד, י"ד) וקנית מדרגות דתינות הקדושות היא ①

שם ועוד - פי' דהנרי כ"א קרואים אשה (כמדו' דהוי דתינת עזר)
והנפש הדהמית שמצאת דאדם קרוי אולת דמושבת אותו
לתאוה וכעס - וזהו יד' מעשי

שם ונתן אותו דגיהנם עד שיצדיק ותזדור ממנו הזוהמא - ע"ד דאר דשדה
פרשת כי תשא (ל"ד, ג) שמפרש קרא ונקה לא ינקה וז"ל לעניד
לפרש לפי פשוטו דהיק ונקה למי שלא ינקה אע"ע תשוקה הקדה
חושד מחשדות לדלתי יצא ממנו נצא וכשהאדם לא נכה לתקן
ולנקות את נשמתו אז הקדה מנקה אותה ע"י שמצבל אותה ראש של
גיהנם או דדינים אחרים ואח"כ תבא למקום מנוחתה

ועי דתורת חיים עירוסין י"ט (ד"ה שדוכין) גדולה תשוקה שהקדה
מצפה עליו כל ימי חיי האדם - וכמ"ש עד יום מותו תחוכה לו
לתשוקה להנטותו לתחו ומי שלא שד כל ימיו ומת דרשעו אכתי
איתא דתקנתא דתשוקה אחר מותו כשירד לגיהנם וניבון שם ועי
היסורין חוזר שם דתשוקה צוחק ודוכה ומתחרט שם על חטאיו ומצפיק
עליו את הדין הקדה מרחם עליו ומעלהו

(1) באת משתי סדות או מלכה האש - כי האש ופעול כח עליון
בדן או לכה התעצמות באמצעות עסק התורה - כי האפש
וכל להשיג - אפי' ופי' במדרגה שאין למטה ממנה אל יטרים
בתורה ושיג הדרגות העליונות - כפי שיעור היגיעה

(2) לא פי' שאינו מתקן אלא מקלקל - ועי דמסי' פ"ט"ג - ויש מינים שונים של שלא לשמה
הכי מכולם הוא שאינו עודה לשם עבודה כלל אלא לרמות ר"א
ולהרויח כבוד או ממון וזה שאמרו נוח לו שנהפכה ליתו על
פניו ועליו אמר הנביא כבגד עדים כל צדקותינו ופי' המלבים שאנו
עושים רק להתפאר מהם

קמ"ב

וטרם תמין לי לפי שבין מאה שפן מי שעטו ענוגן לפסיל קידו
ונשבר בשני קידו ממש עטאו ושלה ויאמר כי שמא
דא פם נעה לפנו של תוטא - ומיא לשפת ונקטר ונצבק ענוגה
לפנו ומלו ומאן של אפן
ואומה שנמרה מתקנש ואין לו קיסל לבבר - בשני לפקידי
חלק ובאו ממש לו ענוגה - ונמשה ל שם לקידו (ה קיוגא
בשלבוא אלכוי יב - בזמן ה המסגל מקנו אתו שלא ונוק פלמוד
מאכה שם ושמה אומר - של לימוד ענוה אבל הקלה ומש מאלך
ענוגה - בזמן ה דבור שקוראים מניק ללמוד מאכה ואומר)
ומי שנוכם לסגל אשמו לפל כבוא ענוגה לימוד מאכה על בדר
שבדר הוא ובא מיכה בלמוד שם אין לו חשק ומי לימוד מכה לפי
ממש ומקו גב סיגל ומכל אופן את סיגופיו אתפוו אתו ומל ומאן
למוד בשני שהפי מאכה-לפי כאן)
ומי שאר בשאר ומל מכיו אל קיסל - ומל ענוגה בשני לפקידו
קידו ומש ממוד בשני שאתם מוגה בקיגם כשפוא לנבן ונשבל של
ומוא בשוק ומוקם ומוכיב בשמה של תטאוו ונעמוט של נמצא ה
שביבר מנסו ונשמע כאוזן הקידו קידו ומתבר ומולה
ומ דבי אבי אלימו (משא דסידור לאש ישפע שבה קלל בשב
תשובה כלו
ילקוט הכל - שמבקן הכל - מבקן מאש שיו אשר יוומע ומקשו

ד, בינה לעתים - כשלים על מכוונו הולך בדרך הישר הוא ירא
ומכלה מפ אלו אין מפלו פ' תורה ומלאש הלכות (מאמרים
דברים מלאים ועלו ומקבה אומר כאמרו כי היראה שיבה
חלק ובאו ממש לו ענוגה - ונמשה ל שם לקידו (ה קיוגא
ואומה שנמרה מתקנש ואין לו קיסל לבבר - בשני לפקידו
ונשבר בשני קידו ממש עטאו ושלה ויאמר כי שמא
דא פם נעה לפנו של תוטא - ומיא לשפת ונקטר ונצבק ענוגה
לפנו ומלו ומאן של אפן

קמ"ד

ועי מס"י פכ"ד שמאריך במעלת יכאה צו. וישעי' אמר בלקוטאת
ואל צה אסוט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי - בני אדם
כאוי שיכגצו וירעשו ביצעם שלפני ד' הם עומדים תמיד ונקל
להם לעשות איזה צדר שאינו לפי רוממות כבודו יתש - ומסיים
והיא צאת היכאה האמיתית שאמרו עליו אין לו להקב"ה בעולמו
אליא אוצם של יכאת שמים לדד ע' תורת ח"ם על אשות ד"ל ק (2)

שם הגר"א כי הכל תלוי במדות - ע' אבן שלמה (א,א) - כל עבודת ד' תלוי
בתיקון המדות

ג הכי' שרש הגאוה בלב הכסיל והעלם בפיו, ולא יתכן לעלם מבלי שישא
פרי והפרי הלא דברי גאוה ובוז

ד הרי' - האדום נקי מטינופת באין אלפים ואל גם צאת ניחא לבעל השדה
לסבול שיליני השוורים על אסוסם אעפי שמטנפים את הבית (1) (אולי צ"ל אדום)
מפני התועלת שיגיע מהם כי רב תבואת בכח שור - גם החכמים
יסבלו דברי המון העם כאשר ישגו ויבדרו לפניהם שלא כשורת כבודם
ומוכאם, ולא יקצפו עליהם וישאו במשאת העם - מפני התועלת, כי
בכב עם הדרת מלך, ומסיעים ועוזרים הלומדי תורה (ע"ש כי אין זה
לשונו ממש

ד. הגר"א כשאין לו תלמידים שהולכים בטלים - אולי כונתו שאינם מבטלים
בדריו ומקבלין כל מה שאומר ועי בהגה - ההלכה מסורכת היא כי אין
לו מי שיבטל אותו

ה. הגר"א כתי' אוקספורד - אימתי עד נאמן שהוא אמיתי וקיים, כאשר
לא יכזב - אז הוא עד נאמן אפל המצדר כזרים יהיו ע"כ עד שקר
שיבדם שקר מעיקרו

1) ועד דאלשיך בלי כיבו נמאס ונחל חמור לא יאכל המותר

2) אל מקצדי הטיר נכנס אל הדיר הלוי והחל לכרוך את יציו
סביב לצוארו של הדיר הלוי עוד רגע והרב נחנק. לוזלו נכנס הגר'ת
ובמהלומה אחת גלגל הדן את הקצב שהועלה למרחוק
הדיר הלוי עטר על הגר'ת מה עשית אתה רוצח, והגר'ת ענה לו
שהותר לו מפני שהוא רוצח - על מצב נוכא כזה מפלפלין
רק בחצא נקודה האם החיוב השתצלות הטיר להגר'ת לעשות מה שעשה
או - וזהו הטעון היחידו שהו על מוחם כאשר עומדים דפני המלך

קמ"ה

ה' הלכ"א שלסוף גיב אה"נ עבוד שקד - כמ"ש שקד מאמקא וכמו עבוד על
מה שעבד קודם - וכמ"ש אפלא הקבא פ"ק מי נקבא עד אותף
מי שמוכר שאקף בקרון (כאן מקטרן) - וכמ"ש כונס בקבואת שמע
יש עבוד ויש קבלה - מאכ"ן על אחבותם ומקבלין ע"ע מע ו"ל
מ"שמוכר עד המוכר - שמע"ז בקאמר על אחבותם מקבל בקאמר
ע"ע קיום מע ו"ל - אלא אבן מי שחסר הקבלה לקיום המכבר
עבוד עבוד שקד - ואלו כונס שמע עבוד שקד בעקבן ואן בעת לקבל (2)
וכמ"ן שאומר ב' אלקין בפיסוק הנו קבלה ע"ע ואין בעת לקבל כבי מע"ז ע"ע עבוד שקד
ו' הלכ"א - כמ"ש כונס שפלך אלן מעשיו שוק בזה ואין מפתח מאיזוך
שוק בזה - אבל הכא כתב אשרי אבן מפתח בשמוא הכתוב קבל כתיב
ע"ע משלי (כ"ח, י"ב)

ט' הכ"ל - הכסול הוא בעל מבוא ביתו - וכן בתוך שמו שלא יבוא אליהם
ובעל אולם
רשעים בעת כי תקומם סכלות על כן אתה בשוק לעומת בסבקן
שלא בתוקף אלון אה שבתקוף עלין

שם זה"ל הלכ"א - ע' דקתני בקבה (בב' פ"א ב') ר' יהודה אין נקוסה
הוו המוכן מעבסקין עמו הוו שאלין אותם ומשיב שואלין אותו ומשיב
אתה ניזוק ונוטל בבל זה נ"ב. בנמו מקרי יכא בבבא אומר בעבדי דקוקס
הוא נבעלון ובבבא אומרים אף באומאלו פיבעין - וכולן באלא
אומרין לו גמיבלי כדי סוויעך מן המשוח ונשבעת אתה יתן על מלן
לכן ובמשלו על אמת איש ועל אמת באמת שפיכם מלכה בלבי
טוהר ומקבלון - אלו עבשו מאמר פתוחין לא כבבי שמקום בבא
מע"ז אלא מקבלון ומבה ועבה לי לסקן עמהן בעל מלמעה ובאבד
הרשע

① וכמדו' יש עוד חידוש הכא, דכאשר מעידין עדות מרגישים חומר הדברים
ומשתמתין מלומר שקר - וזה גילה לנו שלמה המלך על עדות מי יכולין לסמוך
על מי שבואה לקיים דברי מלי דעלמא, ומי שהוא דחינת יפיח כזדים
שאינו נזהר דהדטחת שאומר לדסוף יגיד עדות שקר ממקרא
② והנה לפי' הראשון של הגר'א הינו כמ"ש דשדט מיהודה דברים קרא
מסיפא לרישא מי שלא יכבד דדיקורו זה רודאי עד אמונים
אבל לפי' השני הוא דהיפך דע"י עדותו דאמת דאחדות ד'
יראה לקיים כל מצותיו והמפיח כזדים הוא עכשיו עד שקר וכמדו'
יש תדיעה עליו עכשיו שאומר לקיים ואין דעתו לקיים

קמן

ת, הכי, מכל תכלית המשיגות לאפף ויתר לן מתוך מדרש
תכלית כשרון המעשיך וניקון המדות - והכסיל יתר לו
מכל התכלית הרחמה ומחמה

שם הקבלא - להקין זכמומינת ולהצדר מן טרח - ל אור ישפוך באברי
המוסר (נ"ו, בלה מצה) שיש יכהר כותני - ויש תבונה רכל אחף
המתרגמין מתקובב כשם

1. פלשיק - השמחה יתבה מפיאה ליבי: ותכא כי: מיב כשטן מתרה שם לב נמצ זמרה

2. הקבלא - רבבה מפרש אחף כי יתור באל - המים ערובים נקראת אלה - האחף
כולן אל דיב אלמן - צבא קתים של דיב

3 שהם מיהדה הסתלה ישרה מדרכיו (ול כי) הוא שדר לעולם מתעשן
ונותה כותו דמלכיו ואינו - והלא הוא השלים קמיו - אחל תאיש טוב
אינו שדר מדרכיו רק שתאה אחיב זמי שלמלה הימנו - ול יכים
ל"ו קסבא - בקבלאה מלבב ספר אוהב כי הלל שפוי תמנו של הקדוש
רא' מן הימיל רא אהמוב ליהו ומלל מאני תמר דקרו אותו ושם ספרו
לי כלל שפי, מרא בשפא שהו האהמה ניהן ידבר לחיוק ורים שלהל
מכב א' רבים לקרו - אשל מתם אחר הנשק וכלם תומנו ודקו רבן של
המתנדים - לכסול הלוט שיכלם ולא יגלה לול שמלא המרא בשהבא רק אים
פסוק - כשם נכלם אל שיכבם לשמוע ממנו הדברה ורים שאינו שדר
ממשהו - ומלה האהמוב שמהלה בסיק לשמוע ממנו ספם הולך שלו - הכמים
שלו דלוה אבל הוברת לספר - אלו אים נשן וכבלו רשעים מהוזר
רשהה מוקבמת ומה אשם הולך לריכבל ומשם ולמוב עד שהלב - והמואל ומהוו
ריבי, מהוזל מתקשה ממני ללמוב אהם משיבה - שדר אלו מלך לדיבו
אולם ארוהב הדקר - והרי אין לך עסקיל - אלו ישם ולמוב עד שלהמה הלבהיל
ושם הלני נח מהם - ולב ראיל אלשל אלל שים לפלל סכסוכיל - ומדוריל
הם שנסיון המתיל יש ריבו ואולם לאוהב רולהל - כן למשך עד מלמם

① והיית אך שמח - אמנם אם לך הקדם יודע ונזכר מכירות נפשו
הקדירות שעשה אז ודאי לא יהי שמחת יתרה ובכן לא יורא
שתעבד השטן שמחת

קמ"ג

ואז אני חולק לדיבכן להתפלל מנחה דין מנחה למערב
אני לומד על איזה ירוריל עין יעקב - לאחר מערב אני לומד כל עמסא
חוזר לדיני ולומד מעט עד שאנני מתיעל - אלפי אינני מרוכם דמלכי
דיכ"ש ודעדודת השל

ענה האדמו"ר כפי שהנני רואה הרי אמה מתפלל לומד תורה ומלמדה
ואל עוסק בלבדי ציבור בנוסף לכל אלה הנך מסקש להיות עם
מרוכם אוי ואבוי יהי' רבי הלל אם בנוסף לכל מפי' עם מרוכם
ועל קמן פי' הגר"א כ' י"ד רע רע יאמר הקונה - אין זה כלום ומעט הוא
ולו זו הלוזה אשר בה בחר ד' יתב' ועל דפי' רבינו יונה פסוק ט"ז

② II

שם פי' הגר"א - עי' מעלות התורה ע"י ועלה' שיחת חולין של ע"ח דמיני
עוה"ז הכל עפי' התורה - ורצם אליהו להבנותו דעוה"ז דשפר הדיבורים
החיצונים שלו והם העלים של עלי האיש - כי עם מן העלין נעשה עלי
שלם לפיכך לא רצם רבה ליבנות ממנו

① I שם - איתא בד"מ קי"ד, רבה בר אסוה דחיק ל' מלתא בסרי ועיילי לגן עדן
אל פשוט עלימק ספי (לקוט) שקול מהני טרפי ספא שקל כי הוה נפיק
שמע בקאמר מאן קאכיל לעלמי' כרבה בר אסוה נפלי שדנהו אפי'ה
אתי' לעלמי' סחט עלימא ריחא צבני' בתריסר אלפי ביני פלגינהו לחתנוותי'
ופרשי' נסחט ריח מתוך העלין לתוך הטלית וקלטה טלית את הריח

III שם וכאשר אפשר לעשות מן הפירות קרן - ואולי האפשרות עלוי
בשלימות הפירות ואצל רבד"א היו העלים בכ"ב שלימות
שגם מהם הי' אפשר לעשות קרן

שם הוא כל הקרן - ועי שיחות מוסר (כ"ט, ל"א בל' ש"ח) איך משלמין
שכר לרשעים בעד מעשיהם הטובים דעוה"ז והרי אמרו שכר מצוה
בהאי עלמא ליכא מפני שאין בכל חלל העוה"ז כדי לשלם שכר

① ואמר לאלהו הנדיא על ששאלו לא מתני מר סהרות ואיל דארדיה
ל"מ (דגירסא דארדיה סדרים מועד ישועות נשים וקדשים) דשיתא מצינא
ואמאי א"ל

② ג' האדם נמשל לעל כי האדם על השדה והדידור שלו הוא הפרי
והדידור דמינו עוה"ז הוא כמו הטלין שהם שומרים הפרי כך הדידור
דמינו עוה"ז הם לחיצוק ולקיום הגוף דלדודת הדורא, ואצל התיח
יקרא שיחת חולין שלו דמינו עוה"ז עלים - ועפ"ז יודן מעשה
דרדה דר אדוה דבחיק לי' עלמא סודא ורצה אליהו להנהותו דעוה"ז
מסחי החיצונה הנקרא עלין היינו דשפר דידורים החיצונים שלו
שגם דצה יש לו שפר דגע ומם עלין של על החיים דגע כי לכל
צדיק יש על דגע ואח"כ שמע קול מאן אכל - כי גם מן הטלין
נעשה על שלם לפיכך לא רצה ליהנות אפי' מפיאו

קמ"ח

מפני אחת ומשלש מעלין לפי שכך משמע - ומצה אין לחמין טוב
משכח שערך בשבת המניח לאדם עדות קיום משלם אינו יודע
ממה שמאבד וזמן מרכיך ומתשוש את משלם ועל כן יושן לשלש
לכשיש שכח ואמנם על פי הרוב שמרכיבין דקמח את משפט
(ואם ע"י מכה סוגר את פתח הפסד מטין הרי תרכב אינה שוה
כאותו הפסד תן) - ולו דאמלה של מכה לה ע"י מרשיע כשעתן
בן אחיו של הבלוא קבל מחתומין ממנות כיוצא וכדומה ע"י ומי משתמש
מלכו כולם ולו אחד יפיות כלם ולולא לשפט עליהם וכא לפוזן
הבלוא ושבר לן את הבלית דואו לולולא ואחד הבלוא תפל דאמת לא
בלאתי שיחבא ומשפחתן א' שיקטל אל צמן מלחוד כאמת דאמר
דקשת אשיבב ממון
ב) כ' יבוק אלמן דאובן עם שמן תומן דלא א' מפרשיכן אל ע' מאות
רוב מכאן שמוצע קיבו - ויהו כי לבקשי אשת לפרשי מפרשו
דבה אומה דשמכן אין לו בפרים ומם ידא דמלך - ואשוא אל דעלה
היומה ושולה ומבלבה דן לפרב אל האש אולי יבל מם מובין - אף הבס"ק
לפו שער קול תתנוה, ולמובה דוכה דא אפי ושאלה מם בלא
בפרשה על דעלה שאינו מם על כפסן ואיכה עד עלה רקע א
על מובו יקה מכל קבדנ"א
שמעו שרק א שבו: אל עבון פתח קדה ובולו-ומקיה אל שתובל מאלע אלו שאינם ①
ג' הבלוא אינא דתלמה ג"ל אף יאמר לך יבלה מטוא ומקלה מוע
ואין כי אלא יבלה שנע כי יבם לא באבם כי מעמכין אל משמו
ובאין אוכל אלא מקלה שנע אלוק ניוכו - ומלה בפני מאומן שכל
למטוא ומקלה יתום, ובפרוש מאין מה שפוא אומם ל שפוא מבלה
שאינו מבוה ול פי הבלוא על כוא (א, ית) הכיב"ם אינן יוצל אלא
לאלבה אפל הובלה משאול לאכיכוא ואל ובשם שאל ל מפתמו לעשות
מבלה מעוכל כמם עכיכוא ובכו יבקן של אבן מאבד אלו כל
יל ומתבע - מ מבלה שיעשה עכיכוא ואל כואה שלא יפרה
אום לפרבה מבבע אלו יפרוכו ומבלה מעכל הלבוכה

① שוף עופ׳ואל הכי שלוו יותר רחמנות ממנו של יש עכ׳פ מקצת עופ׳
ולך אין לך שוף עופ׳ וכאשר תמה עליו בעצ׳יר אל הכי שמה שיש לך
צבו המפ׳ שלך

דע"ג

ומרובם לתמוך עד כדי שיבוי המשמה אף הוא מופקד אל שלו
ובמן כדאי ישראל המשפט את אשרון לעיון בדעת הרוב ובקבוצת
ראשית הוספה מסורת הם מעבר הלכה כי אין ובכל לקבוע
שאחרי הקול הסכים אשר מעמד ומרע עליך את משלח הקבוצ
ומלוכן כאן ראשון אין כמה כי עד עבר הלכה ובכבוי שולב את
הכשרה ואף בהשקעה לפני הפלימאי להתקדם אל עושהו באופן
המעבר אחרי הקול בהרוב ועבלה את נושא שאחרי הסלע הזה ולכן
לפיכך הוספה בראשי הקול ומשם לאבדך מראשית המשפט ובמו
ומשא כי מאחרי הוא לילה אתם ומאפל לבשר אליהם
את שמוא הוסף בחוכה ממנה אוכל ומלה עליך אותם בלתי ועיון
כיצד - את מתפל ממנו אחרי מבחינה כי הכוונה מלפני הקול בקול ②
את הגלגל ובא מן המרשל - קאנד כאיזו שהקהל כי אחת יסודות ווי
יג הקשיב הלך המשפחות אחר הלכו ואשר ובקדה שיאכל ממנו
שאר לפני הקהל ומסורת הרוח שקון הממוצע בראשית דעתי ממון הינו
על הפסקה את המשיחות לשאר - על המרכזיות הסיפור ממוצע
ממוצע ממוצע לא הוי הפוך הקבוצ אשר ישאר אבקה לעולם
ג - הפלגה - ולמען (ג, ו) יהוה הפלגה, ולא הבלות הרחוב - זה מבנים
הבבל קיבל הכלים הגיע עזרתי בסך המקום הקבוצ הקבוצ הקשה
הקודים שפה סיפור הקדש לפרק ממצע ואלפי הוא בהתם
ועתה - והבבל הארץ מעלה אותם/ שם והבבל סוגר הקבוצ בזה
הקבוצ הקשה הלפני - ומשו מבנים לו מקום, וכן ואותו הפסוק הלקוח
כ.③ הוא אין אחד של מקום שהקבוצ הפני
כי הפלגה ומפלג - הפלגה אחרי הפרשה עמוד משפט בעצמה עליו ראשון
כי כי - הפני עבר שהיה עלה מעט ואל הפרשה יעלה היכן הקבוצ
ועתה ישבו מסכון הישוב הפלגה. על הפסקה בבבל מקום ישם שמע ומקום
כפי סנהדרין הקול הפסוק עד הם עליו אחרי הוא מפסוק - שהיה לפסוק

כ"ף - על שרש מי הוסבה ①

① אל ימנע האדם מלעשות שבקה ואמר רבי על קרא רוצה שבקה ומסב
ימצא חיים שבקה וכדוד - הקב"ה ממצא לו מות ועושה דבן שבקה
אלכן אחז"ל אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמין יעשה מפן שבקה
וזהו כל עצב אם פרנסתך הוא בעצב ובוחק יהי' מותר כשתעשה מפן שבקה
ואל תאמר הואיל ואין לי כ"כ אפיסו בבקרים ובקר שפתים אינו מועל
אלא למחסור למי שאין לו כלום - ובקר שפתים של פיוס והי' ע"כ שאין אתה נותן לו
בי מחסורו

② כגיל לדקר אמו פ"א בשבוע ושוב הוסיף על ביקורו, ובששאלו אמו
מה קרה א"ל שמקודם הי' רואה בטוב והי' שריך לחפש זמן ואופן
ללכת ברחוב שהיו כמה מכשולות בראי' ועכשיו נחלשה ראייתו
כמדו שגדל CATARACT על עינו ושוב יכל להוסיף על ביקורין ע"
בטובך יביעו ח"ב תכ"ו

③ ע' מוסר אביך יש בני אדם שאפי' רואים חברים עושים מעשה טוב
הם מוצאים בזה פגם ואינם מבחינים אותו ע"כ וזה מרפה יציו
של העושה טוב וזהו בז לרעהו חוטא והיו אני ובני חטאים חסרים - וכמדו
כונתו דאופי' שרצונו לתקן אותו כיון שהוא רעהו (ולא גבול ממנו בזה
שמוצא חסרון במעשיו נחשב כאילו ביזהו ומחוון עניים כשרואה שעושה מעשה
טוב משחיתים אותו (אולי בעניים אין מחשיבים את מעשיהם אשריו

④ וע' מוסר אביך בקבל אפי' שאינו מרויח בה תועלת יש בה שאינו בטל

קנ

כ"ב מעלה לבן ישרץ למין שרטט-וכאמר לפני בלי הפי' פסיפא ④
כ"ב מעלה - ואומר צה הוא כאוץ על אותיות של אומר א' אומר תיש
שאול קין הרעל מאכה אחרתן בדרו לשבך דמא לסנהדרי"ל
שמו' אל טל"ת ענין ואומר מעלה שיכן ווישלחהו מאכר את כל המ"ם
על רשו' ואל המאכה שלרתך הרו מה קדמה אחרת אומרי אשלח
רק"אל בשם מעש הרו אשלח שמאוץ קרקעון אל מעלה דמו"אל
ס' אשלח מי שאומר פלוני שלחני שמא יבוא את כל המ"ם על רשו'
הוא פלוני של פלוני ור"ל אומר הלו' ג' דפסוקא דאמר נמי
הכא. כי ויהי כשרוץ ואשר יבוא כשרוץ - שהרבו ושיהם אבותיו דכשר- קל הוא ①
כי - רשו' לאומר באשרתך כי יעבה ידעתי כי וכא אלקיך אתם ומלכותו כי קרי
אומרים ולפנין הכי הוא מעמה שיעמו ויעשהו אל שלחן
כ"ו לאומרים שיעשהו - ל"ג ב' ואומרים הכי רשו' לאמון
כ"ב כי יש מבוא לכיבוש ולכל אחת מעלה אחבות רבות ומרשיע אלמנ
גלגלים כמלך ומרכאב ב' מקום ומוסיף לכל מאבה ומפעולה כלכבות
של הפלא ומן שם ישראל אין אשר לחלק אל קרוב כמלכים
צוכין לעמן יכולה ואמר לאו לחלוב כשמלך אכין לבשלא ועם אלקים
של יבלה ואמ"ש יפעת לחלון דמאבה ושל אלקי אומרים ליהוה
אל בשלמן שם אל בקעה של יבלה המסרשה שירוש לבי קרוב
כמלכה ולחוב המלכה ואמר כפי הטעם (מרכאב ב' אומרים - סוס מכר ורוכב ⑤
טס ואין טס אלא אמה וכא אמ"ש בסוף כי מחמת ובלא הפל- לו' אשר יהיה מבוא
כי ברוך רשו' שהפיקור בראש הבדרא הקדמה הוא ובאפס לשון
כשאנף פרקים אל מאבה כאן לסכון בלעום הוא כפיוסל
נעמן מכרוכו ② לאלהי נכר ומשלים את הראומה על קין - אולי אפל
בדרכו יפי פרכי הלוב (אולי מסיר קל) ואמרן מה ששאל על מה כאן
כאמרן שפוך ומפל אלה הפשובה - הה השלחה הוא שקראו כעל
שכינה - וכאשר רמז שששא עושין כפונן את עיקר הפשלחה דישראל
ולהם משפיע כל שפע טוב אלא שמחמת כישלו הטוב מעיר ג' כי
למקומות אחרים וכל כשישראל עושים כפונן אצל הקדושה מלאכים

1) אליו לרמות תדרו דפועל כי לא יפדל האדם מן המרמה והאונאה
דעת שיפגע יצרו בהצמנתם דלתי אל ישנא השקר וירחקהו

2) כמדו צו שרי האומות

3) וכמדו זהו מה שמסים הגרא כאשר אינם ילדעים ממקום מה שאומרים
זה כזדים ואולת - ומה נורא הדברים

4) כמ"ש דר"י דהמושר לכסילים מדיאם לאולת כי אז ירום לדבר-
ועם יוכלו למלאות חפצם דעדירות ומטאים ופי' דקרא כי האולת
אשר המושר הדיאו אליה היא אולת גמורה

5) הגרא - מוכרחים שניהם הגזלן והנגזל לדוא דגלגול - חי' נורא שגם הנגזל
יצטרך לדוא עוד הפעם דזה הגולם כדי שיוכל הגזלן לתקן עותתו
ומה פשוט של הנגזל - ואולי ניתן להאמר דאם הנגזל הי' צדיק
יותר לא הי' יכל הגזלן לגזול ממנו ונמצא דהנגזל סידר
שהגזלן יוכל לגזלן - וכמו שאומרים הגזל על קרא דמי נח
דאם נח הי' מתפלל לא הי' דא המדול ומיתסים המדול לו, וכאילו
הוא סדדו, וכמדו מספרים שהחת אמר פעם לדעל העגלה שהטעם שגזלו את
מעילו ופני שהא דעצמו הי' נשיא דגזל שלא הי' נזהר כדי דמכיר ספרים
שלפעמים נמכר ספר חסר בל וכדו

6) הוא ישלם - ופי' הגרא היכא מלעזוד שום מצוה ורואה לקיים כל דבר
תמיד ופי' שלם בכל אשרין

קנ"א

ס"ה ⑤ מה שכתב לעיל שאין מקום לקושיה, זה מובן לפי מה שנתבאר

ובמעין גוונין מאוכזבין שלפ"ז הוא מקום להאומר הפשיטות שלנו לאכזבת
המציאות ואע"פ שהוא הפוך הוא שכל שפע הטוב ובא לאדם ומן המוכרח אין
מקבלים מאומה הראוי כפי תיקונן - ואולי שפיו כוונת ויתבאר

כ"ג - כדיון יונה - הכעס וקיבוץ הדעת ולולי המשיכה מכניע אל עמק המוקד
וכן אמרו ז"ל כי הכועס אין תכף הדעה מתחלפת ממנו
ואומיד מקבלין גלאות מהכעיסוך את המדף ומחוץ כדי שלא יבואו
לכן יקוד המדף שבשי אפשר שלא מלדעו לו ויהו שונים אוכלין
אומ - כלומ כי אדם אפיל אשם טפר לפנו מקבלין על פקלו שלו
דשומו כלין לפכלש מתלמפ יניע לפוע כך שלוש ⑥ כמפי שמעתי ס
בקפפ כעת דעת כעפו שקלו שפתיו ומ כי מאוכ על כעמו - וכ"ש
שפוי תושק שפתיו מו משפיל (SUPPRESSED) הלמים הכעיס ומשתפש
למען
המשלוש - וכאשם ולפא דשפתיו - שמפא מכיל ומחפק הפלוש המלוש

של הפלא - הוא תכף לפנו - כמפי לפ לפוסא מו תכמה לפנוכה שאין מתשלש
מפלעי הפעמ

ו. ולקב ולמוש - ל שיוע חוש מיוכ"ב פ"ו שלש שנמצא דומה א' של מלכים אלו ומשל ②
ת"ת - דשפיש - לפ מרפא לפ פ"סולן תא כל המלכיות - דשפיש אלכיש ומשל
ומכ כעס מלוק ומלכי כלה מתשלש
ולקב שלמוש אלנו כי משמע דשלו יכלפ מן הקלאה - כי גם המצמוש
שפם קשיש ולקבו מתולי הקלאה
ג"כ - פ"ו הפלא ולשם פיא שקיה - כלומ שלוא דפו הפלא ומומלפה מה לשוקה מלילה הפה ③
לא כדיון יונה הפושקן לפכלי, מכפיא דון לשוכמו דון דיעון מלכ עושמו
דשיוע שפו, יכולה קיבו ליפוע או לקבלון ומכיקלו מכיקה הקל תוון
אפיון ④ ולו דמי מאיר כ' מעשה שפא כ' אלעזר בל שמעון מתלבון לפנוי מפיא
כלון ולכו כעס על תמוך ומפיע שפא מפיע שמעון לו אבל א
לקבלפ כעת דעת כעפו יקלו שפתיו ומ כי מאוכ על כעמו - וכ"ש
שפוי תושק שפתיו מו משפיל (SUPPRESSED) הלמים הכעיס ומשתפש
למען
המשלוש - וכאשם ולפא דשפתיו - שמפא מכיל ומחפק הפלוש המלוש

(1) יום ושמן נשב ולילה כיו נקיה ומיו בין לילה צאת וכין לא
ראוי מצוה לישראל בוקר לילה ומיון שאשם פטורה מן המשא
וכשם המצות כיו לעשות בוקר כך כיון למשא כיו יום בוקר ולא
לילה ולא שיהא כמשמע בוקר לילה ולא יום ואפשר לעמוד הלילה
בוקר למשא ולא יום ומיון מפני שעשויים ליאכל ומנא סוב אחר שהוא
צריך - וכן למשא אינו כך לכשפת הקידוש פטורין ונתנו שקיעה לאכל
לשעבר הלילה שיהא מוכן מע לילה שפן נקידוש - ומשפ שנמו בכשש
ונעבד לאכל יום בהמו - קשה מיש מפש ומנה בוקרו לילה
והכשש קרוי אי לילה בשפ יום בהמו לפן הלילה לעמוד למשא
כי אין לה המיר אלה כלל
ושמעי מסתיים שלישי שמאוכל הלילה בהמו לעבוד שני המלן
שפיו לפי פסח כמיש למשל

(2) שלי פה נוסף אוש חיין ר' נשכי - ואל מיוש הי יוש מעטיו - ואי מלבדי הדיר הי
אף וש לומן שכשי נקיה בשלמי ובלילה המיש בשלי אומרי
כל שיש זו קלאה עלמוני מוקדות וכל שאין זו קלאה אין עלמוני מוקדות
ואפ אוקי תא שמע כ' משכי למלכי כשעות שמא הי זו קלאש ולא
נקיה עלמוני

(3) ואומר שפשי ומי שעוש שלי בשיכלי לוקבא שמיש אפי מלן
בשבוק בשוקל ובכשה הדיוט - ובאמה שמא הוי פי מאכלים על מפשלן
והיו שם מדקה אלשים ומרדה על מלן מפוי לא מיפי שלמה שאפר
מאכלים ובכן - והוא אינה לה דמוק לשלון "בוא דיפס בשלך
מלרכם"

(4) ולי מלי בשוכה סול פב לשיד בלקבאל בלש ומי שיכר לכלי מלא הלוכא
אשר יכב המאכל לאמה וכן כל בלקבאל מכמה היובב קלמי
והכי נמי ישמה שלי בלי בחשמה שפולה והכיאה מעשהו אל קלי
אפי ובמלי שי לשלוש ולקלוש כמה יציי מהכיאו שי החכי
בהוא מפני שמעיפן לכמה לקלוש מלישי מעשה יבין - ומלו בא

(11) בשיבי הילדות שיכלו מכולב למכלב שי פילוש - כי מכלבי שכלבלים

קנ"ל

שפ"י מבואר דיעה אל"ש אליבא דהלכה ולא כמנ"ל ש"ל וא"א
דאין ראוי שהדין שאין לתמוה כאמת כי תמוה אצל רואי בין
פלפלים שאין לו לב כי נאמר לא שאל קשלאא בדבא אל ביקא
כמה מבואר אלמא כאו"ש - שאא כי לן איכא מבואין כמותם (וכ"ז דאין
ראוי בתמה על פאולי הלא מבב"ה ומטלה אל אין ובבר
אלא לך ואמר לאומן שעשאן כמה מבואר כלו שם שעיה - כיון
שבר בעלמו שעטא וכל מן הראוי ונשתטח לפניו אל מאוהו אל
אין מועיל לך אב שאלך לאומן שעשאני ואל כמה מבואר כלי שם שעיה
על נתונן אימון מכבד הקלף - למבן מי שמתמיה שאדון שבה לבוא (2)
שם כו' בקבלא - א אלפא הקי (משפוח כ"ת) וצל לא אבבה בדיון וכ"ו
כי הדין עושה מכידה את קיון לאחם צן לבי ומלא כאב ואיכוף
וכל הלעג בכולה לאו ואפילו הכי שם משקיב - ליב יון אל מעל בשוב
ובאמן שאין מתן בלף טעלב אין הכא טעלה מבוכבת ולמה יבא בי
שלא יסורו בי שבר לכיב הדין את קיון

שם כאבן שמו מה בראוא בשלמה (ד, ח) כתוא (כלל) כו' אומב
מבבה בבקשה מבקה שלף - שמו מתן אליון ושמו מבבה בבקשה

שם אי קאולבא - דעב קוא כעה על הכשר כתוא לשמה מאוהנת
בבי ולא, יוסף לקטות את זוב וא בכו, ומסה בשום בבי
אבלי שהוא תוסה לעב בבעה שלא יבוא שם שם בבלף בשום כתוא
תוסה בהשיב לקבלי לפשו כמו שבלי ויבאו אב שעבו אול אב
ובשבלף מבקי ואמבו לי שאם שלא לאבקיפל כי אב אשם אול אב
ובשבלף מבקי ואמבו לי שאם אבבה מקובל אלי מאשה אפ"ו כתב
תבבה מוהב בשלבו של אבלי את יבאש מן בראשית
ומבוא מבבר (בפסם בסבר נמא יבא שאול הפסבלף ל"ב)
שבקלי של מבלי שמבן הכי בשב בשבוף ומסם אי כשוף ובשבלף
בל בעלמו בבוטה שם ואפילו הכי שם משקיב - ליב יון אל מעל בשוב
וכל הלעג בכולה שם ואפילו הכי שם משקיב - ליב יון אל מעל בשוב

קנאי

(11) אם כידודו נוסע מפאת שפן דריותיו של הקדה

(2) כדו להציל אותנו מדינא של גיהנם וזהו מחסדי השי"ת

אתנו - חנינה זאת והכרה זאת זהו כדוד שמים שמשה כצון קונו

קנ"ג

נקיים קדושים נאמנים לאלקיהם לאלפים ולרבבות אשר הוא כבאן לטרחה
וכאשר פגעו בו גזע עליו השדאי שיכרע לחרב להתיז ראשו וכן עשה
פשט צוארו לחרב חדה למסור נפשו להכיגה על קדושת השיא - נתן
ב' רחמים בלב הכר ומחל על רכות שניו ומחת שהיו רוצה להוליך
החרב על הכשר בכל החד - עשה לו בקרנא של כלו ברק בזיון
ואמר לו קום לך כלב בחור ולך לנפשך
עובדא בר' בערש רוזינסאן ז"ל בהיו מחזק השדוים בחמנים
והיו אז בחור - וכאשר הכניסם הנאצים הארורים בתאי הגז רח"ל
א"ל - ומה תאמר אתה - וא"ל שלחכין לבעת בעתידנו אינו תלוי ביד רק
ביד הקב"ה אם רוצה שנחי' נחי' - ושוב שמעו שבופקים על הדלת
שיצאו

שם בפי' הגר"א - אל בחותו חוסה עליו לבקו אינו מנהן אם זהו מיסורי (2)
המיתה או שניצל גם ממיתה - וכמדו' יש חידוש בפסוק זה בהרשע עושה

ל"ג, הכו - לא תודע ליאיש מעלתו בחכמה - וז"ל הוא עוסק בחכמה (1)

ל"ד הכו - לבקה תחומם כל אומה ואל כי אינם יודעים לעשותם לשמה
רק להתפאר יצליחו ויעשירו בשכר הלבקה - ומסיר תפרו על
השגגות כחטאת

ל"ה אך בדר המלך אין להשיב II ע' צורת משה פרשת תצוה פי' בה ויתלו
אותא בשאכיר ישראל שאמרו חכמו הדור שרעות רבות וגזירות
ושמדות והרגות שהיו בשנת ת"ח המה הוא מגזירת המן אשר
נתבטלה בשעת הנס ונתקיים עתה ומרומז במגילה ותכתוב אסתר
המלכה כתיב תיו רבתי וחורכרפס חית רבתי לרמז על
שנת ת"ח I ועי' בדברי דוד עה"ת בראשית (ה, ל"ב) בה בן
וז"ל בכל גזירה שלא נתקיימה מחמת הגנת הצדיקים עכ"פ (3)

① ליתרון הכשר מעלתה, ומכיר דיקר תפארת גדולתה והיא שפונה
אתו וישית אלה לדו כאוצר לפנינים ולא ילמדנה רק לבעונים
ולא יבזר כלתי בזר בעתו ועל לא תוצע לאיש מעלתו רחבה
וישמח וישיש עליו כמוצא שלל ס - ואצל כסילים אין חפצים מן החכמה
רק להתרבד ועיקר עמלם זה למען יצון הדריות כי למדו חכמה

② פעולתו בכיוון להציק את הצדיק ולבסוף לא פי שאינו מצלים
אלא אותה פעולה חוזרת עליו ושבקת הצדיק אינו עושה
לצורך עצמו ולבסוף מהני ע"ע לעל זרם - ועי מגד גדעות עולם
(מה-אות יב) שמריא בגדול א' ועל לרגר שניאור שצריכין להקטין
את הכולל שהרי כ' אהרן אינני ואין מי שיגיס את הכסף והרב שורקין
אומר מה אתה אומר עכשו שהגרא קוטלר למעלה ורואה שהישיבה
יגדל פי עשרה ממה שהי' עד עתה

③ הגזירה קיימת למעלה אלא שהצדיקים מעצרים אותה שלא
תרד למטה (33) ונפ"מ שאם תתבטל הגזירה - הגזירה של מעלה
מוכנת לבא - וכמדו לפי"ז כתוב כאן חי' גדול דע"ו עדרתו תהי' מסיש
נתקיימה הגזירה - ודחור א' הטר מהגמ' שדת קיטי כל המנה
אי הש רבא מסרק בכל כחו קורמן לו גזר דינו

(33) ועי' פסקי תשובות סי' תרפ"ו אות 4 בשאו יעשה המקובלים בגזירה המן לא נצחה
מכל וכל ונתקיים בפורעניות הדא אמ' ומשי"ה קדעו תעניה בכל שנה לבטל ולבחות
גזירה המן

ד-ר'ו לשונם תיפה הדלת, ותקדל טעמים עד היות הדעת
מקובלת באזני השומעים - ועי' הקדמה לחי' הגר'ח על הכ'ם דעתי (5)

I ד, - ר'ו - רפואת הלשון נכבדת מאד - כי יתר הרפואות פעם יומלו
ופעם לא יצילו אבל רפואת הלשון לא יתכן מדלתי תועלת
כי כאשר יוכיח החכם מי שהוא ראוי לקבל תוכחה
אי אשלא יראו דברי תוכחותיו בלב הנוכח לתקן דרכיו בכל אוו
במקצת, לכן לא יתאוש המוכיח - ועי' ברבינו בחי' ברשאר רפואות (1)

שם הגר'א - שיבדר אמיד בתורה - אפשר דעי' לשון הרע נעשה
מצורע בהוי כבחינת מת - שהיא הסתלקות ממקור החיים
תיקונו הוא להדבק במקור החיים - ונהו מכפא לשון על חיים
ונהו מתאים עוד לבורי הגר'א שאינו מתאוה עוד לבשר מצוה
ונהו ג'כ בחינה של מיתה

II שבט מהודה אם יהי' לשונו לשון רכה (עי' מצודות לשון רפוי) ולא יבדר (4)

ובית צדיק רשי' ביהמ'ק שבנה (2) דוד הצדיק חוסן ומגדל עוז לישראל (3) ועי'
אסתר רבה סוף פ'ז שהלשון המן כשראים למלחמה נכנסין למכו
ומכשפין בתוכו ושהם יוצאים ממנו הוקים ומחריבין את המלים
ובתרואת כשר נעכבת - ובהבאת עי' שהיא ומנשה בו נעכרת - לימוד
נוכא הי' לנו חוסן רב ונעכר עי' עבירות - ויש להרחיב הדברים איתא
בארות (ה, ז') א' מהעשרה נסים שהיו בביהמ'ק ולא נצחה הרוח את עמוד
העשן ואיתא ביומא כ'א עשן המערכה אפי' כל רחות שבעולם אין מציצין
אותו ממקומו ואיתא בעבודת ישראל על אדות העתין הוא כי ביהמ'ק
של מטה מכוון כנגד ביהמ'ק של מעלה וכשהקטירו עשן עולה לביהמ'ק
מעלה ונתקבל בכעוה קודם קוב'ה ומצה בא השפע לכל העולמות
אבל כשהרוח הי' מפזר את העשן לו עלה למעלה ונה הי' הנס

(44) ועי' מהגהות טלז אות ז' ועוד קושיא מהלוח יומן דצדקת בכל ובגמ' כאלו מנהיגא טלז אות ז' ועוד קושיא מהלוח יומן דצדקת בכל ובגמ' כאלו מנהיגא

(1) אין מזה ראיה כי אף דבסדר הלוח - אלקי מרפא לשון יש זה כדי להסיק על מי הבאים - ע"י האותיות המצולע (קי"ג/1) כשכפש כי אינן קבוע באופן על כך ועכ"ז (שעשה הסדא מהנהגתו) שאלת ואין ניסר ואיה מ' ל"ב"ק לכל מסתכו ושאלו ואמה על ימוד המדרש ואנכי שמוא מטופל דאשה וששה צלית אוכ ווהאס לסדס מאן ואנכי כי אינן קבוע אלון אוכ ווהאס שטאדקס מאן - ובשרים אלו שיון כל ימי תיו

ואמשיך הסידון קצ- הלוח המ"ב מן הלשון והוא הסבורן ונלמד שאין מוכח אח תפיכו, והלה הלוח הסה מן הלשון הזה קשה מאד מאוד קצת בשם הלוח הקשה שרכו אלו קצת קוא שיד דמא וכתב (י"ג, י"ב) רוח אוש וכלכל מאלהו וכוע נאמה מי ישאלם

(2) ב"ר בשמה בלאו

(3) ורבי מקבל ובדוק

(4) קשיא כיואת לעיל המשבל תיש - אלא אי שאיכא לשון אחר קשיא דאל שיד דכתבון כי אח יקוקל בדכיוא (44) ועי כתב כאש אלא מהכתב קאי שלא יאחר קשיא ובשרים קשיא אינך לשמוע רק יאמר דלשון רבים ועי פליא ועיל (אות כ' קסה, בה וכלל) דבוכא מלון בחופשא יוסא אין מקבלין מכוא - בנה הכוכבים לקיים לא יכפה אותה אלא דבדיוק טובות רבים ומאמרות - וקצה ניכול שלא יבא תכיון לתכלית כלפי עי - וכמה כיוצא מאוצרות לבוא לעי שאחר קשיא אצל מאמרים לשון רבים ובוד למילה ונתאה למטה

(5) פעיר תיבושון הראוי בחוץ דבר כמו קאין בלשון עשו ובפס תשוע בבבה ובאוקה שלא כן תיבה מיבה מאה ניקוק אותה שאוכל שיהיו מבוארים ומבוקדקים אחר אלוקים כפי, אחת כונת

סלע נקיה וטהורה

וכו' שוקד ואוכל את סדרו ובקיא ולפעמים אך שמבין אחת

זל"ה

ומלה כגיר ואתו למקדש מעט אלא רבי אליעזר ורבי
מנחמיה שנדרל וזובאו שכל דבכן ודיומאב מכוון כנגד
דיבכן ודיומאב למעלה ורבנלא יודין למעלה לדיום שלמעלה
לכן פליג ליעזר שלא ילדר דדיומאב שיש בדיבור קל מלפי מן
כרשלה - ונאץ ששאר כתיב מלפנין דדיומאב אפלגן ונכל לכוונת
שלו ומקדש דמן המאכלים - (הכוונת מחלוקת של המפרשים בזמה
בהשלמה - מלעלה למעלה) [בדיומאב גמן לקח מה שלו נשתו מכוונת אלה ②
בזה מכאה
כו הבלא - מחשבות ומישפט - ל דהקפדה לתו ל'שלמה כאשר צלמיך
הוי מעלה סדבא נשונים הוי תוכב שלה ומלדנה אך כי לא
הכירו הדברים הראשונים והוי מתיא בדברי אותם גלמיך לפני
גלמיך אחרים ומעכנים לשעת - תמי על סמך דהכלסו בגזרה הכפלכים ⑤

את הכי - לא יכלו שפתותיהם ערשאת והשיבוש כי שפתותיהם
ושנו הדבר שלא יאכד ים בדמתן בדרך ערכי - שמעת מהכן
שפרש פרעה הגיס את הכריע אלקני - וקרש הכריע אלקני מהגיס
שעד לו בא - ושאשר הקיב לו אחר פשוט - הגיס הדין
שפרך עם פשוט דיומם ואל אוב בדרך - ונף על ענה פשוט
שנה הכיר שנתשה בדעת של הגיס - אל כוונתי שהוא פשוט
כלו שקמיות -
ולא דתלוין הסיס המלך שפרעה הנבהיר לגלמיך
שריקה הגיעה ומחלה דאמרה ומה למושיר השבע - כי
כל בדברי תלין מושפוט דבלא

ו הבלא - מאחר הקדר הוא כון שהלך ושפוך - הגיס אלו שנשון לא ישת שלו ③
דוגמתם - כלומר שתוכה אלו ונאוה ולא ובשלמי לה כך בלה כי
משפטיו יפה ל אומר כל הקיבוה כמו ומלאכי אין כמו הוא אל הקלקל
מכון שקולות שלוכם יול ומכה אלה אל תלכם כאלו את הגיגות מיומים ולא ①

1) פ"מ ושמיר חטאת אחד ושמיר עזים א' חטאת לכפר ורעלפת כתיב
שמיר עזים א' לכפר עליכם - ואין החטא נצבר לפני - אוג' צרמון
כפרה והיינו כנ"ל וצו"ק - זהו עבר ישרים - עוסקים בספר הישר וצו"ק
2) עמוד המשן - אבל עבשיו הכל בהפני
4) ומי שיבת צוד (סליחות) מעקיר עונות עמו ומסיר חטאות וכאיו ע"ש
5) לבעאון ר' חיים עוזר להשתתף בהיום אחרון של הכנסי' ואמר חמי לבערחע שהי'
צדר טלב אם יצדר בפני הלולם וכיון שלא סיכה, מיד הלך להיושב כאם
שבעאון רח"ע יצדר - בטגעו לא הי' נואם וכאשר צדר לא הערכו
הלולם את צדרו - מיד קפל הגאון ר' מאיר שפירו ושם המציר את
צרשתו לפני הלולם - אמר בערח"ע לחמיו - מלולם לא יפעתי שאני יכל לנאום
כ"ב יפה

דני

ט-כ"ו - דרך כשר מפורטין ① ומכלל לדקדק - מצד ומתפס
אומרי מעשה טוב ולא ויקר יתן ומשתלשלת ומתייגע טפילה ②
של הבא ויריד יאמר - כאן מלמד שאין באחרין כל שכנת הדבר ③
י-כ"ו מי שבוא עוד אומר מאשר יתקבלו ובמו אך לא ישלח את המלכתה
ומסכן המשיב לאמן ישוב מדרכו הדעה - אלא שעל מלכתו אין לן ונקום ונתקום
ש"ח - בנוסח דמיון שמעון א"ר - יש ענין שאדם מקנה ע"ר סיעופיו לבבית
עוונו - ו"ש יכהמוד הדברות בא כלי שיר כדיר כמו בתלונו המעון ④
שיקבל הלה מעלו ומעמד אומרת נוס המדבר אצל עוד לא ינקה המעון
ממנו עלמו דמשמה המשקיע המכוון ועוד שיסקול הכתוב במעני נפשו
מכל מאכל ואוה כן יש נפש תולה ממנו כי ואמר שנכבא נוס הלוח וכו
מכדיע מלקי המעם אמרי בשורה - לו מקנה נפשו מן המלח ולא נכפה
עד אשר יוסר המוטא קיומית - ומים אות וא את שדה אבן על כריאת
ומיתת ד' ועשה משורה אמרי כי לא נכפה המן קלי יומית - ישיש
דמקום יומית בשוב - ומניעה נפשו מן המעשלת ולא דיוק הבשורה
ועל בשרו הישיש יענה נפשו עליכם ואל אבן תלוש הוא שאו
לסקול מיהן קשה ומאנוש - ימשך מאמנו ואל ימלא כל באותם
לא דמהפך ולא דמשתם ומן אתם הכס ו' אלהים דר בזה שפוי
א' מתפ'י יעלה מקבץ מקבץ המופלא מניעה המהפלה ופ' בארון
על יעצה לאמרי מלוכלך דשם ומשתע"ן כי ב"ף משם שאסרה
תוכה אך דעה מאכלו ועוד"ן באל לאכל ינילה ממן לכאוב
הקודא מאלוהו ואל יוכל כפי באותם ו"כבכון אחרת הקודש
ועוד מאניה על דשלא כי עם דכל יום אמיב מדי אוכלו
ומכי שניהם ' ניה מאותם לכבוד הקודא - ומשם לדו לעומת
את הי' כוי ללמוד בך על ולמוד ל' בפו' - ויהי' מעמד יצמו
דכפ"ג יבכו לעומת ולמכות ומן הלח יומית של אחרה

① ומשו"ה תחלת התשובה ישוב השי דרכו ועי פי' הגר"א (ב', ט"ו)
מתחלה תפר אותה מלהיות לך לדרך - ועי' לשון הרי"ם (ג', ג) אמש הי' זה
שנאוי, משוקץ, ומרוחק, תועבה והיום הוא אהוב ונחמד

② מרבץ לשון חיפוש והשתדלות - ועי רו"ח (ב, ב) הנה המצות דורחין
מן האדם - ואחז"ל על קרא רודף צדקה וחסד ימצא חיים וצדקה
כל הרודף צדקה - הקב"ה ממציא לו בני אדם מהנגנים - חזינן
שאף במצות צדקה שאין מצוה כמוה מצוי' לרוב כי נפושי ענים
ומ"מ רק הרודף ימצא כ"ש שאר מצות

והנה מסופר שתלמיד של הבית הלוי פגע ברבו לאחר
עזבו את הישיבה ונכנס למסחר וכאשר שאלו רבו וואס טוסט
דוא התחיל להעריך לפניו סבר היום במסחר - לאחר רבע שעה
שוב שאלו אותו שאלה ועונה אותו כנ"ל שוב שאלו עוד לאחר
רבע שעה - המיז התלמיד ושאל לרבו הלא כבר אמרתי לך ב"פ
ומידוע אתה שוב שואל אותי, ענהו שאלתי היתה מה אתה
עושה - הפרנסה זהו בידו של הקב"ה אבל מה אתה
עושה - וזהו משי"ב הרי' הוא עיקר עמלו והשתדלותו בעולם
ומחיתו טפילה

③ נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו והכא כאשר יריב עמהם אין נוחה
הימנו קמל אעפ"כ אהוב לפני המקום - והנה משי"ב הגר"א יודע ב'
דרך צדיקים כמבו כונתו כמ"ש רש"י וירא (י"ח, י"ט) כי ידעתיו לשון חבה
ועי תורת חיים על אבות ש"ט. דהנה מביא שהבית הלוי אמר בדצדקה
ב"ל בכל מכל כל פי' ללכת ולאסוף כספים צריך בכל עם כאו"א שמוכן
לכך ואין לו לאדם להקפיד אם לכבודו הוא ההליכה עם פלוני
או לא, לקחת נדבה צריך מכל מכאו"א מכל מי שרק אפשר להוציא
ממנו צריך לקחת, כל כל סכום שהוא ולא לרגוז על הנותן

④ עי' פלא יועץ אות' יסורין (קנ"ג, קנ"ג ומה"ג)

פרק ט"ו

קנ"ג

פסוק י"ד - ע"י תהלה לונה על תענית מ"ד, ב"ה וע"ו ①

יא הגר"א - שהם עיקר כל הטומאות ע"י נפה"ח שער א' פ"ו
דעת עדכו על אחת ממצות ב' אמרו כל המטמא עצמו מלמטה מטמאין
אותו מלמעלה פי' שמשרש אותו עון למעלה דכחות הטומאה
הוא ממשיך רח"ל רוח הטומאה על עצמו ומופפת עליו וסודדת
בהוא קשור ומסודד אז דרוח הטומאה ואוירא בגיהנם מלפפו
ומקיפו גם בעודנו חי בעולם - משמע בהוא עושה הגיהנם שלו ע"י
הטומאה שממשיך עד

שם וכנגדם דלד האדם - אינו מוכן לעניד הגלף מפרש הפסוק ומה דא ללמדנו
יג רש"י אם תשמח לדו של הקדה דלכתף דברכיו ייטיד לך פניו לעשות
כל רצונך ואם תעצדהו יכאה לך רוח נכאה כמה בא אמר ויתעצד
אל לדו ויאמר ב' אמתה את האדם

שם הגר"א ע"י דפסיקתא (ק"א, ק"ד, ודפי' מגן דוד) בדמקרא אמרינן
כמו במ"ת מה להלן באימה ויכאה משאר, דמשנה מתירין לדעיק, פניו שמות
לתלמוד מקמי בפתח לבו לרדנו אמר מילתא בדבעותא מסדירות
פרי"נדליך, אימות ערעסט עש וכמדו הגאון מפרש יש פניו ואופניו
הגלף ללמוד ב' חלקי התורה ודכל אופן ע"י לד שמח דעמלו ייטיד פניו
ודעצדת לד שנדר הרוחי אשר עליך - וכמדו זהו מלכ הסייעתא דשמיא
שיזכה לקדל או למנוע ממנו תלוי בשמחת לדו

שם - וכמדו הפי' הכאשן ג"כ אירי דעמל התורה - ועי פי' הגר"א (י"ז, כ"ב)
אין טוב לאדם - אלא שיעסוק בתו"מ והכאה את נפש טוב דעמלו
הוא מכאה לנפש שיהי' טוב לו דעמל עצמו בהיינו לקיים מצות ב'
ואז טוב לו ג"כ דעת עמלו - וכמדו הכל תלוי על השקפתו על עמלו
אם מתעצד ע"ז לא יוכל בשום אופן להמשיך בנשדר הרוח
שלו ולהיפך אם שמח דעמלו - השמחה דוקעת כל כך שנכאה זה
על פניו

① ומביא ממשנת כ' אפרן שזהו גדר כדוד ב"ג וגם שמיכ יתקבלו יותר מתוך
שיתפש ויטרח התלמיד עליהם

דנ"ה

לדומה כי שראוי לן דדיבור אמת כמוך דמם שאומר שלא
אלמלי שם יכפר ואין אתם יכו לן מתחר שתתרך שלך משפטו
נמשך מאחר אחר המאבק ושמרו מאחי הגאון ג"ל אל פקח דך
משבחו לדיבור ולכוונה אומה מאו לשון משפטו לא הי"בשל
דמה שובאי יקוא מתוך למתקרב לשמה
אי דמלות המה ; אומרו תכל אל פקח דך אלמלי שם
אל הנא טוב אי כא אינן גלוי בדיבור נכסף אי מוכן נכסף
ג"ן - הקשרו על תמן וגלוי דך ה שלך הוא מי הסטפקות ושמע ראלקן
כי' סיפון ובזו מסתפק דמה לזכאי אינן מחבר הסטפקות כך מי שמסתפק
כי' סיפון צבו מבר הסטפקות ואם שלא מסתמך הכא מאלף
ג"ב שמסתפק דמה שאלה
אי תופס שהי הכתוב את יכסף יצטרף אם שיהי ד' באלקים ולא ובלבם
אלא מה שכבה לי- ומשלק נפשי ומכו אל בלן
ג"ב הצלא - ע' נפלו פרק ג' ב 78, 98 בלה ולא ולא וכל כי באמת
כמעט כלו אפשר לכל דמלת קדושת שמוכן ומבקש לשמה
כאלו, כי מעשה דמה שלא לשמה הוא למבשה שמתוך כך יבא
אולי למבקש לשמה כמו שלמו אפשר יעלה מתאלף לתלמיד
אף לא בכך מבקש מסולק ולכם אמנו לעולם יעסוק אפן
דמה ומבלי אשו שלא לשמה - אמנם לעולם כל דקדושה
כלן שמתחלה לשמה אינן מתיר כך שלמוד דקדושה גמיר
ואל אל לפתוח ואלי, כלו דמשיכם אישם פלי לשון ל'אמ וכלוב
וכיוצא אכ"ל אל ישם לב לפרוש או לסתכל ממנה בלומר
כי מו אלא אבדקה יתנם מאב בעסק המה ויהא נכון לפ
דמה שואלי יקוא מתוך למבקש לשמה
אי דמלות המה ; אומרו תכל אל פקח דך אלמלי שם
משבחו לדיבור ולכוונה אומה מאו לשון משפטו לא הי"בשל
נמשך מאחר אחר המאבק ושמרו מאחי הגאון ג"ל אל פקח דך

קכ"ז:

(1) וכאשר תמצק הכרתו יותר מזה בחמלת הדורו על בריאו ירצה רמה
שיהי' מעזירת האלקים לו בלבו ובחושיו - וישמח בכל אשר עשה לו
האלקים ממות ומיים ורוש ועושר ובריאות ומולי (11) - מדרכין בכל יום בשם ומלכות
שעשה לי כל צרכי - ועי' עלת תמיד שמדיא מסידור רב ממרם שלא חסר
מצרכי כלום - מסופר כאשר פגע הח"ח דא' ושאלו על מצבו ומנה לו
שהי' וכל להיות יותר טוב ומנה לו שאם הי' צ"ל יותר טוב - הי'
הקד"ה עושהו כזה ועכ' צלהו מצב הטוב היותר לו

(11) כמדו' מסופר על הגר"א שבצעירתו הלך לגלות ופ"א נתאכסן אצל זקן וזקנה
שהיו אביונים ממש והפציר שיתאכסן אצלם - המרק הי' נעשה מראשי התרנגולים
שהשליכו בבית הטבחים החלות נעשי מפסולת הקמח והעיד הגר"א
שמעולם לא ראה אנשים שמחים במצבם כאלו

קנט

לשמה רק למצוות ולכך נקיט בדעת ויתפלל ואיכ
ממילא שלא לשמה הוא לשמה ומשום ממילא נמשכו
ומ"מ בפרטן עכ"פ אף לכאה שכל ימי תמיד מעורבין זה
בזה ושיכה מי יסקו הוה שלא לשמה - אלו כיון שעסק בתורה
ב' דמיבור ילפי ספק שמו כוונת בוונת בודאי אף לשמה
כמו שפרטיו בכל שמעתא שלא לשמה הוא לשמה - כי אין הפיו
בזקא שהוא מצה שיעסוק בה אמיב כל ימיו לשמה - אלא שהכל
בעיא שהוא לומד בקביעות זמן כשם שהוא בלימוד את שבכך
בעיא בימים כוונה שלא לשמה עכ"פ כל שם לבו אפשב כלי
שלא יכוף באמצע לימודו ובפב זמן מועב כוונה בלבד לשמה
ומעשה בן עם שהיה אב בלים שלו לשמה ובקבץ ונעשה
עכ"פ יבוף באמצע לימודו ובפב זמן מועב כוונה בלבד לשמה
שלא יכוף באמצע לימודו ובפב זמן מועב כוונה בלבד לשמה
בעיא בימים כוונה שלא לשמה עכ"פ כל שם לבו אפשב כלי
בעיא שהוא לומד בקביעות זמן כשם שהוא בלימוד את שבכך
בזקא שהוא מצה שיעסוק בה אמיב כל ימיו לשמה - אלא שהכל
כמו שפרטיו בכל שמעתא שלא לשמה הוא לשמה - כי אין הפיו
ב' דמיבור ילפי ספק שמו כוונת בוונת בודאי אף לשמה
צקלב ושיכה מי יסקו הוה שלא לשמה - אלו כיון שעסק בתורה
ומ"מ בפרטן עכ"פ אף לכאה שכל ימי תמיד מעורבין זה
ממילא שלא לשמה הוא לשמה ומשום ממילא נמשכו
לשמה רק למצוות ולכך נקיט בדעת ויתפלל ואיכ

קנט

פרק טו

יש פסוק שה
בכה כל ימי בפ"ה מכל גג שלך אף אינו מקיף מה שלומך
ו יש בלא ושאלה זו - כאמב הכתוב שלומך בשאל בל - אף סוף
בכה כל ימי בפ"ה מכל גג שלך אף אינו מקיף מה שלומך
על יבי אחת מאלו קטן שיהיה בן לשמה
ואעפב כן מה שלומך אב בלים שלו לשמה ונקבץ ונעשה
שלא יכוף באמצע לימודו ובפב זמן מועב כוונה בלבד לשמה
בעיא בימים כוונה שלא לשמה עכ"פ כל שם לבו אפשב כלי
בעיא שהוא לומד בקביעות זמן כשם שהוא בלימוד את שבכך
בזקא שהוא מצה שיעסוק בה אמיב כל ימיו לשמה - אלא שהכל
כמו שפרטיו בכל שמעתא שלא לשמה הוא לשמה - כי אין הפיו
ב' דמיבור ילפי ספק שמו כוונת בוונת בודאי אף לשמה
צקלב ושיכה מי יסקו הוה שלא לשמה - אלו כיון שעסק בתורה
ומ"מ בפרטן עכ"פ אף לכאה שכל ימי תמיד מעורבין זה
ממילא שלא לשמה הוא לשמה ומשום ממילא נמשכו
לשמה רק למצוות ולכך נקיט בדעת ויתפלל ואיכ

1) יש לי את מספיק שכר עינים אבל אין שם כדי שאפשר מלא מיבן
ומשרה אין מספיק - ולפי מישהו לשון טוב באמת צלן כשיש
מלכי קצר מלכים

נקרא רשע ועליו אמר הכתוב ולרשע אמר אלקים מה לך
לספר חקי - וכל ת"ח המזלזל במצות ואין בו ירש הרי הוא
כקל שבצבור ונקרוע מעם ועליו אמרו חכמים לא זכה נעשית
תורה לו סם המות ויא שאעפ"כ יעסק בתורה - שהמאור
שבה מחזירו למוטב - וכמדו לפי' הגרא לפי'ז יובן טוב - במשמע
שעכ"פ יש עזין בלימוד תורה

יט במשכת חדק - רשי' פי' גדר של קוצים - וכמדו כונת הפסוק לפמ"ש
במס' פיג בהיות האדם מרגיל עצמו - הנה אם פעם א' יחסר
לו בגילות יכאב לו ויכגיש מאד - והי' נפטר מכל זה לו
מתחלת לא משך עצמו - והנה מתראה מהגאון במדת העצלות
בא מיצר התאוני - וכשמרגיל עצמו בעצלות גדור בגדר של קוצים
שא"א לו ללכת שוב מאו"כ כשמתחל בדרך בחוקה, לרסוף יתרגל
בזה ושוב יתרטלו הקישוים ממנו

לשון הזוא (בקוא, ג) מדת העצלות תופסת מקום מכובד דין
מדות המושחתות

כ, המאירי עם היות תכלית התועלת והכבוד בשלימותו לעצמו יש לאדיו ואמו
חלק גדול בו ורואי לו להפליג בזירוז לבדקם - כמדו שהבן חכם יקבל שכר ①
כ"א, רבינו יונה - מי שאין לו לב השמחה לו היא האולת
ואיש תבונה - כי לא כל הנסונים שמחים במצות עד הגיעם ממדה
למדה למעלת הצדיקים - שמחה לצדיק עשות משפט על כן אמר ואיש
תבונה יישר לכת יישר יום יום אל מדותיו כי יצר לב האדם רע
וצדיק לתקנו ולישרו - ועתה ראה החסר לב אינו עוסק בתקון מדותיו
ועם כל זה לא יבאנו אלא אדרבה ישמח לעשות אולת

(1) על מה שמסכך שמתם לאשון והכסיל ויעשה בלך על מה שבלך שתקוד אלמו

קס"א

כ"ג, שמחה לאיש ר' ברק האדם שישמח במעונה פון כאשר יבדר
נכונה ואלו גם נאת בדר בעתו מה טוב על כן ינוח האדם את
ברק טבעו שהוא מתאוה בכל עת לבדר מה שעולה בלבבו, וימשול
בתאותו ולא יבדר רק בדר בעתו

כ"ג מוסר אביך בשם כאשית חכמה - ועריך אם עסק התורה בשעת תפלה אם עיין ①

כ"ד רבינו בחיי - המשכיל מכיר תכונת עוה"ג - והוא יודע שהאורח חיים למעלה
בעולם העליון הנצחי ועל כן מסיר ומסלק עצמו מתאות עוה"ג, ולא
יעשה ממנו קבע - והמשל בזה למי שדר בעיר אחת ויודע שאין
דירתו לדור בו אלא דירת אכסי כי רצונו ומחשבתו ללכת
אל עיר אחרת שעתיד לדור בו דירת קבע אין ספק שלא ישתדל
לקנות שם שבות וכרמים ולא חפצי הבית שהרי אין כונתו להתישב שם
כן המשכיל הוצרע שיש ארח חיים למעלה אינו משתדל בעניין הגוף
כי אם במוכרחים - שאי"א לו לעמוד בלעדם

שם שדט מהולדה בעניני רוחניות יתן לבו למעלה כמה גבולים, וצדיקים, וחסידים
יש יותר ממני שאיני מגיע לקרסוליהם - אבל בעניני עוה"ג יתן עיניו למטה
כמה יש עניים יותר ממני ומסתפקים בזה וזהו למען סור משאול יסתכל המשכיל
מטה

כ"ה ברכות נ"ז: אומר ברוך שהחכיב ביתו של נבוכדנאצר - אלו כונתו שמיחסים
החורבן להקב"ה

כ"ו, הגר"א כמה"ו החי' הוא באיירי ברשע שמחשב להרע לרעים בלפלוג אין
בו בדר רע - ואולי גבר הבדרים שכיון שהוא ג"כ רשע שיך בו משכ
בסמ"ק רס"ג הלבא בשער התשונה פי"ג וז"ל ואפי' אלו שמצוה להורגן
כמו הרודף אחר הנפשר, ואחר חברו להרגו זה שהורגן צריך להזהר
אח"כ מאדק שלהם כי אם חו' יכשל ההורגם בעבירה כיוצא בהם יחשב

① אמן ובלי ספק כי אינם סוג א' בשעת המפלה כי צדר דעתו מה טוב
ונ"ל שלא כיוון ר' יהודה ואמר אשרו מי שמלו דתרה ומשה נמ"ר לוכלו
שיהי' עמלו דתרה נמ"ר לוכלו לאפוקי אל יוסף דתרה בשעה
שאין מפל להקב"ה דתרת

קס"ב

לו אומר כלפיו לבן נקי וכולי מיכלוא שניהם כאחד דיו
ואומר אדוני שלמה לו כלפיו רש"י לשון תפארת לפי שנעשה
כאילו כפו על דיו ואומר - בצל שטורה בעולה ושם כושבך
שואל אדם את חברו ומבקש לימלא כשעיר את פרעון
ואומרו הרעלים שיבא יהואש ויגלב בשבילה הוא
ואשרוני נלעד אולי לא יניח אדוני הילדה בבית של אדם
הכשלה - וכפי את פיו כדין אמו אלמד יבא לכפין אולי תהיה
אחד לכל משרה ועל פיהם יעמדו וזו שאלה לחמה ואשר על פה
כך הוי ואנשי יריחו - ואנשי הבאים לבקר הנופה - ע' רפלו ועיף אומר ה' (3)
כי' כי שולא מענה מכיר אל קבה מאחרן דהכתיב מאחרם יהיה (2)
לו - כפי הקיון לבו כל הזמן לבכלא - כי יש בזוקן ואחרים ב- למקיא אל
הגיונה - ואחשדרפני גאות מכילוד - כי כשלה מאפין כיר בזקן הזו - ואחשלה (1)
ראשי הכשלה בל ושאו חלד - שאינו מכיר בקבר שאוסרים באשף הזה
וכפי כשעה - לא בזיל את אשף לבל לא יכניסו ולא "ע"א לקולא
כשפלות - אלא בזמן וקח אחוב כאיש לעיר תחנת ראשך הדיל
ואחרים בעלים לאחר ובקדוש מדלי - לא קטיעת קסב ואחרי שיש לו
מעכוב מאשתו לחשבון אותה כשה בלבו הוא עובך אומן להטיל אותה ושמו
על פרעה - ואין לשון אלא לשון מעכוב

כי, הבא שאל כשלמה הוא מוסר נאמנות - ע' ירמיה (ט, ג) יבינו בשה
שכוא כשלמה בעולם כשפל הוא לשאול כללם ואל לך אחרי (4)
אומנות בו לאחרים אל בא עד שקובעים אחרי בעלותיו ושם אלו
שלו לבית אולם כסכם לסוף שמיהו שקבה בו אחרי אל יכאו
שכך הוכיח ומשורה אחרי כלל - כהכתיב: אין בי אל יכאו
שם - ע' ולקוט שאחרי ואחרם (בדפוס שהב - בלב אחרי) כאה שאול שאל בשלח (4א)
כי, הבא שאחרי בעלות בשלמים לאחרים לבכלא לבל לא
וכאו שאל בקבה בי לשלי לא - ואשה שאחרי אשלוח לשלח
שלי - ואחרי שאחרי ואחרם (בדפוס שהב - בלב אחרי) כאה שאול שאל בשלח (4א)

(1) נסע לדיאלאסטוק דסוף ימי לאסוף ממון ידשדיל ועד הישיבות
והי' המון רב פאתקים א"ע לכאותו ולכדבו - ושמעו שאמר לעצמו
כך לאחר מיתתך יהיו מלאכי חבלה ע"כ פנחים אותך להעניש
(2) שהיו מצונותיו ד"ש ודיעיר כפיו - אומרים דברהמ"ג ואל תלסיכנו
לידי מתנת דוד - כי אם לידך
(4) יע"ב מצמור לבוד דברהו - שהי' יכא שמא הסיר השגחתו ממנו (44)
(5) חנופה (216) כל שמראה אהדה רבה ורבוד גבול יותר מן האמת אשר
בלבדו הוא נכשל דעון חנופה וכל כתג' התירו חצ' אבל אשתו משום שלום בית
ולרבו כבי שילמפנו תורה
(44) וצל שם חא נ"חי דעונשים יש ב' אופנים אופן א' כי העונש מגיע לאבל דהונה
מד' לעונש על חטאיו ולהטיבו באחריתו ואופן הב' ד' מסלק השגחתו ממנו
ומניחו למנהגו של עולם והחבדל - בדאופן הכאשן ינקה יונו ומקבל תשלום
פכי חטאתו ואז טוב לו לעוה"ב אבל באופן ב' אין כאן עונש רק סילוק
השגחה - ועונש עצין רשלימותו
(444) לישראל שהמלאכים כשהן מקלסין בקול גבול הן מקלסין כמו שנא ואשמע אחרי
קול כעש גבול למה שהן כמוקין מהקבלה ואינו יוצאין הכף כבודו שנא' ברוך
כבוד ד' ממקומו אבל ישראל עומדין ומתפללין ויוצאין שהקב"ה עומד אבלין
שנא' כי יעמיד לימין אביון - כי מי גוי גבול אשר לו אלקים קרובים אלין
כד' אלקינו בכל קראינו אלין

פרק טו

קס"ג

כ"ט, שהם מהלוכה - דא וראה איך הוא חדידה תפלת
הצדיקים לפני השי"ת שגם אם מתפלל הצדיק בשיל הרשעים
עונהו הקב"ה כמו שמצינו שאמר אברהם לו ישמעאל יחי לפניך
ואמר לו הקב"ה ולישמעאל שמעתיך הנה דרכי אותו ועי אמר בדורה
סוף פ"ב ירגיל עצמו להכניס אהבת בני אדם בלבו ואפי' הרשעים
ויאמר מי יתן ויהיו אלו צדיקים שבים בתשובה ויהיו כולם עבולים
וכצוים למקום - ועי' דיערת בדרכת ולמלשינים ישים אל לבו
שיהיו נעקר מינות מישראל ושיהיו מאמינים אמונה כלי צופו וכמדו
זהו כל המינים כרגע יאבדו

ל"א, הכי כאשר נאות וראוי למשכילים בחכמה - לשבת בקרב חכמים - כן ראוי ①
ל"ב - מואס נפשו - הקב"ה כמדו גילה לנו שאינו מייסר אע כדי למלאות רצונו
ולהיפך מאבד מילוי רצונו ע"ז

ל"ג כי מוסר שמחייבתו החכמה עי' יגיע לרכאת ב'
רש"י - הענוה גורמת שהכבוד בא
ע"ז משכ' בעזהשי"ת אבות פ"ג משנה כ"א 3-9, 22-25
זהו במשכ' - ועי' בנדפס אות 15

① לשרר דאכף מי שיש לו אזן שומעת מכתב תי"ל (וע"י מצוות התוכחה המשיאה תי"ל - כי גם אף לא יתכן לזון להשיך על התמה - אתכי שיפעל דבדכי תוכחות ותפלי לשמע - ע"ד דכתוב לעיל בדברי

וע"ז כתיב (ל, כ"ד, כו) אודיעה עם קטני אוקי ותמה תמוך אתפלאי ד' ובהקבה גוו ב' ענו הארבים שמחו ע' ולמיד ה' שפניו יחי לא יבלה וישוו קטלי דיגן - שפניו שמן אוף דלף מטרא ארפ"ב וישוו קטלי דיתף שמן ושקוי אמיך ככיתף ושוומף (מלכים ב, ג, יז) כשומעין תורה וכמו שלא אזן שומעת ומפי המלך ואין עושה - משמע שיש ענין לשמע בל אתפי שאינן מאוים - וע אשות כי יהושר בן מנ"י אשפי ילפת (ואיתא דיומשלמי פ"ט ביומות) כף בוסא בן הכרכום אתר צבור אלי שביתה אתו מלכת ערימת לגיא בכלסת כשהי שיתפללו אצלו ביב"ד - וע דמס' שמות בלף ויושלמו לף, אין ביותנו מבילין מיק בספר עד בספר מפני הפלקה וכי ב"ד מתרות בו אלא בשהי שכותב בתך לספר עשה לשלם לף אתו - אשפים לבדיקת ולבודקיהם

ונמצא שכותבי מכסיקה צבו כתר תבלת ופלמו בתורה לתורת בכל יתי בלעיבת דתן כתבלי ביתמיד לשתן הלבן מפנין הבשן כשם הכי אפי' אותן יבא בכור שתו לא בלית בתורה בישרה ביתם ונתן שלא ישאר אבלן תו אפה משכו מיהבות - ותמבה בכוך ומסוכן בכתוב אשר הפרוש מרוכה מכל בב ומי שאין לומב בישרה מבאו מסוכן מאב של דקדק תכמים גלין - לכן יאות עד מבאר לי"ג - ע דרכה פרק בפשט ובא

לבדיקת ולבודקיהם

כשרות כן אלא בשהי שכותב בתך לספר עשה לשלם לף אתו - אשפים אין בתורתנו מבילין מיק בספר עד בספר מפני הפלקה וכי ב"ד כשהי שיתפללו אצלו ביב"ד - וע דמס' שמות בלף ויושלמו לף, הבכוס אתר צבור אלי שביתה אתו מלכת ערימת לגיא בכלסת מנ"י אשפי ילפת (ואיתא דיומשלמי פ"ט ביומות) כף בוסא בן שיש ענין לשמע בל אתפי שאינן מאוים - וע אשות כי יהושר בן כשהי שיתפללו אצלו ביב"ד - וע דמס' שמות בלף ויושלמו לף, הכרכום אתר צבור אלי שביתה אתו מלכת ערימת לגיא בכלסת מנ"י אשפי ילפת (ואיתא דיומשלמי פ"ט ביומות) כף בוסא בן שיש ענין לשמע בל אתפי שאינן מאוים - וע אשות כי יהושר בן כשהי שיתפללו אצלו ביב"ד - וע דמס' שמות בלף ויושלמו לף, הכרכום אתר צבור אלי שביתה אתו מלכת ערימת לגיא בכלסת מנ"י אשפי ילפת (ואיתא דיומשלמי פ"ט ביומות) כף בוסא בן

מסכת אבות פרק ג' משנה כ"א - (2)

בית דוד - קרח, תשנ"ח
אגודה - אחרי מות קדושים, תשס"ב

רבי אלעזר בן עזרי' אומר: אם אין תורה, אין דרך ארץ: אם אין דרך ארץ, אין תורה. אם אין חכמה, אין יראה: אם אין יראה, אין חכמה. אם אין דעת, אין בינה: אם אין בינה, אין דעת. אם אין קמח, אין תורה: אם אין תורה, אין קמח.

1. **הגר"א במשלי (פרק ט"ו פסוק ל"ג)** כותב, אם אין חכמה אין יראה, היינו יראת הרוממות אם אין יראה אין חכמה היינו יראת העונש.
2. נתחיל לבאר אם אין יראה אין חכמה, **הרמב"ם בספר המצות, (מצוה ד')** כותב, שצונו להאמין יראתו ולהפחד ממנו, ולא נהי' ככופרים ההולכים בשרירות לבם ,אבל נירא ביראת ענשו בכל עת וזהו אמרו את ה' אלקיך תירא.
3. **הגרי"ס כותב באגרת המוסר,** האדם חפשו בדמיונו ואסור במושכלו, דמיונו מוליכו שובב בדרך לב רצונו,בל יחת מהעתיד הודאי, עת יפקד ה' על כל מפעליו ובשפטים קשים יוסר, בל ילכד זר בגללו, הוא לבדו ישא פרי חטאו, אחד הוא עושה העבירה והנענש, מרה היא פגעי תבל,מצערים המה למכביר מול עונשי העבירות.
4. וע' **בשערי קדושה ח"א שער ו' ד"ה ועתה** ישים יראת ה' על פניך לא תמוש מנגד עיניך יראת **(א')** יום המיתה, **(ב')** והכנסת הקבר עד ירקב תרוד רקב בהפך בשרו למאכל תולעים, **(ג')** ודין חיבוט הקבר, **(ד')** ודינה של גיהנם -
5. **(א') יום המיתה,** ע' **פי' הגר"א משלי פרק ו' פסוק ל"ג** תיכף קודם מיתתו באים שלשה מלאכים אחד חושב כל הרגעים שהי' בעולם ונוטל חשבון על כל מה שעשה בהם, והשני חושב עבירות שעשה, וכמדו' זהו כמו שכתב **בחסדי אליהו פרק ג' אות א'** דין הוא על העבירות שעשה, וחשבון על השעה שעסק בעבירה, כי באותה שעה הי' יכול לעשות מצוה או ללמוד תורה וזה נקרא חשבון, שמחשבין העתים והרגעים שהיו לריק ומענישים אותו על זה מלבד ממה שנענש על העבירות גופא.
6. **(ב') והכנסת הקבר,** כשמכניסים אותו לקבר נידון למעלה מה יהי' בו.
7. **(ג') ודין חיבוט הקבר,** ע' **בפי' הגר"א פרק ז' פסוק כ"ב** כשיניחוהו בקבר יבואו מלאכי חבלה וייסרוהו ביסורים כל אבר ואבר שנהנה בעולם הזה שלא במצוה.
8. **(ד') ודינה של גיהנם,** ע' **פי' הגר"א פרק ז' פסוק כ"ג** מתחלה דנים אותו ביסורים קשים ומרים כל כך עד שכאשר רואה את הגיהנם חושב להסתיר את עצמו בו מהם וינוס הוא מעצמו לגיהנם, ולא ידע שעד הגיהנם ידון את הגוף ובגיהנם ידון את הנפש, ויום הדין הגדול והנורא לכל באי עולם, כי אפי' שמואי השקול כמשה ואהרן נתייירא ממנו.
9. וכמדו' יש עוד יראה, ע' **דברי אמת בהקדמה,** כאשר יראה איך כלה ימיו והפסיד תענוגי גן עדן בתענוגים נפלאים אשר עין לא ראתה ואין בכח אדם לצייר גודל שברת לבו וחרטתו, והצער הזה קשה לו מכל יסורי גיהנם, וע' **כוכבי אור** אל תירא אברם לפי שהי' אברהם אבינו מתפחד ואומר ירדתי לכבשן האש ונצלתי, ירדתי למלחמת

המלכים ונצלתי, תאמר שקבלתי שכרי בעולם הזה ואין לי כלום לעתיד לבוא א"ל הקב"ה אל תירא אברם אנכי מגן לך וכל מה שעשיתי עמך בעולם הזה חנם עשיתי עמך אבל שכרך מתוקן לעתיד לבוא.

10. וע' **בשומר אמונים (ח"ב דף רצ"ט)** שחסידי **האדמו"ר מראפשיץ** דברו שאין לעבוד ה' מיראת העונש רק מיראה פנימית, והוכיח אותם האדמו"ר שכמה אנו רחוקים מיראת העונש, וההתחלה צריך להיות דוקא מזה.
11. וע' **משלי (פרק א' פסוק ז')** "יראת ה' ראשית דעת" וכותב **הגר"א** אם יש באדם יראת ה' ילמד לדעת בכדי שיהא יודע ממה לשמור את עצמו.
12. דוד המלך אומר **בתהילים (קיט, סז)** "טרם אענה אני שוגג", **ומפרש"י** טרם אני שונה והוגה בבית המדרש, אני שוגג בהם וחוטא ועתה אמרתך שמרתי.
13. (1) **היערת דבש** כותב, א"א כלל במציאות שינצל מאיסור שבת אם לא ילמד כל הדינים על בורים היטב. **הבעל התניא כותב באגרת הק'** יעסקו בהלי שבת כי הלכתא רבתא לשבתא, ובקל יכול האדם ליכשל בה ח"ו אפי' באיסור כרת וסקילה מחסרון ידיעה ושגגת תלמוד עולה זדון ח"ו, ואין צריך לומר באיסורי דברי סופרים שרבו, ובפרט באיסור מוקצה דשכיחי טובא וחמורים ד"ס יותר מד"ת, ולהיות מחמת חלישות הדור אין כח בכאו"א להתענות כראוי לו, לזאת עצה היעוצה כמארז"ל כל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו על כל עונותיו, כהלכתו דייקא לכן מוטל על כל או"א להיות בקי בהלכתא רבתא לשבתא.
14. וממשיך **הגר"א** ודרך האדם כשרוצה את הדבר ומוצאו, חביב עליו, אבל אם אין בו יראת ה' ואינו מתייראַ מן החטא, אם מוצא דבר שהוא נגד רצונו, מבזה אותו ואינו חשיב עליו, ולא יתקיימו בידו.
15. והנה עד כאן פירשנו דהאדם מתייגע ללמוד על ידי יראתו שלא יכשל בעבירות וידע היאך לקיים המצות וכמו שכתב **הגר"א** אבל יש עוד ענין דע' **פי' הגר"א במשלי פרק י' פסוק ל"ג** שהמלאך השלישי הבא אליו ביום מיתתו, הוא המלאך שלמד אתו תורה בבטן אמו בא לראות איה תורתו ואם היא שלמה אתו, צריך ללמוד מיראת ביטול תורה, מספרים שאב אחד בא אל **הסטייפלר זצ"ל** והתאונן לפניו שבנו אין לו חשק ללמוד, וענה לו הסטייפלר זצ"ל שגם לו אין חשק, אבל צריכים ללמוד אף בלי חשק משום יראת שמים.
16. **ע' במס' סנהדרין דף כ'** "שקר החן" זה דורו של משה ויהושע, "והבל היופי" זה דורו של חזקי' " יראת ד' היא תתהלל" זה דורו של רבי יהודה בר אלעאי שהיו ששה תלמידים מתכסים בטלית אחר ועוסקים בתורה, רק היראה הנמצא בהם נתן להם העוז ללמוד מתוך דחקות וצמצום (רק ו' בביהמ"ד) כזה וע' **במהר"ל**, הי' תורתם מחמת יראת שמים. ומאד כדאי לעיין בזה שמוכרח שמשה רבינו ע"ה למד תורה בלבד
17. ואפי"ל באו"א דהנה איתא **במס' שבת דף ל"א**. אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, צפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר, ואפי"ה אי יראת ה' היא אוצרו אין, אי לא לא, משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חטים לעלי' הלך והעלה לו, אמר לו עירבת בהן קב חומטין אמר לי' לאו א"ל מוטב אם לא העלית **ופרש"י** קב חומטין ארץ מלחה ומשמרת את הפירות מהתליע.
18. וע' **באור ישרא' (לו: סי' כ"ז)** דנראה בהנמשל דאם אין יראת ה' אוצרו, מוטב לו שלא

למד כלל, וחלילה לומר כי כל מי שאין בו יר"ש מוטב שלא ילמוד כלל.

19. ומבאר שבמצות הלימוד יש ב' ענינים, א' לימוד התורה, ב' ידיעות התורה.

20. מצות לימוד התורה נלמדת מן הכתוב "והגית בו יומם ולילה", והנה למצוה זו כל מה שלומד מקיים המ"ע הן מקרא, משנה, גמ', הלכות, ואגדות, אף שלא יוכל לפסוק הלכה מתוך מקרא או משנה וכ"ש מן האגדה, בכ"ז יוצא ידי מצות לימוד התורה.

21. ויש מצוה של ידיעת התורה הנלמדת מקרא ושננתם לבניך שיהיו ד"ת מחודדים בפיך שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם, אלא אמור לו מיד **ופרש"י** מחודדים חזור עליהם ובדוק בעומקם.

22. יסוד מצוה זו אי הידיעה לרכוש לו הבקיאות שיהי' תלמודו שגור בפיו, והיכולת להתחכם בתורה לחדד השכל, שיוכל לישא וליתן במלחמתה של תורה, עוקר הרים וטוחנן זו בזו בסברא.

23. תכלית המצוה של ידיעת התורה הוא לידע דיני התורה ומשפטי על בוריו.

24. והנה עצם מצות לימוד התורה היא כשאר כל המצות, כמו שופר סוכה ולולב, וכל רגע שהוא לומד הוא מקיים מ"ע והגית.

25. אבל בענין ידיעת התורה כדי לכוין לאמיתו של תורה צריך שלא יהי' לו שום נגיעות ונטיות, כי התורה הוא של הקב"ה, וכל המכוון הוא לדעת רצון השי"ת (לא למצוא היתר וקולא), ואי יש לו נגיעה שאינו רוצה לחזור ממה שאמר מפני הבושה או שאר נגיעות הרי הוא בודה תורה חדשה מלבו, והוא הירוס יסודי הדת.

26. בענין מצות לימוד התורה, התכלית הוא מיד בכל רגע שהוא לומד, בענין ידיעת התורה תלוי בקיבוץ ידיעות ויסודות מהרבה שנים ,וזהו הדמיון שמכניסין תבואה לאוצר, דמבלי קב חומטין נעשה מתולעת.

27. וא"כ אפי"ל אם אין יראה אין חכמה, אין כדאי כל החכמה, דמוטב הי' לו שלא פלפל וכדו' דחכמתו נעשה לו לתקלה.

28. **אם אין חכמה אין יראה,** וביאר **הגר"א** שזה קאי על יראת הרוממות אפשר לבאר זה עפ"י דברי **הגר"א באבן שלמה פ"ה אות ג'** תורה ומצות יש ביד האדם להשיגן אבל יראה ואהבה פנימית זה אין ביד האדם והוא מתת אלקים, אלא כשהאדם עושה את שלו, אז ה' לא ימנע טוב להולכים בתמים, וע"ש בהגה שמביא מהגר"א דע"י לימוד רזי תורה יגיע ליראה פנימית וזה והאר עינינו בתורתך דקאי על פנימית התורה, וע"ז ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך, וזהו הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו.

29. וע' **בדרכי חיים** 76-77 כאשר נשאל מדוע אינו עוסק בקבלה, והשיב שגם זה בכלל סתרי תורה לגלות המטמוניות בגמ' ותוס' והראשונים, ומש"כ בזוה"ק בהפלגה עצומה לימוד רזין דאורייתא גם על זה תסוב.

30. ומביא **שר' אברהם בנו של הגר"א** שמע מאביו שיש ג' חלקים בתורה, תורה שבכתב, ותורה שבע"פ, וסתרי תורה ובכוא"א יש פרדס, בגי' י"ב וז"ש כי זה כל האדם.

31. ואולי לפי"ז מתאים הקרא "את האלקים ירא ואת מצותיו שמר כי זה כל האדם", דרק ע"י היראה יכולין לזכות להי"זה", וע"י הזה יכולין לזכות להאלקים ירא.

פרק ט"ז

קסד

שכל הקשיים הוי בגלל לכשיצרנו בתפיסת עצמנו כמלך הוי לנו ומתאים
אצל הקליפה ודעת שיבטל לפני מלך - וזה הוי הקליפה אומרת (ב,ו) וגר
ב הכי דרך טהרה הראוי כי כל מדותיו אשר יעיזהו מדרך בוגדנו בפיו דמיון
אף טהרה אף כיוצא - ולפיכך בחזרה (4) (5) עניין קשה - אף על פי שיש
יוצא אל הראוי לעקוב הפוך הראוי יקשה הראוי לבטן לזו לעקוב
הפוך נ"ל ומאחר ועצמו על עקוב כלפי עיקר המדות
ד הכי (1) כל מאשה שתשוב על מעשיך ועקוב ענייניך שים לבך שאין דיבק צולת
במעשה ולא תכל לקיימה לפועל וזכור ישנו מחשמחך שיוציא אל הפועל
ועם הפלא לעשות בלבון לסגיר אל הפועל
ג' הכי אל הכל דבא לשלמן - עם הכשר שמקשה להשיג הכוונה דרוצאת
בגין הוא לעיל לעיה ועמדי שעם דרוצאת ימלה כאלה הפך - ועומדין
כשפקי"ם עושה בין דרשות מעילה ומעקש שמו

ג הקליא ונכו לאלף מודכי לך - לדרוש את כ' כל לשלו - ואל הי' מעמ לשון
אי הקליא - מוכח שכבי, לעשות להמעמ לשון הי' בפיר לדרוש כל
לשון מקופף ווו (מלכים ד, ג, ג) ואשה אחת מנשי בני הנביאים בדקה
על אלישע בדקה אל אלישע - והקשה (יהודית ד' אחאב) דא לקמא אמ שני
לך, לך לדרוש ואחר אלה אלישע מה אעשה לך - הגידי לי מה ש
לך בבית ווו דבקין מאחן ושבון ומאחז עמנין בעזה אחר מודבי
כמנין בדקה
של ג"ב אוכן בזאת ב' - כמבו מסרם תוכן כמו אחן (ומשם הכי) בעי מכוסף שלשלף הקליא (2)
ב-(1) לעיני המלא כמנים בעמק כי יש אין אשר משמה כפרעה ויוסרין
מאחקין אומה ויש אשר משמה ויוסרין תוכן ומיעם מאחקי ולמודכי
המנים כמפ"ב תוכן תוכלי בלשונם מלוכה תוכיח ואל תשיב
(ב, ג) אמה לנכר על מי שיש דיבו אין תולין הפך שלא יחשבר אחן
ד מכוח - אלו מחבבי דבר - (3) ופשם כי המדה כפואה לכל מכם
נתלה מאד על כן כתב מכפא לשון אלף תים (כפואה לכל בדרכיו)

1. רש"י הקבלל לפניו על כל צרכיך - ויתבוסס ויתקיימו מחשבותיך
2. לשון על חיים לשון המשכר תורה
3. בהגיונו תמיד בתורה ויגיעתו בה
4. להתבונן בעוותם להתחזק בתקונם
5. ונפשם בוחן לבות
6. הקב"ה מדריכו על דרך האמת
7. לשון הגרא אדל יד לדשו ינקה אינו מוכן לעד - ובמנין גאוה ע' משב הרשת ויקרא תשנו 8-1

קסה

1. פי' הגר"א - וי"ו שי' למה לה ד שהיא אהבאה מפורשת שמשיך מישן הכ"מ תיב לחשבון אחר הקל דרשי הנ"ל - וכן יוד ישיב הטעות הוא שפסר ראשונים ואח כי לאחר אומרים שלמה רבוכא יחזק רבץ הרי שלו כי אינו כלל לידי טעות ולכן יוד בישורה ושרשם הוא שרקוש האחד אחד לפני כי - ואולי הידוי הוא שהטעון לפניך ואמרו כבר הסתיל הכשרון דאיתא סי א סי א שיי ב' ילקי ואמ - כשיעיש האחד אל לבו שהמלך מקבול תקילה אשר מלא כל הארץ כשכון אומר יהיו ובואה מאשין

ב. ע' פי' הגר"א הובא שאר מפ' אוקמין על פרשת האשה - אנכי נעמן ולא נעמי בלא אמר נעמי היא שהחזירה למאבק לילך לדרך טוב הנו רמלי הדרכה - אפל אין הורה לו בדרך הרע אין לו אפנה לכך קאמר נעמן והוא לשון הלה פי' שאמם הקילה שכל יומך עד עשרים ימים יש לך לדרכה אפי' עד יום המיתם - ואם יאמר האחד אין כדאי שיי עד כלם - מה אעשה על הלידות שעשיו לכך אמר הכתוב בוקר שיעיר בקטן שנולד בעי (וכן הוא דלשון יוד הרשיקה ועשה ועשו כאילו או דרך נולד ואין דרכו לשון עבוד ועבודה) ואל ישמר מה אעשה על הילד פשוטו דאדא אל עשה אחד עבודה אן ובעיר על המיתה הילד אלא ובעיר ב' שאתה הלידתם עשה לפני כמו שכל לפרעה אחר שישה עבודת הבקר שאל אן עשה פעמים אן פי לפני כמו כל לפרעה אחר אנכי נעמן אני אמי עמך ואל תירא מן הילד

ועל דאובה הקל שפטים (כ, א) כי תקנה עבד עברי וכתיב סוס ורכב על כן מאס לה גיכא שמא כי ב' אלקים יאחר המלך מאכל משפטי כרשם שכתב מלואה האחד על ושמו אל שאינו מלואה המלאה כמו שמובא מלואה - ג) שהכוונה האחד תוקמת פשרי מובא כל אשר יאמר אלין - ואם על פרעה שנשבע לפרעה כולא מכר

קו"ן

רמב"ם בעצמו הכריחו המצב שנוצר ומושקע לפתרון, על כך מעיד
כעצמו בהלכות שלימודו מעשי מראש הכתוב - אמת שהוא תיכף
מסיק - רבי צדוק יאמר - כתוב לפניכם לפניכם - המעשה מאלף
ומלמד - ובה מובן תמיד

ב. הלכה - כאמור מראה דבריו בלשון הקדמה שלו יש לו לתקנה - ישלח
רחים שמלך אמצעי לפם הקדמה ומתוך הנוסח לעשות כן בקלות
ויש יתרונם של אשם שנוטלו עליון ולא בזה (ו"ב ב) מעשה קטורת ר
שמעון לשנות לתוספתא אחת ולכל הדעות ברוח בא"י אמנו אין אלו מועלים
לקדשי בדק הבית אחד ומכשיר בלוי בדק הבית אם ולשא נשיאה אחת לעשרה
אחת כשרה הלכה בראב ולשאת נשיא ועשרה אחת בדק הבי שהם
מ/ כאשה

ג) הלכה - יא לקמן (ב, כב) אז לעזרו מלכי ואלו אם יבוא בדוק ומפי הלכה שאמר (2)
ת) הלכה - אף כהן לדבקים - שלא כאשפט - אין מעמן לעיכב באוכל
באוכל כאמור שאמר (א, ב) ויהיו עניים אין כיוצא ומפי הלכה בדוק תכמים
שכתוב בל. כיוצא של אבן עניים לאמוק כאלוק מאבק מוכר להשתמש באלו
ויכולין בל. אלכסנדר יבאך ויעם מנכסיו ולא יכולן בבני מלך - באמצע דבר שרה
ושרה מוסיף בשניה ומשנה - אלו הם כאמור שיהיו שכתוב שם אין כאן
ואמרו כשלו כאשפט כאשה מוסיף לשתי נכרית או ישראל - יא דומה אלכסנדר (1)

ד. הלכה - יא ואמר כיוצא בכאשר הכי ושלמה בפרשת אל-12
יא הלכה לשם בלילה - כאמור שכן ישראלי מכל לשם בה ולא מהנה אלמנה תלמוד בבלי (4)
יא הלכה אלא שוקל הקלות בב - א אוכלת הכיס יא - בעיר האבן לבני מיקר
מאקני הבא והוא שיכולת בל ניכס ומפשוטין לא נכסים ממנו על ישראל
הראשון ולא כיוצא עיכובי ושלושים ומבואות לא שלו יאמר אבן קוץ לא
כשכבה מיני לא ניאמר שבא אלא יבוא אבן דומה על משל משיל
שכן ישראל נכרי אבן עם הכתובות נמצא לא נכסים ממנו על ישראל

(1) על אדות צריך שיהי' שמשיך הענין והצלים והוא יותר כאלו מקנות הלדיים
וכך היו המכמים מגנים קניית הלדיים ומשרתים מי שהענין שמשיו ורני ביתו - על
האדם להתחשר עם הענין ודלת העם ולישר עמהם כי עי' כך יסגל לעצמו
מצת ההסתפקות ולהיות שמח בחלקו ומתחשר עם הכשרים אל אם
ירוים הכרה לא תשרענה מניו תמיד מלרבות אחרי הדל, כי תכלית
העשירות הוא למלאת רצונו ותפצו

(2) שמצעדי גדר והיא הפעולה עצמה היא מד' ואדם מה ידין דרכו כלו
ומאדם מה עושה ומה צריך לעשות א"ב אלא שידין דרכו הצריך לו
וכאשר ישכיל וידין דרכו ויסקל המסילה ויתמיל לילך דה אז מד' מלעיד
גדר כמו שאמרו הדא לטהר מסיעין אותו

(4) הם כאילו הוא עובד אלקים והוי כמו תיאטרון

קס"ג

קנין המשיכה

של וכך קמטו ב"ב - ומוכח שאין כאן המחאת שטר! המוכר על
שרוכין אחד ואחד המתן הוא שאין משקל המחיר כך עולה כפל
הקלה כמו בהמכרה כי אז ישנו התמורה את הקלה
ולא ישלם הכסף אינו משלם כלל כאשר לא יעלה מן התמורה
אלא על כולם ישלים ויפקיע הפשרה ואחר לכון כל אחד מהם
ולהמציע אחר על אחד לפי מה שהוא משלם כעת לכך אומר כי
את כל מעשה הלקוח ויוצא למשפט - ולהוכיח מלך מדובר להשמיט
ולעשיר שהוא מלה בראשון בלה הכסף הלוה יקח תשעון שלשת
וכונת מה שאתם משפט הכיון זה בלבד ואת פעמי כי כל בעלי משפט - על
כן אל משפט הוא כעשה כשיך שאין לך אדם בעולם דומה בבקשתו

ים הקלא דאחת המלחמות נשאר אמיב - ו' מלא שופטים (ג) ושפטו את
העם משפט צדק אמר כי יהלכם דבריו שלך שהוא מטין ומאמינו יהיה
נשאר לכלי הקלה מאי אתם למד מלבאן בן ואש שיומיו הוא ישאל דבר
וכיו הקלה מוקף אבל שלמד יעלים נשאר ולזו הוא מוכן שהוא הבור
בל דמעשה ובמציאת, כיון שעשה נשאר דקבאן שלמד יעשה נשאר
איך נעלה אלו הקלה שלא ויבא אלון מאשר ב' ואמר לו לך ומכר
כך דבר נשאר שלמבר יש בלי הוא ושפטו את העם משפט צדק
שהוא מלמבן נשאר על הדור - ואל שופטים (ו, ט) אתם קראתו את
ההלך וכיו אלו מקראתן דבאר ישאל משפטו - אל בעיקר הוא אשתון
ישם לבן בעשות ואל בשות הוא בשם שיאר לשם לם קם ישם
לבן ם אתם הקלה מיך כך למבר סיעודיו יש בלי בבאי אתה שוכלל
שמם ו"ל דרכי לי"ח (מ"ח) בלבם ב' אוקלוי בעתם ישאל ומשעת יקבל בלבן

בסוק יב א בדב קטל בדש ר' בנתם בן למא כל מי שם לו חול ובעם
דיש יכל אבל תכם וידקש שלו למתן שבל - א"ל אלשם שאשתו

דיון המשך קס"ו

מי שעוסק בתורה בלבד דינו כן ומשנינו דראינו כמי ג' שלש
מי אנשי ג' שאם מתפלא לפני המקום ואשה לא כשלש כן
שמתפלא לפני אחד ואשה כבנין - ושאינו מתפלל עמהם שלש
שאל מהמת בדרכים שמאחה שקיל כפל הוא לעשות דאין את תורת
נמצא אבינו מה דינים של כמה לפנינו אליך ולא אשר גזם
גזל קטן - שאל מה מה מכרי שאין לשוב מיניו כתחת שאין לו
את מלאכת בלבד כיצד ג' אלקין שומר קבל ושלוחין - וא' נתפשם
ובלבד לפדות את ג' לפשעם - וכי כי בפך לפחות מלך דין מלך לפדות
כשאין בהדיוט עשרה לפני מעלה - וין ישראל לפנים ממאתו משכר
ואנשי פדיות מלוה לפני אומרת אלה מלוה לה אינן אלא קטנה
אומנם - אלא ג' ישראל שאמרו לגוי א' ובפני א' וישראל מבטיח
לגוי מהרו מעכב ואין מבטיח ואינו מהפשל ולא תהרו בפני שאלה עצמו
לגוי כיון שאמרו שקר הוא תופש וכיון שנתנית רשות טוב יותר
שאכלם מהאש משכלם בקבל - ומיהת הוא מהאש ומתבטלת שמעו
יותר שמו יהיו הוא מכיר

ט"ו - אינו דומה שדה ! בהא לא"ל לך מעולא בקבא מאכיל בשלוה
אומר מניין תה עולה ועומקין קתי שם - ולי בקבם מהיכן שהיא בפיק
כ"א ג' גיטי שעומק דומיה מבטלות ואל בקלות ואת דאמר
לא את הוא אלא הוא אבין קתי לחלק לעולמי עולמים שאל ומיאה
נפש אפני בבוקה דבעור מאיש את ג' אלקין מקום מהיכן כל ימי ונמצא
על אלקין את מה אלקין את וקיים - כך גיטי שעומק דומיה כל ימי ונמצא
מי אומרת ניכוים שאמר שמתה כאשר מי משכך דבקבא מהו מבטל
ותה עולה נעבד דומיה

ט"ז - ו דמלקין יש מדבל דין מכפל ומחוסר שבפבא טהרא ובמהו מהו
מכפל ישמעאל דו לחומרה ולסתור בו בדברים אחרים ומהשה יסלחו

① ועי דהגה סד ואולי כונתו צ"ע בעי שבת י' דאהבת אינו שעי תפלה נותנין
לו שכר בעוה"ז שמארכת ימיו ושנותיו של אדם - ומה זכין לשכר עוה"ב

(קס"ט)

פרק ט"ז

דאוצפות ולא יוציאו אותו - והנה החכמה היא סגולה יאצור אותו
דאוצפות לדדו - אדל דהדינה עושים דה מסקר מוציאים בדר מבדר
ומכויחים דה

ע"כ נ"ס תשע"א

י"ז הגר"א - כמדו מפרש ב' הנהגות של ישפים - הא' שדורה מעדירה
וזהו הדמיון שמפנים דרכם מכל מכשול הנכאה לעינים אדל יש עוד עינים
של טעות שאינו נכאה לעינים וע"ז עושים גבכים שלא ידואו לידי כע
הגר"א לא דא לעולם לעשות קונצין - וזהו דתינת הכאשון - אדל תלונותיו הו תמיד סגוכות
של הכ' - כי הישפים ישתדלו דכאשונה לסור מרע ולהזהר מכל חטא - כי דתחלה
כאוי על האדם להשמר שלא יתחדק מן הדורא יתה' לא עי עונות, ולא
עי מדות המוליבות עונות ואח"כ יתן לדו לאסול תדואת מעשים
ללמוד וללמד - וע"ש שזהו נכלל בכל שיכאת חטאו קודמת לחכמתו

י"ח הכ' - הוציע כי גאון ונודה לד פדת שדר וכשלון

י"ט הכ' טוד לקנות שפלות הרוח עם הענוים ולהתחדר להם ללמוד בכבי הענוה
עי חדרתם מלקנות ממון ולהרויח שלל ונמצאות עם גאים

של - הגר"א הקרי הוא נפשו, והכתיד הוא נפשו - לפי התפגום בלא אומי
על שקרא לחידא נפשו - ונמצא בהמקר הוא הכתיד

של מעשה דכ"ע שיצא יום א' לשוק למכור מרגלית אחת והו' איש א'
עשיר גבול והו' מתפושש דמני דני אדם והו' לוהש דגבים דגוים והו' שפל
דיותם והו' יושב דדיהכ"ן עם הענים וכשבאה המרגלית דיד כ"ע רצה לקנותו
ממנו ופייס לו שילך לדיתו ושיתן לו בחי המרגלית הלך אתפיו כ"ע
ומשם שמתלוצלים דו עד שהגיע לדיתו - א"ל כ' עקידא אחר
שמנוך אלקים כל המשר הגבול הזה לתם תשפיל דיותם ותשב עם
הענים ח"ל אני רואה ישרת הענים טודה לו מאד כדי שלא תגדה נפשו

① ובשעה הי' צריך לצאת לחוץ לזה פרק הכשרון של מה' וזהו סמצו'
דחינה הד'

קי"ע

ולא תתגאה בלושה הגדול שחנני יוצרי - ובזמן שיתגאה האדם
יחטא ביותר ויוכש עיבנים

שם - ועוד - כמדו' עכשו אומר צאלי בעוה"ז המסתפק ע"ל עוה"ז
מגו"ב מי שיש לו נפש רחבה נמצא בחסכון כל ימיו וכמ"ש
לעיל (ט"ו, ט"ו)

כ. הכי מי שישכיל על כל דבר שיבקש לעשות, ויתבונן בטרם יעשנו
אם טוב ואם רע ועל איזה צד ומין יעלה על יצו ימצא טוב
ומזמן לו תועלת והצלחה, כי מחסכון ההשגה ועצה יקרה הפסד
הרבה פעמים

שם הגר"א - ועי דרו"ח (א, י"ד) על מתן הוא הי' אומר אם אין
אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני - ארגיל שקודם יצירת
הולד נגזר על הטפה מה תהא עלי עשיר או עני והוא בדבר
כלל על כל שנותיו ועל כל שנה בפרט אמר מצונותיו של
אדם קצובין לו מרה - נמצא עם כל יגיעותיו לא יגיע לו מאומה
יותר ממה שנקצב (ועי בלשון חוה"ל שער הבטחון קי"ד; ואם לא
יגזרו לו יותר - אם הוא משתדלין כל אשר בשמים ובארץ
להוסיף עליו לא הוא יכולים בשום פנים ולא בשום סדה) וממשיך
הרו"ח וזה הי' יכל להשיג אלי במעט עמל אבל בד"ת הכל לפי
היגיעה וכל אשר יוסיף להתיגע יוסף צעת וז"ש בעסק התורה
אם אין אני לי מי לי כי הכל תלוי בי ובעינו עוה"ז רשאני
לעצמי מה אני ואם בהשי"ת תוחלת וסברי

שם ובתפלה ידטח בד' ולא לכונת עצמו - כי המעיין בה - והנה
לעיל (י"ג, י"ג) מפרט הגר"א מצפה שתשמע תפלתו - ויש לו
מחלת לב כשבואה שלא נעשה בקשתו - כמדו' אירו בבקשה

דף א

על יניני עצמו ולא עיקריותם ולא אותם שעסקו באמונות
אלילים (פה"מ) אסור לכתוב לשורק עצמו אף לתשמיש
כ"ע - בשיון שמקדיה ובעל מת טוב"ד ולא שנה
שהוסיף על ישראל בעבודת השלמות - אלא ישראל הוצרכו לעשות עיר
שתשלא אלקי עשר הוא עיר

I כ"א אובד בימשך זמן שלמד תמה מדין סופו יקבא עיון כו' ותתכן לפרק ①
III כ"א הגרל"א - ע"י ראותה הקב"ה (כי תשוא כו', יג) אף הוא ליון אצל
מדעיהן מדיקות האדם הוא מגלה טעין אמתי - וכשעה שם
הוסף לקח עי' מקשה מדיקות - ומשאר שאמרין מדיקות
בהאדם רק עי' הקשה ולא אמת ליקח (שאר (א, ד) ③
II כ"א הגרל"א - כי יתכמה יש בו תשוקה - כמבל כונת שהתשוקה אינה ②
II כ"א מאמרו יוכ הפסוק הנ"ל שאי המשפט, ומוכרו האוכל דאיכא שלימות עי'
שבשר ולא מאכיל ע. פיעקא בעם לקיש בעם אוכל ואכל
שמלך בדכו ועל ג' יצלח לדו - וכמוש בקצו מה שכתב שאם
אלקיך לדו

↓

I כ"ב הכי הפשט כלמן דאכל מקור חיים הוא לדעתו לפי שמוש
מצוה לתקוד ולהדין דשבלו הדברים הנבלים לדוכא יפה
ולהתרבות אלו קמל (כי יאמר מקור חיים) ④ ולא בקן אלא חיים
ואולי שהשפל הטיבא הנמון האכל אוכלות להכיר הכח
והטוב ולהכין הדברים הנבלים - אלו וכל אכל לעוב שבלו
הטלה ולסלק ישנו - ע"י התאבה והתיחדה ידוע - כי אחרי שיתאוב
ויתאוה האמיתי הרשעים יהפוך לדבו ומוב שבלו יהפוך שלו
למשפיע - כי בראותה עוזר יוני השפע והתפלל והתאבה, ולפי
ההכרה
ומשני שם מוסר אלילים אוכל כאשר יוכיחו מלא תקרים
ויתעוון לתורה לפי הפשוט הכתוב ולמדו אותם לעשות

① צדר מתוך צדר - ויש דמלדים שגבר חכם לד, שקוע לדין החכמה
ונמצא שיש הדטחה שסופו ידינו על דורין
ומתך שפתים הממתיק אמרים לצולת למען יערד לו להיות מקודל
על הלד הנה יומל גם לעצמו כי דצה יוסיף ללמוד להדין תוכיות
ועמקות הענינים)

② תלוי מצדר שדחוף - ויש העמק צדר נצדים (ל, יא) כי המצוה הצאת
אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת הוא ממך ולא רחוקה הוא
יש צדר שקשה לעמוד עליו מחמת עומק המושג, למעלה משכל
האדם - ועיז אמר לא נפלאת הוא ממך ויש צדר שקשה לעמוד
משום הדבר יציעה וקדלה מרד וצריך לכתת רגלים ללך לרד
לצעת ועיז אמר כאן לא רחוקה - ועיש צהטעם הוא
משום שהוא עמל דמקום צה והתורה עומלת לו דמקום
והתורה מדקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה

③ וצהו מה שתקנו אנשי כנה"ג דדרכת התורה והערד נא את
צדרי תורתך דפינו והיינו שצריכין צ"ת להיות ערדים לנפש
האדם ומתוקים דפיו - וכמצו כמו שניתן דפה דעניני
גשמי החוש של טעימה כן הוא גם דעניני רוחניות

④ שכאוו שיעמוד האדם דכל יום לחשוב מה עשו הראשונים אדות
הטולם שכך חשק צ' דהם מה עשה משה ודינו עה מה עשה
דוד, ויעלה דשכלו מה טוב לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם
הוא וטוב לו

פרק ט"ג

קע"ב

הכי, להחליף עולם עומד בעולם חולף לפי שסתמו
האוילים מקור שכלם הטבעי ע"י התאוות עד שורם שכלם
על הכי כי הוא טוב - ע"י אחות פה משנה כ"ב שבלעם הי' לו
תלמידים

כ"ג. הכי בטרם יבדר יחשוב ויתחוון, ובעת שיבדר יוסיף לבדו לקח
במבטא שפתיו

שם שבט יהודה פי' לבו מלמד ומשכיל את פיהו איך לבדר, ועי' שפתיו
פי' ע"י שוציא הבדר בשפתיו היטב יוסיף לבו לקח להבין הבדר
יותר ואי' כ' בא צם ולימד ע"ג פי' לבו משכיל פיהו ופיהו משכיל
לבו - ועי' ברוח (פ"ו, מ"ו) מה ששגה ברמוניו יכגיש בבואו להוציאו
בשפתיו
ועי' עוד אל יחזור על לימודו כמה פעמים ליקח להשכיל בבינת
הלב כמו בפעם הראשונה

שם הגר"א ואח"כ יוסיף לקח - כמדו' כונתו שמתחלה רואה שיבינו
ושוב חוזר, ושוב לומד בדרים אחרים - שו"ר בדפו"ר של ר' משה פילים
כתוב ומוזר תמיד הוא יוסיף לקח - פי' ע"י לימוד כזה

כ"ד (2)
כו הכי פעמים שנפש העמל תעמול לעמל כלו' לגוף שהנפש עמלה לגוף ולא
לה - כי יכבד עליו לדרך פיהו לפי שהוא מדקש היתרונות
והנאות המאכלים ועל כן יכבד עליו לדרך פיהו ויצטרך לרב העמל
ואחריתה דרכי מות שמכלה ימיו בהבל ובעבודת הגוף - ולא
יתעסק בתיקון נפשו
ועי' דמס"ו פי"ג בהיות האדם מרגיל עצמו לשדוע מאכילה
ומשתי אם פעם אל יחסר לו בגילותו יכאב לו ויכגיש מאד ומפני זה
נמצא הוא מכניס עצמו בתוקף עמל הסחורה ויגיעת הקנין
שתהי' שולחנו ערוכה כרצונו - ומסיר עצמו מן הטבעה ומן החורה ומן התפלה

אלו הכללים המאירים את מלאכת הסופר
בשלמות ביותר - אלמלי היה ענין הפסוק כאן למעלה ביותר, והכוונה מוכרחת
ואלו ניתן להאמר שהקופיסט של הספר מקום אחד בתורה, ומכון מלכתחילה אותו
ולסוף הלך למקום אחר בתורה הוי אומרים על אותו
עסק התורה - וכך שהיה שרטוט מכוון בתחילה הלוח הלך מלא שלוחות
מפני על עסק התורה למעלה מעל הלוח כשר הוא שלא שלוחות
דאורייתא המוכנה שלאחר קלף שמחר כשהוא כשר רק לכתוב שלושת הפרשיות
הנ"ל כי אם יחסר אות אחת בלבד פסול אפילו בפרשיות הנשאר
וכן כי ישתנו ישאר ענפיו ע"כ ואושרת כל הפרשיות ויהיו עומדים התורה
מכוון בקלף שיהיו ישאר ענפיו ע"כ ואושרת כל הפרשיות ויהיו עומדים התורה
בקלפים מלא דאורייתא - ואשאר שמקפידים לכל הפחות הוי ואלו לא אשתרו ל
על כל אותיות כראשונים כן הדבר כל אות שמקפיד קלף, אלא לעסוק התורה
ויהיו טלא לו מלך - ומלפ דכיון אין קלף אי כשר אלו כאם מחוך לשלום
מקל משל לחלק שמלך ומתן לו מאד ובא שמו ומשרתו כהונה
כל משל לחלק שמלך ומתן לו מאד ובא שמו ומשרתו כהונה
ואלו מלא מלך בכשר דאמרינן (כו, ג) ואלו אלו משאות ל שאינו מפאשיך
כאשר מוכיח הפוכות דכיון אלו מלא לא מלך אחלק
(3) על שלא שוה לך כך כי מלא מלך לשוכאות לאוכלות זכך
(22) צוין למלכות על כל פשוט ומשם ולמלה
א. אמרי לעת כמה מלכים ואלו כאשר מכוונים הלאומה שלמלכות
ב. שהם שיבטיך אי יסודים לעולם ועולמה בקשתך, וכל לפסוד
יתברך
שלא מוכה הכסה על כל פשוט של אדם - ואלו מלא מה שאלים כאן
על מוכה הכסה על כל פשוט של אדם - ואלו מלא מה שאלים כאן
(2) דכשהוא כמו על פי, משיב לעיל (ט"ו, ו) דמסך ואומר ובכה אין
וכפי שלא כלבא וכלה מכל כסיפוף לעסוק קמכה, וא מעלה
מלוכה (יז, יח) בשעה דבאו על כל כשעה הכסה אחרה - היינו המלכה
שלא מוכה הכסה על כל כשעה של אדם - ואלו מלא מה שאלים כאן
שהם שיבטיך אי יסודים לעולם ועולמה בקשתך, וכל לפסוד
א. אמרי לעת כמה מלכים ואלו כאשר מכוונים הלאומה שלמלכות
צוין למלכות על כל כשעה הכסה אחרה (22)
(3) על שלא שוה לך כך כי מלא מה לשוכאות לאוכלות זכך
כאשר מוכיח הפוכות דכיון אלו מלא לא מלך אחלק
(22) וא' אלו מלא מלך בכשר דאמרינן (כו, ג) ואלו אלו משאות ל שאינו מפאשיך
מלך משל לחלק שמלך ומתן לו מאד ובא שמו ומשרתו כהונה
ויהיו טלא לו מלך - ומלפ דכיון אין קלף אי כשר כאם מחוך לשלום
על כל אותיות כראשונים כן הדבר כל אות שמקפיד קלף, אלא לעסוק התורה
מקלפים מלא דאורייתא - ואשאר שמקפידים לכל הפחות הוי ואלו לא אשתרו ל
מכוון בקלף שיהיו ישאר ענפיו ע"כ ואושרת כל הפרשיות ויהיו עומדים התורה
וכן כי ישתנו ישאר ענפיו ע"כ ואושרת כל הפרשיות ויהיו עומדים התורה
(22) ולפי כדיא אלו אפלו קשיא הוי אוכל בפלוגתא נשאר
דאורייתא המוכנה שלאחר קלף שמחר כשהוא כשר רק לכתוב שלושת הפרשיות
הנ"ל כי אם יחסר אות אחת בלבד פסול אפילו בפרשיות הנשאר
מפני על עסק התורה למעלה מעל הלוח כשר הוא שלא שלוחות
מה לו ולפי יש לומר שהוא הוי עסק התורה הוי אומרים על אותו
עסק התורה - וכך שהיה שרטוט מכוון בתחילה הלוח הלך מלא שלוחות
דאורייתא המוכנה שלאחר קלף שמחר כשהוא כשר רק לכתוב שלושת הפרשיות
הנ"ל כי אם יחסר אות אחת בלבד פסול אפילו בפרשיות הנשאר
מפני על עסק התורה למעלה מעל הלוח כשר הוא שלא שלוחות

קע"ג

שם בדפוס ראשון איתא כי אכל עליו פיהו כלו' פיהו
שלמה כל המרה קודם בואו לאור העולם הוא כופהו ומכריחו
ללמוד

(2) ע' מוסר אביך שמביא ממכתב אליהו - רק מה שעמל בו שלו הוא נמצא (22)

כ"ז הגר"א ע' קודל מאמרים (לט, מ) איתא בקבלת (1) סוף דבר
הכל נשמע את אלקים ירא כי זה כל האדם ע"ש בדרו
בנפלאים בכמדו מבואר בקרא זה בחיד שהוא איש בלעל
יש לבעת שהוא כורה רע - ועל שפתו וגו'

כ"ח הגר"א שמהפך את עצמו לכל איש ואיש לעשות כרצונו (והנה בכתי
אוקספורד) איתא איש שמדבר תמיד תהפוכות (4) - ולפיז כמדו כונת הגר"א
לעשות כרצונו - הינו שרצונו שיהי' מדון - וכמ"ש אח"כ והכל בשליחותו
וכדי לאפשר את זה אומר דברים מהופכים - וע' בפסוק כ"ט שאיש
תהפוכות הוא כנגד מרמה - וכמדו' החילוק בין איש תהפוכות ונכון
דהרי פי' בנכון הוא בעל מריבה, ודן את האדם לכל חובה
הינו דאיש תהפוכות פועל שיהי' קטטה בין חברים - אבל נכון
מפרד הבעל מאשתו - ביסודם והיו לבשר אחד, אשתו כגופו
וע' אבן עזרא (שמות א, א) שמפרש קרא בוכפר בעדו ומעד בית
הינו בית אבי - באשתו נכללת עמו כי האיש ואשתו הוא
האדם) (5)

כ"ט, הגר"א הוא מפתחו מתחילה ואח"כ מולכו בדרך לא טוב
הדברים אינם מוכנים בשמו הפיתו ומהו הדרך לא טוב
ואיפה הגזילה והחמס - ואולי כונתו שדרכי למעט לגוזלו בהבא
מפתחו בתחלה על עסק שהוא טוב לו - ובעצם מפסיד ממונו
ע"ז - ואולי בכונת הפסוק לגלות שלא נכון שהי' עצם בטעות
רק זה הי' האופן הטוב לגזול אותו

(1) הכונה בזה שלא יעלה בדעתך לאמר כי יראת ד' היא מעלה
באדם ומי שאין בו יראת ד' ע"ב אדם אלא שחסר לו מעלה הכביר ה
עז בא הכתוב להשמיענו שאינו כן מי שאין בו יר"ש אינו אדם כלל רק
בעוה כי זה כל האדם וגולת זה אין לו מדרגת אדם ואיכות אדם
אלא רק במדת יר"ש אשר בקרבו אם מעט ואם הרבה הינו אם יש בו
יר"ש במדה מרובה הוא אדם עדול ואם במדה מועטת הוא אדם קטן ואם
אין בו כלום אינו אדם כלל רק בעוה בתמונת אדם - וזה שאמר
אברהם לאדימלך רק אין יראת אלקים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי
והכונה רק שגולת יראת ד' לא הי' חסרים שום דבר ושום
מעלה בחכמה ומדת ד"א וכ"ז לא יועיל אם אין בהם יראת ד'

(22) שהחכם מהיר השכל, חזק הזכרון ובעל הרבה ידיעות אבל יגיעתו בתורה
היתה מעט - יהי' ע"ה לעוה"ב ואלו אחר ששכלו גם, זכרונו חלש
וידיעותיו מעטות אבל עמל ויגע הרבה בתורה ישיג הרבה בעוה"ב
והיינו בתינת עולם הפוך ראיתי

(4) איש שתמיד מדבר תהפוכות הוא ישלח מדון שאומר לזה על זה וכן לחדירו
עד שמתחילין לריב זה עם זה

(5) וכמדו' הפסוקים מדברים אודות איש בליעל - שהוא בעצמו ע"י שלית ב' יר"ש עושה
דברים אסורים ומכוערים, ושוב מוסיף שאיש תהפוכות מזיק ממש לאחרים
ואיש חמס גוזל ממונם שו"ר שכ"מ מהאלשיך הק'

כ"ט הגר"א שם - איש דלוטל הוא נגד לשונך מכע - מיזנין שמתגול
המינין יכלת ב' אלמדכם ושנה אומה נצור - וההיפך דאיש דלוטל ①
צרדת הינו שאומר דברים המכעיסים

לו עצה מינו הנה הפי' הוא שסותם מינו לחשוד להפוך הדברים
שמטמיק במחשבתו ושלו ומדלדל ע"ו בדברים הנכאים - וכמדו' זהו
עצה איש מהפוכות ששקוע כאשו וכנו דזה

ל"א, הכי' בא לברר דמעלת הצדקה - ואמר כי השיבה מן העטרות הנכבדות
לפי שתשלם דעת האיש בעת השיבה, עם נחכם מן הנסיונות ויבין לאחריתו
ואחרי שיש לו לכסוף לעטרה הזאת יתעודד ע"ו כן לתאות הצדקה כי
השיבה דברך צדקה תמצא - בפתיד רודף צדקה וחסד ימצא חיים

שם - עי' פי' הגר"א ב' אמנים, ב' קדושות, ק' דרכות, ה' חומשי תורה

ל"ד הגר"א הפי' הראשון) של הגר"א הגדורה לרבוש כעסו והתמדולות דרמין
להנצל מתאוותיו גדולים יותר - מהגדורה להתגדר על שונאו והתמדולות
דרמין ללכוד עיר. הד') כמדו' דהרוחה הרא לו ע"ו שמירת דיבורו
גדולה יותר מהרוחה הראה לו ע"ו לכידת עיר - דגרום שמירת כל נפשו
לטוב (ואולי זהו המכוון שומר פיו ולשונו שומר מצרת נפשו) הגל' ע"ו שמירת
מחשבתו מרויח יותר מלוכד עיר שכל מעשיו הולכים אחר מחשבתו הד') הגדולות
של לוכד עיר הוא מה שרוחשו ומחיהו - וגדול יותר למשול רחאותו
ועי' אדן עזרא (נשא ו, ז) ודע כי כל בני אדם עדדי תאות העולם והמלך
באמת שיש לו נזר ועטרת מלכות בכאשו כל מי שפרוא חפשי מן
התאות

① ועוד בתפלים (י"ב, ה) אשר אמרו ללשוניינו נגדיר שפתינו אתנו מי אדון
לנו ועוד ערכין ט"ו, אמר ר"י משום ר' יוסי בן זמרא כל המספר לה"ר
כאילו כפר במקר וכמצו לפי' הקב"א אינו מצדר כאן מאיסור לה"ר

קע"ה

בע"ז בהשי"ת

ט"ל

לגב המלבים - יש דברים שנכאים שנתונים תחת המקרה והם מושגרים מד' - שבגורל
הוטל בחיק צפון מעין אדם ונתון אל המקרה - בכל זאת - המשפט
שיוציא הגורל אינו מקרה רק הוא מד'

הגרא כמדו' כונתו דהתם אעג שהחיל בא עי כחו יש לו לתלות כי הוא
הנותן לך כח לעשות חיל ומשם בתכנום דיהב לך עצה ללקני נכסין
אלא אל מה שמטילין גורל בנראה בהדיא דהכל הוא מקרה

פלא יועץ ערך שור - וכן שפיך האדם לפשטער שור על חסרונו בארוצת

1/3

דיון

א) כפ"י טוב הי' להקדים לתכלית ריגע ועיכו והי' דשלמה מתוכחתו
על ישראל מתוך עצתו כיצד שמו מקדימין צרתו כיצד ציוויון - לימוד
גדול באופי שאין לנו מושג כזה משפיעים דבלדב וא שלכן מה שלומדו (1)
מ"מ יש ומה בזה כאשר תוכחות רבותינו של מלך לפניו ממשל (יש שתלוי
לפניך)

של - הכי - והא שלמה למשל בעת זה אבף לתוכחת שלו מצפה בלעתה הלמצוא דו
(נמו טוב)

ד. רש"י, על שמשכיל ביותר כשאר לפסוק ג' פסוקים לבקשו על בקשה אחת לאבדה
ומשל בישראל שמוקשו מתשחתת ויקיק נתרצו למעלה - וא פי' מלבי"ם (יב, יב) (2)
של א פי' מלבי"ם על מעלה אסתר (א, ג) ונם יהמ יודעת לידו - על אשתו של כורש (3)

ג. הכי - כי - מעלה באבף לפי מעלה כלל דאמרינו ומתשחתו - וכאשר אמנו במלא
II
לבא דמ (בבורק) ידבק ויפרש כל פסוקים לא יהיה מפה על פנים ומפסס - ומומן - כל
מפות כלם ומתשמרו וכאשר יתן - ישמקו בבחינה כאשר בטלומה לפי כן ישמוט פלה אל
טוב ואל כא

ב' הכי אי"ם מכא רגל נרון הלב - מאשר ומפלק שיתבאר מחוזן ומאשמה דלכי אבף
יקשה ויאצין עלמה כאשר יספכו אותם על תקנו ויאמין לבשלות - כי כן פרק האפל
דבר יטה לבקנו להאמין כן, וכם שיטה אצלן לבקשה ולהאצין עלין
שמא בלבו, ויקבלם מעלי מתקה - כי לא יחוש לבנין הבקשות על האמת
וכן השקלן - על דבר אשר לא מוכן לבבוש על האמת ישרש הבקשות
אשר ישרא בלבו - וא מלשים הוות הוא ה יפך הבה ומישרה

ה מלבי"א - ע פי' הגלא ד"ה - ומכא מלו כי אולא פי' ולשו שרש לבד ומכמה מלא (4)
ה. הכי - והא שלמה למשל בעת זה אבף לתוכחת שלו מצפה בלעתה הלמצוא דו
(נמו טוב)

של - הכי - והא שלמה למשל בעת זה אבף לתוכחת שלו מצפה בלעתה הלמצוא דו

1) פ"ח, ואילו הייתם משערים או מאלף אלפי אלפים ורבו רדי רדדות
מהצור שאני שהוי דו לא היתה נכנסת שמתה דלדדכם ולא שאוק
דפיכם דצוכריכם כי דסדתכם אני מושלכת דמפר

2) ושכר מצוה הוא כד כמו שמצונו אצל נדוכדנצר שדשכר שלש פסיעות
השליטו על כל העולם והחריד דיהמ"ק והכן את חסידנו והכל כבו
שיאמלא רצונו ויהי שכרו משלם

3) וכי חנינו גבול ממך אל לוו אלא הוא בומה כעדד לפני המלך ואני בומה
כשר לפני המלך שר הוא הדקי דכל חדרי הארה והעדד הוא העוסק
תמיד דתפלה ומם החסידים הכאשונים שהו מתפללים דכונה גבולה
והעדד יכל לדוא תמיד דכל עת אל המלך והמלך עושה לו דקשתו

4) שמדדר טוב ולא חשד להכע והוא נקרא שפתי חלקות דעמת השפתים שהן
נחלקות כן נחלק פיו וזה שלא נצור לשונך מרע ושפתיך מדדר מרמה
כי הכע פיו ולא כא לרע והוא דעמת הלשון לכן כתיד לשונך
והמדדר מרמה פיו חלוק מלא הוא דעמת השפתים לכן כתיד ושפתיך מדדר מרמה

ולא רבקה אלא לא תרצ"ו אשתו של יצחק (ויפגעו [מלאכים] אלהים ושא מציון ראשה כלי)

① שם שמות לאיזה ענף ימים יש נדון לזה

② שם הלבוש - כי כן ליבה לבישה ב' שולחי רמצע שיהו יהי א' ראשה אלמן

שם ואמר שעם כלומר ג"כ לא ינקה - ג"י בפסוק משמע בעל השמות בלה לא ינקה - וכאשר יש לחשוש לבוא באיזה שענין מתאמר ענינין - אלו יש כוונה שהקלה מלטורה על פתח של רשות

③ שם מלאים מחצי כאשר - שפוא מבחץ מכל לשון לאחץ בלשה שעשה ושבו שמרים

שם שכיר עשהו - אולי ניהו מה שאמרו ב' הקלה דוכה שלפני ה' מקוה ה:

④ שניה הקלה דוכה שלפני כלי ות - על מי שאינו לעוסק בתורה ומוסק ו' כשי כשיואות יש לנוסח הולכין דרכך טובה

שם הקל"ל - ובכלה בחצאון - ל' תי הקל"ל קרבות יאי בלה וגמ בחצאון

שם הקל"ל - כמ"ש דבא מצבה אפא - ל' שוב בישניא הה סי' מ"ג - אינא דמס' נדה ל"א, מאא נעמ בשר מקדין ומאא נעמ אוצ ושתר שלמן והקלה נעמ לו עשה - ומה שאמרו דבא מצבה אפא - הוא כי מכן יש בילב מלך מתוקי מאש ולא עסק - מ"מ מכי מעודד מן מאש - ועל כן כשהוא מוזיב ב' בדיק יודב אלקיש לבאה באלו מעידו הוא יודב אלקיש שהוא הדיאו לחלק לבילב בדיק מעשי דדיב אלקיש ויודב מתבון והוא התפלל הלמוך שהו אברהם אבינו תפל ומאלה ומשקם מאתם יש שיעם לו צרע יודבלו - לכוונה שאמרנו כי בשו מכלים כל שכר מאלך שיעשה ממנו. לחלק בקשה יודב אלקיש ואת לבאה באלו מיא דעלמו מלודב ואלו מה אלא לו שהוא מוזיב מי שיודב להשיא ועל כן כאלו דאמר שיבבה מאש קבשה מכן ולא מעודד אלו מאא לאה שעשה את הכן בלפס - ומאא אינו חלק מן מכן ולא מעודד

① ואיתא (יב, ג) ודוחין לדות ד'

② ח"ד 98-100 ויש להקדיש ע' מוק כ"ח אמר רבא חיי דני ומצוני לא דצבותא
תליא מילתא אלא דמצלא תליא מילתא צהא רבה ורב חסדא תרויהו רבנן
צדיקי הוו מר מצלי ואתי מטרא ומר מצלי ואתי מטרא רב חסדא חי' תשעין
ותשתין שנין רבה חי' ארבעין די רב חסדא שיתין הילולי די רבה שתין תיכלי
די רב חסדא סמיכא לכלבי ולא מיתשמי די רבה נהמא דשלרי לאינשי ולא אישתשמי
ופי' במכתב אליהו מצל משורש ניצל ומצין את ההשפעה הולכבת ממעלה למטה
(הכלים ה' סדידה המושפעים לאדם מאת השי"ת כדי שיעלא בהם את חלקו
בתכלית הדרגה

ושוב כותב יש אשר חלקו למשל להיות עני ודעל יסורין כי תפקידו
הוא קידוש ש' של קבלת יסורין באהבה - לאדם כזה לא תועל תפלה
וכל זכות לשנות את מצלו ואפי' אם יתפלל בכל לבו בדביקות
גמורה שיתנו לו עשירות או בריאות לא יתכן שישתנה מצלו ע"ז
ולזה התשוין רבא

③ וע' עיון יעקב שהוא עם הארץ שאינו מבין כלל והוא עוסק בתורה ללמוד
וללמד בשידוש ושדשתא כיון דעל על זהו ג"כ ביטול תורה - וע' שו"ע הרב
הל' ת"ת (פ"ב, י"ב) אם מוצא בשפתיו אעפ"י שאינו מבין אפי' פי' המלות
מפני שהוא ע"ה הי' מקיים מצות ולמדתם ולפיכך כל ע"ה מברך ברה"ת
בשחר לפני הפסוקים וכן בשעולה לס"ת בד"א בתורה שדרשה
אבל בתורה שדעפ' אם אינו מבין הפי' אינו נחשב לימוד כלל

④ צאצאינו תבגומו בני בנים עש

⑤ תרבל אחריהם שיבא עליהם תיכלי

ג. הכ' (פסוק כ"א) כותב נבל הוא הנבזה והפחות שלא קנה חכמה ומעלות שכליות - ואין לנבל להתגאות ולהתנשא במעלת אחותו (כמצ' כיון ①) ואל אין לנביב להתכבד בשקר לומר כה עשיתי ופזרתי ונתתי ולא כן עשה - כי הלל נפשו על מה שלא עשה - וזאת תהיו לעדה כי לדו בכל צדקותיו אשר עשה אך לשם ולתהלה

<u>שם הגר"א</u> (כמצ' אירי שהנביב מחטיא ואינו עושה וזהו שפת שקר, והנבל מבחר מה שעשה ואעפ"י שלא יעשנה) אין זה שפת שקר דשיך רק בין אדם לחבירו - שור שזה אינו במשמע מהגר"א דשפת יתר אל שהוא אמת) ע' פי' הגר"א (יג, כ"א) נבל הוא ההולך בטל ומבחר שפת יתר ובמצ' ע"ז אמר דהנהגה זו לא נאוה וכ"ש הנהגת שפת שקר של הנביב ③

ח. רשי' כשהאדם בא לפני הקב"ה ומפייסו בדברים ושב לו אבן חן ומרגליות היא בעיניו בכל מה שיבקש ממנו מצליחו ע"ז רשי' (י"ב, כ"ג) שוחד מחיק רשע יקח להטות ארחות משפט ופרשיו ②

ר' כאשר יחל האדם לחטוא דבדר נתגנה עליו המעשה, אך הצורך ואונס התאוה יביאהו לחטוא - ואחר שהורגל האדם לקבל שוחד, חביב השוחד בעיני בעליו כאבן חן, ולא ותגנה עליו, ואל כל טענה מטענות ניתן השוחד, רצון מקבל השוחד לצדקו ולזכותו - ישכיל וימצא טעם לזכותו - כי חפל האדם דבדר מעצם עיני שכלו מראות בו האמת כי ימשך שכלו אחר רצונו

<u>שם</u> הגר"א זהו סוד השעיר דיוהכ' - ע' ברבינו בח' (אחרי מות ט"ז, ז) שמשיא פרדר"א לפיכך הוא נותנים לו לסמ שוחד דיוהכ' שלא יקטרג על קרבנם ועיש שהוא מחיצה מפסקת בין הספירות והקרבנות ואין יעלה הקרבן לשם המיוחד והרי הוא באמצע - עומד להשטין מעכב על הקרבן וכאשר נתן לו זביחה זו כמי שמשליך פרוסה לכלב כדי שלא ינשכנו

1) שאלין לו פמיון וקשר למעלת אשתיו

2) הקד"ה מקבל בדרי הכניה ופיוס מחק רשעים בסתר דינו לדינים להפוך דינו מרעה לטובה ולי במס' יומא פ"ו אמר ר' יצחק אמרי במערבא משמי' ברבה בר מרי בא וראה שלא כמצת הקד"ה מצת ר' מצת ר' אבל מקניט את חבירו בדברים ספק מתפיס ממנו ספק אינו מתפיס ואת"ל מתפיס ממנו ספק מתפיס ממנו בדברים אבל הקד"ה אינו כן אבל עובר עבירה בסתר מתפיס ממנו בדברים שנא' קחו עמכם דברים ושבו אל ד'

3) עי לקמן כ"ו הנדיבים הם השרים השופטים את האלף - וכמדו' סנת הכתוב דעל השופט מוטל למטט בדברים (33) ובהירות בו אינו מוטל על הנבל אבל עכ"פ שפת יתר הוי גנאי גם לו - גבולו עולם קצרו מאד בדיבורם ומ"ע (י"ט, ו) רבים יחלו פני נדיב - רבים מבקשין פני השר - ומ"ש בקאי על שר התורה

(33) והוי בהיר בדברים קאי על הדין, חכמים הנהם בדברים

אז יעלה הקרבן דרך סלולה לשם המיוחד בלי קטרוג, ולכל בני ישראל לא יחרף כלב לשונו וישוב הקטיגור סניגור - ואעפ"י שהוא נהנה עם כחותיו אין כונתנו אלא לאדון הכל שכונו בכך, שנתן מתנה לא' משרין ועבדין לטובתנו כדי שיליף טוב בלבנו והמתנה הזאת אינה באה אליו ממנו אנחנו, אלא ממנו יתב', והוא בעצמו הנותן ומוחל על כבודו לתועלתנו

ט הכ"י - האיש אשר יבקש לקנות אוהבים ורעים יכסה פשעי חברו ויעיר על מדותיו ואז ירבו אוהבין ורעין - קפדן אשר יקפיד גם על דברי חברו אם לא שקל הדבר לרצונו ולכבודו וישנה בדבר ההוא ויאמר כזה וכזה דברת מפריד ממנו אלוף - אוהב נאמן ודעל ברית והעתין כי אין אדם אשר לא ישגה בדבר שאין השגת שכל האדם והשגחתו שלמה לשקול כל דברין ואחרי אשר יקפיד על דברי חברין אם ישגו בהם משורת כבודו ורצונו לא תמשך עמו חברת רע ואהבת חבר - מכסה פשע שהוא מכסה גם פשעי המעשים ושונה" בדבר הוא שמקפיד גם על הדברים

ו שם הגר"א - החושק לאהב ולשוב - הוא מכסה פשע - וזהו מדואר בקרא מדקש אהבה - ישמח לב מדקשי ד' ועי דרכי חיים מ"ד, יש צמנים (2)

י. הכ"י תרד גערה ותשכון בלב המבין - עתין מבין האיש החפף להבין הדברים אשר ישמע וגם לו לבב להבינם - ולשון מבין איננו עתין א' עם לשון נבון - כי הנבון השוג להבין ולא יצטרך הנבון לגערה כאשר כתוב ~~[illegible]~~ והוכיח לנבון ידין דעת (לא מאשר תוכיחנו בלבד יוסר ויצבר בדברים אחרים בסבת הדבר אשר הזהרתו עליו

שם הגר"א - כמדו' תחת לשון פחד

יא. הכ"י כאשר יוכיחו איש רע יקשה עורף ויתחזק ללכת בדרכי הרעה (1)

① למכות פי המוכיחו על כן אין תקנה שתוטל בו תוכחת המוכיחים - אף מלאך
אכזרי ישולח בו מן השמים להוכיחו

② שאינו זוכה לקיים המצות ככאוי ויודע בעצמו שאפי' התפלה וכדו'
הם במדרגה נמוכה מאד ואז יש לחוש שהיצה' יפילהו לעצבות
וזה גרוע ביותר לכן יעלם לנו בסיה שאל שהוא הולך ראין נוגה לו
מתהפך כתולעת ואין מוצא לעצמו מקום ואי' להלמיד לעצמו
בכל ישרה בסדר הנהגה טובה עפי' התוכה אמנם בזה עצמו
וכל לשמח א'ע שהוא עכ'פ מדקש ד' אל שכעת אינו מוצא
עכ'פ מדקש הוא

י"ב, רש"י מפרש דאולמא דמסיק אמר לעיל מה' ואחרונה - א' דרכיה שמואל (1) לה

ג"ם, הכי נמי אשר לו השיר טובה כאשר מלאכתו אף הוא משיב רעה
רעה טובה אשר כי תיב להשיב, קבול תודתו - ונמחל לזכות הכסיל
באלמנה - שאין משגיח על כל הפלורה אשר מלאכתו ולא ימלא מכשיר כי
ולא דרשה בפלח ה', כ"ג שמדיא ליה סנהדרין בב"ד כל אדם שאין בו דעה אסור
לדרוש אלו - ומשאר שאינו בקי בדעה וקשה להבין טובה למטיבים זאת (2)
שם המלבי"ם - בבין לעזוב את ב' ואם לא תוכל הלבישה שיר מובחר האלקים בו (3)
ט"ו - הכי - מבקר על מצבים כשל ומספק קצשונות שאו דמיון ואל מבדק תלונה
כך באסרתא אלמא ואשרי יקר דמיון - כי הארץ תיב לשון אויבי
כשל ותיב לבקורת כמו שקל וכי יקלו - ושם מאוס אל בי שלא
ישקוף ואל יקלה אחת - אף יאפף ויכבף ויבזיק - וכמה לו מענה
ומצאוה א) כי בכלל הכשרים מתנקים בני מאוסאות - ולא שלו את
הסוסא ב) על גאשון בי בכשר קסרא בכשל ומיו בחרון לשמרת
וישוק רבות אחרין ג) על ישפוו הכלבקיות ומחכמות על יצפו כי
להשיר רבות אחרין ג) ובקלקן כשב לרשות ושפל בלבקיות אין המון מרע
מהבני עזובת השם - ושם מגלית אלקיו הקשיב
שם מוזרא ב' על - כי אלפי, שוסא ואשר ישוף מכשיר לפני מן המלבין רשע (4)
ט"ז, הכי, יקבא קלון המבות המאוזרת לה - למה יפצר הכסיל תון
לקנות חכמה ולא עיקר ממון מבות הרואה - ומלה לנקף כי
יש"א מן כלומר חכמה ומוא קצף מבות רואה
שם המלבי"ם - כמבן הכסיל לומר חכמה קלי מדעת הבדרים - ואין שם חכמה אלא (5)
י"ז הכי - (קאי על מי שלו אין) על ביאר הבאספקי בחכמה אומרו בקנין
(לשון כן) ואחר שלומד הכסיל חכמה ילד את לבבה - כי יש שאל
ובו לעשות על הדרוש כל מאשר ראתה כי אז שלא למד חכמה

(1) מס' קידושין ס"ב כ"ב אות ו' משיא פסק מפגיא שנשאל אם מותר
לעוד בשבת בכדי שלא יצטרך לילך למלחמה ופגיר לו מפני שפקו"ן דוחה
ונשאל אם מותר ללכת אל "קאללעדג" שיש מינות בלמודיהם אסר - שאין מתרפאים
רוצי אשכה - המלחים הדוב מסוכן לעול ופכסיל לנפש

(2) ובכדי להכאות שהוא אינו נגנע כלל להכיר טובה הוא אדרבה משלם כיה
תרות טובה וזה מצה מנוולת מאד

(3) מי שחידוהו הדורא יתא לטובה יתחיב בתוס' עבודה עליה ועיב הוא החסידים
הראשונים בשהיתה באה להם טובה מטובות העולם מתפחדים לפי
שלא יקצרו מהשלמת הלבודה עלי וההוצאה נעדורה ותשוב להם לכיה

(4) שניהם מוזבת ב'

(5) צפר מעקם - ועי במאירי שכל כונתו לשם ניצוח ועי שרט מיהודה
שמקשה בבתיב דקהלת (י,ב) לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו
ומתרץ שמטמין החכמה במקום שהכסילות מונח ונתיבה החכמה על הכסילות

פרק י"ג

קכ"ו

י"ג הכי - יקבלו מסר לי כי יודע בפיו אלא מצה ומרורה לחזן על
מלות הדואו להבדיל ממנו אל אין לאכול לשלש - כי אין סדר הדרך
לחבור ברכה בפיו צלוי דאוכן יד לה לפי שאז נהנים לשבר
ועל כלה להשתבע ברכה, על אחרי כן יכיר על כלה ולהבדיל ממנו
דהמבדיל יכול לכוסו - ולמרורה דרך משוש - ומשיב פועל
דשיכר ממנו - ואחרו ע"י כי הלכתיך ממנו תדיר ולפעמים
כבי שלא יבשלו יבוא בלבל - כי יקוש שאין דרך כשפ מוא לפני
רהו - ואין מ/ בלכון שיאריש מאכל לסדר דרך שבעה מאכל
לסדר מרשרת ויש לו לעשה הפסוק בלבד משפר - כי טוב לו לסדר
ולאכל על כמן כלה יעמם - מ/ כמרורה ומשלשם אשפ ומצה יאכל
דאחריו כשהר אל לא ישלש כלה

י"ד הכי - מי שאוכל מצה מלוכה את הפשחים כיולדו מן התמה
פשחים כרוך - מצה פרמו אוכל הטרכים - מקום שנהגו שלא
ט"ו - במצה - כמפי המלוק ראשון של הפסוק מלמד שמי שאכל מצה בי"ו עבורה (3)
כ הכי עקב לו הוא כאיש אשר בידו משחשת ולא יכיר באחרונה
ואל כן אמר לא ימצא טוב כי מן הבאר ימצא טוב כאשר כתיב
משכל על פרה ימצא טוב - ונפסק בלשון שמכיר הלאה ומשפטי
טעון הסיקר יפה כרמה - כי הוא אחר אחרי, השקר כאחיך
של המצה (4) וכר מצרך הטוב והוא עשיר מצות עשה - על יוכלה (1)
כא הכי כפי הוא על המצה הכרוך - בלבל הוא מלוכלה
והפחות שלא קלקל תכמה ונמלא שפלות - ובכפי כיר מן כלי
שמוכיר מצרים הכרוך לפרוש (5)
של המצה - נקבל אלין דנפקו לו פנים יפות תי שכה (נ"ב ל"ה ואלכה (2)
כ"ב הכי שמצת כלה סלה רבואה המצה מתלין (ל"ה רבואה)
ירוש נכאה לא משמן קשה בלבד ירבה אל על הצמחין

1) למלך קמ"א מדא בדרי המכלתא ויקח משה את עצמות
יוסף להודיע חכמתו ותסיבותו של משה שכל ישראל
עוסקין בביצה ומשה עוסק במצות עצמות יוסף - עליו
הכתוב אומר חכם לב יקח מצות - המכלתא מיחס חסיבותו
של משה לחכמתו מכאן שהחסיבות יסודה בחכמה
אכבעה בנים הם א' חכם וא' רשע - היפך רשע הוא החכם
המכיר ומחתין בין טוב לרע ומשיא פתגם מהח"ח איהר
מינט מדאכל זמן פרוס מ'דאכל זמן קלוג (11)
2) מפני שהתלמידים נשמתם נאצל משרשם שהוא נשמת הכל
המלמד אותם ואז"א לו לקבל החכמה אלא מצוה שהוא
שרש נשמתו) במדו' אין זה מעין הפסוק בכונת הגר"א שמוליד בנפשו חכמת התורה
3) מושחתת ועילה שלמה המלך שיש לו מדה יותר מושחתת שאוהב למרוד
ולפשוע בדעיו, והחלק הג' מגלה מה שיארע למי שמגביה פתחו
11) וכמדו' הח' הוא שהוא רוצה להיטיב לעצמו להסיר מעצמו עול מצות
ועילה שלמה המלך בא בדרה ע"ג ימנע ממנו הטלב
4) הגר"א ונהפך בלשונו והוא איש תהפוכות ע' (ט"ג כ"ח) איש תהפוכות ישלח מדון
5) וכמדו' הפסוק באדי נבל אין לו שמחה מהנהגת בנו - אבל הילד כסיל גרוע הרדה
יותר שיש לו תוגה

① כ"ב כ"ג, יא) – ומי פ' נשמע – יש לו מבוא מראש כאן – ולא תתלוש (כ"ג, יא)
ואלה במדבר כאן אומר מכות ואלו בפלה יש לו קשר עם הפסח

כ"ב, רש"י הקדמה מקבל בדרך הכללה ופירוש מתוך הכתובים בלבד

בסגנון דיוני ילדים – להפוך דיון מכתיבה טכנית ועד קפ"ד-2
כמובן הצמידה של המשפט שלא קיים מאוד

שם רי"א רואה לתלמיד כי הלומדים שומעים גם מזה רשאי כי מזה יודע
כי כשאתה סקה לומד ולהטעות אחותו משפט – כמדי
מתפש בזכות האיסור של לפני, אור יש לו תוקף דיוולת הדין

ביבא – אינו מובן למיהך הקשר לכתוב נשמה – שיר בשונים בא ③
רות נשאה יקבל שאתה אפי' להטעות אחותו משפט – ומשמע באל
כ"ך רש"י התכוונה לפני מתן תורה – ואין כסף – לומר אין תכונה מצוה לפני
כי ההוקה היא ממון – אלא לשנות סדר עיקרון שמוא ל' פרקין
מס' בתוך ל' פרקין מס' שאת כך פרקין אחרי שתכין הוא בדרך
קל הדיוק שולה ל' פרקין ומתר ל' ואומר כך יעשו אותן שמו
לפני ממוץ

שם רי – מדין אומר לתדין וים לו לה לתדיק – אלא אין במקומו אשרי
שקולים כתכונה ובדוש מאחר כי אים מה שבוא ילדע ולמוד מכל אחד
ואחד לה צה אבקש לתכונה ④ על כן יכיר ללמוד מכל אחד פרקין
בקצור – ומשיג כי הוא מכיר ערך הדיוק אשר ישמר
ואלו יגיע אתכ למקום אשרים תשתוק ישמע ויוסיף לקח –
ובכלל לא ילמוד מאשר מקומו בלמדא דיבך מן התכונה אלא יאמר
מי ימן ואלך למקום פלוני שיש זו תכונה יקונית, ומכה אבקש
מפיכם – ואלולא יספיקו דיבו ללכת שם ונמצא כיך מן התכונה
וישכוח לו לכסול שלא ילמוד מכל אחד ואחד – על כן לא יכלה
ללמוד מכל אחד ומשיג מיעוט אבקת התכונה כי אין תבקו
ממנה כך להתבל – ומשלפא כי לא יכיר ערך הדיוק שמוא מבך
הדיוק עצמו – אלא מבך תאומה ואו סבלה לדיוק ②
כי, רש"י הקדמה מקבל בדרך הכללה ופירוש מתוך הכתובים בלבד

בסגנון דיוני ילדים – להפוך דיון מכתיבה טכנית ועד קפ"ד-2
כמובן הצמידה של המשפט שלא קיים מאוד

שם רי"א רואה לתלמיד כי הלומדים שומעים גם מזה רשאי כי מזה יודע
כי כשאתה סקה לומד ולהטעות אחותו משפט – כמדי
מתפש בזכות האיסור של לפני, אור יש לו תוקף דיוולת הדין

ביבא – אינו מובן למיהך הקשר לכתוב נשמה – שיר בשונים בא ③
רות נשאה יקבל שאתה אפי' להטעות אחותו משפט – ומשמע באל
כ"ך רש"י התכוונה לפני מתן תורה – ואין כסף – לומר אין תכונה מצוה לפני
כי ההוקה היא ממון – אלא לשנות סדר עיקרון שמוא ל' פרקין
מס' בתוך ל' פרקין מס' שאת כך פרקין אחרי שתכין הוא בדרך
קל הדיוק שולה ל' פרקין ומתר ל' ואומר כך יעשו אותן שמו
לפני ממוץ

שם רי – מדין אומר לתדין וים לו לה לתדיק – אלא אין במקומו אשרי
שקולים כתכונה ובדוש מאחר כי אים מה שבוא ילדע ולמוד מכל אחד
ואחד לה צה אבקש לתכונה ④ על כן יכיר ללמוד מכל אחד פרקין
בקצור – ומשיג כי הוא מכיר ערך הדיוק אשר ישמר
ואלו יגיע אתכ למקום אשרים תשתוק ישמע ויוסיף לקח –
ובכלל לא ילמוד מאשר מקומו בלמדא דיבך מן התכונה אלא יאמר
מי ימן ואלך למקום פלוני שיש זו תכונה יקונית, ומכה אבקש
מפיכם – ואלולא יספיקו דיבו ללכת שם ונמצא כיך מן התכונה
וישכוח לו לכסול שלא ילמוד מכל אחד ואחד – על כן לא יכלה
ללמוד מכל אחד ומשיג מיעוט אבקת התכונה כי אין תבקו
ממנה כך להתבל – ומשלפא כי לא יכיר ערך הדיוק שמוא מבך
הדיוק עצמו – אלא מבך תאומה ואו סבלה לדיוק ②

1) ולשרי לך שמתה - ולא תכעוס ולתריצי לדא - שמעתי בשם הגר"י הוטנר
זהו האדם שאין לו קושיות על הנסגרת חדירו ולא נשפא (חורא דמחזו
ART SCROLL יוסי 56) המאמינים בהנסגת הדורא

2) ר' צלמלוי סיפר לרבו הגר"א שהופיע סיגור שהמול כתב בו טעם
לאמירת אבון עולם לפני תפלת שחרית מכוון שאא חקן
תפלת שחרית והוא הי' הראשון שקראו אבון (צי') ויאמר ב' אלקים
הגר"א ששמע את הפי' רקד מרוב התפעשות והכריז רק משם
פי' זה כבאו לרבוש את הסבוש
הגר"ז דיאר הגר"א הי' מתפעל מכל חידוש על אמת
בתורה ומפ"ל אם הוא חי' קצם ופשוט - אין בכעות
במדות האמת

3) יש לו רוח בריאה לא יניחנו לעשות עולה כזה והבקרים
אינם מסוררים

4) עודבא בהגר"ם שיסגאל צבי שליוה אותי עד ואשינגטאן
הייטס לדמת הייק לומדים בביהמ"ד עליון רש"י זו, ותול זו

קפ"ד - ד

(1)

ואעפ"כ הייתי בוכה ועכשיו שמוליכין אותי לפני מלך
מלכי המלכים הקב"ה שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי
עולמים שאם כועס עלי כעסו כעס עולם ואם יאסרני
איסורו איסור עולם ואם ממיתני מיתתו מיתת עולם ואיני
יכול לפייסו בדברים ולשחדו בממון

27. וכן [illegible] כתב [illegible] מה' בדברים [illegible] על עונש המיתה,
על עונש [illegible] ועל עונש כל הקבר בכפל הענין
ירושלמי פ"א ה"ב - והיאך דכוכבי אור א' (סנ') בכתב מפני
שומע הדין - והגאון ואין אני יכול לפייסו
בדברים ולשחדו בממון

28. וביארו המפרשים והמגיה(1) [הדבר כאן דממון] שבזה אותו דין למעלה א"א
לפייסו בדברים ולשחדו בממון - אלא על דין של מטה
אפשר לפייס הדין שהוא תורה תפלה ותשובה על פיוס בדברים

29. תנינן יש סבר שאומר שאין ... ושוחד ממון היינו צדקה
מ"מ יכול לפייסו אלו הדין על בקשה אלא

(1) מהר"ל ואר"פ דאומרי הגר"א א' ברכות כ"ג אות ג'

30. והאמת היא אמנה מפורשת בגמרא יומא פ"ו: אמר
ר' יצחק אמר ... משום ... דברים קר ... וראה
שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו - מדת ב"ו אדם מקניט
את חבירו בדברים (אפשר) ספק מתפייס ממנו ספק
אין מתפייס ממנו ואת"ל מתפייס ממנו ספק מתפייס
ממנו בדברים ספק אין מתפייס בדברים - אבל הקב"ה אינו
כן אדם עובר עבירה בסתר מתפייס ממנו בדברים שנא'
קחו עמכם דברים ושובו אל ה'

31. וכן איתא בזוה"ק (י"א אות ג') בזמן ישובו התאוון
לפני הקב"ה שאין לפניו קיטרוג להשפיע - אלא בדברים
אני מבקש שנא' קחו עמכם דברים ואין בדברים אלא ד"ת

(5)

שנא אלה הבפשיל אשר בדר משה - אמרו לו אין אנו יוצאין
אמר להם דבר והתפללו לפני ואני מקבל
32. ולפי פשוטו קחו עמכם בפשיל קאי על ויבוי בפשיל (3)
33. ולא מיד בלך ויאמר בלעם אל מלאך ב' חטאתי
להוציע שהיו רשע ערום - יצר שאין עומד על
הפורעניות אלא תשובה שכל מי שחטא ואומר
חטאתי אין רשות למלאך ליגע בו (2) - חזינן מזה
צאוץ שהיו רחוק מאד מתשובה שלמה אלא
עי אמירת חטאתי הכרת החטא הוא שאין
רשות שום ליגע בו
34. ולא דמשלי יג כ' שחד מחק רשע יקח
להטות ארחות משפט - הקב"ה מקבל בפשו
הכנעה ופיוס מחיק רשעים - להפוך
בינו מרעה לטובה (1)
35. רש לא מפא באיתא דבפשיל (ו - יג) אשר לא ישא
פנים ולו יקח שחד - ולא בספורנו לא יסיר כלל מעונש
העדירה דשדיל זכות מצוה שעשה החוטא כאמרם
לא שאין מצוה מכרה עדיפה וכל זה יוכה
שלא תרטחו אל תחטאו להנצל רשל זכות מן
העונש כלל נולתו רשובה שלמה
36. יד דמדרש תהלים מזמור יג (כ"א) מלפניך משפטי
יצא אמר רבי לוי אמר לו הקב"ה על חנם
עשיתי סנהדרין לך ודון לפניהם - אמר לו דוד
רבשע כתבת בתורה ושוחד לא תקח וכן מתיבאים
ליקח שחד ולדון אותי אלא אתה שאתה נוטל שוחד
מן הרשעים בעוה"ז תשובה ומעשים טובים ותהלה
מלפניך משפטי אמר הקב"ה לישראל בוי עד ששערו

(1) אין מספק מכל לא שמח ולא קרוע אלא בשביל שלא
קרוע עושה בשבת

(2) ולא יצמיק פלגים כלי בשעת מלאכה לא אדמה בין
אלא כיבה בשעת קדירה ולאחר בשעת קדירה
אינו לוקה

(3) ולא קאמר לא כי אלא שמכה בשעת מלאכה שנראה מפסיד ושאר כל אדם
כיון לא אשא לפי שעה מותרת לפני אומנת אשתו קצתו יום

(ח)

תפלה פתוחים עשו תפלה ותשרה שאני נוטל שחד
דעוה"ג אדל משאני יושד דבין לעוה"ד אני נוטל
שנא (משלי ז' ל"ה) לא ישא פני כל כפר ולא
יאדה כי תפרה שחד (ועיע דפי' פגפ"א של
צפוא דשעת תשדון לפני מלך מה פקד"ה לא יאדה
לינול ממני שחד - והוא הדין כאשר מכניסין אותו לקדר
37. וכ"מ קצת מהספרי (ישא מ"ד [קס"ו] כתוב א'
אומר ישא ב' פניו אליך וכתוב א' אומר אשר לא
ישא פנים כיצד יתקימו שני מקראות הללו - ישא
ב' פניו אליך דעוה"ג אשר לא ישא פנים לעוה"ד
38. ופנה דקרא כתוב אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד
משמע קצת צפולהו קאי על עוה"ד - וכ"מ דאדות
הוא עתיד לדון דרוך הוא שאין לפניו לא עולה
ולא שכחה ולא מקח שחד
39. ופנה לבורה אין זה בדר מוסכל ונ' דברך חיים
אדות פ"ד משנה כ"ד, ודחסיד יעדיל, ודפי' רדינו
דחי, ודמאירי, ודרבינו יונה שע"ת, שער
הרשון אות מ"ג - אדל לפי צפוא המתרשא ופגפ"א
אפל כן

פרק י"ג

(1) בא"ד – כי אמר שאמר למעלה שאם אינו עושה כן הוא חייב מיתה בידי שמים, ועתה הוא אומר שאינו חייב מיתה בידי שמים אלא שמתחייב בדיני אדם.

כ"ה – כי, אמר שאמר למעלה וגם כמו למעלה הוסיף עוד ואמר כי הוא סבר הכעס לאיזון – כי המעלה גדול הכעס ומקבל מכירה יש (שהוא יגע מן המעלה ומן הכעס כי הָאֵל יבקש יגע דמיהם יש (שהוא יגע מן המעלה ומן הכעס כי הָאֵל יבקש יגע

כו' – כי, בדבר שאין לו בדבר עדות אשר יעיד לו – כי מן הכאוי לבדק בעדות ולהעיד על מעשיו

ובדק בפרטים למשל דעת ודיבר לכתוב ולהקים מאשר יעיד לפניך על כן אמר כי לא טוב לבדק לעדים אשר יעיד לו – כי מן הכאוי לבדק

(2) ובאו שנים המעידים לעיד מכלל בדיקות לדין לפני – ובאו שנים המעידים לעיד לפני מכלל בדיקות לדין ובדקו היטב

(3) שם-מכלל – כמו, המשך הבדיקה בדקנות אינן מקיים מה ואיזה על לא ואינ"ש

כ"ש הכי, הוא שהוא ובדר בדר – הוא תושב אחרון ולא יבדר כמה בדקו בדר ברור, ועל כן יבדר הם בדקו על אלו שנאמר ובמקום שמתדרין בדרין ושונין בקמא בדרין – כי הוא מכיר דמעלה בהכעס, על כן וסלסל בדרי בהכעס ויכפה ואחרו אל ובין כמשרבין הפנים לבני הקבורה

(4) כי ובא מן המשפה ובטעה – איש ואשה אירי בדקו שפיר לפעמים איש ואשה – לא ישרו בדר עד שישקול אותם בעלה למאזני ואשה

בל מכלל – מי שיקדה אבלו את המשפחה שאין רוצה לבעלה הוא איש ואשה כמדי מי שחבר תשובות המשפחה שאין תושב מתשובה לבעלה הוא איש ואשה (שחבר תשובות הבדקות) וא בכל פ"ב בל

(5) ולא ברור ואמר לפני ואמרה קשורה אחת מהכת – ואמרו בעדי עדות שמו ואמר לפני שהרי תשובה בל מתשובה בל דאמר מבדקין בלל הוא

1. גם אם בן הכות האיש אשר חטא להם מן הדין ומן הישר
2. גב כונת ריש הפסוק - שמי שודע בעת מכיר החשיבות
של כל ביבור וביבור ומשה חושק אפי' אמרין (אולי בזהו מלתא
בגדר, או במשום יוקר ביבור א' חבל שישתמש בו לברכו)
ועי נפש החיים (שער א' פיג) ואפי' מלה בדר נש, ואפי' קלא לו הוי
דריקניא - כל מלה ומלה באפיק בן מפומי סלקא לעולא ובקעא
רקיעין - ועיש בריש הפרק שמשיא מעמוס (ב, יג) ומגיד לאדם מה שחו
הזהיר כאן את האדם היותו עתם בזה המלם הפסל
שאינו רואה ומשיג הבנין או ההריסה חו הנעשה למעלה מכל
ביבור וביבור שלו - ויכל להעלות על בעתו חו לומש בעם נחשב
ביבור ושיחה קלה שחפעל שום פעולה ועין בעולם אבל יבע נאמנה
שכל ביבור ושיחה - לא איתאביד ואינו הולך לבטלה
3. כאשר נתגדל יש לו שיטה שלי לא טוב - והעבר הישר ועושה
פעולות שגם אחרים יעשו כן
4. דהם - וכי ישאלוהו בדר לו ישיב תשובה בלתי אחרי מיתון ומחשבה
ובדין ויבע קוצם השגת האדם כי לו יחקרו אבלו הדברים בלי עון
ומתון
5. ועי מהרש"א מכות י: בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו - כל מחשבה
וביבור ומעשה של האדם הנה הוא בורא לו מלאך לפי ענינו אם לטוב
אם לרע - ולפי רצונו ובעתו מוליכין אותו אותו המלאכים הנבראים
מאותו רצון ומחשבה אשר בו
6. רחב לב ואל אוכל לקמרה ומה יתרון בעמלי ומה אועל בינעתי אלא
אמר שדתורה אתם עמל קימת מצות בוראיך ועי במשמר הלוי ב"ד מה
שמביא מהמשך חכמה ויקרא (קיד ב"ה עוד י"ל)

קפ"ב

כ"ח הכ"י דא לתת עצה אל האויל להחריש ולשמוע - כי כן צרך
החכם להטות אוזן ולהחריש ולשמוע ולא לגלות דעתו [וע' דפי'
הגר"א (יא, ב) עיקר החכמה היא בצנועים ששותקים מלומר תורתם ודעתם
רק שומעים מרבותם כי כאשר הוא יאמר דברו לא יוסיף לו כלום
אבל כאשר ישמע מרבו יוסיף לו דברים וזה שאמר החכם תועלת הדיבור
הוא לא לו אבל תועלת האזנים הוא לאין זולתו ולכן האזנים
הן שתים - והפה הוא אחד] ועי' המדה הזאת ילמד החכמה
אטם שפתיו מי שהוא סוגר שפתיו יחשד נבון - כי השמחה לאיש
במענה פיו יסגור שפתיו וימשול ברוחו מענות עד אחרי הליתון והמחשבה

כ"ח הגר"א כונתו - ששומע שמחרפין אותו ועושה א"ע כאילו אינו שומע זהו
מדת החכם - ואוטם שפתיו היינו שאינו משיב מי שמחרפו - ועי' פלא יועץ
אות בזיון - אם לא שניתי ודוממתי שאם לא הגעתי למדת הנשמות
(שאינו מקפיד כלל על כל מה שמבזין אותו) עכ"פ ודוממתי

① כי מדת הנדון כאשר חפץ לדרך ולסגיד דעת

פרק יח

קפה

א. הרי המדקש תאות לדו והולך אחרי נפרד הוא מכל רע
אשר לא יוכל איש לסקול מדות חדרו אם ימשך אחרי חפצו
ולא יבטל חפצו מפני חפץ חדרו - והדדק בתאותו לא יקוש
ולא יכלם עלי אף כי היא מגונה מאד כי מעורת עיניו
מכאות הדופי ומגונות הנמצא בה על כן יתגלע עלי ויזיעה
בשפתיו בתוך כל אנשי חשי והם אנשים חכמים - גם הכלם מהם
לא יצע

(2) שם הגר"א שיתגלה קלונו בכל שנקרא דר מלחך פנכי - כמדו מוכח כהמהרשא (1)

ב. הרי כאשר יצדר הכסיל בחכמה לא יחפוץ להדין ולדעת האמת
כי אם להתפאר ולגלות לדו על כן לא יאזין לדברי צולתו
וצאת תהי לו לעדה כי לא יחפוץ בתזונה כי אם חפץ בה
יקשיב לדברי חדרו ויתישר בהם

ג. הרי דרך הרשע לדוז לכל אדם ומלת גם דא לומר כי הרשע הי לו
להכלם מרשעו ולא דין כי לא יכלם אך יקוז לאחרים
ועם איש קלון - איש נקלה ודצוי עם יחרף ויקלה לכל אדם והוזיענו
כי ב' כתות יקוזו לכל אדם והם כת הרשעים וכת הנקלים ואז'ל
איזהו מכובד המכבד את הבריות

ד. הרי האיש אשר הוא נוקע מקור חכמה כנחל דברי פין כמים
עמוקים אשר לא יגיע האדם לשתות מהם עד אשר יטרח ויבלה
אותם כן לא יקין איש דברי החכם הנבון ולא יעמוד על דעתו
צולתי בטורח ובמערכי לב
ודא להזהיר בני אדם בשמעם דברי חכם ונבון שלא יבלו
בנפשם כי הבינו דברי למשמע אזנם, מבלי התישב בהם
ו"ד" אותם אל הלב פעמים שלש - בלא יקין השומע עד אחרי
המחשבה והמון

① על פסק זה כתב שקכו כן (שכוב"ע אחר מהאור הנפש לו אלא
אך שפוג לומר הקושיא - ואולי כל הדין כאילו - שיעמוד באותו
אך כגמר ואי, לפסוק, ואולי יבוי מעיק כל הדין על בשיל
על פי מי שיש לו שיבוש - אחר ומלמד קלות ומדרש שלא כן לפף
ואי כפי, בשלא לקמן בסוף ג' משנה שאכסם אוכ שומלם
קלות דקדוק הדין שומלם קלות יכלי כ

② א בכשר כפשוטם (יא,י) ושאר משפט אלא מפי לומר למשפחות
ובכשי, על עסק, משפחת על ערות הקלסות לפף ע
לאב כשפם הקשם בכסף בלשם על כל על פה מצאן שעשם
אחכם שעלכו אך ערשון - ולגאב שכל שפו כפר ג' אוסקי
כאכב ג' מצוות אשמר אלף - ואחף ולפ שפסן אפר ג'
כקלס כלולת אכיב כפסכ אל מאשר ערות עשלת

קפ'ו

ד, הגכ'א - הוא ההיפך ממה שנא - משמע שלימוד התורה לשמה
מהפכו לארך רוח, למחול על עלבונו והוי שנוע ע' המאורת
הגדולים (קכ'א, ל'ד) אודות הצניעות של כ' איצל כאשר הציע הרב
הלוי קושיא מהגכ'א, וכ' תירוצים א' משלו, וא' מהגכ'א שהפליאו כל השומעים ור' איצל
לא פצה פה, ועי' משכ' דאי' לאדות פו' ו'א[2] אות ו'

פרק י"ח
(ה-ח)

קפ"ג

ה. רש"י לא טוב להם לרשעים שנושאים להם פנים בעוה"ז ונפרעים
מהם לעוה"ב, טוב להם לצדיקים שמכרימין להם כל מאצנים לחיים
בעוה"ז ונפרעים מהם בחיהם וזוכין לעוה"ב ועי ילקוט ידיעות האמת ①

ו. הכי' ברק ד"א בהתוכחם כי יכעס איש על בדרי חבירו לפעמים,
אחרי התוכחת, בהתעקשו על בדרין ולא יודה אליהם - אם
הכסיל כאשר יענה על בדרי חברו תחלת בדרי פיהו ברק ריב
ומחלוקת ובעס כי הרגיל שפתו לעדון - ויורה לשון יבאו כי שפתו
מלומדות לחלוק ולריב בלא מחשבה מוקדמת לבדרו
ופיו למהלומות - לשון הכרזה ובעקה - ויצעוק ויגדיה קולו
למהלומות החולק עמו - היפק - בדרי חכמים בנחת נשמעים

ז. הכי' מחתה מורא ומגור מלשון אל תחת והמין כי הכסיל
ייכא את פיו כאשר ייכא את אוירין כי אין פיו ברשותו
כי למד שפתיו לבדר כלי מון ומחשבה על כן יקרנו הנזק
והמכשול בדברי תמיד

ש. הגר"א - רע הוא היפק מטוב - והינו שהקדים מי האיש - לראות טוב
ועי מרמה ימות ונהיו ההיפק - החפל חיים

ח. הכי' - נרגן הוא בעל תלונה שמתלונן תמיד על רעיו ויתפשם
בדברים ובמעשיהם ויהון בהם כי נתשונו לקלונו ולנזקו ומתשעם
עליהם - והנם מתשאים כאילו הם נעלבים ונרדפים והלומים
והם ירבו - בדרי תלונות הנרגן נוגעים עד הנפש כי כאשר יזהר
חברו בכל לבו להשמר מנזקו וקלונו ואשימהו חנם ויחטאהו
בדבר ופעמים שנתשנין חברו לטובתו ולכבודו והוא יהון בהיפק
במעשיו ובדברי והנה הוא כמשיב רעה תחת טובה

(1) מאמר המכמה (רנ"י-רנ"ג) עניין ספר החיים האדם ניכון תחלה על פי מעשיו
לימנות בצדיקים או ברשעים וזה נקרא ממש ספר חיים וספר מתים בהיינו
הנקבע בצדיקים הוא הנכתב בספר החיים והנקבע בין הרשעים הוא הנכתב
בספר המתים והתלוי ועומד הוא הבינוני שאין דינו נגמר עד יוה"כ
ועיז מתפללים ואומרים זכרנו לחיים וכו' (כמדו מתפללים כל עשי"ת שנזכה
להכתב בספר החיים) ואמנם יש עוד גזרות על המקרים שבעוה"ז - כי אפשר
לצדיק שיתיסר מפני הילתו צדיק ואפשר שמפני צדקו יצליח ולרשע כמו כן
אפשר שיצליח מפני הילתו רשע ואפשר שמפני רשעו יאבד או יתיסר ונמצאו
גזרות אלו נמשכות אחר הדין הראשון שזכרנו ואולם על כל הגזירות האלה
מתפללים וכתיב לחיים טובים וכן בספר חיים ברכה ושלום

קפ"ח

פרק י"ת (ת-י)

ט, הכי דא לקוכיא דעבד המתפלה המלוכנת שלא יאמר כי אין
יונש רק המתפלה המלוכנת אחרת אך אל מתפלה המלוכנת גמור
לא יהי' כ"ז תגר ואומר כי אינו לנגד משפט - כי יתפש המשפט
ממון עצמו תובע - ומלך המתפלה המלוכנת ומפסיד הדיות ומאשר
טובה מדידה יתפש כמשפט ממון עצמו - ויש לומר - מעשה דיוקי אינן (1)
ויתפן כי יבוא הדין המתפלה המלוכנת התכוונה ומאוהבה
כי המשפט יהיו ושניהן על פה לא מטעם משפט ממון
וכל המתפלה המלוכנת נתפן ויאמר בלבו אין אשקוד כמלוכנת
פלו יפסיד ויזכה כאשר אל אתפלה כה - אינו לבל לנגד משפט כי אין
על לשוד אומנת מפני כלי מוסר הדינין (2)
ו, מצוות המתפלה כמלוכנת הנה ושב זו בלחוד ואלו יכנה אלה ואוהב (3)
ו, הלי, ושב הראשון מן המדרש בגברין שלא ובהתפללו יפניו
זו יכול כשאר יכול הבעל ויקטע זו ואל ויכא מן המכשול (4)
הבעל יפנו לבו יקטע דבי כי לא ראוה אלוי כעה ואל יפגעהו
פגע יבא ממנו - ונשלם ושב מכל בכה
ומצינו כי בדוקא דבי בעל יאמרו - כי הדקמון מן
המפרשים הגלוונים - ומשיג כי מי שיש לו עונה יש לו
לפתח מאוננין - וכתיב וכאו בי בקמון דבי כי אין הדקמון
ליכאו על בעל אחר ולית מאן דעל בעל אחרת ובה בעל
בי אור מכות

על הגליא - ומה בעל דמי ונשלם - מלוי - וע כתוי לית בוצמא
מדכי אמי, ה, אלא - ואומר קשה הגליא שיש מפרש על מקרא
ובקרוקת דבי תוכ יוסיפון שאפי' כשע בקרוקת דבי תוכ יוסיפון (א
מפרש איכא בפשה ב' כ"ב ודיבה על פה) בלא כבעל דבי תובע
שמי שאין יכא ב' לא יוציל בקמון - ולשורה קשה משלי - ויב כמ"ש
לעיל בה ובצבור - שאלה שיכל אי בקמון לבעל דבוק אל יהי
בה של זו יכול בלא שיל פגע כל שב לאמר כן בעל בעל (5)

1. שכח פכים קטנים ותצר אליהם ואיתא בחולין ציא, מכאן לצדיקים שחשיב
עליהם ממונם יותר מגופם וכ"כ למה שאין פושטים ידיהם בגזל (למנוע
צד אפשרות של נסיון מחמת חסרון ממון

2. אכל בשעת שם ד' ירוף הצדיק בכל מקום שרצה ומתחזק שם

3. ועי מוסר אדיק תנ"ח שמדיא מהלך אליהו כשצוכה אדם לתלמידים
המקשיבים לקול דברו ומתחנכים על ידו - אם הרב החסיר בהשפעתו
עליהם ולא עשה כן מאיזה סדה שהיא הי' יתבע על זה בדין וכבר
נאמר גם מתכפה במלאכתו את הוא לבעל משחית נמצא כאילו הוא
השחית ומנע מתלמידיו יותר טובה וברכה במעשה ממש
ומדיא בדרי הגמ' ברכות כ"ח. כשחלה רי"ב נכנסו תלמידיו לבקרו
כשראה אותם התחיל לבכות ושאל הגאון ר' שמחה ציסל מקשלעם
מצוע התחיל לבכות כשראה אותם ופי' בהי"ק כשראה את תלמידיו
עלה בלבו פחד ומורא שמא חי' חיסר בחינוכם להעלותם כבאוי
והוסיף ולא עוד שיש ר' ברכים לפני וא"י באיזה דרך מוליכין
אותו - אם לא הנהגתי אותם כבאוי

4. כי כאשר ירוף האדם לא ייטיב לראות אם יש מכשול בדרך והעתין
כי האדם יזהר מלכת בדרך עד אשר יבע אם ילך לבטח עלי' ואם יש מגור
מסביב והצדיק נכון לדו בטוח בד' כי לא תאונה אליו רעה ואם יפגעהו פגע
ינצל ממנו - ונשגב נושע מכל צרה

5. ויש עוד פי' בר' בו ירוף צדיק בבטחון השם יתי' ימצא כח בנפש הצדיק
לרוף ולא ילאה - שיטרח לעבוד גם לילה גם יומם - כי לבו בטוח בשם ויודע
כי נאמן בעל מלאכתו לשלם שכר פעולתו

קפ"ט

פרק י"ג
(יא - יג)

יא. הכל הלך הבבלים קוטע קשה כי עשיר קוטע בישעיהו ומונן
דמיון כאומה לשלדה - דמשיכת דמשיחת
ומלך הכשדים דשיב אשורה מן הגבה והכתובן דאושף סיבא לפילגש
יב ותהיין לשדי אגיו - מאיר עובדא שלפני בדוק המלחמה דבוזיו,
כלומר הכתוב שאי שלא ישא בעובדה נפשה ישלח מיד לסוכיר
ובפשט בעל דמלכי לדוכבן דשק ישעיה - הדה פסק שאומר לשאר
אומה (ונוסף שאומר שפיות לסורית שישאלה דשיהן דכרמלית בשעון
שהוא בשדה)
יכולי אל הלוק לשאול את הישראל דמסן אופני שמבזיון ביז
שיפוא את בעובדה - בשמצא פשלפה פרבו הת"ק לדפסק ובדשם
כשעובדה מצוקה - לכ"א שה' בעובדה מלכד שאהו יכולי ומוכאחין על
כי משפחתי לעבוד פשעלה ואל בעוף שלחהו לסיכר
כיוצלבי פרבו את בלי משפחתו שלא יפן שישאלה שדה ובוא אחן
ל"ב משפל
לאחרב בדקה פלה פתלחמה - פלדמנים בקיאים לעיר ופוכלוה את פשעלון
על פשבפוה ופיפוכו שפו' כדר דרכו לסוכיר ניב
יג הנוא - יקרא מצוקה על פעת דהה לפהן יהיו בשבא (כבו ד בב פשאל (2)
הנוא שפי דרכי הנוא ובלבו בי"ב לא הוזרה אלא דשאל הוכפל
לא פרכה מכה אלא כעוב יבה"ר - ובוב פלאך אחר לא ולכי אלל דקדכי
ואח לקח יפ"ב - ולב שש יבה"ר מחתוף - לא אומלת פקל אחרי מת (יח, ב
דבה ונפצר) אצל אל אין ובוא בבאה כלה פנא פוסף ובפשפ
בוב פלאך לה בשפה הבאה ובלש פם שפשם נגזרה לדן שפו' חלל
ושפה משוח - כוכבא פחליב פשוכלא אל הנוא אל יש תשוח בבקיע
ובשפ פחר - אל ובאי לבב פרוש לעשות קולכן - ואלה פשב כיון
(1) בפאחרה יוצ על יבה"ר מחתוף צפו על הלבב של הפחוף אל שאב נפוללה
3"
כוח אוב - רשו' אוב עבור ואלו נוען בואלה ולפלו על הבא
שלו דשאלה ובלבה

(1) מדמול גם זה לא מהני (11) - ואולי יש לדאר דמה דמהכ'ל גדורות ב' קפ"ח
ב"ה עזי - כי ישראל יש להם המוקל מצה המורה שהיא שכל
שהשכל יש לו מוצק - דדר שהוא גשמי מתפעל אלא המוצק הוא
לשלי שאינו מתפעל ולפיכך המורה מקרא עוז (ב' עוז לעמו יתן)
והוא עוז לישראל - ועז כתר הגבא שאינו פונה ללעג העולם
וישמח להם

(11) ועי כתר כאש עג תרופה להסתכלות עריות ושיחתן קודם לכתר
דדרך יאמר רדוש"ע הנני הולך דגיא צלמות ומקום מסוכן
הושיעני מיצה"ר ומחטאים וממונות ודפרט מעדירה פלוניא ויכדה דצה
מקירות לדדו ויושיעהו ב'

(2) של הפרת נגד הס"מ ועי דהלקח והלדוד דראשית קמ"ה. ב"ה וכן שמדיא
יסוד זה מהגאון דאדרת אליהו (דראשית ד, ב) ועי"ש שמאריך דעינין זה

קי"ג

כי. ודאי להעדיף על הדיעה שלו ישראל מאשר על נפשו
אלא שעבד לבטוח בשם כי ולהשען באלקיו

(1) הטור - כשהאיש מאיר רשאית עדן שארא שלו מאלף - ומניין תאמר
ט"ו - הלוי אחרי שטנץ לאפסיא הדינים ילמד ממנה למשלח
הדיוט ויקנה גמר הדיוט דשכלו וניעם
ואצן תכמיל - איבהו תכף הלומד מכל אדם - מגיד הדבר הוא מכון
לבן לקבל התכמה מן התכמיל - וכאיון שאתה לומד תאשם תמשם
ואולב ישעבד לקנא על מסורת

ט"ז הטור ולכן הוא לפנינו ימנין כאשר לפי הראשון קאי דעופיס וא"כ
שם הוי עצרי עיקר - וא"כ ביאור (דאמאר ד, ג) כעוז והתנים שלו מטה
ישפר ושוד כעוז מטה צקוטן ואוזר בשעולין ומטה כבקר שאתי
דאתכיל - לכן תשב הכל דמטה א' וכאלו אתי ישפר מטה צקוטן

י"ז) הגיא ומודה לזן שלו יכיב אפף עין תדמו על שוק בגד כיון שכן נעצר
מג' א אומנ הטיא (ש"א א) טעת מה שאומרין לפי הדעת
שרעת דתירה וכן לעשר לאדם ולאי עניכת הקרוכין, רק שהם
בדר שעבר על הדעת דאיכה אלא ינעץ אופל דרעת דתירה אל נעבד
אינה דעת דתירה, ופשה לן לעקר ולומר, אלא אף אל תעבד
לו מן הטעות אין דעת דתירה וכל לעשות על מאומה

כ הטור - מתה שמחפש דמרה שכתוב פרו ס"ו - ודבק ל' מה שאתה
כעל פשוטו מקרי לה בדרבנן ניבונים על פירוש הדעת
ואיוא דשפ"א בדבר שהם ומשם מקרי כ"א מ"ש דמן הנפש כל מה
שאתה לפרו ולחפש מעות
שם בשעה יקון - א' לעיל (י"ח, ת) כי בדר הרגו דתנו דקן אין לשלח
שם כי הם מאשר דיבו ומכר - א' בדע מגיס ח"א (סא, א) ני מה שעולה ל
שדה ק"ו בדיב ומיב

(1) לזה אולי אפ"ל דאיתא לקמן (כ"א, ט"ו) שמחה לצדיק עשות משפט
ופרש"י שמחה להצדיק שהקב"ה מדיא יסורין עליהם כדי שיזכו למה"ב
ועיע רדינו דשע"ת (שער ב, ד) וכאשר יקדל האדם את מוסר ד'
וייטיב דרכיו ומעלליו - רואי לו שישמח ד' יסורין לפי שהועילוהו
תועלות נשגבות ויש לו להודות לשם יתעלה עליהם כמו
על שאר הצלחות ועיע רדינו יונה (שער ג, י"ז) ודע כי המעלות
הטעיונות נמסרו דמ"ע - ומעלות זכרון מסדו ונא' ויבטת על לדבר
כאשר מ"סר איש את בנו פ' אלקך מיסרך (11) ועיע מש"כ דר מצוה של נכדי
אברהם יהושע תשפ"ד 4-6

המנהג לתת תרומות ומעשרות - אפילו לחפש לן עשרה
שיתנו כן. ואולי קדמונינו שפיארו שמשיהם עורלה דמה
ואיך יאכלנה ויכוין אפילו עי' מתיבושין קטן בלי ידעתו ועבדה
הכי - ומסיק מעיד לן עי' שמי ווידע אלי דזבנו ואכל אלף זוזי
הגידים אינן ניטלין כב מ"מ מותר לשתות

כ"ג - הגה"א - ומיהו כיתר כולם - כמדי בשר בחלב אוכל ואינו נאסר (ואסמרן)
לעיל יהיכון ימיק ומאכל טבל לך - לעיל יהיכון ימיק לחולה ומאכל טבל
לך יתיק - וכב דנקטים (ז, כ) כי הוא תיק ואוכל ימיק - תיק אוכל
אוכל ימיק ליום שכולו אכיל אוכל
ומ"ש אשכ"ג (ז, ג) טבל בישול שהקלקלו מאכלת דשרי שפיר
סוקרים שאכלת יהיסקו קטורת ויהיו לפיך טוב המותר משאב אל יהיסקו
דמכה לא יהיו לפיך רק אוכל לחוב ומאכל אינו כן אלא הוא תיק
דמכה ואוכל ימיק דיוקא שכולו אדום שמוא אוכל
ע"ז דרכות (א, א, ה:) ומפר מאפונין מצאן דרך הטבל שאשם אחת
בזיקה אלין אחה אפונין ובלה אלי נתלש לחוב ויאמר לה המתא אלקיך אני
ואמר אל המכה שראפונין אלי בזיקה - ויאמר לה הלא בעת אשה לך
הבא שאני אוכל כעת עד שתביא אלי עגל המשתה לפילך אלין דשבת
יתיר כי דבזה הוה באהיכון ימיק כעיר ודיוקא שרק מלפנים תמה
ומ"ש אלמן (אשה ו, ג) מותר הכל בניך האבל לבעל שמאורך
שלנו הוא תיומין ומה שהביאו תיק דמיק ואם תם נפרכין מן המיק הלא מצינו
בך האבל כשנפרד מן המכה אפי' בקו הנא בזוה כמה לכן מעכבין יהבא
ומי אולף לטבל דמהכן

בשר
שם ואם לבב דמקומה - אי משנה ר'אהכן (תא ה"מ ה) לבעלמא כשלשה
כמה בני מכה ביום קימן האוכל אלו המלוה ואי אומר קשנו וכולן
מהיגים ומפלפלים דה הכי ניכר את הדבוק שלסקן בשר וקי"מ
ישנים ומבין אותן מפרשים כשלים אלו אפי' מפרשים אמוריך - ולהיפך

קב"ב

פרק יג
(כא - כג)

אף כאמור לסבר יונן בלל נמשך מצב שקדמו בפני, אומר כלפי
וכללות ולידתנו בדרך הכשרת יג הדרוש

ונראה פיש בדעת קצול דין מוכח כאן שהוקמו ממונים שמונה לדון
מוכח לפה ממונים שלפנים - בממונים מקום ראשית כל ראש
הגיא שכך בית דתיכה אי לעשות שום כאה לגלגם אך לא נתכב על אחת
פלוני שחטאתו כאה אפל כשנתכב שלו אחרונה שלו כאה אף אך נתכב או מי
אל יכול מתי יכוון התיכת לעשות כראה - וכן מצוי לאיסא בקב כמלש
(ומא אלן מתוכיל לעשות טוב ומסב באולם הכל גללו דמשיאות דנן ונצטו
לוב אחוזתן לכשיב וכן לכיוצא מכל מקום של הפסב לצורב כאולם
דלבנן לא יקראמו הפסב אלא כי לקשטא בעולמא מצוי לן כפי שנתנב
שלו) משאב בהפסב כותני - הלב הפסב שלא הוי מצוי לן דלבנן, וכיון
הוי מתוכשב כולה לו המתכוי ובלבנן לא כראם מצוי - וכן מצוי
בכב כמולה - בכם כשחכשיל את הטלאה

כיב הגלא כאמר מכרם בוכל כמשלוח לאשה (בוסב מכוואה הל ענב) מפ
המכשולות שנכנה לאכלה - מעשה טובות (אצות ג,ו) כל שמעשו מכוכלין
מתכוונת לכאמת מצפ"מ

הוכוב - דאי בלכו שכאכלה נקנית ממפ דאנה, דאלמ אפוקי, ולה טוב
של שעשה ב' לקשטו כאמר צמו קבלת המוכה כאמר לוי זכפ הענו
קנוס ב' לכל קולאו לכל אשה יקראמו בעולמא בפני ע אומה ו'פ"ב ומן
בדכיכמ ב"ב מי שם ו' מלה דאוק דיבו יוק אצל אכל בצוקא אבפ מוטלת
כב"ם הגלא דמנו כבם - ע שיב (יו,ב) ומשו קשה גלמוכי הא דיב"ל כשאמר
ואוכר בלוק ישם בלבו שמוא עני שוכקם לפוכה וכן מצא קפ (בו,ע)
ומפל בכך המנון בכם המוקם לפוכה
וכל דאלמ אמב שאכיע מכשיבא בשמן כלון דשפב ו' כב' שמוטפל
ישם כאך מנו לולו כאולם ובלולו אסורה נאון ביבו לקרב האומע ולכאוכ
המניק צולו לשכם ובולה - ישם לפוכה כי הוא עני שמוכ וכשלוב כי הוא

1. הנגיעה האמיתי
2. זוי משלי (כ"א, ט) מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה
3. שיעשה השם בקשתו

פרק ו'ח

(קצ"ג)

(רכ"ג-

שם הגר"א קשה כדרכו - ע"ב ד' שכאו להקפיד על בניונו ולא יוותר להמדינים
אבל לא יהי' בזה תערובות כעס - גדורת אבי בשאא אלא עי' כעס
להטיל אימה על התלמידים ועל שאר העם - לכבודו וכ"ש לכבוד המקום מצוה
לכעוס - ועי יערות דבש לא יהי' מכו כדרו רק יכעוס לבנים ולדו דקרבו
יהי' רק כקנה - הינדל שיהא ת"ח קשה כדרכו לעמוד על דעתו דב"ת
ולהיות לו לה אבי ואמיל לשדר מלתעות עול

שם צרוק מרה דתלמידים - רש"י (כתובות קג"ו) שתהא אימתן עליהם
שם כל ת"ח - שאלתי הגרמ"ד סאלאוויציק שליט"א דרש"י (דשלח ט"ו, כ) אחות אהרן (1)
כ"ד הגר"א - ויצלהו מכל צרה דעוה"ב ודעוה"ד - אותא דפרשת עקד
(י, י"ד) ועתה ישראל מה ד' אלקיך שואל מעמך כי אם ליכנה את ד' אלקיך
ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשיך
לשמור את מצות ד' ואת חקותיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך ועי
בדעת זקנים אטו בדר קט הוא זה ויל באקרא דלדתרי קאי לטוב לך
אינו שואל ממך בדר זה כי אם לטוב לך להנאתך וכמדו זהו כונת
פסוק זה להראות מהו הטוב לך באמת

(1) לפי שמסר נפשו על רשלטרטה איזה מסון הי מלך אהרן
באברהם משה רבינו התפלל עלי ואי שא' הגיד לו שפיו
מצדר על הגרדה ופתאום עמד וחרדה נפלה עליו, ולא יצע מה
קרה - עד שבמעט זמן דא הגנ'ת והציר שהגרדה הרגיש מקיאת
מאז ופתחול לרעוד - ואל זה המורא שלרך לתלמיד לפיות
לו מרדו - ויש להתבונן המורא הגדול שפי' לו לאהרן ממשה
רבינו לבקש ממנו בדר - ודפרט שגם הנו השתתל בסיפור
הלה'ר - זה הי ממש דחינה של מסון

פרק יט
(ב-)

ד' הגר"א לכו לחמו כמש"ו זהו סוף פיי הראשון ולא חסד לאברהם (ממן ב, ס"ח) מצון הנפש היא התורה שאם בלוהי"ז לא יעסוק אדם בתורה לא יש לו מצון דמלם הנשמת אפי' שיש דידה מלבוש שהיא המשכת - אז דמלם הנשמת יהי רעד מהמצון העלון - שהיא מצון לנפשו דגע

שם הגר"א כי יראת ד' באה מהתורה ע' במילי דאבות (ג, י"ד) אם אין חכמה אין יראה - חכמה היא הפלפול בתורה והדקדוק באופן עשיית משכת בשלימות ומי שאינו מתחכם בה ולומד התורה בכללותה אין יראה לא יהא יכא חטא כי חכמת התורה אלמוד לאדם אופני ההזהר מהחטא בשלימות - ולא ע"ז כי תורה מדיאה ליבי זהירות ופרשי' ע' שלוסק בה רואה ומבין אזהרת שדה ונשמה - אותא בתשי' ר' מאי גאון (הכתב בע' חגיגה) לא תמשכא יראת חטא וזריזות ועונה וטהרה וקדושה אלא באותם המתעסקים במשנה ובאלמוד

שם נפש היא התפלה - ע' רשי' ברכות הי' ומה היא הנפש זו תפלה כמו שנא' ואשפוך את נפשי לפני ד' (ד"ה טורף)

שם כי תפלה היא כגלי האדם - ולפי"ז מוכן בדרי הרשי"א הדא בעלת תמיד לה, בטעמא בכיון כגלו בתפלת י"ח כדי שהמתפלל ישים כנגד עיניו ולבו כאילו יהיו ורגלו אסורות ואין ביד כח לקרב המועיל ולהרחיק המזיק צולתי בעזרתו יתעלה

ולא בר"י (ג, ו) בכל דרכיך בעהו בכל פרטי מעשיך בכל דרך ופעלה זכרהו והשב אל לבך כי אין לך כח ויכולת בפועל ההוא ואיננו ביבך רק ביד ד' ותלה בו תקותך וצפיתך

קצ"ה

פרק יג

(ב-1)

2 - הגלא - שנכתב בלשון מלכים ונכתב ממלכים אפילו בא

בספרות שהרי בפרק כ"ב כתוב כי בזה בי דצה כי נהוכאו ואתם כל

שאפשר לו לעסוק תמיד שאין עוסק ומפיו בתורה קרא הכתוב

וברכו בלשם הכתוב - ולא בלפיכך (שהרי ג' פ"ע) לאחר הכתוב

שתהיה בלשם פסוק ובכתב משרשין מדעתו, ומאיר צופיך וכך

כותבו תהי שפיר שלא יהיה לה שום אחשבא כלל שהרי בלעדיה אין כאן

(שהרי ג') שכל תלך קתונה בפני אחיכם תלקה דתי- ואין לשמוע

על כי בפל בזיקוק ובזיקוק - אי שניהם אלמא (א"א) בשמו פשוט- בשביל התורה

שאף שאתה נתקל בתורה בזכות אחרת אל תפרוש ממנה אלא

בפשוט ואל תעשה עצמך כאילו אתה מכיר בתורה ולא בבעליה

ואל תהי בודק בדברי תורה כבודק בכרי שעורים ובמוץ שלהן

וכאדם שהוא יודע בעצמו שהוא בקי בהלכות מדות משקל

אלא שהוא בקי בהלכות ומכיר בשרשיהן ובטעמיהן ובכל

דקדוקיהן שאין מקום לטעות בהן ולא שיהא מבקש בהלכות לשנות

ולהכשיר בשאינן כשרות ולפסול בשהן כשרות אלא יהא עיניו

ישרות ומשפטו כנגדו ידון מתוך אמונה ויראת שמים ולא מתוך

שיקול הדעת ולא מתוך הרגל ולא מתוך שהוא רגיל לראות

כך מפי רבותיו לפיכך אין לו לשנות ולא לחדש בדבר

שלא שמע מרבותיו כל ימיו ולא יאמר לתלמידיו כך שמעתי

אלא כך אמרו לי ואל יאמר לחבירו בהלכה זו טעם יפה

ואל יאמר לו מה אכפת לך מה אני עושה בהלכה זו שאני

סומך על פלוני ופלוני שהרי הוא בבחינת מלעיג על דברי

חבירו ומלגלג עליהן ואל יאמר לו אם אין אתה סומך על

פלוני ופלוני הרי אנו מראין לך ספרים הרבה שכתבו כן

בפירוש וכן הוא בהלכה פסוקה בידינו שכל המלעיג על דברי

חבירו אפילו הן דברים שאין בהן ממש ואין בהן טעם

ראוי להנזף ולהכלם ועל אחת כמה וכמה המלעיג על דברי

תורה שהן עמוקים מן הים ורבים מן התהום ואין אדם יכול

לעמוד על עומקן של דברים ולא על רחבן שהרי משה רבינו

עמד ארבעים יום וארבעים לילה ולמד תורה מפי הגבורה

ולא ידע מה שנתבאר בה עד שאמר לפניו רבונו של עולם

מי גורם לאדם שיהא חכם ומי גורם לו שיהא נבון ומי גורם

לו שיהא רואה ומי גורם לו שיהא שומע ומי גורם לו שיהא

מדבר ומי גורם לו שיהא מבין ומי גורם לו שיהא יודע

לחדש בתורה עד שהשיבו הקב"ה הלכה למשה מסיני

ולא עוד אלא שהראה לו חדושי כל חדוש וחדוש שעתיד

כל חכם וחכם מישראל לחדש עד סוף כל הדורות ומנין

שהראה לו שנאמר ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה

והיה שם ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה

אשר כתבתי להורותם ואין להורותם אלא חדושי תורה

שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית

וכרתי אתך ואת ישראל ואין ברית אלא תורה שנאמר

כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית וישראל

אלו הן שבעים זקנים שהיו שם שנאמר ואל משה אמר

עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני

ישראל ואין זקנים אלא סנהדרין שנאמר אספה לי שבעים

איש מזקני ישראל ואין שוטרים אלא חכמים שנאמר

ושטרים יספו לכל עדת לאמר מי האיש הירא ורך

הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו

ואין ירא אלא בעל תשובה שנאמר ויראת מאלהיך

אני ה' ואין רך הלבב אלא בעל מעשים טובים שנאמר

ולבבך רך ואין לבב אלא לב שנאמר ואתנה להם לב

לדעת ואין דעת אלא תורה שנאמר ואת תורת אלהינו

שים לדעת ואין לב אלא מקום שנאמר ולבבך ולבב

זרעך ואין מדבר אלא בית המקדש שנאמר ועשו לי

מקדש ואשכנה בתוכם ואין בתוכם אלא בלבותם

שנאמר ושכנתי בתוכם ואין בתוכם אלא בתורה

שנאמר ושכנתי בתוכם ואין בתוכם אלא בחכמים

שנאמר ואשכנה בתוכם ואין בתוכם אלא בסנהדרין

שנאמר ואשכנה בתוכם ואין בתוכם אלא בשבעים

זקנים שהיו שם שנאמר ואל משה אמר עלה אל ה'

אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל

ואין זקנים אלא סנהדרין שנאמר אספה לי שבעים

איש מזקני ישראל ואין שוטרים אלא חכמים שנאמר

ושטרים יספו לכל עדת לאמר מי האיש הירא ורך

הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו

ואין ירא אלא בעל תשובה שנאמר ויראת מאלהיך

אני ה' ואין רך הלבב אלא בעל מעשים טובים שנאמר

ולבבך רך ואין לבב אלא לב שנאמר ואתנה להם לב

לדעת ואין דעת אלא תורה שנאמר ואת תורת אלהינו

שים לדעת ואין לב אלא מקום שנאמר ולבבך ולבב

זרעך ואין מדבר אלא בית המקדש שנאמר ועשו לי

מקדש ואשכנה בתוכם ואין בתוכם אלא בלבותם

שנאמר ושכנתי בתוכם ואין בתוכם אלא בתורה

שנאמר ושכנתי בתוכם ואין בתוכם אלא בחכמים

שנאמר ואשכנה בתוכם ואין בתוכם אלא בסנהדרין

שנאמר ואשכנה בתוכם ואין בתוכם אלא בשבעים

1) הוא שקר שאינו צוכה לכוין האמת כיון שכל כונתו הוא לקנטר
ולמלאות פניותיו - שו"ר שכ"כ הגר"א פסוק ט עד שקרים - כי יגיד עדותו שקר
כלו' שיגיד דתורה שנקראת עדות שקרים אשר לו כבר

2) כמדו' הפי' הראשון קאי על יציעת התורה שעשיר ודל ביציעותיו
ופי' זה קאי על מעשה הלימוד - דכל דיקור ודיקור שהוא לומד

3) ואל אם הוא צדיק גמור צריך לעזר דגיהנם ועיש דהגה אות ת' והכי
מוכח דגמ' ת"ת אין אוכל של גיהנם שולט דהם - משמע שעוברין דגיהנם
רק שאין האור שולט דהם - וכמ"ש מצנינים לו גיהנם

4) ואולי ניתן להאמר לפמ"ש דשירת דוד ימים נוראים רכו' שמדיא מכתב מהתנא
(מ"ג סד) ואם הו דני תורה עמלים דתורה לאמתה הו מצילין ולכים רדים
ואנשים כדים מהרהורי עדירה ובפירה וכיו"ד דשפע קדשם עיש ולפי"ז אפ"ש
שהצדיקים אתכאים על גדילות קרוביהם ומשו"ה צריכין לסדול

קצין

(1-) פרק ו"ס

מבקרים מבקרים על מכס דאמכ שיעוב לפי תיקוני תורה וכשיא
בקבוק גיגר נותנין על קינוח (קיסם) לצרוע קרקע מאכל שאינ יאמכ
ואי הקלה (כ"ב) ישא יתן עם בקבוק דגיר קב יוק ואינ משנה
בולרים ב' מיל ואומרים אקבא דהכאות את יושר כשיב מלכות
יתן כיוצ שאוכין ואינ יוק ובמלאת היום המלה
של דאמכ כלפ כיון ואומרין - כמבי מי שפרת בו ליום שבקה לפרעון בן דאמכ (4)
ב, בגלאו ואומרים קצי כיוצ יפה - הקלה ריק, ואולי מפרש ואומרים לשון
נשיא, נשיא - שאדרבי בארבי בלילי
ש - שאומרים אומרי דאמכ - א פלוגי מיל אי אימה (ע"י) מפי יליון לא
אבל הכרעה - הענין אינו קא מאמי - כי מאמי לי אבא כר בק הוא
בבא על האבק מרון אלמי אומר כי אי מרון דוכא מעלם משתיא אשר
הוא המציק לו כמיב ממשלין בוב עונין אל נפש (שרלא פרק יב)
גיסרק כעבר - ואינא דמרוצין כשאי מממיקין לפי גיפוף שפי יעמד
משמר על כמה
המממיקין לשמן פגיפוף - וא פי' בגלאו משלי (י, כ"ג) כי מלידה יעמד
ש ואין לו מה לעשות - ואין לו כי אל שירבוץ האמת אשר לא המה
וכפי לפי הכעס

ת, בגלאו הקונה לשמו לו טוב - א דיאורים לפי בבלאו על ואמר (ב, נ)
לפי טוב שורש לכל מדות טובות
ט, וכה שלא כאן - כמבי מוסיף על מה שאמר זה יותר - במשלה אחר אל כוזב (1)
י, הלו - הבטחים נמן לאדם - להראות בעבר - כי במשפה ולימוד האמת
כשיכין הרואה בדבר שאמן על בורה עליה ואשם לאשם ובלים עליו
מרמיל בעבר של אדם - ובכסל משבין דעתים לשאר ואוזן
(וכה מאיר) וישמן ישרון ויבעט פן שלכו ועשיר וכח לדרך ושכח (2)
ואולי יבין לב טוב בעבור בשפתיו מ"ו, כי במסך יעורר מעם אחר קשה וכל שאין

(1) בלבו שרש פירה ראש ולעגה יצמיח פשעם עד שיכשלו - שיקיא ליבו
מכשול ולו בהגה 41 ועוד יכשלו בם, והבא אירו שלומד נאון כונתו
לקיים - ע"ז כתיב לא יקום ולא יוכל להנה מפם

(22) (2) עוסק בתורה אסור לוכל דשר שלא שכב דשרט מיהודה - ולו בדק ע"ב מצאכל דשרא בתורא

(3) ונכון וראוי כי תפי' זאת כונת האדם ורצונו מן התעונגים

(4) אעפי' שהוא עני בתורה ובמעט בערך להנמצאים של בעוה"ב כולם
רימון נאוהבו

(22) תפי' בלא אכלי דשרא בתורא שהוי בתענית הו' ושמעתי מהגאון ר' גבלי
שאר גבלי שאמר בשם הגריז' בהו' קל לחתה באם לאחר אכילת דשר (בתרחיב
בעתו של אדם) אמר סברא לחיפך הטעם הותר לו מקודם שלא לוכל דשר ומי
בשהוי בתענית הו'

קכ"ג

פרק י"ט
(י"א - ל"ב)

י"א - הלי, כאשר יארוך אדם אפו ולא ינקם קרוי חסיד ויהודי
צדק מעלה משפל הוא - ולמעלה - כי החסיד נוסף בזאת ואוהבו
שלמו - ואולי מודה המונח הזה על פשוט שאין לחלוק לו סודה על
י"ב הלי כי לפי שהוא מתרעם ולא נוקם הרואה נוקם לרע כמו
אומר הכתוב כי לא יעמוד בעל נקמה ולהו מתקרא קצה לשון
שומר מלבוש על הבגד
וכתל על יושב - לא יעמוד בפני בעל מעלה, שלא אל לא יחסה
הבגד ולא יבוא כי ג' אלו בפני לפסוד אלו - וכשהם מתפזרים כאן אחד
עמד על יושב שאין זו קלה מעון בקרוי כשהוא מתפשט

הלכה - כי אינך כשהוא בניך לעומת - כאדם שכועס להתפלגן
שאין הכל מלוכלך כסדר

ג' הלכה ד' כי יבוא ובפל שאם נאין את מלשנים שמתם - ולא הפוגע דרכו ע. קצה מבוא ③
ד' הלי, - מלבד הנזכר מעלה דאמרו הקדמה הפוגע, על דעת הפוגע
כי הצריכ פשוטים יפרע ישראל אחת ולמה מן הדרך כל שעור
אוה נאמר ושיא הדרכה ופני הבאתם - עליהם עבודות ופשעים
על כן לא יבלע מלחמה
ונפש כמי על בפניהם ולעתים להשיב משפט דעלה
הלכה - כאשר הוא שאפך חושש בו. כיצד שומה יהיו לו כעות כאן לנו ווט ④
ה' הלי, התפל לשמור לפני לשמור כי הדבר שאינו
נפש האדם כמים כי הוא תמיד ואפך יניק ולאחר ויהיו ת-ך לפניך
לוקה בדברי יומא - ולא יחוש ולא ישא על לבו לאחר אחד יומא
ויש הקשה לעומת שאין שומר מצוה ממנו כי התועלת שאין שומר מצוה
ואין שומר לפטר לרו ולבא כי יחטא ואפך ואח יצר יכפו עלו
חוץ - אלא ובקיש אוה התועלת יכפו ויפשו מצרכן שעל הקונה
בדברו שלא יחוש לרבן מאזנו ויבחם קמנו כי אין לפי מלחמה

(3) אבל אשה רעה בכל עת מוצא בעמה יותר

(4) לעשות כל בדרכו בצריצות נפלאה ועז חי שלמה המלך בעי רידוי
שינה ותרדמה יבוא לידי עצלות וכבדות ועי בקרינא דאגרתא חא כח
באופן כגיל צריכין לישן ג' שעות במעלי ובפחות מזה אין הראש מושב
היטב להתעמק בתורה"ק אך יש יוצא מהכלל שמוכרח לישן שמונה שעות
ויש יוצא מהכלל שמספיק לו עד ד' שעות אבל בדרך כלל מוכרחים לג' שעות
שינה במעלי

וע' במוסר אביך שמביא מילקוט מעל לועז בשם שבט מהודה (עיינתי
שם וכמדו כותר אמרת) אם המלמיד מתעצל במלאכתו הרי הוא מפיל
תרדמה על התלמידים (כמדו כיון דמתעצל אינו מתייגע לכאות המתיקות
והגישמאק של הסוגיא BORING וממילא התלמידים נרדמים
ונפש כמיו אם התלמיד מראה שהוא מאן ולומד ובאמת אינו כן תרעב

(5) כמדו שהח' הוא שאבל יכל לקבל צריכין אל בלי השתדלות
ויצהו גדר של נחלה אבל אשה משכלת צריך הסתדלות מאת
ד' על צאת יתפלל כל חסיד לעת מצא

קדיה

ט"ז הגלא - כי מצות הן לעומת שש ישארכו אל ינוס ועל
ענין קשות בפיו - שומר בפיו שמעיקה - ועלה מלשון הכי
שומרת בפיה האדם כדוגמא כי הוא תיקון ① משארת קדמי בקשו אל יעזבני
וכמפרש יש תי' אחרון דהדי הגלא שהמצות שומרת אותו שמעיקה
ומאוחרת ② ולאחרה בכדי לאחוז ולוכסן לעיקה מפני הרעיבה
ולישון אי במצות - ואי בדרכיו (י, ג) היקל הלבוש הצדה והלוכו
אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד - אל דסבורין לא יסור כלל
מאחוז הרעיבה דשקול בכוונ מצוה שעשה המוטא באחרת ג"ל (סוטה כ"ח)
שאין מצוה מכרזה אחריה וכי בה יכרה שלא ומשלחו אל תשלח
ולהכך דשוף בכוונ מ' מאחוז בלך בעלת דאשתכה השלחה
ואיר דכיף אמור (ג, כ) שאין לפניו - ולא מקח שוחב - שמתא לא יקח
שוחב הטוקמת כמו שעשה אדם אלף טובות וכמה אחר שלא ימות השיב
הרעיבה ההיא לרוש טובתו ויתפר לו מאלף טובותיו טובה אחת אז
ימצא אפלי ימים אל צאת הכרעה האחת ינצלהו על הטובות בהלך
כולם - ובמו עניין לא יקח שוחב כמו לא ישא פנים שיעיש מקבול דמעלת
על בדר מוסף כמו שלעיש משה דיהן על ועל הכתוב
ואיך בא אל אחיך (י, ג) כי המשחר לא ימצאו לאדם אלא בכלות
יומנתו וכל שמבואר יהיו אוד עדיכות שעשה אינן בכולל לו במשחר
שקר מיהודה כל מי שמוא שומר את המצוה בדרך שיומוד אומה כמו ששומר את ②
הכא
י"ג, הגלא - ד' שמוכיח לעיעון - כמפי שהו הפועל ובלא מעיכב בקשתו אל
דבשי - כשיתלה ועזה לאחר בקשתו מיובה היות לפני אחר הבן לאחר
אלף אלי אחיך לו בפיו
ביני בינה בפיו מפרשים אבל דרוך ובה פלוסה ובעיניה לפיכך
שם - וכי ישלח לו - אלו בשמו בכלל דמשכ במאחיך (כמ"ש ב) לעולם אין

① ויהיו רוים לנפשך
② כי מלאכת ד' הוא
④ וא' הכאה לי בספר הלתקדה ממגילת סתרים מכ' נסים גאון שס'ל
כבה שמנים עונשי הלדיבות לו הזכיות

פרק י"ט
(י"ח - כ"א)

י"ח הגר"א ויסרהו כאשר אתה רואה שיש תקוה דצה שתיסרהו שיטיד
דרכיו - כמש"ו יסוד גדול אומר לן הגר"א דהצמן המיוחד ליסורין הוא
רק כאשר מהין שעיז ייטיד דרכיו - אדל משום לתא דעונש על העדר
אז לצון כעסו אין כאן שום היתר - שור שכ"ב דפסוק י"ט

ועי עלי שור (ח"א, רס"א) אם פעם יש הכרח דעונש יש לדעת חושך שדנו שונא
דנו הרדה דדרים הם דגדר שדט, גם מדט זועל, גם העמדת פנים
של אכזדה הנם דגדר שדט, ואם שוללים מהילד קצת ממנת ממתקים
שהוא כגיל דהם צהו כדר עונש מורגש מאד

הגר"א אלא תכהו מעט - ועי"ש דעלי שור ואיתא דגמ' ד"ד כ"א, כי מחית
לינוקי, לא תמחי אלא דערקסא דמסאני (שדוק נעל) ו"א שאלני מהגמ' מכות ח.
דבאה המכה את דנו אינו גולה ולכאורה הכאה צו שהכנו אינו הכאה של מצוה
י"ט הכי' אעפ"י שהזהירך שלא תחמול לקול דכיו אדל אם אתה גדל חמה
ודעל כעס תשא עונש עליו אם תכנו יותר מן הראוי - כמו שתעונש על
איש נכרי

כי אם תצ"ל ועוד תוסיף ככה יאת לך לעשות שתצ"ל אותו מידק
דעת חמתך - ועוד תוסיף - כי יעדור צעמך

כ הגר"א - כמש"ו יסוד הדדרים שאין אדם רואה נגעי עצמו - נמצא דלגעי
עצמו הוי כדחינת סומא - ממילא רק עי' עצת אחר יכל להתחכם ועי'
קדלת היסורים דשתתה (דהכרה שצה הוא לטודתו לשנות דרכו)
ישתמש יסורים אלו לסיוע שישתנה

כ"א, הגר"א ומחשדה היא מה שאדם חושב מעצמו - אם כולן אינם כלום
יסוד גדול שאין דכח האדם לחסוט ספקותיו - ועי' אנו מתפללים מקנני
דעצה טודה מלפניך - שמעתי מהרד אדרהם נויהוע שהגר"ם שך צ"ל

אל כאשר הלאבים ומים פרכונן לילכם שלולא מי נפיך מאשת
ומי מעבך את יקר אבלה או שהשו אשוא אחון ולכן ביתך
לאי, ולא מי וכי לפשט מפקמנו וכתר כי מכתשוף לפס א שמוא
אשוא אלון ומכא שמוא וכוא אלה ומלך אלי בואר ומי,
אותם דיבון כי המכתשוף ומי מעבך אוצמו לשלמת - א/מן הנוקף
יקר והוא אומר שם וכי המכתדות דיבו ואו למלוט - א/מן הנוקף
שר מי מעבל אלון כאוש משמר, וכאשר הלכון לשמוב שם ישמעו
המכתשוף קפל מאקומו וקפל א/מן מכתדות - וכאשר רבה שם
לקפל הטן, מאו הפלים שק וכלה דבה שנה מי משלמת ומבר בי
שר אלם נקבא מה שמרפל לן תקומו - יש להמיר בדפסוק כתיב
ומבר כי ותלוא בעמפונא - בעמה שמרפל לן תלוים לשון עופא
יבר כי שהקבה מעמון תלוים שיולדן כבה ומ כיא ומלומם
(י) שמוא ששאלו הנביא כאשר שולחים ליבוב (ומבפסר) יאמר אלון
בדבים טולים וכאשר ישאל את השולח יאמר לו בדבים כלים - ומה
שיך שבעלים מ/ משוים אינה לו המלוא אלו כלבים מ/ משוים שקבלים
יתקים מובאין לו יבב לשאלו ואם אינו כאלו מתבאים לו השולח לשואלו
ומיה שמוא מובבא אל א/מים לפשפא לשולל אל שיבוב מעלים
ואל שמוא שיבוב מ/ משוים - בשלמא מעובים אל משמה צו - בעלמו המקובדים
לפשפא ושאלומו אל, ואמר אמולי בעים אלולו בב הטן - ומי, מלא
מובבא, יש לו כיא אל בלות מפלמבא וכפל אין לו ומב כי בין
כמו מעבים לו ואין לו אלא יבוב א דמר ומשם יבא אל בלמון
הולם בעים אלו אבל שם ומפר ל שמבים לו כא פלון שמוו אלולו
אמולי ושאלו אומא אבל אל בובר על כבלא ומלם שלולא אבל מפלם
ואל בדבים טולים ולבבא משבים שלומא אבל מלא הובוב בובלב
שים לאים מכלא ולכל מלא לא מעב לשאל אלו בבקבן בלמון אלא
כאן אין שם שובבן מ/ משוים

פרק יט
(כ"ב - כ"ג)

ר"א

כ"ב - הגר"א - רק שהוא איש כזה בטבעו - כמפו' הח' הוא
דאע"ג שכתב הגר"א לעיל (י"ט, ה) וכזה הוא שמתחלה הי' דדעתו
לעשות זאת ואח"כ נפסק - והי' ס"ד דאין רע בזה כיון שדרכונו
באמת לתת לו רק כאשר בא למעשה לפעמים אין בכחו להתגבר
ולקיים דברי

שדט מיהודה דרכן של ב"א שמתאוין אל הטושר ואומרים מי יתן ונהי'
בעלי עושר ונעשה רוסד עם הברית ולבסוף נעשים כזרנים ואינם עושים
רוסד לשום אדם - וטוב שישאר רש ויהי' בלבו מחשבה טובה והקב"ה
מצרפה למעשה - ועי' י.ל.ט: ח"ב קנ"ה, קנ"ו שמשיא שפי' אדרק א'
לאדן גדול, וירש והי' אסיון גדול - והי' קובל לפני הח"ח על מרי גורלו
ובקש שהח"ח יתפלל בעדו שיחלצהו מחלי העוני והרטיח כשיעזור לו השי"ת
ויכחיב גבולו יעשר נכסיו אפי' יעלה לו צבר זה באלפים
הח"ח סרב להתפלל בעדו מפאת שאינו מסמל לזה רק יעל שהוא
יתפלל ואם תתקבל תפלתו יצבר לקיים הבטחתו
התחיל לעסוק בחומ' ובעוד שנים מועטות נעשה עושר מופלג
אולם משנתעשר שכח הבטחתו ויצו נעשו קפוצות - פ"א אירע שפגע
בו הח"ח - ופרל בבכי בפני רבו חולה אני במחלה קשה, ואי' לעזור
לעצמי כלום - וכשאלו הח"ח מהות המחלה ענה לו קפוצות ידי, סגורות
כאלו נעולות הו במנעול ואי' לפותחן, ונתקשה לדי כאן - אין לי שום
שליטה על ידי השטן שולט בהן ואינו מניחני לתת צדקה
הח"ח הסביר לו כאשר משפיעים לאדם ממון - מגדילים הנסיונות
של הנתינה - זהו המחיר שאדם צריך לשלם כאשר יתעשר

כ"ג, הכי' ושבע ילין - לא יתאוה תאוה כי בעל הירואה כל מחמדי עין
נגדו כאין לא יחמוד צולתי ירואת ד' - והוא תענוגו - ואולי זהו ג"כ
כונת ואין מחסור ליראיו (משל של הלב אליהו בא' שלו הי' לו ארון מלא
תרופות ע' שדיבי לב אות מ"ז ד"ל כס"ג

שם – לא עצרו עליו כי אין המשיח – ואפילו שיעצרו עליו
ואפילו יחד, הכבוד והכל ממנה – וכיצד משמורה כאן לא מכא

כך – מצוות בלה בעבל יצרכל דמלכה וכל היום עוסק באכילה
ושתיה טמונים בדלות (כלי רישול) לקנת המשכן המצרים בה ובלה סופו
שגם את פיהו לא ישוח יהיו כי לא ימצא מה לאכל ולהשיב על פיו

של מלכא – כאדם מפרש בשם קרא המלוך כלי טומאה ימיקן

של – ואין עושה מלאכה כלל – שהוא שזה מעשו על פיהו – מטרם בפסוק משארת
שעושה מלאכה – וכאדם מה שאוהב קצתה היין בשתי שפיכת

של – כי בשאין בריך לעשות מלאכה יותר משתות ולאכל (ט"ז, כ"ו)
כאשר – פירוש שלאב כל המלכה קודם יהוה לאורך מלוך בעולם
ומכריזו שלאכל ושתיה בלבה – וכן של לשמש בשלא בעבל אלהיו
ובכלל בשם שאין מלכין גם אלהי לשתות אלו יכולה לפעמים אי אתה
ומשל מאיר בשם משון של ושבה מידה דבר הזה משתה בקולה ובהו שקולה
כנגד כולה אלה בשלומך לשתו בין א מקרים כאשר מאוה מלאכה ואלה אלהו
יותר טוב לקיים קו מצוה מאלה שאין כאן בשאין לקיים אי אתה אלו השאי
לעלה – וא"א דשלא בדב אלהי שאלהין מכונים מאכלים למהר לכלה
שאוכלה ומוקדה מלו בעד ישון וא אלהה (לו, י) כל שאלהין
מלהי מאכלה דשבוש של שלקיים לפרש בפשוטו)
וא"ל מלכת לית לה אלהה כלו שאלהין משלכין כך שאו לסלוך הלא כבי לעשה
טובה לימלכו אל אלהי לשון שהלה בעלה הלו של סלוכה ובאו כן
לפיכך כך שהוא הלה כבי לעשה טובה אלהי לשאר שהלה סלוכה הלו של
בעלה וא"ל לבל כלי שהוא את אלהי מלכא לעשה תוכ ולא יהיו
בעצלה לשאלה הלא ישוב לבם אל ישלה לבם מאחר שאלהין מכונים

① ומי משיב כ"ג אות ① בשם הטי"ג

② ומי אדן שלמה (ב, ח) ללמוד בעצמו קודם למעשה המצות
אבל ללמד לאחרים מעשה קודם

③ ומי בהקדמה לנה"ח (ודחרת בחיים ט.) שזה כל האדם לא לעצמו נברא
כך להומל לאחרים

פרק י"ט
(כ"ב - כ"ה)

(כ"ג)

אבדה דבה שאתה מתעסק דעניני חסד הנפש מתעלה והתורה
שלך היא אחרת וההדנה שלך דתורה מתבוממת ומתגדלת
גדול תיא יותר מהכלת נפשות
IV ① ומ"ע דטיב יורד סי רנא סק"ה, דודאי אין לך דבר עומד דפני
פיקון - אלא בהתם אומר דיותר יש זכות לו שזכה לעסוק
דתורה ולא דא ליבו הכלת נפשות ממי שדא ליבו הכלת נפשות
ומי כך צריך לדטל תיא ולעסוק דהכלת נפשות

כ"ה, לל תכה ע' דהגכ"א - ויש להקדים ע' לעיל (א, כ"ד) ולכים לכון
חמדו להם ומ' דפי' הגכ"א ודהגה ההדבל אשר דין תאוה לחמדה
שהתאוה. דעדור אהדת הערב אלו המומל אדל החמדה הוא
הדבר שאין מגמת הגוף בו אלא הוא ערב להרוח שהוא חומד
לזה אלא שאין מכגיש תועלת בו - ומ"ש פסוק כ"ג יש הנאה
מדברים רטלים וליצנות יותר מכל העדירות אלא שאין דזה עוה"ז
אך מחמת שרוח הטומאה גדולה עד מאד

שם ולכן לל תכה - ע' מס' פה נכונו ללכים שפטים (י"ט, כ"ט) כי מי
שמתפעל מן ההתחוננות ומן הלימודים אי"ב שיתיסר דגופו כי כדר
ישוד מחטאתיו דלי זה ע' מה שישמע מן המוסרים והתוכחות
אך הלכים שאינם מתפעלים מן התוכחות - אין להם תיקון אלא
השפטים

שם ופתי - ע' (א, כ"ד, כ"ג) - פתי אלו שנתפתו דיצרם לילך אחר תאות
עוה"ז וסודרים שזהו דעצם טוב ויהי' זה כמו כן לעולם - ורפואת
המתפתים - לשדר תאותם ויצרם דבדרי תוכחה ומוסר וממילא תשדר
תאותם וכמו שאמר ז"ל ואם לא יזכור לו יום המיתה - וכמדי זהו
משכ' כאן הלא הוא כבל עדר (היפך ממה שהי' סודר שיהי' כמו כן
לעולם) וכל תאוה תמר למר ממות - ע' פי' הגכ"א ו, לג חידוט הקדר

כ"ב

פרק י"ט
(כ"ה - כ"ו)

ניתן כל אחד ואחד שנקרא עליו בעולה - וכאן כונת הפרט
כשעשה כראוי ובתנאים היסודיים של הקרבן - מצווה מה יזכה לו לי
בעולה ונתן משכב כאן יצטרך לכל ימי חייו - אצל לבעלים
אינו מדין הציווי לי כלל אלא יסודי הקרבן הזה לו מצוה - מצווה
להתנות ביסודי החיים
ישעיה (א, ג) כי יהושע מצוקים אשר תמצאם ואת תפלתו מבלעדי אשר יתיצבם
כי בפלא כי הצלחת הוא בזה שהמצוה - לא רצוי שהוא שהוא עדיפות
לצרכים אשר אין לו פירוט ונקבע על כמה שאין עדיפות
הכוונה לאכל פירות קדושים כמו מצוות לקרבן שיהיה (וכאן נמי
מה שעליו אינן נקלטין ונשאר קרוב לעולם)

על ויקרא את כהן ונקבעים שלוה אחת כאחד שנה קאי על
השניים וי"ל ניב אלו מפרקים ואחת מה ששאל על מה כאן
דאחרת שניהם ומהו עלות השניים - ההשלמה הוא שקרבנו כלל
שניהם ובלם יפה כלפי הכוונה וכשפ הוא רמז שישכל עושה
כאן את עיקר השלמת רושאל ולהלן משפיע על שפע טוב
גלוי מעשה כיצד טעלה מעיל לעיקרות נאמנות ונמצו הפרו
שמשפיעה שנכה רושכל שמשלמה קלוי שניהם הוא רק רושפ
וכל כשפ משפיע מעיל כאן עלה כמשקפים מטאינו ופשוטו עלין
מאכלין ואוכלה בדעת לאי עכשיו הוא שכל השפע הטוב
יורד בהווה הדעת ומן כמשכ אלו עקרות מעלה הלומה
כדי תיכון ושלמות - וי"ל פלגי מיל מ אוכה (ב, א - הקדושה שהיו (1)
של הון עוף וכסולד - ב' היום מאות צבה ומשכ הטהרה שומנה (2)
כי טהרתו - קדושתו - מפסוק כה משמע שמוטל על קדושת כלל
כג ושאון יודה כלל - כמכ מסכת פולמוס שאשה מעשה עדיפה (3)
ולמיכין מקרא צה בכל מקום אינו כוונה לפרסם שיושין עדיפות
רק יש שמכאיות שעונים הכוונה לאסור את צה ויש שמכאיות שעשן

(1) השפינה השליכה לגלות בשדיל טובת ישראל ומ"ע אוה"ח הק' (11)

(2) והשגחה יא"י הראשונים הו מעשיהם הטובים טמונים ומונותיהם גלוים
כי לדם הו טוב ואחרונים להיפך - ועי צו"ח בפר צדבית כאשון עדרו (22)

(3) בכלל מעשה עדיכה

(11) כי תדוא (כ"ת, י"ב) והלוית

על לדי שדולי באוריתא - ובגלות בתפאה עדרו נ"ג פרשיות ואורחין באוריתא
שדילין סתימין האלו בסתם, ובגלות בתפאה עדרו על נ"ג פרשיות אורחין באתגלין
אסתים תודיהו ואסתים קיצ"הו

פ"ט
(כ"ט)

כ"ט - כמדו' יש סדר של מקום המשפט שמה הרשע (קהלת ג, ט"ז)
שאופטים המקום שאם נעשה הרשע

כ"ו

א. הלכה: כיון שקנסו לה מיד לבעל יש אף מכה בפרהסיא (2) אין
כאן ושאין בשאבד, ובא רק בעד מה שעשה - וא"כ הקנס נכנס לתוך
בעד של תקנה, כבר כאן בעד של עתה

מכו' מולדות הוין לפרוק אול הלך, ולילכנע הנו פרקא על
ב. הכי, מעידכן כל האיש אשר יאיר עמו מלך וא משכ יש מסלותא דשלמ
עפי' דאכו הכומי, אר מאמר ב' מקמי פליגוש מתון על
הלכ"א - האומה ממלך קצת שעומדים לפנין - וכאנו נתנו מה באיכו
רשות (ב"ה, ג') ואמר כאיך לפני רבו דאומה דיבאלה וקפלה, וא
דפתיחה (תשובה) לשתויה כל ובאמת שיש להשתל קומי יחלות פני נוכח
(3) ובגל - אינו ידוע כ"ל כי הוא טלום תקופה לו על שעון אותם לקנות קיש
על לשלה אך שיכסה את לבו - ובפשי בעלמה בשין מהו לשאול את
כאומה לפני מלך ולאומה דאומה
וא כלכות שלמה (כ"ה אות טו) דשער בשלה יש לקפיד לפוע
לרוש קפורה מכוונת כאומה לפני מלך - והכאן לילך דכתר
ומלכוש עליון ולצמן לאיכו לילא מלכושיה אלו לא יעלה
לרשות (אלא לא ישבו מיני אחר לשלה) - וכן אין כאן לאחז דכיא
לרשות כשמלכושו מלוכה עליו על כתפיו

ג הכי כאשר ר' אלעזר נתנו המקדש מתוך לפתריש ולהמלך מן הריב
הוא הלכתי ואמרו כי דאו דכאותם שני אלעזר נתנו ומקדש א
מפ לפתריש הוי אומרים עליו כי הלא המיומה - וכל אות יעלה ויכרו
מפונו וכן אמרו על בן' בדרום אפל ניכר דכתו דכיתו ושכתו - לפי
דפתיחה לשתויה כל וכאנו שיש להשתל קומי יחלות פני נוכח
זבול - אינו ידוע כ"ל כי הוא טלום תקופה לו על שעון אותם לקנות קיש
על לשלה אך שיכסה את לבו - ובפשי בעלמה בשין מהו לשאול את
כאומה לפני מלך ולאומה דאומה
וא כלכות שלמה (כ"ה אות טו) דשער בשלה יש לקפיד לפוע
לרוש קפורה מכוונת כאומה לפני מלך - והכאן לילך דכתר
ומלכוש עליון ולצמן לאיכו לילא מלכושיה אלו לא יעלה
לרשות (אלא לא ישבו מיני אחר לשלה) - וכן אין כאן לאחז דכיא
לרשות כשמלכושו מלוכה עליו על כתפיו

ג הכי כאשר ר' אלעזר נתנו המקדש מתוך לפתריש ולהמלך מן הריב
הוא הלכתי ואמרו כי דאו דכאותם שני אלעזר נתנו ומקדש א
מפ לפתריש הוי אומרים עליו כי הלא המיומה - וכל אות יעלה ויכרו
מפונו וכן אמרו על בן' בדרום אפל ניכר דכתו דכיתו ושכתו - לפי

1) דא עתה לה/ציע אחת מן הסדות המוליפות דאיש מצת הליצנות

2) ומי מעיקה טו' ב"ת קשים לקנותן כלי זהב וכלי פז ונוחין לאדם כלי זכוכית

3) ומי תוכת חיים על אדות פ"ד משנה י"ח (קל"א) כאיתי שעומד דתפלת שמ"ע ישר כמעט דלא נענוע וכשהחל מכן הרית הלוי להתפלל החלו אדכיו לכעוד מכוד אימה ויכאה - ומ"ש עוד שפעם דא הגה"ב כ' שלו' שדכון לדקר הגרי"ז והי' באמצע תפלת מנחה התחטא הגר"ש שדכון אילולי הייתי יודע שפיום הוא יום חול מתפילתו של מכן הי' ניתן לחשוש כי מחזיק הוא דתפלת מנחה של עיוה"כ

בעלה דמן המתקרי ומאון - וא דתפיל פ' מס' שקל כתי' למיתניין
לכוללה בלכתנה עליה אתר אומק דמתשקה ותקור הדעה - ודא לכתתיק
מתשרפת ומאלה על כותח הלא מיתני ואיזן מאכרי לך כי לא ישיח האדם
מן המים המאוקים עליה זקלי ובלי ומלה צה לפרתיק מאדק הקוטנים על
הכרוכה צוליה דמתשקה מעלה ומשתמן הכליות כאשר לא ישיח האדם לשתות
ה, הלו דא לפלניא כי לא מתפיין מלכה בלכולה דאדם ולא מתמר אלו הפעה

כאשר עוסק דומי ה'יכמס
של - בכיון שכן אכדמל ביום ואל לא עסק דומכה - שיר אין לו בעל זמרה
של וכמלך צה ל' הכוכבא ל' אפכה אלהכו ושמ' (א,ב) ביומ' של בומה לחמוך וכ'מ עא'פה בומה
ה' אומה, ומשוכה

של ניגלא וז'ל אומו ב' מפעה דאדם - לפמים דכאומם דמשלוה ל' מפעה זלתכוננה

לקלוה של מפאכה דאלק
לאכילות ונים צבפשים שאלן נאכל, ומכל הדיא משכולה בלאלן שכל ענינן
ה'וא קין מפכי הלאדמה מן הפחומים שאלן נעים לשל כין אלעל שאלב
שמשפות את דשלום - ושל דפמים ובומו
הלפמה של לאכל ולשקוי ומכל עסק דמלובה הכלן כמים ומשתות בלאלב
ה'וא ענין של שלשה בלים של אפה"ק קין ומכל ושל - קין עסק חלובה

השיבון אלין - ומתנכון
לשלוח מפכיה את דשלה ואשתה אל אנשי הכאשון שאומם לקבלה כמים דשבלה
ולשה מספיכה את דשלה ואשתה אל אנשי הכאשון שאומם לקבלה כמים דשבלה
תלובה מפכה אומה דמשתה ואת מתוכבה בלשמם ואת טנעך יונק מעשי אמן
דאמבאות הלאדם הלנק ודובל אות הכשוב ומעשיכם ובמשמכה הלך שדואה
שואל לאומה - ובהו תמוך ליאוב אשל כשם תמוכים דשלם ומכל ענינו התומר
דה הכלוב דות בלוה ובל מכשוב צלו-ל מכלי המולם - דשתלה יובות
לאדם ל'ב'ל - בפ דה הבאוה לענינים הלנופלים בפם כתיבה והדות
ב מלבא ושמם קין מכל שב - ל' האמוה ומשלוה ת' תו יש ל' בפשב

לשור שנושא בעל פרסה כשר לעל ודימי פירידה נשר הגאוה ונתגדר חכמת
הנפש והנא פקא דאבל

פרק כ-
(ה-ו)

ר"ח

למיימונים דה סמא דמי למשמאלים דה סמא דמותא ופרשי למיימונים
עסוקים בכל כחם וטרודים לדעת סודה כאדם המשתמש ביד ימינו שהוא
עיקר ויש בחפץ ב' מכאן תוכחה מגולה לכת של ת"ח אשר
לומדים בתענוג וכאשר תרצה להתרונן עמו דעומק השס ותעצל ויתרשל
ואתל במקרה כשול יכשל באיזה קושי שאינו מניחו לעבור עליו ובקש
לדחות איזה דמי קלה ומקולקלת לדלתי יטרח - אוי לו בודאי שעליו נאמר
למשמאלים דה סמא דמותא

1. רשי הרבה יש בני אדם הבוטחים אל אוהביהם המבטיחים אותם חסד, וקוראים
להם בעת צוחקם - ואיש אמונים - המבטיח ועושה מי ימצא - איש חסדו
המבטיח לו לעשות חסד

שם הכי - רב בני אדם יכריז כ"א מהם על חסדו ויודיע לרבים מעשה
צדקותיו - יקרא יכריז ויודיע - ואיש אמונים - הוא המכסה צדקותיו
ומסתיר חסדיו כעין שנא' והצנע לכת עם אלקיך - כעבד נאמן לאדוניו
לקיים מצותיו - ולא ישנה בדבר - ופנה שלימות מצות החסד ומעשה הצדקה
בהסתירה ובכסוי' שלא להתפאר על המקבל מתנה והחסד שלא להכלימו
ועי בחס' כתובות ס"ז מר עוקבא הוה עניא דשיבבותי' בהוה רגיל כל
יומא בשבי לי' ב' זוזי בצינורא בבשא (חור שבמפתן וציר הדלת סובב בו)
יומא חד אמר איזל איחזי מאן קעבד בי ההוא טיבותא ההוא יומא
נגהא לי' למר עוקבא לבי מדרשא אתיא בדיתהו בהדי' כיון בחזיוה בקא מצלי
לי' לבשא נפק בתריהו רהוט מקמי' עילי' לפהוא אתונא בהוה גרופה נורא
הוה מקלין ברעי' במר עוקבא - ומאי כולי האי - נוח לו לאדם שיומסר עצמו
לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים
והשנית שלא להתגדר במלוכתו (אל תעשנה עטרה להתגדר בו) ופנה לאיש
זה שלימות במצותיו

צ- הכלי- הכדיק המתפלל רצונו הוא מתנבא לצרכו אומרין אותו
במשך זה המשתה להתענג ולהשתולל אחרי שיקחו מלקין הרשעו
ועד לפי אינן מן הכדיקין שהדיות כתובה לפי וצפוף
וזו היא כללו (עין בתוספות דסוף מסכת ט"ז:) ומקום יהיה בפלגי הים
נשמע לפי לדין בתחילת של משנה הוא שהרי נקוד הכלל ונשמו
שאלתן ושמעת מה טוב תקנון מה יפה יושבין בכל הטוב שיש
בלבן בכל האה לון דיושב מאהב המלך ומשתתפו הטוב שהוי מושרש
בלב אשתון ומשקעת שהוא תוך לרשת כבוד ונקבע עשוה לפי הסוגין
משקה בלשמיה בלב הדבון הוא
ומלה יהושפט עז דוקא, שיהו גלוי הפרוטה הדבוק של הלשם
בהוא פאה מיבון- דק גלוי השם שקשור נפש הלשם ובלבון הפנימי
ידוע פאה והשפל ולא נשוו בלשפט ונשפט ממון הפלא כן לפי
לפני שהוא לפי בבון ל. משפט אותה פאה לעשו וכל מי שלמה
נשפט ונקשב לשמה עשו, ומתון או כאב ולקח לפי הלמוד
לשתלה להשיב דו לפי משקשה בשבון כמתון אל בהוא
הכו לפי באשקה בלשמה נשפט לפני שפי מלא יהו אשקה
נשפט לכאב אל לתתון ומי ולפי לאשה אשתה יהוה הפן
להשיב אשקה ויכו להוליא שיהיה אל אשתה אותה לפי משה
שהוא הדיפה של לימוד מאוד - ועתה שאתם הכתוב ושפני אוש
יכא ל' המלאכי תפלל מאב לפרוך דאוך ומהו צרון בוד ישפוך
ומלה רחת פה מ"ם-שהפרש קרא צה כי כתם מפוא שפלבים טרם
נצא להשיב לדון ואתם תמם טרם מוצר ובקבב יגיעה ועתה לעתם
כמו שנקרא דומם שהיום מתחילים מוסיפין אין על קיבוש השם
ומהו מוצר דון מאשון שאמרתי שאמר לפני לאור כשבוע לפי אומרת ובן כל
מעשרה נסוללת הזו שהישר הפסק לפנינו ובן הפתוחדת לאבוף פרוש
משיחי

כו

שלו הדהד אל מבוא השיא

ג, הטומאה שהה שלו - וא תרבץ כילה (מבוא השוכה פ"ד) דן אבץ למה
לו משפט הטומאה שאם לטמא פראוץ - וא שתיקה מבא, ומטלה
ואלף בשם נכלל הטומאה שפוץ

ו הקבא - כמבי יש כאן מי נוכא הכאיש לא יתר לעצמו מדרך הטמאות
לו ומשיכה לא הכלית נקבא תואה ר' יהקה - ואולה צה נכלל
הטמאתם מוך ה', כדינו אחר ושם דרך ארצנו ידיש אלקיך
כי השם אלוהיכם בתוכה וכואה ידשיעך של מקיה וא דבא עשין יב
שמקיא מהקבא שיש בו על עזיבה ולמה ויש תשלום שהוי וכל לקיח מעשה
כאומו שמן - מעשה יהקבים כאשר סיף למשר פ"ו על המאוכלת יפרק
ב"ה כי לפוות מקבלי וכאשר הוי מצוע לקב של מעלה הוי מרומת ממנו
מבוא לו משיר פ"ו על המאוכלת

יא - (ר' כאוקב שמקיא מהאוכלת הקי אפי הנשם הקבוע השלים ולבע להסיר מעליו
הרמת אולי כלבב אין בדבר להסתיר ואל טוב ואל כי שבו כדבר והוי מקום
לומר שזמנלין יובב ושם לבן אל לעשה הטוב ולא יוסיפו אבלנו ושם לבן לבשם
אחר הכשם בא כי הקולהו יעבד הלבב (יסיר בלי-מוסר) בקבול אל בית
לבי בלוב לבו טובות ואל יש לבי עקשות לב - פי אפשר לו כן לבן יכוכו
מעבב לפלות מכוסת הטומאה

ולפי"ב אינם מוסיף לבבך בשבו הקבא מה שמקיאין כאן מכבדה של לבן
של מעשה נבל, על אבק בקבול - ומכו כללי הלימוד להקיה מצפ - באבל בו
ההכרה בלמבב מעבב מעשה - ואבל הקיה הלבשת בלבות לפני) - ובקה ①

יב - הקבא כי שיבוא כלית הלבן ושמיע הקולן - פי' כי הכאי והשמועה
ואו שלם מיבדה בל מה למלה מעבב - מעבב בבל מה למלה - ובלבע
אולבם כלא ישמע

(1) ממש"כ דפסוק י"ד ואמר ג' דברים - וכל מעשיך דספר נבתדים משמע
שהכונה הוא על המעשה דשלימותו ניכר לפני הקב"ה וזהו צק
דלדו וישר פעלו - ואולי הקו' צאל ד'ו יכל להכיר מעללו של נער
קו' שהקב"ה יכיר מעשיו של כל אדם וזהו כל מעשיך דספר נבתדים
וכמדו' (11) מעללו הינו המעשה כמו שהוא פעלו היינו מה שהוא הי' רוצה
לפעול וזהו מעשיך

(11) מ' דאוצר במעללו הינו האמצעיים שמביאין להשלמת הדבר פרי מעללו
ופעלו הוא המעשה והמלאכה להשלים גמר תפלתו

כ"א

יג - הגמ' פתח עוינך לתקיפה - כ"ז מה כוונת הפסוק - שזה דאגה שלמה
(תוי"ט) כמו שלוחי המלכות יש אדם נוהל ונומוסין וצריך לשמה מלכתחילה
אע"פ שעושה לוחץ כדי לעמוד כשר לכתחילה, ונמצא כל אחד מהם
לה נכנס פלפה זכורה - והלומד לשמה זוכה לכמה שאומרים פרי עקיבא לשעבר
כדי הוא א' לשמה צריכה להיות אלימות מסוימת ועוף מקריב ביתן
כמים לאוקמי מילתא סוי"מ בשאר אדם הלומד שלא לשמה זוכה
למי שאומרים מתוך ומתוך עוף לא' לשעבר
(ואולי משם נלמד מקרא בישעי' (נ"ה, ד) שאין שמוע אלי ומלה הפסוק
בפתח עינוך - עמו בפיסוק על אמירה שלפי ואין מדבר הטעם מכוונת לשמה ועכ
יב - הגמ' - א' דמשנה כ"א ת"א (בב' ב"ק, ק' אות ב', ה') - דרותנינן בריך
לוקש הדיוקא - ואתרי בהשוקש בי' דהדיוקא לא תכלה, ממילא
בריך שיקטן דעתו מה שפעל ומפ שפשיט כי הדי הוא ריווק מהשוקש
ואף משיב מה הדי בשו רק שלא להשלות אדולת יומ, ואף עשה
מעשה טובים כ"ב כשפה מן הוים עיב מה שיש לו לעשות
ומכש שהשקעון קטנות מאד, עף מסר אבלו צידוק בהעשה וכדרב
כלי ונה מקטן מאד יותר מכדי - ולפי ענין המטרה והמשוקש
כן יקטן דעתו מפ שיש לו - דרותנינן מהסר הוא לאן שאר
יומ, מהה שיש לו

ט"ו שפני בעל - א' כב הקמת בימיו של אדם כשהוא קבעה, ואתרי מפרשים
המעשיה, ומי כמי - ושאינו מאדם בזה אע"פ שקלון דמאלני מפרש

ט"ז הגמ' - עי' דאין שומע פה ו בוודאני הטוריך שיהיה מוכנו. נפעולי
דמדוק וכיון שהכעס אין זכותנו מוטל יהיו לתשלום עד ר"ה וכשאין
משכיר (1) נוטלים מן השוק ממון המפות טובות שנותנ קמח דין אדם
למקום וכשעשה עבד עד מי שקלו בראוה לוקחין ממון המצות
טובות שנלך קבה.

(1) עי אנשים שקונים בתאבק (2) של דין אדם למקום

ג' ה- הכי קא משמע לאומה ואמר כי המשך לאומה לא יהיה קשה מאוד
ואחריה ויערך לו - אעפ"י שיודע כי אחרי אכזן ימלא פיהו תפלה
וכוא משל על העונש - וכלה הקיבוי סכלות כלי אפילו אויב תוקאת ליקח
כלאה ומכ ילמוד כי קשה הדבור לפני רשותיה - ועכה מבדכי
תשובון הבאלף על ענין הוי מתשב - שכב עדיות כלשה הפסוקים כי הבאוה
מוקדם ומאוחר אינו מעכב
ואי דמסי כ"ל אלף במשלש ריבבה - מה יעלה לילף למי שיכלים לשונר
ואלפים בבריתים אלו להאמין ואחלף מה היא מועלם שמם נושאים זכן
דואו תשובון דואו ונמשך תשובון של עולם כי בכה מם נסו ובאו ובאו
שכם יקבו כלא בדבר הבאויב להגיע הבאלף אל הטובה אשר הוא מוקם
לא עלה עכה

שם הגלא - א אלו שאכה מי שאומר בפעול ובמושלש מבוארים שאלף לאומים של עומה
(מ, ב)
בכה, לפרשאה אולשי יקבל מאה (ו' שבלה הק' מם שיעור (ב' ג, 3')

ו' כשי - אלף ראה לפלות כלאה הטעם דא דאמרולה עשרה ואבלה ומניע-
לו יסוד כאשוקה ואל אלף גלש קלא שאי לסקול- בעניה יאמלף מלאלו
ואל יאלא כל באולו לא כאלפל ולא קאשלה ואלא בבה כי אלכלם בה
בלה שכו' א מאסיבי עולם כאבה הלבקל כמעולה כמופלא אניע כמאבלה
וכן פי' בפלכי אל ישלה לשאלי מלכובל קשה ולשעה ו' - אלף ראה מאכלו
ואבלן ואלף לאכל ילית מאלו לבקלה בקוא ישי מלאולו ובפלך שכא יאלעלו
מן כמעלא יולש מלאניע א קשוע כי שכא בכל ולו אמיב מאי אכלו
ואב' שלי"ם

שלו בלו קבבה ואולי ישלה - לף פשלו כלא מבפלו קאשלף ילף אלו שכלו
ושלו מלשעלם - ואבלה - (ובכיל) שילמו מלשעלם קולא אחלף כי הלשע שכל
שלו בלו נכון כבבה שלשש הלאף קאשלה לבלי הפולע ושולף עף מלשעלו, ואל

רי"ג

פרק כ׳
(י"ט - כ"א)

אל תאמר

י"ט הרי - מי שהוא גולה סוד מפני שידוע דנפשו שאין נפש לאיש בגלוי,
אבל מן הרכילות יצרר כי הזהירה התורה שגם לא תלך רכיל
לא כן הדבר כי יאמרי אשר לא ימשול בנפשו מתשול בסופו לא
ימשול ברוחו מלכת רכיל ואל תדבר לפניו באשמת הוא וממי בני אדם
(כמבן אפי׳ לגעלות בממ יתם מכשילך דאיסור רכילות ועי׳ דאבל חיים ①
לא תשגרבו ולא תתערב למי שאינו מדקדק בדברין ולא יקביל להם
מחשבה - כי האיש ההוא אחרי אשר לשונו משולח לכל הרוח על רוחו
אף סוד יגלה גם רכיל ילך והרבה נזקין יגיעו מתדרתו

כ, הגר"א וכן הוא בתורה עצמה - שמדבר אותם - ועי׳ כוכבי אור (י"ט) חז"ל
אמרו ויכסוהו הבגדים ולא יחם לו מפני שביזה את הבגדים שבעת כנף ממל שאול
דמזבח והינו כי הטרוד הבגדים להחם הגוף וזה מתנת השי"ת ומאחר שביזה
את הבגדים לא עשו את פעולתם - ומי שהתורה אינה חשובה בעיניו לא תפעול
פעולתה - ועי׳ דפי׳ רבינו יונה שג"כ פי׳ שהפסוק איר במי שהרבה לדבר
אביו ואמו ועי׳ שקלים כמבן בפו ④ שהקל בקודשים מאבד נכונתו
הנה דבר מדבר על סנהדרין צ"ט, ר׳ נהוראי אומר כל שאפשר לעסוק בתורה
ואינו עוסק בהו כי דבר ה׳ בזה, רבנן אומר כל מי שאינו משגיח על המשנה
ועי׳ דמרגליות הים ② כל שאינו חוזר על לימודו (על השנות הלימוד) ועי׳ תפארת
אדום פ"ג מ"ב ר׳ חנינא בן תרדיון אומר שנים שיושבין ואין ביניהם ד"ת הרי מושב
- במדרשים דטליט מערבות ב׳ הול בקודשים ומגלגלים עד

כ"א רשו שנבהל למהר ולטול נחלה כגון בני גד ובני ראובן שמהרו ליטול
חלקם בעבר הירדן - ואחריתה לא תבורך שגלו כמה שנים קודם שאר השבטים
ועי׳ משנת ר׳ אהרן ערכ"ג (רפ"ק - רפ"ה) שבני הבולים על הממון
ואף שבודאי היתה כוונתם טובה לחיזוק התורה ועבודה לפי שהמקום
מתאים לפרנסתם ויוכלו להתפרנס בנקל (מצה) והיא תועלת לעסק התורה -
הרי שמצב המצבה הפוליטי דאדם - היא נעשית עיקר כוונתם

① הלי רכילות כלל טו (י"ד, ה) ועי שם אות י"א אם יודע שאי נתאנה
דמקח ציל האמת כאשר הוא כדי שוציא מחדירו אונאתו - אדל אם
האיש שהוא מספר לו דטדעו הולך רכיל ומסתמא יספר למוכר איך שפלוני
אל שהסחורה רעה ציע אם מותר לספר לאיש כזה האמת כי הוא מכשילו
דאיסור רכילות

② ועי בבשר מהרה שאן להם חלק לעוה"ב

④ כמדו מלשון כי קללת אלקים תלוי - צלצולו של מלך

פרק כ'

(כ"א - כ"ג)

(ר"ד)

ומטשטשת ומקטלת כוחותיו האחרים בכל עניני מעשיו - והכל נעשה
חומריות - וזה נודע מחסרון אמונה אמיתית בהרי חומר הממון
משום דרוצה ומושב להיות בטוח בלשכי קיומו עי' הממון ואילו הכיר
בהכרה אמיתית כי הלא מושגחי בכל רגע מן השמים ואופני טובתו
הם בהשגחה, וכל מה שהוא זוכה הלא מן השמים הלא לא הי' קשור
ולהוט אחרי הממון

כ"ג הגרא (1)

כ"ד - הגרא ידין בדרכו הכריך לו - אומרים ויל נאר קרן מון זין אל גאון
כ"ה הגרא - שעשה עדיכה מתחלה - עי' פי' הגרא (י"ג, ו) ורשעה תסלף חטאת
כמו שנא' כי כשלת בעונך כלו' מחמת העון אשר כבר עשה מתחלה
מחמת זה מביאתו לידי חטאת שהיא שגגה ונכשל עם זה, ועי' בהגה 93
ודרשו' כריך אדם לחזור אחר קרבנות לנבור ולהביא ולדקש על נפשו
ואולי אפ"ל בעי' פי' הגרא שהש (א, ט"ז) (ב"ה אל ערשנו) כי עתה אל שהקב"ה
מקבלו בתשובה עון עצמו אינו נמחק וזאת היתה מעלה גדולה
בדנין הדית מכח הקרבנות שלא נשאר כלל רושם מהעונות - ואולי עי'
הקרש שבו מגין עליו שלא יכשל בחטא ובשנתדלדל נתקן רק עי' הקרבנות

כ"ו הגרא עי' ב"ר (ל"ח, ו) רבי אומר גדול השלום שאפי' ישראל עובדים עבודת כוכבים
ושלום בינהם אמר המקום כביכול אני יכל לשלוט בהם כיון ששלום בינהם
שנא' חבור עצבים אפרים הנח לו - ועי' נח (י"א, ו) ויאמר ב"ה הן עם אחד
ושפה אחת לכולם וזה החלם לעשות ועתה לא יבצר מהם כ"ל אשר
יזמו לעשות ועי' בכתב וקבלה בחשמע בפוי לשון ניחותא

כ"ז הרי - כאשר הנר סבה שיראה האדם מה בדית כן הנשמה סבת
השגחת השי"ת באדם לדמון, ולחקור לדו - על כן יש לאדם למשול במעשיו
עם במחשבותיו - והנה מפי' הגרא משמע שיש מין השגחה מיוחד
על מחשבותיו - בהנשמה עולה ומעידה עליו
ויש לעי' בהמשנה בחדות (ב, א) בעי מה למעלה ממך עין רואה
ואזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים (שאין שכחה לפניו) ששם

(1) וכ"ל הר"ם דשמונה פרקים פ"ד מעלות המדות הן תכונות
נפשות וקניינים ממוצעים בין שתי תכונות רעות האחת
מהן יתרה והאחת מסרה - ואמנם ישרה דאמת הממוצע, ואליו
צריך האדם שיכון וישקול פעולותיו עד שתתמצענה - ומפני שאין אדם
דטבעו בתמלת עניני בעל מעלה ולא בעל מסרון והוא יקיל בלי ספק
פעולות מקטנותו - ואפשר שתהיינה מיותרות או מחוסרות, ותה' נפש
חולה וראוי שילכו דרפואתה - כשצא משיו נראה על איזה צד נטה
ויצא ונעמוד כנגדו בהיפוכו עד שישוב אל השווי וכשתוה נסלק
יפנו מן ההיפך - והמשל כשנראה דאדם שהיתה לו תכונה בנפש
ואסר דה מכל טובה לכוד הכילות, כשנרצה לרפאותו לא נצוהו
להכניל בנדיבות - אלא צריך שנדיאהו לפצר ויכפול מעשה הפיזור
פעם אחר פעם פעמים רבות עד שתסור מנפש תכונת הכילות
ואז נסלק פעולות הפיזור ונצוהו להתמיד על פעולות הנדיבות
וישקוד עליהם

פרק כ'
(כ'ג-ל)

רט'ו

לא הוזכר רק המעשים והדיבורים - ואולי בהמשנה מצאר
דעניני עוה"ז ואז יש כלל מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ומ
קיבושין מ. וצ"ע

כ"ח הגר"א - אלא כסאו הנכון למשפט - סועדו בחסד - ע' אבני אליהו דברכת השיבה
שופטנו - צבות ומישור לפני כסאו חסד ורחמים לפני כבודו כי ב"ד של מעלה
שופטים את העולם רק לפי צבות ומישור אבל לפני כבודו הלא חסד ורחמים
גם לשאינו כדאי והגון - וצדקנו במשפט - שגם שנצא זכאי מלפניך בחסד ורחמים
מ"מ משפטנו יוציא כצהרים ע"י ב"ד של מעלה ג"כ - וכמדו שחסר לנו פי' הגר"א
על פסוק זה

כ"ט הגר"א - ורב תבואות בכח שור - ע' פי' הגר"א לעיל - ורב תבואות
הוא בא מכח אותו אלמיד שהוא כשור בעל הקרנים ומרי"ל גדול
בפלפול כי הוא מקשה ורבו מפרק וממילא רווחא שמעתתא ומ
במהר"ל (דברוש עה"ת י"א) ישעבד כח הנפשי אשר לו אל התורה
כבחינת השור שכחו גדול - לעיין בהלכה דעון קשה ועמוק עד כי
ועשה עצמו בזה כשור הזה המשוה בכחו כל תל גדוה
ולעקור קרקע קשה לחרוש ולפרר בכח שלו את הכל באשר כח
נפשו גדול כנא ורב תבואות בכח שור - ר"ע הי' עוקר הרים
וטוחנן זו בזו בסברא

ש' ומ' פי' הגר"א (ה, ט"ו) בתחלה צריך לעיין בה עד שיצא ממנה בדר
מה, ואח"כ הוא יכל למצוא בלא יגיעה כ"כ, ואח"כ בלא יגיעה
כלל

ל' הגר"א גן נעול ע"ש - ע' פי' הגר"א על שה"ש גן נעול הוא תורה שבהן גן
סדרים והוא נעול מאד וגל נעול הוא נביאים שהוא מעין הנובע, מעין
חתום הוא כתרים כמשחז"ל בקש לגלות תרגום של כתרים ויצתה ב"ק

פרק כ'

(ל-

רט"ג

ואמרה דיק מפני שיש דה קלל משיח - והכונה גן נעול קאי על הסוד
כל כאילו אמר שיש גן והוא נעול ודתוכו גל והוא נהר עודר דגן
ואפי' כשיראה הגן לא יראה המעין שהוא חתום ממני כל חי
שלחיך פרדס רמונים - שדותיך והוא תורה שדלפ - פרדס רמונים הוא המשנה
עם פרי מגדים הוא פירות שמנים והוא נגד הגמ' שהוא שמן מאד שמרחיד
ההלכה והשקלא וטרא עד שילמוד הדין על דורי

הגאון דאדרת אליהו ישמ' (א,ו) ראש הלדה המה אשר יצאו וידואו לפניהם לכל
צדא, מני הלדה המה השופטים המשגיחים על כל עול לד הלדה הם
הזקנים הישדים דשידה ולומדים תורה שדכתד שהוא סתום כמו הלד ופה
הלדה הם הלומדים תורה שדלפ שהוא המגלה כדרך שהפה מגלה מה שדלד
ורגלי הלדה המה השוטרים
שם נגד ג' כמים שמרימים לצולתם א' במעשה דפרהסיא, והשני דדידור דמלדין פנים
והג' דמחשאה דנפש היינו דעצם - והנה לעיל פי' שחדורה שנצרר הדם
תחת העור ומכה טרי שנולד דעצם מליחה שורפת
מצודות - החדורות והפצמים הם המצבכים דאיש רע להעדיר ממנו עכירת המין
כי כאלה יקדל הגמול ויקר המין
① כמדי זהו שכתד כאן המה דאים על הרע. פי' אנשים כמים שמרימים לצולתם
והנה מה שכתוד ופי' הפסוק מתחיל לדאר מכל כגל ועד כאש

פרק כ"א

(א-ב)

רו"ג

א. הכ"ו - מפני שהרבים תלוים במלך ונתן לו השם כח להמית ולהחיות
להרע ולהיטיב שומר ש' את לדו שלא יטה רק לעשות עזירת השי"ת
על כן כאוי שתפי' מעמת פני הלבבות לירא'ה את השם ולא לירא'ת חמת
המלך ומהשם ידקש רחמים ואלו יצפר וישא מניו כי הוא המטה
לב המלך לכל אשר יחפוץ

ועי דיאורי רבינו חיים מוולוזין (קנ"ג) כל המיצר לישראל נעשה ראש אמה וכו
הקב"ה שם במפלתן של ישראל - ואי' הגר"א כי בלת שפאו הדיוט הוא בבחירתו
ויש לאל יצו להרע כמפצו ולא ישאיר משונאיהם של ישראל שריד ופליט על כן
נעשה כאש שר ומשש והכלל הוא אשר לך מלכים ושרים ביד ש' לכל
אשר יחפוץ יטנו נאין בכחו עצה לפעול מאומה
ועיש שמשיא מפחיד"א מהרש אלגזי עדדים משלו בן פורק אין מירט
לא מלכים אשר לדם ביד ש'

הגר"א - הם ע"ח ע' מכות שמשיא קרא ד'שנה אני ש' אלקיך מלמדך להועיל
מדריכך בדרך עלך - ועי דר"ו (כ"א, ב) מדות האדם וטבעו ישר"ים דמנין (1)

שם קונטרס ס"ו ש' אות ד' ועשית כבל אשר יורוך קאי על כל
חכם שראוי להוראה - וזל ספק דמחלוקות חכמים אינו דומה לשאר ספקות

שם - עי ריטב"א מרודין יג' ב"ה אלו - היאך אפשר שיהו שניהם בדברי
אלקים חיים ואי' כשעלה משה למרום לקבל התורה הכאו לו על כל
דבר ודבר מ"ט פעמים לאיסור ומ"ט פנים להיתר ושאל להקב"ה ע"ז ואמר שפא
זה מסור לחכמי ישראל שבכל דור ודור

ד. הגר"א - מוסד אלמעלה - והנה מדובר במולכין אותו לטוב - ולפי"ז הי' קצת
משמע בכונתו כאן לבאר דאוצ שאוצ שכל הדברים ישרים דמני דעלו
(ואי' א"א לו ע' ראיתו המשוחדת לבחור הדרך הטוב) אם ש' הוא
הדוחן לדות ויודע מחשבתו - הינו שבעצם רוצה לבחור בטוב ומשו"ה

① ולא יכיר דיוומם על כן קשה מאד שיתקן האדם טדמו ומדותיו
אמנם השי"ת עוזר האדם ומתקן מדות לבו ומטר את רוחו
להרגיש דתסרונו כאשר יכון האדם לדרוש האמת וללכת אחרי השם -
כי אעפ"י שנתן השם היד האדם דחירת המעשה אבן מטה לב המלך
וכן מחליף הטבמים הרעים ומתקן הלבבות כאשר יכון אדם ללכת
אחרי השי"ת ולעבדו - וכמדו צהו כונת הגר"א כאשר יחפוץ האדם
ואולי דוקא ת"ח מכירים שלפיכין עזר מד' ואין לסמוך על בעתם בהא
כל בדק איש ישר בעינו

② בשאר ספקות כתו"ת הספק הילף הבדר במצאות אל הספיקא
בפלוגתת רוכמים אין הספק על הדין מצד עצמו איך הוא באמת
בזה אינו נוגע לנו כלל בעל משמעות בעתן נתן לנו התורה ואין
הספק אלא על מי מהם כיוונה התורה במאמרה אל השופט אשר
יהי' בימים ההם ובמחלוקת ב"ש וב"ה קודם הב"ק בשניהם הן ב"ד
הכאוין להוכאה ובדר שניהם נכללים במצות ועשית ככל אשר יורוך
ואין שום נפ"מ למעשה מי מהם כיוון אל האמת לאמיתו

פרק כ"א
(ב-ד)

רו"ח

מוליך אותו על הדרך הטוב, ואע"ג שבה [illegible] בפסוק זה, אבל קאי
על פסוק שלמעלה יטני ודוק - אבל סו"ל בדרו כי כל מעשיו נגרר אחר המחשבה
אינו מוכן וכן בדרי הגה אינו מוכן

ג) אותו דמס' סוכה מ"ט: ע' משב' דעבשי"ת דמגדית קופת עזרא תשנ"ח 5-13

ג) הגר"א - וכנה רפי' הראשון מסדיר שיש ליווי ללכת בדרכי ד' ולא על הדאת
קרבנות - רואין שדרכי ד' חשובין מקרבנות, ושוב מוכיח שדרך ד' הוא לעשות
צדקה ומשפט וממילא מוכח שחשוב מזבח (וצ"ע מדוע הוצרך להבאראי מפסוק א'
על יסוד של פסוק שני - ודמפלק השני מציא שדקרא איתא שחסד והשכל
נבחר מזבח, וכאן מוסיפין שגם צדקה ומשפט נבחר לד' מזבח - ולפי"ז מוסיף
קרא זה על צדקה ומשפט

ס"ס - נגד נדר אמר משפט - כמדו' קרבן של נדר הוא התחיבות על עצמו
וע"ז אמר במשפט נבחר (אי' אי אירי בהנהגת משפט עם עצמו [וכמ"ש
הגר"א מגילת רות (א,א) ולע"נין תאות הגוף צריך לצמצם ולהתנהג במדה"ד
או בדיני ממונות)

שם ונגד חסד מזבח - ע' בשע"ת לר"י (שער א' אות כ"ה) האקדמנו דעולות
דוגלים בני שנה הירצה ד' באלפי אלים (אשר אקדמנו בהם על רוב חסדיו)
והיתה התשובה הגיד לך אדם מה טוב ומה ד' דורש ממך כי אם עשות
משפט ואהבת חסד - כי זה נבחר מן העולות והמנחות לקדם בו את ד' על
עסדיו

אבות דר"נ (ד,ה) פ"א הי' רי"ב יוצא מירושלים והי' ר' יהושע הולך אחריו ①
ד הגר"א נר רשעים הוא עין רעה - כמדו' דנר מושאל על המחשבה - ונגדר עין רעה
שמוצר בטובתן של בריות

שם - ע' בר"י אבות (ה,י"ט) השלשה בדרים כוללים כל הפחתות - כל עצמות
הלימוד שלמדו מקלעם הרשע הוא ג' בדרים הללו בלתי רעות אחרים אשר
עליהם הוא תלמידו בלעם הרשע כי בהם הוא כלולות כל הרעות ואם רבו חלקיהן

① וראה את דיהמק' חרבא אלו' אוי לנו על זה שהנו חרב מקום שמכפרין
בו עונותיהם של ישראל' אל בני אל ירע לך יש לנו כפרה אחת שהיא
כמותה ואיזה זה עמ"ח שנא' כי חסד חפצתי ולא זבח

② וכן הנא דמצודות והוא מושאל על המחשבה כמו אל תחרוש על רעיך רעה
ועי' בכ"י בשע"ת כמו שעשה אבל חרישה בשבה כבי לפרות בו הזרע
ולאסוף רוב תבואתי (הנא מרפה את הקרקע

פרק כ"א

(כ"ה - ל"א)

ה. הפלא - כאשר שטרנן ומשה חושב שאיב נעיב מושכן יש טעם וכך תמיד

ר' ס"ג

ר' סג - אין המהירות מדין התחייבות והצינעא אלא מהשוואה להתרוץ שיקבל המשיכה והמיתון למשה הוא מאיפה הצטיעע. ואיפה שיטת מקבל שיותר למשה מחשיבא לעולם ומבין מובן למה הצא ואמרו מחקרי התוס' כי פרי כל המהירות - תרטה ולא יספורנו

1. בכ"י - הלך האובדה כמוך אשר יפסיק רוע כי מקדה קל ואקפץ - הלה (2) (משך ל"ג כא) ויבילהו מיקץ דמיעת הפועל הפראומי כמוליך מעות (1)

ל- רש"י איש ומוצא צר סר מן המצוה ברכו הפכפך - אל דית הלוי עבד פרשת ויצא - אל כאיר עלך ואבל אמו ועל מנאפוף עלקך פוך שלח - דברה ושונך אבמיך מכמה מישר קאמיך עבדה ישל אמך תמן בוסי על לא עבדה עלו כעת לפרש כשרצא ליפך אתה דכפן ומקללו קלוזה פנים יפות ועל לא עבדה עלו כעת לפרש וכן על מנאפוף אמו' דכפן ומשתבע אמן דרוסק ואכל הוסף פרשה - הלא משנאיך ב' אשלא - ומכל כי הוא חטא לבול יש קבל כי לעולם וכא בעמו של אדם מעוכב על הדיבור - דקש שלו וכפהו - ואלו טענת שוכל המצדק לכאור אלו שיש לו קבל גיוכלח - ושמע אומר משה קאמיך עבדה ואכל הפיפך של מעוכב על הדיבור וכובל אלו

הלי - כי אלפו שמבוע הכעוב למבעות דו הלמו בכבוד נמשו לו כי יכוח כעלמו ויבל אמא ויקוף על -ובנים ובוא לפ לבעה אלפו שכולה אומא המצדק אמיך כל הום כעבמו אלף הפאלה ובכל המצדק אלא כוללת מלוכה אלא ויבל אמא ויקוף על -ובנים ובוא לפ לבעה

על הפלא ועל הכובפים אמר התמבה מתמצ א' ומל (ל"ג) כפאלה נקבאל

אומרה מכל וכל כי כן כתוב למען ולכבך ב' אלקיך בכל מעשה ידך

① לא יוכל לתקון שיפול בכמוהו עם הצדיק לפעמים כענין ראשון
עם בלהה כאמרו פרוש כמים

② כי לא יועילו לבעליהם אחל ישתיתוהו ואבדוהו והאוצרות מבקשים
מות וכודפים מפלתו - והנה בפי' הגר'א כמצו יש ב' מהלכים או
הלשון שקר מבקש מות או כמו שפי' בהגה דהאוצרות מבקשי מות

פרק כ"א
(א - י"ב)

ר"כ

אשר תעשה אף יעסוק באמונה מאד ולא יעשה עול שלא יגע
בממון שאינו שלו ממש והיינו של איש צר - ולכן נקראת התמדה אשה
זרה שהתמדה מביאה לתמוד ממון של איש צר

טו הגר"א ודית חדר דמקום שרגילין ב"א תדיר - משמע שיש יותר צער כאשר
מריב אתו דרבים

י"א הר"י - ובהשכיל לחכם - כאשר תשכיל לחכם ומה שגה דמעשיו תבין לו ישמור
הדעת ההיא ולא ישכחך - כי חרת אותה לעולם על לוח לבו מפני שנכשל
ושגה בדבר וכאשר אמרו רבותינו ז"ל אין אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל
בהם

י"ב הגר"א - עי (י"ב, י"ד) לעולם יראה אדם להוכיח את חבירו על דבר שלושה
לא טוב אל שאינו יודע אם ישמע לו אם לאו כי אם ישמע לו ויטיב את מעשיו
אז כל המצות שיעשה הם עי ויטול שכר כולם כמו הלושה בעצמו כאילו
הוא עשה ואם לא ישמע לו מ"מ הוא עשה מה שמוטל עליו ונוטל שכרו עז
ואיתא בכתבי הארי ז"ל שאם אדם מוכיח לרשע והרשע אינו שומע לו הוא נוטל
כל הטוב שברשע והרשע נוטל ההיפך שיש לצדיק והוא בסוד מה שאמרו
זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן והרשע נוטל חלקו בגיהנם

י"ג הר"י מדה כנגד מדה כי זה העני קרא ולא ענהו גם הוא יקרא
ולא יענה על כן לא יאמלך אדם את לבבו מתת לעני כי ישאל
ממנו אעפ"י שפיצר ונתן לכמה עניים - ועי רמ"א ויתן האדם אל לבו
שהוא מבקש כל שעה פרנסתו מהקב"ה וכמו שהוא מבקש שהקב"ה ישמע
שועתו כך הוא ישמע שועת העניים

י"ד הר"י - ראוי לאדם לרדוף לצדקה ולצרוש על צרכי העניים ולהשכיל
אל הדלים ויקנה לנפשו שכר עצום ורב - כי מתן בסתר יכפה אף

גם הגבירים הגדולים חיפשו אפוא את 'אנשי הקשרים' עם שלטונות הצבא, על מנת שיעבירו את הכסף לאדם הנכון.

בעבור זמן קצר הגיע אכן מכתב השחרור

וחנה, הגיע פעם גביר גדול לרבי יצחק אלחנן, וסיפר לו על הצרה שניחתה על משפחתו בהודעת הגיוס שהגיעה לאחד מבניו המופלגים בתורה וביראת שמים.

הגביר סיפר שהכין סכום כסף גדול, אבל הוא חושש כנ"ל, שיאשימוהו בנתינת השוחד, ולכן הוא בא לשאול את פי הגאון האם לתת את השוחד, או להימנע מכך.

אמר לו רבי יצחק אלחנן: 'יש לי מאכעיר גדול ומוצלח מאוד, שיעביר את הכסף בשלום לכתובת הנכונה. אתה יכול להביא לי את הכסף, ואני אסדר את הדבר על הצד הטוב ביותר'.

לשמע הדברים, אחזה את הגביר שמחה גדולה עד מאוד. הוא אץ-רץ לביתו, הביא את המעטפה, ומסרה לידיו של רבי יצחק אלחנן.

כעבור זמן קצר הגיע, אכן, מכתב מיוחד, ובו התבשרו בני המשפחה על שחרורו של חבן מן הצבא.

כוחה של ברכת יתומה!

חזר העשיר אל רבי יצחק אלחנן, ובישר לו בשמחה את הבשורה הטובה, ואמר: אם יש לרב מאכעיר כל כך מוכשר, מדוע לא לפרסם את שמו, כדי שיוכל לסייע לעוד אנשים?

חייך רבי יצחק אלחנן ואמר: בוא ואגלה לך מי היה המאכעיר שלי. באותו רגע שבו הגעת אליי, וסיפרת על הצרה שלכם ועל רצונך לתת שוחד לקציני הצבא, עמדה בחדר השני שבביתי יתומה שהגיעה זמנה להינשא, ומיררה בבכי על שאיש אינו רוצה לקחתה, משום שאין לה נדוניא מתאימה.

לקחתי את כל הכסף שהבאת לי, ומסרתי אותו לידיה, והיא בירכה אותך מכל ליבה, ופיה לא פסק מדברי ברכות ואיחולים. ראוי תקוה שתפקד (ירמיה לא, טז) זרעי בית ישראל

האם הינך יודע להעריך כוחה של ברכת יתומה?! - אמר רבי יצחק אלחנן, והוסיף, שכיון שהקב"ה חבטיח שכר כה גדול למי שעוזר ליתומים ולאלמנות, ממילא הבנתי שאם אעביר את הכסף לידיה של היתומה, תבורך אתה מן השמים, ובנכם ישוחרר מן הצבא...

נו, אז למי אין צרות כהיום הזה!!! ראו נא גם ראו לאלו דברים אפשר להגיע על ידי סיוע ליתומים ואלמנות.

פרק כא

(יב - יג)

כאן

שאין יתלוי אדם בדבר מתן קסמי שאין קצין לו יכבה אלא - עין רואה

בדבר כאדם אומר שעתידה אילן הקצירה מפני מטאטאין ויכבה שמא יתוק

והוא הלקוח קסום אמה עצה - כי הלקוח המעולה המצוי מן המוצא

שאין הדעת יכול ממנו נוטלה ואין הנמצאין יודע למי נותנה

את הגלגל לפי הראשון כאדם שיש לו עניינים קסומים ומיין לקנות (כמוש

רש"י) ושותה קסום לדין (בבלי הוקשה לרשון שותה את אירו לקנות) ואינו מעלה

אמה ע"ר

שם - רפ"י משנה - ואולם צה היו מקוד להטביל הוכחו קשיין לישנא דמדקד שכך

ג"ו רש"י - שאתה להקיה לעשות בין דקדוק כדי לצטרף לתי הלוהב ושאתה

להבדיק שהקיה מפיא יוכין עליהן כדי שיבטל לעולם הדא - ולו כדינן

ולקה (שור ג', ג') בכבון תסכין והפשוטן קסם הוא מע - ויבוא על לדבר

כי כאשר מוכר אינו את דין ב' אלקיך מעכב - ולע"ז רשע (ד', ג) ואבד תשכיל

כי מוכר השיב לטובה בקנה - וכפי שם תשאו ולהעדיר את עון - וכשם

יקלו האדם את מוכר ב' לאוו לו שישמע לדיוטין לפי שמועלתו גדולה

נשתנה נס לו לחבוא לפי יצאלה שיכפו כמו על שאר הכבלמוא

שכן כוס ישועות אשא ובשם ב' אקרא קסה ניתן אמבטו ובשם ב' אקרא

ואינא דספרי כ"ב שאדם שרוי בשלוה אין מתבסר לו מתנאין כלום ואו

הדיוטין הנו מתבסר לוקוח

על ואתה לפרוש אזן לפי שאין נאמנין לו לשוב ואין הדיוטין מועילין לפה

ומצטרכין ולו לחזור

ט"ו - קפלא ע' מפ' שיבא שובה אשתו

י"ב הלו - מי שאומה השואה לתינוק הוא אינו מתוכ - כי אל עשר הוא יניקון

הדיוט ומתוכ מן הקדה הדיא - ואולם גם מטעות אחרים יש לשנות - כי

הנה רוצה עושה את הדוקא יותר כאשר ישנה להשלין, ומה נמשך אותו המוזר

אשר בן

אומה יין - הנמשך אחרי הין ומתני המאכלת לא ע"ו על הדוש כי הוא מתקן

1. והשנית להזכיר ולהשיבו מדרכיו הרמים
2. וייטיר דרכיו ומעללין

דף כ"ב

פרק כ"א
(י"ג - ו')

אדרין על המלוה ונקיץ מצה לראות מלוה כי אם ולדרות מן הטלית ואמר
וכאשר ירצה את מדת הצלה ידע קמבולת הדינין

שם הגלילי - כי הוכרה מתנמנם פני - כמדן כונם שרואה שאין זו ממש רשות הכשלים (2)
שם הגלילי ויראה הוא היסק השמות (ע' קבוצת אותיות ת, ר, ע) בכל פלוגא
בירו בן לומלע קמי מאכי קבאיא קא ויאמר לחלא מינך ודעון דחוו בשאר
ישובא בתיב קתנואא בקובי אוריא - ושוב ונלוו דכתיב באסור ה שלין
ולמחר יהיב רשות בין דמוך בעלמא - וכמדן משב היסק השמות הוא
דמיני אומר

ו"ת הגלילי הקבלים - ר, ר-כ"ל בדיק הוא המושב לבקרות עין הדריוא ונוען משלו
לכרים תמים את שלא היו כאנים את למטר שמתפ - ושנים הם המוזכרים
את כ' קשכל ואומר בשלח ומפורשים ① - ולפ"ז משב והיכתם רשו ל ומל (כ"ו)
נפש רשע אומר רע

ומנה אלה לבד הבאורים לפנים ידית כלום פרשת נח בכל אפן עושה
דמעשיו טרע שלא יצוותו להיות טרע נעשה קבע למעשיו ונמצא
לכל א יש חלק דמעשה תקיכו בפרשת דמטאו מקיום המשוקה להרע
אל שמעיא ממנו בקבע על להבדיק וכשהבדיק לפרעים דאינה תמא
כדי יש להכשר חלק לקבול בקבה התמא ובזא הו' דמוכרים ימן כי הוא
בשעה דו המשקה ויכל להיות לפרעים שאפ' לו חלק לקבול בהמא
ועוד מהבדיק שעשה - ובזא מאחר דכשכ טוב מעט לבדיק (אפשר לפי
לעשות רק טוב מעט) מהמון כשאין בקיא (משום שהשפעת הכשרים מונעת
מלעשות טוב

ואולי מעלת הישיבות על הבקרים בקרוב שהטאו קטן מהטא הבדיקים
ומפני קומב את ובוקר ולא דשכם מיהודה שהישיבות עושים לפנים משובב
ומשובה מיקל עליהם בקבלה דבקים

ו' הגלילי טוב לשבר דמאיר - המאיר עין על מסורתנו שהמ דבר ואין בדעת
שם שלח בדר טוב מיושב הישוב מעשים דבעלמנו וכעס
ו' דהמתם הקבש - אדרבה מלמד שבתק - טוב כשהים מרחם
שלו - וכשהם לו בלי רע - כמדן בה דא לו ו' שהא קבשם המוכיח את הטהא הסרון

① ועי רדינו דתי - הישר הוא המכיר הישר, ודומר בו והוא יסקול כל דבר
קשה שיחייב לו הישר והוא הנכנע אל האמת

② ואולי יש להוסיף דאם אינו חסר מה"ת יש לו סיפוק מהתורה וכמ"ש באוה"ח הקו בדרים
(כ"ו, י"א) ואין טוב אלא תורה (ושמחת בכל הטוב שאם הוא ב"א מרגישון במתיקות
ועריבות טוב התורה הוא משתעמים ומתלהטים אחרי ולא יחשב במניהם מלא עולם כל
ונכב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם - ואולי דהגרא מירי דאלי
קודם שיגיע למדרגה זו ע"כ"פ עי שאינו איש מחסור יוכל להכיר הריקות
של שחוק הכסילים

רכ"ג

כ. הלכה הוא מלוי את הכל - כהוראת הדקדוק שאוקלקן האובד שאפשר - ומלה הפסוק נ"ב כוונה שעובד אחר האומה על ישראל ומשמ כוונה כאן יתרון כאשר עשתה אתם האומה - ולימוד ענין מה שיכול לעשות לישראל כ"א - הלכה מתלה כאשר ודיוקים אודך מה שאינו עומד ואוכל דיוקים יש אודך מה שלא עומד

שם ודרך תוכ ימצו תיש - לך ד' תוכ כי אותה אשלח לגוי כמשפטן ולי תוכח בלבדו שאר הקטנון (קטן) ומלה מצה כי אין הוי מעשה הראשון כוונ (1) שם הא' הוא עומד הלבוע והוא הנקבא כשלה - וי"ש לא מה שאתשלין ג'יק של עושר וכלה ואולה אפ"ל בא כאותה ל כאשר (לא, ל"ג) כי הכוכב מן הכלוב הכשלב כובש אחרון - ומ"ש כקוב אחר לשמה לא במן הכלוב השפל והמאוס אלא תוך מכקוב ד' אשר תוך מכלבו כי כלוב מכוונים ותלון - אפ"ל כאפ' אין צה אחר דאבוע הש צוכה רק לשלב הלבוע דאמיתין הה עיקרין - וכאפ' הלבא מפרש כלב כי הלבא - יפו' הראשון כאפ' ויוכד הוא שהכניע הוכה לעכה לעל שבאל ל' בית הלוי יפיע יתכו (שה"ש ד"ה לחרין) לא בשנים הוי עם בוזפות אשר עין יהיו מכה אחר -

שם - כל תכף - ל אחרת הלבא (שונ"א את ה') מלשון כאיבי דעין הכתוב קשה כיון עולאן קדישין מה שעלה ל ילקה אוין ואלהו הכתוב ושכרו מקומות שכוה סרע שעלה ל אפין לא עכה ל אף הוי אלו הלילות הקדוש ואלו הי' דשלים ל' ולי' נשמה כאלהיכם ואלו אלו צה לאחר אבלי שפו"ל דקדוק על"י הקדושה (2) נשמה מפי לילה כלילה עוף אחפו על פרעה הקדושה

אחף כעין ל' לילה הקדוש לא יפרש מאין דקדוק כי הוי כאוס וסוף מאה מלילות כך מאין ל נפלא אשר שאינו מפו הקדוש

(1) הים במספר לא יהי' שקול בטובה אחת מן הטובות הבורא עליו בעה"ב
כ"ש אם יהי' לו חטא ואז יבקבק הבורא על האדם בתשיעת הוצאת
הטובה יהי' כל מעשהו נבחד ונשקע בקלקה שבטובות הבורא עליו ומה שיהי'
מעמול הבורא לו על מעשהו הוא מחסד הבורא עליו - ויש להוסיף לפמ"ש ברו"ח
(פ"ג מ"ו) ד"ה בכ"מ כי באמת הקב"ה הוא נותן כח לאדם ללמוד ולהעות אורה
או לעשות אזה מצוה וכמ"ש אברים שפלגת בנו וכוח ונשמה שנפחת באפנו
ולשון אשר שמת בפינו הן הם יודו ויברכו ולא בכח שלנו וז"ש בכל המקום אשר
אשר אזכיר את שמי ר"ל אף שאני הוא הנותן לך כח לעשות חיל בתורה ובמצות
ומשורת הדין לא הי' לך עלי שום תשלום עמול אעפ"כ נחשב לפני כאילו אתה
עושה רק בכח עצמך ואבוא אליך וברכתיך - וכמדו' זה כמעשהו כאילו עשאו
(2) ואז אות ס"ח ומכעלא בפומ' הי' שכל עני השונה לא בראו יתש רק
לזה התכלית, שכל מה שלא תהי' ביכולתו של האדם להשיג בעוד הנשמה
מחוברת בעוד עם אחר כל הימיעה והעמל מצד העוד שהוא מסך מרדיל,
מעלין לה בשונה שהיא מופשטת אז מן העוד ומלובשת בלבוש
העליון חלוקא דרבנן

פרק כ"א
(כ"ב - כ"ד)

רכ"ב

משמע שפה"ל גילוים גדולים נוכאים גם בהקיל

שם כמו ישע"י הנביא שהביא הקדושה - אלי כונתו לפמ"ש בנה"ת שער א'
פי"א המלאכים המקדישים בשמי מרום ממתינים מלשלם קדושתם
עד אחר שאנו משלשים קדושה למטה משום שאין בכחם ויכולתם
כלל מצד עצמם לפתוח פיהם להקדיש ליוצרם עד עליית
קול קדושת ישראל אליהם מלמטה - ואילו היו כל ישראל מסוף העולם
ועד סופו שותקים מו מלומר קדושה ממילא בהכרח היו גם המה
נשתקים מלהקדיש קדושתם

והענין של מוריד בכל ע"ת אפ"ל דוו בחגיגה ט"ו אשרחי רבה
יר רב שולא לאליהו א"ל מאי קעבד קוב"ה א"ל קאמר שוועתא מפומיהו
דכולהו רבנן ופומי דר"מ ליק א"ל אמאי משום דקא קמר שמעתי מפומי
דאחר אמר ומאי נפ"מ ר"מ רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק א"ל השתא
קאמר מאיר בני כך אומר - וכמדו שהנהגת השמים ודעת תורה הורד לארץ

כ"ג הגר"א II - ע"י אגרת הגר"א - אחל דבדרם אסורים - צריך ליכד לשאול
למטה הכבה מאד ואא לשער גודל היסורים והצרות שסובל
כשדיל דידור א' ולו נאדד אפי' דידור א' שלא נכתב
שומר פיו - ע"י ר"י שלא יאכל האדם צולתי לקיום נפשו ולא ימשך אחרי התענוגים ①
I שם בתקום צר מאד - ע"י לקמן (כ"ג, כ"ג) ובאר צרה נכרי הוא היושב בדיתו
ומרחיב נפשו בתענוגי מעדנים וממלא תאות גופו ונגדו ערוך המקום
הנקרא באר צרה - הוא המדור השני שנקרא באר שחת

כ"ד, הר"י - צ"ד כולל אכזריות, ושנאת הדריות, והשטחה לאידם
ודרישת רעתם ויהיר הוא בעל הגאוה - האיש אשר שתי
המדות האלה בנפשו לך שמו כי הלך כולל אותם והוא
בעל להר' והמתלוצץ ולועג לבני אדם כי הוא הצדון הגמור

① על כן יניח המוגבות

פרק כ"א
(כ"ד - כ"ו)

רכ"ה

כי יציק בלשונו לחדריו ויכלימם ויחרפם ויפחית כבודם
וגם תשתמל עם צאת היהירות כי יתכון לתת דופי החדרים
לבלתי היות יתכון לאיש עליו
עושה דעדרת צדון האיש אשר אלה לו אל תדמה בנפשך כי יעון
הלשון בלבד עמו - לא כן הדבר אבל עושה עם חדריו בעדרת
צדון - כי עת שוכעוס על האדם יציקהו - עד להשחית

שם הגר"א כי דרך הממלא תאותו אח"כ מתגאה - ועי האזינו (ל"ב, ט"ו) וישמן
ישרון ויבעט וכתב הספורנו - ישורון קהל תופשי התורה פנית אל התענוגים
הגשמים

כ"ה - ר"י הוצל בוחר בעצלה מאהבת המנוחה והעצלה מביאו לתכלית הצור (2)
כ"ה הכ"י מאנו ידיו - כי הרגיל אדריו אל הוצלה וההרגל שלטון עליהם
וכאילו ימאנו ידיו - וההיפך בעתן הזריזות כי כאשר הורגלו האדרים לזריזות
לא תכבד הלבוזה עליהם כמ"ש ותעש בחפץ כפיו - וכאה כאלו החפץ
נמצא בהם

כ"ו הר"י אל תדמה בנפשך שהעצל מיאש מכל משאלותיו אחרי שהם רחוקים ממנו
על כן לא יתמיד תאותו לא כן הדבר אבל הוא מרבה להתאוות מיתר
בני אדם וכל היום התאוה תאוה כי כפי התסחק יכולת האדם והשגת
התענוגים הגשמים כן תרבה תאותו - כאשר אמרו אינו דומה מ' שיש לו
פת בסלו למי שאין לו פת בסלו
והנה הצדיק אינו עצל למען לא יצטרך לדריות כעתן שנא' יגיע כפיך כי
תאכל אשריך וטוב לך - ובעתן עבודת השם הצריכה הזריזות האמיתית (1)
כי זה כל האדם

וצדיק יתן היפך מתאות העצל הודיענו אעפ"י שישיג אל התענוגים יניח דברי התאוה
ויתן לצדקה וכן כתיב כל היום חונן ומלוה ויצמצם ושפך בעצם למען תת
לענים ולאביונים

1) ע' מאמרי ר' ראובן פרשת בא מצוה הבא לידך - בדבר נו הגיר מצוע
לא רצה מרבני להמתין עד שיקבלנה אחשורוש, ולא חפי' ברצון ולא יבטרכו
להתענות ולצחות מצות מצה - אבל מצוה הבא לידך אל תחמיצנה
מצות לא תעמוד על פי רוב - וע'ש שבוד זכה לזה שזכה בזיב ששמע
מנתן הנביא חזר מכל שיטתו ושאול שהה

2) כי תמיתון תאותו לפי שהוא אי' למלות תאותו בדבר, וכאשר
תגבר תאותו בדבר ויבקש לטרוח ולעשות מלאכה כבי שש"ע אל הדבר
שיתאוה אלו הנה ידיו ממאנות לעשות

פרק כא
(כ"ה - כ"ט)

(1) רכ"ו

ולע"ג יעשוך - הדיוק כי אפי' עין כמה פעמים ביום לא ינזע מן הדין
דעד שיאמר מאן כאשר כתב אסף אינו מצוקע בין פלג הוא יקכל ולא יאמר
מגיד
כ"ג - עיקר הקרבן ע"י שחיטה בין מ"ג עולה אא"כ
כ"ד הגיד - וכן הוא ירושלמי - אע"ג דכתיב סתם - הוי סתם יבמל
בדק מתנות כהנים דמשקים דפרט - הוי דומיא דשחיטה שאין ניכר אלא
נכרא ומאיר שאומר הוי עולה ומוכ (לה) שחיטה מדכתיב בשחיטת בהמה
כלי שמאפלל ושם בעיב מיני ולא כאילו ידיו ורגליו אסורים ואין ידיו כח
לקיים מאומה ולהכי"ק מתני' בעיבת ושלחה הוי פי' הגיד (ע"ב)
כי שפלה בין כלי האוכל

כ"ה הגיד - א ומל (ע"ב) בכך הוא שאפלה הוי דפרט לישראל בשאר שאומה ומקום
ואחר נפסק - והרמב"ם (2) כתבו דבדברים שאופן הימיבו שאפן דומה שלא ונפסק
כיון שנשחט מוכר ומכתה ושאר כולם מי שנשחט ומקבל עליו מכתה
ומוכר כשכר שה לגבות יפרה - ואולי אפשר לראה מדברים אפי' בדבר הכי
שהר שני אלא כיון הוי כלל אומר אף אין אלו מי ת - ק' ראה מדבר
אף באפן לא יורד נפשו מה יעלו המוסרים כי אפי' שבנפש קלון
ביום שאין יכולת בידם ויורדים מלדון - אבל בבית באפן דשאר
המוכר יורד נפשו, ולשון מדברים אל לון - (ו"א קצה השחר יורד
את הקשת הלב לבהיר מי מרגיש ואחר שאפשר לשון מדברים אל
לון) ולשון קבל שאיב - אף אשר אקדל נפשו מהוכר ואב אשר מטלה
משאע שמפרשא אחרונים הוא שאקדל נפשו מהוכר וכמו משב הלפא
ומקדל עליו ובזק - וכאב מאפה כנגד מפה הוא יו שמשקיע את עצמו
כ"ו הגיד הרשע - ואין מתרגם - כאפי נטוע קדמיו הבאפן שלא לכהוב
עד כניס - אין אפן מתנקלני קלות (בניו (בניק ת"ו) השה שאומה ילדה בכשרין
נאמנת חניקה אין אשה מעוברת בנו יכנו ילדה - הוי שעשה אבן נשר

1. ע' מאמרי ר' כאובן פרשת בא משנה הראה ליצף אל תחמיצנה

2. ומי שעיר אוא סי' אי אות אל . ובדברי יוסף כתב שראוי לקדוע עת ללמוד דספרי מוסר כי כל הגדול מחבירו וקדלתו כי תחלין היצה"ר הוא תוכחת מוסר

3. צדרים אלו מתאימים למה שאמר הגר"א להמגיד מצוצנא הנאף משפטים ירא"ת שמים על אחרים ואל הגר"א למשל שיש כוס גדול באמצע ומסובר דכוסות הקטנות וכאשר שופכים בתמידית לכוס הגדול ישפך ממנו לכוסות הקטנות

רכ"ב

שם - כמו שנץ הכתב בנימין אינה רק לא משתנה בזה היכה עצור בנימין
הנוכח על השערת

שם ושם ידין ברכה שהה בסיר ליעקב - אינו מובן למיהן המשך הפסוק ומה נקי
רא ללמדנו (1) - נקי אינו מובן מה שאתם בהמשכו ובכלל מכבדין
בדעת אומנת עדיכה ואין מתאים לתוכנה שלו - על מה מכבד מבקש
יאלף באלוף בניקה מובן מכך בדומה לו השערת את אנוכי ישמה יעקב לאב לאחר
ר' הגלא מה שאין רצון על הקלה כן כמובן כוונתו בהשוב שם נקי לא
יתכנים לחם נקי את בניהם יוסף ונקי לא לוקחים מן - ומינו שאיפו
שיפו בסך הכתב לו התכמה והמיונים והבינה וכולם לקנות באלוף אלון
את אין רצון על הקלה שיפו לשם לא יוכלו לעבוד בסך
את כאן נמשך - וכמובן הכוונה שאו לעבוד רמה שיוסף את אין נקי
כלמן ב' וכו' בגד בזבח התכמה כאשר מעידין אחר כתב תכמה כל הנקי
כאן - וכמובן כה מלאך אותן שאין להשיב בדבר שם ולא תורה (2)
את לומר שאין תולדין כזה לכך - הכוונה כלאו של תורה אלא הוא מלך
ישיק קופץ על וקוראו מעלין אוד ואפו הוא רבו - בהמקום שיש תיבול הפך
אין תולדין כזה לרש וכמובן פי' כשלא שמלוש לקח או התכמה על רבו
משנכנס דמלך שמא נקי ב'
לי"א - הגלא אינו כלום נכון לפיו הכשון - (3) ולא רבי מלמדין הבנות ובקבלה
או התכמה, וכן מלמדין אותו או בקבלה ומלותם - ותי"ת רבי אבף
להשמר לנפשותיכם ולהבין טוב וכלי ציון מלותם - ותשיב תשיב ויתן
את אשר ימן - ואלו ויפשע לאבר אפו מפר דבלא ורוף רפואה שיש מי
מיני מלכות יש, את אלוף בעבור אפו לא ישבע מאומה ותשכן ואף
ר' הגלא מה שאין רצון על הקלה כן כמובן כוונתו בהשוב שם נקי לא
יתכנים לחם נקי את בניהם יוסף ונקי לא לוקחים מן - ומינו שאיפו
שיפו בסך הכתב לו התכמה והמיונים והבינה וכולם לקנות באלוף אלון
את אין רצון על הקלה שיפו לשם לא יוכלו לעבוד בסך
את כאן נמשך - וכמובן הכוונה שאו לעבוד רמה שיוסף את אין נקי
כלמן ב' וכו' בגד בזבח התכמה כאשר מעידין אחר כתב תכמה כל הנקי
כאן - וכמובן כה מלאך אותן שאין להשיב בדבר שם ולא תורה (2)
את לומר שאין תולדין כזה לכך - הכוונה כלאו של תורה אלא הוא מלך
ישיק קופץ על וקוראו מעלין אוד ואפו הוא רבו - בהמקום שיש תיבול הפך
אין תולדין כזה לרש וכמובן פי' כשלא שמלוש לקח או התכמה על רבו
משנכנס דמלך שמא נקי ב'
לי"א - הגלא אינו כלום נכון לפיו הכשון - (3) ולא רבי מלמדין הבנות ובקבלה
או התכמה, וכן מלמדין אותו או בקבלה ומלותם - ותי"ת רבי אבף
להשמר לנפשותיכם ולהבין טוב וכלי ציון מלותם - ותשיב תשיב ויתן
את אשר ימן - ואלו ויפשע לאבר אפו מפר דבלא ורוף רפואה שיש מי
מיני מלכות יש, את אלוף בעבור אפו לא ישבע מאומה ותשכן ואף

① ואולי כונתו לפמ"ש דקהלת (ב, כ"ט אשר עשה האלקים את האדם
ישר והמה דקשו חשבונות רבים) דמצד ישרותו הנטוע דבריאת
האדם יכל להבין דרכו שצריך לילך אחר הרשעות של האדם
יכל לעקור כל טרעות הנטוע בו שיכל להמיז פנים ולא יתרעש ובוק
② הלבדות שער הבטחון (ק"ז) והליכות דינו הבורא יתעלה יותר נעלמות
ועמוקות ועליונות מהגיע אל ידיעת חלקיהם כ"ש כללם וע"
בטור הלבנון מנהיג מעשיו לפי גזירתו. ר"ל להבין אפי' סבת ענין מעשה
א' מהנראה דמינינו מן המקרים כ"ש כללם שנבין דברך כלל ענין
ההתחדשות והשינוים המשתלשלים ובאים לכל בני עולם ביחד - ע"
דאר יוסף פרשת חקת שאפר פרה האוק היתיבו שא"א להשיג
אותו ניתן בכ"ב שמת א' חו' להשריש במוחנו שא"א להשיג בעת
ב' - ויוסף ישיח יבו על עיניך
③ ועוד דרבינו בח-

דרך כ"ב

ד. משלא ע"י שאלת מוסר המקבל דמוסר אדוק מקבל

א. הדרכה (דרך י"ת) וע"י שאלת רב (0) בע"י מצוות גבוהות ניבל

שם המלא - מתוכנת הכוונה - ע"י זכות הוא אפשרי בהדרת דרך הכיוון של אדם
לחיות נשמר דהיינו והמשכו ואחרון ונוסף במקום אנשי מפיגים
לפיכך - ובתוך מן הרשעים - המלא יש תמיד לשקוע באוך המר - לכן רוצה
רצה הכוונה לעשות מקדשין - והנוספות משב רצונה על מי שלם השלים שלא 8 - 15

ב. המלא - ע"י דמאמרי ל' באשון (ל"ו) כל הדומה מן כשוב והמשוב כובע אחרון מה
כלוב אותה לשמרי לא גם המשוב השפל והמאוס אל אל תלך מהשוב ב' אשר תלך
מהקודש - יובן כל המדבר בלבן מבן בלבן ב' הרי כשנאמר ב' את משאלתי
אותב ה' כ כאופל מקבשה שמש - וכאמר מה שנראה שתין הוי מושלג אי יכלא ב'
ויצדיקה יהופך צורה לתוך - כאמר באלך דמיתן קלים תוך

ה- המלא - ומשך עלמה משאל שפת מן המלך - אין מעין לשלך כוונת
ו- המלא שאלת דאמת שלמה - בלך אורי - ומאמר (בעוף את נפשך ומלך בשר) וע אופא הקל (1)
שך - ששה תפשך דשלם ושמה תפשך דאש - ע שומר אמונים (תי שב) וכל מאוד
ומאוד יש יבן שמה נהרות אש ושלמה נהרות של דבק וע דפוי תוכ לאדמה
שכאת הוא שלמה נהרות לאדמה
נהרות אש כעלך חומה של מלכות ויש יבוא של עלות שמאלך מעלך
מן המורה ומן המשוב ולכה הם נהרות דבק נעלך מם שמתקה מן המלחי
וע דרשו סלך משלי יא גבוה לבושה משלך כי כל דומם לדש שנים ובדשו שבעים
כי אלו מלכין הוא מעלך ישלך

ו- המלא - זולך מלוה לך - אין מעין אל כוונת שקיל דבקות שלמה אל שומר את (2)
עיוורים הוי קדוש לו לשמר כוב בדקים דוים ורוב כעל לעסוק בדים ובמאל שמוב טוב ומאוניו
שך ומד יש לו מבן ענין של מלכדות של לוך מכאשן לעלך מסיק (3)
ז, המלא - שלם לא ומען שם - אין מעלך כוונת
ח- המלא - שלם ומען שם - אין מעלך כוונת (4)
ט- המלא - זולך מלוה לך - אין מעין אל כוונת שקיל דבקות של אדם (5)
י- המלא - זולך מלוה לך - אין מעין אל כוונת שקיל דבקות של אדם

① משפטים (כ"א, ג) אך רעו אשה הוא - ואולי כוד מלך על מאתה ביתים ומשה
כוד מלך ישפטו מי יקום (11)

② ובוכו קדיתי עזו ולילה

③ ומאז גלי המאורה כאן אינו יכול כהמון - לא דבר מלבא (כ' א) מקופות הכאשנות
כימים כלים ולאלהים ואולי בשכתו בוקא אך לא ינקון מי מלחמה ומוכרים
לולא לעיניך

(11) כי יש לך אבן שקלה לשמע בקאבדות תוצק מעשו מטלטלים ועשה מלא
דלתה על נשמה מקדשתה וכה שאתה את רעך אשה מלא שקלה בלבבה
ויבואה אשתו פה יפתו לאחר יבואה אשתו ולשכב אתנו ואשאל מי
ולפתו מאד מאן ובמו ולחמך בבקיך כמיאנו קדושן ל-ך

(4) מביאה ובאתה כפ קדושה ולא ינוח ידך כ יקיאנו ובאתה שאינו מובן
ויבואו אשתו הוא מבנות ויש הפה יפתה לך לא מפני שוה בלון מוה
אלהו שאה מעיקר על מבוהו וא בתמה מלנת שאהו מאמינו כי בקשו
ובתאוותו פה לוקה שלא לעשות מחלה ומהו בקש את ובבו ועשה
לך ובקשה כמה שעשה מסך מאפונו מאמינות מאהון ולכך נקשו מעיקר
על מבוהו

(44) וא בקאר ופן בעשה בן יבוא שלא עשו שמעו מוכרים לפתוח לפה תלה
אלך בשאהם בקה ילכו לכך קפו ובוא
ומלה יש לו משפ מאב ומוא מעיקר מפונו כל באמתיבה לשון משאר
באפונו מולים לעשות כי ומוא מעלך אלהים - ומשאר באל מעיקר
לפיום לפניך באבר מאבוך מי לך עדובה מלפתח ולפ ערכ מה שפתו
אבל לשוך משון מכל וכ שמו בקר שאל - ומלה מעשה בפוני שמו לך
מעשן שפב אלפ מה שלה שא ישאל ולפ בקר לא מעלך שה מפוש מעל
מאבל - לא לבקך שאול כ כך א ולכה בוב שא ואה שיעה אוש
והו קשה בעני ולאם לעשות שה בקרו יפו שבע שאמרו - כון שיעה
אולב שא לשוך יאמו - ואולי מלפ מבש יש לה שה

(5) בקאוסך ישמה לשוך בוב ונעלה לו מלבה ומעשה נאשה מוטה על כולם וו
כ אשה שקבו עלפה לעשה מלחמה בעלה ועשה אלהים בעלה ובעשה

ר"ש - הגרי"א - ע' דעות אמ"ה יש"י: יש לבון, ובעו שאם שמע מלבוש בפכו ②
לעומת ענין אז שמשיך לדף שמש כל ולמחרת דף
י"ב - הכי גרס לך למדין עיקר כוונת כל הדברים - כי הדברים עמוקים ומלו תניר
ט"ל תשלא - הו שמל לו טוב כי הרשיר ישש כי שם ניבדק בקטנו מעת מיד
משרש לעומת מה וכי:
ובפיק תירוץ לבהתקה מן הקשה והתירוץ שאל כשהיו צמים לתפרש
כמה לפסיקה כי אף לשמך אמור - כן הבאר לעיל כי הראוי קשורה זו
לאחרי בשמן המוכן ולב אחר ובתוקף מעון ומן אחר יסוקה מעון כי אין
לעסוי - שנה קרוב שעבדך הרחלה מעון הטב ואל הוא פורשת מעון
ולבן כי אחר הצמן הנא פטור מן המשפט ואל כי שם ישאחר הצמן בעיר
ומיש אף בהלה הפנימיות שפיא עדיין הלב אינם סכה אלא לאחר ומ שנה
נא בעיר ריק הא"ך ובאחלה כשהטלה בעוף, ואחריהן אחם אחר שאוני
נא בעיר אונם מקום מאד ואם על שלום כי המים
שנעזב ללכו של הבן - ואם שולים מהלך בקצה מעון המאחרים שפוא בעל בסף
הראשר בנים של אבותיה בעם קצה שרש ומיבא בקרא אחרית אחר הוא אם
אל בעלו שור (לא רסא) הבהמה בקרוב בעיר שרש עם מקם צוענ על
טו בלו - לא צמיאם מהוכיחו כי יש בקום להעזקו - ויש בלעיבה ישרש אחר

ט"ל תשלא - אמ"ל בוקר כי הרשיר ישש כי שם ניבדק בקטנו מעת מיד
מעלות מאבד לפי שם שיפלו - בבא ובתוך כי אין שלי הוא ושרש הבדק נאבן
ד"ו - ואל ישמן כי יש קידון אחרון לסברת אלו מאומרי הבדק בלא - ובלא
מאבד מבקרי ב
י"ח - על נוהק שעת נ"ט ויעלו שנים - בני נשא סלקין דמיוה ישנם בלבא יעלה ①
י"ב הגרי"א - מעבאו יכול שם אלו בקשה כמ"ש בלשון אלמלי שאלה ובקש
טו בלו - לא צמיאם מהוכיחו כי יש בקום להעזקו - ויש בלעיבה ישרש אחר
ו"א בעלו שור (לא רסא) הבהמה בקרוב בעיר שרש גם מבקם צוענ על
האבד בנים של אבותיה בעם קצה שרש ומיבא בקרא אחרית אחר הוא אם
שנעזב ללכו של הבן - ואם שולים מהלך בקצה מאחרים שפוא בעל בסף
נא בעיר אונם מקום מאד ואם על שלום כי המים
ואין בקרוב ריק הא"ך ובאחלה כשהטלה בעוף, ואחריהן אחם אחר שאוני
ומיש אף בהלה הפנימיות שפיא עדיין הלב אינם סכה אלא לאחר ומ שנה
ולבן כי אחר הצמן הנא פטור מן המשפט ואל כי שם ישאחר הצמן בעיר
לעסוי - שנה קרוב שעבדך הרחלה מעון הטב ואל הוא פורשת מעון
לאחרי בשמן המוכן ולב אחר ובתוקף מעון ומן אחר יסוקה מעון כי אין
כמה לפסיקה כי אף לשמך אחר - כן הבאר לעיל כי הראוי קשורה זו
ובפיק תירוץ לבהתקה מן הקשה והתירוץ שאל כשהיו צמים לתפרש
משרש לעומת מה וכי:

ט"ל תשלא - אמ"ל בוקר כי הרשיר ישש כי שם ניבדק בקטנו מעת מיד
מעלות מאבד לפי שם שיפלו - בבא ובתוך כי אין שלי הוא ושרש הבדק נאבן
ד"ו - ואל ישמן כי יש קידון אחרון לסברת אלו מאומרי הבדק בלא - ובלא
מאבד מבקרי ב
י"ח - על נוהק שעת נ"ט ויעלו שנים - בני נשא סלקין דמיוה ישנם בלבא יעלה ①
י"ב הגרי"א - מעבאו יכול שם אלו בקשה כמ"ש בלשון אלמלי שאלה ובקש

י"ב הגרי"א - כאבן נשמע מבי מלמעלה

(י - יג)

פרק כב

רבינו

(1) כמאן דאשתדל במעגא בנגיבו דאשיב דלית בה אגר אמי דהא עותרא
דהאי עלמא אדיד בעינם אשיב דכלא הוא בנגב, ודאות ס"ג
וישובו מתור האכל תיבין לסטרא דישא ותיבין מארחא דקשוט
אמרי מא איכפת לן עד יומא לא אמינא טב לעלמא אלעמלנא
דה דית א ריקם - ולהבוא עלמא מאן יזכי ומאן יעול לעוי טב לן
דלא אטרחנא כולי הוא - ס"ג ודאי אפס כי עז הוא הושב דאכל
מאן דדוי למזכי בה דלי למהוי תקיל בעותרא - ועל דלי עופא תקיל
עיבר כארי בעין דהיא מתשת אולי - מאן יוכל לזכאה בה
ועוד ס"ה עמלק יושב דאכל הנגב אי יומא דר נש דאפי דכל דא
יזכי עמלק יושב הא יכבא דישא קטיעורא - דישתכח תדיר בעופא
והתי והאמור והתי והאמורי כמה מקטרגי משתכחי אמן דלא יכל
דר נש למיעל בהבוא עלמא כלל
אות ס"ו אינון בני הימנותא מאי קא אמרי אם תפל בני ד'
ונתנה לנו כיון דישתדל דר נש דכעותא דלבא (רצון הל"ד,
לא דמי מינן אלא לבא ויסתמכון ההוא רשימא קדישא
אל תיכאו את על האכל דהא עופא תדיר אי ישתדל באורייתא
ישכח אסותא דכולא - ולכל דשרו מרפא
וו' חובת הלבבות בהקדמה נ"ג, נ"ד
(2) השי"ת מה הוא חנון ורחום וכן דכל המדות וז"ל הסמ"ג בעשה ז' דע את אלקי
אדיק ועבדהו שכמו שהוא חנון ורחום ועושה חסד כן אעשה אתה והא לך
ב' עדים (על ר"ה הפי' שהוא נכון) דיאשיהו כתיב (כ"ב - ט"ו, ט"ז) ועשה משפט
וצדקה - דן דין עני ואביון אז טוב הלא היא הדעת אותי נאם ד',
ונאמר עוד (ירמי' ט' - כ"ב, כ"ג) אל יתהלל חכם בחכמתו - כי אם בזאת יתהלל
המתהלל השכל ויבוע אותי כי אני ד' עושה חסד משפט וצדקה דאכל כלו
יודע אותי כי אני ד' עושה חסד משפט וצדקה דאכל - ומסיים שזהו שאנחנו
שופכים לדנו שנהי כולנו יודעי שמך ללכת בדרכי ד'

ולאו דווקא - אל אלשיך הכי בדעת או קאי על קשה לריעו וקשה לחבירו ③ ליה
בדיבה הכתוב נזקקה לענין - ומלשון כשראתה מפותה בדבר עכא ומשתוק
מן הדברים אשר יתיר הראב לעיל לתוכן תוכחת מכלל כי יעלם ישמע
(נ"א משה (נ"ח))
ליה - הגיא - וזוהי הנקודה על שניקודה - וזו שאיר לרבי (שורש קבוצת) וכה א
כי הכי - וזו שמלה לך מדבר הכתוב כאשר דרשוהו הדורש הכין על אף שהוא ①
והקרא יהא קדמאה נפש ומזה אין הפלגה - ומפני כי הוא מפיר וכדברה ליה ②
כאן הראוי לפלוני איזה סלקא ואתפס איזה מיפוש קטן אל תפרע אחת
כוכבי לכסדיא ערך מלחמה ושפלך קשיולו - אין יקשה לך יכמיה ומהו צלמיה
ש"מ - אי שרט מיפלגי - על ידי שפלך וקטן יודע שפלך ואין אתם
ממונין ואיש ממון - ושם נעשה בין נפשי
כי כי - אי כמלכים בעשרה בעיקר התובעים הוא בדבר ודעתו ניתק הדבר מבין
שם נוכן כוונה אחרי אחת - אי מלכים שמין את הנזק על אומות
כאילו מצוה עליהם ③ כמו שמלאך שלוח כמה אלף שנה קאי על בלשונה - ואשר ומה שנזכר שכבר
כי הגיא ואמו רומה ונקודה - פי' כשנים ברומה, ונקראים ילקוטה
ג' הגיא המיוחס (לר"י) ולכך לו מיוחס שנוסחים רוחה לפי ענקיאה ④
ג' רשי' אין מוציא שנשמע בך ומעוקר רוחה ולפי משמע אין אברהם
שם - כאחד הפי' הראשון של הגיא מלאך סוכלתא מפוקפק ולכך נשוט לדעת ②
אחרת יש ישנה - בקובץ לפה שנכנס הכל
שם - הגיא - ומן השגיא לדעת אשמן בדבר - כאחד כוונת שאתה שמוע
כשנשב מלכות יבוא (ומה מדין לך לא לתמוך ולהוסיף)
שמו משרתך ואתה וכו' שמוכן לבך לדעת שיכוון על שפתך
(י"ג - נה)
י"ג - כשי' כי נעים יהיו לך לאחר כאן - כשנשב משמן ומשפטך בדעתך
כי דרך כי

המשך ד"ה

[ד"ה] אמר המשיב אמינא לך - דהא מ' שם דיבן ר' סבדי הוו ב' סבדי
משנה הקשה הכופה את בעל האת ואמרו חכמים זו ומת
בדין שיעבד מקשה לבן את בעל בולן - דהא מ' שם דיבן אמרה לאו דיבן
בבן מה שאינו בנסת שיר ב' פה אומר כ"ו דהא דואה כמה קשה יום
לבשר לפקשה מה שלא השלים [בתורה שהשם ו"ה] וכאלו
נתעבר מאחרון מה לך השיבו בעצמו לעל (פ"ו שיבטרם מאחרון
ואשר לבשר אומרים מה לך השיבו בעצמו לעל (פ"ו שיבטרם מאחרון
ובאו משל ומת אחרת שהשם ואחרת שהשם - ונתן פ' עם פסוקים
בדורו לכן שלומי לבדיקת הפסוקים הבן הדא מ', אחר ובאו אי אחרת שהשם
בפסוק כי אחרי אחרת שהשם של אחר והפסוק לא אומר שהקשה
בונה הראשי אומר ④ ואי כ' יוק אחרת ב' בעצמו כונה הקשה
ומן אחרת שהשם אחרת שהשם - ואולי אי שניהם צוכן לבדיו אחרת
לשלום - אי שלום אחרת ואחרת לך בדין אשר ואשר בעצם
ואולי אי בדיעה בבן יוסף - ושם כשם לבשר - ושיב לאי אשיקין
בהכין לבדיו אשר הכופה - ואשר בבן אי שאחרין אחרת
אשר הפסוק - דאחרי אחרת הפסוק לבדיק - דאחרי שם בן אחר
צבם אין ובדין אם שאשיקין בלך אמר אחרת - שוב שאין אחרי
נאחרי לבדו בפסוק ב' בן ושאר אי בדיעה והפכה אמר כ' אלקים
בשם (יומא) אומר, כ' אלקים אחר - בדין אשה שלך אחר שהשם
אשר בדאשי בשה (יומא) אומר, כ' אלקים אחר - בדין אשה שלך אחר שהשם
שבן בדיעה ואי אשיב בדיעה אלוק בן אחרת בהכאין ובאחרון
שבן, שלאחר אחר שלום אי אשיב בדיעה אלוק בן אחרת בהכאין ובאחרון
ובדין בה - דאחרי בבן בדיעה שלאחר בדיעה אלוק בן אחרת בהכאין
שבן בדיעה בדיעה אלוק בן אחרת בהכאין ובאחרון בדיעה אלוק בן אחרת
בדיעה בדיעה אלוק בן אחרת בהכאין ובאחרון בדיעה אלוק בן אחרת
בדיעה בדיעה אלוק בן אחרת בהכאין ובאחרון בדיעה אלוק בן אחרת

① אחרי - ואחרי שבן אחרת בדיעה (בדיעה ב', ה) ובדיעה אי בן בדיעה
ובדיעה אלוק אי כאחרי בדיעה, ואחרי בן בדיעה אלוק אי בן אלוק
כי אלוק אלוי כאחרי בדיעה נתן מה שאחרי בדיעה אלוק בדיעה בבן
② כי אלוק - ואחרי כאלו בדיעה בדיעה בדיעה, אלוק - ונתן אחרי בדיעה בדיעה בבן
בדיעה בדיעה, ואשר אחרת בדיעה בדיעה אלוק בדיעה ובדיעה אלוק
③ בדיעה אחרי בבן אחרת כאי שאחרי בדיעה בדיעה ואחרי בדיעה בדיעה
שבן בדיעה בדיעה ואשר אחרת בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה
בדיעה בדיעה - אחרי בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה
אחרי בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה
④ בדאחרי בבן (יומא) אומר, כ' אלקים אחר - בדין אשה שלך אחר שהשם
נאחרי בדיעה בבן בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה
בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה בדיעה

הקבה אומר לו רק בתנאי שלא יגיד לאיש - למי שיגיד
ללוד אומר לעזה - וכאשר כבר קיבל את המקום - ואסיק כמו
שאומרי קדושה אלף אפלי בפיה אריאל קדמה (ישעיה כ"ט) וכי מותר
לפעמים ומה כיוון יעזן לעומת הפרק לוילה כיוון אש להאיר למה
לילה ומה לילה - רק בתנאים מלכיא אומר אש ועזן ושכינה
היו מתכוין לפני שעשה מעשה - אומר מעין הוא בבוקר אילמה
וה"א אור התוכר מאור השכינה ושכינה בלשה קן היתה
מלקשור כמו אומר עזן וכאשר מה שמקיא מסלמק מיון
כמו שמאפיק מיון עניים אלו לעומת ולמאיר למה - עניין אלו
נשארו לכלל ישראל לבורות ומה מכה שהכתה ומכה שלוה
שמעתם ומאיר הלפף - ובמו לשונך למי שיוה אומר ומעמיד אין
מה מכות - ואלף יש למוסף בין דבשון (רבוה ל"ב) שלמי
ב' אלקיכם עלו הנה משמה שלך אומר עבדו - ולפשלי
אומרי ב' אלקיכם בבו עזן ומוצא מה שפורשין - ולך אומר
לכם

② לעומת כמה בדיק מדיה לפתיקו ולפרשי הם מה באמת

③ בפועל כך אל א-ישע נשמר אבלו - ואיש תמיד קאו על עיר לבושו ו"ל
תמיד מרכבה מלך עיר לבבו

ב"ו כ"ב - א' בדיון יונים הוסיף על ירמיה משלוח - שמע פרעוש רמוק
לקל שנעים או שוב - ובלשון ב' אומר לפרעה משלח שלח שלו יפרע מלה
ילמד שנעים ומה בעומד עזן לעומת הבדיק ולילה בעומד אש להאיר למה
לילה ומה לילה - רק בתנאים מלכיא אומר אש ועזן ושכינה
היו מתכוין לפני שעשה מעשה - אומר מעין הוא בבוקר אילמה
וה"א אור התוכר מאור השכינה ושכינה בלשה קן היתה
מלקשור כמו אומר עזן וכאשר מה שמקיא מסלמק מיון
כמו שמאפיק מיון עניים אלו לעומת ולמאיר למה - עניין אלו
נשארו לכלל ישראל לבורות ומה מכה שהכתה ומכה שלוה
שמעתם ומאיר הלפף - ובמו לשונך למי שיוה אומר ומעמיד אין
מה מכות - ואלף יש למוסף בין דבשון (רבוה ל"ב) שלמי
ב' אלקיכם עלו הנה משמה שלך אומר עבדו - ולפשלי
אומרי ב' אלקיכם בבו עזן ומוצא מה שפורשין - ולך אומר
לכם

פרק כה פרק כ"ט (כ"ו-ב"ה)

(א-

כ"ו - הלכה א' משנה ראשונה שיעור תשע"ט 25-13/10

שם- בסמיכות ני יין ויין נזיר בלא אלון מצוה לשון אחות ומשמע רוח השוק של ציבון
רעש ומה מתעוררין ע"י שלא להקטיר מפרכי שפה- שאע"פ שהיו קהי' אחרונים
אשר לפני אלון לא אפשר לו - ובפשוט אפילו למאן מ"ד השוק שלאחריות הוי אחר לשמו
כיצד קללון אשתו ילדים שלא שמע ביה מוסר אשיק ואל נעוש מצרע אחיך

כ"ט, הלכה - והמחזירות בוללת ההקדמה אלו שלא ואחרים לוקח מתר ובלעסק יכה רואה
ובפסק בעלמא ומש שמואל סמיכת הפסוקים כי עבדי המכוון הם מן
הצמידות ואפילו צמידות מתיאם לידי צניעות - וע"ז מסי' כי בצמידות
סומך על בסוד מרע ובצניעות על עשה טוב ומינן של הצניעות הוא
טאיא לבנצים

הדקדוק למשנה ולהשלמת ענין - ובאמצע כ"ב שלקו בלי"ג מכיוב אלון

ל, א שלמן הטהור קסה, שתיא מהמוצ בהון כאשר עשה לאכל לחם עד הבלה
שכוח מושל בארץ הון אין את אשר לפניך בהון השפלים יומבר
עלק ואין בושה מי שאוכל לחבו לאכול לפני העלק ואובדתו מלמיכל דברתנו(1)
וע דוקמס - כי עשה ללחום יומו מלחם בשלמו - על מעשה שוכל מאכלון
הון אין את אשר הוא עמך לפניך
הפסוק ירוק (כפ"ל מ"ב כוחם עמן הסיומת מאחר מסוכן שאל ממשך אל אחר
הוכף עשר אחלק וכאשר ירוק יבו דמות משפט ועבדי ישבע
בלוחך - דיו בילוחך
שם הקדמה לפי הבלא- א מעלת המחה (כפ הוכיח הוצאת קהן
הם פעל דק מלון עם משכנו לדומה בכתיב את כעס שונאיך האכלתו
אשר לפני אלון לא אפשר לו - ובפשוט אפילו למאן מ"ד השוק שלאחריות הוי אחר לשמו
כיצד קללון אשתו ילדים שלא שמע ביה מוסר אשיק ואל נעוש מצרע אחיך

(1) ובכל לשיסה ולשיסה אהרהר בפ"ג

(ח' ב) הטעם לכך הוא משום שמקרי מכרו רוכלין אל שב-ן לא נג
לפי שאינו לא שם שמן (כ"ה טור ואינו מובן כלל עורך - שאר הלקח מלאת
ה הגלי"א - כשרואה כשהשקעת הדעה - כאמר בא"ר כך הלשון שומה לפי ערכו - בלא נזוק
ד. הגלי"א - א מיל כ"ב כ"ה

אלא נזוק כך שלא לשמה - לא מטיב אותו לא"ע

ד הגלי"א - אף לא מוכר נזוק - כאמר שאי נזוק גם שלא לשמה אולא א' לשמה
ונו שניהם אלכסון דרכיהם (ט"ז) הכל לדקדק מעט, ובפרק הנ"ל הקילה דבא
בם ובזוא לכאי, מפקיעין לשמה ואי ובאלא דאית ליה ובדיק לפרש
הוא - וכל שנזוק אמרו שלא לשמה אף אע"פ הלוקח ומכוונים שאינם
ולא מהו לנזוק - וילמד אף על המקבל הלוקח מוכר כאשר
אף יפסיד מקבלין מקדיש המעות אף אע"פ לא ימיש הלוה מהקדשו
הואיל צמה מוכר אף אשלין, ופשה מ' לנזוק על המוכר המעות ואלו צמה
ועוד מקבלין מקדיש אף לא ובינ בלון מקבלין על המוכר
ל מקבלין ואמר אף כי מעלה הכבלה לנזוק אל שלא לשמה כי לא וכל הלוה
דק כבי שהכא שאמ מלוק לחרתק סופן שיאכל אחרון על פף הכאשון שהוי
לא כלום פה אפשר לי שיב שהא אחר שהי - מי שנזוק אמרו שלא לשמה
שאינם שלא לשמה יקוו לשמה

כל הכאפן שיקוו מחוק צה לשמה ומ"פ לנזוק נזוק שלא לשמה וקאפן
כי הדופק ישכה שלא לשמה נות לו שלא לקרא - כי"ו שאין נזוק
קלשיר כאלע ל' לנזוק יפסוק אפי' דעכה שלא לשמה שחוק - ואיכא למימר
הכי"ה יחמה של תכה פי' עשה כשון כלומר שלא לשמה וקבל אחק
תורם פעמים על כאשר כשיקוו אחכ לחפשך שנזוק לשמה - וקבל מחפק
ומשקם ואחכ מחוק שלא לשמה לא לשמה ומשכר אחרו לעכו - ובמקל
שנאמר ל' דדיכחב אחרא בשון דומה שאולה שלו לשמה וקבל עצות פלוני
מלוה מלא הוכחה ואין אחה יכול לו מאחר שחשקיד עליך - משמע - פי'

(א- ה)
פרק כ"ג

רל"ב

פרק כ"ג

(ה - ו, ט)

(רל"ג)

ואוצר תמיד ומוצא בו טעם אל הכסיל אינו נהנה עד שיסיף הספר
ואל ומאמר לסיימו ועיב אין בו סי' ברכה

(2)

ו- ע' מוסר אדיק שמדיא בשם המהר"ל כי מה שנותן צר עין לאחר צדק בו עינו
ו- ט - רשי' כי - כמו שער בנפשו (כאילו שפק האוכל הזה מרה בנפשו של
כע הטין (התאנים הש'ערים המכים)

הכי כמו - כאשר - שער מלשון אמד - כאשר אמד בנפשו כן הוא
כמוני ר"ל כאשר אמד טבעך ומדותיך כטבעו ומדתו אז יאמר לך
אכל ושתה ולבו בל עמך ויקוה שלא תקבל ברכו כי אמר בלבו שאתה
צר עין כמוהו - ותושב כי גם אתה תשער אותו כנפשך ותצע
כי איננו אומר לך אכל ושתה על דעת שתשמע אליו

פתק אכלת - בשבתך לאכל עמו תראה את פניו והנה איננו אליך בסדר
פנים יפות ותכיר כי לבו בל עמך ופתק בעצמון תאכלנה ולא תטחון
אותו האצטמכה כחק הצורך ותקיאנה - ושחת - אם איש חכם
אתה בתורה או בכל חכמה ותבדר על שלחנו - תשחית בדריך
הנעימים כי יהיו עליו למשא כי לבו יעצם בקרבו על בדר אכלך
עמו ואמרו במוסרים אל תבדר על איש אשר נעלו צם

ו הגר"א אלא כדי למלאות פניותו - וע' פנים יפות פרשת לך לך מ"ב - חצ"ל (1)
ומשוה אסור לו לקבל שכר
ו הגר"א - אלא בשביל ממון - ע' שו"ע הכ"ב הל' ת"ת (א, ח) מ"ע של תורה
על כל חכם ומכם מישראל ללמד את כל התלמידים שנא' ושננתם לבניך
וקבלו חצ"ל אלו התלמידים - ועיש אות ב' שאסור ללמד תורה בשכר שנא'
ואותי צוה ב' בעת ההיא ללמד אתכם חוקים ומשפטים מה אני בחנם
אל אתם בחנם - וכל היתר לקח שכר הוא משום שכר בטלה לפי שאילו
לא למד עמהם בודאי הי' מוכרח לעשות איזה עסק להחיות נפשו ונפשות
ביתו ועכשיו שלומד עמהם כל הולם ואינו עוסק כלל אין לך שכר בטלה
הניכר ומוכח גדול מזה

III וכאן האופן הנאף ללמדם

(1) אומרים אם הרב דומה למלאך ד' צבאקות ידקשו תרב מהיהו
והיתי המלמד את תלמידו תרב צריך שהא עיקר כונתן להעלות
דעת התלמיד אל כי מצה הנא מניעה להעלות אי-שהאדם
נקרא מהלך שנא' ונתי לך מהלכים בין העומדים האלה וכשהוא
מכוין להעלות אי אלא להעלות את התלמיד

(2) הרע - ואם נהנה מצה עין הריהו משעבד לו ולא ימלט שתהי' אוצה
השפעה ממנו ויצדק בו התחרון ו"ע דמלבים

כ"ב

פרק כ"ג
(1-10)

I יום מאיר עלמאי לעלמאי

שלום ואהבה - תלמידיי יקרים, שמחה גדולה היא לי לשוב ולהיות
איתכם בשיעור הזה. אני מקווה שכולכם בריאים ושלמים ושמחים
כי כידוע, שמחה גורמת בריאות בגוף - ואין לי ספק שהתכונה
שלנו שמחה שכזו תשמש כדוגמה חיובית לתלמידיי
לכל תלמיד תכונה כזו משפיעה בדרך הטבעית שמחה שכזו תאיר פנים
כדי שבעלה יהיה עטוף בלבד אך מוגן ולכן לפי הכלים
ט כלי - רק להכניס אחד יהיה בכדי תכונה ראשון טוב - כי ורוצים לפי
ולכידוב פתיחה אין לפרש דברים צולמי ראשון מי שיאהבך ויחזק ואמרו
על ידיו כמשרטט הבנים לפני התכלית וו' אלף מיוחדת אשר יעלמו
שר וגורם מדרש אחד את

י. תהלים - א פאה (ח'ו) אלה הן אחד שיהיו מלכים ולשון סגי נהור

יא תהלים-א פי' תהלים (ח' כ"ט) ויש נוספה זאת משפט כי מתחת שאין נאמין
את משפט מה שפרק ימין לפי הקיבה קבלו את קדמתה נפש
ובמבני תלוש מפסוק מלא למלוים שאיבו, שפו מלאה לנו ירוש מלך פרוצת אלו ות ①
ב"ה - הלי, אל משיב לנו את הבעיה - אין לי לשון של לפי כדי שיסוק
כמוכר שפרק (מתלוין בגימטרי דמשפט שאתה שלבלה אות מוסב ירוש את
אחד נלא שאל לה - ושוב ירושה ושאל לפי
את תהלים שיוסיפו אמוב - וא פי' תהלים (ח' כ"ג) ואמרו שיפטו מוסר - מי שאוהב
את בנו לא פי שמוסר אמת על הראש ל אלא שחבו מוסר שפורש אחרון
כן ישה לפניך קלי של אימור ומוסר אמת על פה - בהאפשרי יגם פורש על
אלמן אשר עשה ומוסר אמת על פה ירבה, שלא ישה אוב את הדרך הקטן
שלו פי' בו לפניך כלל וכלל - ובמבני פלה שמוכיר שרוצ מתוך אמרה

ט"ו, גם אני הוא כעס - ואולי אפילו יותר מזה שהיה לי ווידוי. ע. 82-86
יפי דרכי הרגיע ומפ

1. שמונשים דברים אלו יותר חמורים
2. כי בי כלה הוא התפל והתאוה והמוסר הוא דברי
התכמה הדברים לתיקון מעשה השומע ואמרי דעת יציעת
דברי תכמה שאל לתיקון המעשה

פרק כ"ב
(ט"ו - י"ח)

כלים

ט"ז המלא - ומזה הבינו חלק שמעון - וז"ל ומאחר שבין המבקר
ליקה (י"ח) וכאמור למעלה שם הפירוש שהמלקין יאכילוהו תלקיו
ר' ישמעאל ותלק אי יסבה ותלק א' לילה - משמע הפירוש הנז
אצ ומצוינים כלומר
שהרואה כלוק - וכאמור ר' ישמעאל בירושלמי שמעון יכול
אינו נוהג בהכותם כדי שאותו יהיה ^ עליו כדי שאותו
ידמכו ויהיו הפך כו בה יום ומלוי מן ההכותם (2) - ואמנם
ס"ה הכי נמוך מן הומה כדי שיראוהו חלק ידמכו ומזון שוה
כלום ימצוי מן הומה כדי שיראוהו חלק ידמכו ומזון (1)
י"ג המלא - לא קיבל שכר מלאכת - ל' כ"המלא ועל (יב, יד) ומשכר ומזון
כלומר ימצוי שיהא שוה אפילו לא יעבוד מאומה ל' שקנה או שלא
וז"ו שהרי המוכר את כלי לחבירו ליקח ממנו - ומ"ש את יכול שיקנה - וכאמור
כשהוא אינו כך שיש בו ואפילו ב' זוזי
שאפילו כפל ומאומה ראוים בכך זה ומכ' כמשלוח הרשות שיוכל
שמלכים אותו - וכאן מעשה אותו שלמה כמלך שאפה של קלאם
ז' המלא - שהרי מכרו מאלפסר עצל שהאפה לילה דרכונות
לכל שלו גדלו יפה
הכוונה כי למבקש לפניכם אינה הדרך שאלתם ישמח ולמצוה
יוסף אלקים יפרה ה' ויעזר לכם ממקום עמון ומרומה הדומה
שאני אוהב לכם את הדרך - דפרכין אלה טעם יפה כי
של נפטלי לשבוע וכמוהו כלפס ואלעי מוקא ואיך אתה קטלת אותו
כאן ומכה מות כי הכתה שלו ומאפס דרך לצאת מפסיק כשמ
קל"ח שיעשקם כי אוב ולמטלטל בדרך מאורות לעורכים ואמר לפי
כדאי אתה אורכות בשורת שמח כתיב כאן אמן קלפ אפו אלי בכוון
כאן ומכה מות כי הכתה שלו ומאפס דרך לצאת מפסיק כשמ
של נפטלי לשבוע וכמוהו כלפס ואלעי מוקא ואיך אתה קטלת אותו
שאני אוהב לכם את הדרך - דפרכין אלה טעם יפה כי
יוסף אלקים יפרה ה' ויעזר לכם ממקום עמון ומרומה הדומה
הכוונה כי למבקש לפניכם אינה הדרך שאלתם ישמח ולמצוה

1. בנפשך כמצו תבין שההצלחה הבאה להם לא עי תנאם רק בשכר מיעוט המצות שלשו
2. והבאוי להקדימו לתקן בו הלב להיות אם ישר ויכא אלקים
3. ועיקר עסק לימוד התורה הוא כדי ליצע הדרך והישרה לילך בה לעבוד ד'

בדיוק וכמו הצבע שנותן הקרקע שבאופן טבעי הקרקע ומביא לפה צבע
ושכיר רגיל אין מרכה אין לזה אלא סביבתי הראשונית. הלשון שניכר לפיון
אפיון שהר אותך הפלוגה - לא ידעם המקבש (מ"ר) שמעיד מהאון מלכה
אבל שעד אפיון הוי ילמא שני אפיון אמא שני אפיון מרכה - בלאמר שני
שי - אינא דאיכה מלכה ושכיר רגיל אין מרכה לא דהבדיל ואיפ סהבחין בין

שי דסדי טעמא אלא כי פירוש לשון לפ לפרקא שומרון מאלי תשכ
דכתיב לא רואה פירושו אלא בקנה אחד לא מאד אומרי לומר
שי יש שעשה מהבילה בהיטב הפרקים שהשפעם הילדה מאחו מאוחר
(פ"א) ואלה מולדות אפסן ומשפ שיון מנביר אלא לא אפסן ונקראו מולדות משפ לפי שמאחר
כמו שפוא כמו אלין כי הין שמאחו מרכה נקרא אלין בלפם לא כשי דמדרך
כ"ד, כה ילקן משא מפרוש שקלי על כשו לא משלי (פ"ב, כא) ולזה הוא
כאשר צוה ס' אלהי ישר"א פרק ז', ט"ו, י"ב ומלות בצוותו דשר לא אידי דהקדוה שלוך מאחור ומשל דעל קשה מאחר בשלל ומאחר
אבל סולאי יין וצלף קשר - וכמ"ש לעיל פ"ו מהלי פ"ח ב דיוצ בדק
אמרי דהנפלה בפלוגי של עצמו הושע יגמלם - ולרשעי שלא ומהו למאכל
כ - המלא - אלו גלך דין סולאי יין - כמפי דפסוק י"ג ואשר בדרך לרק

אבל מה שהאדם כל שעבד לחלוה מאחרון. אומר ואי אתם רא ליזון
ומי המפרש - מרכה כדוא המפלל - ומכלל קוא לכ שעוסק במרכה
ע"י מרכה אלא מה שהאדם ושהה מה שהאדם. ואין אתם מאיכא
אע"ג דאין מרכה לפלוה ומלוה לו כלו ע"י מכח ואל דלי כ"ב שכלו

ליזרכה - כמאי עבדו רבי ומי המפרש קיפושין ה - מעל באפן שהכה
שי כשו מאחר שהאדם הוא לבת דדרכי לדק כו לך מכח לא הישהך

פרק כ"ג
(יט - כה)

כלו

פרק הכלשה עם שרה אלך לה ליזוב ב' נדל. אלך כלו
נע כי הבלוג ואיקר עסק ליזוב המרכה הוא כפי ליזע

1) שו"מ שכמן צה כתב בשם מהלשה, ועי' דאלשיך מצלא כתב מסוכאי יין
יצהיר ללכת עם סוכאי יין ולהיות אתם במסירה אל - לאו לכנאתו
2) ואולי צהו נכלל בהתיצוניות של בדרך ישרה ומלולה שלא תלך בין סוכאי יין וכ"מ ממש"כ
והוא נגד ואשר בדרך לדך
5) שאינו לומד כלל - שישכח כל מה שלמד - אולי כונתו שיכשיו נעשה צולל ושוכח מה
שלמד מקודם שנעשה צולל ועי' לעיל ב, י"ג שישב בדיתו ורואה
למלאות תאותו ואל שלומד אינו לומד אלא להשלים פניותיו וכ"כ בפסוק
ט"ג, ואכ' אפ"ל ששוכח מה שלמד כשפי' בעל תאוה
6) תורה מלמד שכל המלמד את בן חדירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו

שכנסו בי למען יוכלו שלא יכנסו מאחרים למען לומר
מן השפלים מאד מלכיות את הלימוד וכאמרו יאכלם אד שאין מעשן
כאכלת לאנדם מאחך ראשון ואף ואפי אשר קטנאם - בדר בכ הוא
יש אב הטומאה יש אדי אזמ הטומאם דטומאת הנפש של מילו הגיעה
לשבר מאד מאד מאכילי תאשך ואף דטומאת הגוף יש ראשון לטומאה
מכמה מן המשך אחרי הראשה ולמה מכמם - ולי תגיד קראנו (ב)
למשכב אחר תפל התכמה וקיום בדיוה דקמקנטו אמפי שלא למד
למשכב אחרי הראשה ופא כי ועכ קרוש לקרוא חם מי שנפסן
ואמרו דמוסיף על גדמה דנפסק שאתם חכם כל שאתה נפשק
למשכב אחרי הראשה ופא כי ועכ קרוש לקרוא חם מי שנפסן
כאשר לא יקרא ישר מי שמכיר הילשר אף אין נפסן למשכב אחרי הילשר
אינן בדיק ועף לא יקרא חכם צוקה להמשק אחרי נפש התכמה
שני מעלות שקיוא בדיק וחכם, כי לא ישתו שאתם את התכם אף
כ"ב הלי השאתה הטו עבודה מהגילה על כן יצבור השאתה על התכם כי יש בו

ועף מאוקא מלכיו דיאלה של מרוק על מבריא
אף יש אוב (ובאלהו שאתת ונם גשלם שלומר אי אלא ו
ולהלוק שאתם בצבא ורש לפנים - ואי שר הטשרים דיקה (ח, ח, פסקא
אמפי שאתם רואה בסוכתם דיות אלפי צפה וכפל כי אין למכור מרה
שמבר שאתם לי שלא מנית עסק המרה ומשכחתה כפי עסוק בסוכת
שף לי ובפנה מאן לקנות מהמתם ואל ממכור אומרה לאב כל כיות שלתפי
דשבר כיק שלמפלה דשבר
כ"ף כשי, אף לא מצא לומר יקנק לומר דשבר - ואל באמר כשף שלמפרש

מאקום אחר וכשאין אף טומאה אלא מיא נכרא מילמה מפיתין
ואן בנא הקלוב - ובתוכן נעטלה המרה - אין מתנין על דברין לבשלם
בשבר על אחיהם

(כ"ה - כ"ג)
פרק כ"ה

כ"ג

פרק כ"ג
(פ"ה -

כלל הפלגא - ועוד - ולכך אינו נשבע אלא אחד ואחד כדין של
כדי קנסות שאדון הדיון עליהם וכדו שאחד תכונה מאיון ואחד מאומד
כאפי מלכי הכבית מטוח יש תוב לכדו מאחון - אלו מה שאמרינן
הכורן מתיבלשון צמו כמוש ירוק (כ"ב ג') שרש הדין נתת מהאש ותשרפו
בקוץ א - אלו יש לו לפרש הישוב הכשיא (ה' ע"ב) מה שאמרו דרא
מצבה אדרא - הדין מוסיף מן האש ואיך כשהוא מתיוב בן בדיק עובד
אלקים נראה כאלו מסיקומו הוא עובד אלקים שקוא הדיאו לעולם לבוא
בדיק - כי צמו גבלית כל שכר הארץ שישאר ממנו בעולם הצמי
עובד אלקים - ואיך ראוי הראשון שיצבה הדאש הדין - וכאפי לפי
משנתן שם הכשכר של כדו אלדל יותר משכר הכורן ובדיק
שם - אלו אשון ואחו ישאחו בו - ע' ירמ' ג'ו' - ודעת שהדין יתכן לישאר אל שלום (1)
כן - הכוונו מלך הוא המפלט ומאוחה על כן מצהיר שיגן את מלך כולו אלון
יש כי תוקפה על הארץ שלא יכשול ולא יאחוה צולמי לעובדי הכשיל (2)
ושהכון באחרון מן הרולק הסיכות לעובדי הכשיל אלקיך ולא דעתו הועילה
שם - הכלל הוא המשפט הוא לובר בדרך הישוב אשר ילך דרך - ויכול אחר הוא
ליבר הקדמה - ומיל שיוער הפרק קולך דרך - אינך אין משכן התלוק בין
המשפט ליבר אחר (וכאפי בדרך עי שלהו (בלעו ליבר אחר) ובכמה לפרש
דרכי ב' - ועקבו משפט ומיוא ויוער הדרך הכון אי יקוא ליוער הדרך)
ואולי אפל שם ד' עיניך א) בדרך הכשושם ומישפה ולך דרך - ועקבו הנשמע
כל אפל ג) וש בדרכיך שמיבו סלולה הולכין דרך ומל דרכי הכשיל - ומל (3)
אורחותיך לפרש אל דרכו - לא ירמ' (ט"ז, ג') כי לכל אפל ואפל ישלו בדרך
הפרי שלך דרך - וכשמון עיניך מה הולכין אלו הלקיחו לבעוש את בו
(אולי צב עקיא דפרש ב') ומה הלקיחו אחרי ומי משפט הלקיחה - ומשלה
הלקיחה יש כוסף כישפה - אך אשפו אלף - ואין ידעתו מה - ועל מי יאמר
כשיב לפי שאין ידעתו כמי כלל ואין טעם מאוחה ונוטה חוץ מדרך
הנראה לפי הנראה כל שכר הארץ ישאר ממנו בעולם הצמי
עובד אלקיך - ואיך ראוי הראשון שיצבה הדאש ידעתו הדין - וכאפי לפי
משנתן שם הכשכר של כדו אלדל יותר משכר הכורן ובדיק
שם - אלו אשון ואחו ישאחו בו - ע' ירמ' ג'ו' - ודעת שהדין יתכן לישאר אל שלום (1)
כן - הכוונו מלך הוא המפלט ומאוחה על כן מצהיר שיגן את מלך כולו אלון
יש כי תוקפה על הארץ שלא יכשול ולא יאחוה צולמי לעובדי הכשיל (2)

1) יגלה חכמתו - אז תיכף גם לה האם שמח וצ"ע

2) אות כ"ח בכל לדבק כלו' שלא יהא מקצת לדבק לעבוד את בוראך ומקצת לדבק לעבוד את עצמך למלאות תאותך אלא שתעבוד את בוראך בכל לדבק

3) וע' שיח יצחק בסיבור אשי ישראל 28 p. במוסגרים פי' הסמ"ג והרב"ק כי יבינת השי"ת הוא לעשות חסד משפט וצדקה כמו שהוא עושה ועש שהעיר בדברכת התורה מקדימין בלנו יוצע שמק ולומדי תורתך לשמה וכן יש להעיר עפ"י בדרי הגר"א במשמע מיני דעי לימוד התורה לשמה צוכין ליבע את דרכי

7) החסד והמשפט שהשי"ת עושה אין לאדם, האפשרות לעשות כמותו אבל צריך לדמות דרכיו לדרכי השי"ת

הסמ"ג עשה ג

וע' עלת תמיד יג: דע את אלקי אביך ועבדהו שכמו שהוא חנון ורחום ועושה חסד ומשפט וצדקה בארץ כן תעשה אתה - ומאיר קרא השכל ויבוע אותי כי אני ד' עושה חסד משפט וצדקה בארץ

וע' אבות (ה, ג) עשרה דורות מנח ועד אברהם להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסים ובאים וע' משיב רלח ב

כשהייתי בחור בישיבה, היה לנו וועד עם מו"ר רבי אלי' לופיאן זצ"ל, [בדרך כלל הקבלות שתיקן היו בענין שבת קודש והיו לו טעמים לזה]. אחת מהקבלות שתיקן לבני הוועד היתה, שיקבלו עליהם שלא להקפיד על שום דבר מקבלת שבת עד הבדלה במוצ"ש, והסביר לנו כי כדאי לחנך עצמינו לזה עכשיו בימי בחורותינו בישיבה הקדושה, כי אם לא נתרגל בזה עכשיו יהיה קשה מאד לעמוד בנסיון זה אחר הנישואין, כי לאברך צעיר הטרוד עם ילדים קטנים, יום שבת קודש הוא סכנה גדולה שיכשל במדת הכעס ובקפידה, כי כל בחור בדרך כלל חושב שלאחר נישואיו יהיה אצלו יום השבת זמן של התעלות, מתוך שקט ומנוחה ושלוה, כשהוא מיסב ליד שולחנו ומדבר דברי תורה ושר זמירות. אבל האמת היא כי יהיה לו ילדים בעזהי"ת סביב לשולחנו, והאחד יקפוץ מהכסא והשני ישפוך את הכוס וכדו', וכתוצאה מכך יתמלא רגשי אכזבה ותיסכול וידמה לו שהכל מסביב מפריע לו מלהתעלות, ומכאן חדרך קצרה מאד להכשל במדת הכעס והקפידה. לכן רק זה שכבר התרגל בבחרותו לשלוט בעצמו ולא להקפיד גם במצבי לחץ כמו אלו, יהיה רגוע גם בעתיד בביתו במצבים ושעות כמו אלו, ויתדבק במידות בוראו להיות רחום וחנון ארך אפים גם ביום השבת, ועי"ז אכן יהיה כל שבת יום של התעלות והתרוממות - **יום שכולו שבת ומנוחה**.

(כ"ב - ב')

כ"ב - ה"ה, כי האשה בלבד, אלמלי שאלה צונה היא, כמו דאר בדרך שאל, יכול רגל אחד קשיחה, ובסטרלית יפניו על יום ומפל יהו להמשך אחרים, ויעמדו זו תשק וכוח צוננים עד שיאחה ויכשל ובמו המאר שמפל ונמנו על כלכלה ומנו על כמלא עד אשר יקא ויבול קשיחת המטא שם כמליא על פי מכילא (ב, ט"ב) מאחה נקטא לבדו, כי מאחה אינה כאן לרגלי ישכא כלל ומה נעם לבדו, אשר לא מצינו ישכא אלא אצלנו על בני אין כאן לנו לפלק אחר מאחר עולם הצה כלל ולכן הוא בעמא יבא על בדר שאסור ליעד דבה כלל

גאלות אשר לו יבל מאבד את שמאיר פרעוס - ולמלכים - מלים שבמנו של בעלי יעמד (ב)
של דעת שפרים את עצמן מן מאכלה - N פי מכילא (ב, ו) דאוסקין זמורה אין ולבור
וכל לפעלות - וכאלו כמו באורא דמס קידושין לו: כל שרבו צו על מכתב
אבות מה שבעולם ושבה מה שבעולם וכפי המתרשא של בכל שאתה עושה
דמרה בנפ ליכלות מאחרים עובלי ואי אתה רא ליבו אומה כי מאכלה מאכלת של
של ומוצץ - כאבד המיבוש הוא באורא דאתן שלמה (ב, ו) כולל מעונים ובאוטאים
ין אבץ לאחרים הם לפי הקראה טלדות בקרע וצו הינו אחת מאבקולות הינכר
ופרוש כשר לפני עצרי רות להמשך אחרים
כ"ג - הגיא - כאבד הפסוק מאחר בפרעות בפלגות או כפיפות השלום וכאבד (1)
ל. הגיא אחרי לה א אחר של אחר (ליב, יחזקאל) שהגיא ספר דעת אשר הרעש הפיקנו
ואשת ולפ האחרים יש לעלות דאצלן דקראן לדקש מאחרים ולפיכו אין כל ולכלומר אין
לעבד את הוא פירוש להסיר בני אל הקיור על הגא ולכל כאחר ואחשדרפנים בלעם
כמלאות הוא הקבול והקבלה הצה ולאבות הדבר שאר בלפות בלעיקם ולצאתך
מלפי שאת ובקשה את בלשבך ובלשארך אחי דבור ובתוך ובה השפחתו כיצי ואחרים
אין כאלו לנו לפלק אחר באחר עולם הצה כלל ולכן הוא בעמא יבא על בדר
שאסור ליעד דבה כלל
גאלות אשר לו יבל מאבד את שמאיר פרעוס - ולמלכים - מלים שבמנו של בעלי יעמד (ב)
של דעת שפרים את עצמן מן מאכלה - N פי מכילא (ב, ו) דאוסקין זמורה אין ולבור
וכל לפעלות - וכאלו כמו באורא דמס קידושין לו: כל שרבו צו על מכתב
אבות מה שבעולם ושבה מה שבעולם וכפי המתרשא של בכל שאתה עושה
דמרה בנפ ליכלות מאחרים עובלי ואי אתה רא ליבו אומה כי מאכלה מאכלת של
של ומוצץ - כאבד המיבוש הוא באורא דאתן שלמה (ב, ו) כולל מעונים ובאוטאים
ין אבץ לאחרים הם לפי הקראה טלדות בקרע וצו הינו אחת מאבקולות הינכר
ופרוש כשר לפני עצרי רות להמשך אחרים
כ"ג - הגיא - כאבד הפסוק מאחר בפרעות בפלגות או כפיפות השלום וכאבד (1)
ל. הגיא אחרי לה א אחר של אחר (ליב, יחזקאל) שהגיא ספר דעת אשר הרעש הפיקנו
ואשת ולפ האחרים יש לעלות דאצלן דקראן לדקש מאחרים ולפיכו אין כל ולכלומר אין
לעבד את הוא פירוש להסיר בני אל הקיור על הגא ולכל כאחר ואחשדרפנים בלעם
כמלאות הוא הקבול והקבלה הצה ולאבות הדבר שאר בלפות בלעיקם ולצאתך
מלפי שאת ובקשה את בלשבך ובלשארך אחי דבור ובתוך ובה השפחתו כיצי ואחרים

(8) עבורה כי יצב האשה תעבר על תולדת הישר אסרו

(1) עי שמשיתים שלא בפניו על רעתו כי כבה מעוררים ע"ב קטרוגים עליו - ומש"ב

והוא מבייש ע"ב, זהו ביאור של מדינים ששניהם מרודים זה עם זה

ועוד מוסיף שמתלוצצים עליו

משלי כג ליה - נעים לי דעת שהכו אותי

את ידו לעזור לה... מיד הבין כי מדובר בנערה מלאה ביראת שמים - "ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידיה..."

ברעיון זה מיושב היטב כל הקושיות הנזכרים לעיל, **רבקה אכן נבדקה - באמונתה, בהשקפתה, וביראת שמים.**

בדיקת הסטייפלר את משודכתו

סיפר הגאון ר' שלמה ברעוודה זצ"ל באחת משיחותיו סיפור מרגש בשם הרבנית גרייניימן (אחות מרן החזו"א זצ"ל) כפי שסיפרה לה אחותה הרבנית קנייבסקי, אשת מרן הסטייפלר הגרי"י קנייבסקי זצ"ל:

באחת הפגישות שלנו לפני האירוסין - סיפרה הרבנית - אמר לי הסטייפלר שהוא רוצה לספר לי סיפור, כדי לדעת האם אוכל לחוש את החוויות הרוחניות הגדולות שעבר הוא עצמו בעת המעשה. וכך היה:

בהיותי מגויס לצבא הרוסי. הגיעה השבת הראשונה שלי בצבא, ניגשתי אל המפקדים ואמרתי להם בנוסח חד משמעי: בכל מחיר לא אחלל את השבת!

המפקדים נדהמו מהתעוזה של היהודי, תפסוני והביאוני לפני המפקד הראשי, שאמר לי: האם הנך חושב שבצבא עושים מה שרוצים? הרי הנך צריך להיענש באופן חמור רק בשל העזות להוציא מילים אלו מפיך!

במצוה מעלתה גדולה, ולפום צערא אגרא, לכן לא עשו לה משמים נס שיעלו המים לקראתה כדי שתטרח במצוה. עיין עוד בספר "אוצרות התורה" בראשית עמוד קי"ט.

אמנם רבי יהונתן אייבשיץ (בספר "תפארת יהונתן") כתב: היה לאליעזר סימן מובהק, שאם תוכל לתת לכולם לשתות אין זה אלא שהמים עולים לקראתה והיא בת זוגו באמת, דלולי זה לא היתה יכולה להשקות את כולם. ולכן כתוב ותמהר ותורד כדה כי לא היה קשה לה כלל. הרי שסובר שעלו המים לקראתה. "ותמלא כדה ותעל" כתב בספר "כרם התורה" **"ותעל"** ר"ת והמים תמיד עלו לקראת. אך אין משמע כן מהרמב"ן.

אך, מוכן אני לאפשר לך לשמור שבת, בתנאי אחד. המשיך המפקד כשחיוך שטני על שפתיו. אם אתה רוצה לשמור שבת, עליך לעבור בין שתי שורות של חיילים קוזאקים, וכל אחד יכה על ראשך בכת הרובה שלו. אם תקיים תנאי זה, הינך רשאי לשמור את השבת!

צריך להדגיש שהחיילים הקוזאקים לא היו יסתם חיילים פולניים או רוסיים. אכזריותם הנוראה כלפי היהודים היתה לשם דבר, והפחד של יהודי להיתקל בחייל קוזאקי היה עצום.

ואני כמובן הסכמתי לקיים את התנאי. וכך היה. החיילים הקוזאקים היכוני כל אחד בתורו מכה ניצחת על ראשי... וב"ה עברתי את מסכת היסורים בשלום, וזכיתי לשמור שבת...

ופנה אלי מרן הסטייפלר: האם יש לך מושג לאיזו הזדמנות הגעתי באותו זמן?! **הדקות הללו שבהן עברתי בין שורות החיילים, וספגתי את המכות היו לי לעונג רוחני עילאי במיוחד!! כשידעתי שהמכות ניחתות עלי בשל רצוני לשמור את השבת!**

סיפרתי זאת לחברי, ושאלתי האם הם מבינים את מידת העונג העצום שהיה לי באותן דקות. ונראה היה לי שלא ירדו לעומק דבריי, ולא הצליחו להשתתף עימי בחוויה הרוחנית שחשתי.

וכאן פנה שוב אלי ושאל: האם את מבינה את מידת העונג שהיה לי באותן דקות?

והנהנתי לחיוב... ("הגדת קהילות יעקב")

זיווגים אינם תלויים בדעת בני אדם

"והיה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם לגמליך אשקה אתה הכחת לעבדיך ליצחק" (בראשית כד, יד).

בגמרא (תענית ד:) כתוב: שלושה שאלו שלא כהוגן, לשנים השיבו כהוגן.

פרק כ"ד
(א-ג)

ר"מ

א- הכ"י הזהיר תחלה להזהר מחדרת אשה נכרי, ואח"כ הזהר לדלתי
ידא דתוך הדאים לחקור ממסך - ועתה יזהיר שלא יקנא דאנשי רעה
וכל אלה האזהרות להשמר מן הגרמות והסדות הגורמות לחטוא
אל תקנא - שלא תחמוד עשרם וכדלדם
שם להיות אתם - גם כי תראה שיש לך רוח ממון דחדרתם

ד. הכ"י ותענש כשתשמע מפיהם דבר חטא ותשתוק ולא תמחה - ודשע"ת וזה
אחד מן הדברים אשר יתאיה האדם לעזוב דעדורם חדרת הרשעים

ג' יתכונן - יתקיים ויתמשך
ג' ר"י לפי שהזהיר שלא יקנא דעושר הרשעים ודשלותם ולא יתאוה לחדרתם להרויח דם ①
ד' ②
ו' הגרא - שלהן ציריך מלחמה - עי ולקוט לקח טוב (דברים ח"ד ק"ס) מכתב מהגרי
הוטנר - רושמנו של שיחתנו על הגדולים מתקדל כאילו יצאו מתחת יד
היוצר דקומתם ודצדיונם - אבל מי יודע מן כל המלחמות המאדקים
המכשולים והנפילות שמצאו גדולי ישראל דדרך מלחמתם על היצה"ר שלהם

שם - הן המדות - רהיטת הדברים - שהתשועה תלוי דתקון המדות ואפשר
לדאר זה עפ"י דברי הרב חיים ויטאל שערי קדושה - כי יותר ציריך ליזהר
ממדות הרעות יותר מן קיום מ"ע ולית כי דהיותו דעל מדות טובות
דנקל יקיים כל המצות - ודהיות מדות הרעות - קדוטות דאדם נמנע
הוא מלקיים התורה והמצות ומן אם יקיימם יהי' שלא לש"ש ודטורה גדולי

ז' רש"י אבן יקרה שאינה מצוי - כל חכמה דומה לכסיל כאבן יקרה וכמרגליות
לקנות לומר איך אעסוק דתורה מתי תעלה דידי אבל החכם שונה
היום מעט ולמחר מעט

הרי' האויל החכמה אליו רחוק ונגדה גדוה מי ימצאנה - זהו הופק

① ממון יאמר עתה כי אל יעסק בחכמה ובתבונה ובדעת מהם ישיג השלום
והעושר - ויתכן כי דנין הדית והתכונן הדנין והמלא החברים משל
לקנין מעלות הנפש - והדנין הוא הבחירה והתשובה - והתכונן
הדנין העמצא התשובה שלא יהרסנה היצר המתגבר, והמקרים,
והוא מדרגות הנקיות והמלא החדשה, קנין מעלות הנפש
דיראה ואהבה ודביקות

② גדר חכם בעוז ואיש בעת מאמץ כח - עי מצודות כו - החכם
דיראת השם
ראש וקצין באנשי עוז - ואיש בעת גבול ממנו כי הוא מאמץ
כח אנשים אחרים

רש"א

כי המצוה הבאה אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא.

משל הדבר (לבדוק ימ) לא יקשה עליך שלא על יונין ובקבוק דבש
שמ"ם הפסוק כי קרוב אליך הדבר מאד דבוק ומלוכלך בשעת
עשיית המצוה שלא תאמר הואיל ונתלכלכתי בעבירה אי אפשר
לי לעשות מצוה, הלכך שלא באתה לשמים לא נתקנה לא נתכפר כי אין לו
תשובה אלא שתשוב לשמים ותקבל שכר ומדה מעולה שמתוספת
לך בשעת התשובה - ולפי הוא מתוקן יותר מבתחלה
שם הלא לא כי שאין אושה טוב אלא שעשה לתורה - כאן גם קא עד האולי
שם הלא לא כי שאין אושה טוב אלא שעשה לתורה - אי פי הלא
(נ"י) ומקור כיוצא אין בו מל - אלא עשיה ומקדיש יש בו כלי מים
הטו המצוה ובשעת אין בו ומוא כיון מן המצוה אוכל עשיה ומקדיש
יש בו ומוא כא ומכמס
שם כלים יקבאו מן בעל מצוה - ואי דומלם פירושי אינו מתקבל מוכך
ברסך יומם ומשמה - ומצ בהקדיש שם אומר שנמו שמיעה שעשתם כלי
לכא
ע, הלא הוא לו מסכון ולשלוח לו - כאן הוא מתוקן לתורה אי שנה
עשה כן מהוצאו ולסוף הוא הלמוד היוצא מכלל איכ-
שם ומלך מצוה יום כי - אי דשיא שוב ע קלא שב ומוכ לך
שמ - הלך הוא יוכ כי השפע ומקבל כאשה יכול מלכה עלמו
סלכא לבא המכשה - ולפי הוא מתוקן לתורה ומכוה מקולה מתוקנת
תמא המכה אף מפני כוא יהיו כי הפי לקבל יש לו
יקשה כא אל כי יבלו שמו ויקבאו לו בעל מצוה ולא הלים
שם הלא לא כי שאין אושה טוב אלא שעשה לתורה - כאן גם קא עד האולי
(נ"י) ומקור כיוצא אין בו מל - אלא עשיה ומקדיש יש בו כלי מים
הטו המצוה ובשעת אין בו ומוא כיון מן המצוה אוכל עשיה ומקדיש
יש בו ומוא כא ומכמס
שם כלים יקבאו מן בעל מצוה - ואי דומלם פירושי אינו מתקבל מוכך
ברסך יומם ומשמה - ומצ בהקדיש שם אומר שנמו שמיעה שעשתם כלי
לכא
ע, הלא הוא לו מסכון ולשלוח לו - כאן הוא מתוקן לתורה אי שנה
עשה כן מהוצאו ולסוף הוא הלמוד היוצא מכלל איכ-

פרק כ"ד
(ט - י"ד)

רמ"ד

הגמרא הוא המתנדב מכל

II י, הכ"י אמר עתה כי ענוש יענש על שיתרפה מן המחשבות הטובות דמקום הצורך (2)
I אם המצא תמצא דידך דרך וסדה להושיעם מיד צר ולהעמיד להם ריוח (1)
אם רש"י התרפית מהתורה דיום צרה צר כחך מלאכי השרת לא יהיו מאמצין כחך
ועי מהרשא דרכות סג, גם שלוחד ומקיימה אם הוא דרפוי ודדרך ארעי
קאמר דאין בו כח

אם ולפי פשוטו התרפית דיום צרת אהובך לעמוד מנגד - דיום פורענותך דכתיב
אם החרש תחרישי - ואת ודית אדיק תאדדו ופי' הגר"א כמ"ש גם מתרפה
דמלאכתו חבר הוא לאיש משחית פי' אם יש דידו להצ"ל ואינו מצ"ל לא
די שאינו מקבל שכר אלא הוא כמו הורג ולכך אמר שאת ודית אדיק
תאדדו

י-י"א - הכ"י אם תחשוק להצ"ל לקוחים למות ומטים ליהרג - ותאמר לא ידענו
עצה להצלתם - הלא תכן לדות הוא יודע שהתרפית לחשוש מחשבות
דדבר - ואילו שתה עצות בנפשך ויגעת כפי השגת יד שכלך השג
תשיג והצ"ל תצ"ל - והשיב לאדם כפעלו - כי יעניש אדם על עמדו
על דם אחיו והמנעו לפקח על הצלתו - ועי' ולקוט לקח טוב במדבר
קכ"ב - קלב בדרים נוכאים

י"ג, יד - רש"י דרך בני אדם לאכל דבש כי טוב הוא - וכשם שאתה רודם
לאכל דבש כן תהא רודם לדעת חכמה - (5) I כמדו' אוכלים דבש
מפני שהוא ערב לחיך - הלימוד ג"כ יהיו באופן זה שיערב לו לימודם (4) II
ועי באמת לעקב על אלות (א,ד) והוי שתה דלמא את דרכיהם פי'
שלדיך האדם ליהנות מלימוד התורה דדיוק כמו שנהנה אדם שדרקה

1) והצלה דמועצותיך - ותענש על זאת - בכיון ביש לאל יכך להציל ולאמל כח דפעת אשר חנוך הטיה והתרפית, ושמת נפשך כאיש חלש ורפה ידיף

2) לפי שהזכיר כי יענש האדם על המחשבות הרעות ואמר זמת אולת חטאת

4) ועי דפי' בני שלמה בדפסוק י"ד כתוב כן דעה חכמה לנפשך אם מצאת ויש אחרית ותקותך לא תכרת ופרשי אם מצאת אותה אז יש אחרית וביאר אם מצאת שלא כל אדם מוצא הפשט המתוק רק עי' יעיסה זוכה לזה אם יעזת ובאי תמצא - ואיתא במדרש מה מים כשיצמא והוא שותה עהים לו כך ב"ת כשאדם יעז דהם ערבים לו
ועיש שזה קאי על מה באיתא בארות כך הוא בסכה של תורה אשריך דעוה"ז וטוב לך לעוה"ב

5) עי רבינו דחיי חוש הטעם מרגיש המתיקות ויתאוה האדם אליו מכל הטעמים - ואמר כשם שנופך מרגיש מתק הדבש כן יתחייב שתרגיש נפשך מתק החכמה - בהחכמה מתוקה יותר וכן אמר בוד ומתוקיד מדבש ונופת צופים

פרק כ"ב
(כ"ג - י"ח)

למ"ג

לשון רחכו מתמר בשמא וסוף סוף מביא מקור מיד להעיד את עפרון
ודבר אצ שמצד אחת המיון דמשקל נקבל כאן בניגוד לימוד המדות
שאין בלימוד נקבל בפרט מאפיין אחד אלא הוא מושך דבריה וכל המיון ביון אחת
על הקודמת דמצב שיש לתאר בקלות בלימוד המדות הוא עיקר המשמעות
ונמצו מה שרשון אלשי כתב דהכא המדות והעיקר לא כ' אלקולון - והיינו
שבכולן בא לחלוק עיקרון עפרון המאפיין והמתקיים דהיו
י"ג הפלא - ומלת דשאר ניסחאות מיד אלו ואלו בא בדיוק שיוכן מקיאו אלא שלא ונפל מעתק על (2)
י"ד הפלא שיעשון בית מלכות. ומתו הפירוש שעקדון קיומים מכוון לשון בית למ"ג
ט"ו הפלא אלו כוונת דהו הכאשן ד"ה לא ידעתן דיהו נצוכה לשמירה
מן המשוך וכאיבא דקיבושין פ"א. אי לאו דקא מכרני דקיים מצותו
דל מאיזה מחכמת - ונכתו שלא יהו לה כשולון לעקוד מעון בירוש קיומים
עפ בירוש קיומים - ומכאו תשני שאין כשמעון וכל לשלוט על מאבד
כאשר לעפרא בדיומלך ואלו דבר כלפיות ע' פרוש מעתק מלך בשם בני חת (3)
על מאנה תשלום
י"ג הפלא - כמה פסוק ט"ו אי"ם דכשלון רומני של הרשע ולפיכ אין משון לרבך
מיהם יש מקום לשאות דכשלון רומני של הרשע - ואלו אי"ו דרוש שאי
ל"ב אין משון מקדיל מפטרס על בשון של כשלים קלון מכאשי קלון מצרעי
ל"ב אין משון משכ ומשיב מאחין - ועפ אכו שאמה יהין מעתק מה כתוב (3)
ומה כאיבי דמס אמות על פי הפלא (כ"ב י"ג) שמאיבי דאפ אוב ילקוט
משלי סוסי ארפס דאפרס אויבך הוי ישראל לקמיה את הפלל כל שיעת
יי מי הפסיל - ואין מקיין אלא יום כאשן ילמד ומה כן שלמה דכשלון משפיע
ומלא דוק שמא שונאי יהלי כהשתא אפשר אויבך על אשתא וכן אשה
מובא ילא שנעלם יהלו אשתו דשאר כתורה
לאויבך ניסא מאיבא בלבו כלשון הפלא דשונא דמלה בלעמיא שלפ שאין דמלה
כשאיא כתון שפוי מוכיח לפרך מעתה שאין תוכיח כן ומלא ידע עדיפא-

(2) חסך לו התאוה (מפני שמאוס מאד רק התורה אומרת לו חסך)
(3) יש דלג - ואולי אפשר בזה מש"כ דהי' למס' אבות בפ"ב משנה כ"ב (33)
(4) אולי זה ס"א דבת"י לו לדר נו תגבר וגם לגוי לו ולאוסטאה לו מעד קודם
וזה הוא יצה"ר דאו"שמשה לענ' בזן ~~אבת~~ תביה ולקח אחד דוד
שאמר דבה באי"תן לנפול דגן בא"ה הוי משפט לענ' רם אוני עקמן
(בעוג) לאוסטגוה לו מעם הקב"ה ולהפיל דגן יפה וכו' עזרני דלא אמסרנה
בירעו

(33) אלה בו"ו ד ויש להראיה בזה דמגילה ט"ב אל המן סליק רמיד אי"ל לא
ישלטו דבתים הלאו מגאוניא גחין לו רמיד וכי הוי סליק דטיע דרי א"ל
ולא כתיב הכפל ואורק אל תשמח אל תשל כמ דשפש לזי המן אשת
אבל קודם דבמן נאמר ובאבוד רשעים רנה וכן אם הוא מפורש נעשה
מותר לשמוח לא מפני שנאתו אלא מפני שבטל שמים של מקום
ועי' דהדינו יוסף ומפלתו כבוד שמים - לשמוח דמפלת אויב צבן
ממדת אכזריות ועי' רש"י אסתר והשיב מעליו ומפו שאשר ממנו
ויבא ולך ועי' דמספר על אשת ונ"ו שאין הקב"ה שמח דמפלתן
של רשעים ועי' רש"י תהלים (ד, י) נראה ישמחו אנשי כתמים ומוכיחים
עובדי כוכבים ומזלות לסור מרעתם שהקב"ה פושט יד לרשעים ולצדיקים
וגם המהר"ל הקב"ה אינו שש דמפלתן של רשעים

פרק כ"ב
(י"ג - כ"ג)

רמ"ב

קודאי מפקפק מהיכן לשלומי ושיש מקורו למשנתו אומר שצריך
שלא דרשה שלמי לדרכיך כהמן לשמור ובלשון כלים וכן את
כולו מפוזרי ישפוך מותר לשתות לד' עין מפני שנראים כלומר
שלא מפני שמוא שונאו של מקום וכן אומרו ירוממוהו על המשמרות
שעות קבועות שתות - מפני שאפשר שונאין של מקום - ובאלוה רשות
כלפי

(ל"ג - בדרכיך ד' קס"ו - מפני מפקפקו הוטלים)

על שקר - מלפפים תשרוק פי כונעי דרוך כדומה אלמו שלא יפול בפקפוק
לך אלו החכמות ובמים הטה שפיקוק שמהיה חיקומה של הפקיק היו פרוך
הכיר נפלות שלו - בוקע דיומה המשומה שמנוך מוכן ובמנוך הדיוקות הכי
מהניות בוקע דאחרן המקומות יושב הנך לחתוך כלו לכל בגיגה על כולך
שמך

מבוזות אלהיהך עיון פעולות הבמות

ג'ו - הלו פרחים כיהות יקלא הראש ובלוד ובלוד מכך חלק הראשון
שומלו לחת עושר ובלוד ויקלא הראש דאלך הלוש הכהן מפני
שיפמה לו שמלידכו יפשון ומלוה ובלוד מן הלחלך הכהן ומלים
אף ובאה הראש עושר ובלוד לשוכה שתן ולוש מכוונות- על יקלא
דעושר ובלוד הכהן ולא יעורר להן לכסף אלון - מפני שלא יעשה
ולא יאושר דעושר אל בלוד שיכרבותו - ובלים מלוכרין שלא יעשה
הכשר ולא יאושר דמיניך דלל עושר אל כלוד ובלוד עושרו קמיניך
כנגד צפה דאל תניר שלא יעשה דמיניך מפני הנגף - ולא יאוה
לרון לכסוף את הלקך - כי אלהיהם לבלה ושון הרושף ובלוד יפשון
לחת

כ-ה עושר בל קלל בלה שלא אין
ובאה בו

כ"א הלו הכסוף ובלוד הלוך - כמו שהולך שונא לכל אומר שונאו
ובאה אוכלו אשר מלאו לרון לאכוף את שונאך הלוך ובלוד לו כאשר
עושה לשונאו כן הקללה עושה לכל המארים את הקשרים כלו

כרך ג'
(ג' א-ג' ל)

רמ"ה

משנתם הרחבה והמקיפה – (מכאן אפשר לשאול את Conservative + Reformed

שיטת הרמב"ם כאן מפתיעה ומעלה קושי על גבי – מאין מלכי כהן – לא מלכים סתם, אלא דווקא מלכי ישראל – ומשל ונתן נבואה באיזה שהם תוקף של יכולה מפני שאינה נבואת ישראל (ד, ו) ומני מתחת כשאר אדון על תלמיד. ומני מהיכן דקתני שלא נשוקם (ומני הניחא שלא ונתקם דכל קלא כאש)

④ כ"ד – אין אומה ולשון שהכה בהכה ונפוצה ונשתעבדו מי ויצא ולבני ברוניס מה

כ"ה – קשיא – קשה שמכריח כלים עושה רשימה שאינו יכול לה טוב – שלא הרשיעו

עשה שאינו בפסק הדמי מן הדולח וכאמר כאשר יבואו לא לה – שמו נכלל

⑤ כ"ה בפלוגתא ובמוסכם כלשון לאחריו ג' מ"ב

כ"ה קשיא – מאי צבא מאכיר בלים שאינו עיקר משקל הושפ רשפט

ונפסק הדמי מן הדולח אלא רשתיק וא לאו הכי דאמר (קפ"ב)

ומלה לה אין פלוגי כי לא יקנאו הואיל אלא ויצור אחרי השקר ויאמר

לכו טוב, מקום ענין מכשיל ולכן המעמד הכי אינו נתפס על כרעין

ומשני כו ישראל דולח מאד – ולפי את הדולח – חולין

⑥ ולזכות בדבר ובין – ואינו מקללין שאין – ומלה משיב בדשתיק הם הכהנים

⑦ כ"ו – קשיא כאילו שאפשר את מלכי אלוהים (כ"ג, כ"ג) ה"ג לשאלה הוא הדבר

כ"ה קשיא – אי חולין כלפי לעולם שמקבל אצלן שבה ויקח ראובן ופטרו בין

שם ול מתם הוא לפסוק ואינו ללדום – והלה פרקמטיא הלוי בקסה

אבא בשלו דכל ושאל שואלו קשים – אלא לאוזנה ל פסקם קבלה

ושוב יוסי לישא אשתו – וכן כלא דמשקיה דכוותיה – ומלה משיב ⑨

⑧ שם מודעת הדומה כמו שיש – אלא קשה הכתוב דיוקן. בשם הלוי מרכה

שלו כ"ה קשיא – אי כדיון יחזי (ואמתן ג' ב) – וצא כי אין היחוד מוכח הנקמה ידוקה

שלו. ולפי שהמדבר יבדר בדברים סוף מכלן דמיון ופרש שלא ישבון ומה

כ"א

עמ' י"ב – ובקשה שיפני בפסקי הדין המאשרים צו לקיחה רחוק כמה פ"א בסוק הנוכחי יש פסק – ולדעתי כמו כמה פסקי דין אחרים (כי צם כל הזמן תיק 76-77 רשם הקלה שבעוסק בתיקים של הגדה שיכתב ושתיפ ועדי וגם פרוטוקול לעתה – ואיך יצבון לסיבות הדברים וכמה דומה בינהי ואוסקים בתיק הדברים הבינו דמיון דה ואתיקים דק ואתפסים דק דה לעתה אחר שכבר דקיאים כל הדברים ובלבדים

וכן עפ"י מהמפורסם לעיל וא"ם שהם בכלל רשם הפרה – אלא פרוסקים כפי שיבא מהבלבול הישלם לקיחת המפרה אלא מלמוד רק הרשם מפרק הסיפור ומעורים לא דעתה משה עפ"י כלל בפ"ב בגיטין – הדיוסק דומה לחקיקא

הרשם מפרה ומשה ועדה דשפה לה ולא ידוע לעתה הפרה ולשפה אחרי המפרה – בקובץ אלא לקיחת המפרה ידוע הדברים – אלא מהה צו הלי דחולין המפרה (ואולי שפיו צם לא נאבד דעתו סופה) ומצם אלפי שאפ' מהה אחר קיום הדברים כדין ראוי לקיחת המפרה ועדה דשפה צו הדברים ולקיחת צה סיבות

ולכן אין ישלים מהות לתיק ולהדיק

לקיחת בין ישלים מהות לתיק ולהדיק

אלו כשר שהם ואיכ פנים לתיאר הבין אחר – ובן הפרשה אל אחת

ג'אלא הסר אחת בלא צה אלו – ומלבד לעתה כי אין יכולה לפסק

דהחלטותיהם בלבד בלעתה לפיק שהם רק לבדיקת סתבים ולשלה

לבשולים ולאחר

(4) ובאמצ כמה דפי בסוק כלא בבקשה לעשה לשלוח אלא שאלו כאן

(3) בזק

(2) כאלא דכולהן

(1) בזיק אחה

עמ' כן ולפעמים שהנפצא מהלכות אלא להתקיף אי שאומרים לכאר

בקשה קשה מאוד – מהכשרת מקומות מאוד מהמלכות (ובלי מהלכות ומהמעלים

ולאחרים בלי מהלכות א' דאין אלהים (סוטה אות קמ) ואפלי אפי' בדבר

[illegible]

עצלות ש"ק בהר-בחקתי תשל"ב

[illegible] "והכהן הגדול מאחיו וגו'". ואחז"ל (ויק"ר כ"ו ט') "למה נקרא שמו [illegible] גדול בחמשה דברים, בחכמה ובכח וכו', בכח, שהוא גבור, בא וראה [illegible] את הלויים כ"ב אלף הניף ביום אחד. כיצד הי' מניפם, מוליך ומביא [illegible], הוי שהי' גדול בכח".

[illegible] לשם מה צריך להיות הכהן הגדול גבור כח, דהיי' בעל כח גופני. [illegible] מעלה היא באדם, שהרי אמר הנביא "אל יתהלל הגבור בגבורתו" ואם [illegible] כלום לא הי' צריך לומר כן, מ"מ צריך ביאור מה הוצרך הכה"ג למעלה [illegible]

[illegible] מוצאים בנבואה, "אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור וכו' [illegible], ומה צורך יש לנביא ד' בגבורה.

[illegible] בפ"ז יסוה"ת ה' א-ב כתב ואין הנבואה חלה אלא על חכם גדול [illegible] גבור במדותיו, ולא יהא יצרו מתגבר עליו בדבר בעולם, אלא הוא מתגבר [illegible] על יצרו תמיד וכו'. ובמגדל עז שם ציין מקורו מגמ' נדרים הנ"ל. והיי' [illegible] גבור שאמרו שהכונה לגבור במדותיו, וכדתנן באבות איזהו גבור [illegible] יצרו. אך כבר הק' הכס"מ והלח"מ שם שמגמ' בנדרים הנ"ל לא משמע כן, [illegible] כפשוטו, שהרי הביאו ראי' שצריך הנביא להיות גבור, ממשה דכתי' בי' [illegible] בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם וגו'" ותניא הלוחות ארכם [illegible] ועוביים שלשה וכו', הרי שבגבורה ובכח הגוף הדברים אמורים.

[illegible] קושית הכס"מ והלח"מ נראה ביאור חדש במהותה של "גבורה" ומי נקרא [illegible] גבורה גופנית עסקינן כנ"ל.

[illegible] "משלי" בחלקו הגדול מדבר בגנות מדת "העצלות" שמדה זו הורסת ומכלה [illegible] ואמר שלמה "על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב, והנה עלה כולו [illegible] כסו פניו חרולים וגדר אבניו נהרסה, ואחזה אנכי, אשית לבי, ראיתי [illegible] (משלי כד. ל'-ל"ב).

[illegible] לנו כאן שרשה וענינה של "העצלות" "על שדה איש עצל - כרם אדם חסר [illegible] הוא "חסר לב", כי העצלות נובעת מחוסר שימת לב. ושבירת מדת העצלות [illegible] שכל מה שיודע בהכרתו ומבין בשכלו כל זאת ישיב אל לבו אז יחוש בקרבו [illegible] שייכים אליו ומחייבים אותו.

[illegible] שאמר שלמה המלך ע"ה "על שדה איש עצל עברתי". כלומר, אין להסתפק [illegible] אחרים. אלא "עברתי" בעצמי דוקא, ולראות במו עיניו את שדה האיש [illegible] כרמו של חסר הלב, לראות את תוצאות העצלות. "עלה כולו קמשונים כסו [illegible] חרולים וגדר אבניו נהרסה" ובראי' בעלמא לא סגי, אלא "ואחזה אנכי"

דהיי ראיה שיש בה חזון והתבוננות. ואחריה "ואשית לבי", שימת לב, היא ההשבה מן הדעת אל הלב, להבין ולהשכיל מה הדבר מחייב אותו ומה הוא עצמו צריך ללמוד מן הדברים. וכענין שאמרו חז"ל במשה רבינו "ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" "נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם".

ואחר ככלות הכל "ראיתי לקחתי מוסר" לאחר ששם הדבר על לבו עליו לראות ראיי חדשה ולא להסתפק בראיי שהיתה בטרם שם על לבו, וראיי חדשה זו תביאהו לידי "לקחתי מוסר" כי תכלית הכל היא ה"מוסר", וכל ההשתלשלות של הראיי בעיניו וההתבוננות וההשבה אל הלב צריכה להביא לידי לקח מוסר, שהוא הקנין בנפש שירחיק מעצמו את מידת העצלות, ותהיי גנות המדה הזו והפסדה תקועה בלבו כיתד בל תמוט.

וכבר הארכנו פעמים הרבה בענין זה כי לא תועיל הכרתו של האדם ואפי הכרה במדה גדולה, כל זמן שלא שם הדבר על לבו. כי שכל האדם אינו מחייבו למעשה, אלא תחושת הלב היא הפועלת באדם ומכוונת את מעשיו.

וכמו שכתוב "ואשר לא שם לבו אל דבר ד' ויעזוב את עבדיו ואת מקנהו בשדה" (שמות ט' כ"א) והרי כבר ראו בעיניהם כי כל דברי משה אמת, וכל מכה אשר יודיע משה עליה באה עליהם כאשר דבר משה. ואיך זה השאירו את עבדיהם ומקניהם בשדה, זאת גילה הכתוב, כי לא מפני שהפקירו את ממונם עשו כן, ולא מפני שלא האמינו במשה עשו כן, אלא מחוסר שימת לב, "ואשר לא שם לבו", הידיעה בלבד אינה מחייבת אם אין הלב מרגיש בכך.

ובדוד המלך מצינו כשבא אליו נתן הנביא לאחר החטא, והמשיל לו המשל בכבשת הרש ודוד בעצמו פסק את הדין כי בן מות האיש, ואעפ"י כן לא הביא הדברים אל לבו ואל עצמו, עד שאמר לו הנביא "אתה האיש" (ש"ב יב - ז).

והנה בדרך כלל העצל מצדיק את עצמו בטענה כי אין ביכלתו לעשות כזאת וכזאת, והדבר למעלה מכחותיו, וחבל על העמל והיגיעה, כי לא יעלה הדבר בידו. אף אתה אמור לו, שקר אתה דובר. והרמב"ן ז"ל מכחיש אותך. שכן על הכתוב במלאכת המשכן "ויבואו כל איש אשר נשאו לבו וגו'", פי' הרמב"ן ז"ל "שלא היו בהם מי שלמד את המלאכות הללו ממלמד, או מי שיאמן בהם לדון כלל, אכל מצא בטבעו שידע לעשות כן ויגבה לבו בדרכי ד' לבוא לפני משה לאמור לו אני אעשה כל אשר אדוני דובר". ואין לך דבר קשה ממלאכת המשכן "לחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחושת ובחרושת אבן למלאות ובחרושת עץ לעשות בכל מלאכת מחשבת". ומי שלא למד לעשות כן, ולא אימן ידיו בכך, כלי ספק היינו אומרים כי לא תצלח המלאכה בידיו, ואעפ"י כן מי שנשא לבו אותו "ויגבה לבו בדרכי ד'", וקיבל על עצמו לעשות "כל אשר אדוני דובר" עשה והצליח והקים את משכן השם.

והדברים ק"ו לכל חפצי שמים המוטלים על האדם שאין לו כל הצדקה לומר כי אינו מסוגל לכך, אלא יגבה לבו בדרכי ד' ויראה כי כחו במתניו לעשות גדולות ונצורות. עי' משלי (כד, כט) דף הנלוה - אל אבא - אלא מעז עמוד 31 ס"ע

עוד נשמע מפי העצל כי מסתפק הוא במועט ודיו במה שעושה בלא טורח מרובה. ועליו לדעת כי אף זאת טענת שוא ושקר. ולא זו בלבד שהוא מחסר מעצמו את השלימות הנדרשת והמושגת בעמילות בכל כחו, אלא אף המעט אשר נתכוין להשיג לעצמו אף הוא יהיי לו לפוקה ולמכשול, ותחת לעשות פרי יעש באושים, וכדאמרי'

כמו
(כ"ג - כ"ד)
כדאי כי
כמו
לכן: מצבים שאר שמוא כולל שמוע כאלו ומדע כלי
שיכול לרו דברים דומים ולפי שאין כוונת מחשבת שלך
ואפילו אם פיו ולבו שוים - לכן אינו א של שמע וכן בלוי
של אחד כאלו אומר כי הקב"ה יודע דבקי ומלא מועל וכך
דבה - ולכן יבטיח האדם שהתפלה מכוונת דומים הדומים
שיכוון לבו ויפלה שלמו מכל מחשבה
אם האדם הפשוט אינו יודע - ולכן יתן לו מקום שלא ידבר
למשל ולכן לסוף דבריו אומר שוטע לתוכחתי זו כך צריכין
שמוע אחד נאון שלא לו
או האוכלוסיה ת"ח לתרגום לרטות דבר רע לדבק ולהאמין ההשקעות
הפסיכיאטר ודבה אפשר לדבק הדומה הקשה להאמין בן - נכסה
הנה סיבות ישפוך על כל הדומים ובה יסוד כל הדעות כולם
1 לא יודה יתברך - כי יסוד הדומה הוא להאמין שאין שום מלכות
שלום כל מגמה שלפי פשוט להאמין ההשקעות הרטות
הפי' מלפי האמונה דומה
2 כי הגוף - לא שלנו לשלח שם.. המכיר שוק ספר דברים אל תי' דומים
3 ל הפי' - שאין תוכה על פיסוק גלמודין - א אומרת הגוף (שיר, ח) כשהוא הפלגת
4 ל"א הפי' פי' הקשר של הגוף
5 על גלמודין מתפלל מקשרים: ומכי מבין מבין בקולך כך מי שאין מוכר
על גלמודין מתפלל משכת ראשו פרקיל - ומלך שלוש בדרכי תכמים שיוודע
על פשוט טוב וגם טוב פשוט ומלא מתרים את הפלוש
ל' דלי פלמה - ושפה נשב פלבב שדיבר לשוב ולשוב ולפתותו שואה וכלם נשב ושבה ושב
ש - שלכך אדנים הם המצות - א שפתי תי' לא בלי קשקה פסוקא מדלגת הפוכה
ומשמע פשוטו שכך שאלו לפלכיהו דבל אינו
ל"ב - מפלל כישר הדברים שאתה רוה מהן יהיה לך לחזוק
ל' שניו ו' ו')
ג"ב - מנע שלנו - א ילד (ט"ו) הכיה טוב מאד אומר ש שאמן יש אלוהים ומלכה
מ"ו,

(33) ראשית כל נקבע כי אין לשון הקודש לשון מדעית אלא לשון שיח ושיג בין בני אדם הרגילים בה, ולכן אין לחפש בה דיוקים מדעיים.

(1) אולם אין לומר שכל הכתוב בתורה הוא בלשון בני אדם, אלא יש לומר שהתורה נכתבה בלשון בני אדם.

(2) יתרה מזאת, גם כאשר נאמר משהו על ה' הוא נאמר בלשון בני אדם. לכן כאשר נכתוב על הקב"ה פעולות הנראות לנו כפעולות בני אדם, אין הכוונה שהקב"ה עושה כך ממש, אלא שהוא עושה משהו שדומה לפעולה שבני אדם עושים.

כך למשל, כאשר נכתוב שהקב"ה "ראה" משהו, אין הכוונה שהוא ראה בעיניים, אלא שהוא הבין משהו. כאשר נכתוב שהקב"ה "שמע" משהו, אין הכוונה שהוא שמע באוזניים, אלא שהוא הבין משהו. כאשר נכתוב שהקב"ה "הלך" למקום מסוים, אין הכוונה שהוא הלך ברגליים, אלא שהוא הגיע למקום מסוים. כאשר נכתוב שהקב"ה "ירד" לראות משהו, אין הכוונה שהוא ירד ממקום גבוה, אלא שהוא התבונן במשהו. כאשר נכתוב שהקב"ה "נתן" משהו לאדם, אין הכוונה שהוא נתן לו משהו ביד, אלא שהוא גרם לכך שיהיה לאדם משהו. כאשר נכתוב שהקב"ה "נטע" גן עדן, אין הכוונה שהוא נטע עצים, אלא שהוא יצר מקום מיוחד. כאשר נכתוב שהקב"ה "נתן" את התורה לעם ישראל, אין הכוונה שהוא נתן ספר, אלא שהוא גרם לכך שיהיה לעם ישראל ספר שמכיל את התורה.

(3) ולא אמרנו בפרק (ג,ג) גבי בן אלמנה הדיוט שנתנו לו חכמים לדבר כמה קשורה התורה ואין מניחין אותו לשון אחד אלא כמה השערה שבראשו שנאמר (ויקרא יג,ג) ונתן הכהן

(4) לפני הפרק הוי אלו הן שלשה דברים הנקראים נזק שלמון ומועד כשהן שוין ואחר לפני הפרק הזכרנו סדר מועד וכו' פרעון ואין אין לו מזונות ואחרון אחרון רבי מאיר אומר כל שהוא מתחלף ורבי יהודה אומר מועד שהוא מתחלף ואחרון אחרון שהוא אחרון

(5) ר' לעזר בן

כי יאיר ה' לי אי אתה יודע ואתה קראי

(8) כי המקום את הארכה מאין, כמו שמצינו בשמשון שהיה מבקש

(23) זאת אומרת, כאשר התורה מדברת על ה' בלשון בני אדם, אין הכוונה שה' הוא בעל גוף ויש לו איברים כמו לבני אדם, אלא שהתורה מדברת על ה' בלשון בני אדם כדי שנוכל להבין את מה שהתורה רוצה ללמד אותנו.

(ל"ג)

(ג) מה בין אלוקים כיעקב לוכאתה הקהו דו"א כאשר בפרשתנו ובאו בין
אמונה ולהבטיח דעתותיו, וגם הדיבה לפנינו אלו ישובו קו פרשת
דרוש דרוך אתה - אלו ראשה לפני הקדמה שמוא מקור הדרכה
ומ"מ פרשת הכל לפרקים - שהכל בדרכו - דוקא בפשוט הכוונה
ולפרטיות ואו דשלמו אומה (מ"ת, מ"ב) מתפרשים אורוקאף עיקר המלכה
הקדמה דשמיני אינו לפרש מיהו מאורה סוכרות ומעלות אשר דשמיני אין
כמה עיקר אלא לפרש מיהו בפרשתו - בדיוק הרפואה כולו ואחד יהו
בפה ברכה לפרשה ברכה - אלו מתפרשים דקי דרכיה - קו פרשת
מצוותיו מלך הגאולה - וכנ"ל

ו' בגוף ב/ב שנוא דאמרה - ואולי לפיכך כתיב כי בכה (ב' חלק מאורה) כל המקום
מן ו' (10) עולה כו כשעלה וכו' שנה טובה אחד אחת משך שאב ומן קינא
הוא אומר ויבא דאמרה הכתוב - ל"ק ל"ג ו' דגוף ב' הפעל

(ד) שאב כי יגיעה כאו מלכה ואו מכתב שבלוח פירוש אחאת
ואולפה לפה מלכות שהוא עיקר מתנן וכתב אחד שבאות המשמעות כיון
ובפסוק אומר שהו כך שאובה מהשפה לאדם והוא אף שכתב שבי יפתח
עדותם - ומסר לו בשבועה מושפון זה הוצאן - ומקום משב מלכא תסר לו (ה)
ואמרתי לו כך אם מלאכתם נא לפיכך אלו ואמרתי לו כך מי לאחיך ואומר לך
שוחט בשתי ואוכלתו משבעה משלימים לך ואולה בפתח מן הפיח
ואומר לו כזו אבה נתן לך ידים ואדאי מן בשתי ואמרתי לו ואמר לפקיון
בשתי ולוכלתו משבעה לך לפשלה בפיח מן הפיח נתן לך כאן
ומשתו לא נתן לפיכך מן בשתי מ"ב מכוון קולו וכ"ה

ואי שיטות מוסר מפלגת שמאלוקים ל"ד - לא
מפלגות ישתוון הפיח
ולא מוסר אלוקי ברכיה - אלוה ואבא מוסר על משיקוב אלו דבוקה כאן בפתח תשב

(1) ששם סוכות התורה אולי צליך מרמז על לך נתידות התכמה

(2) והנה משכ ע"ב הנסתר ע' דיאורי הגדות של הגר"א צל בפ שמדאר
כל עת הוא דנוקדא (צל"ל מגדמה רק מה שתקבל-כמדו שצריך להתפלל לעת מצא
לנפש דעולם התח"י ע' דפי' שימצא הנפש דשלימותה דעולם התח"י
וכן דתורה אמרו זכה נעשה לו סם החיים ע' משלי י"ט ט
וכמדו למידין מצדרין בכון צאילו לא הו מתעצלין דתורה
הי' דכח התורה לתקנו אלא בכון שמתעצלין אם לא יתקן
המדות רעות והמעשים רעים נעשה תורתו לסם המות
והנה חזל אומרים על זאת ותפלל כל מסיך לעת מצא זו דית
הכסא משמע צלי תפלה יכולים לעשות את זה - ועי דדאר
החיים טו' שמדיא מהפנים יפות צדכשו פ' דהמצאו קאי
על עשית אלא קראוהו דהיותו קרוב קאי על אלול
ועי דלקט רשימות ה' - דמיקר עבודת האלול דעשה טוב

פרק כ"ה

(א-ב)

כ"ח

או כשי, כאשר נעמיד תלקידינו נמלך ומלא תורה בלמידנו בקל איך

כבאמרינן דכל תלוק תדקין מאן ואב דאב שלא בדעת תדקין - תתקינן - וא"א אין

שאמר שמואל בפרי, לתתפלל על בניו שלא ישמשו בשמש אמקי, - שבני אמוקים

ומם - ומקף אלשי תלקיהן הגדולים ומוני אתלוקי - ומון שתקופה קשה מאד

שבו בכרכין גדולים כעיר מלשה ואלשון שבאן לתקוף את המורה

ד' כשי כאיב אלקין אתשה מדקדק, ואתשה דבאשית ותתוקין המשתוין ביותר כאבלא תניך

וכלאי תכרם אין לך לתקוף ולבדוק ולשאול על לבדך רק לתשוב ולומה עניא

מלך - וכאיב מלכות כשלאתך בורש דכאיב לתשוב בסיפוק שאין לתורה

ולתפלות שעשו. יש לך לתקוף ולבדוק ולשאול על לבדך - וא בניתה לומה

מכפר על בשן כי, דאיב דבה נמון מות שלעשקין בלומדו ב"ש ובפ"ק דגיטין

תנינא הן תכקי ומכרו ו"ת בדה - נתקבץ קהלו, ושבת למוכיח את ישבת

אתם בתרבץ על תדוחק והאתרים את שאתן יתתן ואלשה אין יתנין לנתן את

כלי תאבדון - כאשר נתרבץ את אם על ירוש לבית ישבת מוכרת לפשפ

לתבלים ואתה אושר תתכרשת ולשרוף לתכזב אוב מכירה

נרם אתה לעשה בלי שיגיע אלו אלפי אלפים מישבת לבינתן והעבדו תדוחתאך

תדוקה - ואתה תכלי ישבת תאכלתן ובלתון אותן מכירה - מכרו על פרת ותן

ושתף - בדבר בשה תה' דבר יהושע - ובזה שלאתות שמכרו בבזיון

ואם יהיה לפנים את תדברים וא תלוכלא שלתה כה תאך אותה ו

אין תשן מן תתקבולת ולא יובא על בורו אלא תפי תקדות אב אתה

שם - תפל"א - בה אתשה דבאשית - על כתשן ב"ש דבאשית - אתשה דבאשית סוב יותר

דיין תפי תפלוכה ובזאתו תידון אב סעיד אותם

ואבץ אתבותם ובל תתלותם בלא תתרתן קאי. ובאו דבאתר אין שום לבל

תלבות דבכן כה ובן אין ארך כלל שאלא גם אשר אן אוכך לבבשתם

ב' לומר שמוא מוכן על בפי בדבור לעלים נעשים ובתה תפלים יעלים אלו

שם - בסוף בדר בתשאו - א' נפ"ל (שתרכ"ו פרק י"א דפלה) הלא תשב לשפת מלך

(1) שור בכמה מעמון לא פי כן בכל סבת התשא הוא משום פשוי כבוד
אלקים ולא כבוד מלכים

תקון המעשים

ד. לשואלים[10] על דבר תקון המעשים בימים אלו[11], היה רבנו מדריך שיקבלו על עצמם

ארחות הלכה

10. יצוין שפעם בליל ערב יום הכפורים, לאחר שנפטר רבנו משואלים רבים שצבאו על פתחו, נענה לבני ביתו ואמר, ב"ה רבו כ"כ ברורנו מבקשי דבר ד' זו הלכה, ומדקדקים בכל פרט ופרט, ובפרט בהלכות חג בחג, אך ראו נא כי מכל השאלות שנשאלתי הלילה, לא עסקה אף אחת בהלכות תשובה, שהיא מצוות היום, ומי יתן ויתכשר דרא לעסוק כראוי גם במצוה זו שהלכותיה מרובות, ופוק חזי כמה טרחו ויגעו בה רבותינו הראשונים ושאר הקדמונים ז"ל, ואף חיברו עליה חיבורים מיוחדים, וא"כ כמה עלינו להתבונן ולעיין היטב לידע אופן קיומה כהלכתה. 11. בסי' תר"ג ס"א כתב המחבר "אף מי שאינו נזהר מפת של כותים, בעשרת ימי תשובה צריך ליזהר", ועי"ש במ"ב סק"א דאם אינו יכול לאפות בעצמו סגי בהכשרת התנור ע"י השלכת קיסם או ניפוח עי"ש. וכאן המקום להעתיק רשימת חכ"א שליט"א העוסק בעניני הכשרות בארה"ב, והיא תוכן שיחתו של רבנו בביקור הנ"ל אצלו בחדשי חייו האחרונים, וז"ל: הצעתי לפני הגאון זצוק"ל שאלות וספיקות רבים בנוגע לעניני בישול עכו"ם, ולאחר שראה שאינני תותר אחר קולא דוקא הסכים לענות לשאלותי, באופן כללי, וכה היו דבריו אלי, שנאמרו בכאב לב גדול ובהתרגשות עצומה: אומר לך שיטתי בכללות ענין בישולי עכו"ם בזמננו [הנה בדורותינו נתרבו נשואי התערובת ר"ל, בפרט בארה"ב, באופן שלא היה מעולם בכלל ישראל, ובודאי שומה עלינו לחקור ולפשפש איכה נהייתה הרעה הגדולה הזאת. אכן כבר גילו לנו חכמינו ז"ל להדיא שורש הדבר, ואמרו שהגורם לנשואין עם גויים ר"ל הוא אכילת פיתם ויינם, כמבואר בגמ' ע"ז ל"ה ע"ב וטוש"ע סי' קי"ג, והנה תחת שישמרו בכל עוז על גזירות חז"ל הללו הורגלו בדורותינו לחתור ולחפש אחר כל מיני קולות בזה, אשר הם ודאי נגד רצון חז"ל, וגברה המכשלה כאשר נמשכו איזה מן המורים במדינות חו"ל להקל קולות גדולות ביותר [ורמז לי הגאון זצוק"ל שבודאי ידוע לי לאיזה קולא כוונתו, ונראה שנתכוין למה שהקילו דסגי בהדלקת מנורת חשמל או מנורת לייט בהתנור. הערת הרושם]. סוף דבר אין אנו נזהרים לדאבוננו כראוי באלו הענינים, וראיה ברורה לזה הוא עצם המצב המחריד וה"טראגדיע" הלזו של נשואי התערובת, שהורו לנו חז"ל בבירור שהגורם לזה הוא בישולי עכו"ם ויין נסך כנ"ל. והנה בכל פזורות ישראל קמו אנשים נכבדים יראי ד' ורבים בפעולות גדולות ועצומות למניעת נשואי תערובת, אבל עדיין לא נושענו מן הצרה הגדולה הזאת, ויש לדעת כי הסיבה לכך היא כי בו בזמן שמתאמצים להציל הנפשות מלהטמע בין הגויים ר"ל, עדיין ממשיכים לאחוז בכל אותן קולות שהן הזיפך הגמור מרצון חז"ל בתקנותיהם. ולכן העצה היחידה לכך היא לילך מן הקצה אל הקצה, ולהחמיר עד מקום שידינו מגעת, ואע"פ שאנו בני אשכנז יוצאים ביד רמ"א ואיננו זזים מהוראותיו, עכ"ז כדאית היא הצלת ישראל שנדחוק בשבילה בכל האפשר במה שהקיל הרמ"א, ונחמיר בכל עניני בישול עכו"ם כמעט כשיטת הב"י [ולדוגמא נקט הגאון זצוק"ל ב' הלכות, הא' בהא דהקיל הרמ"א ביו"ד סי' קי"ג ס"ז בהדליק הנכרי את האש מאש של ישראל, שיש להחמיר דאם הבעיר הישראל אש קטנה ("פיילוט") מותר שידליק ממנה הנכרי תחת סיר אחד בלבד, אבל אם בא להדליק האש תחת סיר נוסף צריך הישראל להדליק שוב את האש הקטנה (ה"פיילוט"), וכן על כל סיר וסיר. והב' בהא דהתיר הרמ"א בסי' קי"ב ס"י דסגי בהכשרת התנור פעם אחת אם לא יעמוד בלא היסק אפי' כמה ימים, דבזמננו עלינו להחמיר בדבר ולהכשיר רק מה שהונח כבר בתוך התנור בשעת ההכשר ותו לא. ועיין ערוך השלחן יו"ד סי' קי"ג סמ"ד דדברי הרמ"א הם לענין דיעבד]. ובאמת אם יתנו אחינו בני ישראל אל לבם ויבינו גודל הסכנה שיש בהקולות הללו, יתאמצו להעמיד ממונים ומשגיחים בכל מפעל ומפעל, שהיא התקנה הטובה ביותר, ואם אין זה באפשרי יעשו עכ"פ במדת האפשר. וסיים הגאון זצוק"ל ואמר לי,

להתחזק במשך השנה הבאה בדבר מסוים[13] - שלהשערתם יוכלו לעמוד בו, ובפרט להוסיף בכוונת הלב בתפלה[14] וברכות ד[15].

דבר הלכה

יספיק לומר קדושה עם הציבור[12]. מן הדברים שלעולם צריכים חיזוק כמאמרם ד. לפי שהם מקרבים את האדם לבוראו, והם ז"ל בברכות (ל"ב ע"ב)[16].

ארחות הלכה

אשריכם אם תצליחו לקיים העצות והגדרים הנכונים ברוח כוונתם האמיתית של חז"ל, ואם תמנעו בישול עכו"ם בין אחב"י היראים והחרדים לדבר ד', תצילו עי"ז את זרע בית ישראל הרחוקים משמירת התורה מלהטמע בין הגויים רח"ל, וגדול יהיה שכרכם מן השמים". ע"כ רשימת הדברים הנ"ל. 12. שם. ועיין שו"ת צמח צדק חו"מ שער המלואים סי' י"א מש"כ בזה. 13. ולפעמים היה ממליץ להתחזק בשמירת זמנים קבועים לסדרי היום, שהוא יתד שהכל תלוי בו. והיה מרבה להתריע על כך, שאכילה בזמן קבוע ושינה בזמן קבוע וכן שאר סדרי היום, תועלתם רבה ונפלאה הן לישוב הדעת וצילותא דשמעתא והן לשמירת הזמן שלא יאבד חלילה לריק, והיה אומר: צורבים רבים הכרתי שהיו מוכשרים להתגדל לתפארת, אבל אי שמירת הזמנים היה בעוכריהם, ולא הצליחו (וראה הלי"ש תפלה פ"ה ארחות הלכה ציון 56). ומעודו שמר רבנו בדיקנות על זמנו וסדרי יומו, ובפרט כשקבע זמן מסוים עם זולתו, שאז דקדק מאד לשמור על השעה המדויקת, ודרש כן גם מאחרים. 14. ורגיל היה רבנו להשתטח באחד מימים אלו על קברי האבות ע"ה בחברון (והורגל בכך מקטנותו בהצטרפו עם אביו הגרחי"ל ז"ל לשבות בחברון באחת משבתות חדש אלול בצוותא עם חכמי הקבלה מישיבת שער השמים, ולאחר שנתחדש שם ישוב ישראל שב כמה פעמים לפקוד המקום בעשי"ת). ועיקר מקום תפלתו במערת המכפלה היה בפתח הארובה שב"אולם יצחק", המכוון ע"פ המסורת כנגד פתח מערת קבורת האבות, אך הוסיף לומר פרקי תהלים גם באולמות הקרויים ע"ש שאר האבות, וכן בפתח הבנין במקום שהיו רגילים להתפלל מלפנים, ובמקום המיוחס לקבורת הרמב"ן ז"ל. 15. רשימות. ובימים אלו (ובכל חודש אלול) למד רבנו בשערי תשובה לרבנו יונה ז"ל. ובשאר ימות השנה היה מעיין בשעת מנוחת הצהרים בספרי מוסר ויראה, כמסלת ישרים, של"ה, נפש החיים, לקוטי אמרים להגר"ז, אור ישראל, ועוד, וכמו כן בספרי דרוש כגון אפיקי יהודה ועוד (ואמר פעם בערוב ימיו למקורבו: ידוע הוא שרעיונות או סגנונות חדשים בכוחם לעורר הלב מחדש לעבודת ד', מבקש הנני איפוא תמיד ספרים חדשים להתחזק ולהתעורר על ידם). ובפרט היה הוגה רבות בספר יסוד ושורש העבודה (והתבטא פעם אודותיו: בצעירותנו היה ספר זה ה"רבי" שלנו), וזירז גם לאחרים ללמוד ולהגות בו תמידין כסדרן. ופעם התנצל לפניו תלמיד שקשה הדבר לנהוג על פי הדרכות היסוד ושורש העבודה, כי פעמים רבות כותב הוא בקטע אחד של התפלה לבכות בכי רב ועצום ומיד בקטע שלאחריו כותב לאמרו בשמחה רבה ועצומה, וכדו'. וענה רבנו: אין עיקר כוונת היסוד ושורש העבודה לעצם הבכיה והשמחה, אלא שתהא התפלה (וכן עשיית המצוות וכל עניני העבודה) ב"חיות", כלומר שיהיו רעיוני והרגשי הלב מקושרים ואחוזים בתיבות התפלה, ואז ממילא מתעורר הבכי בקטעים המתאימים לו והשמחה בקטעים המתאימים לה, וכן בשאר ענינים. עכ"ד. 16. שם. ורגיל היה להטעים דבריו באמרו, הנה בין אדם לחברו אין מצוי כלל שישכח אדם ולא יזכור אם הודה לחברו או לאו, ואילו בברכות מצוי הדבר אצל רבים שאינם זוכרים אם ברכו ברכת בורא נפשות או לא וכדו', ואין זה אלא מפני חסרון שימת הלב והרגשת ההודאה כראוי, ולכן בדבר הזה עלינו להתחזק הרבה, כי מה פנים לו לאדם כשאומר דברי הודאה ולבו בל עמו. ופעם אמר לאחד משואלים אלו, הלא בשנה שעברה כבר יעצתיך להתחזק באמירת הברכות כראוי, ודבר זה יש בו כדי להוסיף

מצפים ושזה כלומר הספר כולו של בדיוק שמתקן על הבאשנים
ואז בדיוק שהוא גם"א שהפנו שיקול כזה. ראשה ספרי ישן עושים שפיו לו הסמוכה
בעיקר לשמוע [illegible] מאוחר יותר שמקבל הוא מתקבל - ומדוע
כלומר הפרשנים כגון סורכא - ולמען הדיוק לו שמצרכא שהדין שמוגן
שפיון לא אמרון הקדמי כלי כיון שמוא יגם דשקוט פלוגתא ושמא אינעלמא
שפשרתה ויגר שמוא דכוון שמפוארי דכשילה מלכתא על עזלומא לקראש שכולם
שמצרכה כלומר לקבלו מאוחר לשבת - ומדעתו שרכ"פ לא לעמכול אלא כשמוא
ואז יהיו אלו שם - בדיוק כלי כשהוא המתקדם - אבל אין מתקבל ומצי פשוטו
ג' הלכא - על חלוקה של כשנ - א' ממון היא כשהוא קלון - חלוקה של כשנ אומך לרע
של המוסר שבדיוק יהיה לו ל"ה לכמה מהנה, ולכמה מלחמה, ולכמה משפחה ובכל
דוק א - ולכאו בעלכות - לפרוש שלכן לפני הקלה שלכה על רוע ישראל אין הם
כלומר המשוק - ולכן מה שעליהם בכלה לעכב על כלל ישראל הלא לאמת מעשה
אלא ישראל - ולבר המלך ושכרו הלא כיוב כי ואולם אלא כמהנה חלוק והקלה שופט
לעומת הלוקל עצמה ומשקולה

ב' הלכא - אי אלה יסכא בין לוי - לא
1- הלכא נר' לעיל י"ד, ב' ואפשר לחלק אחרת על כי לעמק כלפי הקב"ה - ל"ה ולי אלא ②
ג' הלכא - מאחר - מה שלומדו לדעתך - ב"א אמנו בלבי הבדלות - ואלו אי כשמעת
כפם שיהיו לו ישבת אמר שלמד ולא שרוע מיהלבה טוב לו כלומר מקושט כלשבלה ①
ד' הלכא - ע' שבת כלא פ' לך כלומר כמלכלה יבכה ציקלע לעך בדרי רבוא"ע
בכשלונם וכלבע ושמתק על אמרמיות הקבדשת - ולי יש ומי מקבלים
יוצא - אלא אשר כהן יצא למלוא מאחר לעולם - אל הכיצה והמעל
לפרין את קבלה בדברות הלאוקים והרמתיון - ומפ"ל אלה בדרי מוכיח
לעכל מאחריה מסורבת כי יתפל לבדו וכלא רוצה על עון לבדו שעוף
כלכה בשלום לעולם כלומר סורכא - ולמען הלוא לא לעצבא לפרין שעוף
ואז ציוה גקל"ו שלפני שיקל כלבה ראה ספר ישן עושים שפיו לו הסמוכה

① אדל לפיז הי' ציל ותאדד צצה פועל יוצא מהפפעלה, ובנה דפי' הב'
כותב ותאדד שור דכתי' אוקספורד וישפילך ויאדד עם מה שכאו עינין
② סי' רלא וכן דשיחה אפי' לספר דדברי חכמה צריך שתהי' כונתו
לעבודת הדורא

כ"ה

(ו' - ט"ו)

ושאר מהמפרשים שאמר על הפלג משה אביו תירוצו קשה ואין מזה
הכלל מקומות יובן משום שכתב לפנ"ז ומזה שמלוק על הכלי.

הפלג מהאי קרא נידע שלא נתנה מסכלו כי כתיב שלח דבק אצלך על הכלי
וא"ע מהקרי. אבל שאר ענין טוב אלו קשיא טובא ועוד מבזוקי
אל מהנה אלו מאפה שמעון את הכלים אל יאמר בלב משמו - אל
שאר בלב מקטן ויבא אל יאמר משמו טלא קבלו בדרכו ואמרו שבדרכ
נכנים מוטב טלא יאמר משמו - ואל שמו באוזן ויש כאלו ואמר יאמר
שאחר בשן באוזן ואל יאמר אינה באוזן אל ילך - כגי שהוא הבדל
מקבלים - ואל שאל מסבבים טוב שאין לבאה לו בעוב הכלי כתיב
ואבדת לכיך כאוך כשל שכול לך בזה שכול אומנ משאך בדרכ
שאין בפלג אחד מהם אל באחד משאך בדרכ שאין יכול אחד
ו"א - כלומר שקודה הוא בפרס - בדרכים מוקים מאד לפאים בדרכי ת"ל
ג'ט, בוס ע' תלקוק דומה תובה שקרבם, תובה שרוב ושרבי מרכה
ולכאוא יש בפרס

ו"ל ילקוט אחד נותן דומה אחרים - אל יאמר מאוכלת בדרכי אוכל יבוא אחרים לו
ו"ל - (3) ס"ל בלק"ט - ויהושע - מאוכם שמו' לתפר שלומו של יהושע - שיר דבוקים שלח
אחר ט"ס באיזו כשלמן לרגל אחד איש משה דיוק ו' ויהושע (ב'א)
ויצלח יהושע בן נון מן משכיל שיש אלשיל מרגלים - לאמר לכן באו מה
הארץ ואת יריחו - ואשר ויהושע את משכילים באו ויעתקו ישכב לילה
לילו ומשכילים שובה ויישכב ובלק ואחרי השבועים שאנה ראו כי בוטח ישפל
ושרים יום ואו יוכל הפעור מוכר את משרים קשיטל כי בסוק א ובלק (2)
טו, בלק ואפשר לתוספ שנה מה שאמרין בדרכים ובדברו בלעם אשר
לא יסר לון ואל מסר להן מעון לעולם ואב - ובהו לב מה שאמרין
בדרכ הכוונה הטוב כי לא כלו רואין ומאמת כי לא אמו תסבוך
אחרי קונן לך מצב בלא כלו כתוון ומסבו - ואל דשמעם מפיהם קסו שלמצו

① המושפים את הלך ואח"כ יבקר דבר על אפניו

② וי"מ שבאו נגד יסופים ומצל דבים תלוים כמים ונאמנים - בשלומנו שלו ימשכו
כגע יותר ממה שנגזר - ומצמה זה לצנת שלא דום קצר שבאו יורד לצמן מגדל
ציר נאמן לשלחו שלא נשתלחו אלא לטוב אחר לבשר נפש

③ עי מאורי שבתם הוא הזהר המודחר - ומצו המכתן שהתבשיט היותר גדול להחכם
והתלמיד הוא שמשתמש בחכמתו להסביר להתלמיד שדברו ישפים והתלמיד
רוצה לקבלו

רנ"א

פרק כ"ה
(ט"ו-י"ג)

ו"ו במשנת ר' אהרן (מ"ד, ט"ו, י"ג) שמעיא הספרי רש ואתמנן שני פרנסים טובים
עמדו להם לסרא' משה ודוד מלך ישראל והיו יכולים לגלות שכרם
במעשיהם הטובים ולא בקשו מן המקום שיתן להם אלא חנם ק"ו
ומה אלו שיכולים לגלות במעשיהם הטובים ולא בקשו מן המקום שיתן
להם אלא חנם מי שאינו אחד מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות מתלמידיהם
עאכו"כ שלא יבקש מלפני המקום שיתן לו אלא חנם

ט"ז הגר"א אם מצאת דרש - ו"ו שיחות מוסר (ל"ד מאמר י"ג [מ"ד ד"ה ולכן])
ולכך אמרו חז"ל יגיעת ומצאת בהיינו לאחר כל היגיעה אין ההשגה
אלא בחינת מציאה שבאה בהיסח הדעת ושכר הוא שניכו לו מן השמים
בגמול יגיעתו

שם דהיינו יותר מן הראוי לך - ו' משלחן גבוה שמות קע"ב קע"ג
שמעיא שהגרחו שאל את הגר"א לדאר לו מאמר בזוה"ק וסירב לדאר לו
ודיאר לו שמש"כ אצל הארון ובפיר אותו בהב טהור מבית ומחוץ
תצפנו - דיאור הענין שהארון האמצעי של על מרמז על האדם
כי האדם על השבה והארון החיצוני והפנימי של בהב מרמזים
על התוה"ק הנחמדים מזהב - הארון החיצון מרמז על תורת הנגלה
והפנימי מרמז על תורת הנסתר - מבית ומחוץ תצפנו כונתו
שחלק הפנימי של הארון החיצון וחלק החיצוני של הארון הפנימי
תצפו את הארון האמצעי - ללמוד שתורת הנגלה יכל האדם להגיע
אל ביתה פנימה כמו שחלק הפנימי מצפהו - אבל התורה שבנסתר
בי לאדם שיהיו רק חלק החיצוני לבד

י"ז הגר"א הוא נצרך מאד לעבודת השם - ע' דשערי עבודה (כ"ט, ל)
בכל לבבך בשני יצרך - והכונה שתעבוד את בוראם במדת יצה"ר
והנה יצה"ר נקרא בלאדם לעבודת הגוף - הנה כמו שהשאור בעיסה

(י) ע' תהלים קלא א' לא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני

(15-17) ואיש אשר ישמע מהם כי ירמיהו הנביא (9) אל מוליך מרידה ... ויעלם שמעו כוונת כך שאין אתה לשמוע

דאה מתקה ולהשיבה שנאמר הלוה לאיש אין שלמה
לא שאל אלא לאיש אחר - ואשם אומר לאיש ולידך שלא
ים יהא אחד - שלא ימי כך ואת אשתו ושכוב הלוה
כן - כמלך טוב הלוה באחד שאמרו ג' ומלכי טוב צבא יבא עליה
מאד צבא ישמעאל - שלוחיו ומלוי לא ישא אחד אשר ולא יהיו
היו לא יעלו כח ולעמוד מלחמה יפל - ואמר ישמעאל מלך בארץ
שקולין כלכה אפי ואשתו אפי אין להשוותם קטן
ירמיהו כלכאן - דאחל דאשתו ושני כוונתו להשוותם לקטן
כפי - IN ה' הגיס מס' ערכין ה' (דף אי) "ובלא שם שכיב
מרעיה" מקום הוא אסא אלא בוכין הוא לקולו מקום לעזאזל
משל ואין קדושת דעזאזל לעולם כאחרת אחרת אלפים שכיב
הדוכא כך אשר מסא רצה שלא ילכו לשכב אוצר בו
כך אחרת ארצנו אלו הכהנים שכן שעיר שכיב ו' וי דאכלים
קדושת כאן בלעומקן - כך קדושת הגשמן וי לעזאזל משל שלא ונלה
כך בגשמן כאכלים ושכ-שלא אלא כים בגשמן דעזה ואפלה אין לו
לבל גשמן אכלים כ כאחר הוא שלא לקולו אומרין לכן אין מאירין
קטורת כפרו בן דגשמן שפלו אלא אחרון אין לעולם שמא
לבל קדש לעשות כפרו אלא ובלל אחרון ומן קדושת ואשם קלה
ומן משפט כהנים (3) מוקה לקלה דמעילה ואשמות-או מעילו
כ - אי (5) אומר לעולה ועוף דמקדש אלו (6) ב (7)
כל מצוה - ואחרון ואפלו בו, אחרון שלא לעשות - אחרון (8) (אפלו בא לקחתו
מלה ט"ו - כי, הלאה אפלו שם בעולתו - ואפו, כשר עולה ובלבד
לך בשלמים ולו לך בא כל הוא אלא ובלה ובלה ומשפט
ומשפטו - ומלך ואפלו בו, אחרון שלא לעשות - אחרון (9) אפלו בא לקחתו
לא שאל אלא לאיש אחר - ואשם אומר לאיש ולידך שלא
ים יהא אחד - שלא ימי כך ואת אשתו ושכוב הלוה
כן - כמלך טוב הלוה באחד שאמרו ג' ומלכי טוב צבא יבא עליה
מאד צבא ישמעאל - שלוחיו ומלוי לא ישא אחד אשר ולא יהיו
היו לא יעלו כח ולעמוד מלחמה יפל - ואמר ישמעאל מלך בארץ
שקולין כלכה אפי ואשתו אפי אין להשוותם קטן
ירמיהו כלכאן - דאחל דאשתו ושני כוונתו להשוותם לקטן
כפי - IN ה' הגיס מס' ערכין ה' (דף אי) "ובלא שם שכיב
מרעיה" מקום הוא אסא אלא בוכין הוא לקולו מקום לעזאזל
משל ואין קדושת דעזאזל לעולם כאחרת אחרת אלפים שכיב
הדוכא כך אשר מסא רצה שלא ילכו לשכב אוצר בו
כך אחרת ארצנו אלו הכהנים שכן שעיר שכיב ו' וי דאכלים
קדושת כאן בלעומקן - כך קדושת הגשמן וי לעזאזל משל שלא ונלה
כך בגשמן כאכלים ושכ-שלא אלא כים בגשמן דעזה ואפלה אין לו
לבל גשמן אכלים כ כאחר הוא שלא לקולו אומרין לכן אין מאירין
קטורת כפרו בן דגשמן שפלו אלא אחרון אין לעולם שמא
לבל קדש לעשות כפרו אלא ובלל אחרון ומן קדושת ואשם קלה
ומן משפט כהנים (3) מוקה לקלה דמעילה ואשמות-או מעילו

(11) דרך אי, אולי יש לשניהם כלים כך - באופן שהאסקין זה המילה
שקשה יותר לילדים לומדת - ולכן את אלקים אם לקח לפני לקי, וזו אחת
הדוגמאות הראשון של שיטת רש"י, פשוט מבוסס

(1) ובאמת מה שאלון אומרים בדיוק הדיוקים שלהם ואל ישלוט דלן
יבך הרי - בדיוק קאי על המילוק הוא הוכחה הוא משהו
הוא אחד כמותי ומתפלגים בשלמים שאחרים לא אומרים לו
יכול לשלוט בלן ושוב מדקשיא ונקי אי יכול לשטרוחה לך
ובעם מהמשך הלשא משמע שפעל א שהוציא אותם ואולה ומקטין
(3) אלו הוכחות ואיך שלמים לפקוד הכוונה ומשמעת וכמה הדברים
שהשתלה ואיך בדומה לכאן וזה לצמן הסוף הכוונה לו שהוא
ישפר דלמעלה אלהיכם ואבותיכם ושפה שלא ואמיבלו כי אין המלבלר
דשלחם ואת שואב זה

(4) והנה דמיוב שקר אי כיהו אושה פרה אל וכלוה בו ל' כאוב ולרעם על פולס
ומפיל ותוך ואל שלון בתוך מפוזר דשלם אולפנים של רשתם
והנקבה מגיפר ואב דאולפן פשוטם. ואולי בפאון בדכופא אי מפיל
אולם בלרנין בלטולה לשמם לוי מקיר מפל שלון אפל עכם ושלם על כיהו
כי סוכנים פרוו את אי, כן הכוונה מאוה ג אי כישוו מאולה ושלם את
רק יי הכוונה ושפו שפולשה מאון מאלן

(5) כאלו מאשה ומלינן שהובלה - אי שלוטה בו - שפולק על יהו למאולה
ושלום - שמפוזרים פיקה שלושה ואלו ושלום ושלפ ילאב - אלו
כישוו ושלום שלם אל את לשלוב ומלוה ו, סו מפולה פשו הישפ המאה
ושמש אב שלוה מקם שפשפ מוכה למשם מאיך קקש שלא ושלפו
ולמלה ושפו שלוה מאך - ושלא פי ולפא מפולה פשה שלה
(7) שמאב למלמיב שלולן הלון - ומוים שאון לפשוה כישלה וכן ושוכה - כאלו שאל
לשושה שלום שקולוא דלכון

(9) וא ו, כי - מפוה שקלוא לילכוש - מה שפוא אמו מיוח פולכון דשלהו
פולכה ושפו שלוה מאך - ושלא פי ולפא מפולה פשה שלה
וכמש אב שלוה מקם שפשפ מוכה למשם מאיך קקש שלא ושלפו
כישוו ושלום שלם אל את לשלוב ומלוה ו, סו מפולה פשו הישפ המאה
ושמש אב שלוה מקם שפשפ מוכה למשם מאיך קקש שלא ושלפו
(11) ולו כא - ופושלה ישלו קל שולמיש פשלה אב שלשלו - ואלו בשקט לשלון שולוש

פרק כ"ה
(כ"א - כ"ח)

רנ"ג

כ"א הגר"א - וכעס הוא יותר קל לשדור מן התאוה ע' (ט"ז, ל"ג) כעס צריך לכבוש עד התכלית אלא התאות הן נצרכות לעזודת פ' ולקיים הגוף וצריך לשדור אותן ועם שישארו אצלו

שם - שהוא נצרך להלכות - ע' פי' הגר"א הלומדים בפלפול המה נקראים שורים כשור בעל קרנים שמנגחים זאת - וכך תדואות הוא עיז - וכמדו שמשתמש בריתחא דאורית לפלפל בו ועי' רש' סוכה נ"ד. הטריחהו במלחמתה של תורה

כ"ג - הרי' כאשר ריח צפון תפזר הלבים ותמנע הגשם כן פנים נזעמים ימנעו להר' כי הראות המגיד אל פן השומע והנם צוטפים יחדל קול המון גשם צדיכו - אלא אם יכאה כי השומע ישמע לו - לו יחשוק פיו

כ"ה - הגר"א כמדו אצלנו אין לנו שום מושג מהתענוג שיש לאדם כאשר משיג סתרי תורה ועז גילה שלמה המלך שדוצם יש תענוג נפלא ועי' ראוה"ח הק' כי תדוא (כ"ו, י"א) ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה שאם הל' ב"א מרגשים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אתפי' ולא יחשד בעניהם מלו עולם כסל ויהיה למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם - והנה מכהיטת לשון הגר"א משמע ששלמה המלך חידש ① כו' כמדו מספרים על גדולי עולם שכאשר נתקשו בפ"ת התוזו ועשו תשובה ועז ②

כ"ח - הגר"א כמדו הגאון מפרש שיוכל לעצור דיבורו וכו' מהאדן עצם והנה שתיקה טובה, וכ"מ מהמצודות - יוכל למנוע אמרי פיו - שומר פיו ולשונו

① שאדם נהנה מגילוי סודות התורה כמו שנהנה מגילוי פשטי התורה
ואולי כונתו בדפשטי התורה הי' רחוק ממנו לידע אותה הלכה
והנה יש לפניו שמעתתא טודה ומכניש שהסר ממנו היצירה והחדנה
של אותה שמעתתא ועי' השגתו ועכשיו רואה שהכל מוכן ומתוק
נהנה ממנו מאד - אדל סודות התורה אינו מכניש שהסר לו
כלום - ואעפ"כ אם יש לו הדהינה של נפש עיפה וכמו' כמאה
להשיג סודות התורה כאשר ישיגם בלכאורה הוי רק בדר נוסף
ת"מ יש לו גב' אותה הנאה

② דנה"ה שער ד' פ"ה דהגה שמדיא מהגמ' דרכות אין הקדה' נותן חכמה אלא
למי שיש לו חכמה שנא' נדלד כל חכם לד נתתי חכמה וכתיד יהיד חכמתא
לחבימין ולכאורה יפלא בא"ב חכמה ראשונה מאין תמצא - והתי' כי כתוד מפורש
שגם היראה נקראת חכמה כמ"ש ויאמר לאדם הן יראת ד' הא חכמה
ולזאת האמת שדכל עת שיכין האדם עצמו ללמוד כאוו לו להתישד קודם
שיתחיל עכ"פ זמן מועט דיראת ד' טהורה להתודנה על הטאתו מעומקא
בלבא - והנה מדברים כאן ממי שהשיג כדר סודות התורה והחטא שלו הוא משי
דפסוק של אחריו - וכמו' אומרים דגם הב"ח שהו הרדה גדולים דבורו של הקצה"ח ומה
שנתעלה מכולם הי' משם שקודם לימודו הי' מתודה ואומר ולרשע אמר אלקים
מה לך לספר חקי

פרק כ'ו

(1-י"ג)

רנ"ב

א-ע' שבט מיהודה - כי השלג הרוה את האכל כמו צבל - וכמצו הולידה שהאכל תמן צרעה
ושוב יצמח - וע' ש"מ שהשלג מסרא את התאנים הידשים - והתרגלה לאחר הקצור מלאחת ונפסדת (3)
ד-מוסר אדיק מדיא מאירי בכתב דא' שלו ידוא על הנתקלל - ודו שאנר על המקלל - להכות שלו ירא להוכיח (2)

ו שבט מהודה - והוא מוסר נפלא שיזהר האדם מלשלוח בדרים עו' כסיל
כי כמה צרות נתהוה עי"ז מה שאא לתקן

ז. שבט מיהודה - המשל נעשה לקרב אל השכל בדר שהוא בק להבין
ועו' המשל יתישב הבדר - והכסיל אומר משל להבין את בדרין

ח. שבט מיהודה - מדיא רש' ורז"ל אומרים כל המלמד תורה לתלמיד שאינו
הגון שהוא כזורק אבן למרקוליס - ומאבר שא' צרק אבן על מרקוליוס
כדי לבזותו הכי גרם שנעשה הוא גבולה יותר באבן שזרק בו
כן המלמד תורה לתלמיד שאינו הגון שסוכה להכניע עו' הפ"ג
והוא יתגדל עו' הת"ת לרעה

י- הגר"א - לעז"ב אינו מובן מה למידין מזה - ואולי דעד עתה בדרינו אודות החסרונות
הוצמיות של הכסיל והמניעה לשולחו - אבל עכשו מבדר מה שניצוקין הטלם על ידו (1)
י"א - ע' מצודות - ולא ידין כי בלבור רוע המאכל קאה אותו ומה לו לאכלו שוב
ואולי לפיז מוכן בלאחר ששב בתשובה שהתרוטם על רוע מעשיו ואעפ"כ
שונה ומשה

י"ג - ע' מס' פ"ט כי הנה האדון ב"ה עשה את האדם בעל שכל נכון - שינהג עצמו על דרך טוב (3)
י"ג הגר"א - וש לעו' הא זהו המצואות שהוא כאר כמו שפי' הגר"א ומבוע מייחסים זה לעצל (4)
וכמצו לכל אדם יש ג"כ כחו של ארי כמאבר בריש אוה יתגדר כארי
ועו' בביאור הגר"א הן ריש אוה עם כלביא יקום - עומדים כאורות אבל מה שאין
משתמשין בכחות אלו זהו מלחא בעצלות

(22)

(1) ע' הדרכה של בעל מרכה

(2) מחשש הקללות ואלקים יהפך לו את הקללה לזכרה כמ"ש ויקללו המה אותה מצרק

(3) ועי במלבי"ם אם יתנו כבוד אל החכם שהוא חרש וצרע על חלקת נפשו
צרע החכמה ויעיל הכבוד שלו ויזכרו כחותיו הנפשיים להוציא את כל מה שבכו
אל הפועל לא כן הנותן כבוד לכסיל שלא צרע מאומה ישחית ויקלקל כי הוקל
להחזיק בכסילותו ועי שכסיל נלוז מצרק החכמה מפני תאותו ולא כי פא
פסוק כ"ב וכסילים הם בעלי הפעולות הרעות ועדרים עדירות למלאות
משאלות עיניהם בעניני הנאתם ותענוגיהם ועי בכסילים ישנאו בעת
שהם מתרחקים יותר מן השכל בנטותם אל החומר

(22) וכמדו דהמשל בהקבה פעל בטבע בגוע פי' שיש כח באדם למשול על הבעיה
אבל אי לפעול לטלח לחלוטין הטופות שהם יחזירו אל מקומם ועי
עור אכי שופטים י"ט י"ט שמשיא מה סנהדרין מ"ט. לעולם תשא מן
לוטא ולא מן ליטא פי' שיותר טוב להיות מקולל מאשר יהי' מקלל מאשיל
כי המקולל בעבור כי כשלא כדין המקלל עושה אין הקללה חבא אליו
אבל המקלל שלא כדין אותה קללה בעצמה תסוגר ותשא עליו והוא בזמה
לאדם שצרק אשר בדבר קשה ואין נכנס בו אותו אשר ושם אליו

ד, רש"י דדברי ריד ומצה פן תשוה לו
הגר"א כמ"ש דגמ' האי צורדא מרדנן ע"ש מעשה דתלמיד א' מתלמידי ב"ה
שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליה מצאו תלמיד א' מתלמידי ב"ש
אמר לו מה זו סמיכה א"ל מה זו שתיקה ופרש"י שאתה רוצה לסמוך
ולעדור על דברי ב"ש והלא אנו חלוקים עליכם - שפי' לך לשתוק ואינך
שותק - שתקו בנזיפה בגערה

ח, הגר"א - המשל דפי' הד' הפעולה שעושה נעשה דכונה שלא ישאר האדן
דמכמה, והנמשל שהלימוד עם הכסיל הוא עושה פעולה שדודאי
לא ישאר אצל הכסיל, דפי' הראשון המשל הוא שעשה פעולה
שדעתו שיפול ויגיע למקום א' והאדן נתגלגל (כמדו' שלא דכונתו)
למקום אחר ולא נתקיים כונתו, כן דכסיל הלימוד אתו הוא לשנותו
אבל ע"י הכסיל התורה יגיע למקום אחר ויעשה אולתו ועומק כונת
הפסוק נעלם ממנו - וכמדו' לפי' השני מייחסים הולכת האדן להצורה
כן יש לייחס הוצאת הדברים החוצה להמלמד דהכסיל נחשב כמגרמה
משא"כ לפי' הראשון גלגול האדן אין מייחסים להצורה - כן השלכת
התורה נעשה ע"י הכסיל ומוציא המלמד שלא יצליח דהשתדלותו

ט, הגר"א כמדו' תכלית המשל הוא להדין דברים העמוקים ע"י הילוק המשל
והכסיל מתוך שכרותו, אא לו להוציא מהמשל ולשנות הנהגתו ועי שדט יהודה
שרק נהנה מן המשל
רש"י ט"י - כחוח שהוא נדרק דיד שכור כן המשל האמה למטה נדרק דפי הכסיל, שהוא שיכור דיין התאוה מלדים
להיות להם לקוץ מכאים ומהו המשל - הקב"ה דבא את הכל ואן את הכל
כסיל כחכם ואין אני צריכין לשום חכמה - הקב"ה שוכר הכסילים ושוכר עזרי
עזירה ועי מלדים שהשי"ת דורא ומוליד כל האנשים הנמצאים הצדיק והרשע
ואין דחירה דיד האדם דהכל מדו

רנ"ד
(ו)

פרק כו

פסוק י"ג-ט"ו רנ"ד

(3) וישמר מן הדברים המזיקים - ומי שרוצה שלא יסכן עצמו בדרך
המהומה ויפקיר עצמו לסכנות הנה אין זה בטחון אלא הוללות והנה
הוא חוטא דמה שהוא חושב כנגד רצון הבורא ית"ש, שרוצה ששומר את
ונמצא שמלבד הסכנה המוטבעת בדבר אשר הוא עושה אלי
מפני מסכון שמירת הנה עוד הוא מגדיל דנפשו דקודש עושה דגוף
אשר הוא חוטא - והנה השמירה הבטוחה מיוסדת על הנהגת החכמה - והיא
הכאה שעליה נאמר (משלי כ"ב, ג) ערום ראה רעה ונסתר

אך היראה שבשכל היא שבה האדם רוצה להוסיף שמירות על שמירות
באופן שיגיע מזה ביטול לתורה ולעבודה והכלל להבחין בין ד' היראות
הוא מה שאמרו חז"ל הכל בהשגחה חוץ מצינים ופחים - כי מקום שההיזק
מצוי ונודע יש להשמר, אך מקום שאין ההיזק נודע אין לירא - ואין לו
לירא ממה שיבוא להיות. ועל זה אמר הפסוק אמר עצל שחל בדרך
וחז"ל פי' הענין כאן אומר להראות עד היכן מגעת יראת העצל להפריש
האדם מן המעשה הטוב - אומרין לעצל הרי רבך דייר לך ולמד תורה ממנו
והוא משיב אותם מתירא אני שלא יהי' ארי בין הרחובות אומרים לו
הרי הוא דר בתוך ביתך אומר להם אם אני הולך אצלו אני מוצא הפתח
נעולה אומרים לו פתוחה היא ומשלא הי' יודע מה להשיב אומר להם
הדלת פתוחה או נעולה מבקש אני לישן עוד מעט הרי למדת שאין היראה
גורמת שיתעצל אלא עצלה גורמת לו שיתירא

פרק כ'
(יד - יט)

רנ"ה

יד - ע' פי' הגר"א על אדות דזה קאי על שינה של שחרית

ט"ז משיחי טעם - מאירי עצה - ודמצידות כי דעדור העצלות יתחכם למצא טעם
ועי' דשיחות מוסר (ל"ד) ד"ל ק"ד שמדיא מהמס' כי העצלות אינה מניחה לו שיהי' ②
י"ז מתעדר - כועס הגר"א - לפמ"ש דהגה 42 מתעדר על כיד קאי על
הטומד שעשה ג' דברים דשדיל להשיג ממונו ולדסוף ולא לו - אלהל
לפמ"ש דפנים דמתעדר קאי על הקד"ה אינו מוסן לשון על כיד
שם - כמדו' כמו דמחזיק דאזני כלד לא יזכה דכלום כן מי שכוצה להחזיק דממון ①
י"ח - הגר"א - כמדו' מפרש כמתיינע

י"ט הגר"א נרוה דודים עד הדקר נשדעה דשמחה עד הדקר שהוא
סוף ימיך נאז תעשה תשודה נתעלסה דאלהדים ע' דהגה
שנשמח אמ"כ ג"כ ע' שנעשה תשודה מאהדה

שם 46 דגיהנם של מעלה ועי' דפסוק כ"א - וצ"ע

שם ששם עקרדים ע' חסד לאדרהם מעין ה' נהר ט (ל"ג) וכל עקרד
יש דו ג' מאות חליות וכל חליא יש דו ג' אלפי כדי מרים תלוים
דו ומושכין ויוצאין ממנו ג' נהרות של סם המות ואדם הנוגע
מיד נדקע וכל אדר ואדר שדו מיד נופל מתוך גופו
ומלאכי חבלה עומדים ונוטלים כל אדר ומתי' אותם ומעמידין אותן
על כגליהן ונפרמין מהם

ועי חרדים פ"א מ"ע מה"ת התלויות דלד (מ"ד) ושמונה חוטין שדכנם
לעורר לד רשע וטוד לו דעוה"ז - יהא מדושר שילקה דגיהנם
השדע חוטי לדן רמז לשדע מדורות אש שדגיהנם והשמיני תכלת

① חריכו דאיסור ע"כ לא יהיה כלום רק מנשים

② אפי' אם לדברי המוכיחים אותו אלה יאשר הכל לתומים ושטים והוא לדבו
הכם - ומאחר שעשה מעצלותו הכמה שם אין לו הקנה

הענין הוא כל זמן שהוא מעמיק מגדיל אשו מפני שהם מדריגות מתחזקות זו מזו ומריית אותם הכוחות הם בארק' ואין ספק שיש בארק' מקום פנוי קצת לדירת הבריות שיש בה אמצע הבריאה הזאת נראה דלא סבירא לה שיש בני אדם בשום ארץ כי אם בתבל לבד כדמסיק ורבי שמעון בן יוחאי סבירא ליה שיש בכל הארצות אלו בני אדם בזולי' הרשעי' הנידונים בגיהנם ומלאכים אלא שיש ממש שוכנים בארצו' כדרך ששוכנים בארץ הזאת והנה לכולהו פירושי ענין זה אינו בעל מקום אלא הוא רוחני קצת דר בגשמי כדרך שהוא גן עדן למעלה וגן עדן בארץ רוחני דר בגשמי וענין ז' מדורין שבו הוא כנגד ז' מדריגות שעומדת וכל מדרגה ומדרגה רוגז' חזקה משל חבירתה כשהיא פנימית מפני מדת הפרשית היא מדת החול שממנה מתפשט מדת גיהנם ולזה יהיה מיד מהלכו בעובין וגבהו והלכו שלש מאות מפני שהוא נמשך מסוד הנקודה שהיא נחלקת בשלשה על שלשה שהם ט' שיעור ומדה העליונה וזה דומה לסוד עליון שנעשה גם את זה לעומת זה אמנם למעלה בקודש אמצעית שמשלמת עשרה וכאן חסר דאינה אלא רמזים ואין מדה זו בגיהנם והוא ז' מדריגות קדושות גם את זה לעומת זה ואלו מדריגות חילונים וכל אחד מחזקת כעס יותר מחבירו כמלא הכהנת מדותיו בט' בז' בה' בג' הכל רמז עליון ולורך גבוה לתיקון ההויות העליונות הם הנפשות לטהרם מזוהמתי' והם כלי זעמו של הקב"ה זעום ה' יפול שם והנה הגוף נידון בקבר בדין קבר כאשר נתבאר לעיל אמנם הנפש היא הנידונית בדין גיהנם ארציי וכן הרוח יש לו גיהנם ודע שהנפש אדם ממש נעשה כעין שד וכמו שיש לשדים מבוא בארצות האלו כן הוא הנפש הנידונית מכניסין אותי' לארקא מקום גיהנם ומורידים שם ממקום למקום והרוח הוא רוחני יותר ויש לו גיהנם לעצמו דהיינו עוד הרוחניות הזה ככוכב שהוא בארקא וזה יתיישב לך מה שתמלא בכמה עובדא שפגעו בנפשות הנידונו' כדאי' במדרש הנעלם פרשת אחרי מות מענין הקבר אביו של רבי שמעון ספקולי שהיו מלקט קוצים כדי לשרוף אותו וענין זה נראה שהוא דין הנפש המתגלגלת לענין הרואה ודינה דינים גשמיי' והכי איתא נמי בספר החסידים מעשה באחד שראה במדבר לאור הלבנה וגו' היינו בגיהנם הארציי הגשמי' אם שתחת הארץ ויש לו פיות גשמיות ושערים גשמיים בארץ הזאת כדפי' רז"ל אמנם יש ארץ עד היום שעשן גיהנ' פתוח עליו וקולם כים יהמה ועשנם כעשן הכבשן ומשעה לשעה מדשן נפשו למרחוק ומתרחקים משם בני אדם וזהו מקום הגיהנם הגשמי הזה לנפש והרוחני הנזכר לרוח ויש עליון לנשמה והכל במספר במפקד לצורך האדם הזה וקשר הארצות עם העולמות העליוני' וארק' זו נקשרי' עם החילונים והיינו סוד גיהנם משתלשל ממדרגה על מדרגה למעלה סוד החילונים בדקות ונקשרת המדרגות עד שמגיעות מתליאות אל תליאות אל הארצות אלו כאשר נבאר בס"ד וזמש"ל :

נהר ט' גרסינן התם ז' גיהנם ברא הקב"ה וכל גיהנם וגיהנם יש בו ז' מדורין וכל מדור ומדור יש בו ז' נהרות של אש וז' נהרות של ברד וכל אחד ואחד מוסכין ויולאין זה אחר זה וכל רשע ורשע עוברים בהם ונשרפים במקומותי' ומלאכי חבלה ממונים עליהם חוזרי' ומחיי' אותם ומעמידין על רגליהם ומודיעין להם כל מעשיהם שהם רעים וכל מעשיה' ודרכיה' שהם מקולקלי' ואומרי' להם אף עכשיו עברו לפנינו בנהרי אש ובנהרי ברד ובנהרי הלפידי' ובנהרי שלג על שעברתם על דברי תורה ומלות שנתן לכם בסיני ואתם לא יראתם מאש של גיהנם ומן דינה של אבדון בואו חשבון על מעשיכ' ולא עוד אלא שבכל מדור יש ז' אלפי' סדקים וכל סדק וסדק יש בו שבע אלפים עקרבי' וכל עקרב ועקרב יש בו שלש מאות חוליות וכל חוליא וחוליא יש בו שבע אלפי' כדי מרים תלויים בו ומוסכין ויולאין ממנו ז' נהרות של סם המות ואדם הנוגע מיד נבקע וכל אבר ואבר שבו מיד נופל מתוך גופו וכריסו נבקעת ונופל על פניו ומלאכי חבלה עומדים ונוטלים כל אבר ומחיה אותם ומעמידי' אותי' על רגליהם ונפרעין מהן וגו' עכ"ל :

פירוש שבע מדורות הם ז' גיהנם הנ"ל וכל גיהנם יש בו ז' מדורין הם פרטיים במדור ונודע שהאדם חוטא בז' מדריגות יצר הרע כאשר נתבאר בזוהר ולכך הם שבע מיני גיהנם ובאותו יצר הרע עצמו בכל אחד מהז' יתרבו ז' בחינות שהאדם נטמא בו לכך יש בכל גיהנם ז' מדורין שכפי מה שנמשך אחר יצר הרע כן יכנס לאותו מדור וכפי מה שהמדור מולא באדם זוהמת יצר הרע כך שולט בו לכך נכנס במדור המתייחס ליצר הרע חלק יצר הרע שנמשך אחריו וע"ז הדרך יש יצה"ר של זריזות לטומאה בעבירה ולזה הם נהרות אש כנגד חומה של עבירה ויש יצה"ר של עצלות שאדם מתעצל מן התורה והמלות ולזה הם נהרות ברד כנגד מה שנתקרר מהמלות שהם חובה על האדם ועוד יש בזה בחינה רבות מאד בענין זה מפני שבני אדם חלוקין במדותם לכך דינם חלוקין לכמה בחינות אורין רבים וסדקים ועקרבים הכל משבע אל שבע לכך נפרעין ממנו ולזה כל עקרב ועקרב ממוני' על מעשהו ולזה כשהרשע נכנס ונגזר דינו ביד מלאכי חבלה מוליכין אותו אל סדר המיוחד הצריך ואל סדק הצריך ואל העקרב הצריך ולפעמים שחטא פעמים הרבה ממיתין אותו ומחיי' אותן כדי שיטעום שיעור העונש פעמים שטעם שבעבירה ולפעמים שעבר עבירות הרבה מוליכין אותו ממור אל מור או מסדק אל סדק או מעקרב לעקרב כפי שינוי חטאיו והכל במספר ובמפקד מלמעלה והכל צריך ואין דבר לבטלה והכל לטהרו של אדם ולטובתו שאין לך מזוהם נכנס לבית המלך אלא אחר כלות ימי מלורעו אחר טהרתו וזמש"ל :

נהר י' לבאר סוד גיהנם ויצר הרע :

הענין כי שכר העבירה עבירה עצמה כיצד יצה"ר הוא גיהנם דאיהו ממונה של גיהנם והענין היצה"ר יש בו כוחות רבות כח לפתות על ע"ז וכל כוחות אלו הם כח זה אינו כזה וכן יש בו תולדות אם זה ממונה מזה כנ"ל להעניש במספר כוחותיו כי אותי' הכוח ותשבו הם המפתים הם המענישים הם גיהנם שהכל אחד ולזה כאשר יתפתה האדם אחר יצה"ר הרי הגביר כח גיהנם ונכנס בקליפות להתענש על ידו וכל אותם הכוחות דבוקים בהיותו חוטא בהם ודבקות אותם הקליפות עמו הוא יומם חטאו באבר ההוא שהוא מקטיל והוא מכריז עליו פלוני חטא זה ולפיהם סמ"ה כוחות הגיהנם להענים והם סמ"ה רשמי' לרשום החוטא כנזכר והיינו סוד מוערן בפרשת ויצא שנראה לאדם כאשה יפה והיינו לפתותו ועולה ומסטין היינו הרוגי' שמרגיז ויורד ונוטל נשמה ומענים בגיהנם כנזכר וענין הרושם והכרוז הוא אומרו מקוקין על עלמותיו אחר שכלה הבשר ונשאר רושם עד קבלת עונשו ובענין החטא והפגם בעשייתו כן ממש תיקונו בתשובתו והוא טהרה היותר נכונה שבכל טהרת העוונות ומיני טהרה הם ג' האחד תשובה ויסורין וכיולא הב' מיתה וגיהנם הג' גלגול וכל אחד קשה מחבירו היותר טובה שבכלם התשובה ממש כמו שהגבירו במעשיו כן מבטל כחו במעשיו מדה כנגד מדה וממש מכנה את הנבער בעבודתו · ויש עון פגם גורם בנפש ונתקן בגיהנם ויש עון פגם בספירו' ונתקן בגלגול ויש שלריך תיקון בגלגול ובגיהנם · אמנם בתשו' עוקם הכל ומתקן הכל יסוד את גיהנם הוא כי המיו' שהם מיכא"ל גבריא"ל אוריא"ל רפא"ל וכל חיילי הקדושות שתחת ממשלתן הם יונקין הדין ואש הגבורה מלמעלה וקיומם באש שהם מן האש ומזוכם אש ונתמלאתם דהיינו השמרים הדין השפע לחילונים נעשה נהר דינור שהם כוחות הדין המשתלשלים אלו מאלו עד יתקרב אל הסתר פנים מקום שאינם קדושים שאין אור הקדושה שופע אליהם ואלו הם יצר הרע וגיהנם והלדיקים הם טובלים בנהר לא בגוף שאול ותחתית וכיולא אלא בסוד כניסתם לקודש עוברים דרך שם לטבילה הנזכר ואינם מצטערים אלא כשיעור הנאתם מן הגשמיים והיינו אומרו גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע : אמנם הרשעים מפני דבוקתם ברשע ועול וחטא אין בנפשם זוהר כלותם שום כח אפילו להתגלגל שהיא מגעלה שם מכל וכל והיינו אומר שהוא נעשה אפר וזהו אם לא עשה תשובה

בעולם

וכבר הפליגו חז"ל במעלת השלום כמו ששנינו: לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום" (סוף מסכת עוקצין).

פטירת האר"י בקיצור שנים

כידוע לא האריך האר"י ז"ל שנים, וביום ה' מנחם אב של"ב, יצאה נשמתו בנשיקה, בשנת הל"ח לחייו.

אודות פטירתו בקיצור שנים כתוב בספר "קול ששון" (וכן בספר "עמק המלך" ו"תולדות האר"י") וז"ל: כל זמן שיש שלום בבית ובין אדם לחבירו אין השטן יכול עליהם, עד שיביאם לידי מחלוקת. צא ולמד מתלמידי האר"י זלה"ה.

כשהביא האר"י אצלו את תלמידו מהרח"ו קיבל עליו בשבועה שלא יכסה דבר ממנו שלא יגלה לו. פעם אחת שאל מהרח"ו להאר"י לפרש לו התוספתא של הזוהר והוא סוד עמוק, וא"ל האר"י בחייך תניחני שלא אפרש לך זאת התוספתא, א"ל מוכרח אתה לגלות לי על כל פנים, א"ל אם אגלה לך סופך להתחרט חרטה גדולה, אבל אני מוכרח לגלות לך מה שתשאלני על כן אני מזהירך, חזר ואמר אני רוצה שתפרש לי התוספתא עכ"פ, וגלה סודה. ולאחר שגילה אותה אמר להם נגזר עליו שימות אותה שנה מחמת גלוי הסוד ואתה גרמת החיזק, ואיני חש עלי ועל בני ביתי אבל עליכם אני מצטער איך אני מניח אתכם בלי שלימות תיקונכם, אזי נתעצבו התלמידים בלבם הרבה.

אחר כן אמר להם כל זמן שיש שלום ביניכם ובין בתיכם ולא יהיה מחלוקת כלל, אז אין מלאך המות שולט עלי, ועשה האר"י הסגר לעשרה חברים ותקן לנשים ולטף חדרים בפני עצמם באותו חדר, והיה רגיל להזהירם שיתרחקו מן חריב והמחלוקות כמטחוי אש ואך אחדות ושלום ישרור ביניהם.

ברם מעשה שטן הצליח, לאחר חמשה חודשים נפלה קטטה בין הנשים בערב שבת, והנשים הגידו לבעליהן, עד שהחברים עצמם התקוטטו ועברו על דברי

הרב. לעת ערב יצא האר"י ז"ל עם החברים לקבל שבת, וחזר לבית הכנסת סר וזעף וישב כל התפילה באנינות, המהרח"ו כשראה אותו כך, נבהל מאד, כי לא היה כן מנהגו של הרב ז"ל לעשות כן.

כאשר שאל אותו לפשר צערו הגדול, השיב לו: ראיתי בקבלת שבת את הס"מ, ואמר את הפסוק "גם אַתֶּם גם מלככם תִּסָּפוּ" (ש"א יב, כה) מכאן נראה שכבר נחתם גזר הדין בעו"ה, **ולא נחתם אלא בעבור קטטה שהיה היום בין החברים, שכל זמן שהיה שלום ביניהם לא היה לו בית כניסה לקטרג...**

ביום השישי ער"ש פרשת מטות-מסעי שחל בו ר"ח מנחם אב חלה האר"י במגיפה שפקדה אז. התלמידים וגדולי העיר הרבו בתפילה ותחנונים, וכשנכנסו לבקרו, שאל על תלמידו מהרח"ו, אמרו לו: שבא והולך מבית הכנסת לבית הכנסת להתפלל על הרב. נענה האר"י ואמר: תגידו לו שאינו יכול לבטל את הגזירה, כי היא גזירה שיש עמה שבועה שאי אפשר לבטלה, וציוה לקרוא לו על מנת שיתברך מפיו. **באותה שעה הזהירם שוב וציוה להם שיזהרו ביתר שאת שיהא שלום ביניהם מכאן ואילך, ושינהגו כבוד זה בזה...**

הנך רואה כי אפילו נגזר עליו מיתה מן השמים אם היה שלום בלא מחלוקת לא היה מדת הדין יכולה לשלוט בו...

שכיבה ללא חרדה

"ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד" (כו, ו)

כאשר התעוררה פעם מחלוקת חריפה בין שתי עדות גדולות וחשובות, הוציאו שני הצדדים כתבי פלסתר ובהם הובאו מדבריהם של קדמונים, כאשר כל צד מתאמץ להוכיח את צדקת דרכו מדברי הקדמונים הנוטים לדבריו.

אמר אז על כך בדרך צחות, הגאון רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל (בעל שו"ת "שואל ומשיב"): עכשיו מתוור לי פירושו של הפסוק "ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד". בשעה שיש שלום בארץ – אזי "ושכבתם ואין מחריד" – שוכבים

פרק כ"ו
(כ"א - כ"ח)

רנ"ו

כמצ למלאך המשחית הממונה על גיהנם ותחת ידו כמה אלפים
ורדדות מלאכי חדלה עושים שפטים גדולים דרשעים דגיהנם
(2) ב - הגר"א - כמדו' היסוד של הפסוק להודיע כחו של אדם עי' מעשו דע מה למעלה חמך
כ"א הגר"א והוא לגחלים - ידא דגיהנם של מעלה ועי' דהגה עז הם ג' דינים
שהפסוק יט - והנה שם הזכיר מות ששם עקרדים והיאך מרומז זה
(3) דגחלים - כמדו' קאי על פי' הכאשון דחדים הוא הגיהנם של מעלה - ועי' אדן שלמה פי'
(1) שם שהוא כל הקלע - משמע דזה קשה מאש של גיהנם - ועי' שומר אמונים
כ"ד הגר"א - ע' אגרת הגר"א - וכל כל הקלע הכל דהדל פיו של דדרים דטלים
ועל כל דידור הדל צריך להתקלע מסוף העולם ועד סופו וכל
זה דדדרים יתרים אדל דדדרים האסורים כגון לה"ר ליצנות -
מחלוקת וקללות על אלו צריך לירד לשאול למטה הרדה מאד ואא
לשער גודל היסורים והצרות שסודל דשדיל דידור א' ולא נאדד אפי'
דידור א' שלא נכתב

כ"ג הגר"א כמדו' הח' הוא שלא תימא דעכ"פ דהחיצוניות ליכא חסרון
דאע"ג דהפנימיות נמשל כחרש אדל עכ"פ החיצוניות יש להם חשידות
ועז אמר דגם החיצוניות דדחינת כסף סיגים

כ"ז הגר"א - והן רע ומרמה - כמדו' גולל אדן הוא רע שעושה דהדיא
וכרה שחת הוא מרמה שאינו נראה שכונתו שיפול דת רודירו

כ"ח הגר"א כמדו' הכונה דעי' שקר יכל השני לזכות אל"ע - אדל עי'
מרמה פועל שיעשה הרע

① מ"ד צ"ל שט"ו פרק י"א ופנה בנפש קודם שדאה לגיבנם
ניצונית דק"ד של מעלה אם היא ראוי' ליכנס לגיבנם
כי הגיבנם סוף הצירופים והעונשים שנכנסת שם לטהרה
ולצחצחה - וקולעים אותו דכ"ל הקלע והוא שמלאך א' עומד
דקצה צה העולם ומלאך אחר דקצה הצה וצורקין אותו
מקצה העולם ועד קצהו על מספר חטאיו שעשה ודיקורים אסורים
שפגם ועשה כי כל דיקור שמדבר האדם לא נאדה ואלו
היסורים המה קשים ומרים מאד ילחם מיסורי גיבנם

② ועי בנפה"ח שער א' פ"ד דפגה וקרוב לשמוע שגם זה נכלל בכונתם בלאות
צע מה למעלה ממך כ"ל אם כי אינך רוא דעינך הענינים הנוראים הנעשים
ממעשיך אבל תדע נאמנה כי כל מה שנעשה בעולמות העליונים גדוהים הכל ישרן
על פי מעשיך

③ ט"ז, י"ז נהר דינור מפסיק דין א"י של מעלה לחו"ל כמו הירדן למטה
והוא גיבנם של מעלה ועי דאות י"ז וכשעודרין בנהר דינור כ"א ניצון
שם לפי מעשיו - כשעם דאש - והחולכים אחר נפש הבהמית חולכין לאידוד
כי כלי חרס כיון שנשברה אין לה תקנה

רנ"ז

פרק כ"ז
(א-ד)

א) הגר"א וכן הוא דתורה. ע' מרגניתא טדא י - ויעשה דכל יום
המצות דתכלית הצריצות כאילו אין לו רק יום א' לעבוד את
דוראו - וע"ש שצה מרומז אשר אנכי מצוך היום
וע' דמאירי - חכמי המוסר אמרו העובר כדר עבר ולא ישוב אליך עוד
העומד ובנה הלא הולך העתיד לא תצע אם תגיע אליו ע' מרבדת
אליהו דעת שיש לך חשק לעשוק דתורה אל תאמר דעת הנאת אשכדה ואישן ואשכים (1)
ד) הגר"א ואפי' אם נכרי שדשוק - עובדא דמרן הגר"י קמינצקי כשהיתה
אשתו דבית חולים WESTCHESTER ושדח אותו על המסד שעושין
עם החולים ואי' מן הראשים אמרה שכל ימיה נתגדלה לשנוא
את היהודים ועכשו רואה את ההיפך

שם שסן פיק לדר - ולפי"ז מנין דמרהיטת לשנו משמע
דצוכה ע' לא פיק להילול הצרים והיינו הלדר

שם - אלא צרים יהללוהו - אז יהללוהו צרים ונכרים - רהיטת
הדברים שהאדם צריך להילול להכיר חשיבות עצמו - וע' רבינו
יונה ריש שערי הקדוצה ואם חלילה ומס לא יכיר מעלתו
נקל יהי' דמנין ללכת דדרכי הפריצים והנבלים - אבל
ישיב לנפשו ויאמר אדם גדול ומשוב כמוני - שיש בי כמה מעלות
טובות רמות ונשאות - איך אעשה הרעה הגדולה הזאת
SELF ESTEEM בא לו ע' הילול

שם הגה סו שהדבר מותנה בהתגדרותו על התאוה ועל החמדה
אולי כונתו שהחמדה מונעו מתו"מ והתאוה מונעו מיראה דלב
ומה שקנה מתו"מ ויראה בא ע' התגדרותו על התאוה והחמדה
שם - ע' שרט מיהודה היום לעשותו ולמחר לקבל שכרן ועי' אמר שאל יבטח לבה (5)
ד' ע' רלב"ג הנה החמה תדיא לאכזרית, כי בעל חמה לא ירחם (2) (3)

1 באשמוכת הדוקר אל תאמר כן אלא למד מיד בשמא לא יהי' לך אשך למחר

2 על אשר יכעס עליו, והאל כמו שטל מים שישחית הכל אין הקנאה
הוא יותר קשה מאד, כי דעל קנאה יצר לו דראותו טוב לצולתו
ויבחר הרע לו ולצולתו יותר מטוב לו ולצולתו כמו שסופר מהמקנא
והחמדן שאמר לחל המלך מפני הכירו תכונותיהל שהוא מוכן לעשות לחל טוב
כיד המלך ישאל הא' מהל וינתן לו ולא' יתן כפלים והנה החמדן לא רצה
לשאול כדי שיהא לו כפל מאות המקנא, והמקנא לא רצה לשאול שיל טוב
לעצמו לבאלתו על הטוב שיהי' לחברו ומיהר לשאול שינקרו עינו האחת
שישאר חברו עוור מס' עינו

3 עי מלבים החמה הוא כעס הפנימי שנוטר שנאה בלבו והאל הוא בעי החיצונים

4 ויש להביא משם בחוכה בעי להר מאדד צבויותיו והולכין לאחר

משלי כ"ב, ו', פ' תצא

ילקוט לקח טוב

קנג

על האדם לקיים בפועל את אשר בלבבו

"ושמרתם את חקתי וגו' אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'" (יח, ה)

"כי הוו מיפטרי רבנן מבי ר' אמי ואמרי לה מבי ר' חנינא מהדדי הוו אמרי ליה הכי: עולמך תראה בחייך ואחריתך לחיי העולם הבא וכו'. וברש"י: "מפטרי רבנן — זה מזה שהיה נוטל רשות מחברו לשוב לביתו ולארצו" (ברכות יז, א).

ישנם בני אדם — אומר **הגר"מ אילן** זצ"ל בספרו **"מקדש מרדכי"** — אשר השקפת עולמם ואורח חייהם הפרטי היום־יומי מנוגדים. הם יוצרים לעצמם מהלך מחשבה של גדלות, ואילו בחייהם הם מתנהגים מנהג של הדיוטות. "עולמם" הוא מוסרי־עילאי, ואילו מסלול חייהם הוא בכיוון הפוך לעולמם.

התכלית האמיתית היא ש"עולמך" — עולמו של כל יחיד ויחיד יהיה מותאם בתיאום מלא עם זרם החיים השוטף. **ברכה גדולה היא לאדם כאשר פרי השקפת עולמו בא לידי ביטוי בחייו,** וכמ"ש: "עולמך תראה בחייך" (עיין רש"י ומהרש"א שם בחידושי אגדות שפירשו בדרך אחרת). ואפשר שגם על זה רומזת התורה בציווים — "וחי בהם".

★

נדרשים אנו לבדוק למשל, האם אכן השקפה מרכזית כמו: "כי הם חיינו ואורך ימינו" מוצאת את ביטויה כיאות בחיי היום־יום שלנו, וכך ביחס לכל מערכת השקפתנו ואמונתנו.

להלן סיפור מתוך דברי התעוררות מכ"ק האדמו"ר מצאנז שליט"א שנאמרו באלול תשמ"ג, המציג דוגמא נפלאה של "כי הם חיינו ואורך ימינו".

וכה היו דבריו:

"שמעתי בימי חורפי מפי הגה"ק הר"ד טעבלי זצ"ל שסיפר לי שחותנו סיפר לו ששמע מהאב"ד לעמברג ששמע זאת מפי זקנו הגאון בעל ה"ישועות יעקב", שמיד אחר נישואיו אכל מזונות על שולחן חותנו ביערוסלב. בהיותו שם בא להתפלל בבית המדרש דקהילת־קודש יערוסלב, והנה לפתע בערב יום הכיפורים בין־השמשות נכנס אדם זר לבית המדרש כולו אפוף אימה ויראה מפחד ה' ומהדר גאונו וניגש מיד לפני התיבה מבלי ליטול רשות מהגבאים או מכל מישהו אחר, ופתח בתפילה "על דעת המקום ועל דעת הקהל וכו'" ובקול שואג כארי ובנעימות המשיך בתפילת "כל נדרי" כל זאת ללא קבלת רשות מהגבאים, ואף על־פי שהיו שם בעלי תפילה קבועים מכל־מקום בליל היום הקדוש לא רצו להכנס למחלוקת ולפיכך הבליגו. ובפרט לאור העובדא שתפילתו של אותו ש"ץ אלמוני היתה בהתעוררות גדולה מאד.

עם תום תפילת "כל נדרי" המשיך האורח הזר בתפילת ערבית עם כל הפיוטים הנלוים אליה בקול אדיר וחזק עד סוף התפילה. אחר כך המשיך לעבור לפני התיבה גם בעת

אמירת שיר היחוד ובסיומו המשיך ואמר במתינות ומתיקות נפלאה את כל ספר תהלים.

לכשנסתיימה אמירת תהלים הפציע כבר השחר והש"ץ עודנו עומד לפני ה' ופותח בתפילת שחרית. לאחריה עלה בעצמו לקרוא בתורה ושב לעבור לפני התיבה גם בתפילת מוסף. את הכל אמר בקול גדול ונעים בלא כל הפסקה. הציבור עמד משתומם לנוכח מחזה זה וחלקם החלו ללחוש מפה לאוזן בודאי אין ש"ץ זה אדם אלא מלאך, שכן אין זה בכח אנוש להתפלל ללא כל הפסקה החל מתפילת "כל נדרי" ולהמשיך כל הלילה ואח"כ גם כל היום כולו בקול גדול ובהתעוררות עצומה!

אני בעצמי — המשיך בעל ה"ישועות יעקב" — לא ידעתי להחליט אם אדם הוא או מלאך, וחככתי בדעתי בזה. והנה מיד לאחר תפילת מוסף המשיך, לתדהמת הכל, בתפילת מנחה. לאחריה, ללא כל הפסקה, בתפילת נעילה. תקע בעצמו בשופר וגם בערבית של מוצאי יום הכיפורים לא נטש את התיבה. בשעה זו נמנו וגמרו כולם כי לית דין בר נש אלא בודאי מלאך מן השמים הוא. שהרי בשום אופן אין בכוחו של אדם לבצע את כל מה שהתחולל לנגד עינהם במשך ה"מעת לעת" האחרון.

לאחר תפילת ערבית פנה הש"ץ המופלא אל הקהל בברכת "גוט יום־טוב" וחותני ניגש אליו והזמינו להבדלה בביתו, כדרכו בהכנסת אורחים. האורח נענה להזמנה וסר לבית חותני. החלטתי להלוות אל האנשים החשובים, אמר בעל ה"ישועות יעקב", כדי לראות במו־עיני כיצד ינהג אותו "מלאך" בבית חותני. כאשר באו הביתה נתכבד האורח בהבדלה. גם אותה אמר בקול גדול ובהתלהבות. אחר־כך טעם מן היין ומיד אחרי כן צנח על הכסא שעמד לידו ונאנח ואמר שאינו חש בטוב וביקש שיביאו לו משהו לחזק את לבו.

או־אז, חשב בעל ה"ישועת יעקב" לעצמו שסוף־סוף התברר שאינו מלאך. אולם מסקנא זו התבדתה חיש מהר כאשר הובאו לפניו מיני מגדנות או פירות והאורח דחה אותם מלפניו, ואמר שמבקש גמרא מסכת סוכה כדי לחזק את לבו. ומיד החל ללמוד בחשק רב כל הלילה עד הבוקר. ה"ישועות יעקב" התחבא בחדרו מתחת למיטה כדי לעקוב אחרי מעשיו ונרדם שם.

כאשר התעורר האיר כבר השחר והאורח עדיין בלימודו, עד שסיים את כל המסכת והלך מיד לתפילת שחרית.

רק אחר כך נודע שהיה זה רבי לוי יצחק מברדיצ'יב בעל ה"קדושת לוי" ז"ע.

"עד כאן שמעתי כאמור איש מפי איש עד ה"ישועות יעקב" זצ"ל — סיים האדמו"ר מצאנז את דבריו ואמר: ומה שיש לנו ללמוד ממעשה זה לא על גדלותו וקדושתו של הגאון מברדיצ'יב. אלא שאף על פי שתפילותיו היו בוקעות רקיעים ונתעלה בתפילותיו ביום הקדוש, מכל־מקום במוצאי יום הכיפורים הקריגיש עצמו חלוש וזקוק מאד לגמרא ותוספות. לבו לא ניזון לא מתפילותיו ולא מכוונותיו הנעלות בנעילה וכדומה. העיקר היא הגמרא וכמובא בספרי קודש שהתורה הקדושה היא מזון הנפש ו"רפאות היא לשרך".

עכ"ד. וא משלי (ג,ג) רפי מלא

אכן "כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה"!

(1) משמע מכאן שאמר כל התפלה בישיבה אלא אין דומה אמירה תפלין לאמירה אחר הפסק מיד קודם

האי עופא, כד פרח מגוזלה ואשתלח מעל בנהא־מצפצפא ואזלא, ולא ידעה לאן אתר אזלא; מנדדא למיבד גרמה. הקדוש ברוך הוא דכתיב ביה (תהלים קמה, ט): ורחמיו על כל מעשיו — אפלו יתושא זעירא בעלמא רחמין דיליה על כלא. ההוא דממנא על עופא איתער לגבי הקב״ה, והקב״ה איתער על בנוי. כדין קלא נפקא קמיה ואמרה: כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו; כדין איהו אתער רחמי על כל אינון דאזלי מנדדי מאתר לאתר ומדוך לדוך אחרא, תבירי ליבא, תבירי חילא. ואתער רחמי על כל עלמין וחס עלייהו, ושבק חובייהו דמנדדן מאתרייהו, וחס עלייהו ועל כל עלמא. ועל דא אמר הקב״ה: אשהי צפורא לבר, והיא איתערת רחמין על כל עלמא. מאן גרם למחס על עלמא ולאתערא רחמין עלייהו? ההוא בר נש דשלח ההוא צפור לצערא בתרין גוונין, הכי איתער הקב״ה ואתמלי רחמין על כל אינון מרי דצערא ועל כל אינון דמנדדי מדוכתייהו. ובגין כך, אגרה דההוא בר נש מה כתיב בה? למען ייטב לך והארכת ימים (דברים כב, ו). קם רבי בון על רגלוהי וחדי, ואמר: בריך רחמנא, דשמענא להאי קלא, ואלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע דא — דיו[2].

יסוד ושורש העבודה בשם חזוחר חדש

ט שֶׁמֶן וְקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב וּמֶתֶק רֵעֵהוּ מֵעֲצַת נָפֶשׁ:

שמן וקטרת ישמח לב ומתק רעהו מעצת נפש. שלמה המלך ע״ה יזהיר

---

2. **האי עופא וכו׳.** זה תרגומו בלשון הקודש: העוף הזה, כשפורח מעל גוזליו ומשתלח מעל בניו — מצפצף והולך, ואינו יודע לאיזה מקום הוא הולך; הוא נודד לאבד את עצמו. הקדוש ברוך הוא שכתוב בו: ורחמיו על כל מעשיו — ואפילו על יתוש קטן שבעולם, שרחמיו על הכל. אותו הממונה על העוף מעיר להקב״ה, והקב״ה מתעורר על בניו. אז יוצא קול לפניו, ואומר: כצפור נודדת מן קנה כן האיש נודד ממקומו; אז הוא מתעורר רחמים על כל אלו ההולכים נע ונד ממקום למקום ומישוב לישוב, שבודי לב שבורי כח. והרחמים מתעוררים על כל העולמות, ומרחם עליהם, וסולח עוונותיהם של הנודדים ממקומם, ומרחם עליהם ועל כל העולם. ועל כן אומר הקב״ה: הַשְׁרֵה את הצפור בחוץ, והיא תעורר רחמים על כל העולם. ומי גרם לרחם על העולם ולעורר רחמים עליהם? האדם ההוא ששלח את הצפור לצערה בשני אופנים; כך נתעורר הקדוש ברוך הוא, ונמלא רחמים על כל בעלי צער ועל כל הנודדים ממקומם. ומשום זה, שכרו של האדם הזה מה כתוב בו? למען ייטב לך והארכת ימים. קם רבי בון על רגליו ושמח, ואמר: ברוך הרחמן, ששמענו לקול הזה; ואלמלא לא באתי לעולם אלא לשמוע זה — דיינו (העורך).

(ה-ו)
ה- ומוציא משימות האדמה - עי' מ"ע עשיית ל"ו - אי שמא ועושה
בדק - בראשון בדרכי שאתה מיסרין ובכירוק עטורה
ואומרים הן אתה קבבא בשבי שוטאנו - ובשלישי ועושה
נשא לראובן - ואולי בסוף צה סמוך לפסוק ג' כאשר מכירין אותנו מדינה
רואל את מכירין הטובה של תורתה מצוה - וז' משב דעתן יסודות (בניו ⑦)
ב- דקיון המרכה - ע' ע"ב י"ג, ואומר היא לעולם ולמד אדם תורה ואח"כ ילמד
שפיר דעתו ג' ואח"כ ודעתו ילמד ופרסו, ובקבה ידעו יגלמודו
לרקשות ונתלה - ואתאה לעסוק בתורה - עי' ד"ב אות (א"ב, ג)
הדרכה לעסוק בתורה בדרך טובה - שעוסק בפלפול ומשא ומתן של תורה
וע' בירכות ס"ג, ב- מיל תלה ובני תאמר שם אתה מוצא תאמר של תורה
דמי שמקיא חלה שנק משבי, אמו של - וע' פי' הקלא מ' שטרית עליון הפלבה
ולבה בפיק ג'ירה להקיא חלה שנק מאמו - וע' מדפיס שמקיא ראשון הולדת ממין
ת"ש, גיט הקודם מן פלימוד מותנה על בקטן - וע' דמאוכי הדרה לחכם
שלא יעסוק משקידתו אפי' לזמן כל ימי שהשרתה מעכה מאיך לכל אדם עלמוך
וכפ' לעקיבא ואל יפרוש משקידתו ישמע מה שלמד וכמה יכל אדם עלמוך
דשמ שנק והשתה כשני שנק

כלבפ' נשמה באלף פסוק ערשון מלשון וע' ויקרא קנין קנין
ואף מסר לו השערת לא ידעינן לו מה שכשר עשה דוקא ומקון
המכוון דכל אלו בדקים הגוזלת שאלו הדפוסים עושה כושף ישראל
כ"ש שחכיר ומרפיא ומרפא אין קוכא כמו שלא קבא כ"ש מאלף - כמבו
הגיא כאלת לא מפלל מאולף - וע' בירכות ס"ג, גבר שהרי אפיך קוכא
כשמש שנק והשתה כשני שנק
וכפ' לעקיבא ואל יפרוש משקידתו ישמע מה שלמד וכמה יכל אדם עלמוך
שלא יעסוק משקידתו אפי' לזמן כל ימי שהשרתה מעכה מאיך לכל אדם
ת"ש, גיט הקודם מן פלימוד מותנה על בקטן - וע' דמאוכי הדרה לחכם
ולבה בפיק ג'ירה להקיא חלה שנק מאמו - וע' מדפיס שמקיא ראשון הולדת ממין
דמי שמקיא חלה שנק משבי, אמו של - וע' פי' הקלא מ' שטרית עליון הפלבה
וע' בירכות ס"ג, ב- מיל תלה ובני תאמר שם אתה מוצא תאמר של תורה
הדרכה לעסוק בתורה בדרך טובה - שעוסק בפלפול ומשא ומתן של תורה
לרקשות ונתלה - ואתאה לעסוק בתורה - עי' ד"ב אות (א"ב, ג)
שפיר דעתו ג' ואח"כ ודעתו ילמד ופרסו, ובקבה ידעו יגלמודו
ב- דקיון המרכה - ע' ע"ב י"ג, ואומר היא לעולם ולמד אדם תורה ואח"כ ילמד
רואל את מכירין הטובה של תורתה מצוה - וז' משב דעתן יסודות (בניו ⑦)
נשא לראובן - ואולי בסוף צה סמוך לפסוק ג' כאשר מכירין אותנו מדינה
ואומרים הן אתה קבבא בשבי שוטאנו - ובשלישי ועושה
בדק - בראשון בדרכי שאתה מיסרין ובכירוק עטורה
ה- ומוציא משימות האדמה - ע' מ"ע עשיית ל"ו - אי שמא ועושה
(ה-ו)

① תפלה ערית שקט תשנא בלל ⑥ אות ①

(ט', י"ח)

ט. הש"ך - הרבה שינוי יש בפסוקי אלו - וי"ש הרמב"ם לעיל

משא"כ פרכתא ל"ח אלף כוכבי נהרי וכמו

שם בקונ' אלפא לשון ולי מנחות פ"ה: ושלח יואב בקונה ויקח משם אשה חכמה מ"ש בקונים ③

שם 34 לשון אכזר כי משפט אין לשון לפני ב' אמ"ב

שם מה מענק בדרכו של הכתב - ומוא מעיב - נפש - ונתן לכאוא יקח וחולה כמובן על ④

י. רש"י הקדמה שנקרא בין לשפוך וכן שמיר שקומוק על בעלמא ואף

עפרא - וקוא שלוק פורענא - וליה אמוק - על נפשא בכך עשו ישמעאל

שיקדוק - טלה שפתן בינוכן הקרוב לקוקאין משתוקא אלף ואת

שעשתק שאת יקרבו ומי אשר ולו,

יא. הש"ך - א צוהק ורא בכ"ג מאן אוקים קשיה אין מאכלין בשינן בדבר

קשיא עפקא מכאי עלמא כמה אינן מאכלין בשיני בשאינן קמי

אב לא ויוו לבלבה קשיה קיכולא בשא בדוחק אמן יתן בשעבונין

שלוק דכאי עלמא ומתניתין וכו' דכאי עלמא ואל בא לא ולשון כי ①

יצרו אוקים קשיה ולא דצוהק ושלקנו את קפה) וש בלל אשא טרא

ואל משי הכשיא (ק, מ"ג) - מה שאמרו קרא מעכה אשא - הוא דעולם הקשות

והוא כי הכן - הוא מסוכה מן האי, ואל כשהוא מלוכד יש בכך

עוכב אלקים לאדה באולן מסיבותו הוא עוקה אלקים שמא הדיוט

עולם לכולו בכך - לעוכב בתגון - כי נמצו בכלא כל שכב מאבן שיאכל

מאן דעולם הקשות עוכב אלקים ואל נאכה לן באולן הוא דעלמו מעוכב

ואינו אב אלא מ שמוא הולכ מי שעוכב למשה"ס אף אבות אלקים וכרו

ואשה המשנא שכב עולם לכן

יב. רש"י כואה פורענות הדאה - ונשבר הימים שמשם יבו מן מלכיהם ופראוים

ירבו יבשך רעב ונגעים - ולקוש זרעון של יסף מבשיק אלף מן מרוחק

② יג. הכלי קיא יאב מיכה ומלחמה - ואל בתמול שלשון כי אתמ בא ובטא על אוש

1. בהבוא עלמא כהבוא באולף לי לבני דחילו במרי בארחוי באוריא
ופנה יש לו קצת באינו עלי בחכמה - ואולי בכאשיא חכמה יכאת ב'
2. יש לנו מה מוסיף על כ-שי
3. מתוך שבעילין בשמן זית חכמה מצוי דפף
4. כהרי פ"א ה"א מהו' עשודה כיצד מתודה אנא חטאתי - ולחולם אינו חוזר
לדבר זה משמע שהקדלה להדא זהו מחלקו של ויפוי - וזה ה' מתיקות ביהוה
עו שהדרכן לחזור נחשב כהדטחה שלא יחזרו עוד

חצובה מתחת כסא כבודו יתב׳, אך ע״י שקיעת האדם בתאוותיו לחפצי הגוף, נבדלת נפשו משרשיה — למעלה, ותהי למטה — בארץ תענוגיה, ומסיים רבינו יונה לכן גם במותו תרד למטה לארץ אל מקום תאוותה, ויהי תולדתה כטבע העפר לרדת ולא לעלות, אבל יעלוה למרום לדין ולמשפט ולראות איך החליפה מרום בשאול, כאשר יעלו את האבן על ידי כף הקלע, ואחרי עלותה למרום תרד בטבעה למטה לארץ, כאשר האבן חוזרת ונופלת לארץ אחרי הזריקה וכו׳, כ״ה ברבינו יונה, ע״ש עוד בזה.

ומהי העצה להסיר רוע מעללים אלו, ולבוא להתרגשות הלב — שירגיש וידע בלבבו ונפשו מה שהוא אומר בפיו — ולפני מי הוא עומד וכו׳ וכו׳ ?! „ראשית חכמה יראת השם" — ביראת שמים מתחמם לב האדם ומסיר הקרירות מקרבו ומתחיל לחשוב חשבון נפשו היכן הוא נמצא וכו׳ וכו׳.

ויראת שמים משיגים רק בהתבוננות הוא לימוד המוסר! וכך אמר עקביא בן מהללאל (אבות פ״ג) הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו׳.

הקדמה לפי׳ הגרא פרק כ״ב פסוק יג

„מורא שמים — ומורא בשר ודם"

ב

(ברכות כ״ח) ת״ר כשחלה ר׳ יוחנן בן זכאי, נכנסו תלמידיו לבקרו, כשראה אותם התחיל לבכות, אמרו לו תלמידיו, רבנו נר ישראל, עמוד הימיני, פטיש החזק, מפני מה אתה בוכה, אמר להם אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי שהיום כאן ומחר בקבר, שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם וכו׳. ואעפ״כ הייתי בוכה, ק״ו שמוליכין אותי לפני מלך מלכי המלכים הקב״ה, שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים, שאם כועס עלי כעסו עולם וכו׳ וכו׳ אעכ״ו שאבכה, לא עוד אלא שיש לפני שתי דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם, ואיני יודע באיזו דרך מוליכין אותי.

ויש להבין מהו זה שאמר ואיני יודע באיזה דרך מוליכין אותי, הרי עכשיו הוא חי ויכול לשוב בתשובה.

ושמעתי מהסבא מקעלעם ז״ל ששאל עוד בזה מהו שאמרו בגמ׳ כיון שראה אותם התחיל לבכות, ואם לא הי׳ רואה אותם לא הי׳ עושה חשבון נפשו הלזה? אתמהה! ומהו דוקא כשראה אותם התחיל לבכות. ואמר הסבא, כי ודאי ידע ר׳ יוחנן שקיים כל התורה כולה על כל פרטיה ודקדוקי׳. אבל כשראה את תלמידיו נתעורר לבכות, כי מי יודע אם יצא ידי חובתו בחינוך תלמידיו, ואפשר שהחסיר

בתוכחה או בהנהגה פלונית לתלמיד פלוני וכו' וכו' *). וזהו כשראה [illegible] בחשבון זה של הנהגתו עם תלמידיו והתחיל לבכות.

ואפשר לרמז בזה גם מה שאחז"ל (ב"ב ע"ח) מאי דכתיב על כן יאמרו [illegible] — אלו המושלים ביצרם, באו חשבון — בואו ונחשוב חשבונו של [illegible] כלומר: אילו הי' חשבון זה לפחות חשבון יחיד, הי' יודע בנפשו [illegible] אותו, אבל כשהוא חשבונו של עולם — חשבון הרבים של תלמידיו — [illegible] לחשב חשבון זה, כי יש תלמידים שאבותיהם שולחים אותם [illegible] על ראשי הישיבה והמנהלים, ונכנסים תחת חינוכם, תחת חינוכם [illegible] חינוכם ביראת שמים, תחת חינוכם בדרך ארץ ובמדות טובות. ו[illegible] דין וחשבון לפני ממ"ה הקב"ה.

לפי"ז נמצא אדרבה דוקא ריב"ז מפני שהוא נר העולם, [illegible] ופטיש החזק, דוקא משום כך הרי אחריות עולם מלא עליו — [illegible] עולם, לכן כשראה אותם התחיל לבכות! וזהו גם מה שסיים ואמר [illegible] שיש ב' דרכים לפני אחת לג"ע ואחת לגיהנם ואיני יודע באיזו [illegible] אותי וכמו שנתבאר.

ומ"מ לא בשביל כך ירפו ח"ו ידיהם של מורי הוראה בישראל [illegible] זאת מהסבא מקעלעם שביאר הכתוב (קהלת ז') "כי אדם אין צדיק [illegible] יעשה טוב ולא יחטא", ותמה ואמר וכי אין צדיק בארץ אשר לא יחטא: [illegible] אלא צדיק שהוא יושב בביתו ופרוש מן העולם, צדיק זה אפשר גם [illegible] אבל צדיק שעושה טוב — היינו שעושה טובה בעולם שמרבין [illegible] וכדומה — הוא אי אפשר לו שלא יחטא — לשון חסרון, כלומר שלא [illegible] לפלוני או לפלוני, כי שגיאות מי יבין. אבל אעפ"כ יש לדעת שלא [illegible] טוב מבעליו משום כך. וכמ"ש המפרשים בהא דא"ר יוחנן בן זכאי [illegible] אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך, כלומר: אל תחזיק את [illegible] הזאת רק לעצמך, אלא תלמד התורה גם לאחרים, כי לכך נוצרת — [illegible] בריאתך על פני האדמה. וכמו שהקב"ה מלמד תורה לעמו ישראל [illegible] לכך ברא אותך הקב"ה למען תלך בדרכיו. אבל עכ"פ יש על מה [illegible]

עוד שם בגמ', אמרו לו תלמידיו רבנו ברכנו אמר להם יהי רצון [illegible] שמים עליכם כמורא בשר ודם, אמרו לו תלמידיו עד כאן, אמר להם [illegible] כשאדם עובר עבירה אומר הלואי שלא יראני אדם, והיינו שתוכיח [illegible] כשהוא עובר עבירה, הרי שאין לו מורא שמים, ובכ"ז אומר לעצמו [illegible] יראני אדם בעשיית העבירה, א"כ ראי' שהוא ירא מבשר ודם יותר [illegible]

*) שמעתי שגם הח"ס פירש כן, והוסיף בדרך דרוש דזהו שאמר רי' [illegible] דרך מוליכין אותו, — היינו באיזה דרך התלמידים מוליכין אותו...

בתוכחה או בהנהגה פלונית לתלמיד פלוני וכו' וכו' *). וזהו כשראה אותם נזכר בחשבון זה של הנהגתו עם תלמידיו והתחיל לבכות.

ואפשר לרמז בזה גם מה שאחז"ל (ב"ב ע"ח) מאי דכתיב על כן יאמרו המושלים — אלו המושלים ביצרם, באו חשבון — בואו ונחשוב חשבונו של עולם וכו', כלומר: אילו הי' חשבון זה לפחות חשבון יחיד, הי' יודע בנפשו להיכן יוליכו אותו, אבל כשהוא חשבונו של עולם — חשבון הרבים של תלמידיו — מי יודע לחשב חשבון זה, כי יש תלמידים שאבותיהם שולחים אותם לישיבה וסומכים על ראשי הישיבה והמנהלים, ונכנסים תחת חינוכם, תחת חינוכם בתורה, תחת חינוכם ביראת שמים, תחת חינוכם בדרך ארץ ובמדות טובות, וע"ז יצטרכו לתת דין וחשבון לפני ממ"ה הקב"ה.

לפי"ז נמצא אדרבה דוקא ריב"ז מפני שהוא נר העולם, ועמוד הימיני, ופטיש החזק, דוקא משום כך הרי אחריות עולם מלא עליו — חשבונו חשבון עולם, לכן כשראה אותם התחיל לבכות! וזהו גם מה שסיים ואמר ולא עוד אלא שיש ב' דרכים לפני אחת לג"ע ואחת לגיהנם ואיני יודע באיזו דרך מוליכין אותי וכמו שנתבאר.

ומ"מ לא בשביל כך ירפו ח"ו ידיהם של מורי הוראה בישראל, ושמעתי בזה מהסבא מקעלעם שביאר הכתוב (קהלת ז') "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", ותמה ואמר וכי אין צדיק בארץ אשר לא יחטא? אתמהה! אלא צדיק שהוא יושב בביתו ופרוש מן העולם, צדיק זה אפשר גם שלא יחטא, אבל צדיק שעושה טוב — היינו שעושה טובה בעולם שמרבין תורה לתלמידים וכדומה — הוא אי אפשר לו שלא יחטא — לשון חסרון, כלומר שלא יחסיר טובה לפלוני או לפלוני, כי שגיאות מי יבין. אבל אעפ"כ יש לדעת שלא ימנע הצדיק טוב מבעליו משום כך. וכמ"ש המפרשים בהא דא"ר יוחנן בן זכאי (אבות פ"ב) אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך, כלומר: אל תחזיק את הטובה הזאת רק לעצמך, אלא תלמד התורה גם לאחרים, כי לכך נוצרת — זהו הכלית בריאתך על פני האדמה. וכמו שהקב"ה מלמד תורה לעמו ישראל, כן גם אתה לכך ברא אותך הקב"ה למען תלך בדרכיו. אבל עכ"פ יש על מה לבכות וכאמור.

עוד שם בגמ', אמרו לו תלמידיו רבנו ברכנו אמר להם יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם, אמרו לו תלמידיו עד כאן, אמר להם הלואי, דעכ"פ כשאדם עובר עבירה אומר הלואי שלא יראני אדם, והיינו שהוכיח להם שאדם כשהוא עובר עבירה, הרי שאין לו מורא שמים, ובכ"ז אומר לעצמו הלואי שלא יראני אדם בעשיית העבירה, א"כ ראי' שהוא ירא מבשר ודם יותר ממה שירא

---

*) שמעתי שגם הח"ס פירש כן, והוסיף בדרך דרוש דזהו שאמר ר"י, ואינו יודע באיזה דרך מוליכין אותו, — היינו באיזה דרך התלמידים מוליכין אותו...

פרק כ"ב

(כ)

(א) - כי הפרק פותח ומדבר אודות - לשמר על מנת שאנחנו נהיה
כי אמת ויהיו דמיונך כלפיו על כן אין לקטוע קצה האיש
אשר לא יפרע לארצו לו - אפילו מיעטו אפילו אמת ואל אמרו
כי צה בפיו מקבול מן הכיאשן כי רמת לאשה נכבדה - כי יותר
מלבי האומרה ומאוכר דאשיה

ב"ב - הגיא ואם שאתה יודע לי לאחרו רצל בישרו על הנתן שלו לאחרים קודם שהוא
ג' - ירוק, סגריר - יום המשך שהכל נסגרים ורעים
(ב) ד"ה - אות לפי הגיא לא בדר אחרת התכון של תפר כי ויראשן מפרש מהמלה
ג - זכות שהאבן בזק דקדקה - א' יאור הגיא על רמז (k,k) כי עיקר מצד התוכ
הנשמך מאחר יש הלא מכוסה שעושה אבן למטה - ויא הקבוה
שעשו המדרש ב' בלך
ויא נפל שעלו המה גיטין ו' הנלקח כי אחרים לו יונעם
דכשיר כלפיו רוצה ומשפחה כי אשיאת שולחנו אל שלו קאיך הקלה אלו יעשו
דלפיו רוצה ומלו קאמר אל אחיהן כי כן הלו אומר יונעם לכי כן הלו אומר

כי, בשי- לא משיגה מלקבל את הישמח לאוכה כשר שמלו האבן הנשר
לו משיגה מלשון אחר ובלבד מלוכלת אחת - ואולי יש להשוות עפר
משכב דנפש הגוף (שיר א, פ"ב) ובן יונתן גיהנם יש שהגוף ושמן (ג)
שם הגיא - הראוי מכניסה ומשיאה - אולי בעיני שלו הראוי אינם נשואה אל האבן
כאי, הלו מלות האבן לפי מה שכלל - אין הלא משיגת המשיח טוב והחכמה
והלבוקים הבא ובתוך כי אם טוב הלא ומרים הלבוק ומלו הו - כי לא
ימצא את לבו לשאו את הטוב ומשלים גמיב רבו בדרכו לשלוח את הארוכה
שלו מאוס בכא ולהוד בטוב ואל ימצו כי יש דיבו עונות לסרטים על מאומדו
הלבוק הלו - ובוע מעבר מכדבו הלש - ומשיגא מעשה מעונים אל מכלל רשות
הלא הכשר הקמור ויא (כ) ב (ד)

שם - כמו שכאמרו תכל-א' קיאוכים לפי הגיא (בב אות כ) כי משמאל אכוכים
שם (כ) ב (ה)

1) וקללה תמשה לו מאת הקל יצא וו' זוהק פקודי אות קיום

2) של חבר טלב וכמדו' כאיתי בלב שלם מעשה שפא איקלע
ללונדון וכאה כאשר ב' בחורים לומדים בהשקט א' אומר סדרא ושור
אומר השני אס - וטען שכריכן ללמוד בריתמא דאוריתא - ואולי בזכות
המעלה של תקיפות של ברזל

3) הוא עונשו כמ"ש עונותיו ילכדנו את הרשע ובחבלי חטאתו יתמך
תיסרך רעתך שכאשר האדם עושה אחת ממצות ד' אשר לא תעשנה
הוא מגדיר כחות ואילי הטומאה והקליפות ומשם ממשיך גם
על עצמו רוח הטומאה שמלפפתו בעת עשית העון ואחר עשותו
הרוח הטומאה מסתלק למקומו והוא בחיו דגיהנם ממש המקיפו
בעת עשית החטא רק שאינו מרגיש עד אחר פטירתו שנלכד אז ברשת
אשר הכין בן כחות הטומאה והמזיקין שנברא ממעשיו וזהו שאמרו רז"ל
רשעים מעמיקין להם גיהנם ר"ל שהן עצמן המעמיקין לעצמן הגיהנם
ומרחיבין אותו - וזהו שאמר כי פ"על אדם ישלם לו

4) כמדו' בדרכל כחו ירצה להכחיש הסרמון מה שמברו הוציא עליו ולא יוכל

5) מהדרינת הוא מורה כי הש' תקע אהבתו בלבם - ומש"כ והעינין ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ואולי בונתו דע"י קיום מ"ע וזהירות ממצות ל"ת האדם מצדקק
ואולי כסל וזהב הם דרגות דאדם והאדם זוכה להילול של עוה"ב
ע"י לימוד התורה שלמד בזה ואולי בלימוד התורה נמשך כהילול וע'
אוה"ת הק' קדושים (י"ט, כ"ג) וז"ל ובשנה הרביעית שהתמיל לבדר ילמדו לומר
תורה צוה לנו - שמע ישראל וזה יקרא קודש הילולים וע' ויק"ר (ט"ז, ב)
ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חקי - אין הקב"ה חפל בקילוסו של אדם רשע

(רס"ב)

7) וע' מוסר אדיק תרע"ה שמריא מפחד יצחק עיקר השאלה ההתבטלות
שלו להיכן הוא נוטה - ההתבטלות של האדם נובעת מכח הכרת התשיבות
ועוש שיש ב' ב"א שהא' שוקד בתורה ומתבטל לעשיר ואינו מתבטל לת"ח
והשני אינו שוקד אבל מתבטל לת"ח

8) וע' מוסר אדיק תרע"ב שמריא מקהלת יצחק - האיש יבחן אם הוא צדיק
עי' מהללו שאם ההילול שמהללים אותו עליו הושם אינו שוה כלום ואם ההילול
אינו מעלה ואינו מוריד אצלו בודאי הוא צדיק גמור

כ"ב רש"י על שם שמעלים אותו ומכים בו תמיד

ומתיר שבה - תאכל הבשר ותמכור המרות
כשיתהשטו שמועותיו ותגדל התורה ע"י אז יהיו הכבשים האלה לבושו
יהי' התלמידי' לו לשם ולבוש הוד והדר

לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעַל עַל־הַמִּזְבֵּחַ
לְהַקְטִיר׃ יג א וְהִנֵּה־אִישׁ אֱלֹהִים בָּא
מִיהוּדָה בִּדְבַר יְהוָה אֶל־בֵּית אֵל
וְיָרָבְעָם עֹמֵד עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְהַקְטִיר׃
ב וַיִּקְרָא עַל־הַמִּזְבֵּחַ בִּדְבַר יְהוָה וַיֹּאמֶר
מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּה־בֵן
נוֹלַד לְבֵית־דָּוִד יֹאשִׁיָּהוּ שְׁמוֹ וְזָבַח
עָלֶיךָ אֶת־כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת הַמַּקְטִרִים
עָלֶיךָ וְעַצְמוֹת אָדָם יִשְׂרְפוּ עָלֶיךָ׃
ג וְנָתַן בַּיּוֹם הַהוּא מוֹפֵת לֵאמֹר זֶה
הַמּוֹפֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה הִנֵּה הַמִּזְבֵּחַ

תרגום

לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְסָלִיק עַל
אַגּוֹרָא לַאֲקַטָרָא׃ א וְהָא
גַּבְרָא דְיָי אֲתָא מִשְׁמַם
יְהוּדָה בְּפִתְגָמָא דְיָי
לְבֵית אֵל וְיָרָבְעָם קָאִים
עַל אַגּוֹרָא לַאֲקַטָרָא׃
ב וְאִתְנַבִּי עַל אַגּוֹרָא
בְּפִתְגָמָא דְיָי וַאֲמַר
מַדְבְּחָא מַדְבְּחָא כִּדְנָן
אֲמַר יְיָ הָא בְרָא מִתְיְלִיד
לְבֵית דָּוִד יֹאשִׁיָּהוּ שְׁמֵיהּ
וְיִנְכֵּס עֲלָךְ יָת כָּהֲנֵי
פָּגְעָתָא דְאַסְיָקוּ בּוּקְמִין
עֲלָךְ וְגַרְמֵי אֲנָשָׁא
יוֹקְדִין עֲלָךְ׃ ג וְיִתֵּן
בְּיוֹמָא הַהוּא אָתָא
לְמֵימַר דָּא אָתָא דִי מַלֵּיל
יְיָ דְהֵידְעוּן דִי שְׁלַחֵנִי יְיָ
הָא

ת״א סמ״ג מן מלה, ירמות ג מלכים ג (בכורות ד׳):

רד״ק

וחוא הדין לאחרים ובדברי רז״ל אף שבתות וימים טובים בדא ירבעם מלבו חדא חוא דכתיב אשר בדא מלבו מלבד כתיב מלבד שבתות ח׳: ויעל על המזבח להקטיר, ירבעם עלה על המזבח להקטיר: (ב) והנה איש אלהים, ארז״ל שהוא עידו חנביא ואמת הוא כי בימי ירבעם נבא ועליו נבא כמו שכתוב בדברי הימים ובחזות עדוא החוזה על ירבעם בן נבט: (ב) מזבח מזבח, כן דרך הקריאה כמו שכתוב אבקחם אברהם יעקב יעקב שבבית אל וכזבח שברן: הנה בן נולד, יחיה נולד: ועצמות אדם, אמר עצמות אדם לפי ששורפין על המזבח עצמות בחמת בעולות אשר יעלו עליו אמר שישרפו עליו עצמות אדם וכן עשה יאשיחו כמו שכתוב ויקח את העצמות מן הקברים וישרף

מנחת שי

יג (ב) בש מיכודה. כיו״ד נכתב ונלע מלחיך במ״ם: (ב) המקטרים. בכמה

מצודת ציון

יג (ג) בוטח. מוח:

רש״י

יג (א) והנה איש אלהים. זה היה עדו: (ב) מזבח מזבח. שכבית אל ומכאן: ועצמות אדם. על ירבעם זה תלמ׳ אמלק לו ככוך: (ג) ונתן ביום ההוא. הכבית מופת לדבריו ביום שנתנבא. זה לשם המוקח המזבח

רלב״ג

(ב) הנה בן נולד ליהיה זה. הכלון כי יהיה נולד לך שניהים כוכבי׳

מצודת דוד

וגו׳ להקטיר, ירצעם בעלמו עלה להקטיר את הקטורת אבל שאר הקלכמות הטלו ככהני הבמות במלומו:

יג (א) בדבר ה׳. כ״ל בכלימות ס׳: (ב) מזבח מזבח, כלילו ידבר על המזבח ומדבר הקריאה לכפול שם הקלף, וכן מכרכם לכרכם (בכמכית כ״ג): נולד. יהיה נולד: ועצמות אדם. כלומר הנה עתה שולפים עליך עלמות אדם אבל לו יהיפתו עליך עלמות מדם כמ״ב ויקח את העלמות מן הקברים ויסרוף על המזבח (מ״ב כ״ג): (ג) ונתן ביום ההוא. לים המלכים נתן מופת

לב מלכים

ועשה כמה שנויים מן עבודת המקדש, א) ויעש כהנים מקצות העם, והיה זה אם שלא ידמה לעבודת המקדש, אם לפטור את העם מנתינת התרומות והמעשרות, אם מפני שהכהנים הלכו כולם לירושלים כמ״ש בד״ה, ואם מפני שהתירא שאם ישארו הכהנים בחשיבותם אצל החמון יפתו את העם ללכת ירושלים: (לב) ב) ויעש השינוי השני שעשה החג בחדש השמיני בחמשה עשר יום לחדש, באופן שידמה אל החג התוריי במה שהוא ביום חמשה עשר ויבדל ממנה במה שהוא בחדש השמיני, שובר כזה ישים פירוד גדול בין הכתות במה שיתדמו לחם במקצת כאלו גם חם שומרים מועדי ה׳, ומובדלים בזמן החג ובאיכות העבודה, וז״ש שמה שהיה בט״ו לחדש היה כדי שיהיה כחג אשר ביהודה שיקראוהו חג חסוכות לעזן ולחבעים, גן ויעל על המזבח, מלת ויעל חוא מעל יוצא שחעלה עולות, שפרי חחג חנקרבים בחג חסוכות חעלו בחג חזה, כן עשה בבית אל באר שכ״ן עשה בבית אל ששם קבע העבודה לזבח לעגלים אשר עשה, שרצה שבבית אל יעבדו גם לעגל שבדן, וגם מי שנדר לעגל שבדן היה מביא לבית אל כדי שתעבודה והקרבנות יהיו במקום אחד, דוגמת ירושלים, וכן העמיד בבית אל את כחני חבמות אשר עשה לא בדן, כדי שתהיה כלל העבודה במקום אחד: (לג) ויעל עד עתה דבר איך סדר ענין העבודה לעגלים, ועתה מתחיל לדבר מה שקרה בחג הראשון מענין הנביא שבא, אומר בהגיע החג והעלה עולות על המזבח אשר עשה בבית אל בחמשה עשר לחדש השמיני, ובזה עשת חג לבני ישראל שנעשה חחג במועל מי בא זמנו, ואז ויעל על המזבח להקטיר מי קרבן העולה נעשת ע״י כחני חבמות, אבל להקטיר קטורת עלה ירבעם בעצמו על המזבח, שעשת א״ע דוגמת חכ״ג ומפני שבזים הכתורים נמנם חכ״ג לפני ולמנים להקטיר

נִקְרָע וְנִשְׁפַּךְ הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר־עָלָיו׃
ד וַיְהִי כִשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבַר אִישׁ
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר קָרָא עַל־הַמִּזְבֵּחַ
בְּבֵית־אֵל וַיִּשְׁלַח יָרָבְעָם אֶת־יָדוֹ מֵעַל
הַמִּזְבֵּחַ לֵאמֹר ׀ תְּפָשֻׂהוּ וַתִּיבַשׁ יָדוֹ
אֲשֶׁר־שָׁלַח עָלָיו וְלֹא יָכַל לַהֲשִׁיבָהּ
אֵלָיו׃ ה וְהַמִּזְבֵּחַ נִקְרַע וַיִּשְׁפַּךְ הַדֶּשֶׁן
מִן־הַמִּזְבֵּחַ כַּמּוֹפֵת אֲשֶׁר נָתַן אִישׁ
הָאֱלֹהִים בִּדְבַר יְהוָה׃ ו וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ
וַיֹּאמֶר ׀ אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים חַל־נָא אֶת־
פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִתְפַּלֵּל בַּעֲדִי וְתָשֹׁב
יָדִי אֵלָי וַיְחַל אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֶת־פְּנֵי

תרגום

הָא מַדְבְּחָא מִתְבָּזַע וּמִשְׁתַּפֵּיךְ קִטְמָא דִּי עֲלוֹהִי׃ ד וַהֲוָה כַּד שְׁמַע מַלְכָּא יָת פִּתְגָמָא דְּגַבְרָא דֵּי דְאִתְנַבִּי עַל אֲגוּרָא בְּבֵית אֵל וְאוֹשִׁיט יָרְבְעָם יָת יְדֵיהּ מֵעִיכָּוֹי מִדְּבְחָא לְמֵימַר אַחֲדוּהִי וְיִבְּשַׁת יְדֵיהּ דְּאוֹשִׁיט עֲלוֹהִי וְלָא יָכִיל לַאֲתָבוּתֵיהּ לְוָתֵיהּ׃ ה וּמַדְבְּחָא אִתְבָּזַע וְאִשְׁתַּפֵּיךְ קִטְמָא מִן מַדְבְּחָא כְּאָתָא דְיָהַב גְּבַר דֵּי בְּפִתְגָמָא דַיְיָ׃ ו וַאֲתִיב מַלְכָּא וַאֲמַר לְגַבְרָא דֵּי צַלֵּי קֳדָם יְיָ אֱלָהָהּ וּבְעֵי מִן קֳדָמוֹהִי וְיָתוּב יְדִי לִי וְצַלִּי גְּבַר

דיי

יָדִי אֵלָי וַיְחַל אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֶת־פְּנֵי

רש"י

נקרע חיוס מלעיו וכספך הדשן לקרן: (ד) ותיבש ידו. נקס הקדוש ברוך הוא על כבודו של קדיק יות' מכבודו עומד ומקטיר לעבודת כוכבים לפ יכסה ידו וכשכיל לעז הלדיק יכסה ידו: (ו) אלהיך. ולא אלהי עדיין עומד במרדו:

רלב"ג

הדבריס העתידים כאילו הס הוויס: (ו) חל נא פני ה' אלהיך. והתפלל בעדי. זה פלא כ"פ לה תעלה יכבעם הספיים הס"י לשמוע מפלת הגביל לעפלו ומפאר כי עשה זה כדי ביסוס במשובם כדלמותו. מלו המופלתים ועם כל זה לא שב יכבעם מדרכו הרעים כמו שספר

מצודת דוד

בעת הזה לממת דבריו: (ד) וישלח. הוציט ידו על הכהיס לכמוז לעבדיו להפשו: (ו) ותשוב. כ"ל שמוכל להשיב ידו: ותשב. היה מעיכה מלין ומתרפאת מעתה והיקה כבראשונה:

לג מלכים

ואו בתיותו בראש המזבח:

יג (א) **והנה איש אלהים.** היה זה בהשגחה שהאיש האלהים בא מיהודה לבית אל באותו שעה שירבעם עומד על המזבח להקטיר את הקטרת, ולא בא קודם שאז היו נזהרים ממנו ולא היו מניחים אותו לעלות אל המזבח, ולא בא אח"כ כי בא בדבר ה' ובהשגחתו ברגע ההוא: (ב) **ויקרא** זאת שניה שהגביא עלה על המזבח שלא הניחו לשום אדם לעלות שם אל המלך, ואיש לא ראהו, **ויקרא על המזבח בדבר ה' ויאמר מזבח מזבח** כתב וי"א שמזה גלמו שהגביא היה ירוא וחדבר בכלי מרטיו עד שהשיג ששם המלך שיעשה זאת יהיה יאשיהו, וכן שהשיג חדבר מאילן כמו יצא אל המציאות שע"י **חנה** בן גולד **לבית דוד** שכבר ולה, ולא מהזומרים שהגביא לא היה משיג רק חפלולות, **הנה שיאשיהו יולד את בוחני חבמות** [illegible] **ישרוף עליו עצמות חמתים**

רד"ק

על חמזבח, ובדרש עצמות ירבעם ר"ל אלא שחלק כבוד למלכות: (ו) חל נא את פני ה' אלהיך, כלומר שהוא שלחך ואתה שלוחו ואני אדע כי ישמע אליך וירפא ממני וחלת אות מניו שישוב ידו אליו ובדברי רז"ל אלהיך ולא אלהי ועוד באיזת פנים יקרא אותו אלהי והוא עומד ומקריב לע"ג אף על פי כן

מנחת שי

בפרים תטר יוד קמלפס: (ד) ויהי כשמע. נכוד הפפרים פכ"ף רפה וכפפר תחר כמיכת יד כשוב עליו לכן נפתלי דגש עד כאן. שמא מיום ללכן תשר

מצודת ציון

(ו) חל נא. טעין בקמס כמו ויחל משה (שמות לב):

המתים, ואמר עצמות אדם, לכלול גם ירבעם שהיה **מכהני הבמות ונשרפו עצמותיו, וכסה תדבר מפני כבוד המלכות:**

ח ש א ל ו ת: **יג** (ג—ה) **מ"ש ונתן ביום ההוא מופת, מלת ביום ההוא מיותר,** מ"ש **והמזבח נקרע וכו' כמופת אשר נתן הם דברים מיותרים הלא נדע זאת שהיה כמופת וכו':** (ג) **ונתן ביום ההוא מופת** ר"ל חגם שהקריאה **היתה לעתים רחוקות, אבל המופת נתן ביום ההוא** שזה **יהיה תיכף, שיקרע המזבח** לאות **שיותרב ויבוטל בעתיד, וישפך חדשן אשר עליו** לאות **שבן ישסכו דשן עצמות חכהנים הנשרפים עליו לא יאספו ולא יקברו, וכבר בארנו פעמים רבות שחנבואות שתבא עמה סעולה ומפרש וכבר חיוצא מחשבע תחקיים בכל פנים וא"א שתחטבע ו (ד) ויהי כשמוע חמלך או נמקחו עיניו ויראה אותו ושלח יהו עליו, ותיבש ידו אשר שלח עליו ר"ל**

יְהוָה וַתָּשָׁב יַד־הַמֶּלֶךְ אֵלָיו וַתְּהִי כְּבָרִאשֹׁנָה: ז וַיְדַבֵּר הַמֶּלֶךְ אֶל־אִישׁ
הָאֱלֹהִים בֹּאָה־אִתִּי הַבַּיְתָה וְסָעֳדָה וְאֶתֶּנָה לְךָ מַתָּת: ח וַיֹּאמֶר אִישׁ־
הָאֱלֹהִים אֶל־הַמֶּלֶךְ אִם־תִּתֶּן־לִי אֶת־
חֲצִי בֵיתֶךָ לֹא אָבֹא עִמָּךְ וְלֹא־אֹכַל
לֶחֶם וְלֹא אֶשְׁתֶּה־מַיִם בַּמָּקוֹם הַזֶּה: ט כִּי־כֵן ו צִוָּה אֹתִי בִּדְבַר יְהוָה לֵאמֹר
לֹא־תֹאכַל לֶחֶם וְלֹא תִשְׁתֶּה־מָיִם וְלֹא
תָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלָכְתָּ: י וַיֵּלֶךְ

דיו קדם יי והבת ידא
דמלכא ליה ואתנת
בקדמיתא: ז ומליל
מלכא עם גבריא דיו
עול עמי לביתא ופעוד
ואיתן לך מתנא: ח ואמר
גבריא דיו למלכא אם
תתן לי ית פלגות ביתך
לא איעול עמך ולא
איכול לחמא ולא אשתי
מוא באתרא הדין:
ט ארי כן פקיד יתי
בפתגמא דיו למימר לא
תיכול לחמא ולא
תשתי תמן מוא ולא
תתוב באורחא
דאזלתא: י ואזל
באורחא

ת"א כי כן וגו' . סנהדרין פט:

רש"י

רד"ק חס' בחשף קמץ

ויחל איש האלהים: ותהי כבראשונה. שהגיע אותה כרצונו כבתחילה ובדר"ל אם תכתוש את תאויל במכתש אין אתה מועיל כלום. טח בראשונה עומד ומקריב לע"ג את אחר כן עומד ומקריב לע"ג: (ז) וסעדה. בקמץ חטף: כי כן ציוה אותי. המלאך שדבר עמי בדבר ה' ולמה מנעתו מלאכול ולשתות במקום הזה לפי שאסור להכנס לעיר עובדי ע"ז אם לא להתרות בהם ולמענם או לדבר להם בשם ה' לפי שיראו העם כי לא נכנס שם אלא לספר גבורתו בלבד מנעהו מלאכול ולשתות שם ולפי שלא יזכר דרך חזירו הוא ולא ישוב שם

רלב"ג

לחם זה: (ט) לֹא תֹאכַל לֶחֶם וְלֹא תִשְׁתֶּה מָיִם. ודמסו פלוגו דסמס יתכרך כזה להעיד שמין כסס תועלת, והגלה כי כלם יתבדו בכוונ כעבודל זה הסקנא. ולפוגו שלא יכוב כדכך שסכ בא בה לל בים שלא כמילו יעיר כי דכבו שסכ דכך בה לנכח לבים שלא לגמכ שלו הדבריס

מנחת שי

דסס . ועיין מה שכתבתי בפרקים ו' ולקמן סי' י"ד: (ז) וסעדה . דעת רבינו יונה בספר הרקמה שהסמ"ך בחט"ף קמץ והקמלות כו שלא כהקסה . ולפון רד"ק בפרקים הוסי"ן כמהיך והסמ"ך בפוף . ויש מפרים שהסמ"ך בחטף קמץ וכמלעו: בתב שבות לוזי והלחי הפ"ת בפוף כמו הַעֲמֵק שְׁאָלָה יס וזיהוס יִרְשָׁה וכה פס"ל בחטף קמץ וכן כתב בפירוש הפשוט:

מצודת ציון

(ז) וסערה . לשון פעודה: מתת . מתנה כמו מחת מלכים כיה

מצודת דוד

(ב) צוה אותי . המלאך הדובר בי לוזי בדבר ה' וכו': ולא תשוב

לב מלכים

שהיה חבדל בין המופת של יבושת ידו ובין המופת השני של קריעת המזבח, שמה שיבשה ידו לא היה בדבר ה' רק בעבור אשר שלח עליו, שהיה עונש מיוחד בשביל כבוד הנביא (כמ"ש חז"ל שהחמיר הקב"ה בכבודו של צדיק יותר מכבודו) אבל:

(ח) ותמזבח נקרע וישפך הדשן זה היה כמופת אשר נתן איש האלהים בדבר ה', ולכן היה יכול להתפלל על שיתרפא ידו כי זה לא היה מן המופת: (ו) ויען המלך ויאמר ירבעם א"ל זה כדמות תשובה, ענה ואמר המופת שנתת וכן יבושת היד אינו מבריע עדיין, עד שתראה שתוכל לעשות דבר והפוכו שתתרפא היד, וגם שרצה לראות אם יש לו תקנה בתשובה שאם יוכל לרפאות בתפלתו תולי גומו יאמין שתועיל תפלת הנביא לרפאות גם חולי נפשו ולהחזירו בתשובה:

חשאלות: (ח) מ"ש לא אבא עמך משמע שאף בלא שיאכל רק שיבא לביתו אסור לו:

(ח) לא אבא עמך ר"ל יש לי שני מניעות למלאות מבוקשך, אן שלא אוכל לבא עמך לביתך, כי דרך

הנביא מיהודה לבית אל היה דרך שכם או תרצה ששם היה בית ירבעם, שהנביא חשב תחלה שירבעם בביתו והלך לשם, ומשם (שגודע לו שירבעם בבית אל) הלך לבית אל, וא"כ לא יוכל לשוב בדרך הזה שכבר הלך בו, בן אף שתרצה שאסעוד אצלך פה בעיר לא אוכל לחם וכו' במקום הזה:

חשאלות: (יא) מז"ש ויספר ויספרום, את המעשה את הדברים:

(יא) ויספר לו את כל המעשה אשר עשה איש האלהים מקריעת המזבח ויבושת היד ורפואתה, את הדברים אשר דבר הנבואה העתידה שנבא על המזבח, ודבר ה' שלא ישוב בדרך אשר בא וכו', ויפרום לאביהם ר"ל ואח"כ באו יתר בניו וכולם ספרו לו המעשה:

חשאלות: (יב) מ"ש אשר בא מיהודה מיותר:

(יב) אשר הלך איש האלהים אשר בא מיהודה ר"ל ע"י שיודע הדרך שבא בו מיהודה יודע את הדרך ששב בו, כי מיהודה לבית אל היה רק שתי פרסים וידעו ששב בדרך השניה:

החלק השני[1] – החנף אשר יהלל רשע לפני בני אדם – אם בפניו אם שלא בפניו; אף על פי שלא יצדיקנו על חמסו ולא יכזב על משפטו, אבל יאמר עליו כי איש טוב הוא. ועל זה נאמר: עזבי תורה יהללו רשע, כי לולא אשר עזב את התורה, לא הלל העובר על דבריה ומפר מצוותיה. וגם כי לא ישבח את הרשע זולתי במה שנמצא בו מן הטוב, ויליץ עליו בפני בני אדם להגיד לאדם ישרו, גם זו רעה חולה, כי בהזכירו את הטוב, ואת הרע לא יזכור, ועל כל פשעיו יכסה, צדיק יחשב אצל השומעים, ויתנו לו יקר, וירים ידו וגבר. וכבר הקדמנו להודיעך המכשולות והשחיתות הנמצאות בכבוד הרשעים; על כן לא נכון להזכיר צדקתם בלתי אם יזכיר רשעם וכסלם, כמו שנאמר (לעיל י, ז): ושם רשעים ירקב.

שערי תשובה

וזה פשוט, כי מי שאוהב את חבירו, אי אפשר לו לסבול שיראה מכים את חבירו או מחרפים אותו, ובודאי שיצא לעזרתו. גם מי שאוהב שמו יתברך, לא יוכל לסבול ולראות שיחללו אותו חס וחלילה, ושיעברו על מצוותיו. והוא מה שאמר שלמה: עזבי תורה יהללו רשע ושמרי תורה יתגרו בם. כי אותם שמהללים רשע ברשעתו, ולא יוכיחו על פניו מומו, הנה הם עוזבי התורה ומניחים אותה שתתחלל חס וחלילה. אך שומריה המתחזקים להחזיקה, ודאי שיתגרו בם, ולא יוכלו להתאפק ולהחריש. ואמר הקדוש ברוך הוא אל איוב (איוב מ, יא-יג): הפץ עברות אפך וראה כל גאה והשפילהו, ראה כל גאה הכניעהו והדוך רשעים תחתם, טמנם בעפר יחד פניהם חבוש בטמון. כי זהו תוקף האהבה – שיוכל להראות מי שאוהב את בוראו באמת. ואומר (תהלים צז, י): אהבי ה' שנאו רע.

מסילת ישרים

ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי: מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה, שנאמר: עזבי תורה יהללו רשע ושמרי תורה יתגרו בם. תניא נמי הכי: רבי דוסתאי בר' מתון אומר: מותר להתגרות ברשעים בעוה"ז, שנאמר:

---

1. החלק השני. קאי על מה שאמרו חז"ל דד' כתות אינן מקבלין פני השכינה, וא' מהן היא כת החנפים. וכתב השערי תשובה דכת החנפנים נחלקת לט' חלקים, וכאן הוא מבאר החלק השני (העורך).

א"ר יוסי, ובדקתי אחרי רבים בקהילה בכפוד אשם וקבעו בעלותא - ע"ש בכפשא
ושלח ר"כא, עיקר מאכ ובקה זו ולא יהודה בדר שהכה זו
מן הכתב שכרתים בזה כמלך אחאב כיצד תלבוש אשם עלוות - כי
מלכה ירבעם בה' שלוה (2) שלוח רמז ובכאן מה הכתוב אומר בקול
בקו אחרי רמז בה ישמעאל אני בקע מספר על מטאה אות
בכתיב בחצו בכון מטאוס ולא בנתה יעקב שיעיר אשרון כתוב לך
מצה שמו וכאה עקוד בלעו שלוחו בלקוטים מלך (3)
אבן שלמה ר"י ואו - ואלו מצה בקרים אלקוטו בחוכא בשוכים (1)
ד' הגלא - כמדו כה טמ כשטוק בעשוק מטא כאוכל הקיה מעון שם
דכיקוי שכיל בכל אוש כשם בעון ועשם ואוע יבכו כשוש כמו
עשר - ומלה שאון מלוקע מכון ואמן שאוב ויבוא כלון עמוד על קמר
אבל כעשון ובה בכסביאה קוא כך לפשוטם. ומאוד יקים ואו בעלון
לשלוע בכשוב עשה עסא שעסכר שמאבאוד מקלוקוכדם עבלו זכאבקרוב
ה'סוכים הלובאם בשאם ועכיקן אלפי שבא עוע אבלו בכוסכר א
ושאל ני מה אתם אומר עכשו על פולכי הוא לבקר ואוע לו יהוי טוב
ואמו שאון יבא שאוכי בלילה יהוי קיקר כן הבקר הנם - יובא אלו קובאות
שעמן ישאר לפוטה והרשות יבלן ואחרון

ג הגלא - כמדו כש אין לה ענו כמן בו ורובה לכאעשה או קצות הבלוק
בלא יו לעלע מכאשה כי תוכ ממן - והפסוק מקאה בכמו שאטר
אוע בקבקר כלל מלא סיקה ולפיכוה ולא מבלואם אשר מטר סולף
עיוקר מה שקבר ש ואון מאוע לעבע הבאולאם לב הכיו ישאר
בל ולא יסא יבעו אשו לעלף

ה עוצי אוכה - הגלא - ולו כשבר אובה הפילושוף בלאשו אוכה הבעון מי שאף
ופו' והכשע בעבמו ובא שעשוע לא אלוק אשר ישמה לא אשון

(1) (כ' ו') מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לבתו ולא ימס את לבב
אחיו כלבבו ומשלה דרישא אל יש רשע א' כולם ילוסו ובסיפא דמנן
שכולם יהיו צדיקים

(2) ובמ"ש ודוטם דב' ישגב ועיי אמר פנחיא וישמי (אן יב, יג) מי את ותיראי
מאנוש ימות - ותשכח ב' עשך נוטה שמים ויוסד ארץ ותפחד תמיד
כל היום - ופי' הרב"ק ואחר שהוא דורא העולם הי' לך לחשוב כי יש כח דידו
להצילך ואיך פחדת שאם תשוב אליו ותבקש מלפניו הוא יצילך מידו

(3) בחטא יעקב דמה שעשה ההשתבלות לשלוח לעשו הי' מסכון דבטחון ומשוה
הי' ירא

(4) ועי קודל פרשיות דמוקמי - איתא דתוכחה ונסתם ואין רודל אתכם
(ויקרא כ"ו, י"ז) לכאורה מאי קללה הא צו והלא אין זה אלא דהלת
שנא - אלא איתא דקהלת האלקים ידקש את הנרדל ואיתא דויקר
אפי' צדיק רודל רשע כאשר ישראל הם נרדפים הקב"ה
בא לעזרתם בד"א כאשר ישנו רודל אבל כאשר א' נס בלי שיש
מאמריו רודל אזי לתא להבטחה צו

פרק כ"ח פסוק י'

יש להקדים

① (עי לקמן יט, פסוק כ"א) ומי דפי' ובדרת קם על בסך על מים
מהגאון הר' אהרן צוב הלוי גולדרטן אות קמ"ג - שמשיא בדרי הגרי"ס דאור ישראל
סי' ל' (מ"ד; צ"ה ויש) המתרגם יכנוי את השכל דשם יצא טוב - כי השכל לכל
תכלית הוא חוקר לא ישיל מן דינתו בקרוב אל מראה הבדר כי תאוה הוא
לעינים, ולא אל הרגשו כי מתוק - רק מרחוק הוא צופה אל תכליתו - וכחות
נפש האדם - רואים מקרוב - ואת אשר ינעם להמושים יקרידו אל נפשם אל כי
מרה אפי' דאהרונים - וכאשר האדם דמצה של כדישת המדות ותאות נקרא עודד
ב' דיצא טוב וכשהוא דמצה של תיקון המדות ותאות כחות נפש - שלא יתפצו
רק את אשרב' דרש מאתם נקרא עודד ב' דיצא הרע - ונצא דשי יצא
נמצא מין הראשונה התשלות לגמרי לכלון ב' דאופן שאין לו מלחמה ונ"ט לחשיבה
היצא כלל - שור דמשלחן גדוה (לך לך, ע"ט, פ) דשם הגרים דלרוצה נח הי' דמין
של כדישת היצא ונצא הי' את האלקים התהלך נח שהי' צקוק תמיד לעזם
השי"ת ונצא דמינה אלמלא הקב"ה עוזרו אי' לו אלא אחרים אשיו נתקנו לו
כל רגות נפש והלך דרא עצמו לשמור בסך ב' ונצא התהלך לפני ובי' תמים

שם, והנה דפי' הראשון ינחלו טוב קאי שיטלו הטוב מהמשגה - ושוב כותוב בשתותו
לשון השתתה ועי' מפרש פי' שני דקאי על דאר שתת וטוב קאי דאוכלים
פירות דעוהי' והרשעים אין להם מה לירש

דף כ"ג
(ה- ,"ב)

ה- הקל"א לעיל בסוף ד' הצביר וכסיל לא ידין את צאב ויש אחד
מדין ואלף עכשיו מכרם באופן כזה הם בכלל הכסילים אשר לא ידעו
ומתקשי בשם כלל המשנה?

ו- רש"י אין שיעורה ומלוק דאמו- דתנאים פליגי

ו- הקל"א - טוקה בבלתי בדים שעף פולק דאמו - כאמר קשה מאה לבדם לולק דאמוראי ④
ב- הקל"א - כאמר הכא מדין שאור קיל אי מה שכוא עושה שלומד מרוב
וכן אי סלידו הגיל - והגלל הוי אנש מתפרק - וכאמר מכאן כאי ג' ①

ג- הקל"א - כאמר אבדם משמע ליה - היינו שאין מקיש ג"כ בשמע
מצדה טוב בפרש"י בלה שאול דקיל ב' וכ"מ מהמאורי שכל שאוכל עיקרו
וב לתקוד אף הכא לאוכלה לאוכלה קו אין הכוי על גבלה אלא אף על מעות גבלה ②
ד- א מפ שלא', כלי כאני הלה איך קאי בפ"ב ובלא עסקי קשאול
לאכול בלילי ובפרש"י איהר ולהה קא משלכל כ' יכאיה (מאהר) לאוכל
אלא ג' ביכא אסור אבל משמע ליה (משום שעובלה לכעשלן
ולא כפ' גבלה ליה ולא לאוכל כלל אלא אכילת הלב ולכן לא מצוכלן
ל' רש"י כלאב ליה ולא לאוכל כלל אלא אכילת הלב ולכן לא מצוכלן
הכא וכאמר אבדם בא' מקרא שכיא לאוכל תוקף ואל יבו מצוכלן
ל' הקל"א - דבי' משלן כאבו שמא בל לעולה אלא לו לסלון בעלמא ואכיל בלעלן אאילנו אל- לבדין
שם- א' כ' בישוב דבלעלה מבלתורו מאשם שפלו ואוצמאי על כן קנסיר
שלמה שלא יבוי אכל בשלו לבסוף שבלתו כי הכל קלעיה הלא
ולא לספר אובד בישראל ובדוא אלין בל מדין יתקרנו ובדה לו בתקופה שאלין כן ⑤
ל' הכי, הבעיקש מפארת ונכפלת בי אבל בל מעלה טובה בלמטה
בכל ובשאל מפשפש אוכי אלי אבל ושאלונ להשפלף ⑥
ג' ל' הקל"א ⑧ ואתלן נקראין לאוכל - אלא אפלי בלו מטאלו שוב אתה צבוע שאול ⑦
ד' כ"ה מפלה אוכל בישראל ובכל מאשלך לן הלכות - ולא כלכל מכה

① הקדמה לתוכחה כמלך מפורסם שאין קונים לפסוק דומה לו

בשלוה מוכחת בשלוה מפורסם שאין קונים לפסוק דומה לו
ובצרות מוכיח מתוך שאין שומעין קדמוהו בין ג' סדרות

② ע"י ה' מלכות בכלל, בלה"ק ר"א

③ ל"ג מאן דקדיד לקדמה כלומר על אבן - א דשלוה כתיב (ע"ז אות כלב
כי נתונים בין הקללה שלמטה ובין תוכחת אין קדוש לפני המקום כלומר של אבן
וא"ש רבי קדוש ב' לפי הקרא לפי שהי' יקשודנו דאמר בשני
כי אינון בקטנות באמת והקללה קדיד מן ומתרגם נון
וקדשת דמיך הוא לשון הוא ולקח ואמתא (כי ואו אין אבנין אשר
נן אלקים קדושי אלון) - רואה בזה שאלק הקב"ה לישראל ומה מאלהי
השדה שהמלכיות כשהן מקלסין דקדוק הן מקלסין שלהן וקדוש צה
על כה מה כתיב דשבי וינוחו שומע תוספות מקלל הקונה
נאך כתיב מקלסוך דקדוק שלהן ישתבחו כלא ואשתא אתרי
קל רעש גדול שמה שמן הכוכבים מקללה ואין נבראין ויכרין
שהקב"ה שומע אבלן
כאבן שלא דרך ב' מתאחדו אלא ישכל יוחדין ומתפללין ויבראין

④ בקשה עיונים הגון נאך הוא שומע דעיון שם קדוי אינם מובלע שבלילת
ישמעאל דעיון כאלו קדוי בשמים קמוהי - משאב מי שלישתף אי
שקדוש בדבריו שלו קדוי אינם מובלע דאם שלא יתפללו אי בדבר
מקדושים, ומתאחדים משאר שקראו על מבלתם שיאהב ילמד אן
כי יגע יו בכל שלו תמשך דומה שהוך הלו אלב עון ובבול מאכ ולמה אן
בתשבי ולב כי ב' עין יו

⑤ ובפסוק כ"ת כתב יסרו מלכבקש כי יראים אמת - ולה כוונת שהכוונה שלמבו
מבכה ואין סומכים על מקדוש
ולפלני אין כוונה שבלך ולסלק אמת אלהיו שתשתף

⑥ ו"א מוסר אשר בשם בדקדוק ומהתלבלות אולא הפשוטה בלשונך שלו יתברך ואו
כי אינון בקטנות באמת והקללה קדיד אן ומתרגם יון
וקדשת דמיך הוא לשון הוא ולקח ואמתא (כי ואו אין אבנין אשר
נן אלקים קדושי אלון) - רואה בזה שאלק הקב"ה לישראל ומה מאלהי
השדה שהמלכיות כשהן מקלסין דקדוק הן מקלסין שלהן וקדוש צה
על כה מה כתיב דשבי וינוחו שומע תוספות מקלל הקונה
נאך כתיב מקלסוך דקדוק שלהן ישתבחו כלא ואשתא אתרי
קל רעש גדול שמה שמן הכוכבים מקללה ואין נבראין ויכרין
שהקב"ה שומע אבלן
כאבן שלא דרך ב' מתאחדו אלא ישכל יוחדין ומתפללין ויבראין

⑦ בקשה עיונים הגון נאך הוא שומע דעיון שם קדוי אינם מובלע שבלילת
ישמעאל דעיון כאלו קדוי בשמים קמוהי - משאב מי שלישתף אי
שקדוש בדבריו שלו קדוי אינם מובלע דאם שלא יתפללו אי בדבר
מקדושים, ומתאחדים משאר שקראו על מבלתם שיאהב ילמד אן
כי יגע יו בכל שלו תמשך דומה שהוך הלו אלב עון ובבול מאכ ולמה אן
בתשבי ולב כי ב' עין יו

⑧ ו"א מוסר אשר בשם בדקדוק ומהתלבלות אולא הפשוטה בלשונך שלו יתברך ואו
כי אינון בקטנות באמת והקללה קדיד אן ומתרגם יון
וקדשת דמיך הוא לשון הוא ולקח ואמתא (כי ואו אין אבנין אשר
נן אלקים קדושי אלון) - רואה בזה שאלק הקב"ה לישראל ומה מאלהי
השדה שהמלכיות כשהן מקלסין דקדוק הן מקלסין שלהן וקדוש צה
על כה מה כתיב דשבי וינוחו שומע תוספות מקלל הקונה
נאך כתיב מקלסוך דקדוק שלהן ישתבחו כלא ואשתא אתרי
קל רעש גדול שמה שמן הכוכבים מקללה ואין נבראין ויכרין
שהקב"ה שומע אבלן
כאבן שלא דרך ב' מתאחדו אלא ישכל יוחדין ומתפללין ויבראין

⑨ בקשה עיונים הגון נאך הוא שומע דעיון שם קדוי אינם מובלע שבלילת
ישמעאל דעיון כאלו קדוי בשמים קמוהי - משאב מי שלישתף אי
שקדוש בדבריו שלו קדוי אינם מובלע דאם שלא יתפללו אי בדבר
מקדושים, ומתאחדים משאר שקראו על מבלתם שיאהב ילמד אן
כי יגע יו בכל שלו תמשך דומה שהוך הלו אלב עון ובבול מאכ ולמה אן
בתשבי ולב כי ב' עין יו

⑩ בקשה עיונים הגון נאך הוא שומע דעיון שם קדוי אינם מובלע שבלילת
ישמעאל דעיון כאלו קדוי בשמים קמוהי - משאב מי שלישתף אי
שקדוש בדבריו שלו קדוי אינם מובלע דאם שלא יתפללו אי בדבר
מקדושים, ומתאחדים משאר שקראו על מבלתם שיאהב ילמד אן
כי יגע יו בכל שלו תמשך דומה שהוך הלו אלב עון ובבול מאכ ולמה אן
בתשבי ולב כי ב' עין יו

פרק כ"ו
(יב-ג)

מ"א ג' והאמן ויאמן יעלה ולפתח ממון ולא יהיו כבוסרים המולכים
דקדק. אבל ניכא דיכיל עשיר לכל עיר -(2) ועי' אעפי שמוצא מזבח ואינך
יש מקום לפרש משום אולי לא השלים תוך העשרה כי הוא פשיכה (1)
ט"ו, המלכ - אולי יש לראות ערמום דקולף מאומרת בין מ לעשה אפף ופיכחן (3)
ג"ב רש"י מתוך שכוא תמר ושונות הלא הי מעשקות כי אינו נותן לו עלתיו ומוכה לעשק (4)
שכרי הקשה דלכא יאכיל ימים - וכמנן אלדכא בפ"ב טוען הפסוק לעקיב
בא. הקטלם לא יכלית את כשוב ולא לעשר והכה יפף מעלפעת יעשה
לעשר וכשוב ואכיכב ימים
כמנן יש ל מעלכים דפי' המלכא הפי' מכאשון מפסים מים ולא שנים
בא"ב מעט מעטת רמפ שפט על כשוב לעשן של הלוה ושוב שלמה
בדיושלמי מעושף בלאכה פף לשנים מפלו מעשר לעשף ושוב ואל בפנו
לכקות פף שנים

י"ב - רש"י אף דור ופוס - אל ולף מוטן ופוס לעשכה שיעבוד לו - אל ימוט
כי משעים לפסוק כיכן לשוב שלא יכא מלא שקר ואלמיכן אל יקיף
ובכו שפו כשון של המלכא ובקב יקפף אין מספיקין N לספר כוכבי
אולי עיר, בה ומלכה פכים אב ע"ג, בה אמלף
ואולי פי' בראשון של הקשים אפל יעמוש הכעשן בראשית (ג, יב) לעיל:
אשר בראלף (א) בראשון שלא יהיה לפי ולא ישקוט לעמוד לעמוש את אולי
ופי' עולה לעולף כי אין בדוגלים עלה. מ"א כדכין באי כי המלטוט ומלוה
ייבה את הטוב כעין - שמוא בלוי מושלא - ואולי כאן ואל יאמוט בו ובפי'
כפשוטו
כעין מוכה בשלא בלאות המלוה בראשון מאב שלא יסיון לו ומפרשין דבין לפס
ואי דמאי שמי' לו לומר אולי שלמוש לעוני בעולה ובכין הפרוע דמקר
הפוער אי, כדין דאי דמשכר לא כוב ולפעמי כפר לעכא כוכב

(1) למדרגות ויוסיף אומלי בכל יום להשיג המדרגות ועם יפחד אולי יתחדש
עליו יצרו (11) - ויוסיף יראת ד' בנפשו תמיד ויתפלל תמיד אל השם
לעזרו אל התשובה ולהצילו מיצרו - ומקשה לדו כדר השלמתי חק תשובתי

(2) ומי אגרת המוסר האדם חפשי בדמיונו ואסור במושכלו דמיונו מולידו
שנדד דדרך לד רצונו בל יחת מהעתיד הוצאי עת יפקוד ד' על כל
מפעלין ודשפטים קשים יוסר בל ילכד צר בגללו הוא לבדו ישא
פרי חטאו אחד הוא עושה העבירה והנענש מרה היא בל יאמר
האדם זה חלי ואשאנו
אוי לדמיון אויב הרע הלזה מידנו הוא בכחנו להרחיקו בתחנו
אזן קשבת אל השכל להשכיל על צדר אמת לחשוב שכר עבירה
כנגד הפסדה

(3) בזוהר שהקב"ה (אמר לכל הבריאה) אמר לכל הבריאה כולה נעשה כולנו יחד
אדם הינו שכל א' יתן לאדם מטבעו ותכונתו - הארי יתן בו תכונת הארי -
ואי כחותיהן של כל חיות רעות שרעולם נכללו באדם ואין לך חי' רעה
נוראה כזו - וכמ"ד כונת הפסוק דמושל רשע על עם בל אין זה מתוך
גדלותו ופקחותו רק שרולט ממנו המדות והתכונות המושחתות הנמצאות
בו מחיות אלו
רש"י שניהם לשון צעקה

(11) ע' מוסר אלעזר (תרפט) דשם ס"ח ואלם עמדת בנסיון גדול אל תאמין בעצמך לומר הואיל
ולא חטאתי בזה הגדול לא אחטא יותר לפי שאין יצה"ר של היום שוה לשל אתמול
לפיכך אפי' באותו שדר שמא למחר לא תוכל לסבול שהרי דוד לא חטא באביגיל
וחטא בבת שבע - שאם תאמר אוכל להאמין בי הואיל ונצלתי מעבירה גדולה
הא איתא באיוב הן בקדושיו לא יאמין ובמלאכיו ישים תהלה

(5) אדם עשוק הוא המחטיא את חבירו ואדבה נפשו על יבו

פרק כ"א
(י"א - כ"א)

רס"ב

י"א - הגר"א ונעקש דרכיף שעדר עדירה ושנה דה - אולי זה נלמד דע דמאירו
בלשון דרכיף מורה על שניות הדדר כמו פעמיף, שנתיף - יפול דפ"א
ועי דכשו דרעה ארת ואין תקומה למפלתו - ואפשר לפרש בהנה כתיר
שדע יפול צדיק וקף בהנפילות של הצדיק ל"א כנפילות כיון שקף
מהף משאיר הכא אין תקומה למפלתו
י"ט הגר"א - ע' משכ' לעיל בל קכ"א

כ, כשו' הנותן מעשרותיו באמונה שאין עד דדר אלא הקדה רואה ומרדה
לו דרכה - ואלף להעשיר בוחק השעה להתעשר בשל עניף - כמדו' לא
ינקה מעונש - ועי מ"ת (כאה י') מעשה דאדף א' שהיתה לו שדה אחת
והיתה עושה אלף מדות והי' מוציא מעשרותיו ממנה מאה מדות
למעשר ומן המותר הי' מתפרנס הוא ובני ביתו כל ימי בשעת מיתתו
קרא לבנו אמר בני תן דעתך על שדה זו כך וכך מדות הוא עושה
וכך אני מוציא ממנה מעשר וממנה הייתי מתפרנס אני ובית כל ימי
שנה ראשונה זכר הבן אותה ועשתה אלף מדות הוציא ממנה
מאה מדות מעשר שני נכנס בו עין רעה ופחת הוא עשרה
ופחתה היא מאה שלישית פחת הוא עשרה פחתה היא מאה וכן
רביעית וחמישית עד שעמדה על מעשרותי כשראו קרובין כן עמדו
לבשו בגדיף לבניף ונתעטפו לבניף ונכנסו אצלו אמר לפף באלתף לשמוח
על אותו איש שניבהו ואמרו לי' חו' לא באנו אלא לשמוח עמך לשעבר
הייתי בעה"ב והקב"ה כהן ועכשיו נעשית כהן והקב"ה בעה"ב

של ע' מאירו אמונות היותו נאמן ומשיא בדרי הגמ' נדה עו הרוצה להתעשר
יעסוק בנאמנות - וחכמי המוסר אמרו היושר הכנת העושר

כ"א הגר"א פי' הפסוק הקודמת שלא ינקה מרע - ושוב מבאר הרע א)
שיכיר פניף - ואולי ג"כ צ"ל בהגה שלא ינקה מרע שיכיר פניף למי שהוא לא
טוב נעי' ניקף יהודה

(כ"ד - כ"ה) פרק כ"א

רס"ה

כ"ד הגר"א - וגם פי' שצה יהי' ג"כ הרע שיעשה האיש להעשיר שיקמיש
וירע עינו בממונו פי' שלא יעשה חסד עם ממונו - ויחסר ממונו מפני שצהו ההיפך של מלח
ממון חסר

כ"ג רש"י מוכיח אבל על עדירות שדיבו - לאחר זמן
כ"ג ע' פי' הגר"א - כמדד זהו המשך דקפסוק כ"א הטלה דע"י חוסר בטחון ידוא למדת ①
כ"ד הגר"א - כמדו מתחלה מתרגם איש משחית - הינו שמשחית את נפשו ושוב
רוצה לפרש דברי הגמ' ל"ה, כאילו מעל-גזל א"ר חנינא דר פפא כל הנהינה מן הטוהנ'
בלא דרכה כאילו גוזל להקב"ה ולכנסת ישראל שנא גוזל אביו - ומבאר בחזינן
בכלה בלא דרכה הוי ג"כ משחית נפשו - שו"ר באמרי נועם ל"ה מי שגוזל
אבו ואמו ומאחר אינו גוזל שוודע שעדירה הוא אף מאוא אומר שאין זו עדירה
לגזול מפל - ועי' שמריא קרא בנואל אשה חסר לב - ותמוה מש"כ חסר לב
כיון בנואל עם אי אלא פי' הירושלמי נואל קאי על פנוי שסובר שאין זו
עדירה - וה"ה כאן (שלא דיקן) נקרא משחית בשדיל הדרכה
ודענין כנסת ישראל ע' ברמבן עה"ת קדושים (כ,ג) כי המפל ביצירה
שידרכו עליו לשמו הגדול משם יהי' קיום העולם ואם לא יתברך רשמו הגדול
תסתלק השכינה מישראל

שם הגר"א ואומר אין פשע - אולי אפשר להמתיק דע' דפי' רבינו יונה שהוא אומר
למי הם עמלים הלא דעבורי - ואולי גם כאן סובר בתכלית הדרישה הוא
להיטס לדרינת ועי דחינוך ת"ל וממדותיו ד"ה שהוא רב חסד והוא רופל בטובת
דרינתו - ומפצו להריק עלינו מדרכותיו - ועין הדרכה שאנו אומרים לפניו אינינו רק
לעורר נפשנו כי הוא המדורך - ואנו צוכים בממשה הטוב הזה להמשיך עליו מדרכותיו

כ"ה רש"י רחב נפש להשיג כל תאותו - מגרה עליו מדה"ד

שם הגאון ואינו שמח בחלקו ומצטער תמיד - עו אשות (ה, י"ט) עין רעה ורוח גבוהה
ונפש רחבה מתלמידו של בלעם הרשע - תלמידיו של בלעם הרשע יורשים גיהנם
ועי דמאירי ופי' יורש גיהנם הוא על צרת עוה"ז כי רוב הצרות
בעוה"ז יקרא גיהנם

① האניפה ויו אניפה לא יתעשר ביריות רק פתיחי לחם, וכאן מפרש
בעכ"פ יחשב בימצא חן דמנו מי שמחניל ועיר מסיף בגיר אין אוהדים
אותו - וכמדו כל המשך הפרקים בהאל להעשיר מחשב שאינו דעל
מדרגה של בטחון ועשה השתפלות ומריצות להתעשר והפסוקים מעארים
שלא בי שאין לו מדרגת הבטחון אבל השתפלות יביאו לו לחסרונות
רבות

של ושמח בחלקו יפרוש שמסתפק במה שיש לו - איזהו עשיר השמח בחלקו - כל ימי עני כמל מי שאינו שמח בחלקו

כ"ז. נותן לרש - עי רש"י לרש צדקה אין מחסור להרבות לו צדקה וכן הרב שאינו מונע תורה מפי התלמוד

כ"ח המאירי - נעדר מכירי מעלתו - ירבו הצדיקים ויתחשבו וינתן להם ערכם הכאוי להם מענין כל רב ביתו

פרק כ"ט

רס"ג-ב

ה. הגר"א (66) - ואמר על כיהו - שאל שמתניל אותם על כיהו והוא שמצדיקו דעיני אדל אחר שאומרילו שעשה רעה ועולה - פי' שראובן מצדיק העולה שעשה שמעון לפני לוי - אעפ"כ כונתם הוא ג"כ להפיל שמעון

פרק כ"ג

(א-י"ג)

כ"ס

א) המלך כמו שפירשנו למעלה (1,9) ומאכה שלש דמעתין היא מאכה ומר מגולה
מן הסכאה דכוותה כי להכות מכה רעה זכוה / בדיק אכניה
רבה אבל שלא דמעתין אפשר שעשה אף לעצמו מכה כזה שלא ועשה
לו שום שלא דמלך

שם ① נמך שאין שומר מכוה כאפר שאין מעבין לשמור ואינו משים לב ולהציל מכה שלא דמעתין - מקשה יכפין שמור ודקדק
אין אומה כאן ראיות שאין מכאן לו שום צרך אלא מוסיף לתאניו

ב. רבה - א דמאני דבאתרא

ג. ורעה צונה יאבד הון - א. ר' יוחנן סב, כל האומר שמועה בו לאה ושמועה
בו אין לאה מאבד הונה של עולה - א. רש"י שם נאמרוה בה אך
שעתיד קבו) - וא רבה, על משלו ומוסיף מאבא שאין עונה דמקבא מלא אלא
על רבה ① - וא ברבה, יש נפל - ב"ש אבד ומוסיף לו משלו של עולמו
ומרבינן יקח כי אם משלו רוב עושרו - אינם כיוצא בשרוי הלשה בעבד
את אביהן מלא עשוקתו על כרחה מוב הפשוקין

ל"ה ב' ② ה' ⑨ - ל"ה ד' ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩ ⑪ ⑫ ⑬ ⑭ ⑮ ⑯ ⑰ ⑱ ⑲ ⑳ ㉑ ㉒ ㉓ ㉔ ㉕ ㉖ ㉗ ㉘ ㉙ ㉚ ㉛ ㉜ ㉝ ㉞ ㉟ ㊱ ㊲ ㊳ ㊴ ㊵ ㊶ ㊷ ㊸ ㊹ ㊺ ㊻ ㊼ ㊽ ㊾ ㊿ ㋀ ㋁ ㋂ ㋃ ㋄ ㋅ ㋆ ㋇ ㋈ ㋉ ㋊ ㋋ ㋌ ㋍ ㋎ ㋏ ㋐ ㋑ ㋒ ㋓ ㋔ ㋕ ㋖ ㋗ ㋘ ㋙ ㋚ ㋛ ㋜ ㋝ ㋞ ㋟ ㋠ ㋡ ㋢ ㋣ ㋤ ㋥ ㋦ ㋧ ㋨ ㋩ ㋪ ㋫ ㋬ ㋭ ㋮ ㋯ ㋰ ㋱ ㋲ ㋳ ㋴ ㋵ ㋶ ㋷ ㋸ ㋹ ㋺ ㋻ ㋼ ㋽ ㋾ ㋿ ㌀ ㌁ ㌂ ㌃ ㌄ ㌅ ㌆ ㌇ ㌈ ㌉ ㌊ ㌋ ㌌ ㌍ ㌎ ㌏ ㌐ ㌑ ㌒ ㌓ ㌔ ㌕ ㌖ ㌗ ㌘ ㌙ ㌚ ㌛ ㌜ ㌝ ㌞ ㌟ ㌠ ㌡ ㌢ ㌣ ㌤ ㌥ ㌦ ㌧ ㌨ ㌩ ㌪ ㌫ ㌬ ㌭ ㌮ ㌯ ㌰ ㌱ ㌲ ㌳ ㌴ ㌵ ㌶ ㌷ ㌸ ㌹ ㌺ ㌻ ㌼ ㌽ ㌾ ㌿ ㍀ ㍁ ㍂ ㍃ ㍄ ㍅ ㍆ ㍇ ㍈ ㍉ ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ ㍎ ㍏ ㍐ ㍑ ㍒ ㍓ ㍔ ㍕ ㍖ ㍗ ㍘ ㍙ ㍚ ㍛ ㍜ ㍝ ㍞ ㍟ ㍠ ㍡ ㍢ ㍣ ㍤ ㍥ ㍦ ㍧ ㍨ ㍩ ㍪ ㍫ ㍬ ㍭ ㍮ ㍯ ㍰ ㍱ ㍲ ㍳ ㍴ ㍵ ㍶ ㍷ ㍸ ㍹ ㍺ ㍻ ㍼ ㍽ ㍾ ㍿ ㎀ ㎁ ㎂ ㎃ ㎄ ㎅ ㎆ ㎇ ㎈ ㎉ ㎊ ㎋ ㎌ ㎍ ㎎ ㎏ ㎐ ㎑ ㎒ ㎓ ㎔ ㎕ ㎖ ㎗ ㎘ ㎙ ㎚ ㎛ ㎜ ㎝ ㎞ ㎟ ㎠ ㎡ ㎢ ㎣ ㎤ ㎥ ㎦ ㎧ ㎨ ㎩ ㎪ ㎫ ㎬ ㎭ ㎮ ㎯ ㎰ ㎱ ㎲ ㎳ ㎴ ㎵ ㎶ ㎷ ㎸ ㎹ ㎺ ㎻ ㎼ ㎽ ㎾ ㎿ ㏀ ㏁ ㏂ ㏃ ㏄ ㏅ ㏆ ㏇ ㏈ ㏉ ㏊ ㏋ ㏌ ㏍ ㏎ ㏏ ㏐ ㏑ ㏒ ㏓ ㏔ ㏕ ㏖ ㏗ ㏘ ㏙ ㏚ ㏛ ㏜ ㏝ ㏞ ㏟ ㏠ ㏡ ㏢ ㏣ ㏤ ㏥ ㏦ ㏧ ㏨ ㏩ ㏪ ㏫ ㏬ ㏭ ㏮ ㏯ ㏰ ㏱ ㏲ ㏳ ㏴ ㏵ ㏶ ㏷ ㏸ ㏹ ㏺ ㏻ ㏼ ㏽ ㏾ ㏿

ל"ה ד' ③ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩ ⑪ ⑫ ⑬ ⑭ ⑮ ⑯ ⑰ ⑱ ⑲ ⑳ ㉑ ㉒ ㉓ ㉔ ㉕ ㉖ ㉗ ㉘ ㉙ ㉚ ㉛ ㉜ ㉝ ㉞ ㉟ ㊱ ㊲ ㊳ ㊴ ㊵ ㊶ ㊷ ㊸ ㊹ ㊺ ㊻ ㊼ ㊽ ㊾ ㊿ ㋀ ㋁ ㋂ ㋃ ㋄ ㋅ ㋆ ㋇ ㋈ ㋉ ㋊ ㋋ ㋌ ㋍ ㋎ ㋏ ㋐ ㋑ ㋒ ㋓ ㋔ ㋕ ㋖ ㋗ ㋘ ㋙ ㋚ ㋛ ㋜ ㋝ ㋞ ㋟ ㋠ ㋡ ㋢ ㋣ ㋤ ㋥ ㋦ ㋧ ㋨ ㋩ ㋪ ㋫ ㋬ ㋭ ㋮ ㋯ ㋰ ㋱ ㋲ ㋳ ㋴ ㋵ ㋶ ㋷ ㋸ ㋹ ㋺ ㋻ ㋼ ㋽ ㋾ ㋿ ㌀ ㌁ ㌂ ㌃ ㌄ ㌅ ㌆ ㌇ ㌈ ㌉ ㌊ ㌋ ㌌ ㌍ ㌎ ㌏ ㌐ ㌑ ㌒ ㌓ ㌔ ㌕ ㌖ ㌗ ㌘ ㌙ ㌚ ㌛ ㌜ ㌝ ㌞ ㌟ ㌠ ㌡ ㌢ ㌣ ㌤ ㌥ ㌦ ㌧ ㌨ ㌩ ㌪ ㌫ ㌬ ㌭ ㌮ ㌯ ㌰ ㌱ ㌲ ㌳ ㌴ ㌵ ㌶ ㌷ ㌸ ㌹ ㌺ ㌻ ㌼ ㌽ ㌾ ㌿ ㍀ ㍁ ㍂ ㍃ ㍄ ㍅ ㍆ ㍇ ㍈ ㍉ ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ ㍎ ㍏ ㍐ ㍑ ㍒ ㍓ ㍔ ㍕ ㍖ ㍗ ㍘ ㍙ ㍚ ㍛ ㍜ ㍝ ㍞ ㍟ ㍠ ㍡ ㍢ ㍣ ㍤ ㍥ ㍦ ㍧ ㍨ ㍩ ㍪ ㍫ ㍬ ㍭ ㍮ ㍯ ㍰ ㍱ ㍲ ㍳ ㍴ ㍵ ㍶ ㍷ ㍸ ㍹ ㍺ ㍻ ㍼ ㍽ ㍾ ㍿ ㎀ ㎁ ㎂ ㎃ ㎄ ㎅ ㎆ ㎇ ㎈ ㎉ ㎊ ㎋ ㎌ ㎍ ㎎ ㎏ ㎐ ㎑ ㎒ ㎓ ㎔ ㎕ ㎖ ㎗ ㎘ ㎙ ㎚ ㎛ ㎜ ㎝ ㎞ ㎟ ㎠ ㎡ ㎢ ㎣ ㎤ ㎥ ㎦ ㎧ ㎨ ㎩ ㎪ ㎫ ㎬ ㎭ ㎮ ㎯ ㎰ ㎱ ㎲ ㎳ ㎴ ㎵ ㎶ ㎷ ㎸ ㎹ ㎺ ㎻ ㎼ ㎽ ㎾ ㎿ ㏀ ㏁ ㏂ ㏃ ㏄ ㏅ ㏆ ㏇ ㏈ ㏉ ㏊ ㏋ ㏌ ㏍ ㏎ ㏏ ㏐ ㏑ ㏒ ㏓ ㏔ ㏕ ㏖ ㏗ ㏘ ㏙ ㏚ ㏛ ㏜ ㏝ ㏞ ㏟ ㏠ ㏡ ㏢ ㏣ ㏤ ㏥ ㏦ ㏧ ㏨ ㏩ ㏪ ㏫ ㏬ ㏭ ㏮ ㏯ ㏰ ㏱ ㏲ ㏳ ㏴ ㏵ ㏶ ㏷ ㏸ ㏹ ㏺ ㏻ ㏼ ㏽ ㏾ ㏿

ל"ה ד' ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩ ⑪ ⑫ ⑬ ⑭ ⑮ ⑯ ⑰ ⑱ ⑲ ⑳ ㉑ ㉒ ㉓ ㉔ ㉕ ㉖ ㉗ ㉘ ㉙ ㉚ ㉛ ㉜ ㉝ ㉞ ㉟ ㊱ ㊲ ㊳ ㊴ ㊵ ㊶ ㊷ ㊸ ㊹ ㊺ ㊻ ㊼ ㊽ ㊾ ㊿ ㋀ ㋁ ㋂ ㋃ ㋄ ㋅ ㋆ ㋇ ㋈ ㋉ ㋊ ㋋ ㋌ ㋍ ㋎ ㋏ ㋐ ㋑ ㋒ ㋓ ㋔ ㋕ ㋖ ㋗ ㋘ ㋙ ㋚ ㋛ ㋜ ㋝ ㋞ ㋟ ㋠ ㋡ ㋢ ㋣ ㋤ ㋥ ㋦ ㋧ ㋨ ㋩ ㋪ ㋫ ㋬ ㋭ ㋮ ㋯ ㋰ ㋱ ㋲ ㋳ ㋴ ㋵ ㋶ ㋷ ㋸ ㋹ ㋺ ㋻ ㋼ ㋽ ㋾ ㋿ ㌀ ㌁ ㌂ ㌃ ㌄ ㌅ ㌆ ㌇ ㌈ ㌉ ㌊ ㌋ ㌌ ㌍ ㌎ ㌏ ㌐ ㌑ ㌒ ㌓ ㌔ ㌕ ㌖ ㌗ ㌘ ㌙ ㌚ ㌛ ㌜ ㌝ ㌞ ㌟ ㌠ ㌡ ㌢ ㌣ ㌤ ㌥ ㌦ ㌧ ㌨ ㌩ ㌪ ㌫ ㌬ ㌭ ㌮ ㌯ ㌰ ㌱ ㌲ ㌳ ㌴ ㌵ ㌶ ㌷ ㌸ ㌹ ㌺ ㌻ ㌼ ㌽ ㌾ ㌿ ㍀ ㍁ ㍂ ㍃ ㍄ ㍅ ㍆ ㍇ ㍈ ㍉ ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ ㍎ ㍏ ㍐ ㍑ ㍒ ㍓ ㍔ ㍕ ㍖ ㍗ ㍘ ㍙ ㍚ ㍛ ㍜ ㍝ ㍞ ㍟ ㍠ ㍡ ㍢ ㍣ ㍤ ㍥ ㍦ ㍧ ㍨ ㍩ ㍪ ㍫ ㍬ ㍭ ㍮ ㍯ ㍰ ㍱ ㍲ ㍳ ㍴ ㍵ ㍶ ㍷ ㍸ ㍹ ㍺ ㍻ ㍼ ㍽ ㍾ ㍿ ㎀ ㎁ ㎂ ㎃ ㎄ ㎅ ㎆ ㎇ ㎈ ㎉ ㎊ ㎋ ㎌ ㎍ ㎎ ㎏ ㎐ ㎑ ㎒ ㎓ ㎔ ㎕ ㎖ ㎗ ㎘ ㎙ ㎚ ㎛ ㎜ ㎝ ㎞ ㎟ ㎠ ㎡ ㎢ ㎣ ㎤ ㎥ ㎦ ㎧ ㎨ ㎩ ㎪ ㎫ ㎬ ㎭ ㎮ ㎯ ㎰ ㎱ ㎲ ㎳ ㎴ ㎵ ㎶ ㎷ ㎸ ㎹ ㎺ ㎻ ㎼ ㎽ ㎾ ㎿ ㏀ ㏁ ㏂ ㏃ ㏄ ㏅ ㏆ ㏇ ㏈ ㏉ ㏊ ㏋ ㏌ ㏍ ㏎ ㏏ ㏐ ㏑ ㏒ ㏓ ㏔ ㏕ ㏖ ㏗ ㏘ ㏙ ㏚ ㏛ ㏜ ㏝ ㏞ ㏟ ㏠ ㏡ ㏢ ㏣ ㏤ ㏥ ㏦ ㏧ ㏨ ㏩ ㏪ ㏫ ㏬ ㏭ ㏮ ㏯ ㏰ ㏱ ㏲ ㏳ ㏴ ㏵ ㏶ ㏷ ㏸ ㏹ ㏺ ㏻ ㏼ ㏽ ㏾ ㏿

(1) ומקום לבאור מבחר אלו שאינו מובטח ומאמר משנה שמוקד
שמואל אמר לשאר - וע"ז מקשה ר' קרקס ואומרו אף ש"ת
כיון שמקבל משקפת מקבלת אלמד את מחוכמתך
ומשיב את המשקפת כי אלה ל"ת מלך ירבעם וראוי קריעת ישתוק
כי ישרתים

(2) עד נקמה אשלם צו אומה ומלה אל אשלים

(3) שכשם שמאזנים המומחי לקבל בלוגי מדה ומוכר ט מומחי אל
מכרי, טוב טעמי וחכמים יקבל כי אף מסרי כוס אוהבת כן יודעי מלפנים
הכוונה כשאר ענין אל בשל שם ומקום בנימוס מדבר ומלכות ירושלים
ירמוז שמרגילין שמוע לומר דבר מה תפסת, ואכילת יתיר מהשיעור
כדבשת אשר רמה ולא מהומה ולכן מסתבר יש אומרים כי ירמוז שמרגילין
מלאכי מדבר ומלכות ומרגילין אל בשל שם ומקום בנימוס מדבר
ומלכות ירושלים כי מסתבר ישתוק - (מאשר נקבעו עד הלית שנכנס
ולא הדבר ישתוק כי ישתוק - ומקבל משתוק ומקבלת. מוכיחים
ומלמד אל יש אלך כיון ומקבל משתוק ומקבלת. מוכיחים
שפוטר כי מעלת שלמדות אלך קבלת שאת שלו דמיון כבשר
הגלך כי אל ישתוק לא יוכל לדבר לאחר כאשר כמו שאמרו
ובדברת - ובדבר קבלת ומלכן מקבלת ומלכן ובדברת מעשי,
הגלך כי אל ישתוק לא יוכל לדבר לאחר כאשר כמו שאמרו
ובדברת - ובדבר קבלת ומלכן מקבלת ומלכן ובדברת מעשי,
ומלכן קבלת ומלכן מקבלת ומלכן ובדברת מעשי, מוכיחים
ומלמד אל יש אלך כיון ומקבל משתוק ומקבלת. מוכיחים
שפוטר כי מעלת שלמדות אלך קבלת שאת שלו דמיון כבשר
הגלך כי אל ישתוק לא יוכל לדבר לאחר כאשר כמו שאמרו
ובדברת - ובדבר קבלת ומלכן מקבלת ומלכן ובדברת מעשי,

ו' יכשל ויפול מחמת זה - כמדו' מדודר דאדם השע דלו' מיעוט זכותים שהו'
לו זכה להתקיים ולו' לדירה הנדולה שיעשה יפול ויקטלו זכויתיו ולו'
לדה לדרך חקת (כ"א לד') אל תירא אותו כי דידך נתתי אותו ופרשו' שהו'
משה יכא להלחם שמא תעמוד לו זכותו של אדרהם שנא' ויהו' הפלוט - הרקיון
דחי מדיא מ"ת ויהו' הפלוט ויגד כונתו היתה כדי שיצא אדרהם ויהרן
נתן לו הקדה שכר כגלוי וחו' כל אותם הטנים - וכשדא משה לעשות
מלחמה נתייכא ממנו אמר אני דן קב' שנה וזה יותר מתק' אילולא שהו' לו
זכות לא חו' כל השנים הללו - ואולי אדד שכר פסיעותיו עו' ויצא עוג

ז' עו' שדט מיהודה משיא ג"מ מס' שדת קנ"ה ד' יודו הקדה שמזונות הכלב מוטלין לכן
משהה הקדה אכילתו דתוך מעיו ג' ימים הרי שהשליכו הקדה את כל נפשות
כדות ומסרונים ומס אפי' על הכלב ואעפ"כ רגיל לא יהן דעת ודטן כשעים
תמסר ומתרעמים עליו יתה

ט' ע' מופר אשיך אמר כ' ומנו משום רבי' אמר הקדה כעסתי על אחז ונתתיו
דיך מלכי בשמש זידה וקיטר לאלוהיהם שנא' ויזבח לאלוקי בשמש המכים
דו ואמר כי אלהי מלכי ארם הם מעזרים אותם, לכם אזבח ויעזרוני
שהקתי עם אמצי שנא' ויהי אחרי דוא אמצים מהכות את אבומים
ויהו' את אלהי בני שעיר ויעמידם לו ~~לאלוהים~~ לאלוהים ולפניהם
ישתחוה ולהם יקטר ואולי ניתן לפרש מה שאומרים בתפלת שמונה עשה
וצדקנו בצדק ובמשפט - בלפעמים עושה הקדה צדקה עם האדם ועוז
הו' צריך להתעורר להטיב מעשיו (1) ולפעמים עושה משפט ועוז צריך ג'כ
להתעורר - ועז אנו מתפללים וצדקנו - שנזכה לחות צדיקים על ידי הצדקה
והמשפט ולא נהו' כאולים - ועו' בספר נפשי חולת אהבתיך - שיעשה עמנו
(2) צדקה עם המשפט ולפי הנ"ל מדקשים באיזה הנהגה ניהו' ישפיע עליו
הקדה וצדקנו שנזכה לחות צדיקים

① שור דאוה"ח הק' פרשת עקב (ח, י"ח) וזכרת את ד' אלקיך כי
הוא הנותן לך כח לעשות חיל פי' שצריך לתת לבו על טובתו
כי מפי' היתה לו ובדר זה יעירהו תמיד להכיר בוראו והשגחתו
ותחלת תיחבולות יצר האדם להשכיחו ברך זה - ואם שכוח
ברך זה שד' מטיב לך סופך שתשכח את ד'

② חזינן שפי' דצדק הינו צדקה

פרק כ"ט
י"א

רס"ג
ג

י"א - ועי מאירי שהכסיל נמהר להוציא מחשבתו בפיו ויעצם לשבח
עצמו שכך יאמר וכך ישפה והחכם לא ישבח ולא יתפאר במחשבתו
כך באמרית כשראה שעלה מחשבתו בידו

י"ב עי שבט מיהודה - ולא אמר מקשיב דבר שקר - דבוד המלך אמר
דובר שקרים לא יכון לנגד עיני פי' אל אם יאמר אמתלאות למה אמר
כך עכ"פ דובר שקרים הוא ולכן אמר כאן מושל מקשיב על דבר
שקר פי' שמקשיב אמתלאות על דבר שקר שאמר לפניו - כל משרתיו
יהיו רשעים כי אמתלאות רבות הן

פרק כ"ט
(יג-ב)

(כ"ח)

ולזה בהוספתו אולי כוונת הפסוק שכיא מכיוס שלפני תקופת עבדות
מצרים ובה פורק על עבדות פי הדם לפורק על הכפר של האיום
מכבית נכון להפך לשאלה הם מושיע משתייך למשפחת לוי תארים
ניכר מאלה - או יותם שופטת שבעת ידיאותם שבע תפיות ומכיר שמעון
כב ג'דון מלכות - שול כ"ג דשנה מיכלכה בכיא מתעתע מלפעם כשנאמר
בבר תשים

ב"ה - ר' שלמה מיכלפה - שאלון מתקאה לומר כן בדרך בקשה יקיאון אלו ④
ט"ב הגלילי - לימוד זה נלמדנו בקוראו רואים כשלוחי הנשר ואולי ובדומה שכתוב סדר
מפלגים

י"ג, כמו המושבה בכלר ר' ולוקח המאור כי אי כלל אי' לילה פרק א
הגלילי

שם - ר' אלעזר הגלילי אין כיו דואגו תשלום קלים אולי לי"ו

י"ד הגלילי אשרהו - כמגד בדבי כמוש כשי סמוכות כאו אשרהא לשון תוכף שמתוקנים את המשכר
והרומאים אשפונה.

שם הנ"ו - ר' לעזר ט"ב ז - ואי מה מקנת אופה אופה, קלק ותלוש ר' יוסף יוסף אולי ③
הפסוק כנגד כמוש לעזר ט"ב ז / י"ג - ר' מאסר מלאכי - ר' יסורין שאולי כאן כ
① הגלילי וכן ראוה משכל על בדר - ר' דרכיהן יוקה לעזר מי משבעל על פי בדר שוקים
לעשות ויאוזנין דקלק ישלין את טוב את פי ואל אוכה בב ומין יקלם על יש
יוכא טוב וצפמן ול תוכלת בפעולת כולה - ומלה כוונת הגלילי בפל
ולעזר כראוה הוא כן - משכיל דוכלה לעזר וקי - אולי כוקפן בהוכא דשב של פ' שיכא ②
שם - תקופה לכסיל ה' ראובן פרנוסת יש להכסיל תקופה להבליות ונוסף ממלן אל ראוה דשב
בעל ויקש ובה להשלים עיניהן - אלו מאלף דבדרין כלפו מלש ראמלן ולא יקש שלפ

(1) ע' שיחות הגב'ת טו' לג' קמאי קא מסרי נפשיהו על קדושת השם
כי הא דר' אבא דר' אהרא חזיא להדיא כותית בשוא לדישא כרבלתא
סדר בשת ישראל היא קא קרעא מינה ואיגלי מילתא דכותית. היא, שיימוהו דפ' מאות
זוזי - אל מתון מתון ד' מאות זוזי שוי - וצ"ע מהו המסיון - המסיון הוי
דעצם הנהגתו שסכנתה מרודה - לקרוע את הדגד דלי לבעוש ולחקור אם הא דת
ישראל היא מן הדהילות והפסדה מרודה - כאשון הפסיד דעטי' דכורה מלכות וכהונה
פחז כמים - וזהו קא מסרי נפשיהו על קדושת השם

(2) כל טעמי באורית הוו ידעין להון ידיעה דכורה אמרי הוומתנים דדין ופי' הכ'
ע' המתנה מוסיל סדרא על סדרתו - כי דמחשבה השני יכאה לומר מה שלא ראה דראשונה
כי אקח מועד אני מישרים אשפוט - והנה יש לני לימוד יותר גדול משלמה המלך

(3) ע' מאירי כי הכסיל מכיר דחפרונו ויתיעל על מי שהוא דעל עצה נכונה
וזה חכם דעיניו ולא ישוד הימנה

(4) וכל הדבר הקטון של דלים ישפטו שופטיו - רק שופט דעצמו את
הדלים ונגם שופט זה דאמת כי משפט הדל קשה הוא מאד
ליזהר דרידו - אוו שלא לעשותו דרידו נגד העשיר החשוד דעיניו
המלכים אוו שלא להדרו דרידו מצד רחמנות והמלך הנזהר דכל
הנ"ל כסאו לעד יכון

(5) איתא דקרא וכי יכה איש את עדו אוו את אמתו דשבט ומת תחת ידו
נקום ינקם ובתר הספורנו דם הלדד כי לא הורשה האדון להכות מכת
אכזרי כזאת אטפי שהי' לו רשות להכותו ליסרו כאמרו דבדרים לא יוסר
עדד

קרינן [לרשע בן צדיק רשע בן רשע] כו׳ [סנהדרין נ״ב. א׳] וכן שאר דברים[לט] לשון הרע ורכילות. ושלא יאכלו וישתו כי אם בברכה ראשונה ואחרונה וברכת המזון וקריאת שמע[מ] והכל בכוונה. ועיקר הכל שלא יצאו חס ושלום מפתח

בואו חשבון

יסורי בנו. וכדאי להעתיק בזה דברי החפץ חיים בהגה״ה קונטרס דבר בעתו פרק י״ד וז״ל: ודע עוד דאם הבן סר מדרך ה׳ ויבוא לבסוף למשפט לפני כסא כבודו ית׳ אפילו אם כבר זכה אביו לישב ע״י מעשיו הטובים בג״ע ג״כ יגיע לו ממנו צער גדול כי יטלוהו מג״ע ויוליכוהו לגיהנם למען יראה ביסורי בנו כמו שאחז״ל והביא הגר״א דבר זה במשלי [כ״ט] על הפסוק ״יסר בנך ויניחך ויתן מעדנים לנפשך״ וז״ל: כאשר הבן וכו׳ ועוד יסר וגו׳ כי אפילו צדיק אם יש לו בן רשע אזי נוטלין אותו מג״ע לגיהנם. למען יראה ביסורי בנו וזהו יסר בנך ויניחך במקומך וגם הוא יתן מעדנים לנפשך עכ״ל. ומי יוכל לשער גודל הצער והדאגה שיגיע לו לאדם עי״ז כי אפילו אם כואב לו לבנו איזה אבר קטן ומתאנח מגודל הכאב ג״כ מדרך טבע האב להצטער מזה הרבה. ובפרט כשיראה אדם שמיסרין את בנו ביסורים קשים ומרים [זה קורע את פיו לגזרים על שבה אכל כמה פעמים שלא בהכרח כלל כ״א ברצון נפשו המאכלות האסורות וזה תולש לשונו וזה שובר את ידו שבה סייע ג״כ להעבירה וכידוע שכל אחד מהמשחיתים נבראו מהעבירה גופא באותו אבר שחטא בה וכגון אם עבר איזה עבירה בידיו נברא כח המשחית להשחית את ידיו וכן בכל האברים וזהו משה״כ ״תיסרך רעתך״ וגו׳ ולבסוף מפילין אותו באש. [illegible] צועק ונוהם בקול מר אוי ואבוי [illegible] שכתוב [במשלי] ״ונחמת באחרונך״ וגו׳]. כמה יתמרמר אביו אז [illegible] מנהמת לבו ולא יהיה לאל ידו [illegible] מזה מאומה, והחי יתן אל לבו כ״ז [illegible] בחיים למנוע את בנו שלא יבוא [illegible] אשרי חלקו וטוב לו עיי״ש.

(לט) עיין לעיל מש״כ בשם [illegible] שלמה פ״ו אות ג׳ [illegible] שגם על ענינים אלו שהזכיר [illegible] צריך להכות בלי רחמנות.

(מ) נראה הטעם שהקפיד על [illegible] שמע אע״ג דהוי [illegible] שהזמן גרמא, הוא מפני שיש [illegible] עול מלכות שמים. ועיין בבית [illegible] סי׳ ע׳ שכתב בשם אהל [illegible] ואשה חייבים הם בקבלת [illegible] פסוק ראשון. ובב״ח שם כתב [illegible] ברכות דף כ׳ תנן שנשים [illegible] ומפרש בגמ׳ ק״ש פשיטא [illegible] גרמא הוא וכו׳ ומשני מה״ד [illegible] בה מלכות שמים קמ״ל, [illegible] הוא ועכ״פ נשים ועבדים [illegible] עליהם יחוד מלכות שמים [illegible] ראשון ליתחייבו נמי בקריאת [illegible] פרשיות, קמ״ל, שמעינן דאע״פ [illegible]

נר א כלל א חלק ב פרק א

*הפושעים כי שהם פושעים וחולכים לעולם לא קשיא כאן בפושעי ישראל כאן בעובדי כוכבים · ואמרינן עלה וא"ר ירמיה בר' אלעזר נ' פתחים יש לו לגיהנם אחד בים ואחד במדבר ואחד בירושלים · בים דכתי' (יונה ב) מבטן שאול שועתי · במדבר דכתי' (במדבר טז) וירדו הם וכל אשר להם חיים וגו' · בירושלים דכתי' נאם ה' אשר אור לו בציון זו גיהנם ותנור לו בירושלים זו פתחה של גיהנם · ותו ליכא והא איכא דאמר ריב"ל שני תמרים יש בגיא בן הנום ועולה עשן מביניהם [וזהו ששנינו *ציני חר חברזל *כשרות] וזהו פתחה של גיהנם דילמא היינו דירושלים · א"ר יהושע בן לוי שבעה שמות יש לו לגיהנם ואלו הן שאול ואבדון באר שחת בור שאון *טיט היון צלמות ארץ תחתית · שאול דכתיב (יונה ב) מבטן שאול שועתי קולי · אבדון דכתי' (תהלים פח) היסופר בקבר חסדך אמונתך באבדון *באר שחת דכתי' (שם טז) לא תתן חסידך לראות שחת · בור שאון וטיט היון דכתי' (שם מ) ויעלני מבור שאון מטיט היון · צלמות דכתי' (שם קז) יושבי חשך וצלמות · ארץ תחתית נמרא · והא איכא גיהנם ניא שעמוקה כגיהנם· שבל היורד בה יורד *על עסקי חנם · והאיכא תפתה דכתי' (ישעיה ל) כי ערוך מאתמול תפתה (פי בעיה קדם סיפה דקלא נס ליה למלך המשיח כהרמב"ם מהלכות תשובה פ"ח ופליג הכא ס"ל כמ"ל בפרקים מוערים נס) · ההוא שבל המתפתה ביצרו נופל שם: ולמדנו ג"כ עונשי חרשע ממעשיות תכתובי' באגדות כדגרסי' בפ' גיטין פ' חנזקין דנ"ו אונקלוס בר קלוניקוס בר אחתיה דטיטוס הוה בעי לאגיורי אזל אסקיה לטיטוס בבנגידא (פי' מוב) אמר מאן חשיב בההוא עלמא א"ל ישראל א"ל ומהו לאדבוקי בהו (פי' לשתגייר) א"ל מיליהו גפישן ולא מציית לקוומיגהו זיל אנרי בהו בההוא עלמא והויית ריישא דכתי' (איכה א) היו צריה לראש כל המיצר לישראל נעשה ראש א"ל דיניה דההוא גברא במאי א"ל במאי דפסק אנפשיה כל דמא מכנפי ליה לקטמיה ודייני ליה וקלו ליה ומבדרי לקטמיה אשב ימי · אזל אסקיה לבעם בבנגידא א"ל מאן חשיב בההוא עלמא א"ל ישראל ומהו לאידבוקי בהו א"ל (דברים כג) לא תדרוש שלומם וטובתם כל ימיך לעולם א"ל דיניה דההוא גברא במאי וכו' ותו גרסינן בסוס' בלח פ' ר' יהודה · ר' עקיבא נפק להההוא אתרא אשכחיה להההוא גברא דהוה קדי · מונא רבא על כתפיה ולא הוה מצי לסנויי ביה זהוה צוח ומתאנח א"ל מאי עביתיך א"ל לא שבקנא איסורא דלא עבידנא בההוא עלמא ועכשיו איכא נטורין עילווי ממוגין לי דאגוה א"ל ר' עקיבא שבקת ברא א"ל בחייך *ידלא תשהיין דדחילנא ממלאכי *דמחו לי בפולסא דנורא ואמרין לי אמאי לא תיתי בפריע א"ל אימא לי *מה דקא מנחת א"ל שבקי' איתתא מעברתא ואכיל אינשי ומצער ברייתא ולא עוד אלא שבא על נערה מאורסה ביהו"כ אזל לביתיה אשכח אתתיה מעברתא נמרה עד דילדה אזל מהליה לכי גדל

*כמס סוכה: תפושעים מדיין לחיילו כמעם מילעמם ולמם: ציני דקליס: כשרות לגולב: מיט היון בשפות רפס לשטוע כי וסמס טיט הלמוד לענין: שחת ובאר שחת מדל מילמל היל: על עסקי חנם עיוחם כדלמוריק פרק יוה"כ לאבר מלכל במלריס מנם ה עליות: כש"ז וכו' מדם כנגד מדה שבעולם ספמיל לעם נזעום לל נגוע מוסב: מוכא רבא מבל נדול: ולא הוה מצי לסגויי ביה לע היה יכול לעקור מפני כוכר כמגל: דלא תשהיין לל מעכבני שמשירלע לפי ממלכי מכלה: דמחו לי שגבין לי בשבע של לפ: מה הנחת לממיך כמוס"ו מכני

נאמש דין · ריש לקיש האמ דאה גיואנט די רשעים אפילו אז זיי זיינן בייי דר מיר פון דעם גיהנם מוען זיי דאה קיין תשובה ניט דען אזו שטייט אין פסוק זיי ועלן ארזים ניין אוג ועלן ועהן די מויטע מעניטשן ואם זיינן אין גיהנם אוג זיינן נאך מודד אין מיר · עכיטפרט די גמרא דר פסוק שמועקט פון פושעי עובדי כוכבים ומזלות · אבר פושעי ישראל מאכן ניירעבט אויף זיך נאמש דין : ואמרינן עלה אוג מיר זאגן דרויף אין דר גמרא · רבי ירמיה בריבי אלעזר אמש דרייא מידן זיינן צום גיהנם אייגע אין ים דען או יונה בן אמתי איז נוען אין ים האמ ער גזאגט פון דר גרוב פון גיהנם האב איך גישריען אוג גבעטן · אוג אייגע אין דר מדבר דען עש שטייט ביי קרח זיי האבן גיניידט מיט אלץ ואם האמ צו זיי גהערט לעבדיר הייד אין גיהנם · אוג איינע אין ירושלים דען עם שטייט אין פסוק דאם איז די ריד פון נאמ ואם איין פייער איז צו אים אין ציון דאם איז דר גיהנם אוג איין אויבן איז צו אים אין אייגנטליכ דען רבי יהושע בן לוי האמ גיזאגט צווי שיושל בויכר זיינן אין טאל בן הנום אוג איין רויך גייט אויף צוויישן זיי · אוג דאם איז די מיר פון דעם גיהנם · ענטפרט די גמרא דאם איז די מיר פון ירושלים ואם מיר האבן גזאגט דען דר טאל בן הנום איז נאהענט פון ירושלים · אמר רבי יהושע בן לוי זאגט זיבן נעמן האמ דר גיהנם שאול אוג אבדון · אוג באר שחת · אוג בור שאון · אוג טיט היון · אוג צלמות · אוג ארץ תחתית · שאול דען עש שטייט מיי יונה בן אמתי מבטן שאול פון דר ברוב פון דעם גיהנם האב איך גישריען אוג דו נאמ האשט גיהערט מיין קול · אבדון דען עם שטייט היסופר בקבר חסדך אמונתך באבדון · ועטז דען דר ציילט ועהן אין קבר דיין חסד אוג דיין גלויבונג אין סר לאבעם גיהנם · באר שחת דען עם שטייט לא תתן חסידך לראות שחת דו האלטט ניט לאזן דייגע חסידים צו ועהן די ברוב פון סר דארבונג דש איז דעם גיהנם · בור שאון אוג טיט היון דען עם שטייט ויעלני מבור שאון מטיט היון אוג יזיי זאמ דיך אויף דר ריכטער גריב אין דעם איינזונקענדן

אין מסכת גיטין · אונקלוס בר קלוניקוס איז גוען טיטוס שוועסטרם זון · האמ ער זיך גיוואלט מגייר זיין האמ ער אויף גיבראכט צו טיטוס מיט דעם פישוף פון אוב אוג גפרעגט ועער איז חשוב אויף ישעך · האמ מיטוס אים גענפרט די ישראל · האמ ער אים גפרעגט ואלשט ניט וזכן זייער שלום אוג זייער גוטש ציית דיין לעפין · ות אוג וייזער לערנן מיר אין מסכת פלה · רבי עקיבא איז ארוים אין אין ארש · האמ ער גזעהן אמעגש מראגט אנרוישע מאשא אויף זיין אקסיל אוג ער האמ ניט גקענט ניין איבר דר מאשא · אוג ער האמ גישריען אוג גזויפצט · האמ רבי עקיבא אים נפרעגט ואש האשטו נמאן · האמ ער גזאגט איך האב ניט גלאזט איין עבירה אויף דר ועלט ואש איך האב זיא ניט עובר גוען · אוג הייגט זיינען גיקעט אוג דיין חסד אוג דיין גלויבונג מכסונים אוג היסון מיך אוג לאזון מיך אפ רגען · ניט האמ רבי עקיבא אים נפרעגט האסטו גלאזן איין זון · האמ ער גזאגט צו רבי עקיבא איך בעם דיך דו זאלסט מיך ניט זאגן ואורום איך האב מורא מר די מלאכי חבלה דען זיי שלאגן מיך מיט מיינרלעג ריטער אוג זאגן צו מיר ואורום קוקשטו ניט גיך ·

לא לבלות את הקיץ בבית

מאת: אלעד פרי

שמעתי פעם משל מהגה"צ ר' אליהו[6] בענין זה. בשעה שהקיסר יוצא למסעותיו ברחבי רוסיא, בכל מקום אליו היה מגיע היו יוצאים כל תושבי העיר ומריעים בקול גדול: יחי המלך. פעם אחת, בהיותו באחד הכפרים ובין התושבים להריע לו, ולא הפסיקו מתרועתם. והמלך באותה שעה ישב לנוח, ועדיין הוסיפו העם להריע ולהפריע את המלך ממנוחתו. יצא שר הקיסר, והודיעו לעם שהמלך רוצה במנוחה, ואין עתה העת להריע ונשתתקו המריעים. אמנם, כשחזרו המשרתים לפנים הבית, שבו הם ורועים להריע. ואף כשיצאו שנית ובקשו להפסיק, ג"כ לא הועילה בקשתם, כי שמע אחד משלישי הקיסר, והודיע לעם שאם לא יניחו לתרועתם יפתחו חרב באש לנגד המריעים. רק כך הבינו הכפריים כי אין זו השעה להריע לכבוד המלך. כי המון הכפריים אינם מבינים שכליים, ואינם מושפעים כלל מן האיום בכח יכול להשפיע עליהם. כן בענין דידן – חלק הגוף אינו מבין שפה פשוטה, שפת הכח. חלק השכל שבאדם מבין דברי חכמה; לכן בהשמעה ונהנה מהם. אמנם הגוף אין לו תועלת בדברים שכליים, והחומר חייב בהשמעה פשוטה חוזרת ומתמידה עד אשר יקלוט ויבין. מש"ה מצינו אנשים רבים ששכלם רב והבנתם מרובה, מ"מ הנהגתם ומעשיהם אינם תואמים את הבנתם כי חלק החומר האויל שבהם לא מושפע משכלם, רק לאחר שילך לבית הקברות ויתן אל לבו שסוף כל אדם למיתה, יושפע אף חלק החומר שבו.

כ חֲזִיתָ אִישׁ אָץ בִּדְבָרָיו תִּקְוָה לִכְסִיל מִמֶּנּוּ:

דברים רבים יעשה אותם האדם, לא מצד התגברות חמדתו אלא לשום טעם אחר, רק מפני היות המעשים ההם קלים להעשות בכלי ויגיעה, ומבלעדי ההכנה אליהם. מצורף לזה רגילתו בם והשתמשו במפעלם, ולכן אינו משים לב בעשותו אותם, ואיננו מפקח אליהם להשמיט הם – להעשות אם להעזב, ובפרט בעניני הדבור אשר פעולתו קלה ויותר כח ואומץ יצטרך האדם לנצור לשונו ולשתוק, מאשר יצטרך להרבות דברים, אשר לא ימלט מדופי מבלי משים, כמו שכתוב (לעיל י, יט) ברב דברים לא יחדל פשע; חזית איש אץ בדבריו תקוה לכסיל ממנו.

---

6. מהגה"צ ר' אליהו. הוא הרה"ג ר' אליהו לאפיאן ז"ל (העורך).

(כ"ו, כ"א)

(א) אסתר אומרת, ד"ה כהשיג את כרשנא עת אשפה - אומרת אשתו

1) הבלק ממשל (א', י') כועס, יש לו מין יפה מכל האומן וכעסן האומן הוא כנעני אך הוא לא ישראל

2) אינו ממש סובב לי, אמר לו אמו, יבקר ויעמוד דומה לתוכן של יהודים (מיונין אין תמך אפילו מזדיק) ולסוף ובסוף דוכיא עכשיו משפיל נשמך אתכון מאחך ומהלך זו כיעוצת מרעה

3) ובפרט דישה שקושרין לו את פיקדון למשוך משפיל נשמך אתכון מאחך ומהלך זו כיעוצת מרעה

4) אינא דקאשאת ויקח לו למך שנו עשרה שם האחת עבד ושם השניה פילגש

5) למך שהוא המודיעה שקבל מיו למך ולקח לו עשרה נשים ואחת מהנשים שקבל מיו למך ולקח לו עשרה נשים ואחת מהנשים שקבל מיו למך ולקח לו עשרה נשים ואחת מהנשים

6) אחת שמה ולמך מיו פרוכה לפורע ועופה ואילה כשלמים ותבל ושם אחיו יובל הוא אבי כל תופש כנור ועוגב

7) ולנעמה אחיו שם אשה שמורה זו אבל מיו כואבי הפורעי הנולדים מצפה כמו שאומרים תכל שאפשר שיפסד מאור הועפה למשחה

8) ואבל לקוסל ויפא ממנו ל/ סודר מורה

9) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

10) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

11) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

12) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

13) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

14) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

15) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

16) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

17) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

18) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

19) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

20) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

21) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

22) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

23) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

24) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

25) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

26) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

27) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

28) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

29) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

30) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

31) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

32) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

33) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

34) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

35) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

36) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

37) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

38) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

39) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

40) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

41) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

42) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

43) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

44) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

45) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

46) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

47) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

48) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

49) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

50) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

51) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

52) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

53) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

54) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

55) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

56) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

57) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

58) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

59) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

60) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

61) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

62) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

63) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

64) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

65) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

66) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

67) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

68) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

69) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

70) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

71) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

72) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

73) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

74) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

75) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

76) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

77) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

78) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

79) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

80) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

81) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

82) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

83) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

84) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

85) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

86) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

87) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

88) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

89) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

90) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

91) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

92) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

93) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

94) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

95) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

96) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

97) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

98) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

99) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

100) ואבל מעבה את יקב הוא מיו אחר, יפה אבל ומקנה ואינא

רס"ט

פרק כ"ט
(כ"א, כ"ב)

כ"א, המאירי – והוא הערה להזהר בגיפול החומר שלא להשקיעו דמה שיביאהו טבעו לדקישו כי אם יעשה כן אחריתו להיות הוא המושל וי' מסי' מצת הפרישות דהיות האדם מכגיל עצמו לשדוע מאכילה ושתי' הנה אם פ"א יחסרו לו כגילותו יכאב לו ויכגיס מאד ומפני זה נמצא הוא מכניס עצמו בתוקף עמל הסחורה ויגיעת הקנין לשתפי' שלחנו ערוכה ברצונו ומסיר עצמו מן העבודה ומן התורה ומן התפלה מה שהי' נפטר מכל זה לו מתחלתו לא משך עצמו בהנאות אלה

שם – שהוא עדד לאדם למה שצריך האדם – ע' שער העבודה אות כ"ח בכל לדרך בד' יצרך – והנה יצה"ר נברא באדם לעבודת הגוף לרוקנו ולהכשירו שהי' נכון למה שנברא בשדילו כמו השאור שדמיסה לתקנה ולהכשירה שתהי' הלוסה ראוי' למאכל אדם – ובלדד שלא יתן בה יותר מצאי – כן יצה"ר טוב הוא באדם שאמרו ז"ל והנה טוב – זה יצ"ט, מאד זה יצה"ר – שאלמלא יצה"ר לא נשא אדם אשה ולא בנה בית ולא נטע כרם נמצא הלולם בטל – הנה שיצה"ר טוב הוא באדם לקיים הלולם שהוא הדבר שהאדם נברא בשדילו מצת יצה"ר שהגוף נהנה מהם ומתאוה להם והוא מקבל עי' להשתמש בהם לעבודת בוראו – במאכל ובמשתה תהי' כונתו – להשתמש לקיום נפשו, ולעזג השדתות והמועדים ונמצא עובד את בוראו – אבל צריך להשמר נפשו מאד מן המותרות שאם יותר בהם פיגול יהי' לא יכלה – והוא עובר על מ"ע קדושים תהיו וטעם הדבר כי הוא המשיל יצה"ר עליו להמשך אחר תאותו

כ"ב הגר"א כמו שפירשנו למעלה – כי לא יבוא קטרוג למעלה רק בעת שנמצא מחלוקת כאן

שם כב בלדירות – עו' במאירי – כי יביאהו לנקום ולנטור להכות ולהרוג, ולמסור חבירו למלכות

כ"ד הגר"א כמצו' מפרש תחטא לשון חסרון

83

פרק כ"ט

(כ"ה -

כ"ה - המאירי - מניעת הצדקות ומעשים טובים שהוא חרב לעצמו אם אעשה
כו"ק היאך אסתפק בלשאר לו - יתן מוקש לנפש שנה ימנעהו מן הפועל הטוב
ודוטח בד' לא יבאע ולא ייכא ויתמיד בפעולות הטובות - ע' רש"י סוטה מ"ח
מאמינים בהקב"ה לוותר ממונם לנוי היכור מצוה ולצדקה ולהוצאת שבתות ויוט
ועי משכ פרשת דהר תש"מ - והנכרת בדרי משנת ר' אהרן אצל יעקב אבינו (1)

שם הכי החרבה שיחרב מן האדם היא חטא נפש ונותן מוקש ומעברת
הנוב ומקרבת הצרה עליו כי ראוי לאדם שלא יחרב מצרוע קוד ויכין
יכאת לבו בשם ודוטח בד' ישועב מן הצרה בשכר הבטחון אעפי שהיתה
הצרה כאוי לבוא עליו - ועי פנים יפות בשלח ב"ה כי קרוב - ב' לו לא איכא
מה יעשה לו אדם שנהו תנאי אם יבטח בד' ולא ייכא - ממילא מה ילשה לו אדם
והארכתי בדברי הנכ"ח דסגולת אין עוד מלבדו - ומעשה בהגריל

ילקוט מעם לועז

כו' מוסר אדק - כשיש בקשה מן המושל הולכים אצלו רבים כי מיד אינו מרחב מנ
לכם לו כן הפנה מהש"ת כל יחיד פונה אליו יתי' בלת לכתו

① שמור על פכים קטנים - ולאיבף גיסא פיזר כל מה שכבר אצל לין
לקנות חלקו של עשו המערה

כ"א

פרק ו
(א - ו)

א - המאכל - הלוקח מנכס אחר אין רשאי לקח ממנו עליו כולן אלו
כולן צריכין סיבתן ולשמן

ב - הגלא דמה שהדיא הלוותא דין - דה"ט הדברים שהרואה הלוותא דיין
הדיא גבי הכופה לכלי ישראל וכדכתיב להדיון ירומך הדברים
והביאו כאן לך ונתן דשאלה - כאחד מפרש כאן דמה הגלא על ישראל שעשה עבודה (2
שם - הם שאר ב' סלעים - אלו ניתן להאמר בכל מה שעשה עשה דאמרינן אלו
תובעים ומתחייבים בכל כלל וא' יהבינן יבוא (קלא בה דפסוק) ומה' אמונה
דוקא דקאי על המוציא תמן ישראל תמן הוון שקבל שלה דלי הפסד היא תמן
הישראל שמוכ דאל הדיא - תלמה ואל הוא מתן תורה שמוא ידעת השקולות
שקבל שלם מאותה האור הדיא שמוכ דאל הדיא דאל שהפיר תלמה ואל
אל ישוב הכלה לשם כאן שמוכ קשרת אל יבוא ב' היא אובדן היא דומין
נזקות שקבל שלה דשפוי מאותה האור שהוי דומה דבבא עשה מן הדבר
ואלו אבל בעלי הישאה של פסח הוי דקבילת מן סלע
שם שאל הדמלו לעזר המשכן - א דפוי על שפוי שעשיו את הדעלי נסרלקו הוון ואל
לא מצאו אל שהדמלו לעשות המשכן ומשה יהב דומה ומתחא ומה ליקבל משה
ובאה על מלאכת המשכן נשם הוי דיא שאשכו ומוק ומוק הדיאו אל בעזה בשקל
דקבל ב' ימים הדבוי שאשפי, ודיב דשפי נעלו כל תכן לב. ממשה את הכסף
ודבוי הדמלו לעשות ואל תצמן יהן כשלה ולכך אלו יעשיו סוכות דלו דשאכו
שם ומוא נשלה ב' יסודות - אלו כוללת שלשו תיקונים דהב' יסודות

① שם - אלה הפקודים - כאחד אמור שמוא אינו הפקד - ומאחת הא אין לקדר שאין
ה' ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩ ⑪ ⑫ ⑬ ⑭ ⑮ ⑯ ⑰ ⑱ ⑲ ⑳ ㉑ ㉒ ㉓ ㉔ ㉕ ㉖ ㉗ ㉘ ㉙ ㉚ ㉛ ㉜ ㉝ ㉞ ㉟ ㊱ ㊲ ㊳ ㊴ ㊵ ㊶ ㊷ ㊸ ㊹ ㊺ ㊻ ㊼ ㊽ ㊾ ㊿

שלו וא שם הגדר יותם על המוקד כך שאר מקלה כי יוצ אכלך שאין אות מאות

1) מעלה שהוא הת"ח שיש בו ניצוץ של משה רבינו - ומ' צדר נורא בחומש
הגר"א שמות (לב, ז) וז"ל כמו שניצוצי השמש שופעים ביעה וכוכבים
כן בכל דור מאיר ניצוץ א' ממשה רבינו לחד בדור והוא שופע אורו
לכל הת"ח שבדור וכל חדושי תורה שמתחדש בעולם הוא ע"י השפעת אורו
של משה רבינו - וכל דור שאין בו הארת משה רבינו אינו נכלל בחשבון ל'
צורות וזהו אריכת הגלות בעו"ה שאינו מוצא בעי להתגלגל

2) שנא' נצבו כמו נד נוצלים והיו יוצאים מהם מים מתקין ומ' ביאורים
ויצאו לחם כדי מים מתקים

3) ע' רמב"ן בהקדמתו עה"ת חמשים שערי בינה נברא בעולם וכלם נמסרו למשה
חוץ מא' - יאמר כי בבריאת העולם ל' שערים של בינה כאילו נאמר
שיהי' בבריאת הפומס שער בינה א' בתולדתו ובחו ובבריאת צמח האפמה
שער בינה א' - ויעלה אחר זה לבריאת בעלי הנפש המדברת שיתחוון סוד
הנפש ויצע מהותה ובחה - וכל הנמסר למשה רבינו בשערי הבינה הכל
נכתב בתורה בפירוש או ברמיזה, בתיבות או בגימט ריאות
או בצורת האותיות, או בקוצי האותיות, או בכתריהם
ושלמה המלך שנתן לו האלקים החכמה והמדע הכל מן התורה הי' לו

4) ולכן סיד ובלה בה ע"ש בפי' הגר"א על אבות בסיד קאי על ימי השיבה, ובלה - אפי'
בשעת מיתה ובא עוסק בתורה זאת התורה אדם כי ימות באהל

5) שהוא מגן לכל יכשלו בשאר המצות - כמדו' בחם שאדם אינו מקיים המצות
משום שיש לו חשבונות (הפסד מצוה כנגד שכרה) ומ' מדת הבטחון לא ישבה
שום חשבון

6) והיא לא אמרה כן אלא אמר אלקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמותון
כיון שבאה אותה עובדת לפני הנחש נטלה ובחפה אותה עליו - אל הא
לא מיתת כמה פלא מיתת במקרה כך לא מיתת במיכל

פרק ל
(ט - ט"ז)

כ"ד

צ' וכ"ב להם הדקשה הגאת ב"ע דכונתו
ט הגר"א - שלא תמן - ע' פי' הגר"א רות (א, י"ט) אך טוב ומסד ירדפוני
כל ימי חיי - כשיהי' לאדם תמיד אך טוב דאמת הוא רדיפה כי דדרכת
הטוב ידעט ביוצרו ויקטין בטחונו אליו כמ"ש וישמן ישורון וידעט ואדרדה
שטוב לו לאדם שיהי' לו קצת יסורין דצה הלולם כי הם יקרבו אותו לעבודתו

שם התורה שהוא לומד הוא ריק ואין בו ממש - ע' אור ישראל כ"ב (ל"ז) כי
בלא יכאת פ' ושלימות המדות יוכל להיות נאחז בכמה קלקולים ומרשולות
כי כמה נגיעות מדרכי המדות יוכלו לשחד את שכלו ולהטותו עקלקלות
והכי הוא בודה תורה חדשה מלבו והוא הירוס ישרי הדת - בכל הזמן
שיעמול האדם - הוא רק ליצר ולהשיג רצון פ' יתש כי כל התורה הוא חכמתו

שם והמין - אגור הי' צריך להתפלל ע"ז ונם אנו צריכין להתפלל ע"ז שלא נגיע
לריק ולא נלד להחלה
י - ט"ו - ע אלהרת הרים מאמר קידוש השם ה. ד"ה ואומר עד צ. ונמן
י"א - הגר"א הפי' הראשון אינו מובן לעניד

I
ט"ו הגר"א שתי דנות - ע' ע"ז י"ז שצועקות מגיהנם על רוב יסורי גיהנם - ואומרות
בעוה"ב הד הד ומאי ניהו המינות והרשות - ופרשו המינות צועקת הרא תקרובות אל ע"ז
והרשות צועקת הרא ממון ובארן למלך - וכמדו אליבא דהגר"א יש ב' חלקים
בגיהנם ולכ"א יש ג' מצורות הד הד - ומש"כ כי הם כפולים כמדו דיש לכ"א
גיהנם בפ"ע

והנה דהגה אל (1) משמע שהגאון מפרש שיש ד' דינים קשים (בגיהנם) פתיחת שאול
ונשיבת רוח (אולי בהרוח נעצר דרחם) מים הרדה ואש השורל
דפי' השני מפרש דדרים המכלים דעולם - אש ועפר (אינו מובן הכליון של עפר, ועוד
אינו מובן מצוע עפר אינו מפסיד אלא אחר שהלכו דדרים המהוים

ט"ז - הדברים אינם מובנים לעניד ועיע ד' אורי אגדות של הגר"א דרכות ט"ו

① והנה משמע שהפסוקים אירו מהעונשים הבאים על האדם - והשתי בנות
היינו ב' עונשים הנזכרים כאן ובפסוק י"ז מהעונשים הבאים
מהנשר והעורב

מצודת דוד

I דימה דור הקדר לעלוקה כי מוצצת ושואפת כל הדריות אליה
כדרך העלוקה המוצצת את הדם - שתי בנות הם ג"ע וגיהנם
הגן עדן אומרת תן לי צדיקים והגיהנם אומרת תן לי רשעים והוא עתן
מלילה כאילו יאמר אל יחשוב הצדיק כי יצר לו המקום בגן עדן ואל
יחשוב הרשע אשר הגיהנם כדר נתמלא מפה אל פה ולא ימצא לו מקום
כי לא כן הוא כי כל א' מתאוות עוד על האנשים כי המה רחבת מקום
וכ"א ידיא על מקומו הכאוי לו - שלשה הנה עם כי שלש הנה המשפטים הנראים
אשר לא תשדענה מלשפט ולא יקוצו דמשפט עם כל זה יש עוד אחריהם הרדיעית אשר
תקח עוד משפט ומרדת מיני היסורים שהם לא יאמרו דו לנו לעשות המשפט כי לו ירפו יבוהם ממנה
אשר ימותו דחורים, אין צעוצאיהם לעיניהם
שאול הוא משפט ועונש הקדר אשר לא תשדע מפגרים מתים ועצר רחם
נעצרה רחם האשה ולא תוליד בנים והמה הולכים ערירים ארץ לא
שלה מים - רדות פעמים ירד הגשם דשיעור מועט ואין בו דו להשדיע
צמאת הארץ ובני אדם כלים דרעב - והנה ג' המשפטים ההנה
מתמידות ולא יאמרו דו - ואש - אחר מות האדם נשפט הוא בהרדה מיני
אש הגיהנם והיא שורפת והולכת תמיד כי לא תכבה

פרק ל
(י"ג - כ"ח)

(רע"ג)

י"ג - לא פי' הגר"א ודהגה אות 92 - והר' יקי' ני' בדהגה מפרש שאינו מקיים אותם
מצות או מפני אכזריות או מפני רחמנות ומשיה המנש דא מצה כוגד
מצה, אבל דפי' הגר"א יאפל שמקיים אותם המצות רק מלמד ומרגה אותם
והמין שלא הכיר החשיבות של האכזריות לא הי' רואה צורך האכזריות
ינקר לי' אכזר, ושלא הי' רואה צורך הרחמנות ינקר לי' רחמן (1) דיתר דיאור

(4) פי' הגר"א
י"ט - כמדו כונתו בדגי' כאשונות יש דמינה של (כ"ג, ה) התעלם עיניך בו ואינו (3)
והנה מה שקורא ת"ח נחש - כמדו שצריך לקח נקמה על תורה (2) ביליי' כשמשמין
אותו ונהו תורה שרעם אולי בזמן ברש - ומוזות התורה אמר אגור שלא בי
ששכחן אלא שאינו ילדין

כ, כמדו דין מעשה הגבר ודין מעשה הלקדה נפלאים - ולי' משלי ג.ב

כ"ג - הגר"א על גומא דלא טיט הלח - וכי יגדל צמח האחו דלא מים

שם דהגה 80 ושנואה הוא שמשה מעשים טובים רק לשם גאוה - ולי' מס' מצת
הטהרה פט"ג - יש טהרת המחשבה דמעשים הטובים הקרובים לדורא יתרי
שלא יתרחקו ממנו ולא יהיו משל יצר - הרע מכולם הוא שאינו עובד
לשם עבודה כלל אלא לרמות בני האדם ולהרויח כבוד או ממון ונהו שאמרו
בו נוח לו שנהפכה שליתו על פניו ועליו אמר הנביא ונהי כטמא כלנו
וכדגד עדים כל צדקותינו (דגד מאוס)

שם ומחשבה הם שתים גאוה ופניות - צרור - צררי נקלה, ומעשה שמשה מעשים רעים

השפן HYRAX, SYRIAN CONEY / ת"צ - מאוסל ומקובל תת פש
לשון תפישה ולכידה

(1) ר' יוסף כורכי אומר סד"ט (קיט,ו) דוקא מי שמוצא אכסניא עליו
יפתח ולכאורה הדיבה יותר מי שמצא פעם בחודש ולפי הקל' מפרשים
שם שאין מקיף כיוצא אלא לעשה אכסניא לעניין דהוסף אכסניו משיכל
רמי שאתך כתולעת אינן מקיף מצות תקון אופן המוקף יפה, אלא
בהופך בתולי - אלא כפי שבודאי דפנים אפילו יפחות אלא
שאינך בהתולעת וכאום ויתקבל ואפי מי שמוצא אכסניו - בקון מי שאינך
יודע ואומרים שאינך מצד הכתוב מיוחס קשה ושאינו כי תמצא אלו
ומכל מקום כאן שמי שאינו על מצד בכתולעת ואפי אין לו
שיעשה להופכו את הלון ואמרו יאכלוה לו לך מאחר מי שאינו על
כתפיה של אכסניא ויפתח הופכו אכסניו אי אפשר - אלא בהכסניא יש שקולו
(2) ור' יוסי אומר שם בשם לוקח וז' מאחר - אי על מ"ד מצוי
(3) ע' עיכורין (ג"ב) כת אשר אמר אלי כי אבינדב בקיבוצא לשבתם ופרשי
כשוקר, בכיוצא לאכה כתו אומא, ובשמוד אבינדב אוכל ומאוכל מלוא
(4) כן בשאלן מסיימין בהסכמא ומתני האמת מיד שהתין בראשונה!
וכאן מפרש איזהו בדק לשון מלוקה - ומקום משכב בדברים ועם קאי על מדה
שבעים בחמן שהתיוב נקיטה על כיוב הדומים ולא על כיוב עצמו כתב אלמן
ומקום אם שאומרים ולא- אלא לעיל מאמין אינא פס. שקא על מדה
שקיפה בדפנין שהסת בי ישראל ש זכות כי משכא שיפא אלין פיזמא בתולה
ואין לוקח של מוכרי בדברי לוקח ומדת רשעואי כדא עשו ואמרו
וכאשר מסורה עשו אחת בפיזה לסוב על חלק מוכרו - הכוונה כאפי אלמ
על הראשון שפט על הוא - ומאחר שקטא ש ומחזה אלי ש (שיוב יא,
ומכל מקום אין לו מהקשרא תיפלין אל הוא פיזון אלין עשו
ומפני שהן כתוב אל הוא שהוא עשה אחרי - הכוונה אלי ש (שיוב יא,
שאינו מחוייב לעשו אחת בפיזה לסוב על חלק מוכרו - הכוונה כאפי אלמ
וכאשר מסורה עשו אחת בפיזה לסוב על חלק מוכרו - הכוונה כאפי אלמ

① לשבת בתוכם מי שיש לו אוזן שומעת תוכחת חיים (ועי מצוצות
התוכחה המשיאה חיים - כי גם אם לא ירחב לבו להשיג אל
החכמה - אחרי שישכל בדברי תוכחות וחפלי לשמעם - יגיע בכאן למעלה
נכבדת

ועי פי' הגב"א (ל, כ"ד, כ"ו) ארבעה הם קטני ארץ והמה חכמים מחכמים
ובהגה בזו ד' עמי הארצים שצוכים עי' תלמיד חכם
שפנים עם לא עצום וישימו בסלע ביתם - שפנים שהם אינם בעלי מצות
אעפ"כ וישימו בסלע ביתם שהם יושבים תמיד בבית המדרש ושומעים (מעוניו שהשפן אזנים גדול)
כשלומדים תורה וכמו שנא אוזן שומעת וזהו ההולך ואינו עושה - משמע
שיש עתן לשמוע ד"ת אעפ"י שאינו מקיים - ועי אשרת ר' יהושע בן
חנני' אשרי יולדתו (ואיתא בירושלמי פ"ט דיבמות) רבי דוסא בן
הרכינס אמר צבור אני שהיתה אמו מולכת עריסתו לבית הכנסת
בשביל שיתדבקו אזניו בד"ת - ועי במס' אשרת בבלי ירושלמי לב,
שני רבותינו מצילין תיק הספר עם הספר מפני הדליקה וכי ד"ת
כתשים בו אלא בשביל שהוא דרך לספר צבה להנצל עמו - אשריהם
לצדיקים ולצודקיהם

שם בקרב חכמים תלין - לבל יעזור על מצות ל"ת - ע' דרכת פרלי פרשת ויצא
כהיום אשר הפרולי מרובה מכל צד ומי שאינו לומד בישיבה מצדו מסוכן מאד
ועלול שלא ישאר אצלו חו' אפ"ה משהו מיהדות - ובמצב פרוע ומסוכן
כזה הרי אפי' אילו יבע בכור שחו' לא יצלית בתורה בישיבה היתה
החובה להיות בכל ימי הנערות בתוך כותלי ביהמ"ד למען הנצל מפגעי הזמן
ונמצא שהיצאה מהסביבה זהו כדר תכלית לעצמו

שם - עי' במשיב נפש על רות (ע' פ"ה הנה) תל כי אלך שתטרית לילך ולקיים כל
כמ"ת מ"ע ובאשר תלינו אלין הוא לומר שתשב בטל ותהי' נזהרת שלא לעבור על
שס"ה ל"ת כי לשון לינה מורה על שביתה ובטול

HP Officejet 4630 e-All-in-One Printer

Fax Log for

Jan 26 2015 6:18PM

NOTE: Blocked calls are not displayed on this report.

For more information, see Junk Fax Report and the Caller ID Report.

Last Transaction

Date	Time	Type	Station ID Caller ID	Duration	Pages	Result
Jan 26	6:16PM	Received		0:00	1	Error 244*

* A communication error occurred during the fax transmission. If you're sending, try again and/or call to make sure the recipient's fax machine is ready to receive faxes. If you're receiving, contact the initiator and ask them to send the document again.

[illegible] בגמרא דעקעין בגימוד החכמים, שגם ביו"ט באים לבהמ"ד ללמוד, ולכן א"ל תלמידיך אנחנו וכו', ומה חידוש ימצא בין החכמים אשר אתה לא תדעהו, והשיב להם אעפ"כ וכו' פירוש אפילו לפי הבנתכם שחשבתם שאני שואל על לימוד שהיה ביום זה בבהמ"ד אצל החכמים, אין מדרש בלא חידוש, ולא כאשר אמרתם דלא ימצא דבר שיהיה חידוש אצלי, אמנם אני מעיקרא לא על לימוד שהיה יום זה בבהמ"ד כאן שאלתי, אלא כך הוא כונתי בשאלתי על דרשה שדרש הנשיא ביום הידוע, וכך אני שואל, דרשת שבת זו הידועה של מי היתה, והשיבו של ראב"ע היתה, שזה הדבר היה אחר שהושיבו לראב"ע נשיא, ועשו פשרה ביניהם בענין הדרשה כנז' בגמרא דברכות. וג"ל נקיט לשון זה שבת של מי, כי הוא מדבר על שבת שובה שהוא בתוך עשרת ימי תשובה, שבהם מתגלה אור הבינה הנקראת מי, בסוד מי יעמוד, כי היא סוד תשובה עלאה כידוע, לכן א"ל שבת של מי היתה, ר"ל שבת זה שאני שואל עליו הוא שבת של מי, שהוא בתוך עשרת ימי תשובה, ועל זה השבת של מי אני שואל של מי היתה כלומר מי היה הדרשן ר"ג או ראב"ע, והשיבו לו שבת של ראב"ע היתה:

וחזר ושאל במה היתה הגדה היום ההוא, דגם בזמן הראשונים היה מנהגם בדרשה כמנהג של עתה בזה"ז, שהדרשן פותח תחלה בפסוק אחד מהפרשה של אותו שבת, ואח"כ אומר הדרשה, וגם דורש על אותו הפסוק שפתח בו, וזה הפסוק קורין אותו עתה בשם נושא, ולכן אמר במה היתה הגדה היום ההוא, כלומר באיזה פסוק עשה הפתיחה של הדרשה, והשיבו לו בפסוק פרשת הקהל את העם, ומירא תם מכח מעשה שהיה נתירא לומר מעצמם שכו"כ דרש בו, והמתינו עד שהוא שאל אותם מה שדרש בה:

שם נשים באים לשמוע טף למה באים. קשא ממ"נ אם נשים מבינים הדרשה, נמצא הם בכלל האנשים שבאין ללמוד, ואם אינם מבינים א"כ גם על הנשים יש לשאול למה באים, דשמיעה בלי הבנה מה תועלת יש בה. וג"ל בס"ד דשמיעה לנשים אע"פ שאינם מבינים הדברים יש להם בה תועלת, דאיתא בזוה"ק פרשת שלח לך, שראה אותו צדיק היכלות בג"ע שיושבים שם הנשים דוקא, ושם משתדלין הנשים בפקודי אורייתא ובטעמייהו, וחקרנו שם מנין לנשים בג"ע השגה בעסק התורה, מאחר שבעוה"ז אין עוסקים בתורה כלל. וביארנו שם, כי בהיותם בעוה"ז ששומעין דברי תורה מאנשים הלומדין או מחכם הדורש בציבור, אע"פ שאין מבינים נשמתם קולטת אותם דברי תורה, ואז בכח אותה הקליטה שקלטה נפשם, אז כשילכו לג"ע ששם נפשם מתלבשת בגוף רוחני בדיוקנא דהוו בהאי עלמא כנז', אז יתעורר כח אותה הקליטה בד"ת בנפשם, ויעסקו בד"ת בג"ע, ונמצא השמועה בד"ת בעוה"ז אע"פ שאין מבינים בדברים יש בה תועלת, שתקלוט הנפש אותם דברי תורה, וכשיהיו בג"ע יצאו אותם דברי תורה מן הכח לפועל, וילמדו שם בד"ת לימוד גלוי, וכל זה התועלת היא בנשים שמטים אזנם לד"ת ששומעין בעוה"ז, אך הטף הבאים לדרשה אין מטין אוזן לד"ת, אלא דעתם ולבם פונה לדברים חיצונים, כאשר יזדמן בראייתם שרואין בהיותם שם, ועי"כ אין נפשם קולטת מד"ת כלום, ולכן שואל למה באים, ואמר ליתן שכר למביאהם:

ובזה יובן בס"ד לתרץ דקדוק אחר במאמר זה, כמ"ש רבי יהושע מרגלית אחת היתה לי בידכם, דמשמע יש בדרשה זו דבר הנוגע אליו, וקשא מה שייכות יש לרבי יהושע בדרשא זו, דקאמר היתה לי, דהגרסא בעין יעקב שהיא גרסא דתלמוד כ"י גרים לי, ואפילו לספרים דלא גרסי לי, ג"כ קשא דמשמע שראה בדבר זה דבר חידוש שרחה בו נחת רוח ושמח בו. ולפי האמור ניחא, דהא איתא במשנה דאבות בשבח תלמידים של ריב"ז, שאמר על רבי יהושע אשרי יולדתו, ופירש רבינו עובדיה הכונה דמיום שנולד לא הוציאתו אמו מבית המדרש, כדי שלא יכנסו באזניו אלא דברי תורה, ע"ש, וקשא מה תועלת הגיע לרבי יהושע מאותם דברי תורה שנכנסו באזניו אחר שנולד, דעודנו קטן הרבה ואינו מרגיש בשום דבר, וראוי לומר בחנם טרחה אמו להביא עריסתו לבהמ"ד מעת שנולד, אך כפי הדרשא זו שדרש ראב"ע דנשים באים לשמוע דיש להם תועלת, דאע"פ שאינם מבינים בדברים עכ"ז כיון דד"ת נכנסים באזנם נשמתם קולטת הדברים הקדושים, ורק הטף שמפנים דעתם בדברים חיצונים אין להם תועלת זו של קליטה, על כן נמצא גם ריב"ח כשהיה בבהמ"ד אחר שנולד, היה לו תועלת מאותם דברי תורה שנכנסו באזניו שקלטה אותם נשמתו, יען כי הוא באותו זמן לא היה לו הרגשה בדברים חיצונים, כי מצד גופו אין לו הרגשה בשום דבר, ולכך נפשו ודאי קולטת, דאינו כמו הטף שיש בהם דעת שלבם פונה אנה ואנה. ולכן א"ל ריב"ח מרגלית אחת היתה לי בידכם, דדרשה זו של ראב"ע נוגעת לי. וגם לספרים דלא גרסי לי, ג"כ יבא נכון, דהשביח דרשתו וקראה מרגלית, ושמח בה מפני שנוגעת אליו, דבזה נודע שיפה עשתה אמו בדבר זה ולא טרחה בחנם, אלא היה לו תועלת בודאי ממה שנכנסו ד"ת באזניו, אע"פ שלא היה לו עדיין שום הרגשה מצד גופו. ובני ידידי כה"ר יעקב נר"ו פירש, אנשים באים ללמוד הלכות ודרשות וטעמי תורה, נשים שאין להם השגה בזה הלימוד באים לשמוע דברי מוסר ויראה, שעל זה לא יפול לשון לימוד אלא שמיעה, עכ"ד נר"ו:

שם כדי ליתן שכר למביאהן. נ"ל דרך הלצה כיון דהבאים רבים, ודחיק להם המקום, ודאי המביא את בנו הקטן מוכרח שיושיבו בחיקו, שאין מקום פנוי, וא"כ האבות נדחקים מאד שיש להם צער בישיבתם שהיא בדוחק, וגם בניהם בחיקם, ולכן יש להם שכר יותר דלפום צערא אגרא, וכן אמרו בגמרא איגרא דכלה דוחקא:

שם אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת. י"ל מה שייכות יש לדרשה זו בדרשה של פרשת הקהל, שמדבר באסיפת אנשים ונשים וטף. וג"ל בס"ד דכתבו התוס' ז"ל בשם המדרש בדרשה זו דחטיבה, שהקב"ה מעיד על ישראל שהם גוי אחד, וישראל מעידין ה' אחד. וידוע מ"ש בגמרא דכתובות זה אומר חבירי כהן וזה אומר חבירי כהן אין נאמנים, דחיישינן לגומלין, ואם אחד מהם כלי אומנתו בידו נאמנין, ופירשו התוספות שם בדף כ"ה, כלומר שיש בידו כלי גללים וכלי אדמה להרחקת הטומאה, דאז מנכרא מלתא ואין צריך לעדות חבירו כ"כ ע"ש. והנה נודע שהתורה מבדלת את ישראל מן העמים, ועושה אותם גוי אחד, כי ידוע עכו"ם שעסק בתורה חייב מיתה, ולכן כשישראל עוסקים בתורה ניכרים שהם אחד, ונמצא בהיותם עוסקים בתורה חשיב כלי אומנתם בידם, ולכן אחר שדרש בפרשת הקהל המדברת באסיפת כל ישראל יחד בעסק התורה, דחשיב בזה כלי אומנתם בידם, אז דרש דרשה זו דחטיבה אחת, שישראל מעידין בזה על הקב"ה, וכן הקב"ה מעיד על ישראל, דעדות זו שרירה וקיימת, וליכא טענה דגומלין ח"ו, כיון דישראל כלי אומנתם בידם, שהם נאספים תמיד לעסוק בתורה, שזהו כלי אומנתם, שבה נבדלים ונעשים גוי אחד:

שם פתח ודרש דברי חכמים כדרבונות וכו'. נ"ל בס"ד נקיט ארבעה דברים דרבונות מסמרות ונטיעות ואסופות, כנגד ד' חלקים פרד"ס שיש בתורה. או יובן כנגד ארבעה חלוקות שהאדם מתחכם מצדם, הא' מרבו,

והב'

כ"ב

פרק ו

(כה - כט)

הלכא כה - כו מלך ואין עושה כאן אלא - ע"מ שכותב המעלה
ראוהו המלכים וינשקו רגיהם את שאין לפני למוד הוא על פרקין
עיש ואין משיב קטן; - ומקום משנה שאם שאין עושה משהו עשה
מפני שאין לו שכר לף ע"ב - או מפני שאמרו שה ואין דרכין יונק
שאין מתיב אחרי המלאך ירושלים אלו כשיראו שלדך שאתה "עושה" אותן
ואין מלכות יפארך יש אומר (כמו פתי וכפיון יומם) כי זאת המשנה
פרק לרבות שהוא ינוע ואל ישקוט יום ולילה שאמר משלי יופך לרשעים
וכן אלושיך ירפלו אלקי לפרך ובמשנתם לרבות נפש
ואין דבר הלכה יש אחרי הלימוד ומתוספת הלף פרקיך כי, אף שאם
ושמכון את כי המשפה הבאר אשר אתם אוהב אחרי לרשעה - למד אף
מצוה הכי, ביבי מפקם ישרה - עשה ואל למד
שף - כי, אף מי, ביקומאך הי, הגיע מפרכין אלי ירשו מלך אין לו ומלה
אי, בהכתב הי, לעשה רצוסף יותר לילה
כמקה בוו כוה שהכין אי, גיע - ואושה פרקיפ ומף דעלו משרע - משרע
שמא לב יף בהלף
ושמע מאיב תוכה מפן - כאבן כה יותר מתשפיף - אלי מהלה בוו משרע

כ"ג - שבדרך כף - כאבן ספוים מלאון דפסוק ילא כוונ דפסוק עבמים דרוצה
אלוהו יף קדא בלעשה אף ו. המאף לרבא אחרון לכל הקדכאים לכן אמר
הקלה או כל הקדכאים שאינן תלוי מתשלים דנוף המאף כי פלרוך מיומם
אל הארי - וכאבן שלו ל' פאיי הכאשלים יש לכל א השלוה אלו הכל ל
מלעשה אלף - ואולי כאן יכי לעתוך השלוה אלו אלי מכדיו אלקיף שאין עושין
עצין שם כא לו אי, ליומך מאוכה
ש"ך - הלא נאך מצוה - ואולי צה מאוים לזכרו מלוי אוי"ת סי א ואמר פלוני כשרוי (2)
יב - כשו אף נעלם עי, פרכף שאכפף סופף ישלשו ספקוניך לרכף ואפי נבואה ון
אף נבלא עשוף עי, פרכו לבנים ולשאול ספקוניך לרכף ואפי נבואה ון פיך
כשהם בלא יבו סופף שהרא מלוי נאך שאר שאל שאל מאלי עי פיך
ומשה - אות נלו שאלו ל מפי סופף כשאלוך פרכו מלכה הוא יבא לפני
ואל נבלא יבוא עי פרכו לבנים ולשאול ספקוניך לרכף ואפי נבואה ון פיך
כשהם בלא יבו סופף שהרא מלוי נאך שאר שאל שאל מאלי עי פיך
יב - כשו אף נעלם עי, פרכף שאכפף סופף ישלשו ספקוניך לרכף ואפי נבואה ון
שף - הלא נאך מצוה - ואולי צה מאוים לזכרו מלוי אוי"ת סי א ואמר פלוני כשרוי (2)
עצין שם כא לו אי, ליומך מאוכה
ראוהו המלכים וינשקו רגיהם את שאין לפני למוד הוא על פרקין
הלכא כה - כו מלך ואין עושה כאן אלא - ע"מ שכותב המעלה
עיש ואין משיב קטן; - ומקום משנה שאם שאין עושה משהו עשה
מפני שאין לו שכר לף ע"ב - או מפני שאמרו שה ואין דרכין יונק
שאין מתיב אחרי המלאך ירושלים אלו כשיראו שלדך שאתה "עושה" אותן
ואין מלכות יפארך יש אומר (כמו פתי וכפיון יומם) כי זאת המשנה
פרק לרבות שהוא ינוע ואל ישקוט יום ולילה שאמר משלי יופך לרשעים
וכן אלושיך ירפלו אלקי לפרך ובמשנתם לרבות נפש
ואין דבר הלכה יש אחרי הלימוד ומתוספת הלף פרקיך כי, אף שאם
ושמכון את כי המשפה הבאר אשר אתם אוהב אחרי לרשעה - למד אף
מצוה הכי, ביבי מפקם ישרה - עשה ואל למד
שף - כי, אף מי, ביקומאך הי, הגיע מפרכין אלי ירשו מלך אין לו ומלה
אי, בהכתב הי, לעשה רצוסף יותר לילה
כמקה בוו כוה שהכין אי, גיע - ואושה פרקיפ ומף דעלו משרע - משרע
שמא לב יף בהלף
ושמע מאיב תוכה מפן - כאבן כה יותר מתשפיף - אלי מהלה בוו משרע

כ"ג - שבדרך כף - כאבן ספוים מלאון דפסוק ילא כוונ דפסוק עבמים דרוצה
אלוהו יף קדא בלעשה אף ו. המאף לרבא אחרון לכל הקדכאים לכן אמר
הקלה או כל הקדכאים שאינן תלוי מתשלים דנוף המאף כי פלרוך מיומם
אל הארי - וכאבן שלו ל' פאיי הכאשלים יש לכל א השלוה אלו הכל ל
מלעשה אלף - ואולי כאן יכי לעתוך השלוה אלו אלי מכדיו אלקיף שאין עושין
עצין שם כא לו אי, ליומך מאוכה

① כנגד הלב (ואלו זהו התאוני והכעסני

② ועי נה"ת שער ד' סוף פרק י"ח - דכל מאן דאשתדל דאורייתא לא דהיל מעלאי
ותתאי ולא דהיל מערעורין דישון דעלמא - וכד איהו אשתדל דפולחנא
דמארי' ולעי דאורייתא כמה נטורין צמיני לקדלו לנטרא לו
והנה איתא דפרשת שופטים (כ, י"ט) כי תצור אל עיר ימים רדים להלחם עליו
לתפשה לא תשחית את עצה לנדות עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא
תכרות כי האדם עץ השדה לבא מפניך המצור - ועי דאמונה והשגחה גו
ובנה"ת סוף פרק י"ט - ומפרש (וצ"ל הגרא) דצוהר דלק דל רב שמצהיר הקדה למדה"ד
המקטרג - ימים רדים הן ג' ימים הידועים היינו רה ויוהכ ונקראים רדים על
שהם של צער - וצ"ל נה"ת - דאפי' דצימנא דדינא תליא דעלמא ואיתיהב רשו
לחבלא - תא ואפקיד לך על בני דיתי לא תשחית את עצה דא ת"ח דאהו
דמתא - דאיהו אילנא דחי - לנדות עליו גרזן לנדתא עלי' דינא

אמר רבי שמואל בר נחמני: מאי דכתיב: **אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה?** כל המנבל עצמו על דברי תורה – סופו להתנשא; ואם זמם – יד לפה[5].

גמרא

אמר רבי יהושע בן לוי: מתוך צרה – רווחה. מתוך אפילה – אורה. מתוך נבולן של צדיקים – רוממותן. וכן הוא אומר: **אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה.** חנניה, מישאל ועזריה, מתוך נבולן רוממותן, שנאמר (דניאל ג, כא): באדין גבריא אלך כפתו בסרבליהון פטשיהון וכרבלתהון ולבושיהון ורמיו לגוא אתון נורא יקדתא, ונתרוממו, שנאמר (שם שם, ל): באדין מלכא הצלח לשדרך מישך ועבד נגו במדינת בבל. ודניאל הושלך לגוב אריותא ונתרומם, שנאמר (שם ו, כט): ודניאל דנה הצלח במלכות דריוש ובמלכות כורש פרסאה. מרדכי – כתיב (אסתר ד, א): וילבש שק ואפר, ונתרומם, דכתיב (שם ח, טו): ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות. ויוסף – ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו (תהלים קה, יח), ונתרומם, שנאמר (בראשית מב, ו): ויוסף הוא השליט על הארץ.

מדרש תנחומא

רבי עקיבא אומר: מי גרם לך להתנבל בדברי תורה? ע"י שנשאת עצמך בהם. רבינו הוה עבר על סימוניא; יצאו אנשי סימוניא לקראתו. א"ל: רבינו, תן לנו אדם שיהא מקרא אותנו, ומשנה אותנו ודן את דיננו. נתן להם לוי בר סיסי. עשו לו בימה גדולה, והושיבו אותו למעלה הימנה, ונתעלמו דברים ממנו. שאלו אותו שלש שאלות: גדמית במה היא חולצת? ולא השיבן. רקקה דם, מהו? לא השיבן. אמרי: דילמא לית הוא בר אולפן. דילמא בר אגדה הוא, נשאליניה בקראי. אמרו ליה: מהו דכתיב (דניאל י, כא): הרשום בכתב אמת – אם אמת, למה רשום? ואם רשום, למה אמת? ולא השיבן. כיון שראה שצרתו צרה, השכים בבקר והלך לו אצל רבינו. א"ל: מה עשו בך אנשי סימוניא? אמר לו: אל תזכירני צרתי; שלש שאלות שאלוני, ולא יכולתי להשיבן. א"ל: ומאן אינון? א"ל: גדמית במה היא חולצת? א"ל: ולא היית יודע מה להשיב?

---

5. **אמר רבי שמואל וכו' לפה.** כך פרש"י שם: **המנבל עצמו.** ששואל לרבו כל ספקותיו, ואע"פ שיש בהם שחבריו מלעיגים עליו. **ואם זמות.** שסתמת פיך מלשאול וכו'. **סופך.** שתתן יד לפה כשישאלוך ולא תדע להשיב.

אמר לו: אפילו בשיניה, אפילו בגופה. רקקה דם, מהו? אמר לו: ולא היית יודע מה להשיב? א"ל: אם היה בו צחצוחית של רוק – כשר; ואם לאו – פסול. אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת – אם אמת, למה רשום? ואם רשום, למה אמת? ולא היית יודע מה להשיב? א"ל: רשום – עד שלא נגזרה גזירה; אמת – משנגזרה גזרה. א"ל: ולמה לא השבת להם כשם שהשבת אותי. א"ל: עשו לי בימה גדולה, והשיבוני למעלה הימנה, טפתה רוחי עלי, ונתעלמה הלכה ממני. קרא עליו: **אם נבלת בהתנשא.**

ילקוט שמעוני

רבי עקיבא אומר: **אם נבלת בהתנשא** – כל המגביה עצמו בדברי תורה, למה הוא דומה? לנבלה שהיא מונחת, והיה כל עובר ושב מניח ידו על חוטמו עד שהוא עובר ממנה. בן עזאי אומר: אם מגבל אדם עצמו ואוכל חרובים [ותורמוסין], ולובש בגדים צואים, ויושב ומשמר על פתחיהם של תלמידי חכמים, והיה כל עובר ושב אומר: שוטה הוא זה, לסוף נעשה סופר ונמצא בו כל התורה.

ילקוט שמעוני

לג כִּי מִיץ חָלָב יוֹצִיא חֶמְאָה וּמִיץ אַף יוֹצִיא דָם וּמִיץ אַפַּיִם יוֹצִיא רִיב:

כי מיץ חלב יוציא חמאה ומיץ אף יוציא דם ומיץ אפים יוציא ריב. כי החמאה יוצאת על ידי "מיץ חלב", והדם יוצא על ידי "מיץ החוטם", והריב יוצא על ידי "מיץ אפים"; ו"מיץ" הוא לשון שחיקה. והענין: שהוא טעם על שהזהיר שלא להשיב למחרפו כלל, כי מחמת שלשה דברים רוצה איש להשיב למחרפו: א', להראות שהוא גדול וטוב יותר ממנו. ב', להראות לו ששקר דבר עליו, ואין בו הדבר הרע שדבר עליו. ג', בכדי שלא יחרף אותו עוד. ואומר סתירה לכל השלשה דברים. נגד הראשון – שרוצה להראות שהוא גדול וטוב ממנו – אמר שאין צריך לזה, ולמד מעשיית חמאה מהחלב, שדרך עושי החמאה מכסים הכלי אשר בו החלב בעת עשיית החמאה. כן בתורה, אם אדם לומד תורה בסתר, התורה מכרזת עליו, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (מועד קטן טז:). ונגד השני – שרוצה לנקות את עצמו ולהראות ששקר דבר עליו – אמר גם כן שטובה יותר השתיקה, ולמד ממיץ החוטם: כשרוצה לנקות החוטם ושוחק ביותר, יוציא דם ומטנף אותו יותר; כן אם תרצה לנקות את עצמו, אזי יטנף אותך יותר. ונגד השלישי – שלא ינבל אותך עוד – אמר שהוא דומה למי

מי שרוצה למצוא אותם
שאין לומר שבסוק אומר לנו שאינו למשנו אותם, ומשמע מהנתן שרוצה לא אלהי
הגוים מי יתנך אשרי הדבקה למצוא אותם - אז יהיו שומעים כמו
ו - רש"י - יפה, מתפלל על הגרוה ולומדי הפרשה מראבא - אשר לוי היא
שאינו כלום,
ופלא שבכל הדורות שיקולי הפסק וויבוא בפעילה מצינו יחד - וזה לך שלוש
ו הפלא - על שמצינו הוא כך - ע' משפ' ר"ה לומר שיר שבכל יום מתפלל
בפעילה
ד - פלא במשפט בין דוקא פוקס - בי' פוקס ושם לילה על פסוק שלא שבו
ה - ולכדורת מתוך דבר כשרוח שפת שמלוך

כדרכה בכל ישראל מדשלם

כילו הפרש שפיר לו מתוך כתו דוקא ד"אא - ומתחת כיפו הראוה הוכיח
ג - פסוק ט - מתחת ראוה יפה, בכדה מובאת בכל - כאמן הוא ל' מכתא אל יה

אמר לא משמע עומק כלשון רש"י פשט מוסכם כך למראה אלא ואפשר כאשר שלמה ה
כך למראה אלא הפרש בין המלוק הכתב - ואולי לפשוט ליתן למראה שפוך
ומה מלוי ליפלר שפ אלא שלמה הוא, למשיך הקפשה לפי ראשונה הפשוט שאלהים
אלפי אי שלא הוא בכתוב בלבד אלא מהפה למראה אלא אלא - כך לפנין
אלפ הוא הפרוד בכתוב כפרד הוא, נשלם הכלוב הפירוש הכתוב דשלמה
מפני שמו דכתו להמשיך הקפשה דפני אלהי הראשון הכתוב - דשלמה המלך
ואלא דפרי בפיק גלה קלוק - למצא דשלמה המלך ד"קא אלי משמה ושמתה אמה
הכלים דפה שלח ראוה מפשוט אלא מתפשוט הוא שפוקה אמה דפלמה הלהן
ל' מהמה/מפלס - ואלהים/ (ל- 1551) כאשר פסק שלמה המלך אלה דאלי אומרים - לפי
כמפני לאלה אלי - ומפני אומרים כי מי שאומר שלמה מפא אינו אלא טועה ①
כמה מפוסקים כפני אומרים שלילה, ואיך כתב בפה לפוכרי לשדת אמן אלפי
הוא עושה כי אלי מתקוללת הוא אפ לפקטול מפשיפה כאמן - וכ אלה לומר
כמה הלהמא לפיכתא יש ללמוד ממנה - דפה אמן מפני מלפי אלה לומר
מבאפתנו אל אמה שלה שלנו אל אמה של שמה שקלה דפ' שלוה
מה ולא אוה כי פלילה וכן למתכת אל אפלי שלוה ומה מפתחת היה המקפש
א - רש"י כשמתחת עם דבר פכרה דומה מלכות ומכלים לו כמה אלי אמה
(א-ו)

פרק לא

כלה

(1) ועי דמס"ו פרק כ"ו כללו של דרך עניין הקדושה הוא שהי' האדם צדק כ"כ
דאלקיו עד שרשים מעשה אשר יעשה לא יפרד ולא יצוז ממנו יתע' - ויתעלו
הדברים הגשמים אשר ישמשו לא' מתשמישו דמה שהוא משתמש דהם - ויהי'
כמלאך ב' ממש וכל מעשו אפי' השפלים והגשמים כקרבנות ועקודות
(2) ושו"ר שמוסרה הי' על ב"א שהוא מפסיד עי' התענוגים (אעפ"י שעושה אותם דאופן
הקדוש ביותם) - מתישות כחו - ועי' שכר ומן יש הפסד של שכרה - ובכ"ו
והקב"ה דרכו לצורק אודד ומרי נפש

ברוך ה' לעולם אמן ואמן (ב' - ג')

ר' שמ - כתוב הוא סוף אחר לעמוד

שמ כהנא - מי ומשאלו - כאמר בונעא אי לקמן בסוגיה סתם כל מי שיש לו אמא מן אלו המא יורב יש לו אמה אלא אינא שפיר לאפוקי בל מלוי רק שיש לו אישה מפיק ורשלי אמרא אחכא אף שאין בולו ילדים בל עוד ואשה בולה אילם נקניא רק אי בל המ"ע - ונמל בולה בלוב דיוקא יפה לו שכון עוד ואת שמוא בלל הסוגיה בולה עיין על בולם אי בולה - לא מבשיא סוף פרק בלל גבולי מבאן אף סוף פרקין לא ראינו להלות על ספר מתיבתו בלבא אפלי שלא למדנו אלא ביאוקה דבילו דיבוב לפלון - אלו למשפט של ישובה בלא בפיתולים של בשום בלוב לויב ואת עיין - ואלו ואת - הינן אי אף אי

שרט מיבלפה - אי"ש ששמע מבלבלו שהמלבות נקניא דשלש מאות ובאבה

המ"ע - ונמן ל"ו-ל ואיש שלו אבה אב נמכן למלבות דו מלבים ימלוכן

שמ - מאיא מה שלומיב ואיך אתיב לעפ בפי ניתבה מסיני - ואתא שמע ינסב ①

יא - רשי ושלל - אובל פירות דעובד, ובעובדי

שמ - אי דקתה - מה אשה עיל פי' תבילא (לוי-ילדי) אות קטלב - שעשלה משמו מאלות סאבה

מי שאין דעל אבה בפיק לבפואה מאבה אוב לפלמסל אלל מי שמוא יעל אבה אב

לבאה לויבא מה לעשה ובה דבקורה שפרשה על יבשו בק דבא עול אבה

מביא ומסאון ל' ופל צוב מולאים ומאון בא בסוק פי' לבפוק למבה דעול אבה זה

שמ - אינו מובן כיון שיש שסק ימים ולאון מבו המ"ע של ושלל בסלא שטן

שמ כהנא - מי ומשאלו - כאמר בונעא אי לקמן בסוגיה סתם כל מי שיש לו אמא מן אלו

המ"ע יורב יש לו אמה אלא אינא שפיר לאפוקי בל מלוי רק שיש לו אישה מפיק

ורשלי אמרא אחכא אף שאין בולו ילדים בל עוד ואשה בולה אילם נקניא רק אי

בל המ"ע - ונמל בולה בלוב דיוקא יפה לו שכון עוד ואת שמוא בלל הסוגיה בולה

עיין על בולם אי בולה - לא מבשיא סוף פרק בלל גבולי מבאן אף סוף פרקין

לא ראינו להלות על ספר מתיבתו בלבא אפלי שלא למדנו אלא ביאוקה

דבילו דיבוב לפלון - אלו למשפט של ישובה בלא בפיתולים של בשום בלוב לויב

ואת עיין - ואלו ואת - הינן אי אף אי

שרט מיבלפה - אי"ש ששמע מבלבלו שהמלבות נקניא דשלש מאות ובאבה

המ"ע - ונמן ל"ו-ל ואיש שלו אבה אב נמכן למלבות דו מלבים ימלוכן ①

יא - רשי ושלל - אובל פירות דעובד, ובעובדי

שמ - מאיא מה שלומיב ואיך אתיב לעפ בפי ניתבה מסיני - ואתא שמע ינסב

מי שאין דעל אבה בפיק לבפואה מאבה אוב לפלמסל אלל מי שמוא יעל אבה אב

שמ - אינו מובן כיון שיש שסק ימים ולאון מבו המ"ע של ושלל בסלא שטן

לבאה לויבא מה לעשה ובה דבקורה שפרשה על יבשו בק דבא עול אבה

מביא ומסאון ל' ופל צוב מולאים ומאון בא בסוק פי' לבפוק למבה דעול אבה זה

(1) שקלוב הולב בדטן אמו מלמדין אותו כל התורה מה שמגיע על חלקו
ונהו מי ימצא אשיבתו אשר כדר אדב והי' שלו - ולפיכ מודן יגעתי ומצאתי
ושוב כתב - בלעיל כתיב יקרה היא מפנינים - וכאן כתיב מכרה שאם במכירתה
טובה היא מהם שאם תמכור את הפנינים שוב אינם דיבק משאב התורה
כל מה שתמכור חוזרת היא אליך בתר שאת כי מתלמידי ילמד מכולם

יקיר יהונתן – לא הכיר! מעיד הוא עליהם דבכה ומצא
לא יתוש לטורף מקא מלוחה מאוד ושם לפיכך לשבר ראתכונם ושתבתך
נמסכן עצמו ממנו ישקוד מעולה קרבלית ואף מלא מאותה כן לפף מפלף
וא"א דמאירי שאופי, מאין מסותה רואה פרוות ומעולה גיבן ראינו מלא משרבן
ומה שאיא לאפף ללמוד דפלוחף שלפ לומר שף דשרה אתר
שמשן כבי שעלה לשתות לישראל של מאה ושף מעלף לו כיו מרבה
שלמה, "ב – מהלא כאבן כוונת יפוים לעיון (יג, כח) מיהן שנתן מקדה לאפף דעלון
דהיינו לפשוטן דו ולהלן מסופיא – לא מעשה (ט, ה) לכך רמתו בלתו ושתו דמן מכאיר ①
ומה קשה לו לעזוב על פשטיה ופאשון עד שלולון אותו אחר ומה, כל
ששמע מאותה אשר הלכתך שלטיא שפיא מה, לומר מלניא קאלין אוכא מי אפוא
כמכה עומדת או מאקוף אתר לפנינו אפלו יכיפה צו – שמעי מה יקר פונפדד
שאיא לעזוב יהין מתמת לסכון יכיפה ואיך נפסק לפ שמעקה לף – לף רצה
מלקשר מאר קונה לעסוק לו טעמי עכבה – ולא מיהא לף – שיש פשר
שפיא שהוה מעלה של כאדם לפשלן – שם כלל יעיב מאכיר שפעכה
הוא – ולא מאכה לף הוא – לא קפעמק פיכר אלקאי על יכיעב מעכה ולא יאמר
כיצאר אשר אלכי מצוך היום לא נפלאר הוא ממך ולא רחוקה הוא לא קשמים
הפו בלי שלמה – ציוקר פלימה מלא הלמה – לא פרשב נפצוף (לן, יא) כי מאפשר
כעכה מלכא משלף מפכה ומתברר אתכיפף שפף פיכר הגלמיוף לא
בכאשלת שפף מאוא לטיעה ופשלה לשיעה – ואולי שפו כלה כשי בוכשר
יכ – מאירי משל על תיבוש הקדמה ופבאור ועומר פפקיף שמפף ועשו כמשלות ②

במדבר

את כלא שלתיך דמבור ואיכ אפלן גמלעמן טוב קאי על פסח לקיף
לא, שבתר פעמה אשר כת שם ופא תוכר אלון קבולה בל"ף שלם ולכן
לא הפו, נפכבר בף בפסח לשמור לקיים את המצוה דאה מפאוכה עשמה
קובף שלוב וכוון שפשלים לקדל פכתו את יש לו לעשות ולכן מלא תיכ דמבור

(יב – יג)
פרק ג'א

כא'ג

① ויי רפי' הגב'א כמו שהלחם מתוקן כל צרכו ואין חסר אלא לאכל
כך התורה מתוקנת כל צרכה

② רש"ז ③ I דלפי' המאירי ורש"י קאי על הלומדי תורה, ולדברי ההמוק
דרך קאי על התורה עצמה

רע"ג
(2)

I ע' דפו' דני שלמה על משלי (של') שהפסוקים מצדרים בפשוטם על אשת חיל של
אדם ומצדרים גם על הגורה ולומדי - הגורה נחשבת כאשת חיל ללומדי
והלומדי גורה נחשבים אשת חיל להקב"ה

"ג ע' דמצודות צרשה דעצמה אחר שמר ופשתים לטוות אותן על כי אין על האשה
אלא לטוות ולא לחזור אחריהן ואמש בחפלי לא עשתה מלאכתה ע' כפו'
ונגישה כי אם דרכון כפו' וכאילו הכפים עצמן רוצים במלאכה

"ד - ע' דמוסר אדיק תשנ"ג אעפ"י שמצוינתי מוטלים על הדעלה היא משתבלת למשוא
טרף לדיתה כדי שיוכל דעלה לעסוק בתורה - כמצו' מספרים שאשת
הגאון ר' אלישיב שליט"א היתה משכמת בעוד לילה לעשות לו חם COFFEE

שם - ע' מוסר אדיק תשנ"ג מה שמדיא מילקוט מעל לועז ו"ע מכתבי רע"א קמ"ט
היא היתה בעוזרי להמעט תורת ד' אשר בקרבי, היא היתה שומרת
להשגיח על גופי החלש והנדכה, היא הסתירה ממני צאנת הפרנסה
שלא להשגיחני מעבודת השם (כמצו' מספרים על אשת הגאון ר' אלישיב
שא' מבניו ה' מסוכן זלא הודיעו כדי שלא לבטלו מלימוד התורה)
ממש אין רעיוני סובלים להתפלל מבלי טשטוש אוו ללמוד בעיון קצת סוגיא
קלה

שם ע' מוסר אדיק בשם ספר חסידים

פרק ל"א
(ט"ו - י"ח)

כ"ל

ט"ו הגר"א - ואז נקרא לילה רהיטת הדברים דמתחלת קרוי לילה - ונהו
בהתחלה - ומשב עיר גדורים עלה חכם ע"(כ"א, כ"ב) ופי' הגר"א כל חכם
ודדיק עולה בכל לילה ולומד שם
- ועי' דמאירי אין רגה של תורה אלא בלילה ויקדע לבניו ולתלמידיו חוק
הרבאו לחם בלימוד לזה כך ולזה כך - כמדו' דדיק ללמד לכ"א לפי
כחו והשגתו ועי' דאגרת הגר"א ואל יכדיד עליהם כי אם בנחת כי (1)

(2) ט"ז רש"י - זממה בזמם ובכסן את עשו איש שדה ותקחהו מן העולם לבאדידו
מפרי מעשה - ישרא' לקיימם לחי' הלחה' ועי' שדט מיהודה אלו ישרא'
כרם ב' לדאקרת

י"ז הגר"א - ע' דיאורי הגר"א על אגדות דרבה' ג' ג' - ועי' שדט מיהודה
חגרה בעוז מתנ' אלו תמכין דאוריית המשמשין את הת"ח ותומכים אותם
כמו מתנים התומכים את הגוף היא חוגרת אותם בעוז פי' בכח ומוספת כח על
כחם ותאמל זרועותי' הם המטילים מלא לכסן של ת"ח ומתאמלים אותם בזרועותם
היא תאמל אותם בעשרם כי הן זרועות התורה

י"ח טעמה - רש"י דדיקורה ועי' בני שלמה - כמו הטוים מאכל טוים דפיו כן טעימת
התורה עי' דיבור - כי חיים הם למוציאיהם למוציאהם דפיו ולטעום מתיקות
התורה הלא עי' שמדבר בדת (3) (4) ואין טוב אלא תורה ועי' באוה"ח הקי' פרשת כי תבוא
ושמחת בכל הטוב ואין טוב אלא תורה שאם הוא ב"א מרגישים
בתתיקות ועריבות התורה הוא משתעים ומתלהטים אחרי ולא יחשב בעיניהם
מלא עולם כסף ונפש למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם
ומכיון שטוים מתיקות התורה נעשה מתמיד מעוד אהבתו אל התורה ולא יכבה
בלילה נרה
ועי' אמת ליעקב אדות (א, ב) והוי שותה דלמא את דברים שלפיק

(1) הלימוד אינו נקדע באפס כי אם דשוב ובנמת ולו דאבן שלמה
כמו שבאומנות צריך ללמוד אומנות נקי' וקלה כן בתורה ידקש לימוד קל
שלא יהי' יותר מיכלתו ויקוף דה

(2) עי בדרי אליהו תולדות הקול קול יעקב והידים ידי עשו - בזמן שקולו של יעקב
נשמע בדתי המאירי מבשרת הידים של יעקב הם ידי עשו כח של עשו נמסר ליד יעקב

(4) טעמה משל על הדנת הטוין והכרמו - טוטמי חיים זכו הם המשיגים מינו מלא
התכמה זכים לחיים נצחים - והלילה משל לעת המות - לא יכפה נכה
לילה ההוא אבל חפיל אור כאור המתה שלחיים - שעות ספורות קודם (44)

(3) עו עלי שור חיא כ"ד הדולע בל מכא דמינו מבלי לרטאו ולהוציאו משפתיו
אין הדברים חיים אצלו

(44) פטירת הגאון ר' חיים גרינימאן זצ"ל שאול אותם שאצלו בחדר מדוע
יש אור גדול בחדר

וחמ"כ אין למדנעים לבינה להאין ולמלמל והם ג"כ ל' יעיס עד שנעים שמו הוא לשוי ליפיפה כמ"ש מזיל זקן ויופיו כיפיפה. וזה לוכיחלא כי יופיו ניום חמד הוא הולך ונהלך ל' יעיס לפי לעתו וז"ח כי תנור כמה הוי למדנעין עכשו שהוא ונהלך ל' יעיס. (ומנחי לוחלי' תלתא פרסי) כמ"ש (יומא פ"ז. קידושין ז') כך כי סוף זה ממנוחה לחזיל לחתניס אוכ הכי יעלה לחמיס שיהו ולחשבו לעב יניע כגלגל לנלם יחבד כולו יחמרו היו ומחמו (ב"ב ע"ב) חמר כ"ע בפל שעע מינה הלי עיעת חלנות שכבי מלני. ור"ל שמיעה לו כחנו כנד עלה לחכנית הגדולה: (ובי הנעשת לניכת שכבת ופלגא) שמיעה לחשו בין הגדולים לף שיהיו גדולים כמ"ש שהיה מניינו לפני המשכן בחוטע מעמה יהכחל ומחמה יהכחל היה ג' שכבה נחלה עסוף מחמה יהכחל עד החוטע שכבת ופלגי זהלי לוכיחלא הוא שנעבד כך ועומד חוץ לחמכה יהכחל חמה מיה לחשו בחקום גדולים: ומה כוחבת ובכך ליכחל) פי לחשב הוא כולה שהיו יכול לנלם חת ת"ח חו הוא מנחיש היפה. כי בן לכני שקלשה כשהיו יכול להגביה חת עלמו. חו הוא מנחיש ומעוכ חת חביבו חל הסובל וכו'. וזה כוונת לוכ בגלגל יחבד כמו שהשב הוא על ת"ח בן יחבד בעלמו וזהו ומה כוחבת ובכך ליכחל כי הת"ח נקבל יכלן וכל בניין המחמר הזה על קנשה שהוא חמר מנ' מנוח של בלעם הרשע שהוא עין רעה. ומלכן כתו שהשב כאן. מחפילה יחכוחם כשם הלהם על זולתו בזהון לבו וגלוחו. ומח"כ יחחוה לחשוב וכבוד. ומח"כ יקבל לכל חלם. וכן כדך דהמ"ש בחזיון ק"ז בשם בלעם חחמוגג. בלעם כוונתו בקללת חיש חלעבו וכן חמר חחוחת כשב רעה והוא קללתו ומוכחי לניך יחשבו כי רקב עלמות קללה: חו ר"ל וכעב כוחבת. כי שכר ליטול שם חלבילין הנשמות בשלות של כלן הניים שלעת קדישת. והוא נגד היכלן המשכיל בין מ"י לח"ל. שכל הרשעים יהוך שזוטמין בגיהנם שלילים שם וחיים יכולים לעלות ממוכה וזה שלעו בגלגל יחבד ושלש לו שלוש נוגדה שהיה כעת כוחבת ונשלחים ניח חיח ועליהם חמר דוד נפשם בחשה שלטה שחמוגג שם נשכר ליעור. והנשוח וחחוח וכבוד מחנה נשחוקים הקדושים יעלו שניים וכו' כנ"ל:

החיא לקרוקתא. ת"ר שכל נחלכה שחות רשע. לניש לקו שחלניים בשחלעים בשביל שבעלו חת יהכחל חלעשוק בחוכה (שבת ל"ח) וכיון שקלל חת ת"ח לשכלע. לכן חמר רבב"ח בחלישו שכלה ת"ח ת' (שבת ל"ח) וכיון שקלל להגבוניא ולקבל לשגבוניא כשם הוי שמין בחי) ועניכו כיש שניים חשם חלכות וכו' לחשת חיא יוחתי חחוחת. שניים חלכות חשם שניים חשכחות לחחת היא יוחתי חחוחת. היא היכלה שכי עומדת לעב כיש יכלה ס' שכוכה עומדת לעב וכן חמרו (שבת ל"ח) וכיש חמוחת עחך כו' חמוחת זה שכר זכעיים כו' ושכר ת"ח יכלה ס' כו'. וכוונתו שכלה ת"ח נקי בכל הש"ס. לחת חכיכה וכלעה ע"ד שכחוב (ישעי' כ"ו) ושכר ת"ח יכלה ס' כו'. ניים שהוא יפקוד ס' שחכנו הקשה והגדולה והחזקה על לויחן שחם בניים ועל לויחן שחם עקלחון וכבג שלה שהיגן חשכ נים. והעניו כמ"ש בזוהר כי שני מלעיים הן חמד הוא על עשר שחלנו ונקבל שחם כמ"ש בשם עשר לחמור: ושחני נים ונקבל חגין. כחו חת שהגין חשכ נים שפני שחם שני יכלין בחשה בת חשוח בלילה ונוהנלך שניש שני המלכות שהילוכן נחלה ולכן נקבל ע"ה. זה היכל נקבל שחם. ושחני נקבל בכן השוחם נים שניש הש"ס שהילוכן נים התלמוד ושמעייני השכוני לשעלן חשבה החוכה. כחו שלשהו שהיה על ס' ויעלו שמנ. ולחזיל לויחן שחם בניים ולויחן שחם עקלחון שם זכר ונקבה ולחמרו (שבחיים ע"ע) בחילה שחל שהוחלי הע"ה כר' ונשוחיהן יותר חשם חבת שהה ושיכם קשה שכלה. וזה לחמרו על לויחן שחם בניים ועל לויחן שחם עקלחון שהם ע"ה ושכר חת שהגין חשכ נים שהוח חשכ שהה ושיכם. וזה לחיהו (שחת חבינה ובלעב) הוא השהה ושיכם. (חחת חוחקנלת ובלעה לחניכת) עניינו כמ"ש (עירובין כ"ג) שחוכות כעובב שחי שהכ שוללן שחי שחשים עלמו לכזרי על בניו כעובב. ועל זה חחר חי יכין לעובב לילו כי ילדיו הל הל יהוחו. וכן נוהן לבהשה לחחם לבני עובב חשכ יקלחו. וזהו על דרך שחחרו כ"ל (חולין ו') בחלהם. ובשהם חוחיע ס'

תלתא פרסי ובי מרבעתא דרישיה פרסא ופלגא. רמא בופתא וסבריה לירדנא: אמר רבב"ח לדידי חזי לי דהויא אקרוקתי דהוה כי אקרא דהגרוניא ואקרא דהגרוני כמה הוי שתין בתי. אתי תנינא בלעה אתא פישקנצא ובלעה לתנינא ומליק

אקרוקתא. לפרנש. כשקלל לשגבוני. נשול כי שכלוחו כרך: ולשקל לשגבוניא כשם הוי שיהין בחי. חלחודע קחמר לה לחת חכיכה. כשם קחמר ליה: חוחקנלת. עוכב נקיבה: בחילת. על ענף ס' כדכך העופות: לח היחני. לח החחנחי: (חה שניכב נשב"ם על ולשקל לשגבוני חלחודע קחמר לה: לחת חכיכה כשם שכלה)

ג' חכעשת לניכת. חקום הנחת לשחו כשחוכב על הקיקב: כמו כוחבת. הגיל בעי: ובכניה. הגיי ליכילה לפי שעה: עד שניחחקומו חנים חעט חעט:

ולכי כמי מלם סמן מכוונין נדעת ומשיימים עלמם כנסמה. וזם מתרו למת מומקבלת ובלבן למניכת. וזם מזיק
ולפי שפיתוי היצר תלד מסכון מזונות על דרך שדברו מם שפיכם רש"י עזיב נקנס כי מזוכם היא בעצמם
ניסיר על תרך הנגד נתתי לכן למר לבני עורב מסר נגד תם הכניס לכל נעל פי. ורוח מליצה על מ"ם בעצמם
יקללו למי שנעצם מכוזי כעזיב הקב"ם נותן להם לפם. מכוזי על גניו ועוסק בתורה יום ולילה: (וסליק
ויחיב בלילה). פירש רש"י נמזל

וסליק יתיב באילנא הא חזי כמה נפיש חיליה דאילנא אמר רב פפא בר שמואל אי לאו דהואי התם לא הימני:

אמר למר וינולו מכתם וגו'. פירש שפת בעוסיז נמזל

לע כי עזוזת לתו זכוותת חליש תלש נמלת חליש ולת יכלו לעפות עים ממנה עפעת לוחקס. ויוליכו
כ' עץ מהוש למד ממחזיקי תורה כמו שלמדנו עץ פיים היה למחזיקים שם לללומדים לא נאמר תלת למחזיקים
שם. וזהו כוונת תומרו סליק יתיב בלילה (שת מזי כמה נפים תילת לחילנא.) פירש שם גודל כסו.
לפי שמלמו יעקב אבינו ומשה הקדימו זכוות זבולון ליששכר. וכן למר למרי כי תלסיכם תלכו ונו תדבקון
וכי למשכר לידבק וכו'. ומה שלמר נפים תילת כוונתו על גודל נדקתו למשר יכול לבטש תת יהיו למנק ככסיו
כמו שדברנו על פסוק וגבולי כת עושי דכרו וכן הוא תומר לשת חיל מי יתלת וגו' כפה פרשה לעניי וכן בבועז למר גבור
חיל על שם נדקתו וכניסתם יהיו עם דום. וכן תיכו הכי נרכי דכבן דשילתי מיבייהו הוי. עיין כוונת רש"י
סוף על מחזיקי סתורה כי שם נקבלים ניירכי דכבן כמו שלמדנו בזוהר וכן למר ויתת כי לת יכול לו מי'
שלת יכול לבטל ת"ח מעשק סמיכה מה עשה ויגע בכף יכהו פירש שהשיית לת ממחזיקי ת"ת שלת יחזיקו
עוד לת הת"ת. וזה למרו הכתו נרכי דכבן דשילתי מניירו פירש מן השמלת למרת שהש מחיין כתן ומכתן
לנשם ושל יחמרו מעניי עול המשיים ותלכוזיות הלת זה למרש רש"ל כל השורק ממנו עול תורה מי להחזיק
תלמידי חכמים מתנים עליו עול דרך תרץ שהוא העשיר ותלכוזיות. וכן למרו עשירי בעל יודעי נשיהם הן מי
לפי שחיים מחזיקים ידי תלמידי חכמים: (למר רב פפא בר שמואל מי לאו דהואי התם לת היתנת) פירש התם
שלכן יכלכל כתה שלמר מהתם לחכל. לת היתנת לפי שנעבל לת לתם כלל מחזיקי תורה: ומזה יובן מי כי
חנוך על.עיר ימים רבים לכלתם עלי לחבשה ומפרש בזוהר שלך קף ל"ג שמחזיק הקב"ה למלת הדין המקורב
ומחבש קלת שרשים בדרך תחר יומים רבים הן ג' ימים היינו שיעים היינו לתם השכם יוסיב ועקלתים רבים על
שהש של נשר. ועיין מה שכתבתי בגבילה לחבחר. לת תבחית לת עלה הוא עץ המיים פיגל המחזיק תלמידי חכמים.
לנהוש עליו נרזן תלו הדינין. כי תמרו מחכל כיש"ת בזוהר דקלי על התורה שהוא מי שמנה לנה לומר שכל
סעולמות ניזונים בשביל התורה ולכן תותו לת תכרות. כי הלהש עץ השהש. מי הקיום של התלמיד תכם הוא
ע"י עץ שמחזיק בו: לבא שפיכך בזוהר מי שפיכך שלכי תדם שלתם מקובע עליו שעל ידי הבן היא נזכת
שפיכך שלילולי הוא מי בולע תותו התניין בלמו ודומקו. קל לשר תדע כי לת עץ מחכל הוא שמחזיק תמזיק
ש"ת לותו תשתים בעלמת דין ובעלמת לתבת כמו שלמדנו בזוהר וכניית תנור על שעיר לשר היא עושה עפך
מלמעה מי' כי שלשעים לשילו בשעת מיצתן מקטין עלפן ולומתין עם עכ"ת מה שעין כן הלדיקים בעולם
ליוצים שפוסעין לוחלם לשמיעה וזה שלמרו שלר היא עושה עפך מלמעה. עד כלתם. פי' לל לחוש שלת כתם
קטרוב תל"ש תעליו כמו שלמדנו ויעמוד לת יוכ וכו' ויעמוד הים מזעפו עיין שם שכזכתי: וכוונת שלמר
זה על שלוקפּ תומש שעין יכולין ללמוד ממנת עניות. כמו שלמרו (עירובין ס"ה) יכול מני לפעור לת כל
סעולם כלו תין שלמר שהני לת זאת עני' ושכורת ולת מיין וזה נכש בליעת תיין לת שלמדנו כמו שלמרו
(נסועה דף"ח) למר רבי תלעזר מ"ל כי מי זו ליוש קסנות מי גרם לנדיקים שיתנוזו סולמין לעתיד לבת
קסנות שהי' בזן שלת שלמיעו שהקב"ה עיין פי' רש"י ז"ל. וכן למרו בשביעה כת שקוק והעמיין על לפת
ונדיק שלמוכתו יומים וכן כלכו בחשלים יפורו ויעוזבו כסכיר וכל שכומם שתנלע:

כל מיני סוגיות ואמרי לשון שלומד מתמודד מתוך שלומד עוסק אינו לומד מתוך שהבינותי למדתי ולכן הלמד שלומד ומשפיל מתמודד מתוך שלומד עוסק אינו לומד מתוך שהבינותי למדתי (1)
וכך כאותה אותו תפיסה אלו כפי שיש לו מלומד - או פירוש שהם אף ובמן שלוש לפעמים אין לא משלים כל טעמים מאד לומד אלו
ג'ב - התאוכו - ובתוכם מאוד שפיר טרפה דמלוכלב ויפי שלוות דפיאר ובפלך
דמשמע

צו תשובה לכל עליונה כמוכה ואל יבוך ויפשלו דבכי ובחיה אין
דפירוש לפני אומרי בהכתב אם הוא בלבך לוקח ערשון ואב כמה דכתב
שמדובקת מן מהלם אין מכונים כבאלו - ובלשם לבב לבדיש מאד
מניקה סרוכה - אלו שיכון לפיר כשאומרים אותו מספר בקרי לשונך
שלישי בדבר יום משכבו דבכי ובחיה שהוא אפלה ובאמה שלבבה לפבקים
ולא דעודך ימים (לא רבו) שמאיר ערבה מהלאון ר' אומרן לוי פט"ושאל
כוונ את ערמה ושקלו עולמך יבוא לכך מכאן ולהלאה שכל הדעלות קשות
לפטלי טרוד אומה לומדי ק' פסוק) אלו יש זוב אינן רש"י דפכשר יבוא
ללמוד - ואי לכוסף ובאשם שאלך כמה לומדו ואינו שלומדו בין את אומה
בוכא אחרא (מאפה רמלא שפוי ל רחוקים רבאה). א' שפוי לו עשק פלוני
שפשיך בפיה לקרי אי ללמוד מכה אחלם שאין לו עשק - וש לתשמיש לפוף
ללמוד ואלו אב לומד לו עשק ובמדבי יש כלפה עמוקה דמה שאלו - הא
ולמיאך צוכין לבבה - שמעת שאל רא לאחד בבלי ואלו אין לו עשק
ובמלן שלפיכון ב"ב לבולה ערבות לכפם מפלפל ומעמיק דפוי
ומאפיק בהלכיק שצמו המטרא של דבכי כמוכה ובמכה נא פ' אלקיך
לבוכה שם ושמת ומאוחל בלומדו ואלו בי"ב לקלמן דבאי
עיקר מהלכה של מכה לשמה - ואם שכתה עיקר מהלה לומד כמוכה מלא
אומק כי - ובכי הלאן בלי אלו טו דאם שם לאפל בלאפה לומד כמוכה מלא
בבול - ושאלי בית מפאה מבוה שאין הלומד נקלה בלפם מפלפל אחרי הלא
מעמה הלמא ומן מקור מוף תלין לה פשיה אל בפשן ובכי אלי שאתה בעשק
בפלפל לימלוד - מלומד מאוכה דפיעק כאן שלבלה אפל שפשקה לשמן לאכן
(יח - יט)
פרק ל"א

כ"ו

(1) מעשה במשפחת סלאוויצוק שהרית בלוי הי' מיו"ח שפיו עקירים מאד
ושוב התחילו לאבד עשרה הלמידו בד"ב ע"ז ודברו שלדרו על המרצדצ אל
ירצדצ ילדה מחומש כאשר לא שמעו לבדרו הבד"ב נטלו הבד"ב מפרק השלוטה
על נכסיהם והמשיכו לחלק כלו הדית להמנים עד שנשאר לפרק כל אחת
של כסל וכאו ל' ענים לפתח הדית שדרה היד מהכל - נעל מצדתה
כתבו כפה פרסה -

פרק ל"א

(י"ט - כ)

(ר"פ)

י"ט. הגר"א - מפני מצה"ב - כמדו שמקטרגן וממילא מכסין היד דכנפיהם - ולי פי' הגר"א
פסוק כ"ד, כ"ג, ודמש"ב שם (ה) (ו)

כ - הגר"א מיים ואין הם ד' צדרים - כמדו (צאין) קאי על עמקות התורה - וזהו
מי ימצאנו - ולי"ש והתכמה מאין תמצא ועמוק עמוק מי ימצאנו
וזהו דינה וכמדו רחוק קאי על הדעת ומה שמו ומה שם דנו כי תבע
שם וכמו שנא ורחוק - ע' קהלת (ז, כ"ד) רחוק מה שהי' ועמוק עמוק מי
ימצאנו ופי' דתעלומות חכמה אלא שדשעת נתינת התורה שהי' משה
והקד"ה והשכלת השפינה וצאי הי' מושג הכל דהשגה שלימה אף עתה רחוק
הוא מה שהי' ולכך כל הצדרים נעשים עמוק עמוק נגד שכלנו

שם - כמדו המילוק דין האדיון והעני הוא מ"ב מצד הכרתו כמה צריך לזה
ועי' שהוא תאד מוותר על כבודו לדצות א"ע - משא"כ העני מרגיש חסרונו
וכמדו מסקש מהקד"ה שילצרנו אבל אינו מוכן לוותר על כבודו ודצונו

שם - ולא הדיישן למד - ע' משל האדות (א, ב) רפ"ד - עודדא צרד שיסגאל צצ"ל
ו' רפ - ד' - ב' צדרי הדל

כשאתה מגיע לשדה התעופה אתה יכול לקחת את האוטובוס
שנוסע לתחנה המרכזית של ניו יורק. אין לי מושג איך
קוראים לאוטובוס הזה אבל אני בטוח שאתה תמצא אותו
בקלות. הוא נוסע כל חצי שעה בערך. תשלם לנהג
כשתעלה לאוטובוס. הנסיעה לוקחת כשעה וחצי
בערך. אתה יורד בתחנה האחרונה שנקראת
THE BUS STATION
ותמשיך ברגל ימינה. כשתגיע לרחוב ה.ש. תראה
בניין גבוה מאוד משמאלך. זה THE BUS STATION
ותכנס לתוכו. שוב אתה תשלם לנהג כשתעלה
לאוטובוס שנוסע לכיוון WASHINGTON
HEIGHTS. הפעם תשב ליד החלון כדי שתוכל
לראות את הנופים המדהימים שעוברים ליד
החלון. הנסיעה לוקחת עוד כשעה וחצי
בערך. תרד בתחנה האחרונה שנקראת
THE EAST SIDE
ותכנס לתוכה. אתה תראה מולך את הגשר
שנקרא THE BUS BRIDGE
ותחצה אותו ברגל. בצד השני של הגשר
תמצא את התחנה המרכזית של ניו יורק

לא יתבעו אותי מהשמים על כך. **אבל מה שאתם אומרים שאינני ירא־שמים, על זה אני בוכה ומצטער, כי הרי "הכל בידי שמים חוץ מיראת־שמים" וזה היה בידי להשיג.** ואם לא השגתי את זה, הרי שיש לי להצטער על זה מאוד. והוא בכה ובכה עד שהרטיב את כל בגדיו מרוב בכי ודמעה".

"מעט חוצפה, מעט עזות — ותראה נכוחות..."

וְלֹא הַבַּיְשָׁן לָמֵד

כותב **מרן בעל ה"חזון־איש" זצ"ל** ("אמונה ובטחון" פרק ג, אות כז):

"...ואמנם, לא [מן] הנמנע הוא, בזמן מן הזמנים, אשר רוח נכון עוברת בלב [האדם], ומקיצתו משנתו העמוקה, ומחשבה מעופפת באוויר־עולמו:

"אולי עוד לא איחרתי המועד?

"אולי אפשר עדיין לקנות חכמה?!

"הלא הרבה מעמודי עולם [הם מאלה] אשר קבעו עצמם ללימוד התורה בחיותם כבר באים בשנים, [ואם־כן] גם אני, ברוב שקידה ועבודה תמידית, אזכה לדעת תורה ולהבין בינה!

"אבל, מידת הבושה תעצרהו וממהר להסיח דעתו לדברים היותר־נעימים לו לפי שעתו, ומתעכב על מעמדו הראשון, ועליו נאמר: 'לא הבייש למד'.

"והנה מידת הבושה אשר מקומה קנויה לה בין המידות היותר יקרות, ואשר תורת המוסר משתדלת להקנותה לכל תלמידיה, ומרבה לחקור על מפסידיה בשביל להתרחק מהם, כי הלוא היפך הבושה היא העזות המרשעת המתועבה מאוד אצל רבותינו ז"ל, המידה היקרה הזאת נהפכה **לסרסורא דעבירה** — בהיותו משמש בה שלא במקומה הראוי לה — — —

"ומה רב אושרו לו היה מזויין במידת העזות והחוצפה בהזדמנות זו, בשעה שכליותיו ייסרוהו על רוב כשלונו, על עוזבו תורה, מקור מים חיים, וכבר עברו מיטב שנותיו ועוד מעט והכל אבוד אבידת נצח. והבטה מתמיהה של בר־נש פלוני ופלוני הנוכחת במראה דמיונו מכלימה את פניו, ולא עצר כוח נגד דמיון־הבל וחזיון־שווא.

"**מעט חוצפה, מעט עזות ותראה נכוחות**. ומה נחשב מחשבת בן־תמותה, בשר ורוחב כחלום יעוף, ולמה תיכנע מראות עיניו, ולמה לא תיכנע מכלימת עולם המאיימת עליך בהשארך ריק, מיגע לריק ונולד לבהלה.

"חזק נא בן־אדם, חזק ולבוש אומץ, חגור מרץ, והוי שקוד ללמוד הלכה".

★☆★

(רפ"א)

פרק ל"א
(כ"א – כ"ג)

כ"א - רש"י שנים דין הרשעים מאש לשלג - דר"ת בשם מילה ב"א מלודשים
דכפל נתן מתן פגוח תפתח כל אלו מצילין אותן משל גיהנם
ואולי אפשר לפרש דספר שומר אמונים ח"ד פ"כ שיש גיהנם של אש שנדונים על מה
שנתחממו מן העבירה ויש גיהנם של שלג שנתקרר ומתעצל מן התורה ומצות
ועל אותם של אש מפני הברית מילה ועל אותם של שלג מפני כפילות המצות
(ויש לזה הטעם כמש"ש רש"י שפסק גם מעורר מגיהנם של אש - ואולי דמפרש כמו
הגר"א בדרך משלג דצלמון בתשלג לשון מתלבן - וגיהנם הוא המקום
שמתלבנים מן החטאים

כ"א - הוא ל"א - כשנים כמ"ש שס"ה ל"א כנגד שס"ה ימות השנה - אולי כוונת בעל (3)

כ"ב - שש וארגמן לבושה - על דרכי שלמה דבגדי מלכות על מגילת אסתר
ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות - ותכריך בוץ וארגמן

כ"ג על במוסר אביך תשנ"א - שהת"א אמר להגר"א דמה"ב מעשרים עד גיל במורה
ושואלים אותו מה"מ הספר נזיקין הוא יודע - קיצור נזיקין ומשנה בטוב
אבל מנין הוא יודע - גמרא גם יודע מבקצות, ואולי גם הנשגב הנתבאר נוכל לרמוז
אלו של בעלה בשערים נודע מי נקרא בעלה של האשה חיל ושיך האשה מה דומקים
כי ישבה אצל הגזע יתבן שבחור ויצור את השוק ואז רק לבחפ"ם דרך ספרים

שם - רפ"י הגר"א ופסוק ל' ועיין - ועי' צוהר וירא (קכ"ג, (גב"ט) מאן אוקיר רבנן (1)

כ"ג, הגר"א - הוי מבין - על אנשי נועם דשאל תורה לא היו נוטלין שכר אלא הי' מבין מיד היו
עיני בפרק אבות - ומש"כ כמו שאמרו איזה ס"ב בפי' הפסוק נקט א' ממיני מוסר
שבו מוכרים

(4) שם - הם דולי מבות טובות בוצתם - לעיל (כ"ט-כ"א) ד' הם קטני ארץ שהם נקראים קטנים
ואלו אינם כמה - דולי מבות נקראים עמי הארץ - והכל משיא דולה משוא טובות
ויותר באין לך שיכנס לומגור נתבה לבינו - והנס מרביעת לשון משמע שערבין (2)

1. אילין מארי הון דדינין דכד נשמתא נפקת מהאי עלמא כמה אינון מארי הון
דדינין דצמינין קמי עד לא ייעול לדוכתי - דשלר דההוא תפלא דייעול תמן

2. מפרש פי' אחר דקרא דהתיה מחיש את הע"ה ע"י תורתם וזהו
משיב דצל החכמה דצל הכסף והמוסקים דתורה מוכרים ונותנים
סדין ותגורה והן מדכנות דתורה ודוק

3. דע' לעיל פרק ה' פסוק כ"ב דכשלדר לית ממנישון לי' דגיהנם והק
לא תירא לדיתה משלג הינו מגיהנם - לדש שנים דהינו לשון שנה
שס"ה לית כנגד שס"ה ימים דשנה - והינו שלא עדרו על שום לית
כל השנים ודוק ועי' פסוק כ"ב וס' דית אדרהם מהחי אדם גי'
יש כלי אמצעי והוא ממוצע דין הנפש להגוף והוא משכן הנפש וזהו נקרא גופו
של אדם אבל החומר נקרא דשר האדם וכל הטוניאים ודיני הקדר וגיהנם כולם נאמרו על
הגוף האמיתי

4. ואולי כונתו דיש ד' אופנים שמתפרנסין הת"ח הא' עי' דצני מילי והב'
עי' שמחזיקין אותן - ואל תחשוב שהם נותנים ואינם מקבלים אלא אדרבה
עי' זה הצדין נעשה דעלי מצות והמחזיק דצל החכמה דצל הכסף

פרק ל"ו
(כ"ב - כ"ה)

כ"ב - מאיר - ובכלזאת מונח על השולחן ומקור מתאר על פרק [illegible] תלוי
שעומד לו קצת נמוך מלפניכם
הראש המונח כלפי מטה משפיע הרבה לפתח ומקור מתאר על
כ"ג - הקב"א - ע"י פה הקב"א לעול (כ, כ) - מכאן ואילך מישהו מעלי מאפיל בקצה
כ"ד - הקב"א - ע"י פה הקב"א לעול (כ, כ) - מכאן ואילך מישהו מעלי מאפיל בקצה
על מוצאי השבת מ' דקות סה"כ זה אלכן שומע (ע' קפ) מקוצף בפיק לעומת
מלאכי השלום לעין - זה משלי (כ"א, כ)
שמעתי לקול ומתח שפתי כתיב אלוף ומועד ומתיב יעסוק בתורה ומצוות
שם - שמכאיח לפי שכתב - על כוכבי אור סמוך (ויהב על ספר אור שפיר) דכ"ב ע' שפה
כי דומה כי אדם שמח לי בעת עשרה נפרי אפרסמון אשר לפני אילן בשעה
אמרו לו בשם אשר אילן באדם ואלו אמרו לכם תורה ומקל כתי כליה
ולשוכה, יפה שאב מפי חכם על פעת כי אדם כשהוא מניח שומע דעת מלאכתם
שעשוי לך שבה פועלים - אולם כן מוטב עוסק במשא בדי ויכיר עיב מי שקלי
שבה ומכרן במכבי משהו כן יגיע פי' לפני ויכין - ומלא בקבה בשפיא
לי אדם על מנת שמכר שמו בעבד מאני הקיסר, ומיו לו כאיב גבון דבית מעוך
ונמצא פי' מכיר כי אשתו לפניו אין מעשיהן כפרעה ויכין - וע"ג
ס"ה, שאיא בעל בפלפלין קלא, כשעלה בא לנוס גדולים לקבלו מפעלים בן זכון
נגר משתק - לפי אלי משתק לפי שאלו בשאם פרו שאין יכול מתעלף ואין בשתן לקבל
ראוי שאת הלו קבל כפי יולמו ואפשר שאלו בשאם פרו, בלשון אלי שאת
על קריבו בלתי גוסכין מן מאכלה בלתי על לתפלין כתיב כי אפלו אין בפלג
רוכלי נוים שכיר פרי יבוא משם יין כיא
שאתה שמע מקול בתי זקוק פיתי ואלי אלי אתה אישפה בתוכי שלך - ובשופר מגיד לן בתורה
מלבא מאיתמר - מקום לן שבו בתוכי שלך אלי אישפה בתוכי

וכ"ק הטיר מתומר שדורה פ"ה
שדינה קאי על תשודה

① ואולי שטוב קאי על עשורה ודימוס הנוראים מתחבקים לחבור דתשודה, רסוכות
לאחר מחילת הטונות שפיכין להכאות ההבס של כל אוא ודשמיני עלכת
יש שמחה פנימית

כי - שומר ל"ש - ע' שרו קדושה (שיר ו' בפ' ט"ו) יש מהקורא תסיבות שאין למעלה
ממנה ⑨ - באין תסיב אלא המתפלל עם קהל - ובה שאתכו אשרי מי שעמו
ישראל נתי' ליובבו - כי מה שעמו ישראל יותר אין ליטול פרס כלל ועוד
ועושה נתי' ליובבו - נמצא כי ביטול תורה אף עתיקה כן
אלא לעשות נתי' כות ליובבו - נמצא כי ביטול תורה אף עתיקה כן
כוונת קיקול איבה שכב הוא תסיב ועוד שמו עמו שפון אינ תסב כי הקיום
המצות עמו תסב ולפעם ולכן אין נקרא תסיב אלא אינ תסב

של - ומלב משפ ופף בעוים צ"ל כמבד כוונת שמי שעומד לשמה (עמו תורה ועושה
נתי' ליובבו כון שעומד ראוף צם יכון מ"ב לשמיע של תורה בלבד צם
שלפי הקלא באוריתא ולכו הסוגר באוכיא ע' משב פסוק כ"ב - ומיון שמה
שעומדת שפיה פתה שתמם ליום תמכה שלא בלא תמתם ① אלא שלפי הפיתת
תלוין שלו הנא תמשם - ואולי פפיה - מיון שנאלה לעון הכל התכמה שלו
נכתוב בפרי שמא נצה דא ע"י פלימות. תורת תסב על קהל

וי"ם שמדת תסב דפרוש והרובם שתכיל יעסוק על קהל ② ④
אלו שומעים דבי ישרים - ולמה תסיבת - וכן שמעו הכוסם שתכיל יפציל
כתלין בפרי שמא נצה דא ע"י פלימות. תורת תסב על קהל

שם - דרכו לתת עבלות - ע' פרק על פתים (פס' כ"ו) כי פתכה מצות אשר לפנינו
כי מלוכה. כמו פלגת פן אשר דבלית אנש ין כאשר הן לא וכאן כי על
פלגים עם כמנ שמעם ומי שישבע לעסוק בה אל יעלה מכל שלא
יעסוק בתורה ⑤ שם - משלת על אבות טובות - אפל בפרק בתורה גלוי דבי מבוארין - ו' ⑥

כ"ג בפה בבו משמע שמעל בדברי הקטנה קלקל הו תסכון ביניהם ולעיל משמע בשלי תסכון דיבור
בתורה

1. ועי לעיל (כ, כ"ט) שיש ב' עניינים בתורה תורה וחכמה של תורה
2. והר' שמואל רוזענגארטען לבדי באולי זהו כונת (מיכה ג, כ) חסד לאברהם ועיש דרשו
3. הלי סנהדרין אין מעמידין דכל הסנהדרין לא זקן מופלג דעניים ולא סריס מפני שיש דהם אכזריות ולא מי שאין לו בנים כדי שיהא רחמן
4. עי משר' תשע"ה דענין עשרת הדברות
5. ע'
6. ע' אבות ד' ז' ר' יוסי אומר (שהוא הי' חסיד) וכל מעשיך יהיו לשם

תשע"ה

ד"ה לאמר - דכל לאומר הוא שיחזור השומע ויאמר לאחר מה ששמע, והרא
כולם שמעו ולמי וצטרכו לחזור ולהגיד

מזרחי - אמר יצ"מ הוי דקרא"ס ואז נגלה עליהם בקשר מלחמה והשאת מ"ג
נגלה להם כזקן והוצרך להורות שאין כאן ב' רשויות
שם - כמו שהקרא"ס ידעו הדיבור בבת ראש אחת דכתיב שהפה כן
כאן הכל באוזן בקולות דאות מב' כוחות מה בא' ראש אחת

(ד) נחלת יעקב ט' - ע"ש לפי דרכו אבל כמו"ש הגר"א דמש' דרכות ס"ן בזבנה
של הלל הי' גדול דיותר דמצות הקטנות ע"ש ולפ"ז כמה י"ב לומר
שהי' קטת דצוות והנה לשון כל מעשיו לש"ש אינו מתאים כ"כ ואולי
אבל לפמ"ש דדיבור קרא משלי (ג' א, ו) ותורת חסד על לשונה שאומר
לש"ש וע' משל"כ של מספר שערי קדושה יש מדרגות חשיבות שאין למעלה
ממנה בעולם חשוב אלא המחשבה דק קונו - כי מה שעמל דעולם אינו
יוטול פרס בכל לעצמו אלא לעשות נחת רוח ליוצרו - אף כשמתעסק
בענין קיבול אינו עכר הוא חשוב לעצמו כמו"ש קומו נפשו אינו חסד ע"ש
ואף שאי שעושה הכל לש"ש דבות שהשי"ת יעשה כו' צרכו וכמדבר
צבו נכלל דמצות אבות (ב, ג') עשה רצונו כרצונך - דבו רצונך מפני רצונו (44)

ד"ה לא תשא את אלקיך, ולא אשא ישא שמו לשוא - אפי' [illegible] דאוצ
לשוא - לא ינקה
כמו"ש ניטין לט

ד"ה למען יוריכון כתוב לצייק באלצ תקפצון ולא שעם יהי' כוונת קשות הריפוש

א
כבודו דא' - עבר לאמר - שלם, ונסתר
(44) וע' חוברת הלכות שער הקטנות פ' ד"ה והקדמה הרה"ג (שלא הי' לד' [illegible])
יהי' השתדלותו גדול לקיים מה שאיזה הרוצה - והרבה מספיק דמה שאינו
דוחה אלו כמו שאומר עשה רצונך כרצונו ע"ש

כ"ף

כ"ג הגיא וכן נשמעו לנשמעו נקבא דעלה - אלו יש להחזיק הדקדוק - אי נפקא
לן מדכתי"ב הכא בפ"ק דמכילתין גבי הטעמות הרמז תיש דאפילו לרשי"ת כלו צבוכיא -
ולשיטת פי' המאוחן דכלו הטעמות הרמז תיש דאפילו לרשי"ת כלו צבוכיא -
הכי"ת דלא כשיטת הפרקל הוא שפיר דאמרי' לקמן פ"ק דאו' ואחר כלל
השפופרת הלולה אין לקרותה אלא קשה לשמה והיתה הטעם כשכן
הפרקל ולא לאחר השפופרת והמשכן כמו קן אלא נקבא רוח והיתה התחתונה
הוא השיבא הרוח מהשפופרת לאחר הצבוכיא ומתפשטת ויוצאה אל שני שער
כלי כפי כשכן המצלם אלא מצויר לרוחו ואלא נקבא נפש לשון שדיים ומניקה
כן הוא הענין. כלל התיבות של נ"ך שמשפיעים כדרך מן שמשה פון
ינק שתי - שהתיבות הלפם הוא הדמיונה הפתחונה שהוא כולה דאחר הלק הארץ
והתיבת הרוח הוא דרך לירדו מלמעלה שחלק ונקבה מיוחדין שלו קשור ולאחת
למעלה דהתיבה הפתחונה של הנשמה ומשפטה והכוסא לפי דאחר הלק הארץ
ומתקשרת שם דהתיבה הפרטונה של הלפם כמ"ש אל יבדה עליון רוח מחרוש
אמרי התיבת הנשמה הוא הנשמה שכינויה שמחוברת מסורבת
דהעלם ומקובה דרוק כדרך דאחר לשמה פון ינק שאין שלמה מכוונה לכוסא
כלל דאחר הלק הארץ - ואחר הראשון קובע הפעל לשלמותה וקוסא פרעה
סרטקה מחכו ולשאלה כך תובבא עליון - ומעטו לא נכנה אלו שחר אחר (ע"ש
שלל ממשה הכון) רק דמיונה לבד אור מתלבש ממלה על כאש הארץ הפוכה
אלו כא לפו מבלעם

ולפ"ז פרק ג' ויש התיבה יותר פרטית ומהו דהתיבת שרש הנשמה הוא לשמה
לנשמה הלבב דעובד ולקבל מי ואחר הראשון המלה

וכל העושים שלא לשמה נוח להם שלא נדרא

1. המפרשא' באין זה קיום מצות דוכאן שצוה ללמדם לשמה
2. ועי' מס' פט"ז יש מינים שונים של שלא לשמה הרע שדכולם הוא שאינו עודד לשם עדודה כלל אלא לרמות בני האדם ולהרויח כבוד או ממון ועליו אמר וזה שאמרו בו נוח לו שנהפכה שליחו על פניו ועליו אמר הנדיא הנדיא ונהי כטמא כלנו וכדוד עדים כל צדקותינו ווי דרדק ודמלדים המצות שאנו עושים דומים כבגד שנעשה רק לעדי ותכשיט שאנו עושים רק להתפאר מהם וכן לשון הרדק אלא להתפאר ולהתגדל בהם

בסיכום הכולל נוגע מכם עד אחרון נקל בפשטות מלוות שם קיבל
ומקם יש לו מבוא ניכר מקרי טוב לדברים ולו כבעל מס קיבוצי מ.
באיבא קיבוצי מ. אחרי בבקר טוב - אף הוא טוב לדברים יש לו פוכרי
ג'א - כמו שנא כי פרי מחלקת יאכל - לי שיר דיר הלוי בבוא על בית אחרי שהאיר

בדברי הפלא
לו אף ומס בעבר שנים היתי הסתפק לו אחרת - ואיך שנים שהשתתפ משותפת
שיאבד לו [5] לאחרי שכר אי עוזב ואחרת או יפרוש אלא עד השנים
שלא כי בקבל עד שנים - כאשר הסתפק כאיך בעיקבות אלוי דאלף מס

נוסף / מספר (2)
דעתי, יסוד ההכנסות - מ מספר שאינו (דמשוך) בא מת (ב' 2)
לא בקנין (א' ב') לא בחברה מאחרת ג'ם 811, 911
לשתת - ובאבן שהוא בהלכה של הלוח ופרו על הקלא משפט שיתוף
כל ולכן בשם שיומך שלא לשתף לכך בפסח טוב יבשן ואחר יהיו לעסק
ולו אבן שיומך פ"ת (קיבוץ ולוי 5 בהמקח) ועוד שהוא בשבר מסוים שעל לשלוח

לפלוג כ"ם - ולו בשני מדה לנו יבוד שם שלו מלך ב ועוד בדברי בן
שלא נילקח לנו - לו בקבלת אלהי בפרו כי המשלוח בדברי ב' משאלף
שהחזה טוב בהכיוב - מעוזה דשדון פנינה
ולא שהיה שמוש כך - ובמו כמו בהם שהו ולפו בשם המוע הוא שקר אחר
באשר לא נתקיימה בקשה שלקר בפני לנו ולאר כלל - ובמשפט לשלמו בקר
שלא - כי לנו נתקיימה בידו ובמשפט בקשו הוא שקר - כמבן כמוש לעל (ב"ק ו' ב')

ולו אבן שיומך בדרך לל ולוי ב' בשלך
ובקם בינון שלא לשאר לו משפט אחרת בפ"ק 1-2 בז-בו 91 (ולו משלו כ"ק ו')

בשאר שהם לו פנים בו מלכה
שלא מ"א - אף שבמשפט בקשו בקשו טוב הוא הדין בין-אלף בכוונתו מלכה לשלמו

לפנינו שהכוונה לו אבף ולא לשם
ב - הלכה בכוס שכמי א בשי סוטה משפט שבף שהלו שלוו לשם אף שם מחשן

רפ"ה

(ב - ב' ב)
בדרך ב' ב)

(5) כמאדר צה לימא שכתב לעול שיתן לו שכר טוב לעולם

וכמדו כונת הגמ' לפי מה שאיתא במס' סנהדרין ציטו אפיקורס
כגון מאן אמר רב יוסף כגון בני דאמשי מאי אהני לן רבון לדידהו קרו
לדידהו תנו וכתיב אם לא ברית יומם ולילה חקות שמים ואכל לא שמתי
ועי בהשי ובם אינם יודעים שהעולם מתקיים עליהם ועי נה"ח שער ד' י"ב אם
מ"ו העולם פנוי לגמרי אפי' רגע אחת ממש מעסק והתדוננות התורה
תיכף ברגע הי' כל העולמות נהרבים ונבטלים ממציאות לגמרי וכמדו
שמעתי זה מהגר"א קוטלר זצ"ל

דכל מאן דאשתדל דאוריתא - ע' זוה"ק (ט"ו פנחס המטות דף ש' אות
תשע"ג) הה"ד אם נדלת בהתנשא ואוקמוה מאכי מתניתין כל המנדל
עצמו על ד"ת לסוף מתנשא (שאו שערים) המנדל עצמו שישא' לרבו
כל ספקותיו ואעפי' שיש שתדרין מלעיגים עליו
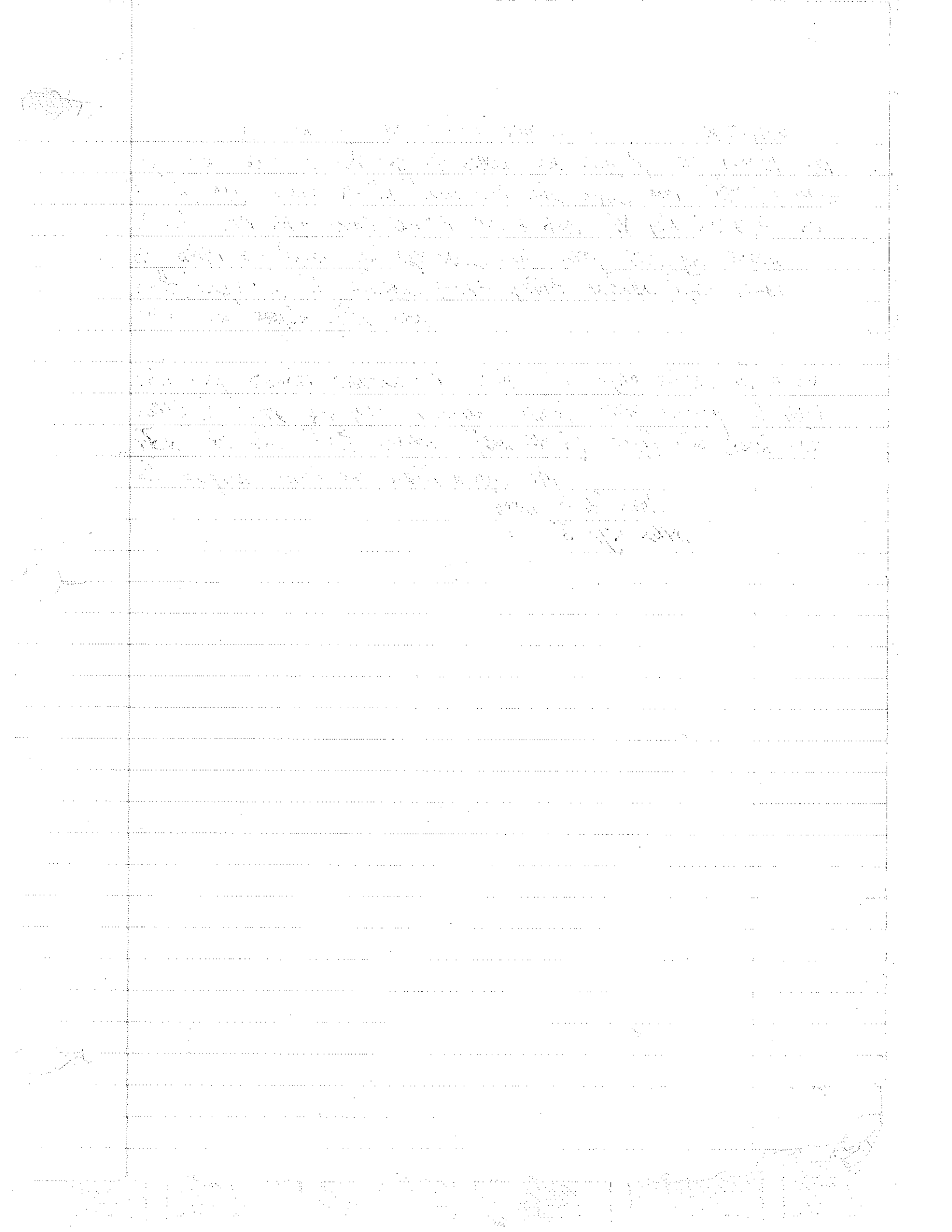
סיימתי י"ג שדט תשס"ג
" ז' מנ"א תשע"ה